image
not
available

PENTATEVCHVS MOYSI.

Genesis
Exodus
Leuiticus
Numeri
Deuteronomium.

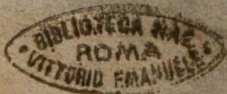
IOSVE.

Liber Iudicum
Ruth.

VENETIIS.
In officina Lucęantonii Iuntę
M.D.XXXIII.

HIERONYMUS PAVLINO.

RATER Ambro/ sius tua mihi munu scula perferens, de/ tulit simul & suauis simas literas, quæ à principio probatæ iam fidei & veteris amicitiæ fidem noua præferebant argumenta. Vera enim illa necessitudo est, & CHRI/ STI glutino copulata, quam nō vti litas rei familiaris, non præsentia tā tum corporum, non subdola & pal/ pans adulatio, sed dei timor, & diui narum scripturarum studia concili/ ant. Legimus in veteribus histori*j*s quosdam lustrasse ꝓuincias, nouos adisse populos, maria trāsisse: vt eos quos ex libris nouerant, coram quo que viderent. Sic Pythagoras Mem/ phiticos vates. Sic Plato Ægyptum, & Architam Tarētinum, eamq; orā Italiæ, quæ quondam magna Græ/

cia dicebatur laboriosissime peragrauit: vt qui Athenis magister erat, & potés, cuiusq; doctrinam academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atq; discipulus: malés aliena verecunde discere, quàm sua impudenter igerere. Deniq; cum literas quasi toto fugientes orbe persequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, ductus captiuus, vinctus & seruus. tamen quia philosophus, maior emente se fuit. Ad Titum Liuiũ lacteo eloquẽtiæ fonte manantem, de vltimis Hispanię Galliarumq; finibus quosdá venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, vnius hominis fama ꝑduxit. Habuit illa ætas inauditũ omnibus seculis, celebrandumq; miraculum, vt vrbem tátam ingressi, aliud extra vrbem quęrerent. Apollonius, siue ille magus (vt vulgus loquitur) siue philosophus, vt Pythagorici tradũt, intrauit Persas, pertransiuit Cauca-

sum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetrauit. & ad extremum, latissimo Physon amne trãsmisso, puenit ad Brachmanas, vt Iarcham in throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potãtem, inter paucos discipulos de natura, de motibus syderum, ac dierum cursu audiret docẽtem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldęos, Medos, Assyrios, Partos, Syros, Phoenices, Arabes, Palęstinos, reuersus Alexandriam, Perrexit Æthiopiam, vt Gymnosophistas, & famosissimam solis mẽsam videret in sabulo. Inuenit ille vir vbique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus.

II

Quid loquar de seculi hominibus? cum apostolus Paulus, vas electionis & magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimẽtum quęritis eius, qui in me loquitur CHRISTVS? Act.9.c 2.cor.13.a

Gala. 1. d post Damascum Arabiamq; lustra-
tam ascẽderit Hierosolymam, vt vi-
deret Petrum, & mãserit apud eum
diebus quindecim. Hoc enim myste
rio hebdomadis & ogdoadis futu-
Gala. 2. a rus gentium prædicator instruẽdus
erat. Rursumq; post annos quatuor
decim, assumpto Barnaba & Tito, ex
posuerit apostolis euangeliũ, ne for-
te in vacuum curreret, aut cucurris-
set. Habet enim nescio quid latentis
ἐνεργείας viua vox, & in aures disci
puli de authoris ore trãsfusa, fortius
sonat. Vnde & Aeschines cum Rho-
di exularet, & legeretur illa Demo-
sthenis oratio, quam aduersus eum
habuerat, mirantibus cũctis atq; lau
dãtibus, suspirans ait, Quid si ipsam
audissetis bestiã, sua verba resonãtẽ?
Hæc non dico, quòd sit in me ali-
III quid tale, quod vel possis à me audi
re, vel velis discere: sed quòd ardor
tuus & discẽdi studium etiam absq;
nobis per se probari debeat. Ingeni-
um docile, & sine doctore, laudabile

eſt. Non quid inuenias, ſed quid quę ras conſideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam ſi artificis & plaſtę ceſſent manus, tamen virtu te totum eſt quicqd eſſe poteſt. Pau- lus apoſtolus ad pedes Gamalielis legem Moyſi, & prophetas didiciſſe ſe gloriatur, vt armatus ſpiritalibus telis; poſtea diceret confidenter, Ar- ma noſtræ militię non carnalia ſunt, ſed potentia deo, ad deſtructionem munitionum conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam dei, & captiuã- tem omnem intellectum, ad obedié dum CHRISTO, & parati ſubiuga re omnem inobediétiam. Ad Timó- theum ſcribit ab infantia ſacris lite- ris eruditum, et hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiã quę da- ta ſit ei per impoſitioné manus preſ byteri. Tito pręcipit, vt iter cęteras virtutes epiſcopi, quem breui ſermo ne depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat ſcripturarũ, Obtinenté (inqt)

Act. 22. a

2. co. 10. b

2. Tim. 3. d

1. Ti. 4. d

Tit. 1. b

eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: vt potens sit ex/hortari in doctrina sana, & contradi
IIII cētes reuincere. Sancta quippe ru/sticitas, solum sibi prodest: & quan/tum ædificat ex vitæ merito ecclesiá CHRISTI, tátum nocet si destruē tibus nō resistat. Malachias prophe/
Ma'a.2.b ta, imò per Malachiam dominus in/terrogauit sacerdotes legem. In tan/tum sacerdotis officium est interro/gatum respondere de lege. Et in Deu
Deu.32.a teronomio legimus. Interroga pa/trem tuum, & annúciabit tibi senio/res tuos, & dicent tibi. In psalmo quoq; 118, Cātabiles mihi erant iu/stificationes tuę in loco peregrina/tionis meæ. Et in descriptione iusti viri, cum eū Dauid arbori vitę, quæ est in paradiso, compararet, inter cæ/
Psal.1 teras virtutes, hoc etiam intulit, In lege domini voluntas eius, & in le/
Dani.12.b ge eius, meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis ait iustos fulgere quasi stellas: & intelli

gentes, id est doctos, quasi firmamē
tum. Vides quantum inter se distent
iusta rusticitas, & docta iustitia? Alij
stellis, alij zelo comparantur. Quan
quā iuxta Hebraicā veritatē vtrun-
que de eruditis possit itelligi. Ita enī
apud eos legimus, Qui autem docti
fuerint, fulgebunt, quasi splendor fir
mamenti: & qui ad iustitiam erudiūt
multos, quasi stellæ in ꝑpetuas ęter-
nitates. Cur dicitur Paulus aposto-
lus vas electionis? Nempe quia legis
& scripturarum sanctarum erat ar-
marium. Pharisæi stupent in doctri-
na domini: & mirantur in Petro &
Ioanne quomodo legem sciāt, cum
literas non didicerint. Quicqd enim Act.4.c
alijs exercitatio & quotidiana in le-
ge meditatio tribuere solet, illis hoc
spiritus sanctus suggerebat, & erant,
iuxta quod scriptū est θεοδίδακτοι. Esa.26.b
Duodecim annos saluator impleue- iona.6.e
rat, & in templo senes de quęstioni- Luc.2.f
bus legis interrogans, magis docet
dum prudenter interrogat. Nisi for-

te rusticum Petrum, rusticum dici-
mus Ioannem: quorum vterq; dice-
re poterat. Et si imperitus sermone,
2.co.11.b non tamen scientia. Ioãnes rusticus,
piscator, indoctus: & vnde illa vox
Ioan.1.a obsecro, In principio erat verbum,
& verbum erat apud deum, & deus
erat verbũ? λόγοσ enim Grǫce, mul-
ta significat. nam & verbum est, &
ratio, & supputatio, & causa vniuf-
cuiusque rei, per quam sunt singula
quæ subsistunt: quæ vniuersa, recte
intelligimus in CHRISTO.

V Hoc doctus Plato nesciuit, hoc De-
Ab dię.1.a mosthenes eloquens ignorauit. Per-
esa.29.c dam, inquit, sapientiam sapientium,
1.cor.1.c & prudentiam prudẽtium reproba-
bo. Vera sapientia perdet falsam sa-
pientiam. & quanquam stultitia prę-
dicationis in cruce sit, tamẽ Paulus
1.cor.2.b sapientiam loquitur inter perfectos:
sapientiam autem non seculi huius,
nec principum seculi istius, quę de-
struitur, sed loquitur dei sapientiam
in mysterio absconditam, quam prę-

destinauit deus ante secula. Dei sapiẽtia, CHRISTVS ẽ. CHRISTVS enim, dei virtus, & dei sapiẽtia. Hęc sapientia, in mysterio abscõdita est: de qua & noni psalmi titulus præno tatur, Pro occultis filij. in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientię dei absconditi. Et qui in mysterio ab sconditus erat, prædestinatus est an- Coloss. 2. a
te secula: prędestinatus autem & pręfiguratus in lege & prophetis. Vnde & prophetæ appellabantur vidẽtes: quia videbant eum, quem cęteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lętatus est. Aperiebãtur cœli Eze- Ioan. 8. a
chieli, qui populo peccatori clausi Ezech. 1. a
erant. Reuela (inquit Dauid) oculos Psal. 118
meos, & considerabo mirabilia de le- Rom. 7. c
ge tua. Lex enim spiritualis est, & reuelatione opus est, vt intelligatur, ac reuelata facie dei gloriã contemple- 2. cor. 3. d
mur. Liber in apocalypsi septẽ sigil- Apoc. 5. a
lis signatus ostenditur: quem si dede- Esa, 29. d
ris homini scienti literas vt legat, respondebit tibi. Non possum: signa-

tus est enim. Quanti hodie putant se
nosse literas, & tenent signatum li-
Apoc.3.b brum, nec aperire possunt nisi ille re
serauerit qui habet clauem Dauid: q
Act.8.e aperit & nemo claudit: claudit, & ne
mo aperit? In actibus apostolorum
sanctus Eunuchus, imò vir (sic enim
eum scriptura cognominat) cum le-
geret Esaiam prophetam, interroga-
tus à Philippo, Putásne itelligis quę
legis? respondit, Quomodo possum
nisi aliquis me docuerit? Ego (vt de
me loquar iterim) nec sanctior sum
hoc Eunucho, nec studiosior, qui de
Æthiopia, id est de extremis mundi
finibus venit ad tēplum, reliquit au-
lam regiam: & tantus amator legis
diuinæ'q; scientiæ fuit, vt etiam in ve
hiculo legeret literas sacras. Et tamē
cum librum teneret, & verba domi-
ni cogitatione cōciperet, lingua vol
ueret, labijs personaret, ignorabat
eum, quem in libro nesciens venera-
batur. Venit Philippus, ostendit ei
IESVM, qui clausus latebat in lite-

ra. O mira doctoris virtus. Eadē ho-
ra credit Eunuchus, baptizatur, & fi
delis & sanctus factus est, ac magi-
ster de discipulo, plus in deserto fon
te ecclesiæ, q̃ in aurato synagôgę tē
plo repit. Hęc à me pstricta sunt bre-
uiter. (Neq; enī epistolaris angustia
euagari lōgius patiebat̃) vt intellige
res te in scripturis sacris sine p̃uio, &
mōstrante semitā nō posse ingredi.

Taceo de grāmaticis, rhetoribus, V I
philosophis, geometris, dialecticis,
musicis, astronomis, astrologis, me-
dicis, quorum scientia mortalibus
vel vtilissima est, & ĩ tres partes scin
dit, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμ
πειρίαν. Ad minores artes veniam,
& quę non tam lingua, quàm manu
administrantur. Agricolę cæmenta-
rij, fabri metallorum, lignorumq; cę
sores, lanarij quoque, & fullones, &
cęteri qui variam supellectilem, &
vilia opuscula fabricantur, absq; do-
ctore esse non possunt quod cupiūt.
Quod medicorum est, promittunt

medici: tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctiq; poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hāc sophista verbosus, hāc vniuersi præsumunt, lacerant, docent ante quàm discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alij discunt, proh pudor, à fœminis, quod viros doceāt. & ne parum hoc sit, quadā facilitate verborum, imò audacia edisserunt alijs, quod ipsi nō intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post seculares literas venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerit hoc legem dei putant. nec scire dignantur quid prophetæ, quid apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam,

scripturam trahere repugnātē. Quasi non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac nō sic etiam Maronem sine CHRISTO possimus dicere Christianum, quia scripserit, Iam reddit & virgo, redeūt Saturnia regna, Iam noua ꝓgenies cœlo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium, Nate meę vires, mea magna potentia solus. Et post verba saluatoris in cruce, Talia pstabat memorans fixusq; manebat. Puerilia sunt hęc, & circulatorū ludo similia docere quod ignores, imò; vt cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias.

VII Genesis

Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diuisione terræ, de confusione linguarum, de descensione vsq; ad Ægyptum scribitur Hebræorum.

Exodus.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis diuinisq; præceptis.

Leuiticus. In prōptu est Leuiticus liber, in quo singula sacrificia, imò singulæ penè syllabę, & vestes Aarō, & totus ordo Leuiticus spirāt cœlestia sacra.

Numeri. Numeri vero, nōnne totius arithmeticę, & prophetię Balaam, & quadragintaduarum per eremum mansionum mysteria continent?

Deuteronomium. Deuteronomiū vero secunda lex, & euangelicę legis prefiguratio, nōnne sic ea habet quę priora sunt, vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusq; Moyses, hucusq; pentateuchus, qbus quinq; verbis loq se velle apostolus in ecclesia gloriatur. 1.cor.14.d

Iob. Iob exemplar patientiæ, quę non mysteria suo sermone cōplectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq; leges dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestius,

ſtius, vel cautius ſcripſerit, Scio (in/ quit) quod redemptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrectu rus ſum: & rurſum circundabor pel/ le mea, & in carne mea videbo deũ, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & nõ alius. Re/ poſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Cap. 19. d.

Veniam ad Ieſum Naue, qui typũ domini non ſolum geſtis verũ etiam nomine præfert. tranſit Iordanẽ, ho ſtium regna ſubuertit, diuiſit terram victori populo, & per ſingulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes atq; confinia, eccleſiæ cœleſtisq; Hie ruſalem ſpiritualia regna deſcribit. Ioſue ſiue Ieſus Na/ ue.

In Iudicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt. Lib. Iudi.

Ruth Moabitis, Eſaiæ explet vati/ cinium, dicentis, Emitte agnum do/ mine dominatorẽ terræ, de petra de/ ſerti, ad montem filiæ Sion. Ruth. Eſa. 26. a

Samuel in Heli mortuo, & in occi ſo Saul, veterem legem abolitã mon ſtrat. Porro in Sadoch atque Dauid, Regum I & II

noui ſacerdotij, nouiq; imperij ſacramenta teſtatur.

Regũ III & IIII. Malachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Salomone vſq; ad Iechoniam: & à Hieroboã filio Nabath vſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Iuda & regnũ deſcribit Iſrael. Si hiſtoriã reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in literis ſenſum latentẽ inſpexeris, eccleſiæ paucitas, & hæreticorũ contra eccleſiã bella narrantur.

Duodecim prophetæ in vnius voluminis anguſtias coartati, multo aliud, q̃ ſonant in litera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebro nominat Ephraim, Samariam, Ioſeph, Iezrahel, & vxorẽ fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clauſam mariti multo tẽpore ſedere viduã, & ſub veſte lugubri viri ad ſe reditũ præſtolari.

Ioel. Ioel filius Phatuel deſcribit terrã duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptã: & poſt euerſionẽ prioris populi, effuſum iri ſpiritũ ſanctum ſuper ſeruos

dei & ancillas, id est super centum vi-
ginti credétium nomina & effusum Act.2.
iri in cœnaculo Sion. Qui centum vi
ginti ab vno vsq; ad quindecim pau-
latim & per incrementa surgentes,
quindecim graduũ numeṛ efficiunt,
qui in psalterio mystice cõtinentur.

Amos pastor, & rusticus, & rubo- Amos
rum mora distringens, paucis verbis
explicari nõ potest. Quis enim digne
exprimat tria & quatuor scelera Da-
masci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ,
& filiorũ Ammon, & Moab: & in se-
ptimo & octauo gradu Iudę, & Isra
el? Hic loquitur ad vaccas pingues,
quę sunt in Samarię monte, & ruitu-
ram domum maiorem, minorem'q;
testatur. Ipse cernit fictoré locustę, &
stantem dominum super murum li-
tum vel adamántinũ, & vncinum po
morum attrahentem supplicia pecca
toribus: & famem in terram, non fa-
mem panis, nec sitim aquæ, sed au-
diendi verbum dei.

Abdias, qui interpretatur seruus Abdias

domini, pertonat contra Edom ſan-
guineum terrenumq; hominem: fra-
tris quoque Iacob ſemper æmulum,
haſta percutit ſpiritali.

Ionas — Ionas pulcherrima columba nau-
fragio ſuo paſſionem domini præfi-
gurans, mūdum ad pœnitentiam re-
uocat: & ſub nomine Niniue, genti-
bus ſalutem nunciat.

Micheas — Micheas de Moraſthi cohęres CHRI-
STI, vaſtationē annūciat filiæ latro-
nis, & obſidionē ponit cōtra eā: quia
maxillā percuſſerit iudicis Iſrael,

Naum — Naum cōſolator orbis increpat ci-
uitatem ſanguinum, & poſt euerſio-
nem illius loquitur, Ecce ſuper mon-
tes pedes euangelizantis, & annun-
ciantis pacem.

Abacuc — Abacuc luctator fortis & rigidus,
ſtat ſuper cuſtodiā ſuā, & figit gradū
ſuper munitionē, vt CHRISTVM
Cap. 3. a. — in cruce contempletur, & dicat, Ope-
ruit cœlos gloria eius, & laudis eius
plena eſt terra. Splendor eius vt lux
erit, cornua in manibus eius. Ibi ab-

ſcondita eſt fortitudo eius.

Sophonias ſpeculator,& arcanorũ dei cognitor,audit clamorem à porta piſcium, & eiulatum à ſecunda,& contritionẽ à collibus. Indicit quoq; vlulatũ habitatoribus pilæ,quia cõticuit omnis populus Chanaã,diſperierũt vniuerſi qui inuoluti erãt argẽto. Sophõias

Aggæus feſtiuus & lętus,qui ſeminauit in lachrymis,vt in gaudio meteret: deſtructum templum ædificat, deumq́; patrem induxit loquentem, Adhuc vnum modicũ eſt, & ego cõmouebo cœlum & terrã, & mare, & aridam,& mouebo omnes gentes,& veniet deſideratus cunctis gentibus. Aggęus Cap.2.b

Zacharias memor domini ſui,multiplex in prophetia, Ieſum veſtibus ſordidis indutum,& lapidem oculorum ſeptem: candelabrumq́; aureũ, cum totidem lucernis quot oculis: duas quoq; oliuas à ſiniſtris lampadis cernit, & à dextris: vt poſt equos nigros,rufos,albos,& varios:& diſſipatas quadrigas ex Ephraim,& equũ Zacharias

de Hierusalem, & pauperem regẽ va
ticinetur & prædicet, sedentem super
pullum asinæ subiugalis.

Malachias Malachias aperte, & in fine omniũ
prophetarum, de abiectione Israel, &
Cap. 1. c. vocatione gentiũ, Non est mihi (ait)
volũtas in vobis, dicit dominus exer
cituum: & munus non suscipiam de
manu vestra. Ab ortu enim solis vsq;
ad occasum magnũ est nomẽ meũ in
gentibus: & in omni loco sacrificatˀ,
& offerẽ nomini meo oblatio mũda.

Esaias Esaiam, Hieremiam, Ezechielem,
& Danielem quis potest vel intelli-
gere, vel exponere? Quorum primus
non prophetiam mihi videtur texe-
re, sed Euangelium.

Hieremias Secundus virgã nuceam, & ollam
succensam à facie aquilonis, & pardũ
spoliatum suis coloribus, & quadru-
plex diuersis metris nectit alphabetũ.

Ezecheil Tertius principia & finẽ tantis ha-
bet obscuritatibus inuoluta, vt apud
Hebręos ipsę partes cũ exordio Gene
seos ante annos triginta nõ legãtur,

Quartus vero, qui & extremus in ter quatuor prophetas, temporũ conſcius, & totius mundi philiſtoros, lapidem pręciſum de monte, ſine manibus, & regna omnia ſubuertentem claro ſermone pronunciat. Daniel

Dauid Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoq;, Catullus, atq; Serenus, CHRISTVM lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis excitat reſurgentem. Dauid

Salomon pacificus, & amabilis domini, mores corrigit, naturam docet, eccleſiam iungit & CHRISTVM, ſanctumq; nuptiarum dulce canit epithalamium. Prouerbia Eccliaſtes Cantica

Heſter in eccleſiæ typo populũ liberat de periculo, & interfecto Amã, qui interpretatur iniquitas, partes cõuiuij, & diem celebrem mittit in poſteros. Heſter

Paralipoménon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, vt abſq; illo ſi quis ſcientiã ſcripturarũ ſibi voluerit arrogare, ſeipſũ Paralipomenon

irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasq; verborũ, & prætermissæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Euangelij quæstiones. F

Esdras Neemias

Esdras & Neemias, adiutor videlicet, & consolator à domino, in vnũ volumen coartãtur. instaurant templum, muros extruunt ciuitatis: omnisq; illa turba populi redeũtis in patriam, & descriptio sacerdotũ, leuitarum, Israelis, proselytorũ, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera diuisa, aliud in cortice præferunt, aliud in medulla retinent. Cernis me, scripturarũ amore raptũ, excessisse modũ epistolæ, & tamen non implesse quod volui. Audiuimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, vt & nos quoq; possimus dicere, Concupiuit anima mea desiderare

Psal. 118.

iustificationes tuas in omni tẽpore. Cęterum illud Socraticũ impletur in nobis, Hoc tantum scio, quòd nescio. ¶ Tangam & nouum breuiter testa-

mentum.

F Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioã/nes quadriga domini, & verum Che rubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrũt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & vbiq; volitãtia, tenent ſe mutuo, ſibiq; perplexi ſunt, & quaſi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunq; eos flatus ſpiritus ſancti perduxerit. Matthæu Marcus Lucas Ioannes

Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias. octaua enim ad Hebræos, à pleriſq; extra numerũ ponitur. Timótheũ inſtruit, ac Titum, & Philemoné pro fugitiuo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere. Paulus apoſtolus

Actus apoſtolorũ nudam quidem videntur ſonare hiſtoriam, & naſcentis eccleſię infantiam texere. ſed ſi nouerimus ſcriptorem eorum Lucam, eſſe medicum, cuius laus eſt in euangelio, animaduertemus pariter om/ Actus apoſtolorum.

nia verba illius animæ languẽtis esse medicinam.

Iacobus Petrus Ioannes Iudas — Iacobus, Petrus, Ioannes, Iudas septem epistolas ediderunt tam mysticas quàm succinctas, & breues pariter ac longas: breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit qui non in earum cæcutiat lectione.

Apocalypsis. — Apocalypsis Ioannis tot habet sacraméta, quot verba. ¶ Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater chariſſime inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quærere. Nõne tibi videtur iam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborũ, quæ vel vitio interpretũ, vel de industria sic prolata sunt, vt rusticã concionem facilius instruerent, & in vna eadẽq; sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans & hebes, vt hæc me nosse pollicear, &

eorum fructus carpere, quorum radi ces in cœlo fixę sunt: sed velle fateor. Sedenti me præfero magistrũ renu/ ens, comitē spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærēs inuenit. Di scamus in terris quorũ scientia nobis perseueret in cœlo. Obuijs te mani/ bus excipiā, &(vt inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiā) quicquid quæsieris, tecum scire cona bor. Habes hic amantissimũ tui fra/ trem Eusebium, qui literarũ tuarum mihi gratiam duplicauit, referēs ho/ nestatem morũ tuorum, contēptum seculi, fidem amicitię, amorē CHRI STI. Nam prudētiam, & eloquij ve nustatem etiam absq; illo ipsa episto la præferebat. Festina quęso te, & hę/ renti in salo nauiculæ funem magis præscinde quàm solue. Matth.7.a Luc.11.b

VIII Nemo renunciaturus seculo bene potest vendere, quę contēpsit vt ven deret. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro cōputa. Antiquum dictum est, Auaro deest tam quod ha

bet quàm quod non habet. Credẽti,
2.Cor.6.b totus mundus diuitiarũ est. infidelis
autẽ, etiam obolo indiget. Sic viua-
mus quasi nil habẽtes, & omnia pos-
sidentes. Victus atq; vestitus, diuitiæ
Christianorum sunt. Si habes in pote
state rem tuam, vende. si non habes,
Matth.5.g proijce. Tollenti tunicam, & pallium
relinquendum est. Scilicet nisi tu sem
per recrastinans, & diẽ de die trahens
caute, & pedetentim tuas possessiun-
culas vendideris, non habet CHRI
STVS vnde alat pauperes suos. To
tum deo dedit, qui seipsum obtulit.
Apostoli tantum nauem & retia reli-
Matth.4.a querunt. Vidua duo æra misit in ga-
Marc.12.c zophylacium, & præfertur Crœsi di
Lucæ,21.a uitijs. Facile cõtemnit omnia, qui se
semper cogitat esse moriturum.

FINIS.

LIBER GENESIS.

HEBRAICE, BERESITH.

A

N PRINCIPIO
creauit deus cœlũ &
terram. Terra autẽ
erat inanis & vacua,
& tenebræ erant su
per faciem abyssi: &
spiritus domini ferebat super aquas.
Dixitq; deus. Fiat lux. Et facta est lux. Heb.11.a
Et vidit deus lucem q esset bona: &
diuisit lucem à tenebris. appellauitq;
lucem diem, & tenebras noctem. Fa
ctũq; est vespere & mane dies vnus.
Dixit quoq; deus. Fiat firmamẽtum Psal.135.a
in medio aquarum: & diuidat aquas Hier.10.b
ab aquis. Et fecit deus firmamentum,
diuisitq; aquas quæ erant sub firma-
mento, ab his quę erant super firma-
mentum. Et factum est ità. Vocauitq;
deus firmamentũ, cœlum. Et factum
est vespere & mane dies secundus. Psal.135.
Dixit vero deus. Congregentur aquę &.88.b

quæ ſub cœlo ſunt, in locum vnum: & appareat arida. Et factum eſt ita. Et vocauit deus aridam, terram: cõgregationesq; aquarum appellauit maria. Et vidit deus quòd eſſet bonum, & ait. Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignũ pomiferum faciẽs fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſu

B per terram. Et factum eſt ita. Et protulit terra herbam virentem, & facientẽ ſemen iuxta genus ſuum, lignumq; faciens fructũ, & habens vnũquod q; ſementem ſecundum ſpeciem ſuam. Et vidit deus quòd eſſet bonum. Et factum eſt veſpere & mane dies ter

Pſal.135.b tius. Dixit autem deus. Fiant luminaria in firmamẽto cœli, & diuidant diem ac noctem: & ſint in ſigna & tẽpora, & dies & annos: vt luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factũ eſt ita. Fecitq; deus duo luminaria magna, luminare maius vt præeſſet diei: & luminare minus, vt præeſſet nocti: & ſtellas, & poſuit

eas in firmamento cœli, vt lucerent
ſuper terram, & præeſſent diei ac no
cti, & diuiderent lucem ac tenebras.
Et vidit deus quòd eſſet bonũ. Et fa-
ctum eſt veſpere & mane dies quar-
tus Dixit etiã deus. Producant aquę
reptile animæ viuentis, & volatile ſu
per terram: ſub firmamento cœli.
C Creauitq; deus cete grandia, & om-
B nem animam viuentem atq; mota-
bilem, quam produxerant aquæ in
ſpecies ſuas, & omne volatile ſecun-
dum genus ſuũ. Et vidit deus quod
eſſet bonum, benedixitq; eis, dicens.
Creſcite & multiplicamini, & reple- Infra d
te aquas maris: auéſque multiplicen &.8.c.& 9
tur ſuper terram. Et factum eſt veſpe a
re & mane dies quintus. Dixit quo-
que deus. Producat terra animam vi
uentem in genere ſuo, iumenta & re
ptilia & beſtias terræ ſecundum ſpe-
cies ſuas. Factumq; eſt ita. Et fecit
deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas,
iumenta & omne reptile terræ in ge
nere ſuo. Et vidit deus ꝙ eſſet bonũ,

& ait. Faciamus hominem ad imagi
nem & similitudinem nostram, &
præsit piscibus maris, & volatilibus
cœli & bestijs, vniuersęq; terræ, om-
niq; reptili quod mouetur in terra.
Mat.19.a Et creauit deus hominem ad imagi- D
Marc.10.a nem suam, ad imaginem dei creauit
Sapiē.2.d illum, masculum & fœminam crea-
&.10.a uit eos. Benedixitq; illis deus, & ait.
Ecci.17.a Crescite, & multiplicamini, & reple
Tob.8.b te terram, & subijcite eam, & domi-
namini piscibus maris, & volatilibus
cœli, & vniuersis animantibus quæ
mouentur super terrā. Dixitq; deus.
Ecce dedi vobis omnem herbam af
ferentem semen super terram, & vni
uersa ligna quæ habent in semetipsis
sementem generis sui, vt sint vobis
in escam, & cunctis animantibus ter
ræ, omniq; volucri cœli, & vniuersis
quæ mouentur in terra, & in quibus
Ecci.37.c est anima viuens vt habeant ad vescē
Marc.7.c dum. Et factū est ita. Viditq; deus cū-
cta quę fecerat: & erāt valde bona. Et
factū est vespere & mane dies sextus.

Caput

CAPVT II.

A IGitur perfecti sunt cœli &
terra,& ois ornatus eorũ.
Cõpleuitq; deus die septi Exo.20.b
mo opus suum quod fece
D rat:& requieuit die septimo ab vni- Heb.4.b
uerso opere,quod patrarat. Et bene-
dixit diei septimo,& sanctificauit il-
lum:quia in ipso cessauerat ab omni
opere suo,quod creauit deus vt face
ret. Istæ sunt generationes cœli &
terræ,quando createę sunt in die quo
fecit dominus deus cœlum & terrã,
& omne virgultum agri antequã ori
retur in terra,omnemq; herbam re-
gionis priusq̃ germinaret.non enim
pluerat dominus deus super terram
& homo non erat qui operaretur ter
ram:sed fons ascendebat è terra, irri
gans vniuersam superficiem terræ.
B Formauit igitur dominus deus ho- Sapi.2.d
minem de limo terræ , & inspirauit &.10.a
in faciem eius spiraculum vitæ, & fa ecci.17.a
ctus est homo in animam viuẽtem. tob.8.b
Plantauerat autem dominus deus 1.co.15.f

Mat.19.a est. Quã ob rem relinquet homo pa
mar.10.a tré suũ & matrẽ, & adhęrebit vxori
ephes.5.g suæ: & erunt duo in carne vna. Erat
1.cor.6.d auté vterq; nudus, Adam scilicet &
vxor eius: & non erubescebant.

CAPVT III.

SEd & serpẽs erat callidior A
cunctis animãtibus terrę.
quę fecerat dominus de-
us. Qui dixit ad mulieré.
Cur præcępit vobis deus, vt non co-
mederetis ex omni ligno paradisi?
Cui respõdit mulier. De fructu ligno
rum qui sunt in paradiso, vescimur:
de fructu vero ligni quod est in me-
dio paradisi, præcępit nobis deus ne
comederemus, & ne tangeremus il-
lud, ne forte moriamur. Dixit autẽ
2.cor.11.a serpens ad mulieré. Nequaquã mor
tę moriemini. scit enim deus, ꝙ in
quocunq; die comederitis ex eo, ape
rientur oculi vestri: & eritis sicut dij
scientes bonum & malũ. Vidit igitur B
mulier ꝙ bonum esset lignũ ad ve-
scendũ, & pulcrum oculis, aspectuq;

delectabile: & tulit de fructu illius & comedit: deditq; viro suo, qui comedit: & aperti sunt oculi amborũ. Cumq; cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus: & fecerunt sibi perizomata. Et cum audissent vo- Eccle.25.

A cẽ domini deambulãtis in paradiso ad aurã post meridiẽ, abscondit se Adã & vxor eius à facie domini dei ĩ medio ligni paradisi. Vocauitq; dominus deus Adã, & dixit ei. Vbi es? Qui ait. Vocẽ tuã audiui in paradiso: & timui, eo ꝙ nudus essem, & abscondi me. Cui dixit dominus. Quis enim indicauit tibi ꝙ nudus esses nisi ꝙ ex ligno de quo præceperam tibi ne co-

C mederes, comedisti? Dixitq; Adam. Mulier quã dedisti mihi sociã, dedit mihi de ligno, & cõmedi. Et dixit dominus deus ad mulierẽ. Quare hoc fecisti? Quæ respondit. Serpens decepit me, & comedi. Et ait dñs deus

B ad serpentem. Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animãtia & & bestias terræ: super pectus tuum

gradiêris, & terram comedes cun-
ctis diebus vitæ tuæ. inimicitias po-
nam inter te & mulierem, & semen
tuum & semen illius. Ipsum conte-
ret caput tuum, & tu insidiaberis
calcaneo eius. Mulieri quoque di-
xit. Multiplicabo ærumnas tuas, &
conceptus tuos. In dolore paries fi-
lios, & sub viri potestate eris, & ipse
1.Co.14.f dominabitur tui. Adæ vero dixit,
Quia audisti vocem vxoris tuæ, &
comedisti de ligno ex quo præcepe-
rá tibi ne comederes, maledicta ter-
ra in opere tuo: in laboribus come-
des ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.
Spinas & tribulos germinabit tibi,
& comedes herbas terræ. In sudore D
vultus tui vescêris pane, donec re-
uertaris in terram, de qua sumptus
es: quia puluis es, & in puluerem
reuerteris. Et vocauit Adam nomen
vxoris suæ, Eua: eo quòd mater
esset cunctorum viuentium. Fecit
quoque dominus deus Adæ & vxo-
ri eius tunicas pelliceas, & induit

eos. Et ait: Ecce Adam quasi vnus
ex nobis factus est, sciens bonum
& malum. nunc ergo ne forte mit-
tat manum suam, & sumat etiam
de ligno vitæ & comedat, & vi-
uat in æternum. Emisit eum domi-
nus deus de paradiso voluptatis, vt
operaretur terram, de qua sumptus
est. Eiecítque Adam, & collocauit
B ante paradisum voluptatis cheru-
bim, & flammeum gladium atque
versatilem ad custodiendam viam
ligni vitæ.

CAPVT IIII.

A Adam vero cognouit vxo-
rem suam Euam, quę con-
cępit & peperit Cain, di-
cęs. Possedi hominę per
deum. Rursumq́ peperit fratrem
eius Abel, Fuit autem Abel pastor
ouium, & Cain agricola. Factum est Heb.11.a
autem post multos dies vt offerret
Cain de fructibus terræ munera do-
mino: Abel quoq; obtulit de primo-
genitis gregis sui, & de adipibus eo-

rum. Et respexit dominus ad Abel,
& ad munera eius: ad Cain autem,
& ad munera illius nō respexit. Ira-
tusq; est Cain vehementer, & conci
dit vultus eius. Dixítque dominus
ad eum. Quare iratus es, & cur con-
cidit facies tua? Nónne si bene ege-
ris, recipies? sin autem male, statim
in foribus peccatum tuum aderit?
Sed sub te erit appetitus eius, & tu
dominaberis illius. Dixítque Cain B
ad Abel fratrem suum. Egrediamur
Sap.10.a foras. Cumq; essent in agro, cōsurre
mat.23.d xit Cain aduersus fratrem suum A-
1.ioan.3.b bel, & interfecit eum. Et ait domi-
iudæ.1.d nus ad Cain. Vbi est Abel frater tu-
us? Qui respondit. Nescio. nunquid
custos fratris mei sum ego? Dixitq;
ad eum. Quid fecisti? vox sangui-
nis fratris tui clamat ad me de terra.
Nunc igitur maledictus eris super
terram quæ aperuit os suum, & su-
scepit sanguinem fratris tui de ma-
nu tua. cum operatus fueris eam,
non dabit fructus suos. Vagus & pro

fugus eris super terram. Dixítque
Cain ad dominum. Maior est iniqui
tas mea, quàm vt veniam merear.
C Ecce eijcis me hodie à facie terræ, &
à facie tua abscondar, & ero vagus &
profugus in terra. Omnis igitur qui
inuenerit me, occidet me. Dixítque
ei dominus: Nequaquam ita fiet: sed
omnis qui occiderit Cain, septuplũ
punietur. Posuitq; dominus in Cain
B signum, vt non interficeret eum om
nis qui inuenisset eum. Egressúsq;
Cain à facie domini, habitauit profu
gus in terra ad orientalem plagam
Eden. Cognouit autem Cain vxo-
rem suam, quæ concæpit & peperit
Enoch. Et ædificauit ciuitatem, vo-
cauitq; nomen eius ex nomine filij
sui, Enoch. Porrò Enoch genuit Irad
& Irad genuit Mahuiael, & Mahu-
iael genuit Mathusael, & Mathusael
D genuit Lamech, qui accæpit duas
vxores, nomen vni Ada, & nomen
alteri Sella. Genuitq; Ada Iabel, qui
fuit pater habitantium in tentorijs

atque pastorum: & nomen fratris
eius Iubal ipse fuit pater canentium
cithara & organo. Sella quoque ge/
nuit Tubalcain: qui fuit malleator
& faber in cuncta opera æris & fer/
ri. Soror vero Tubalcain, Noema.
Dixitq; Lamech vxoribus suis Adæ
& Sellæ: Audite vocem meam vxo/
res Lamech, auscultate sermonem
meum: quoniam occidi virum in
vulnus meum, & adolescetulum in
liuore meo. Septuplum vltio dabi/
tur de Cain: de Lamech vero septua
gies septies. Cognouit quoque ad/
huc Adam vxorem suam: & peperit
filium, vocauitq; nomen eius Seth:
dicens. Posuit mihi deus semen
aliud pro Abel quem occidit Cain.
Sed & Seth natus est filius, quem vo
cauit Enos. iste cœpit inuocare no/
men domini.

CAPVT V.

Sapi.2.d Ecci.17.a supra.1.d

HIc est liber generationis
Adam: in die qua creauit
deus hominem, ad simili

tudinem dei fecit illum. masculum
& foeminam creauit eos: & benedi-
xit illis, & vocauit nomen eorum
Adam in die quo creati sunt. Vixit 1.pal.1.a
autem Adam centum triginta annis:
& genuit filium ad similitudinem &
imaginem suam, vocauitq; nomen
eius Seth. Et facti sunt dies Adam
postquam genuit Seth octingenti an
ni: genuitq; filios & filias. Et factum
est omne tempus quod vixit Adam
anni nongenti triginta, & mortuus
est. Vixit quoque Seth centum quin
B que annis, & genuit Enos. Vixitque
Seth postquam genuit Enos, octin-
gentis septem annis, genuitq; filios
& filias. Et facti sunt omnes dies
Seth nongentorum duodecim an-
norum, & mortuus est. Vixit vero
Enos nonaginta annis, & genuit Cai
nan. Post cuius ortum vixit octin-
gentis qndecim annis, & genuit fili-
os & filias. Factiq; sunt omnes dies
Enos nongenti quinq; anni, & mor-
tuus est. Vixit quoq; Cainan septua-

& ait. Faciamus hominem ad imagi
nem & similitudinem nostram, &
præsit piscibus maris, & volatilibus
cœli & bestijs, vniuersæq; terræ, om-
niq; reptili quod mouetur in terra.
Mat.19.a Et creauit deus hominem ad imagi- D
Marc.10.a nem suam, ad imaginem dei creauit
Sapiē.2.d illum, masculum & fœminam crea-
&.10.a uit eos. Benedixitq; illis deus, & ait.
Ecci.17.a Crescite, & multiplicamini, & reple
Tob.8.b te terram, & subijcite eam, & domi-
namini piscibus maris, & volatilibus
cœli, & vniuersis animantibus quæ
mouentur super terrā. Dixitq; deus.
Ecce dedi vobis omnem herbam af
ferentem semen super terram, & vni
uersa ligna quæ habent in semetipsis
sementem generis sui, vt sint vobis
in escam, & cunctis animantibus ter
ræ, omniq; volucri cœli, & vniuersis
quæ mouentur in terra, & in quibus
Ecci.37.c est anima viuens vt habeant ad vescē
Marc.7.c dum. Et factū est ita. Viditq; deus cū-
cta quę fecerat: & erāt valde bona. Et
factū est vespere & mane dies sextus.

Caput

CAPVT II.

A IGitur perfecti sunt cœli & terra, & oĩs ornatus eorũ. Cõpleuitq; deus die septi Exo.20.b
mo opus suum quod fece
rat: & requieuit die septimo ab vni- Heb.4.b
uerso opere, quod patrarat. Et bene-
dixit diei septimo, & sanctificauit il-
lum: quia in ipso cessauerat ab omni
opere suo, quod creauit deus vt face
ret. Istæ sunt generationes cœli &
terræ, quando createͅ sunt in die quo
fecit dominus deus cœlum & terrã,
& omne virgultum agri antequã ori
retur in terra, omnemq; herbam re-
gionis priusq̃ germinaret. non enim
pluerat dominus deus super terram
& homo non erat qui operaretur ter
ram: sed fons ascendebat è terra, irri
gans vniuersam superficiem terræ.
B Formauit igitur dominus deus ho- Sapi.2.d
minem de limo terræ, & inspirauit &.10.a
in faciem eius spiraculum vitæ, & fa ecci.17.a
ctus est homo in animam viuẽtem. tob.8.b
Plantauerat autem dominus deus 1.co.15.f

paradiſum voluptatis à principio: in
quo poſuit hominem quem forma-
uerat. Produxitq́ꝫ dominus deus de
humo omne lignum pulcrum viſu,
& ad veſcendum ſuaue: lignum etiã
vitæ in medio paradiſi, lignumq́ꝫ ſci-
entiæ boni & mali. Et fluuius egre-
diebatur de loco voluptatis ad irri-
gandum paradiſum, qui inde diui-
ditur in quatuor capita. nomen vni
Eccl. 24. c Phiſon: ipſe eſt qui circumit omnem
terram Heuilath, vbi naſcit̃ aurum,
& aurum terræ illius optimum eſt,
ibiq́ꝫ inuenitur bdellium, & lapis
onychinus. Et nomen fluuij ſecundi
Geon: ipſe eſt qui circumit omnem C
terram Æthiopiæ. Nomen vero flu-
minis tertij, Tigris: ipſe vadit contra
Aſſyrios. Fluuius autem quartus, ip-
ſe eſt Euphrâtes. Tulit ergo domi-
nus deus hominem, et poſuit eum in
paradiſo voluptatis, vt operaretur
& cuſtodiret illum: præcępitq́ꝫ ei di-
cens Ex omni ligno paradiſi come-
de: de ligno autem ſcientiæ boni &

mali ne comedas. In quocunque
enim die comederis ex eo, morte
morieris. Dixit quoq; dominus de-
us. Non est bonum hominem esse so- Eccl. 17. a
lum: faciamus ei adiutorium simile
sui. Formatis igitur dominus deus
de humo cunctis animantibus terræ
& vniuersis volatilibus cœli, addu-
D xit ea ad Adam, vt videret quid vo-
caret ea. Omne enim quod vocauit
Adam animæ viuentis, ipsum est no
men eius. Appellauitq; Adam no-
minibus suis cuncta animantia, &
vniuersa volatilia cœli, & omnes be
stias terræ. Adæ vero non inuenieba
tur adiutor similis eius. immisit er-
go dominus deus soporem in Adã:
Cumq; obdormisset, tulit vnam de
costis eius: & repleuit carnem pro
ea. Et ædificauit dominus deus co-
stam, quam tulerat de Adam, in mu
lierem, & adduxit eã ad Adã. Dixitq;
Adam. Hoc nũc, os ex ossibus meis,
& caro de carne mea. Hæc vocabi- 1. Co. 11. b
tur virago, quoniã de viro sumpta

Mat.19.a est. Quã ob rem relinquet homo pa-
mar.10.a tré suũ & matré, & adhęrebit vxori
ephes.5.g suæ; & erunt duo in carne vna. Erat
1.cor.6.d auté vterq; nudus, Adam scilicet &
vxor eius: & non erubescebant.

CAPVT III.

SEd & serpés erat callidior A
cunctis animãtibus terrę.
quę fecerat dominus de-
us. Qui dixit ad mulieré.
Cur præcępit vobis deus, vt non co-
mederetis ex omni ligno paradisi?
Cui respõdit mulier. De fructu ligno-
rum qui sunt in paradiso, vescimur:
de fructu vero ligni quod est in me-
dio paradisi, præcępit nobis deus ne
comederemus, & ne tangeremus il-
lud, ne forte moriamur. Dixit auté
2.cor.11.a serpens ad mulieré. Nequaquã mor-
te moriemini. scit enim deus ꝙ in
quocunq; die comederitis ex eo, ape-
rientur oculi vestri: & eritis sicut dij
scientes bonum & malũ. Vidit igitur B
mulier ꝙ bonum esset lignũ ad ve-
scendũ, & pulcrum oculis, aspectuq;

delectabile: & tulit de fructu illius
& comedit: deditq; viro suo, qui co- Eccle.25.d
medit: & aperti sunt oculi amborũ.
Cumq; cognouissent se esse nudos,
consuerunt folia ficus: & fecerunt si-
bi perizomata. Et cum audissent vo-
cẽ domini deambulãtis in paradiso ad
aurã post meridiẽ, abscondit se Adã
& vxor eius à facie domini dei ĩ me-
dio ligni paradisi. Vocauitq; domi-
nus deus Adã, & dixit ei. Vbi es? Qui
ait. Vocẽ tuã audiui in paradiso. & ti
mui, eo ꝙ nudus essem, & abscondi
me. Cui dixit dominus. Quis enim
indicauit tibi ꝙ nudus esses nisi ꝙ ex
ligno de quo præceperam tibi ne co
C mederes, comedisti? Dixitq; Adam.
Mulier quã dedisti mihi sociã, dedit
mihi de ligno, & comedi. Et dixit do
minus deus ad mulierẽ. Quare hoc
fecisti? Quæ respondit. Serpens de-
cepit me, & comedi. Et ait dñs deus
ad serpentem. Quia fecisti hoc, ma-
ledictus es inter omnia animãtia &
& bestias terræ: super pectus tuum

gradiêris, & terram comedes cun-
ctis diebus vitæ tuæ. inimicitias po-
nam inter te & mulierem, & semen
tuum & semen illius. Ipsum conte-
ret caput tuum, & tu insidiaberis
calcaneo eius. Mulieri quoque di-
xit. Multiplicabo ærumnas tuas, &
conceptus tuos. In dolore paries fi-
1.Co.14.f lios, & sub viri potestate eris, & ipse
dominabitur tui. Adæ vero dixit,
Quia audisti vocem vxoris tuæ, &
comedisti de ligno ex quo præcepe-
rá tibi ne comederes, maledicta ter-
ra in opere tuo: in laboribus come-
des ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.
Spinas & tribulos germinabit tibi,
& comedes herbas terræ. In sudore D
vultus tui vescêris pane, donec re-
uertaris in terram, de qua sumptus
es: quia puluis es, & in puluerem
reuerteris. Et vocauit Adam nomen
vxoris suæ, Eua: eo quòd mater
esset cunctorum viuentium. Fecit
quoque dominus deus Adæ & vxo
ri eius tunicas pelliceas, & induit

eos. Et ait: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum & malum. nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ & comedat, & viuat in æternum. Emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis, vt operaretur terram, de qua sumptus est. Eiecítque Adam, & collocauit ante paradisum voluptatis cherubim, & flammeum gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ.

CAPVT IIII.

A ADam vero cognouit vxorem suam Euam, quę concępit & peperit Cain, dicés. Possedi hominẽ per deum. Rursumq; peperit fratrem eius Abel, Fuit autem Abel pastor ouium, & Cain agricola. Factum est autem post multos dies vt offerret Cain de fructibus terræ munera domino: Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eo- Heb.11.a

rum. Et reſpexit dominus ad Abel,
& ad munera eius: ad Cain autem,
& ad munera illius nõ reſpexit. Ira-
tusq; eſt Cain vehementer, & conci
dit vultus eius. Dixítque dominus
ad eum. Quare iratus es, & cur con-
cidit facies tua? Nónne ſi bene ege-
ris, recipies? ſin autem male, ſtatim
in foribus peccatum tuum aderit?
Sed ſub te erit appetitus eius, & tu B
dominaberis illius. Dixítque Cain
ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur
foras. Cumq; eſſent in agro, cõſurre
Sap.10.a xit Cain aduerſus fratrem ſuum A-
mat.23.d bel, & interfecit eum. Et ait domi-
1.ioan.3.b nus ad Cain. Vbi eſt Abel frater tu-
iudæ.1.d us? Qui reſpondit. Neſcio, nunquid
cuſtos fratris mei ſum ego? Dixitq;
ad eum. Quid feciſti? vox ſangui-
nis fratris tui clamat ad me de terra.
Nunc igitur maledictus eris ſuper
terram quæ aperuit os ſuum, & ſu-
ſcepit ſanguinem fratris tui de ma-
nu tua. cum operatus fueris eam,
non dabit fructus ſuos. Vagus & pro

fugus eris super terram. Dixítque
Cain ad dominum. Maior est iniqui
tas mea, quàm vt veniam merear.
C Ecce ejcis me hodie à facie terræ, &
à facie tua abscondar, & ero vagus &
profugus in terra. Omnis igitur qui
inuenerit me, occidet me. Dixítque
ei dominus: Nequaquam ita fiet: sed
omnis qui occiderit Cain, septuplũ
punietur. Posuitq; dominus in Cain
signum, vt non interficeret eum om
nis qui inuenisset eum. Egressúsq;
Cain à facie domini, habitauit profu
gus in terra ad orientalem plagam
Eden. Cognouit autem Cain vxo-
rem suam, quæ concæpit & peperit
Enoch. Et ædificauit ciuitatem, vo-
cauítq; nomen eius ex nomine filij
sui, Enoch. Porrò Enoch genuit Irad
& Irad genuit Mahuiael, & Mahu-
iael genuit Mathusael, & Mathusael
D genuit Lamech, qui accæpit duas
vxores, nomen vni Ada, & nomen
alteri Sella. Genuítq; Ada Iabel, qui
fuit pater habitantium in tentorijs

atque pastorum: & nomen fratris eius Iubal ipse fuit pater canentium cithara & organo. Sella quoque genuit Tubalcain: qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror vero Tubalcain, Noema. Dixitq; Lamech vxoribus suis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam vxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescétulum in liuore meo. Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies. Cognouit quoque adhuc Adam vxorem suam: & peperit filium, vocauitq; nomen eius Seth: dicens. Posuit mihi deus semen aliud pro Abel quem occîdit Cain. Sed & Seth natus est filius, quem vocauit Enos. iste cœpit inuocare nomen domini.

CAPVT V.

Sapi.2.d Ecci.17.a supra.1.d

HIc est liber generationis Adam: in die qua creauit deus hominem, ad simili

tudinem dei fecit illum. masculum
& fœminam creauit eos: & benedi-
xit illis, & vocauit nomen eorum
Adam in die quo creati sunt. Vixit 1.pal.1.a
autem Adam centum triginta annis:
& genuit filium ad similitudinem &
imaginem suam, vocauitque nomen
eius Seth. Et facti sunt dies Adam
postquam genuit Seth octingenti an
ni: genuitque filios & filias. Et factum
est omne tempus quod vixit Adam
anni nongenti triginta, & mortuus
est. Vixit quoque Seth centum quin
B que annis, & genuit Enos. Vixitque
Seth postquam genuit Enos, octin-
gentis septem annis, genuitque filios
& filias. Et facti sunt omnes dies
Seth nongentorum duodecim an-
norum, & mortuus est. Vixit vero
Enos nonaginta annis, & genuit Cai
nan. Post cuius ortum vixit octin-
gentis qndecim annis, & genuit fili-
os & filias. Factique sunt omnes dies
Enos nongenti quinque anni, & mor-
tuus est. Vixit quoque Cainan septua-

ginta annis, & genuit Malalehel. Et vixit Cainan postquàm genuit Malalehel, octingentis quadraginta annis, genuitq; filios & filias. Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est. Vixit autem Malalehel sexaginta quinq; annis, & genuit Iared. Et vixit Malalehel postquàm genuit Iared, octingentis triginta annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt omnes dies Malalehel octingenti nonagintaquinq; anni, & mortuus est. Vixitq; Iared centum sexaginta duobus annis, & genuit Enoch. Et vixit Iared postquam genuit Enoch octingentis annis, & genuit filios & filias. Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexagintaduo anni: & mortuus est. Porrò Enoch vixit sexagintaquinque annis, & genuit Mathusale. Et ambulauit Enoch cum deo. Et vixit Enoch postquam genuit Mathusale, trecentis annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt omnes dies

Enoch trecenti ſexagintaquinque an
ni:ambulauítque cum deo, & non eccl.44.c
D apparuit: quia tulit eum deus. Vixit heb.11.a
quoq; Mathuſale centum octoginta
ſeptem annis, & genuit Lamech. Et
vixit Mathuſale poſtquã genuit La-
mech, ſeptingentis octogintaduo-
bus annis, & genuit filios & filias. Et
facti ſunt omnes dies Mathuſale nõ
genti ſexagintanouem anni, & mor
tuus eſt. Vixit autem Lamech centũ
octogintaduobus annis, & genuit
filium, vocauitq; nomen eius Noe,
dicens. Iſte conſolabitur nos ab ope
ribus & laboribus manuum noſtra-
rũ in terra cui maledixit dominus.
Vixitq; Lamech, poſtquam genuit
Noe, quingentis nonagintaquinque
annis & genuit filios & filias. Et facti
ſunt omnes dies Lamech ſeptingen-
ti ſeptuaginta ſeptem anni, & mor-
tuus eſt. Noe vero cum quingento-
rũ eſſet annorũ, genuit Sem, Cham,
& Iapheth.

CAPVT VI. A

CVm'q; cœpissent homines
multiplicari super terrā,
& filias procreassent, vidē
tes filij dei filias hominū
quòd essent pulcræ, accæperunt si-
bi vxores ex omnibus quas elege-
rant. Dixit'q; deus. Non permane-
bit spiritus, meus in homine in æter-
num, quia caro est: erūt'q; dies illius
centum viginti annorum. Gigantes
autem erant super terram in diebus
illis. Postquam enim ingressi sunt fi-
lij dei ad filias hominum, illæ'q; ge-
nuerunt, isti sunt potentes à seculo,
viri famosi. Videns autē deus quòd
multa malitia hominum esset in ter
ra, & cuncta cogitatio cordis inten-
ta esset ad malum omni tempore,
pœnituit eum q̄ hominem fecisset
in terra. Et præcauens in futurum, B
& tactus dolore cordis intrinsecus,
Delebo (inquit) hominem quem cre
aui à facie terræ, ab homine vsque
ad animantia, à reptili vsq; ad volu

A cres cœli. pœnitet enim me fecisse
eos. Noe vero inuenit gratiā coram Ecci.44.c
deo. Hæ sunt generationes Noe:
Noe vir iustus atque perfectus fuit
in generationibus suis. cum deo am
bulauit, & genuit tres filios Sem,
Cham, & Iapheth. Corrupta est au
tem terra coram deo, & repleta est
iniquitate. Cumq́ꝫ vidisset deus ter
ram esse corruptam (omnis quippe
caro corruperat viam suam super
terram) dixit ad Noe. Finis vniuer
sæ carnis venit coram me: repleta est
terra iniquitate à facie eorum; &
C ego disperdam eos cum terra. Fac ti
bi arcam de lignis leuigatis: mansi
unculas in arca facies, & bitumine
linies intrinsecus & extrinsecus. Et
sic facies eam. Trecentorum cubito
rum erit longitudo arcæ, quinqua
B ginta cubitorum latitudo, & trigin
ta cubitorum altitudo illius. Fene
stram in arca facies, & in cubito con
summabis summitatem eius. Ostiū
autē arcæ pones ex latere deorsum:

cœnacula & triſtega facies in ea. Ecce
ego adducā aquas diluuij ſuper ter-
rā, vt interficiam omnem carnem: in
qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cœlū, &
vniuerſa quæ in terra ſunt, conſumē-
tur. Ponamq; fœdus meū tecum, & D
ingredieris arcam tu & filij tui, vxor
tua, & vxores filiorū tuorū tecū. &
ex cunctis animātibus vniuerſæ car-
nis bina induces in arcam, vt viuant
tecū: maſculini ſexus & fœminini.
de volucribus iuxta genus ſuū, & de
iumentis in genere ſuo: & ex omni
reptili terrę ſecundum genus ſuum:
bina de omnibus ingredientur tecū,
vt poſſint viuere. Tolles igitur tecū
ex omnibus eſcis quę mādi poſſunt,
& comportabis apud te, & erūt tam
tibi, q̄ illis in cibū. Fecit igitur Noe
omnia quę præcęperat illi deus.

CAPVT VII.

1. Pet. 2. b
Eccl. 44. e.

DIxitq; dominus ad eum.
Ingredere tu & oīs do- A
mus tua in arcā. te enim
vidi iuſtum coram me in
generatione

generatione hac. Ex omnibus animã
tibus mundis tolles septena & septe
na, masculum & fœminã: de animan
tibus vero immũdis duo & duo ma/
sculum & fœminam: sed & de vola/
tilibus cœli septena & septena, mascu
lum & fœminã, vt saluetur semen su
per faciẽ vniuersæ terræ. adhuc enim
& post dies septem ego pluam super
terrã quadraginta diebus & quadra/
ginta noctibus, & delebo omnẽ sub/
stantiam quã feci, de superficie terræ.
Fecit ergo Noe omnia quę mandaue
rat ei dominus. Eratq; sexcentorum
B annorum quando diluuij aquæ inun
dauerunt super terrã. Et ingressus est Mat. 24. d
Noe & filij eius, vxor eius & vxores Luc. 17. f
filiorum eius cum eo in arcam, pro/ 1. Pet. 3. d
pter aquas diluuij. De animantibus
quoq; mundis & immũdis, & de vo
lucribus, & ex omni quod mouetur
super terrã, duo & duo ingressa sunt
ad Noe in arcam, masculus & fœmi/
na, sicut præceperat dominus Noe.
Cumq; transissent septem dies, aquę

diluuij inundauerunt super terram.
Anno sexcentesimo vitę Noe, mense
secundo, septimodecimo die mensis
rupti sunt omnes fontes abyssi ma-
gnæ, & cataractæ cœli apertæ sunt: &
facta est pluuia super terrā quadragin
ta diebus & quadraginta noctib⁹. In C
articulo diei illius ingressus est Noe,
& Sem, & Cham, & Iapheth filij ei⁹:
& vxor illius, & vxores filiorū eius
cum eis in arcā: ipsi & omne animal
secūdum genus suum, vniuersaq; iu-
menta in genere suo, & omne quod
mouetur super terram in genere suo,
cunctumq; volatile secūdum genus
suum, vniuersæ aues, omnesq; volu
cres ingressæ sunt ad Noe in arcā, bi
na & bina ex omni carne in qua erat
spiritus vitæ. Et quæ ingressa sunt,
masculus & fœmina ex omni carne
introierunt, sicut pręceperat ei deus:
& inclusit eum dominus de foris. Fa
ctumq; est diluuiū quadraginta die-
bus super terrā: & multiplicatæ sunt
aquæ, & eleuauerunt arcam in subli-

D me à terra. vehementer enim inunda
uerunt & omnia repleuerunt in su/
perficie terræ. Porro arca ferebatur
super aquas, & aquæ præualuerunt Sapi. 10.a
nimis super terrã: opertiq; sunt om/ Eccli. 39.e
nes mõtes excelsi sub vniuerso cœlo.
C Quindecim cubitis altior fuit aqua
super mõtes quos operuerat: cõsum
ptaq; est omnis caro quę mouebatur
super terrã, volucrũ, animantium, bę
stiarum, omniumq; reptiliũ quæ re/
ptãt super terrã. Vniuersi homines &
cuncta in quibus spiraculũ vitę est in
terra, mortua sunt. Et deleuit de⁹ om
nem substantiã quæ erat super terrã,
ab homine vsq; ad pecus, tã reptile,
q̃ volucres cœli: & deleta sunt de ter
ra. Remansit autẽ solus Noe & qui cũ
eo erant in arca. Obtinueruntq; aquæ
terram centũ quinquaginta diebus.

CAPVT VIII.

A Recordatus autẽ dominus
Noe cũctorumq; animan
tium: & omniũ iumento/
rum quæ erant cum eo in

arca, adduxit ſpiritum ſuper terram,
& iminutæ ſunt aquæ, & clauſi ſunt
fontes abyſſi, & cataractæ cœli: &
prohibitæ ſunt pluuię de cœlo. reuer
ſæq; ſunt aquę de terra euntes & re-
deuntes, & cœperunt minui poſt cen
tum quinquaginta dies. Requieuitq;
arca mēſe ſeptimo, viceſimoſeptimo
die menſis ſuper montes Armeniæ.
At vero aquæ ibant & decreſcebant
vſque ad decimum menſem. Decimo
enim menſe, prima die menſis appa-
ruerūt cacumina montium. Cumq;
tranſiſſent quadraginta dies, aperiēs
Noe feneſtram arcæ quā fecerat, dimi
ſit coruum: qui egrediebatur, & non
al. & reuertebatur — reuertebatur donec ſiccarentur aquæ
ſuper terram. Emiſit quoq; columbā B
poſt eum, vt videret ſi iam ceſſaſſent
aquæ ſuper faciem terræ. Quæ cum
non inueniſſet vbi requieſceret pes
eius, reuerſa eſt ad eum in arcā; aquę
enim erant ſuper vniuerſam terram.
Extenditq; manum ſuam: & appre-
henſam intulit in arcam. Expectatis

autem vltra septem diebus alijs, rur
sum dimisit colūbam ex arca. At illa
venit ad eum ad vesperam, portans
ramum oliuæ virētibus folijs in ore
suo. Intellexit ergo Noe q̄ cessassent
aquæ super terrā. expectauitq; nihilo
minus septem alios dies, & emisit co
lumbam, quæ nō est reuersa vltra ad
C eum. Igitur sexcētesimoseptimo an-
no, primo mense, prima die mensis
imminutæ sunt aquæ super terram.
Et aperiens Noe tectum arcę aspexit.
viditq; q̄ exiccata esset superficies ter
ræ. Mense secundo, septimo & vicesi
mo die mensis arefacta est terra. Lo-
cutus est autem dominus ad Noe, di
cens. Egredere de arca tu & vxor tua,
B filij tui & vxores filiorū tuorum te-
cum, cuncta animātia quę sunt apud
te, ex omni carne tam in volatilibus
quàm in bestijs & vniuersis reptili-
bus quæ reptant super terram, educ
tecum, & ingredimini super terram.
Crescite & multiplicamini super eā.
Egressus est ergo Noe & filij eius, &

vxor illius & vxores filiorum eius
cum eo. sed & omnia animantia, iu-
menta & reptilia quæ reptant super
terram secũdum genus suum egressa
sunt de arca. Ædificauit autẽ Noe al-
tare domino: & tollens de cunctis pe
coribus & volucribus mundis, obtu-
lit holocausta super altare. Odora-
tusq; est dominus odorẽ suauitatis,
& ait ad eum. Nequaquam vltra ma
ledicam terræ propter homines. sen-
sus enim & cogitatio humani cordis
in malum prona sunt ab adolescentia
sua. Non igitur vltra percutiam om-
nem animam viuentẽ sicut feci. Cun
ctis diebus terræ, sementis & messis,
frigus & æstus, æstas & hyems, nox
& dies non requiescent.

CAPVT IX.

BEnedixitq; deus Noe & fi- A
lijs eius, & dixit ad eos.
Supra.1.c &.8.c.d. Crescite & multiplicami-
ni, & replete terrã: & ter-
ror vester ac tremor, sit super cuncta
animalia terræ, & super omnes volu

eres coeli, cum vniuersis quæ mouentur super terram. Omnes pisces maris manui vestrę traditi sunt: & omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia: excępto quòd carnē cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cūctarum bestiarum, & de manu hominis. De manu viri & de manu fratris eius requiram animam hominis. Quicunq; effuderit humanum sanguinē, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe dei factus est homo. Vos autem crescite & multiplicamini, & ingredimini su-
B per terrā, & implete eam. Hęc quoq; dixit deus ad Noe, & ad filios eius cū eo, Ecce ego statuam pactum meum
A vobiscum, & cum semine vestro post vos: & ad omnem animam viuentem quę est vobiscum, tam in volucribus quàm in iumētis & pecudibus terrę, cunctisq; quę egressa sunt de arca, & vniuersis bestijs terrę. Statuā pactum

Mat. 26.e
Apoc. 13.e
Esa. 54.e

meum vobiscum, & nequaquã vltra interficietur omnis caro aquis diluuij, neq; erit deinceps diluuium dissipans omnem terram. Dixit'q; deus. Hoc est signum fœderis, quod do inter me & vos, & ad omnem animam viuentem quę est vobiscum in generationes sempiternas: Arcum meum ponam in nubibus cœli, & erit signũ fœderis inter me & inter terrã. Cũ'q; obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis mei quod pepigi vobiscum & cum omni anima viuente quę carnem vegetat: & non erunt vltra aquę diluuij ad delendam vniuersam carnem. Erit'q; arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni, quod pactum est inter deum & omnem animã viuentem vniuersę carnis quę est super terram. Dixit'q; dominus ad Noe. Hoc est signum fœderis quod cõstitui inter me & omnem carnem super terram. Erant ergo filij Noe qui egressi

Eccli.43.b

G

ſunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth.
Porrò Cham ipſe erat pater Chanaã.
Tres iſti, filij ſunt Noe, & ab his diſſe
minatum eſt omne genus hominum
ſuper vniuerſam terrã. Cœpitq́ Noe
vir agricola exercere terram, & plan
tauit vineam. Bibensq́ vinũ inebria-
tus eſt, & nudatus iacuit in taberna-
culo ſuo. Quod cum vidiſſet Cham
pater Chanaan, verẽda ſcilicet patris
ſui eſſe nudata, nunciauit duobus fra
D tribus ſuis foras. At vero Sem & Ia-
pheth pallium impoſuerũt humeris
C ſuis, & incedentes retrorſum, operue
runt verenda patris ſui. Faciesq́ eo-
rum auerſæ erant, & patris virilia nõ
viderunt. Euigilans autem Noe ex vi
no, cum didiciſſet quę fecerat ei filius
ſuus minor, ait. Maledictus Chanaã,
ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.
Dixitq́, Benedictus dominus deus
Sem, ſit Chanaan ſeruus eius. Dilatet
deus Iaphet, & habitet in tabernacu-
lis Sem, ſitq́ Chanaan ſeruus eius.
Vixit autem Noe poſt diluuium tre-

centis quinquaginta annis, & impleti sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorũ: & mortuus est.

CAPUT X.

1.Par.1.a HÆ sunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Iaphet: natiq; sunt eis filij post diluuium. Filij Iaphet: Gomer, & Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal, & Mosoch, & Thiras. Porrò filij Gomer Asenez & Riphath & Thogorma. Filij autẽ Iauan: Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim. Ab his diuisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, vnusquisq; secundum linguam suam & familias suas in nationibus suis. Filij autem Cham: Chus, & Mesraim, & Phut, & Chanaan. Filij autem Chus: Saba, & Euila, & Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Filij Regma: Saba, & Dadan. Porrò Chus genuit Nemrod. Ipse cœpit esse potens in terra, & erat robustus venator coram domino. Ab

hoc exiuit prouerbium, Quasi Nemrod robustus venator corā domino. Fuit autē principium regni eius Babylon & Arach, & Archat, & Calanne, in terra Senaar. De terra illa egressus est Assur, & ædificauit Niniuē, & plateas ciuitatis, & Chale. Resen quoque inter Niniuē & Chale: hæc est ciuitas magna. At vero Mesraim genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephtuim, & Phethrusim, & Chasluim: de quib⁹ egressi sunt Philisthijm,

C & Caphtorim. Chanaan autē genuit Sidonem primogenitū suum, Ethæū & Hiebusæum & Amorrēū & Gergesæum & Euæū & Aracēū, Sineum & Aradium, Samaræū & Amathæū: & per hos dissseminati sunt populi Chananæorū. Factiq; sunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram vsq; ad Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrhā, & Adamam & Seboim vsq; Lesa. Hi, filij Cham in cognationibus & linguis & generationibus, terris q; & gentibus suis.

De Sem quoq; nati sunt patre omniũ
filiorum Heber fratre Iapheth maio-
re. Filÿ Sem: Elam & Assur & Arpha D
xad, Lud & Aram. Filÿ Aram: Hus &
Hul & Gether & Mes. At vero Ar-
phaxad genuit Sale, de quo ortus est
Heber. Natíq; sunt Heber filÿ duo.
nomẽ vni Phaleg, eo quòd in diebus
eius diuisa sit terra: & nomen fratris
eius Iectan. Qui Iectan genuit Elmo
dad & Saleph & Asarmoth, Iare &
Aduram & Vzal & Decla & Hebal &
Abimael, Saba & Ophir, & Euila &
Iobab. omnes isti filÿ Iectan. Et facta
est habitatio eorũ de Messa pergenti-
bus vsq; Sephar montẽ orientalem.
Isti filÿ Sem secundũ cognationes &
linguas & regiones in gentibus suis.
Hæ familię Noe iuxta populos & na
tiones suas. Ab his diuisę sunt gentes
in terra post diluuium.

CAPVT XI.

ERat autem terra labÿ vnius A
Sapi.10.2 & sermonum eorundem.
Cumq; proficiscerentur de

oriente, inuenerunt campum in ter/
ra Sennaar, & habitauerunt in eo. Et
dixerũt quisq; ad proximum suum.
Venite faciamus lateres, & coquam
eos igni. Habueruntq; lateres pro sa/
xis, & bitumen pro cemento: & dixe
runt. Venite, faciamus nobis ciuitatẽ
& turrim, cuius culmẽ pertingat ad
cœlũ: & celebremus nomẽ nostrum
antequã diuidamur in vniuersas ter/
ras. Descendit autem dominus vt vi/
deret ciuitatem & turrem quã ædifi/
cabant filij Adam, & dixit. Ecce, vnus
est populus, & vnũ est labium om/
nibus. cœperuntq; hoc facere, nec de
sistent à cogitationib⁹ suis, donec eas
B opere cõpleant. Venite igitur, descen
damus & confundamus ibi linguam
eorum, vt non audiat vnusquisq; vo
cem proximi sui. Atq; ita diuisit eos
dominus ex illo loco in vniuersas ter
ras, & cessauerunt ædificare ciuitatẽ.
Et idcirco vocatũ est nomen eius Ba/
bel: quia ibi cõfusum est labium vni/
uersæ terræ. Et inde dispersit eos do/

minus super faciem cunctarũ regio-
num. Hæ sunt generatiões Sem. Sem
erat centum annorum quãdo genuit
Arphaxad, biennio post diluuium. Vi
xit'q; Sem postquã genuit Arphaxad,
quingentis annis, & genuit filios &
filias. Porrò Arphaxad vixit triginta
quinq; annis, & genuit Sale. Vixit'q;
Arphaxad postquam genuit Sale, tre
centis tribus annis, & genuit filios &
filias. Sale quoq; vixit triginta annis, C
& genuit Heber. Vixit'q; Sale postq;
genuit Heber, quadringentis tribus
annis, & genuit filios & filias. Vixit
autem Heber trigintaquatuor annis,
& genuit Phaleg. Et vixit Heber post
quã genuit Phaleg, quadringentis tri
ginta annis: & genuit filios & filias.
Vixit quoq; Phaleg triginta annis, &
genuit Reu. Vixit'q; Phaleg postquã
genuit Reu, ducentis nouem annis,
& genuit filios & filias. Vixit autem
Reu trigintaduobus annis, & genuit
Sarug. Vixit quoq; Reu postquam ge
nuit Sarug, ducentis septem annis, &

genuit filios & filias. Vixit vero Sa-
rug triginta annis, & genuit Nachor.
Vixitq; Sarug postquam genuit Na-
chor, ducentis annis, & genuit filios
& filias. Vixit autem Nachor viginti
noué annis, & genuit Thare. Vixitq;
Nachor postquam genuit Thare, cen
tum decem & noué annis, & genuit
D filios & filias. Vixitq; Thare septua-
ginta annis, & genuit Abram & Na-
chor & Aram. Hæ sunt autem gene-
rationes Thare. Thare genuit Abrã,
Nachor, & Aram. Porro Arã genuit I. Par. I. d
Loth. Mortuusq; est Aram ante Tha Iosu. 24. a
re patré suum, in terra natiuitatis suę
in Hur Chaldæorũ. Duxerunt autem
Abram & Nachor vxores: nomẽ vxo
ris Abram, Sarai: & nomẽ vxoris Na
chor, Melcha filia Aram patris Mel-
chæ & patris Ieschæ. Erat autem Sa- Heb. II. c
rai sterilis, nec habebat liberos. Tulit Iosu. 24. a
itaque Thare Abram filium suum, & Neem. 9. b
Loth filium Aram filium filij sui, & Iudith. 5. a
Sarai nurum suam, vxorem Abram
filij sui, & eduxit eos de Hur Chal-

dæorum, vt irent in terram Chanaã.
Veneruntq; vsq; ad Aran, & habita-
uerunt ibi. Et facti sunt dies Thare du
centorum quinq; annorum, & mor-
tuus est in Aran.

CAPVT XII.

Dixit autẽ dominus ad A- A
brã. Egredere de terra tua
Act. 7. a & de cognatione tua, &
de domo patris tui, & ve
ni in terram quam monstrauero tibi.
Faciamq; te in gentem magnam, &
benedicam tibi, & magnificabo no-
men tuum, erisq; benedictus. Bene-
Act. 3. d dicam benedicentibus tibi, & maledi
Gala. 3. b cam maledicẽtibus tibi, atq; in te be
Heb. 11. b nedicentur vniuersę cognationes ter
ræ. Egressus est itaq; Abram, sicut prę
cęperat ei dominus, & iuit cum eo
Loth. Septuagintaquinq; annorum
Heb. 12. a erat Abram cũ egrederetur de Aran.
Tulitq; Sarai vxorem suam, & Loth B
filium fratris sui, vniuersamq; substã
tiam quã possederãt, & animas quas
fecerãt in Aran, & egressi sunt vt irẽt
in terram

in terram Chanaã. Cumq́; venissent
in eam, pertrãsiuit Abram terrã vsq;
ad locum Sichem, & vsq; ad conual-
lem illustrem. Chananæus auté tunc
erat in terra. Apparuítque dominus
Abram, & dixit ei. Semini tuo dabo infra.15.d
terram hanc. Qui ædificauit ibi alta- Deu.34.b
re domino, qui apparuerat ei. Et inde
transgrediens ad monté qui erat cõ-
tra orientem Bethel, tetendit ibi ta-
bernaculum suum, ab occidente ha-
C bens Bethel, & ab oriente Hai. Ædi-
ficauit quoque ibi altare domino, &
inuocauit nomen eius. Perrexítque
Abram vadens & vltra progrediens
ad meridiem. Facta est autem fames
in terra. Descendit igitur Abram in
Ægyptum, vt peregrinaretur ibi: præ
ualuerat enim fames in terra. Cumq́;
propè esset vt ingrederetur Ægyptũ,
dixit Sarai vxori suæ. Noui quòd pul
chra sis mulier, & quòd cum viderint
te Ægyptij, dicturi sunt, Vxor illius
est: & interficient me, & te reserua-
bunt. Dic ergo, obsecro te, quòd so- infra.20.c

ror mea sis, vt bene sit mihi propter
te, & viuat anima mea ob gratiam
tui. Cum itaq; ingressus esset Abram D
Ægyptum, viderunt Ægyptij mu-
lierem, quòd esset pulchra nimis. Et
nunciauerunt principes Pharaoni, &
laudauerũt eam apud illum. Et sub-
lata est mulier in domũ Pharaonis:
Abram vero bene vsi sunt propter il-
lam. Fueruntq́; ei oues & boues &
asini & serui, & familiæ & asinę & ca
meli. Flagellauit autẽ dominus Pha
raonem plagis maximis, & domum
eius propter Sarai vxorem Abram.
Vocauitq́; Pharao Abram, & dixit
ei. Quidnã est hoc quod fecisti mihi?
quare non indicasti mihi quòd vxor
tua esset? Quam ob causam dixisti
esse sororem tuam, vt tollerem eam
mihi in vxorem? Nunc igitur ecce cõ
iunx tua, accipe eam & vade. Præcę-
pitq́; Pharao super Abram viris, &
deduxerunt eum & vxorem illius,
& omnia quæ habebat.

CAPVT XIII.

A ASCendit ergo Abram de Æ-
gypto, ipſe & vxor eius &
omnia quæ habebat, &
Loth cum eo ad auſtralẽ
plagam. Erat autem diues valde in
poſſeſſione auri & argẽti. Reuerſusq́;
eſt per iter, quo venerat à meridie in
Bethel, vſq; ad locum vbi prius fixe-
rat tabernaculũ inter Bethel & Hai,
in loco altaris quod fecerat prius, &
inuocauit ibi nomen domini. Sed &
Loth qui erat cum Abram, fuerunt
greges ouium & armenta & taberna-
cula: nec poterat eos capere terra, vt
B habitarent ſimul. Erat quippe ſubſtã-
tia eorum multa, & nequibant habi-
tare communiter. vnde & facta eſt ri-
xa inter paſtores gregum Abram &
Loth. Eo autem tempore Chana-
næus & Pherezęus habitabant in ter-
ra illa. Dixit ergo Abram ad Loth. Ne
quæſo ſit iurgium inter me & te, &
inter paſtores meos & paſtores tu-
os: fratres enim ſumus. Ecce vniuer-

ſa terra coram te eſt, recede à me ob/
ſecro. ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexte/ A
ram tenebo: ſi tu dexteram elegeris,
ego ad ſiniſtram pergam. Eleuatis C
itaqꝫ Loth oculis, vidit omnem cir/
ca regionem Iordanis, quæ vniuer/
ſa irrigabatur antequam ſubuerteret
dominus Sodomam & Gomorrhã,
ſicut paradiſus domini, & ſicut Ægy
ptus venientibus in Segor. Elegitqꝫ
ſibi Loth regionem circa Iordanem,
& receſſit ab oriente. Diuiſiqꝫ ſunt al/
terutrum à fratre ſuo. Abram habita/
uit in terra Chanaan: Loth vero mo/
ratus eſt in oppidis quę erãt circa Ior
danem, & habitauit in Sodomis. Ho
mines autẽ Sodomitę peſſimi erant,
& peccatores coram domino nimis.
Dixitqꝫ dominus ad Abram poſtquã
diuiſus eſt ab eo Loth. Leua oculos D
tuos, & vide à loco in quo nunc es
ad aquilonem & meridiem, ad orien
Rom. 4. a tem & occidentem. Omnem terram
quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini
tuo vſque in ſempiternum, faciamqꝫ

semen tuum sicut puluerem terrę. Si quis potest hominum numerare puluerem terræ, semen quoq; tuum numerare poterit. Surge ergo & perambula terram in longitudine & latitudine sua, quia tibi daturus sum eam. Mouens igitur Abram tabernaculum suum, venit & habitauit iuxta conuallem Mambre, quæ est in Hebron. Ædificauítque ibi altare domino.

CAPVT XIIII.

A F Actum est autem in illo tépore, vt Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Ælamitarum, & Thadal rex gentium, inirent bellum cōtra Basa regem Sodomorum, & cōtra Bersa regem Gomorrhæ, Et contra Sennaar regē Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraq; regem Bale, ipsa est Segor. Omnes hi conuenerunt in vallem Syluestrem, quæ nunc est mare salis. Duodecim enim annis seruie-

rant Chodorlahomor, & tertiode/
cimo anno recesserunt ab eo. Igitur
quartodecimo anno venit Chodor/
lahomor, & reges qui erant cum eo:
percusseruntq; Raphaim in Astoroth
& Carnaim, & Zuzim cum eis, &
Emim in Sabe Cariathaim, & Cho/
reos in montibus Seir, vsq; ad cam/
pestria Pharan, quæ est in solitudi/
ne. Reuersiq; sunt, & venerunt vsque
ad fontem Mesphat, ipsa est Cades:
& percusserũt omnem regionẽ Ama
lechitarum, & Amorrhæorũ, qui ha/
bitabant in Asasonthamar. Et egressi B
sunt rex Sodomorum, & rex Gomor
rhæ, rexq; Adamæ, & rex Seboim,
necnon & rex Bale, quæ est Segor: &
direxerunt aciem contra eos in val/
le Syluestri, scilicet aduersus Chodor
lahomor regem Ælamitarũ, & Tha/
dal regem gentium, & Amraphel re/
gem Sennaar, & Arioch regẽ Ponti,
quatuor reges aduersus quinq;. Val/
lis autem Syluestris habebat puteos
multos bituminis. Itaq; rex Sodo/

morum, & rex Gomorrhæ terga ver
terunt, cecideruntq́; ibi, & qui reman
ſerant, fugerunt ad montē. Tulerunt
autem omnem ſubſtantiā Sodomo-
rum & Gomorrhæorum, & vniuerſa
quæ ad cibum pertinent, & abierunt,
necnon & Loth & ſubſtantiam eius,
filium fratris Abram, qui habitabat
in Sodomis. Et ecce vnus qui euaſe-
rat, nunciauit Abram Hebręo, qui ha
bitabat in conualle Mambre Amor-
rhæi, fratris Eſchol, & fratris Aner: hi
enim pepigerant fœdus cum Abram.
C Quod cum audiſſet Abram, captum
videlicet Loth fratrem ſuum, nume-
rauit expeditos vernaculos ſuos tre-
centos decem & octo, & perſecutus
eſt eos vſque Dan: & diuiſis ſocijs ir-
ruit ſuper eos nocte: percuſſitq́; eos,
& perſecutus eſt vſq; Choba & Phœ
nicen, quæ eſt ad læuam Damaſci. Re
duxitq́; omnem ſubſtātiam & Loth
fratrem ſuum cum ſubſtantia illius,
mulieres quoq; & populum. Egreſ-
ſus eſt autem rex Sodomorū in oc-

cursum eius, postquam reuersus est
à cæde Chodorlahomor, & regum
qui cum eo erant in valle Saue, quæ
Heb.7.a est vallis regis. At vero Melchise- D
dec rex Salem, proferens panem &
vinum (erat enim sacerdos dei al-
tissimi) benedixit ei, & ait. Bene-
dictus Abram deo excelso, qui crea-
uit cœlum & terram; & benedictus
deus excelsus, quo protegente ho-
stes in manibus tuis traditi sunt. Et
dedit ei decimas ex omnibus. Dixit
autem rex Sodomorum ad Abram.
Da mihi animas, cætera tolle tibi.
Qui respondit ei. Leuo manũ meam
ad dominum deum excelsum posses-
sorem cœli & terræ, quòd à filo sub-
tegminis vsq; ad corrigiam caligæ,
non accipiam ex omnibus quæ tua
sunt, ne dicas, Ego ditaui Abram. ex-
cęptis his quæ comederunt iuuenes;
& partibus virorũ qui venerunt me-
cum, Aner Eschol, & Mambre. isti ac-
cipient partes suas.

CAPVT XV.

A HIs itaque transactis, factus
est sermo domini ad Abrã,
per visionem, dicens. Noli
timere Abram, ego prote/
ctor tuus sum, & merces tua magna
nimis. Dixitq; Abram. Domine deus
quid dabis mihi? Ego vadam absq; li
beris, & filius procuratoris domus
meæ, iste Damascus Eliezer. Addi/
ditq; Abram. Mihi autem non dedi/
sti semen: & ecce vernaculus meus,
hæres meus erit. Statimq; sermo do
mini factus est ad eum, dicens. Non
erit hic hæres tuus, sed qui egredie/
tur de vtero tuo ipsum habebis hæ/
B redem. Eduxitq; eum foras, & ait illi.
Suspice coelum, & numera stellas si
potes. Et dixit ei. Sic erit semẽ tuum. Rom.4.c
Credidit Abram deo, & reputatum
est illi ad iustitiam. Dixitq; ad eum. Rom.4 a
Ego dominus qui eduxi te de Hur Gala.3.a
Chaldæorum, vt darem tibi terram Iaco.2.d
istam, & possideres eam. At ille ait.
Domine deus, vnde scire possum, q

possessurus sim eam? Et respondens dominus, Sume (inquit) mihi vaccã triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasq; partes cõtra se altrinsecus posuit. Aues autem non diuisit, descenderuntq; volucres super cadauera, & abigebat eas Abram. Cumq; sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictumq; est ad eum. Scito prænoscens, quòd peregrinum futurum sit semen tuũ in terra non sua

Act.7.a (& subijcient eos seruituti, & affligent) quadringentis annis. Veruntamen gentem cui seruituri sunt, ego iudicabo, & post hæc egredientur cũ magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta reuertentur huc. Necdum enim cõpletæ sunt iniquitates Amorrhæorũ vsque ad præsens tempus. Cum ergo

occubuisset sol, facta est caligo tene-
brosa, & apparuit clibanus fumans,
& lampas ignis transiens inter diui-
siones illas. In illo die pepigit domi-
nus fœdus cum Abram, dicens. Se- Supr.12.b
mini tuo dabo terram hanc à fluuio Deu.34.b
Ægypti vsque ad fluuium magnum
Euphrâten. Cinæos & Cenezæos,
Cethmonæos, & Ethæos & Phere-
zæos. Raphaim quoq; & Amorrhæ-
os, Euæos, & Chananæos, & Gerge-
sæos & Hiebusæos.

CAPVT XVI.

A IGitur Sarai vxor Abram
non genuerat sibi liberos,
sed habens ancillam Ægy-
ptiam nomine Agar, dixit
marito suo. Ecce conclusit me domi-
nus, ne parerem: ingredere ad ancil-
lam meam, si forte saltem ex illa su-
scipiam filios. Cumq; ille acquiesce-
ret deprecanti, tulit Agar Ægyptiam
ancillam suam post annos decem q̃
habitare cœperant in terra Chanaan:
& dedit eam viro suo vxorem, qui

ingressus est ad eam. At illa concepis-
se se videns, despexit dominam suã.
Dixitq́ʒ Sarai ad Abram. Inique agis B
contra me: ego dedi ancillam meam
in sinum tuum, quæ videns quòd cõ-
ceperit, despectui me habet. iudicet
dominus inter me & te. Cui respon-
dens Abram, Ecce (ait) ancilla tua in
manu tua est, vtere ea vt libet. Affli-
gente igitur eam Sarai, fugam iniit.
Cumq́ʒ inuenisset eam angelus do-
mini iuxta fontem aquæ in solitudi-
ne quæ est in via Sur in deserto, dixit
ad illam. Agar ancilla Sarai, vnde ve-
nis? & quo vadis? Quæ respondit. A C
facie Sarai dominæ meæ ego fugio.
Dixitq́ʒ ei angelus domini. Reuertere
ad dominam tuam, & humiliare sub
manu illius. Et rursum, Multiplicās,
inquit, multiplicabo semen tuum, &
non numerabitur præ multitudine.
Ac deinceps, Ecce, ait, concepisti &
paries filium: vocabisq́ʒ nomen eius
Hismael, eo quòd audierit dominus
afflictionẽ tuam. hic erit ferus homo: D

manus eius contra omnes, & manus
omnium contra eum, & è regione
B vniuersorũ fratrum suorum figet ta-
bernacula. Vocauit autem Agar no-
men domini qui loquebatur ad eam,
Tu deus qui vidisti me. Dixit enim,
Profecto hic vidi posteriora videntis
me. propterea appellauit puteum il-
lum, puteum viuẽtis & videntis me.
ipse est inter Cades & Barad. Pepe-
ritq; Agar Abræ filium, qui vocauit Galat. 4. c
nomẽ eius Hismael. Octoginta & sex
annorum erat Abram quando pepe-
rit ei Agar Hismaelem.

CAPVT XVII.

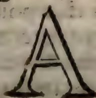
C A Postquam vero Abram no-
naginta & nouem annorũ
esse cœperat, apparuit ei
deus: dixitq; ad eum. Ego
deus omnipotens, ambula corã me,
& esto perfectus. Ponámque fœdus
meum inter me & te, & multiplica-
bo te vehemẽter nimis. Cecidit Abrã
pronus in faciẽ. Dixitq; ei deus. Ego Eccli. 44. c
D sum, & ponam pactum meũ tecum, Rom. 4. c

erisq; pater multarum gentium. Nec
vltra vocabitur nomē tuum Abram,
sed appellaberis Abraham: quia patrē
multarum gentium constitui te. Fa-
ciamq; te crescere vehementissime &
ponam te in gentibus, regesq; ex te
egredientur. Et statuam pactum meū
inter me & te, & inter semen tuū post
te in generationibus suis fœdere sem
piterno, vt sim deus tuus & seminis
tui post te. Daboq; tibi & semini tuo B
post te terram peregrinationis tuæ,
omnem terrā Chanaan in possessio-
nem æternam, eroq; deus eorum. Di
xit iterum deus ad Abrahā. Et tu er-
go custodies pactum meum, & semē
tuum post te in generationibus suis.
Hoc est pactum meū quod obserua-
bitis inter me & vos & semen tuum
Act.7.a post te. Circūcidetur ex vobis omnē
masculinum, & circūcidetis carnem
præputij vestri, vt sit in signum fœde
Rom.4.b ris inter me & vos. Infans octo die-
Luc.2.c rum circūcidetur in vobis. Omne ma
sculinum in generationibus vestris,

tam vernaculus quàm emptitius cir
cuncidetur, & quicúq; non fuerit de
ſtirpe veſtra. Eritq́; pactum meum in
carne veſtra in fœdus æternum. Ma-
ſculus cuius præputij caro circuncisa
nõ fuerit, delebitur anima illa de po-
pulo ſuo : quia pactum meum irritũ
C fecit. Dixit quoq; deus ad Abraham.
Sarai vxorem tuam non vocabis Sa
rai, ſed Saram. Et benedicam ei, & ex
B illa dabo tibi filiũ, cui benedicturus
ſum, eritq́; in nationes, & reges popu
lorum orientur ex eo. Cecidit Abra-
ham in faciem ſuam, & riſit in corde
ſuo dicens. Putáſne centenario naſce
tur filius, & Sara nonagenaria pariet?
Dixitq́; ad deum. Vtinam Hiſmael
viuat coram te. Et ait dominus ad A-
braham. Sara vxor tua pariet tibi fi- infra. 18. b
lium, vocabisq́; nomen eius Iſaac. Et &. 21. a
conſtituam pactum meum illi in fœ
dus ſempiternũ, & ſemini eius poſt
eum. Super Hiſmael quoq; exaudiui
te. ecce benedicã ei, & augebo & mul
tiplicabo eum valde. duodecim du-

ces generabit, & faciam illum in gen
tem magnam. Pactum vero meum
statuã ad Isaac quem pariet tibi Sara
tempore isto in anno altero. Cumq; D
finitus esset sermo loquẽtis cum eo,
ascendit deus ab Abraham. Tulit au-
tem Abraham Hismael filium suum,
& omnes vernaculos domus suæ,
vniuersosq; quos emerat, & cunctos
mares ex omnibus viris domus suæ.
Et circuncidit carnem pręputij eorũ,
statim in ipsa die, sicut præcęperat ei
deus. Abraham nonaginta & nouem
erat annorum, quando circũcidit car
nem præputij sui, & Hismael filius
suus tredecim annos impleuerat tẽ-
pore circuncisionis suę. Eadẽ die cir-
cuncisus est Abraham & Hismael fi-
lius eius, & omnes viri domus illi⁹,
tam vernaculi q̃; emptitij, & alieni-
genæ pariter circuncisi sunt.

CAPVT XVIII.

APparuit autem ei domin⁹ A
in conualle Mambre sedẽ
ti in ostio tabernaculi sui
in ipso

in ipso feruore dei. Cumq; eleuasset
oculos, apparuerunt ei tres viri stan
tes prope eum. Quos cum vidisset,
D cucurrit i occursum eorum de ostio
tabernaculi sui, & adorauit in terra,
& dixit. Domine si inueni gratiam i
oculis tuis, ne trāseas seruum tuum,
sed afferam pauxillum aquæ & lauē
tur pedes vestri: & requiescite sub ar
bore. ponamq; buccellā panis, & cō
fortetur cor vestrum, postea transibi
tis. idcirco enim declinastis ad seruū
vestrum. Qui dixerunt: Fac vt locu
tus es. Festinauit Abraham in taber
naculum ad Saram, dixitq; ei. Accele
ra, tria sata similæ cōmisce, & fac sub
cinericios panes. Ipse vero ad armē
tum cucurrit, & tulit inde vitulū te
nerrimum & optimum: deditq; pue
ro, qui festinauit & coxit illum. Tulit
quoq; butyrum, & lac, & vitulū quē
coxerat, & posuit coram eis. Ipse ve
B ro stabat iuxta eos sub arbore. Cūq;
comedissent, dixerunt ad eum. Vbi ē
Sara vxor tua? Ille respondit. Ecce in

Infra.21.a tabernaculo est. Cui dixit. Reuertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filiũ Sara vxor tua.

Rom.9.b Quo audito, Sara risit post ostiũ tabernaculi. Erant autem ambo senes prouectæq; ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria. Quæ risit occulte, di-

1.Pet.3.a cens. Postquam consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? Dixit autem dominus ad Abraham. Quare risit Sara, dicens, Num vere paritura sum anus? Nunquid deo quicquam est difficile? Iuxta condictum reuertar ad te hoc eodem tempore vita comite, & habebit Sara filium. Negauit Sara, dicens. Nõ risi, timore perterrita. Dominus autem, Non est (inquit) ita, sed risisti.

Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam. & Abraham simul gradiebatur dedu- C
cens eos. Dixitq; dominus. Num celare potero Abraham quæ gesturus sum, cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, & benedicẽ-

dæ sint in illo omnes nationes ter-
ræ? Scio enim q preçcepturus sit filijs
suis, & domui suę post se vt custodi-
ant viam domini, & faciant iudiciũ
& iustitiam: vt adducat dominus p-
pter Abraham omnia quæ locutus ẽ
ad eum. Dixit itaq; domin⁹. Clamor
Sodomorum & Gomorrhæorũ mul
tiplicatus est, & peccatum eorũ ag-
grauatum est nimis. Descẽdam & vi
debo, vtrum clamorem qui venit ad
me, opere compleuerint: an non est
ita, vt sciam. Cõuerteruntq; se inde,
& abierunt Sodomam. Abraham ve
ro adhuc stabat corã domino, & ap-
propinquans ait. Nunquid perdes iu
stum cum impio? Si fuerint quinqua
ginta iusti in ciuitate, peribũt simul,
& non parces loco illi propter quin-
quaginta iustos, si fuerint in eo? Absit
C à te vt rem hanc facias & occidas iu-
stũ cum impio, fiatq; iustus sicut im-
pius. non est hoc tuum, qui iudicas
omnem terrã: nequaquam facies iu-
D dicium hoc. Dixitq; dominus ad eũ.

Si inuenero Sodomis quinquaginta
iustos in medio ciuitatis, dimittam
omni loco propter eos. Respondens
Abrahã ait. Quia semel cœpi, loquar
ad dominum meum, cum sim puluis
& cinis. Quid si minus quinquagin-
ta iustis quinq; fuerint, delebis pro-
pter quadragintaquinq; vniuersam
vrbem? Et ait. Non delebo, si inuene
ro ibi quadragintaquinq;. Rursumq;
locutus est ad eum. Sin autẽ quadra-
ginta ibi inuenti fuerint, quid facies?
Ait. Non percutiam propter quadra-
ginta. Ne quæso (inquit) indigneris
domine, si loquar. Quid si ibi inuen-
ti fuerint triginta? Respondit. Non fa
ciam, si inuenero ibi triginta. Quia se
mel (ait) cœpi, loquar ad dominum
meum. Quid si ibi inuenti fuerint vi
ginti? Ait. Non interficiam propter vi
ginti. Obsecro (inqt) ne irascaris do-
mine, si loquar adhuc semel. Quid si
inuenti fuerint ibi decem? Dixit. Nõ
delebo propter decẽ. Abijt dñs post-
quam cessauit loqui ad Abraham, &

ille reuerſus eſt in locum ſuum.

CAPVT XIX.

A VEneruntq; duo angeli So-
domam veſpere, ſedente
Loth in foribus ciuitatis.
Qui cum vidiſſet eos, ſur-
rexit, & iuit obuiam eis, adorauitq;
pronus in terram, & dixit: Obſecro
domini, declinate in domum pueri
veſtri, & manete ibi, lauate pedes ve
ſtros, & mane ꝓficiſcemini in viã ve-
ſtram. Qui dixerunt. Minime, ſed in
platéa manebimus. Compulit illos
oppidò, vt diuerterent ad eum. In-
greſſisq; domum illius, fecit conui-
uium, & coxit azyma, & comederũt:
Prius autem quàm irẽt cubitum, vi-
ri ciuitatis vallauerunt domũ illius,
à puero vſq; ad ſenem, omnis popu
lus ſimul. Vocaueruntq; Loth, & di
xerunt ei. Vbi ſunt viri qui introie-
rũt ad te nocte? Educ illos huc, vt co
B gnoſcamꝰ eos. Egreſſus ad eos Loth,
poſt tergum accludens oſtium, ait.
Nolite quæſo fratres mei, nolite ma-

ingressus est ad eam. At illa concepis-
se se videns, despexit dominam suã.
Dixitq́ Sarai ad Abram. Inique agis B
contra me: ego dedi ancillam meam
in sinum tuum, quæ videns quòd cõ-
ceperit, despectui me habet. iudicet
dominus inter me & te. Cui respon-
dens Abram, Ecce (ait) ancilla tua in
manu tua est, vtere ea vt libet. Affli-
gente igitur eam Sarai, fugam iniit.
Cumq́ inuenisset eam angelus do-
mini iuxta fontem aquæ in solitudi-
ne quæ est in via Sur in deserto, dixit
ad illam. Agar ancilla Sarai, vnde ve-
nis? & quo vadis? Quæ respondit. A C
facie Sarai dominæ meæ ego fugio.
Dixitq́ ei angelus domini. Reuertere
ad dominam tuam, & humiliare sub
manu illius. Et rursum, Multiplicãs,
inquit, multiplicabo semen tuum, &
non numerabitur præ multitudine.
Ac deinceps, Ecce, ait, concepisti &
paries filium: vocabisq́ nomen eius
Hismael, eo quòd audierit dominus
afflictionẽ tuam. hic erit ferus homo: D

manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum, & è regione
B vniuersorũ fratrum suorum figet tabernacula. Vocauit autem Agar nomen domini qui loquebatur ad eam, Tu deus qui vidisti me. Dixit enim, Profecto hic vidi posteriora videntis me. propterea appellauit puteum illum, puteum viuẽtis & videntis me. ipse est inter Cades & Barad. Peperitq; Agar Abræ filium, qui vocauit Galat. 4. c
nomẽ eius Hismael. Octoginta & sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Hismaelem.

C CAPVT XVII.

A Postquam vero Abram nonaginta & nouem annorũ esse cœperat, apparuit ei deus: dixitq; ad eum. Ego deus omnipotens, ambula corã me, & esto perfectus. Ponámque fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehemẽter nimis. Cecidit Abrã pronus in faciẽ. Dixitq; ei deus. Ego Eccli. 44. c
sum, & ponam pactum meũ tecum, Rom. 4. c
D

tam vernaculus quàm emptitius cir
cuncidetur, & quicũq; non fuerit de
ſtirpe veſtra. Eritq́; pactum meum in
carne veſtra in fœdus æternum. Ma-
ſculus cuius præputij caro circuncifa
nõ fuerit, delebitur anima illa de po-
pulo ſuo: quia pactum meum irritũ
C fecit. Dixit quoq; deus ad Abraham.
Sarai vxorem tuam non vocabis Sa
rai, ſed Saram. Et benedicam ei, & ex
illa dabo tibi filiũ, cui benedicturus
ſum, eritq́; in nationes, & reges popu
lorum orientur ex eo. Cecidit Abra-
ham in faciem ſuam, & riſit in corde
ſuo dicens. Putáſne centenario naſce
tur filius, & Sara nonagenaria pariet?
Dixitq́; ad deum. Vtinam Hiſmael
viuat coram te. Et ait dominus ad A-
braham. Sara vxor tua pariet tibi fi- infra. 18. b
lium, vocabisq́; nomen eius Iſaac. Et &. 21. a
conſtituam pactum meum illi in fœ
dus ſempiternũ, & ſemini eius poſt
eum. Super Hiſmael quoq; exaudiui
te. ecce benedicã ei, & augebo & mul
tiplicabo eum valde. duodecim du-

ces generabit, & faciam illum in gen
tem magnam. Pactum vero meum
statuā ad Isaac quem pariet tibi Sara
tempore isto in anno altero. Cumq́; D
finitus esset sermo loquētis cum eo,
ascendit deus ab Abraham. Tulit au-
tem Abraham Hismael filium suum,
& omnes vernaculos domus suæ,
vniuersosq́; quos emerat, & cunctos
mares ex omnibus viris domus suæ.
Et circuncidit carnem preputij eorū,
statim in ipsa die, sicut præceperat ei
deus. Abraham nonaginta & nouem
erat annorum, quando circūcidit car
nem præputij sui, & Hismael filius
suus tredecim annos impleuerat tē-
pore circuncisionis suę. Eadē die cir-
cuncisus est Abraham & Hismael fi-
lius eius, & omnes viri domus illi⁹,
tam vernaculi q̄; emptitij, & alieni-
genæ pariter circuncisi sunt.

CAPVT XVIII.

Pparuit autem ei domin⁹ A
in conualle Mambre sedē
ti in ostio tabernaculi sui
in ipso

in ipso feruore dei. Cumq; eleuasset
oculos, apparuerunt ei tres viri stan
tes prope eum. Quos cum vidisset,
D cucurrit i occursum eorum de ostio
tabernaculi sui, & adorauit in terra,
& dixit. Domine si inueni gratiam i
oculis tuis, ne trãseas seruum tuum,
sed afferam pauxillum aquæ & laué
tur pedes vestri: & requiescite sub ar
bore. ponamq; buccellã panis, & cõ
fortetur cor vestrum, postea transibi
tis. idcirco enim declinastis ad seruũ
vestrum. Qui dixerunt. Fac vt locu
tus es. Festinauit Abraham in taber
naculum ad Saram, dixitq; ei. Accele
ra, tria sata similæ cõmisce, & fac sub
cinericios panes. Ipse vero ad armẽ
tum cucurrit, & tulit inde vitulũ te
nerrimum & optimum: deditq; pue
ro, qui festinauit & coxit illum. Tulit
quoq; butyrum, & lac, & vitulũ qué
coxerat, & posuit coram eis. Ipse ve
B ro stabat iuxta eos sub arbore. Cũq;
comedissent, dixerunt ad eum. Vbi é
Sara vxor tua? Ille respondit. Ecce in

dæ ſint in illo omnes nationes ter-
ræ? Scio enim quod præcepturus ſit filijs
ſuis, & domui ſuæ poſt ſe vt cuſtodi-
ant viam domini, & faciant iudiciũ
& iuſtitiam: vt adducat dominus ꝓ-
pter Abraham omnia quæ locutus ẽ
ad eum. Dixit itaq; domin⁹. Clamor
Sodomorum & Gomorrhæorũ mul
tiplicatus eſt, & peccatum eorũ ag-
grauatum eſt nimis. Deſcẽdam & vi
debo, vtrum clamorem qui venit ad
me, opere compleuerint: an non eſt
ita, vt ſciam. Cõuerteruntq; ſe inde,
& abierunt Sodomam. Abraham ve
ro adhuc ſtabat corã domino, & ap-
propinquans ait. Nunquid perdes iu
ſtum cum impio? Si fuerint quinqua
ginta iuſti in ciuitate, peribũt ſimul,
& non parces loco illi propter quin-
quaginta iuſtos, ſi fuerint in eo? Abſit
C à te vt rem hanc facias & occidas iu-
ſtũ cum impio, fiatq; iuſtus ſicut im-
pius. non eſt hoc tuum, qui iudicas
omnem terrã: nequaquam facies iu-
D dicium hoc. Dixitq; dominus ad eũ.

ille reuerſus eſt in locum ſuum.

CAPVT XIX.

A Veneruntq́ duo angeli Sodomam veſpere, ſedente Loth in foribus ciuitatis. Qui cum vidiſſet eos, ſurrexit, & iuit obuiam eis, adorauitq́ pronus in terram, & dixit: Obſecro domini, declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi, lauate pedes veſtros, & mane ꝓficiſcemini in viã veſtram. Qui dixerunt. Minime, ſed in platéa manebimus. Compulit illos oppidò, vt diuerterent ad eum. Ingreſſisq́ domum illius, fecit conuiuium, & coxit azyma, & comederũt. Prius autem quàm irẽt cubitum, viri ciuitatis vallauerunt domũ illius, à puero vſq; ad ſenem, omnis populus ſimul. Vocaueruntq́ Loth, & dixerunt ei. Vbi ſunt viri qui introierũt ad te nocte? Educ illos huc, vt co
B gnoſcam⁹ eos. Egreſſus ad eos Loth, poſt tergum accludens oſtium, ait. Nolite quæſo fratres mei, nolite ma

lum hoc facere. habeo duas filias, quę
nondum cognouerunt virum: edu-
cam eas ad vos, & abutimini eis si-
cut vobis placuerit, dummodo viris
istis nihil mali faciatis, quia ingressi
sunt sub vmbra culminis mei. At illi
dixerunt. Recede illuc. Et rursus, In-
gressus es (inquiunt) vt aduena, nun
2.Pet.2. b quid vt iudices? Te ergo ipsum ma-
gis q̃ hos affligemus. Vimq́ faciebāt
Loth vehementissime. Iamq́ propè C
erat vt effringerēt fores: & ecce mise
runt manum viri, & introduxerunt
ad se Loth, clauseruntq́ ostiū: & eos
Sapi.19.c qui foris erant, percusserunt cæcita-
te à minimo vsq; ad maximum, ita
vt ostium inuenire non possent. Di-
xerūt autem ad Loth. Habes hic quē
piam tuorum generum aut filios aut
filias? Omnes qui tui sunt, educ de
vrbe hac. delebimus enim locū istū,
eo q̄ increuerit clamor eorum corā
domino, qui misit nos vt perdamus
illos. Egressus itaq; Loth, locutus est
ad generos suos qui accepturi erant

filias eius,& dixit. Surgite, & egredi
mini de loco isto,quia delebit domi-
nus ciuitaté hanc. Et visus est eis qua
D si ludés loqui. Cum'q; esset mane,co
gebant eum angeli, dicentes. Surge,
tolle vxoré tuam & duas filias quas
habes,ne & tu pariter pereas in scele
re ciuitatis. Dissimulante illo, appre-
henderunt manum eius & manum
vxoris ac duarum filiarum eius, eo Sapi.10.a
C ꝙ parceret dominus illi:eduxerūt'q;
eum, & posuerunt extra ciuitatem,
ibi'q; locuti sunt ad eum, dicentes.
Salua animam tuam. noli respicere
post tergum,nec stes in omni circa re
gione:sed in monte saluum te fac,ne
& tu simul pereas. Dixit'q; Loth,ad
eos. Quęso domine mi,quia inuenit
seruus tuus gratiam coram te,& ma
gnificasti gloriam & misericordiam
tuam quam fecisti mecum vt salua-
res animam meā, nec possum in mō
te saluari, ne forte apprehendat me
malum & moriar: est ciuitas hic iu-
E xta,ad quā possum fugere, parua,&

saluabor in ea. Nunquid non modica é, & viuet anima mea? Dixitq́ʒ ad eum. Ecce etiam in hoc suscępi preces tuas, vt non subuertam vrbem ꝓ

Sap.10.a qua locutus es. Festina & saluare ibi: quia nõ potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatũ est nomen vrbis illius Segor. Sol e-

Esa.13.d gressus est super terram, & Loth in-
hiere.50.f gressus est Segor. Igitur dñs pluit su-
ezec.16.f per Sodomam & Gomorrham sul-
osee.11.c phur, & ignem à domino de cœlo: &
amos.4.d subuertit ciuitates has, & omnem cir
luc.17.f ca regionem, vniuersos habitatores
judæ.1.c vrbium, & cuncta terræ virentia. Re-
Luc.17.g spiciensq́ʒ vxor eius post se, versa est in statuam salis. Abraham autem cõsurgens mane vbi steterat prius cum domino, intuitus est Sodomam & Gomorrham, & vniuersam terrã regionis illius. Viditq́ʒ ascendentem fa F uillam de terra quasi fornacis fumũ. Cum enim subuerteret dominus ciuitates regionis illius, recordatus est Abrahę, & liberauit Loth de subuer-

ſione vrbium, in quibus habitauerat.
Aſcenditq; Loth de Segor, & manſit
in monte: duæ quoq; filiæ eius cum
eo (timuerat enim manere i Segor)
& manſit in ſpelunca ipſe & duæ fi-
liȩ eius cum eo. Dixitq; maior ad mi
norem. Pater noſter ſenex eſt, & nul
lus virorum remanſit in terra, qui
poſſit ingredi ad nos iuxta morem
vniuerſæ terræ. Veni, inebriemus eũ
G vino, dormiamusq; cum eo, vt ſerua
re poſſimus ex patre noſtro ſemen.
Dederunt itaq; patri ſuo bibere vinũ
nocte illa. Et ingreſſa eſt maior, dor-
miuitq; cum patre. At ille non ſenſit,
nec quando accubuit filia, nec quan-
do ſurrexit. Altera quoque die dixit
maior ad minorem. Ecce dormiui he
ri cum patre meo, demus ei bibere vi
num, etiam hac nocte & dormies cũ
eo, vt ſaluemus ſemen de patre no-
F ſtro. Dederunt & illa nocte patri ſuo
bibere vinum. Ingreſſaq; minor filia
dormiuit cum eo: & nec tunc quidé
ſenſit quando concubuerit, vel quan

do illa surrexit. Cõceperũt ergo duæ
filię Loth de patre suo. Peperitq; ma
ior filiũ, & vocauit nomen eius Mo-
ab. ipse est pater Moabitarum vsq; in
præsentem diem. Minor quoq; pepe
rit filium, & vocauit nomẽ eius Am
mon, id est filius populi mei. ipse est
pater Ammonitarum vsq; hodie.

CAPVT XX.

PRofectus inde Abraham A
in terram australem, habi
tauit inter Cades & Sur,
& peregrinatus est in Ge-
raris. Dixitq; de Sara vxore sua, So-
ror mea ẽ. Misit ergo Abimelech rex
Geraræ, & tulit eam. Venit autem de
us ad Abimelech per somnium no-
cte, & ait illi. En morieris ꝓpter mu-
lierem quam tulisti: habet enim virũ.
Abimelech vero non tetigerat eam,
& ait. Domine, num gentem ignorã
tem & iustam interficies? Nónne ip-
se dixit mihi. Soror mea est: & ipsa
ait, Frater meus est? In simplicitate B
cordis mei & munditia manuũ mea

rum feci hoc. Dixitq́; ad eum deus.
Et ego scio, ꝙ simplici corde feceris.
& ideo custodiui te, ne peccares ĩ me,
& non dimisi vt tangeres eam. Nunc
ergo redde viro suo vxorem: & ora-
bit pro te: quia propheta est, & viues.
si auté nolueris reddere, scito ꝙ mor-
te morieris tu & omnia quæ tua sũt.
Statimq́; de nocte consurgens Abi-
A melech, vocauit omnes seruos suos,
& locutus est vniuersa verba hæc in
auribus eorum. Timuerũtq́; omnes
C viri valde. Vocauit auté Abimelech
etiam Abraham, & dixit ei. Quid fe-
cisti nobis? quid peccauimus in te, qa
induxisti super me & super regnum
meum peccatum grande? quæ non
debuisti facere, fecisti nobis. Rur-
sumq́; expostulans ait. Quid vidisti
vt hoc faceres? Respondit Abraham.
Cogitaui mecum, dicés. Forsitan nõ
est timor dei in loco isto, & interfici-
ent me propter vxorem meam. aliâs
B autem & vere soror mea est, filia pa-
tris mei & non filia matris meæ, &

duxi eam in vxorem. Postquam au-
tem eduxit me deus de domo patris
Sup. 12. c mei, dixi ad eam; Hanc misericordiã
facies mecum. in omni loco ad quẽ
ingrediemur, dices ꝙ frater tu⁹ sim.
Tulit igitur Abimelech oues & bo- D
ues & seruos & ancillas, & dedit A-
braham. Reddiditq; illi Saram vxo-
rem suam, & ait. Terra coram vobis
est, vbicunq; tibi placuerit, habita. Sa
ræ autem dixit. Ecce, mille argẽteos
dedi fratri tuo, hoc erit tibi in vela-
men oculorum ad omnes qui tecum
sunt: & quocunq; perrexeris, memẽ
to te deprehensam. Orante autem A-
braham, sanauit deus Abimelech &
vxorem, ancillasq; eius, & pepere-
runt. Cõcluserat enim deus omnem
vuluam domus Abimelech propter
Saram vxorem Abrahæ.

CAPVT XXI.

Sup. 17. c & 18. b Gala. 4. c Heb. 11. c
VIsitauit autem deus Sarã A
sicut promiserat, & imple
uit quæ locutus est. Con-
cepitq; & peperit filium

in senectute sua, tempore quo prędi-
xerat ei deus. Vocauitq; Abrahā no-
men filij sui, quem genuit ei Sara, Isa- mat.1.a
ac: & circuncidit eum octauo die, si-
cut præcęperat ei deus cum centum
esset annorum. hac quippe ætate pa-
D tris natus est Isaac. Dixitq; Sara. Ri-
sum fecit mihi deus, quicunq; audie-
rit, corridebit mihi. Rursumq; ait.
Quis auditurus crederet Abraham
q̄ Sara lactaret filium quem peperit
ei iam seni? Creuit igitur puer & abla
ctatus est. Fecitq; Abraham grande
conuiuium in die ablactationis eius.
Cumq; vidisset Sara filium Agar Æ-
B gyptię ludētem cum Isaac filio suo,
dixit ad Abraham, Ejice ancillam hāc
& filium eius. non enim erit hæres fi- Gala.4.d
lius ancillæ cum filio meo Isaac. Du
re accępit hoc Abraham p̄ filio suo.
Cui dixit deus. Non tibi videatur as-
perum super puero & super ancilla
tua. omnia quæ dixerit tibi Sara, au-
di vocem eius, quia in Isaac vocabi- Rpm.9.b
tur tibi semen. Sed & filium ancillæ heb.11.d

faciam in gentem magnam, quia se/
men tuum est. Surrexit itaq; Abrahã
mane, & tolles panem, & vtrem a/
quæ, imposuit scapulę ei⁹: tradiditq;
puerum, & dimisit eam. Quæ cum
abijsset, errabat in solitudine Bersa/
bee. Cumq; consumpta esset aqua in
vtre, abiecit puerum subter vnam ar
borem quæ ibi erat, & abijt, seditq;
è regione procul quantum potest ar
cus iacere. Dixit enim, Non videbo
morientem puerum. Et sedẽs cõtrà,
leuauit vocem suam, & fleuit. Exau/
diuit autem deus vocem pueri. Voca
uitq; angelus domini Agar de cœlo,
dicens. Quid agis Agar? Noli timere: C
exaudiuit enim deus vocem pueri de
loco in quo est. surge, tolle puerum
& tene manum illius, quia in gẽtem
magnam faciam eum. Aperuitq; ocu
los eius deus. Quæ videns puteum
aquæ, abijt & impleuit vtrẽ, deditq;
puero bibere, & fuit cum eo. Qui cre
uit & moratus est in solitudine, fa
ctusq; est iuuenis sagittarius. Habita

uitq́ in deserto Pharan, & accepit illi mater sua vxorem de terra Ægypti.
Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus eius ad Abraham. Deus tecum est in vniuersis quæ agis. Iura ergo per deum, ne noceas mihi & posteris meis, stirpiq́ meæ: sed iuxta misericordiam quam feci tibi, facies mihi & terræ in qua versatus es aduena. Dixitq́ Abrahã. Ego iurabo. Et increpauit Abimelech propter puteum aquæ quem vi abstulerant serui eius. Responditq́ Abimelech. Nesciui quis fecerit hanc rẽ, sed & tu non indicasti mihi, & ego
D non audiui præter hodie. Tulit itaq́ Abraham oues & boues, & dedit Abimelech. Percusserũtq́ ambo fœdus. Et statuit Abraham septẽ agnas gregis seorsum. Cui dixit Abimelech. Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? At ille. Septem (inquit) agnas accipies de manu mea, vt sint mihi in testimonium quoniam ego fodi puteum istum.

Sup. 20. d

rat ei deus. Die autem tertio, eleua-
tis oculis, vidit locū procul, dixitq;
ad pueros ſuos. Expectate hic cum
aſino: ego & puer illucuſq; properan
tes, poſtquam adorauerimus, reuer-
B temur ad vos. Tulit quoq; ligna ho-
locauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filiū
ſuum, ipſe vero portabat in manibus
ignem & gladium. Cumq; duo per-
gerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo.
Pater mi. At ille reſpondit. Quid vis
fili? Ecce (inquit) ignis & ligna, vbi
eſt victima holocauſti? Dixit autem
Abraham. Deus prouidebit ſibi victi
mam holocauſti fili mi. Pergebant
ergo pariter, & venerunt ad locum
quem oſtenderat ei deus, in quo ædi
ficauit altare, & deſuper ligna com-
C poſuit. Cumq; colligaſſet Iſaac filiū Iaco, 2. d
ſuū, poſuit eum in altare ſuper ſtruē
lignorum, extenditq; manum, & ar-
ripuit gladium vt immolaret filium
C ſuū. Et ecce angelus domini de cœlo
clamauit, dicēs. Abraham Abraham.
Qui reſpondit. Adſum. Dixitque ei.

Non extendas manum tuam super
puerum, neque facias illi quicquam:
nunc cognoui quòd timeas dominū,
& non pepercisti vnigenito filio tuo
propter me. Leuauit Abraham ocu-
los suos, viditq́ꝫ post tergum arietē
inter vepres hęrentem cornibus. quē
assumens, obtulit holocaustum pro
filio. Appellauitq́ꝫ nomen loci illius,
Dominus videt. Vnde vsqꝫ hodie di-
citur, In monte Dominus videbit.
Vocauit autē angelus domini Abra-
Psal.104.a ham secūdo de cœlo, dicens. Per me-
Luc.1.g metipsum iuraui dicit dominus, quia
Ecci.45.d fecisti hanc rem, & non pepercisti fi-
Hebr.6.c lio tuo vnigenito, benedicam tibi &
1.Mac.2.f multiplicabo semen tuum sicut stel-
Luc.1.e las cœli, & velut arenam quæ est in
litore maris. Possidebit semen tuum D
Gala.3.b portas inimicorum suorum, & be-
Ecci.44.d nedicentur in semine tuo omnes gē-
tes terræ, quia obedisti voci meæ. Re
uersus est Abraham ad pueros suos,
abieruntq́ꝫ Bersabee simul, & habita-
uit ibi. His itaqꝫ gestis, nunciatum est

Abraham: quòd Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo, Hus primogenitum, & Buz fratrem eius, & Chamuel patrem Syrorum, & Caseth, & Azau, Pheldas quoq; & Iedlaph, ac Bathuel, de quo nata est Rebecca. Octo istos genuit Melcha Nachor fratri Abraham. Cõcubina verò illius nomine Reumah peperit Thabee & Gaon & Thaas & Maacha.

CAPVT XXIII.

A VIxit autem Sara centum viginti septem annis, & mortua est in ciuitate Arbee, quæ est Hebron in terra Chanaan. Venitq; Abraham vt plangeret & fleret eam. Cumq; surrexisset
D ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens: Aduena sum & peregrinus apud vos: date mihi ius sepulcri vobiscum, vt sepeliam mortuum meum. Responderunt filij Heth, dicẽtes: Audi nos domine, Princeps dei es apud nos; in electis sepulcris

nostris sepeli mortuum tuum, nul-
lusq; te ꝓhibere poterit quin in mo-
numento eius sepelias mortuũ tuũ.
Surrexit Abraham, & adorauit po- B
pulum terræ, filios videlicet Heth. di
xitq; ad eos. Si placet animæ vestræ
vt sepeliam mortuum meum, audi-
te me & intercedite apud Ephron fi-
lium Seor, vt det mihi speluncam du
plicem quam habet in extrema par-
te agri sui. pecunia digna tradat eam
mihi coram vobis in possessionem se
pulcri. Habitabat autem Ephron in A
medio filiorum Heth. Responditq;
Ephron ad Abraham cunctis audien
tibus qui ingrediebantur portam ci-
uitatis illius, dicens. Nequaquam ita
fiet domine mi, sed tu magis auscul-
ta quod loquor, Agrum trado tibi, & C
speluncam quę in eo est, pręsentibus
filijs populi mei, sepeli mortuũ tuũ.
Adorauit Abraham coram domino
& populo terræ, & locutus est ad E-
phron circunstante plebe eius, Quæ-
so vt audias me, Dabo pecuniam pro

agro, ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam mor-
tuum meũ in eo. Reſponditq; Ephrõ.
Domine mi, audi me. Terra quã po-
ſtulas, quadringentos ſiclos argenti
valet: iſtud eſt precium inter me &
te. ſed quantum eſt hoc? ſepeli mor-
D tuum tuũ. Quod cum audiſſet Abra-
ham, appẽdit pecuniam quã Ephron
poſtulauerat, audientibus filijs Heth,
quadringentos ſiclos argenti proba-
tæ monetæ publicæ. Confirmatusq;
eſt ager quondam Ephronis in quo
erat ſpelunca duplex reſpiciens Mã-
bre, tam ipſe quàm ſpelunca, & om-
nes arbores eius in cunctis terminis
eius per circuitum Abrahæ in poſſeſ-
ſionem, videntibus filijs Heth, & cũ-
ctis qui intrabant portam ciuitatis il-
lius. Atq; ita ſepeliuit Abraham Sarã
vxorem ſuam in ſpelunca agri dupli
ci, quæ reſpiciebat Mambre, hæc eſt
Hebron in terra Chanaan. Et confir-
matus eſt ager & antrum quod erat
in eo, Abrahæ in poſſeſſionem monu
menti à filijs Heth.

CAPVT XXIIII.

ERat autem Abraham senex A
dierumq; multorū, & do-
minus in cunctis benedi-
xerat ei. Dixitq; ad seruū
seniorē domus suæ, qui præerat om-
nibus quæ habebat. Pone manū tuā C
subter femur meum, vt adiurē te per
dominum deum cœli & terræ, vt nō
accipias vxorem filio meo de filiabus
Chananæorū, inter quos habito: sed
ad terram & cognationē meam pro-
ficiscaris, & inde accipias vxorem fi-
lio meo Isaac. Respondit seruus, Si
noluerit mulier venire mecum in ter
ram hāc, nunquid reducere debeo fi-
lium tuum ad locum de quo tu egres-
sus es? Dixitq; Abraham: Caue ne-
quando reducas filium meum illuc.
Dominus deus cœli & terræ, qui tu-
lit me de domo patris mei, & de ter-
ra natiuitatis meæ, qui locutus est mi
hi, & iurauit dicens, Semini tuo dabo
terram hāc: ipse mittet angelū suum
coram te, & accipies inde vxorem fi-

lio meo. Sinautē mulier noluerit se-
qui te, non teneberis iuramento: filiū
meum tantū ne reducas illuc. Posuit
ergo seruus manū sub femore Abra-
ham domini sui, & iurauit illi super
sermone hoc. Tulitq; decem came-
los de grege domini sui & abijt, ex
omnibus bonis eius portans secum:
Profectusq; perrexit in Mesopota-
B miam ad vrbem Nachor. Cumq; ca-
melos fecisset accumbere extra oppi
dum iuxta puteum aquæ vespere, eo
tempore quo solent mulieres egredi
ad hauriendam aquam, dixit. Domi-
ne deus domini mei Abrahā, occurre
obsecro mihi hodie, & fac misericor-
diam cum domino meo Abraham.
Ecce ego sto prope fontem aquæ, &
filiæ habitatorū huius ciuitatis egre-
dientur ad hauriendam aquam. Igi-
tur puella cui ego dixero, Inclina hy-
driam tuam vt bibam: & illa respon-
derit, Bibe, quin & camelis tuis dabo
potum: ipsa est quam præparasti ser-
uo tuo Isaac, & per hoc intelligam q

feceris misericordiam cum domino
meo. Necdum intra se verba comple
uerat, & ecce Rebecca egrediebatur
filia Bathuel filij Melchæ vxoris Na-
chor fratris Abraham, habens hydriā
in scapula sua, puella decôra nimis,
virgóq; pulcherrima, & incognita vi
ro. Descenderat autem ad fontem, &
impleuerat hydriam suam, ac reuer-
tebatur. Occurritq; ei seruus, & ait. C
Pauxillum aquæ mihi ad bibendum
præbe de hydria tua. Quæ respondit.
Bibe domine mi. Celeriterq; depo-
suit hydriam super vlnam suam, &
dedit ei potum. Cumq; ille bibisset,
adiecit, Quin & camelis tuis hauriā
aquam, donec cuncti bibant. Effun-
densq; hydriam in canalibus, recur-
rit ad puteum vt hauriret aquam: &
haustam omnibus camelis dedit. Il-
le autem contemplabatur eam taci-
tus, scire volens vtrum prosperū iter
suum fecisset deus, an nō. Postquam
autem biberunt cameli, protulit vir
inaures aureas, appendentes siclos

duos, & armillas totidem pondo si-
clorum decem. Dixitq; ad eam. Cu-
ius es filia? indica mihi. est in domo
patris tui locus ad manendum? Quæ
respondit filia sum Bathuelis filij Na
chor, quem peperit ei Melcha. Et ad-
didit dicens. Palearum quoq; & fœ-
ni plurimum est apud nos, & locus
spaciosus ad manendum. Inclinauit
C se homo & adorauit dominũ, dicens.
Benedictus dominus deus domini
mei Abraham, qui non abstulit mise-
ricordiam & veritatem suam à domi
no meo, & recto itinere me perduxit
D in domum fratris domini mei. Cu-
currit itaq; puella, & nunciauit in do
mum matris suæ omnia quæ audie-
rat. Habebat autem Rebecca fratrem
nomine Laban, qui festinus egressus
est ad hominẽ vbi erat fons. Cumq;
vidisset inaures & armillas in mani-
bus sororis suæ, & audisset cũcta ver
ba referẽtis, Hæc locutus est mihi ho
E mo: venit ad virum qui stabat iuxta
camelos & prope fontem aquæ, di-

xitq́ ad eũ. Ingredere benedicte do-
mini: cur foris stas? Præparaui do-
mum & locum camelis tuis. Et intro
duxit eum in hospitium, ac destrauit
camelos, deditq́ paleas & fœnum &
aquam ad lauandos pedes camelo-
rum, & virorũ qui venerant cum eo.
Et appositus est in conspectu eius pa
nis. Qui ait. Non comedam donec lo
quar sermones meos. Respondit ei,
Loquere. At ille, Seruus (inquit) A-
braham sum. Et dominus benedixit
domino meo valde, magnificatusq́
est, & dedit ei oues & boues, argentũ
& aurum, seruos & ancillas, camelos
& asinos. Et peperit Sara vxor domi
ni mei filium domino meo in sene-
ctute sua, deditq́ illi omnia quæ ha-
buerat. Et adiurauit me domin⁹ me-
us, dicens. Non accipies vxorem filio
meo de filiabus Chananæorum, in
quorum terra habito: sed ad domum
patris mei perges, & de cognatione
mea accipies vxorem filio meo. Ego E
vero respondi domino meo. Quid si

noluerit venire mecum mulier? Dñs
minus ait, in cuius cóspectu ambu-
lo, mittet angelum suum tecum, &
diriget viam tuam, accipiesq; vxoré
filio meo de cognatione mea, & de
7 domo patris mei. Innocés eris à ma
ledictione mea, cum veneris ad pro-
ximos meos, & nó dederint tibi. Vê-
ni ergo hodie ad fonté aquæ, & dixi,
Domine deus domini mei Abrahã, si
direxisti viam meam in qua nũc am-
bulo, ecce sto iuxta fontem aquæ; &
virgo quæ egredietur ad hauriédam
aquam, audierit à me, Dá mihi pau-
xillum aquę ad bibendum de hydria
tua; & dixerit mihi, Et tu bibe, & ca-
melis tuis hauriam: ipsa est mulier
quam præparauit dominus filio do-
mini mei. Dumq; hæc tacitus mecũ
voluerem, apparuit Rebecca veniens
cum hydria quam portabat in scapu
la: descenditq; ad fontem, & hausit
aquam. Et aio ad eam, Da mihi pau-
lulum bibere. Quæ festinans depo-
suit hydriá de humero, & dixit mihi.

Et tu bibe,& camelis tuis tribuam po
tum. Bibi,& adaquauit camelos. In/
terrogauíque eam,& dixi. Cuius es
filia? Quæ respondit. Filia Bathuelis
sum filij Nachor, qué peperit ei Mel/
cha. Suspendi itaq; inaures ad ornán F
dum faciem eius,& armillas posui in
manibus eius, pronus q; adoraui do/
minum, benedicens domino deo do
mini mei Abraham, qui perduxit me
recto itinere, vt sumerem filiam fra/
tris domini mei filio eius. Quam ob
rem si facitis misericordiam & veri/
tatem cũ domino meo, indicate mi/
hi. si autem aliud placet: & hoc dici/
te mihi, vt vadam ad dexteram, siue
ad sinistram. Responderunt Laban &
Bathuel. A domino egressus est ser/
mo, non possumus extra placitum
eius quicquam aliud loqui tecum.
En Rebecca coram te est, tolle eam,
& proficiscere: & sit vxor filij do/
mini tui, sicut locutus est dominus.
Quod cum audisset puer Abraham,
procidens adorauit in terra dominũ.

Prolatisq; vasis argenteis, & aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccę pro munere. Fratribus quoque eius, & matri dona obtulit. Initóque conuiuio vescentes pariter & bibentes, mãserunt
F ibi. Surgens autem mane, locutus est puer, Dimitte me, vt vadam ad dominum meum. Responderunt frater eius & mater. Maneat puella saltem decem dies apud nos, & postea proficiscetur. Nolite, ait, me retinere, quia dominus direxit viam meam: dimittite me, vt pergã ad dominum meũ. Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntaté. Cumq; vocata venisset, sciscitati sunt, Vis ire cum homine isto? Quæ ait, Vadam.
G Dimiserunt ergo eam, & nutricem illius: seruumq; Abraham, & comites eius, imprecãtes prospera sorori suę, atque dicentes, Soror nostra es, crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur Rebecca, & puellæ illius ascensis camelis secutæ sunt virum:

qui festinus reuertebatur ad dominũ suum. Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad puteum, cuius nomen est Viuentis & videntis. Habitabat autem in terra australi, & egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die. Cúq; eleuasset oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoq; conspecto Isaac, descendit de camelo, & ait ad puerũ. Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitq; ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium suũ, operuit se. Seruus autem cuncta quæ gesserat, narrauit domino suo Isaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & accepit eam vxorem: & intantum dilexit eam, vt dolorem qui ex morte matris acciderat, temperaret.

CAPVT XXV

A Braham vero aliam duxit vxorem nomine Ceturã; quæ peperit ei Zamran, & A

Iecſan, & Madan, & Madian, & Ieſ-
boc, & Sue. Iecſan quoq; genuit Sa-
ba & Dadan. Filij Dadan fuerunt Aſ-
ſurim, & Latuſim, & Laomim. At ve- 1.Para.1.c
ro ex Madian ortus eſt Epha, & E-
pher, & Enoch, & Abida, & Eldaa.
omnes hi filij Ceturæ. Deditq; Abra-
ham cuncta quæ poſſederat, Iſaac: fi-
lijs autem cõcubinarum largitus eſt
munera. & ſeparauit eos ab Iſaac fi-
lio ſuo, dum adhuc ipſe viueret, ad
plagam orientalem. Fuerunt autem
dies vitæ Abrahæ centum ſeptuagin
taquinq; anni, & deficiens, mortuus
eſt in ſenectute bona prouectæq; æta
tis, & plenus dierum, congregatusq;
B eſt ad populum ſuum. Et ſepelierunt
eum Iſaac & Hiſmael filij ſui in ſpe-
lunca duplici, quæ ſita eſt in agro
Ephron filij Seor Ethęi, è regione Mã
bre, quam emerat à filijs Heth. Ibi ſe Supr.23.c
pultus eſt ipſe, & Sara vxor eius. Et
poſt obitũ illius benedixit deus Iſaac
filio eius, qui habitabat iuxta puteũ
nomine Viuẽtis & videntis. Hæ ſunt

generationes Hismael filij Abrahæ quem peperit ei Agar Ægyptia famula Saræ: & hęc nomina filiorum eius in vocabulis & generationibus suis.
1.Pa.11.b Primogenitus Hismaelis Nabaioth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabsam. Masma quoque, & Duma, & Massa, Adad, & Thema, & Ietur, & Naphis, & Cedma. isti sunt filij Hismael: & hæc nomina per castella & oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum. Et facti sunt anni vitæ Hismaelis cētum trigintaseptē: deficiensq; mortuus est, & appositus ad populum suum. Habitauit autem ab Euila vsq; Sur, quæ respicit Ægyptum introeūtibus Assyrios. Coram cunctis fratribus suis obijt. Hæ quoque sunt generationes Isaac filij Abraham. Abraham genuit Isaac: qui cū C
quadraginta esset annorū, duxit vxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia sororem Laban. Deprecatusq; est Isaac dominū pro vxore sua, eo quòd esset sterilis. Qui exaudiuit

exaudiuit eum, & dedit conceptum
Rebeccæ, sed collidebantur in vtero
eius paruuli. Quæ ait. Si sic mihi fu-
turum erat, quid necesse fuit conci-
pere? Perrexitq; Rebecca vt consule
ret dominum. Qui respondens, ait.
Duæ gẽtes sunt in vtero tuo, & duo
populi ex ventre tuo diuidentur: po
pulusq; populum superabit, & ma-
ior seruiet minori. Iam tempus pa- Rom.9.c
riendi aduenerat; & ecce gemini in
vtero eius reperti sunt. Qui primus
egressus est, rufus erat, & tot⁹ in mo
rem pellis hispidus: vocatumq; est
nomẽ eius Esau. Protinus alter egre osee.12.a
diens, plãtam fratris tenebat manũ,
D & idcirco appellauit eum Iacob. Se mat.1.a
xagenarius erat Isaac quando nati
sunt ei paruuli. Quibus adultis fact⁹
est Esau vir gnarus venãdi, & homo
agricola: Iacob autem vir simplex
habitabat in tabernaculis. Isaac ama
bat Esau, eo quòd de venationibus
illius vesceretur, & Rebecca dilige-
bat Iacob. Coxit autem Iacob pul-

mẽtum, ad quem cum venisset Esau
de agro lassus, ait. Da mihi de coctio
ne hac rufa, quia oppidò lassus sum.
Abd.1.a Quam ob causam vocatum est no-
men eius Edom. Cui dixit Iacob. Vẽ
de mihi primogenita tua. Ille respõ
dit. En, morior, quid mihi proderũt
Heb.12.d primogenita? Ait Iacob. Iura ergo
mihi. Iurauit ei Esau, & vendidit pri
mogenita, & sic accepto pane & len
tis edulio, comedit & bibit, & abijt,
paruipendens ꝙ primogenita vendi
disset.

CAPVT XXVI.

ORta autem fame super ter A
rã post eã sterilitatẽ quæ
acciderat in diebus Abra- C
ham, abijt Isaac ad Abi-
melech regem Palæstinorum in Gẽ
rara. Apparuitq; ei dominus, & ait.
Ne descẽdas in Ægyptum, sed quie-
sce in terra quam dixero tibi, & pere
grinare in ea, eroq; tecum & benedi
cam tibi. Tibi enim & semini tuo da
Sup.15.b bo vniuersas regiones has, complẽs

Iuramentum quod ſpopondi Abra-
ham patri tuo. Et multiplicabo ſemē
tuum ſicut ſtellas cœli: daboq́ꝫ poſte
ris tuis vniuerſas regiones has, & be
nedicentur in ſemine tuo omnes gē
tes terræ, eo ꝙ obedierit Abraham
voci meæ, & cuſtodierit præcępta &
mādata mea, & ceremonias legesq́ꝫ
B ſeruauerit. Manſit itaq; Iſaac in Ge-
raris. Qui cum interrogaretur à vi-
ris loci illius ſuper vxore ſua, reſpō
dit, Soror mea eſt. Timuerat enim
confiteri quòd ſibi eſſet ſociata cōiu
gio, reputans ne forte interficerent
eum propter illius pulchritudinem.
Cumq́ꝫ pertranſiſſent dies plurimi,
& ibidem moraretur, proſpiciēs Abi
melech rex Palæſtinorum per fene-
ſtram, vidit eum iocantem cum Re-
becca vxore ſua: & accerſito eo ait.
Perſpicuum eſt quòd vxor tua ſit,
cur mentitus es eam ſororem tuam
eſſe? Reſpondit. Timui ne morerer
C propter eā. Dixitq́ꝫ Abimelech. Qua
re impoſuiſti nobis? Potuit coire

quispiam de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Præcepitq; omni populo, dicens. Qui tetigerit hominis huius vxorem, morte morietur. Seuit autem Isaac in terra illa, & inuenit in ipso anno centuplum: benedixitq; ei dominus, & locupletatus est homo. & ibat proficiens atque succrescés, donec magnus vehementer effectus est, habuitq; possessiones ouium & armentorum & familiæ plurimum. Ob hoc inuidentes ei Palæstini, omnes puteos quos foderant serui patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo, in tantum vt ipse Abimelech diceret ad Isaac. Recede à nobis; quoniam potentior nobis factus es valde. Et D
ille discedens, vt veniret ad torrentē Geraræ, habitaretq; ibi: rursum fodit alios puteos, quos foderant serui patris sui Abrahā, & quos illo mortuo olim obstruxerant Philistim. appellauitq; eos eisdem nominib⁹ qui

bus ante pater vocauerat. Foderūtq́;
in torrente, & repererunt aquam vi
uam. Sed & ibi iurgium fuit pasto-
rum Geraræ aduersus pastores Isa-
ac dicentium, Nostra est aqua. Quā
ob rem nomen putei ex eo quod ac-
E ciderat, vocauit Calumniam. Fode-
runt autē & alium: & pro illo quoq;
rixati sunt, appellauitq́; eum Inimi
citias. Profectus inde fodit alium pu
teum, pro quo non contenderunt.
itaq; vocauit nomē eius, Latitudo:
dicens. Nunc dilatauit nos domin⁹,
& fecit crescere super terram. Ascen-
dit autem Isaac ex illo loco in Ber-
sabee, vbi apparuit ei dominus in ip
sa nocte, dicens. Ego sum deus Abra
ham patris tui, noli timere, quia ego
D tecum sum. Benedicam tibi, & mul-
tiplicabo semen tuum propter seruū
meum Abrahā. Itaq; ædificauit ibi
altare domino: & inuocato nomine
domini extendit tabernaculum, præ-
cepitq́; seruis suis vt foderent pute-
F um. Ad quem locum cum venissent

de Geraris Abimelech, & Ochozath
amicus illius, & Phicol dux militũ,
locutus est eis Isaac. Quid venistis
ad me hominem quem odistis, & ex-
pulistis à vobis? Qui responderunt.
Vidimus tecum esse dominum: & id-
circo nunc diximus, Sit iuramentũ
inter nos, & ineamus fœdus, vt non
facias nobis quicq; mali, sicut & nos
nihil tuorum attigimus, nec fecimus
quod te læderet, sed cum pace dimi-
simus auctum benedictione domi-
ni. Fecit ergo eis conuiuium, & post
cibum & potum surgentes mane, iu-
rauerunt sibi mutuo; dimisitq; eos
Isaac pacifice in locum suum. Ecce G
autem venerunt in ipso die serui Isa-
ac annunciantes ei de puteo quem
foderant, atq; dicentes. Inuenimus
aquam. Vnde appellauit eum Abun-
dantiam: & nomen vrbi impositum
est Bersabee vsq; in præsentem diē.
Esau vero quadragenari⁹ duxit vxo-
res duas, Iudith filiam Beeri Ethæi, I
& Basemath filiam Helō eiusdem lo-

ei: quæ ambæ offenderant animum
Isaac & Rebeccæ.

CAPVT XXVII.

A SEnuit autem Isaac & ca-
ligauerunt oculi eius, &
videre non poterat: voca-
uitq; Esau filiũ suum ma-
iorem, & dixit ei. Fili mi. Qui respõ-
dit. Adsum. Cui pater, Vides, inquit,
quòd senuerim, & ignorẽ diem mor-
tis meæ. Sume arma tua, pharetram
& arcum, & egredere foras. Cumq;
venatu aliquid apprehenderis, fac
mihi inde pulmẽtum, sicut velle me
nosti, & affer vt comedam, & bene-
B dicat tibi anima mea anteq; moriar.
Quod cum audisset Rebecca, & ille
abijsset in agrum vt iussionem patris
C impleret, dixit filio suo Iacob. Audi-
ui patrem tuum loquentem cum E-
sau fratre tuo, & dicentem ei, Affer
mihi de venatione tua, & fac cibos
vt comedam, & benedicam tibi co-
ram domino antequã moriar. Nunc
ergo fili mi acquiesce cõsilijs meis,

& pergens ad gregé, affer mihi duos hœdos optimos, vt faciam ex eis e-
scas patri tuo, quibus libenter vesci- B
tur: quas cum intuleris & comede-
rit, benedicat tibi priusquam moria-
tur. Cui ille respondit. Nosti q Esau
frater meus homo pilosus sit, & ego
læuis: si attrectauerit me pater meus
& senserit, timeo ne putet me sibi vo-
luisse illudere, & inducat super me,
maledictioné pro benedictione. Ad
quem mater, In me sit, ait, ista male-
dictio fili mi, tantū audi vocem me-
am, & pergens affer quæ dixi. Abiit
& attulit, deditq; matri. Parauit illa
cibos sicut velle nouerat patrem illi-
us, & vestib⁹ Esau valde bonis, quas
apud se habebat domi, induit eum,
pelliculasq; hœdorum circundedit C
manibus, & colli nuda protexit. De-
dítque pulmentum, & panes quos
coxerat, tradidit. Quibus illatis di-
xit. Pater mi. At ille respōdit. Audio,
quis es tu fili mi? Dixítque Iacob.
Ego sum primogenitus tuus Esau,

feci sicut præcepisti mihi: surge, se-
de & comede de venatione mea, vt
bñdicat mihi anima tua. Rursumq;
B Isaac ad filium suum. Quomodo, in-
quit, tam cito inuenire potuisti fili
mi? Qui respõdit. Voluntas dei fuit:
vt cito occurreret mihi quod vole-
bam. Dixitq; Isaac. Accede huc vt tã-
gam te fili mi, & probem vtrum tu
sis filius meus Esau, an non. Accessit
ille ad patrẽ: & palpato eo, dixit Isa-
ac. Vox quidem, vox Iacob est, sed
manus, manus Esau sunt. Et non co-
gnouit eum, quia pilosę manus simi-
litudinem maioris expresserant. Be-
D nedicẽs ergo illi, ait. Tu es filius me-
us Esau? Respondit. Ego sum. At ille,
Affer mihi, inquit, cibos de venatio-
ne tua fili mi, vt benedicat tibi ani-
C ma mea. Quos cum oblatos come-
disset, obtulit ei etiam vinum. Quo
hausto, dixit ad eum: Accede ad me,
& da mihi osculum fili mi. Accessit,
& osculatus est eum. Statimq; vt sen-
sit vestimentorum illius fragrantiã,

Heb.11.d benedicẽs illi, ait. Ecce odor filij mei
sicut odor agri pleni, cui bñdixit do-
minus. Det tibi deus de rore coeli, &
de pinguedine terrae abundantiam
frumenti, vini, & olei, & seruiant ti-
bi populi, & adorent te tribus. Esto
dominus fratrum tuorum: & incur-
uentur ante te filij matris tuae. Qui
maledixerit tibi, sit ille maledictus:
& qui benedixerit tibi, benedictioni-
bus repleatur. Vix Isaac sermonem E
impleuerat, & egresso Iacob foras,
venit Esau, coctos q; de venatione ci-
bos intulit patri, dicens. Surge pater
mi, & comede de venatione filij tui,
vt benedicat mihi anima tua. Dixit-
que illi Isaac. Quis enim es tu? Qui
respõdit. Ego sum filius tuus primo-
genitus Esau. Expauit Isaac stupore
vehementi, & vltra quàm credi po-
test admirans, ait. Quis igitur ille é
qui dudum captam venationem at-
tulit mihi, & comedi ex omnib⁹ pri-
us quàm tu venires? Benedixi q; ei,
& erit benedictus. Auditis Esau ser-

monib⁹ patris, irrugijt clamore ma-
gno, & consternatus ait. Benedic eti-
am & mihi pater mi. Qui ait. Venit
germanus tuus fraudulenter: & acce-
F pit benedictionem tuam. At ille sub
iunxit. Iuste vocatū est nomen eius
Iacob, supplantauit enim me, en al-
tera vice. primogenita mea ante tu-
lit, & nunc secundo surripuit benedi Sup.26.d
ctionem meam. Rursumq; ad patrē,
E Nunquid non seruasti, ait, & mihi be
nedictionem? Respondit Isaac. Do-
minum tuum illum cōstitui, & om-
nes fratres eius seruituti illius subiu
gaui. Frumento & vino & oleo stabi
liui eum, & tibi post hęc fili mi vltra
quid faciam? Cui Esau. Num vnam,
inquit, tātum benedictionem habes
pater? Mihi quoq; obsecro vt benedi
cas. Cūq; eiulatu magno fleret, mo-
tus Isaac dixit ad eum. In pinguedi
ne terræ, & in rore cœli desuper erit Heb.11.d
benedictio tua. Viues ī gladio, & fra &.12.e
tri tuo seruies: tempusq; veniet cum
excutias & soluas iugum ejus decer

Abd. 1. c uicibus tuis. Oderat ergo semper E-
sau Iacob pro benedictione qua be-
nedixerat ei pater, dixítque in corde
suo, Venient dies luctus patris mei, G
& occidam Iacob fratrem meum.
Núciata sunt hæc Rebeccæ. Quę mit
tens, & vocans Iacob filium suum,
dixit ad eũ. Ecce Esau frater tuus mi-
natur vt occidat te. Núc ergo fili mi,
audi vocem meam, & cõsurgens fu-
ge ad Laban fratrem meum in Arã:
habitabisq; cum eo dies paucos do-
nec requiescat furor fratris tui, & ces-
set indignatio eius, obliuiscaturq; eo-
rum quæ fecisti in eum: postea mit-
tam, & adducam te inde huc. Cur v-
troq; orbabor filio in vno die? Dixít-
que Rebecca ad Isaac. Tędet me vitę
meæ propter filias Heth: si accęperit
Iacob vxorem de stirpe huius terrę,
nolo viuere.

CAPVT XXVIII.

Vocauit itaq; Isaac Iacob, A
& benedixit eum, præcę-
pitq; ei, dicens. Noli acci-

perè coniugem de genere Chanaan,
sed vade & proficiscere in Mesopo-
tamiam Syriæ, ad domum Bathuel
G patrem matris tuæ, & accipe tibi in-
de vxorem de filiabus Laban auun-
culi tui. deus autem omnipotens bé-
nedicat tibi, & crescere te faciat atq;
multiplicet, vt sis in turbas populo-
rum, & det tibi benedictiones Abra-
hæ, & semini tuo post te, vt possíde-
as terram peregrinationis tuæ, quã Osee.13.d
pollicitus est auo tuo. Cumq; dimi-
sisset eum Isaac, profectus peruenit
in Mesopotamiam Syriæ ad Laban
filium Bathuel Syri, fratrem Rebec-
cæ matris suę. Videns autem Esau q
B benedixisset pater suus Iacob: & mi
sisset eum in Mesopotamiam Syrię,
vt inde vxorem duceret, & q post
benedictionem pręcępisset ei, dicés.
Non accipies vxoré de filiabus Cha
naan: quódq; obediens Iacob paré-
tibus suis isset in Syriam: probans
quoq; q non libenter aspiceret filias
Chanaan pater suus: iuit ad Hismae

lem, & duxit uxorem absq; his quas
prius habebat, Melech filiam Hisma
el filij Abraham sororem Nabaioth.
Igitur egressus Iacob de Bersabee,
pergebat Aran. Cumq; venisset ad C
quendam locum, & vellet in eo re
quiescere post solis occubitum, tulit
de lapidibus qui iacebant, & suppo
nens capiti suo, dormiuit in eodem
loco. Viditq; in somnis scalam stan
tem super terram, & cacumen illius
tangens cœlum, angelos quoq; dei
ascendentes & descendentes per eã,
& dominum innixum scalæ dicen
tem sibi, Ego sum dominus deus A
braham patris tui, & deus Isaac. Ter
ram in qua dormis, tibi dabo & se
mini tuo: eritq; semen tuum quasi
puluis terræ. Dilataberis ad orientẽ
Deu. 12. c. & occidentem & septentrionem &
&. 19. c meridiem, & benedicẽtur in te & in
semine tuo cunctæ tribus terræ. Et
ero custos tuus quocunq; perrexe
ris: & reducam te in terrã hanc, nec
dimittam nisi compleuero vniuer

sa quę dixi. Cumq; euigilasset Iacob
de somno, ait. Vere dominus est in
loco isto, & ego nesciebã. Pauensq;.
Quã terribilis est, inquit, locus iste:
C non est hic aliud nisi domus dei, &
porta cœli. Surgens ergo Iacob ma-
ne tulit lapidem, quem supposuerat
capiti suo, & erexit in titulum, fun-
dens oleum desuper. Appellauitque
nomen vrbis, Bethel: quæ prius Lu-
za vocabatur. Vouit etiam votum,
dicẽs. Si fuerit dominus mecum, &
custodierit me in via per quam ego
ambulo, & dederit mihi panem ad
vescendum, & vestimentum ad in-
duendum, reuersúsq; fuero prospe-
re ad domum patris mei: erit mihi
dominus in deum, & lapis iste quẽ
erexi in titulum, vocabitur Domus
dei. cunctorúmq; quę dederis mihi,
decimas offeram tibi.

A CAPVT XXIX.

PRofectus ergo Iacob ve-
nit in terram orientalem,
& vidit puteum in agro,

tres quoq; greges ouium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora, & os eius grandi lapide claudebatur. Morisq; erat vt cunctis ouibus congregatis deuoluerēt lapidem, & refectis gregib⁹, rursum super os putei ponerent. Dixitq; ad pastores. Fratres, vnde estis? Qui responderunt. De Aran. Quos interrogans, Nunquid, ait, nostis Labā filiū Nachor? Dixerūt. Nouim⁹. Sanúsne est, inquit? Valet, inquiūt: & ecce Rachel filia eius venit cum grege suo. Dixitq; Iacob. Adhuc multum diei superest, nec est tempus vt reducantur ad caulas greges: date ante potū ouibus, & sic eas ad pastum reducite. Qui responderunt. Non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoueamus lapidem de ore putei, vt adaquemus greges. Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ouibus patris sui. nam gregem ipsa pascebat. Quā cum vidisset Iacob, & sciret consobrinā suā, ouésq;

B A C

Laban

Laban auunculi ſui: amouit lapidem
quo puteus claudebatur, & adaqua-
to grege oſculatus eſt eam. Et eleua-
ta voce fleuit, & indicauit ei quòd fra
ter eſſet patris ſui, & filius Rebeccæ.
At illa feſtinans nunciauit patri ſuo.
Qui cum audiſſet veniſſe Iacob filiũ
ſororis ſuæ, occurrit obuiam ei, com
plexusq́ eum, & in oſcula ruens, du
xit in domum ſuam. Auditis autem
cauſis itineris, reſpondit. Os meum
D es, & caro mea. Et poſtquam impleti
ſunt dies menſis vnius, dixit ei. Num
quia frater meus es, gratis ſeruies mi
hi? dic quid mercedis accipias. Habe-
bat vero duas filias, nomen maioris
Lia, minor vero appellabatur Ra-
chel. Sed Lia, lippis erat oculis: Ra-
chel decôra facie, & venuſto aſpectu,
quã diligens Iacob, ait. Seruiam tibi
pro Rachel filia tua minore ſeptem
annis. Reſpondit Laban. Melius eſt
vt tibi eam dem quã alteri viro: mane
apud me. Seruiuit ergo Iacob pro Ra
chel ſeptem annis: & videbantur illi

pauci dies præ amoris magnitudine.
Dixitq; ad Laban. Da mihi vxorem
meam, quia iam tempus impletum
eſt, vt ingrediar ad illam. Qui voca-
tis multis amicorum turbis ad con-
uiuium, fecit nuptias: & veſpere Liā
filiam ſuam introduxit ad eum, dans
ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad
quam cum ex more Iacob fuiſſet in-
greſſus, facto mane, vidit Liam. Et di
xit ad ſocerum ſuum. Quid eſt quod
facere voluiſti? nonne pro Rachel ſer
uiui tibi? quare impoſuiſti mihi? Re-
ſpondit Laban. Non eſt in loco no-
ſtro conſuetudinis, vt minores ante
tradamus ad nuptias. Imple hebdo- F
madam dierū huius copulæ, & hanc
quoque dabo tibi pro opere quo ſer-
uiturus es mihi ſeptē annis alijs. Ac-
quieuit placito, & hebdomada tran-
ſacta, Rachel duxit vxorem. cui pater
ſeruam Balam tradiderat. Tandemq;
potitus optatis nuptijs, amorem ſe-
quentis priori prætulit, ſeruiēs apud
eum ſeptem annis alijs. Vidēs autem

dominus quòd despiceret Liam, ape
ruit vuluam eius, sorore sterili per-
manente. Quę conceptum genuit fi-
lium, vocauitq́; nomen eius Ruben,
dicens. Vidit dominus humilitatem
meam, nūc amabit me vir meus. Rur
sumq́; concępit & peperit filium, &
G ait. Quoniam audiuit me dominus
haberi cōtemptui, dedit etiam istum
mihi. Vocauitq́; nomē eius Symeon.
Concępitq́; tertio & genuit alium fi
lium, dixitq́;. Nunc quoq; copulabi-
tur mihi maritus meus, eo quòd pe-
pererim ei tres filios: & idcirco appel
lauit nomen eius Leui. Quarto con-
cępit & peperit filium, & ait. Modo
confitebor domino. Et ob hoc voca- Matth.1.a
uit eum Iudam: cessauitq́; párere.

CAPVT XXX.

A CErnēs autem Rachel quòd
infœcunda esset, inuidit so
rori suæ, & ait marito suo.
Da mihi liberos, alioquin
moriar. Cui iratus respondit Iacob.
Num pro deo ego sum, qui priuau t

te fructu ventris tui? At illa, Habeo, inquit, famulam Balam, ingredere ad illam, vt pariat super genua mea, & habeam ex illa filios. Deditq́ꝫ illi Balam in coniugium. Quæ, ingresso ad se viro, concępit & peperit filium. Dixitq́ꝫ Rachel. Iudicauit mihi dominus & exaudiuit vocem meam, dans mihi filium: & idcirco appellauit nomen eius Dan. Rursumq́ꝫ Bala concipiens, peperit alterum: pro quo ait Rachel, Comparauit me dominus cū sorore mea, & inualui. Vocauitq́ꝫ eū Neptalim. Sentiens Lia quòd parere desijsset, Zelpham ancillam suam marito tradidit. Qua post concęptū edente filium, dixit. Feliciter. Et idcirco vocauit nomen eius Gad. Peperit quoque Zelpha alterum. Dixitq́ꝫ Lia. Hoc pro beatitudine mea, beatam quippe me dicent omnes mulieres. Propterea appellauit eum Aser. Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras, quas matri Liæ detulit. Di-

xit'q; , Rachel. Da mihi partem de mā
dragoris filij tui. Illa respondit. Pa-
C rúmne tibi videtur quòd præripue-
ris maritum mihi, nisi etiam mandra
goras filij mei tuleris? Ait Rachel. Dor
miat tecum hac nocte pro mandra-
C goris filij tui. Redeunti'q; ad vespe-
ram Iacob de agro, egressa est in oc-
cursum eius Lia, & ait. Ad me, in-
quit, intrabis: quia mercede condu-
xi te pro mandragoris filij mei. Dor-
miuit'q; cum ea nocte illa, & exaudi-
uit deus preces eius: concepit'q; &
peperit filium quintum, & ait. Dedit
deus mercedem mihi, quia dedi an-
cillam meā viro meo. Appellauit'q;
nomen eius Issachar. Rursum Lia cō
cipiens peperit sextum filium, & ait.
Dotauit me deus dote bona: etiā hac
vice mecum erit maritus meus, eo
quòd genuerim ei sex filios. Et idcir-
co appellauit nomen eius Zabulon.
C Post quem peperit filiam nomine Di
nam. Recordatus quoque dominus
Rachelis, exaudiuit eam, & aperuit

vuluam eius: quæ concępit, & pepe-
rit filium, dicens. Abstulit deus op-
probrium meum. Et vocauit nomen D
illius Ioseph, dicens. Addat mihi do
minus filium alterum. Nato autē Io
seph, dixit Iacob socero suo. Dimitte
me vt reuertar in patriam meam, &
ad terram meam: da mihi vxores, &
liberos meos, pro quibus seruiui ti-
bi, vt abeam. tu vero nosti seruitutē
qua seruiui tibi. Ait illi Laban. Inue-
niam gratiam in conspectu tuo: ex-
perimēto didici quia benedixerit mi
hi deus propter te. Constitue merce-
dem tuam, quam dem tibi. At ille re-
spōdit. Tu nosti quomodo seruierim
tibi, & quāta in manibus meis fuerit
possessio tua. Modicum habuisti an-
tequam venirem ad te, & nunc diues
effectus es: benedixitq; tibi deus ad
introitum meum. Iustum est igitur
vt aliquando prouideā etiam domui
meę. Dixitq; Laban. Quid tibi dabo? E
At ille ait. Nihil volo: sed si feceris
quod postulo, iterum pascam, & cu-

ſtodiam pecora tua. Gyra omnes gre
ges tuos, & ſepara cunctas oues va-
rias, & ſparſo vellere: & quodcunq;
fuluũ, & maculoſum, variumq́; fue-
rit tam in ouibus quàm in capris, erit
merces mea. Reſpõdebitq́; mihi cras
iuſtitia mea, quando placiti tempus
aduenerit corã te: & omnia quæ non
fuerint varia, & maculoſa, & fulua,
tam in ouibus quàm in capris, furti
me argues. Dixitq́; Laban, Gratũ ha-
beo quod petis. Et ſeparauit in die il-
la capras & oues, hircos & arietes va-
F rios, atq; maculoſos. Cunctum autẽ
gregem vnicolorem, id eſt albi aut ni
gri velleris, tradidit in manu filiorũ
ſuorũ, & poſuit ſpacium itineris triũ
dierum inter ſe & generum, qui pa-
ſcebat reliquos greges eius. Tollens
ergo Iacob virgas populeas virides,
& amygdalinas, & ex platanis, ex par
te decorticauit eas. Detractisq́; corti-
cibus, in his quæ ſpoliata fuerant, can
dor apparuit: illa vero quæ integra
fuerant, viridia permanſerunt: atque

in hunc modum color effectus eſt va-
rius. Poſuitq; eas in canalibus, vbi ef-
fundebatur aqua: vt cū veniſſent gre-
ges ad bibendum, ante oculos habe-
rent virgas, & in aſpectu earum con-
ciperent. Factumq; eſt vt in ipſo ca- G
lore coitus oues intuerentur virgas,
& parerent maculoſa, & varia, & di-
uerſo colore reſperſa. Diuiſitq; gre-
gem Iacob, & poſuit virgas in cana-
libus ante oculos arietum. Erant au-
tem alba & nigra quæq; Laban: cæte-
ra vero Iacob, ſeparatis inter ſe gre-
gibus. Igitur quando primo tempo-
re aſcendebant oues, ponebat Iacob
virgas in canalibus aquarū ante ocu-
los arietum & ouium, vt in earū con-
templatione conciperent. Quādo ve-
ro ſerotina admiſſura erat, & conce-
ptus extremus, non ponebat eas. Fa-
ctaq; ſunt ea quæ erant ſerotina, La-
ban: & quæ primi temporis, Iacob.
Ditatusq; eſt homo vltra modum, &
habuit greges multos, ancillas & ſer-
uos, camelos & aſinos.

CAPVT XXXI.

A Postquã autem audiuit verba filiorum Laban dicentium, Tulit Iacob omnia quæ fuerunt patris nostri; & de illius facultate ditatus, factus est inclytus: animaduertit quoq; faciem Laban q̃ non esset erga se sicut heri & nudiustertius, maxime dicente sibi domino, Reuertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eróq; tecum: misit & vocauit Rachel, & Liam in agrum, vbi pascebat greges, dixitq; eis. Video faciẽ patris vestri, quòd non sit erga me sicut heri & nudiustertius. Deus autem patris mei fuit mecum, & ipsæ nostis q̃ totis viribus meis seruierim patri vestro. Sed & pater vester circunuênit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus, & tamen non dimisit eũ deus vt noceret mihi. Si quando dixit, Variæ erunt mercedes tuę: pariebant omnes oues varios fœtus. Quãdo vero è contrario ait, Alba quæq;

accipies pro mercede: omnes greges
alba pepererunt. Tulitq; deus substá-
tiam patris vestri, & dedit mihi. Post B
quam enim conceptus ouium tépus
aduenerat, leuaui oculos meos, & vi
di in somnis ascédentes mares super
fœminas, varios & maculosos, & di-
uersorum colorum. Dixitq; angelus
domini ad me in somnis. Iacob. Et
ego respondi. Adsum. Qui ait. Leua
oculos tuos, & vide vniuersos ma-
sculos ascédentes super fœminas, va
rios, maculosos, atq; resperfos. Vidi
Supr.28.d enim omnia quæ fecit tibi Labá. Ego
sum deus Bethel, vbi vnxisti lapidé,
& votú vouisti mihi. Nunc ergo sur-
ge, & egredere de terra hac, reuertens
in terram natiuitatis tuæ. Responde-
runtq; Rachel, & Lia. Nunquid habe-
mus residui quicq; in facultatibus, &
hæreditate domus patris nostri? nó-
ne quasi alienas reputauit nos, & vé-
didit, comeditq; precium nostrú? Sed C
tulit deus opes patris nostri, & eas tra
didit nobis, ac filijs nostris: vnde om

nia quę pręcępit tibi domin[9],fac. Sur
rexit itaq; Iacob,& impositis liberis,
B ac cõiugibus suis sup camelos,abijt.
Tulitq; omnem substãtiam suam,&
greges, & quicquid in Mesopotamia
acquisierat,pergens ad Isaac patrem
suum in terram Chanaan. Eo tempo
re ierat Laban ad tondendas oues,&
Rachel furata est idôla patris sui. No-
luitq; Iacob cõfiteri socero suo quòd
fugeret. Cumq; abijsset, tã ipse quàm
omnia quę iuris sui erãt:& amne trãs
misso pergeret contra montem Gal-
laad:nunciatum est Laban die tertio
ꝙ fugeret Iacob. Qui assumptis fra-
tribus suis, persecutus est eum dieb[9]
septem,& cõprehendit eum in mon-
te Galaad. Viditq; in somnis dicẽtem
D sibi dominum, Caue ne quicq̃ aspere
loquaris contra Iacob. Iamq; Iacob
extenderat in monte tabernaculum.
Cumq; ille consecutus fuisset eum
C cum fratribus suis, in eodem monte
Galaad fixit tentorium. Et dixit ad Ia
cob. Quare ita egisti, vt clam me abi-

geres filias meas quasi captiuas gla/
dio? Cur ignorante me fugere volui/
sti, nec indicare mihi vt prosequerer
te cum gaudio, & canticis, & tympa/
nis, & citharis? Non es passus vt oscu
larer filios meos & filias. Stulte ope/
ratus es, & nūc quidem valet manus
mea reddere tibi malum, sed deus pa
tris tui heri dixit mihi, Caue ne lo/
quaris contra Iacob quicquā durius.
Et si ad tuos ire cupiebas, & deside/
rio erat tibi domus patris tui: cur fu-
ratus es deos meos? Respōdit Iacob.
Quòd inscio te profectus sum, timui
ne violēter auferres filias tuas. Quòd
autem furti me arguis, apud quem/
cunque inueneris deos tuos, necetur
corā fratribus nostris. Scrutare, quic/ E
quid tuorum apud me inueneris, au
fer. Hæc dicens, ignorabat quòd Ra/
chel furata esset idôla. Ingressus ita/
que Laban tabernaculum Iacob, &
Liæ & vtriusq; famulæ, non inuenit.
Cumq; intrasset tētorium Rachelis,
illa festinans abscondit idôla subter

ſtramēta cameli, & ſedit deſuper: ſcru
tantiq́ꝫ omne tentorium, & nihil in/
uenienti, ait. Ne iraſcatur dominus
meus, ꝙ coram te aſſurgere nequeo,
quia iuxta conſuetudinem fœmina/
rum nunc accidit mihi. Sic deluſa ſo/
licitudo quærentis eſt. Tumensq́ꝫ Ia
cob, cum iurgio ait. Quam ob culpā
meam & ob quod peccatum meum
ſic exarſiſti poſt me, & ſcrutatus es
omnem ſupellectilem meam? Quid
inueniſti de cuncta ſubſtãtia domus
tuæ? Pone hic coram fratribus meis,
& fratribus tuis, & iudicent inter me
F & te. Idcirco viginti annis fui tecū,
oues tuę & capræ ſteriles non fuerūt,
arietes gregis tui non comedi, nec ca
ptum à beſtia oſtēdi tibi, ego damnū
omne reddebā: quicquid furto perie/
rat, à me exigebas: die noctuq́ꝫ æſtu
vrgebar, & gelu, fugiebatq́ꝫ ſomnus
ab oculis meis. Sic per viginti annos
in domo tua ſeruiui tibi: quatuorde/
cim pro filiabus, & ſex pro gregibus
tuis. Immutaſti quoque mercedem

meam decem vicibus. Nisi deus pa-
tris mei Abrahã & timor Isaac affuis
set mihi, forsitan modo nudũ me di-
misisses. Afflictionem meam & labo
rem manuum mearũ respexit deus,
& arguit te heri. Respondit ei Laban.
Filiæ meę & filij & greges tui, & om
nia quæ cernis, mea sunt: quid pos-
sum facere filijs & nepotibus meis?
Veni ergo & ineamus fœdus, vt sit te
stimonium inter me & te. Tulit itaq;
Iacob lapidem, & erexit illum in ti-
tulum: dixitq; fratribus suis. Afferte
lapides. Qui congregantes fecerunt
tumulum, comederũtq; super eum.
Quem vocauit Laban Tumulum te-
stis, & Iacob Aceruum testimonij,
vterq; iuxta proprietatẽ linguæ suæ.
Dixitq; Laban. Tumulus iste erit te-
stis inter me & te hodie: & idcirco ap
pellatum est nomen eius Galaad, id
est tumulus testis. Et adiecit Laban.
Intueatur & iudicet dominus inter G
nos quando recesserimus à nobis, si
afflixeris filias meas, & si introduxe-

ris alias vxores super eas. Nullus ser
monis nostri testis est absq; deo, qui
presens respicit. Dixitq; rursus ad Ia
cob. En tumulus hic & lapis quē ere-
xi inter me & te, testis erit. Tumulus
inquam iste & lapis sint in testimo-
nium, si aut ego transiero illum per-
gens ad te: aut tu preterieris, malum
mihi cogitās. Deus Abraham & deus
Nachor iudicet inter nos, deus patris
eorum. Iurauit ergo Iacob per timo
rem patris sui Isaac, immolatisq; vi-
ctimis in monte, vocauit fratres suos
vt ederent panem. Qui cum comedis
sent, māserunt ibi. Laban vero de no
cte consurgens, osculatus est filios &
filias suas, & bñdixit illis, reuersusq;
est in locum suum.

CAPVT XXXII.

A IAcob autē abijt in itinere
quod cœperat, fuerūtq; ei
obuiā angeli dei: quos cū
vidisset, ait. Castra dei sunt
hæc. Et appellauit nomen loci illius
Mahanaim, id est castra. Misit autē &

nuncios ante se ad Esau fratrē suum
in terram Seir regionis Edom, præce-
pitq; eis dicens. Sic loquimini domi
no meo Esau. Hęc dicit frater tuus Ia
cob, Apud Laban peregrinatus sum,
& fui vsq; in præsentem diem: habeo B
boues & asinos & oues & seruos &
ancillas, mittoq; nūc legationem ad
dominum meū, vt inueniam gratiā
in conspectu tuo. Reuersiq; sunt nun
cij ad Iacob, dicentes. Venimus ad
Esau fratrem tuum, & ecce properat
in occursum tibi cum quadringentis
viris. Timuit Iacob valde, & perter-
ritus diuisit populū qui secum erat,
greges quoq; & oues & boues & ca-
melos in duas turmas, dicēs. Si vene
rit Esau ad vnam turmā & percusse-
rit eā, alia turma quæ reliqua est, sal- C
uabit̄. Dixitq; Iacob. Deus patris mei
Abrahā, & deus patris mei Isaac, dn̄e
qui dixisti mihi, Reuertere in terram
tuam, & in locū natiuitatis tuæ, & be
nefaciam tibi. minor sum cunctis mi
serationibus tuis, & veritate tua quā
explcuisti

expleuisti seruo tuo. In baculo meo
transiui Iordanem istum, & nunc cũ
duabus turmis regredior. erue me de
manu fratris mei Esau, quia valde eũ
timeo: ne forte veniens, percutiat ma
trem cum filijs. Tu locutus es q̃ be-
nefaceres mihi, & dilatares semẽ me
um sicut arenam maris, quę prę mul
D titudine numerari nõ potest. Cumq;
dormisset ibi nocte illa, separauit de
his quæ habebat munera Esau fratri
suo, capras ducentas, hircos viginti,
oues ducentas, arietes viginti, ca-
melos fœtas cum pullis suis trigin-
ta, vaccas quadraginta, & tauros vi-
ginti, asinas viginti, & pullos earum
decem. Et misit per manus seruorum
suorum singulos seorsum greges, di
xitq; pueris suis. Antecedite me, &
sit spacium inter gregem & gregem.
Et præcępit priori, dicens, Si obuiũ
habueris fratrem meum Esau, & in-
terrogauerit te, Cuius es? aut, Quò
vadis? aut, Cuius sunt ista quæ seque
E ris? respondebis. Serui tui Iacob, mu

nera misit dño suo Esau, ipse quoque
post nos venit. Similiter dedit man-
data secundo & tertio, ac cunctis qui
sequebantur greges, dicens. Iisdem
verbis loquimini ad Esau cum inue-
neritis eum, & addetis, Ipse quoque
seruus tuus Iacob iter nostrum inse
quitur, dixit enim, Placabo illũ mu-
neribus quæ præcedunt, & postea vi
debo illum, forsitã propiciabitur mi
hi. Præcesserunt itaq; munera ante
eum, ipse vero mãsit nocte illa in ca-
stris. Cumq; mature surrexisset, tulit
duas vxores suas & totidem famu-
las cum vndecim filijs, & trãsiuit va-
dum Iaboch. Traductisq; omnibus F
quæ ad se pertinebant, mansit solus.
Et ecce vir luctabatur cum eo vsque
Osee.13.a mane. qui cum videret q eum supe-
rare nõ posset, tetigit neruum femo
ris eius, & statim emarcuit. Dixitq;
ad eum. Dimitte me, iam enim ascen
dit aurora. Respondit. Non dimittã
te nisi benedixeris mihi. Ait ergo. Qd
nomen est tibi? Respondit. Iacob. At

ille; Nequaquam, inquit, Iacob ap-
pellabitur nomen tuum, sed Israel,
quoniam si contra deum fortis fui-
sti, quanto magis cōtra homines præ
G ualebis? Interrogauit eū Iacob. Dic
mihi quo appellaris nomine? Respō
dit. Cur quæris nomen meum quod
est mirabile? Et benedixit ei in eodē
loco. Vocauitq; Iacob nomen loci il
lius Phanuel, dicens. Vidi dominum
facie ad faciem, & salua facta est ani-
ma mea. Ortusq; é ei statim sol post
quam transgressus est Phanuel. Ipse
vero claudicabat pede. Quā ab cau-
sam non comedūt neruum filij Isra-
el, qui emarcuit in femore Iacob, vs-
que in præsentem diem: eo q tetige-
rit neruū femoris ei⁹, & obstupuerit.

CAPVT. XXXIII.

A Eleuans autem Iacob ocu
los suos, vidit venientem
Esau, & cū eo quadringen-
tos viros, Diuisitq; filios
Liæ & Rachel, ambarumq; famula-
rum: & posuit vtranq; ancillam, & li

beros earũm in principio: Lian vero,
& filios eius in secundo loco: Rachel
autem, & Ioseph nouissimos. Et ipse
progrediens adorauit pronus in ter-
ram septies, donec appropinquaret
frater eius. Currens itaq; Esau obuiã
fratri suo, amplexatus est eum: strin-
gens'q; collum eius, & osculans fle- B
uit, leuatis'q; oculis vidit mulieres
& paruulos earum: & ait. Quid sibi
volunt isti, & si ad te pertineant? Re-
spondit. Paruuli sunt quos donauit
mihi de⁹ seruo tuo. Et appropinquã-
tes ancillę & filij earũ incuruati sunt.
Accessit quoq; Lia cum pueris suis,
& cum similiter adorassent, extremi
Ioseph & Rachel adorauerunt. Dixit
que Esau. Quænam sunt istæ turmæ
quas obuiã habui? Respondit. Vt in-
uenirem gratiam corã domino meo.
At ille ait. Habeo plurima frater mi,
sint tua tibi. Dixit Iacob. Noli ita ob
secro, sed si inueni gratiam in oculis
tuis, accipe munusculum de manib⁹
meis, sic enim vidi faciem tuam, quasi C

si viderim vultum dei:esto mihi pro
pitius, & suscipe benedictionem quã
attuli tibi, & quam donauit mihi de
us, tribuens omnia. Vix fratre com-
pellente suscipiens ait. Gradiamur si
mul, eroq; socius itineris tui. Dixitq;
Iacob. Nosti domine mi q parvulos
B habeam teneros, & oues & boues fœ
tas mecum: quas si plus in ambulan
do fecero laborare, morietur vna die
cũcti greges. præcedat dominus me-
us ante seruum suum, & ego sequar
paulatim vestigia eius, sicut videro
paruulos meos posse, donec veniam
D ad dominum meum in Seir. Respon
dit Esau. Oro te, vt de populo q me-
cum est, saltem socij remaneant viæ
tuæ. Nõ est (inquit) necesse: hoc vno
tantum indigeo, vt inueniam gratiã
in conspectu tuo domine mi. Reuer-
sus est itaq; illo die Esau itinere quo
venerat in Seir, & Iacob venit ĩ Soc
coth, vbi ædificata domo & fixis ten
torijs, appellauit nomen loci illius
Soccoth, id est tabernacula. Transi-

uitq; in Salem vrbem Sichimorum. quæ est in terra Chanaan: postquam reuersus est de Mesopotamia Syriæ, & habitauit iuxta oppidum, emitq; partem agri in qua fixerat tabernacula, à filijs Emor patris Sichem centũ agnis: & erecto ibi altari, inuocauit super illud fortissimũ deum Israel.

CAPVT XXXIIII.

EGressa est autem Dina filia A Liæ, vt videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichẽ filius Emor Euæi, princeps terræ illiꝰ, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemq; deliniuit blanditijs. & pergens ad Emor patrem suũ, Accipe, inquit, mihi puellam hanc coniugem. Quod cum audisset Iacob. absentibus filijs & in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent. Egresso autem Emor patre Sichẽ vt loqueretur ad Iacob; ecce filij eius veniebant de agro. audi

toq; quod acciderat, irati sunt valde,
eo q̄ fœdam rem operatus esset in
Israel, & violata filia Iacob rem illi/
citam perpetrasset. Locutus est itaq;
B Emor ad eos. Sichem filij mei adhæ/
sit anima filiæ vestræ, date eā illi vxo
rem, & iūgamus vicissim connubia, fi
lias vestras tradite nobis, & filias no
stras accipite, & habitate nobiscū. Ter
ra in potestate vestra est, exercete, ne
gociamini, & possidete eā. Sed & Si/
chem ad patrē & ad fratres eius ait.
Inueniam gratiam coram vobis, &
quæcunq; statueritis dabo. Augete
dotem & munera postulate, & libē/
ter tribuam quod petieritis, tantum
date mihi puellam hanc vxorem. Re
sponderunt filij Iacob Sichem & pa
tri eius in dolo, sæuientes ob stuprū
sororis. Non possumus facere quod
petitis, nec dare sororē nostram ho/
mini incircunciso: quod illicitum &
nefarium est apud nos. Sed in hoc va
lebimus fœderari, Si volueritis esse
similes nostri, & circuncidatur in vo

bis omnis masculini sexus, tunc da-
bimus & accipiem⁹ mutuo filias ve-
stras ac nostras: & habitabimus vobi
scum, erimusq; vnus populus. si au-
tem circuncidi nolueritis, tollemus
filiam nostrã & recedemus. Placuit
oblatio eorum Emor & Sichem filio
eius: nec distulit adolescens, quin sta
tim quod petebatur expleret. ama- C
bat enim puellam valde, & ipse erat
inclytus in omni domo patris sui. In
gressiq; portam vrbis, locuti sunt ad
populum, Viri isti pacifici sunt, & vo
lunt habitare nobiscum. Negociétur
in terra & exerceãt eam, quæ spacio
sa & lata cultorib⁹ indiget. Filias eo-
rum accipiemus vxores, & nostras il
lis dabimus. Vnum est, quo differtur
tantũ bonum, Si circuncidamus ma
sculos nostros, ritũ gẽtis imitantes,
& substantia eorum & pecora & cun
cta quæ possident, nostra erunt. tan-
tum in hoc acquiescamus: & habitan
tes simul, vnum efficiamus populũ.
Assensiq; sunt omnes, circũcisis cun

D ctis maribꝰ. Et ecce die tertio quãdo
A grauissimus vulnerum dolor est, ar-
reptis duo filij Iacob, Simeon & Le
ui fratres Dinæ, gladijs, ingressi sunt
vrbem confidenter, interfectisq; om
nibus masculis, Emor & Sichem pa
riter necauerunt, tollentes Dinam de
domo Sichem sororem suam. Qui-
bus egressis, irruerunt super occisos
cæteri filij Iacob, & depopulati sunt
vrbem in vltionem stupri, oues eo-
rum, & armenta & asinos, cunctaq;
vastantes quę in domibus & in agris
erant. paruulos quoq; eorum & vxo
res duxerunt captiuas. Quibus per-
petratis, audacter Iacob dixit ad Si-
meon & Leui, Turbastis me & odio
sum fecistis me Chananæis & Phere
zæis habitatoribus terræ huius. Nos
pauci sumus, illi congregati percuti-
E ent me, & delebor ego & domꝰ mea.
Responderunt, Nunquid vt scorto a-
buti debuere sorore nostra?

CAPVT XXXV.

INterea locut⁹ est deus ad Iacob, Surge & ascēde Bethel, & habita ibi, facq́ꝫ altare deo qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuū. Iacob vero conuocata omni domo sua, ait: Abijcite deos alienos qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra. Surgite & ascēdamus in Bethel, vt faciamus ibi altare domino, qui exaudiuit me in die tribulationis meæ, & socius fuit itineris mei. Dederūt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quæ erant in auribus eorum. At ille infodit eas subter terebinthum, quæ est post vrbem Sichem. Cumq́ꝫ profecti essent, terror dei inuasit omnes per circuitū ciuitates, & non sunt ausi persequi recedentes. Venit igitur Iacob Luzan, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel, ipse & omnis populus cum eo: ędificauitq́ꝫ ibi altare, & appellauit nomen loci illius Domus dei. Ibi enim apparuit ei

deus cum fugeret fratrem suum. Eo-
dem tempore mortua est Debora nu-
trix Rebeccę, & sepulta est ad radices
Bethel subter quercum : vocatumq́
est nomen loci illius, Quercus fletus.
Apparuit autem iterum deus Iacob
postquam reuersus est de Mesopota
mia Syriæ, & venit in Bethel, bene-
dixitq́ ei, dicens. Non vocaberis vl-
tra Iacob, sed Israel erit nomen tuũ. Sup.32.1
Et appellauit eum Israel, dixitq́ ei.
Ego deus omnipotẽs, Cresce & mul
tiplicare: gentes, & populi nationum
ex te erũt, reges de lumbis tuis egre
¶ dientur, terramq́ quam dedi Abra-
ham & Isaac, dabo tibi & semini tuo
post te. Et recessit ab eo. Ille vero ere
xit titulum lapideum in loco quo lo
cutus fuerat ei deus, libans super eũ
libamina, & effundens oleum, vo-
cansq́ nomẽ loci illius Bethel. Egres
sus autem inde venit verno tempo-
re ad terram quæ ducit Ephratã. In
qua cũ parturiret Rachel, ob difficul-
tatẽ partus periclitari cœpit. Dixitq́

ei obstetrix: Noli timere, quia & hūc
habebis filium. Egrediente autē ani-
ma præ dolore, & imminente iam
morte, vocauit nomen filij sui Beno-
ni, id est filius doloris mei. Pater ve-
ro appellauit eum Beniamin, id est
filius dextrę. Mortua ē ergo Rachel,
& sepulta est in via quæ ducit Ephra-
tam, hæc est Bethleem. Erexitq; Ia-
cob titulum super sepulcrum eius,
Hic est titulus monumenti Rachel: D
vsq; in præsentem diem. Egressus in
de fixit tabernaculum trans turrem
gregis. Cumq; habitaret in illa regio
ne, abijt Ruben, & dormiuit cum Ba
la concubina patris sui. Quod illum
minime latuit. Erant autem filij Ia-
cob duodecim, Filij Liæ, primogeni
tus Ruben & Simeon & Leui & Iu-
das & Issachar & Zabulon. Filij Ra-
chel, Ioseph & Beniamin. Filij Balæ
ancillæ Rachelis, Dan & Neptalim.
Filij Zelphæ ancillæ Liæ, Gad & A-
ser: hi sunt filij Iacob qui nati sunt ei
in Mesopotamia Syriæ. Venit etiam

ad Isaac patrem suum in Mambre ci
uitate Arbeæ, hæc est Hebron in qua
peregrinatus est Abraham & Isaac.
Et completi sunt dies Isaac centum
octoginta annorum, consumptusq;
ætate mortuus est: & appositus est
populo suo senex & plenus dierum,
& sepelierunt eum Esau & Iacob fi
lij sui.

CAPVT XXXVI.

A HÆ sunt autem generatio
nes Esau, ipse est Edom. E
sau accepit vxores de filia
bus Chanaan, Ada filiam
Elon Ethæi, & Oolibama filiam Anæ
filij Sebeon Euæi: Basemath quoq; fi
liam Hismael sororem Nabaioth. Pe I. para. I. c
perit autem Ada Eliphaz, Basemath
genuit Rahuel, Oolibama genuit Ie
hus & Ihelom & Core. hi filij Esau
qui nati sunt ei in terra Chanaan. Tu
lit autem Esau vxores suas & filios
& filias, & omnem animam domus
suæ & substantiam & pecora & cun
cta quæ habere poterat in terra Cha

naan,& abijt in alteram regionē. re-
cessitq; à fratre suo Iacob. Diuites e-
nim erant valde, & simul habitare
non poterant: nec sustinebat eos ter-
ra peregrinationis eorum præ multi
tudine gregum. Habitauitq; Esau in
monte Seir, ipse est Edom. Hæ autē
sunt generationes Esau patris Edom
in monte Seir, & hæc nomina filiorū
eius: Eliphaz filius Ada vxoris Esau, B
1. para. 1. c Rahuel quoq; filius Basemath vxo-
ris eius. Fueruntq; Eliphaz filij: The
mā, Omar, Sepho, & Gatham, & Ce-
nez. Erat autem Thamna, concubina
Eliphaz filij Esau, quę peperit ei Amā
lech. hi sunt filij Ada vxoris Esau. Fi
lij autem Rahuel: Nahath & Zara, Sē
ma & Maze. hi filij Basemath vxoris
Esau. Isti quoq; erant filij Oolibama
filiæ Anæ filij Sebeon vxoris Esau,
quos genuit ei Iehus & Ihelom &
Core. Hi duces filiorum Esau. Filij
Eliphaz primogeniti Esau: dux The-
mā, dux Omar, dux Sephua, dux Ce
nez, dux Core, dux Gathan, dux A-

malec. hi filij Eliphaz in terra Edom, & hi filij Adæ. Hi quoq; filij Rahuel filij Esau: dux Naath, dux Zara, dux Semma, dux Meza. hi autem duces Rahuel in terra Edom: isti filij Basemath vxoris Esau. Hi autem filij Oolibama vxoris Esau: dux Iehus, dux Ihelom, dux Core. hi duces Oolibama filiæ Anæ vxoris Esau. Isti sunt filij Esau, & hi duces eorum, ipse est E-
C dom. Isti sunt filij Seir Hori, habitatores terræ: Lotan & Sobal & Sebeon & Ana & Dison & Eser & Disã. hi duces Hori: filij Seir in terra Edõ. Facti sunt autem filij Lotan: Hori & Emam. Erat autem soror Lotan Tãna. Et isti filij Sobal: Aluan & Manaath & Hebal & Sepho & Onam. Et hi filij Sebeon: Ahia & Ana. iste est Ana qui inuenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinas Sebeon patris sui. Habuitq; filium Disan, & filiam Oolibama. Et isti filij Disan: Hamdan & Eseban & Iethran & Charan. Hi quoq; filij Eser: Balaan & Zeuan

1. pal. 1. e

& Acan. Habuit autem filios Disan,
Hus, & Aran. Hi duces Horrǽorum:
dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon,
dux Ana, dux Dison, dux Eser, dux
Disan. isti duces Horræorum qui im
perauerunt in terra Seir. Reges autē
qui regnauerunt in terra Edom ante
quam haberent regem filij Israel, fue
runt hi: Balach filius Beor, nomenq́;
vrbis eius Denaba. Mortuus est au-
tem Balach, & regnauit pro eo Iobab
filius Zaræ de Bosra. Cumq́; mor-
tuus esset Iobab, regnauit pro eo Hu-
sam de terra Themanorū. Hoc quo-
que mortuo regnauit pro eo Adad, fi
lius Badad, qui percussit Madiā in re
gione Moab, & nomē vrbis eius A-
uith. Cumq́; mortuus esset Adad, re
gnauit pro eo Semla de Masreca. Hoc
quoq; mortuo, regnauit pro eo Saul
de fluuio Rooboth. Cūq; & hic obijs
set, successit in regnum Balanā filius
Achobor. Isto quoq; mortuo, regnā
uit pro eo Adad, nomenq́; vrbis ei⁹
Phau. Et appellabatur vxor eius Me-
etabel,

etabel, filiæ Matred filiæ Mezaab. Hæc ergo nomina ducum Esau in cognationib' & locis & vocabulis suis: dux Thamna, dux Alua, dux Ietheth, dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar, dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitãtes in terra imperij sui, ipse est Esau pater Idumæorũ. Habitauit autem Iacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est, & hæ sunt generationes eius.

CAPVT XXXVII.

A IOseph cũ sedecim esset annorũ, pascebat gregẽ cum fratribus suis adhuc puer, & erat cum filijs Balæ, & Zelphæ vxorũ patris sui: accusauitq; fratres suos apud patrẽ crimine pessimo. Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios, eo quòd in senectute genuisset eum, fecitq; ei tunicã polymitam. Videntes autem fratres eius quòd à patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum, nec poterant

L

ei quicquam pacifice loqui. Accidit
quoque, vt visum somniũ referret fra-
tribus suis, quæ causa maioris odij se-
minarium fuit. Dixítque Ioseph fra- B
tribus suis. Audite somnium meum
quod vidi, Putabam nos ligare ma-
nipulos in agro, & quasi consurgere
manipulum meũ & stare, vestrósque
manipulos circũstantes adorare ma-
nipulum meum. Responderunt fra-
tres eius. Nũquid rex noster eris, aut
subijciemur ditioni tuæ? Hæc ergo
causa somniorum atque sermonum,
inuidiæ & odij fomitem ministrauit. A
Aliud quoque vidit somniũ, quod nar
rans fratribus, ait. Vidi per somnium
quasi solem, & lunã, & stellas vnde-
cim adorare me. Quod cũ patri suo,
& fratribus retulisset, increpauit eum
pater suus, & dixit. Quid sibi vult hoc C
somnium quod vidisti? Num ego, &
mater tua, & fratres tui adorabimus
te super terram? Inuidebant ei igitur
fratres sui: pater vero rem tacitus cõ-
siderabat. Cumque fratres illius in pa-

ſcendis gregibus patris morarentur in Sichem, dixit ad eum Iſrael. Fratres tui paſcunt oues in Sichimis, veni, mittam te ad eos. Quo reſpondente, Preſto ſum: ait. Vade, & vide ſi cũcta proſpera ſint erga fratres tuos & pecora, & renũcia mihi quid agatur. Miſſus de valle Hebron, venit in Sichem: inuenitq́ eum vir errantem in agro, & interrogauit quid quæreret.

D At ille reſpondit. Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcant greges. Dixitq́ ei vir. Receſſerunt de loco iſto, audiui autem eos dicentes, Eamus in Dothaim. Perrexit itaq́ Ioſeph poſt fratres ſuos, & inuenit eos in Dothaim. Qui cum vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitauerunt illum occidere, & mutuo loquebantur. Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, & mittamus in ciſternam veterẽ. dicemusq́, Fera peſſima deuorauit eum. & tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua. Audiens autem hoc Ruben, nitebatur li

berare eum de manibus eorum, & dicebat. Non interficiamus animã eius, nec effundamus sanguinẽ, sed projicite eum in cisternam veterem, quae est in solitudine, manusq; vestras seruate innoxias. Hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri suo. Confestim E
igitur vt peruenit ad fratres suos, nudauerunt eum tunica talari, & polymita: miseruntq; eum in cisternam veterem, quae non habebat aquam. Et sedentes vt comederent panem, viderunt Hismaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum portãtes aromata, & resinam, & stacten in Ægyptum. Dixit ergo Iudas fratribus suis. Quid nobis prodest, si occiderimus fratrem nostrum, & celauerimus sanguinem ipsius? melius est
vt vendatur Hismaelitis, & manus F
nostrae non polluantur: frater enim, & caro nostra est. Acquieuerunt fratres sermonibus illius, & pretereuntibus viris Madianitis negociatori-

bus, extrahentes eum de cisterna, vē- Sapi.10.e
A diderunt eum Hismaelitis viginti ar- Psa.104.b
genteis, qui duxerunt eum in Ægy-
ptum. Reuersusq; Ruben ad cister-
nam, non inuenit puerum, & scissis
vestibus pergens ad fratres suos, ait,
Puer non comparet, & ego quò ibo?
Tulerunt autem tunicam eius, & in
sanguinem hœdi quem occiderant,
tinxerūt, mittentes qui ferrent ad pa-
trem, & dicerent, Hanc inuenimus,
vide vtrum tunica filij tui sit, an nō.
G Quā cum cognouisset pater, ait, Tu-
nica filij mei est, fera pessima come-
dit eū, bestia deuorauit Ioseph. Scis-
sisq; vestibus, indutus est cilicio, lu-
gens filium suum multo tempore.
Congregatis autem cunctis liberis
eius, vt lenirent dolorem patris, no-
luit consolationem accipere, sed ait,
Descendam ad filium meum, lugens
in infernū. Et illo perseuerante in fle-
tu, Madianitæ vendiderūt Ioseph in
Ægypto Putiphari eunucho Pharao-
nis magistro militum.

CAPVT XXXVIII.

EOdem tẽpore descendens A
Iudas à fratribus suis, di-
uertit ad virum Odolla-
miten, nomine Hiram. vi
ditq; ibi filiam hominis Chananæi,
vocabulo Sue: & accepta vxore, in-
gressus est ad eam: quæ concepit, &
peperit filium, & vocauit nomẽ eius
Her. Rursumq; cõcepto fœtu, natum
filium vocauit Onan. Tertium quoq;
peperit, quẽ appellauit Sela: quo na-
to, parere vltra cessauit. Dedit autem
Iudas vxorẽ primogenito suo Her,
Nũe.26.c nomine Thamar. Fuit quoq; Her pri
mogenitus Iudæ, nequam in conspe
ctu domini, & ideo ab eo occisus est.
Dixit ergo Iudas ad Onan filium su- B
um. Ingredere ad vxorem fratris tui
& sociare illi, vt suscites semen fratri
tuo. Ille sciens non nasci sibi filios,
introiens ad vxorẽ fratris sui, semen
fundebat in terrã, ne liberi, fratris no
mine nascerentur. Et idcirco percussit
eum dominus, eo quòd rem detesta-

bilem faceret. Quam ob rem dixit Iu
das Thamar nurui suæ. Esto vidua in
domo patris tui, donec crescat Sela
filius meus. Timebat enim ne & ipse
moreretur, sicut fratres eius. Quæ
abijt, & habitauit in domo patris sui.
Euolutis autem multis diebus, mor-
C tua est Sue, vxor Iudæ. Qui post lu-
ctum consolatione suscepta, ascende-
bat ad tonsores ouium suarum, ipse
& Hiras opilio gregis Odollamites
in Thamnas. Nunciatumq; est Tha-
mar, quòd socer illius ascenderet in
Thamnas ad tondendas oues. Quæ,
depositis viduitatis vestibus, assum-
psit theristrum: & mutato habitu se-
dit in biuio itineris, quod ducit Thā-
nam, eo quòd creuisset Sela, & non
eum accepisset maritum. Quā cum
vidisset Iudas, suspicatus est esse me
retricē. operuerat enim vultū suum,
ne agnosceretur. ingrediēsq; ad eam
ait. Dimitte me, vt coeam tecum. Ne-
sciebat enim quod nurus sua esset. Qua
respōdente, Quid dabis mihi, vt frua

CAPVT XXXVIII.

EOdem tẽpore descendens A
Iudas à fratribus suis, di-
uertit ad virum Odolla-
miten, nomine Hiram. vi
ditq; ibi filiam hominis Chananæi,
vocabulo Sue: & accepta vxore, in-
gressus est ad eam: quæ concepit, &
peperit filium, & vocauit nomẽ eius
Her. Rursumq; cõcepto fœtu, natum
filium vocauit Onan. Tertium quoq;
peperit, quẽ appellauit Sela: quo na-
to, parere vltra cessauit. Dedit autem C
Iudas vxorẽ primogenito suo Her,
Nũe.26.c nomine Thamar. Fuit quoq; Her pri
mogenitus Iudæ, nequam in conspe
ctu domini, & ideo ab eo occisus est.
Dixit ergo Iudas ad Onan filium su- B
um. Ingredere ad vxorem fratris tui
& sociare illi, vt suscites semen fratri
tuo. Ille sciens non nasci sibi filios,
introiens ad vxorẽ fratris sui, semen
fundebat in terrã, ne liberi, fratris no
mine nascerentur. Et idcirco percussit
eum dominus, eo quòd rem detesta-

bilem faceret. Quam ob rem dixit Iu-
das Thamar nurui suæ. Esto vidua in
domo patris tui, donec crescat Sela
filius meus. Timebat enim ne & ipse
moreretur, sicut fratres eius. Quæ
abijt, & habitauit in domo patris sui.
Euolutis autem multis diebus, mor-
C tua est Sue, vxor Iudæ. Qui post lu-
ctum consolatione suscepta, ascende-
bat ad tonsores ouium suarum, ipse
& Hiras opilio gregis Odollamites
in Thamnas. Nunciatumq; est Tha-
mar, quòd socer illius ascenderet in
Thamnas ad tondendas oues. Quæ,
depositis viduitatis vestibus, assum-
psit theristrum: & mutato habitu se-
dit in biuio itineris, quod ducit Thá-
B nam, eo quòd creuisset Sela, & non
eum accepisset maritum. Quá cum
vidisset Iudas, suspicatus est esse me-
retricē. operuerat enim vultū suum,
ne agnosceretur. ingrediēsq; ad eam
ait. Dimitte me, vt coeam tecum. Ne-
sciebat enim q nurus sua esset. Qua
respōdente, Quid dabis mihi, vt frua

ris concubitu meo? dixit, Mittam ti-
bi hœdũ de gregibus. Rursumq; illa
dicente, Patiar quod vis; si dederis
mihi arrhabonẽ, donec mittas quod
polliceris: ait Iudas. Quid vis tibi
pro arrhabone dari? Respondit. An-
nulum tuum, & armillam, & bacu-
lum quem manu tenes. Ad vnũ igi- E
tur coitum mulier concępit, & sur-
gens abijt, depositoq; habitu quem
sumpserat, induta est viduitatis vesti
bus. Misit autem Iudas hœdum per
pastorem suum Odollamiten, vt reci
peret pignus, quod dederat mulieri.
Qui cum non inuenisset eam, inter-
rogauit homines loci illius, Vbi est
mulier, quę sedebat in biuio? Respon
dentibus cunctis, Nõ fuit in loco isto
meretrix: reuersus est ad Iudam, &
dixit ei. Non inueni eam, sed & homi
nes loci illius dixerunt mihi nunquã
sedisse ibi scortũ. Ait Iudas. Habeat F
sibi: certe mendacij arguere nos non
poterit. Ego misi hœdum, quẽ pro-
miserã, & tu non inuenisti eam. Ecce

autem post tres menses nunciauerũt
A Iudę, dicentes. Fornicata est Thamar
nurus tua, & videtur vterus illius in-
tumescere. Dixitq; Iudas. Producite
eam vt comburatur. Quæ cum du-
ceretur ad pœnam, misit ad socerum
suum, dicens. De viro cuius hęc sunt,
concępi. Cognosce cuius sit annulus,
& armilla, & baculus. Qui agnitis
muneribus, ait. Iustior me est, quia
non tradidi eam Sela filio meo. At-
C tamen vltra non cognouit eam. In-
stante autem partu, apparuerunt ge-
mini in vtero: atq; in ipsa effusione Mat. 1. a
infantium vnus protulit manum, in
qua obstetrix ligauit coccinum, di-
cens. Iste egredietur prior. Ille ve-
ro retrahente manum, ęgressus est al-
ter. Dixitq; mulier. Qua re diuisa est
propter te maceria? Et ob hanc cau- 1. Para. 2. a
sam vocauit nomen eius Phares. Po-
stea egressus est frater eius, in cuius
manu erat coccinum, quem appella-
uit Zara.

CAPVT XXXIX.

IGitur Ioseph ductus est in A
Ægyptum, emitq; eũ Putiphar eunuchus Pharaonis princeps exercitus sui, vir Ægyptius, de manu Hismaelitarum, à quibus perductus erat. Fuitq; dominus cum eo, & erat vir in cunctis prospere agẽs. Habitauitq; in domo domini sui, qui optime nouerat dominum esse cũm eo, & omnia quę gereret ab eo dirigi in manu illius.
Inuenitq; Ioseph gratiam coram domino suo, & ministrabat ei: à quo prępositus omnibus gubernabat creditam sibi domum, & vniuersa quæ ei tradita fuerãt. Benedixitq; dominus domui Ægyptij propter Ioseph, & multiplicauit tam in ędibus quàm in agris cunctam eius substantiam: nec quicquam aliud nouerat, nisi panem quo vescebatur. Erat autẽ Ioseph pul B
chra facie, & decôrus aspectu. Post multos itaq; dies iniecit domina sua oculos suos in Ioseph, & ait, Dormi

mecum. Qui nequaquam acquiescés
B operi nefario, dixit ad eam. Ecce do-
minus meus omnibus mihi traditis
ignorat quid habeat in domo sua, nec
quicquam est quod nõ in mea sit po
testate, vel non tradiderit mihi: præ-
ter te, quæ vxor eius es. quomodo er
go possum hoc malum facere, & pec
care in dominũ meum? Huiuscemo-
di verbis per singulos dies loqueba-
tur, & mulier molesta erat adolescen
C ti, & ille recusabat stuprũ. Accidit au-
tem quadã die vt intraret Ioseph do
mum, & operis quippiam absq; arbi
tris faceret, & illa apprehensa lacinia
vestimenti eius, diceret, Dormi me-
cum. Qui relicto in manu eius pal-
lio, fugit, & egressus est foras. Cumq;
vidisset mulier vesté in manibus su-
is, & se esse contemptam, vocauit ad
se homines domus suæ, & ait ad eos.
En introduxit virum Hebræum, vt il
luderet nobis. Ingressus est ad me, vt
coiret mecum. cumq; ego succlamas
sem, & audisset vocé meam, reliquit

pallium quod tenebã,& fugit foras.
In argumẽtum ergo fidei retentum D
palliũ ostendit marito reuertenti do
mum,& ait. Ingressus est ad me ser/
uus Hebræus quem adduxisti vt illu
deret mihi.cumq; audisset me clama
re, reliquit pallium quod tenebam,
& fugit foras. His auditis dominus
& nimium credulus verbis cõiugis,
iratus est valde: tradiditq; Ioseph in
Psa.104.b carcerem, vbi vincti regis custodie/
bantur, & erat ibi clausus. Fuit autẽ
dominus cum Ioseph, & misertus
est illius, & dedit ei gratiam in con/
spectu principis carceris. Qui tradi/
dit in manu illius vniuersos vinctos
qui in custodia tenebantur: & quic/
quid fiebat sub ipso erat, nec nouerat
aliquid cunctis ei creditis. Dominus
enim erat cum illo, & omnia opera
eius dirigebat.

CAPVT XL.

HIs itaque gestis, accidit vt
peccarẽt duo eunuchi, pin
cerna regis Ægypti, & pi/

ftor domino ſuo. Iratuſq; cõtra eos
Pharao (nam alter pincernis præerat,
C alter piſtoribus) miſit eos in carcerẽ
principis militũ, in quo erat vinctus
& Ioſeph. At cuſtos carceris tradidit
eos Ioſeph, qui & miniſtrabat eis.
Aliquantulum temporis fluxerat, &
illi in cuſtodia tenebantur. Viderũtq;
ambo ſomnium nocte vna, iuxta in-
B terpretationẽ congruã ſibi. Ad quos
cùm introiſſet Ioſeph mane, & vidiſ-
ſet eos triſtes, ſciſcitatus eſt eos, di-
cens. Cur triſtior eſt hodie ſolito fa-
cies veſtra? Qui reſponderunt. Som-
nium vidimus, & nõ eſt qui interpre-
tetur nobis. Dixitq; ad eos Ioſeph.
Nunquid nõ dei eſt interpretatio? Re-
ferte mihi quid videritis. Narrauit pri-
or præpoſitus pincernarũ ſomnium
ſuum. Videbam coram me vitem, in
qua erãt tres propagines creſcere pau-
C latim in gemmas, & poſt flores vuas
matureſcere, calicémque Pharaonis
in manu mea. Tuli ergo vuas, & ex-
preſſi in calicem quem tenebam, &

tradidi poculum Pharaoni. Respon-
dit Ioseph. Hęc est interpretatio som-
nij, Tres propagines, tres adhuc dies C
sunt, post quos recordabitur Pharao
ministerij tui, & restituet te in gradũ
pristinum, dabisq; ei calicem iuxta
officium tuum, sicut ante facere con-
sueueras. Tantum memẽto mei cum
tibi bene fuerit, & facies mecum mi-
sericordiam vt suggeras Pharaoni vt
educat me de isto carcere: quia fur-
tim sublatus sum de terra Hebræo-
rum, & hic innocens in lacum mis-
sus sum. Videns pistorum magister
quòd prudenter somnium, dissoluis-
set, ait. Et ego vidi somnium, quòd
tria canistra farinæ haberem super ca-
put meum, & in vno canistro quod
erat excelsius, portare me putabam
omnes cibos qui fiunt arte pistoria,
auésque comedere ex eo. Respondit
Ioseph. Hæc est interpretatio som-
nij, Tria canistra, tres adhuc dies sunt, D
post quos auferet Pharao caput tuũ,
ac suspendet te in cruce, & lacerabũt

volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat, qui faciens grande conuiuium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis, restituitq; alterum in locum suum vt porrigeret ei poculum, alterū suspendit in patibulo, vt coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

CAPVT XLI.

A Post duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluuium de quo ascendebant septem boues pulchræ & crassæ nimis, & pascebantur in locis palustribus. Aliæ quoque septem emergebant de flumine fœdæ confectæq; macie, & pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus: deuorauerúntque eas: quarum mira species & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao, rursum

dormiuit, & vidit alterum somniũ.
Septem spicæ pullulabant in culmo
vno, plenæ atq; formosæ: aliæ quo-
que totidem spicæ tenues, & percus-
sę vredine oriebãtur, deuorantes om
nem priorum pulchritudinem. Eui-
gilans Pharao post quietem, & facto
mane, pauore perterritus, misit ad
omnes coniectores Ægypti cũctosq;
sapientes: & accersitis narrauit som- B
niũ, nec erat qui interpretaretur. Tũc
demum reminiscens pincernarũ ma
gister, ait. Confiteor peccatum meũ.
Iratus rex seruis suis, me & magistrũ
pistorũ retrudi iussit in carcerę prin-
cipis militũ, vbi vna nocte vterq; vi-
dimus somniũ præsagium futurorũ.
Erat ibi puer Hebręus eiusdem ducis
militũ famulus, cui narrãtes somnia,
audiuimus quicquid postea rei ꝓba-
uit euentus. Ego enim redditus sum
officio meo, & ille suspẽsus est in cru
Psal. 104 ce. Protinus ad regis imperiũ eductũ
de carcere Ioseph totonderunt, ac ve
ste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait.
Vidi

Vidi ſomnia, nec eſt qui ediſſerat, quę
audiui te ſapientiſſime conijcere. Re
ſpõdit Ioſeph. Abſq; me deus reſpõ
debit proſpera Pharaoni. Narrauit er
C go Pharao quod viderat. Putabam
me ſtare ſuper ripam fluminis, & ſe-
ptem boues de amne conſcendere,
pulchras nimis, & obeſis carnibus,
quę in paſtu paludis vireta carpebãt.
& ecce aſſequebantur alię ſeptem bo
B ues intantum deformes & macilen-
tæ, vt nũquam tales in terra Ægypti
viderim. quæ deuoratis & conſum-
ptis prioribus, nullum ſaturitatis de
dere veſtigium, ſed ſimili macie &
ſqualore torpebãt. Euigilans, rurſus
ſopore depreſſus, vidi ſomnium, Se
ptem ſpicę pullulabãt in culmo vno
plenæ atq; pulcherrimæ. Alię quoq;
ſeptem tenues & percuſſæ vredine,
oriebantur è ſtipula, quæ priorum
pulchritudinem deuorauerunt. Nar-
raui coniectoribus ſomnium, & ne-
mo eſt qui ediſſerat. Reſpondit Io-
ſeph, Somnium regis vnum eſt. Quę

factурus est deus, ostendit Pharaoni.
Septem boues pulchræ & septem spi
cę plenę, septem vbertatis anni sunt,
eandemq; vim somnij comprehen-
dunt. Septem quoque boues tenues D
atq; macilentæ, quæ ascenderũt post
eas, & septem spicæ tenues, & vento
vrente percussæ: septem anni ventu
ræ sunt famis. qui hoc ordine com-
plebuntur. ecce, septem anni venient
fertilitatis magnæ in vniuersa terra
Ægypti, quos sequentur septem anni
alij tantę sterilitatis, vt obliuioni tra
datur cuncta retro abundantia. Con
sumptura est enim fames omnẽ ter-
ram, & vbertatis magnitudinẽ per-
ditura est inopiæ magnitudo. Quod
autem vidisti secundo, ad eandem rẽ
pertinens, somnium: firmitatis indi-
cium est, eo ꝙ fiat sermo dei, & velo
cius impleatur. Nunc ergo prouide-
at rex virum sapientem & industriũ,
& præficiat eum terræ Ægypti, qui
constituat prępositos per cunctas re
giones, & quintam partem fructuũ

per septem annos fertilitatis, qui iam
nunc futuri sunt, cõgreget in horrea:
& omne frumentum sub Pharaonis
potestate condatur. seruetur'q; in vr
D bibus; & præparetur futuræ septem
annorũ fami quæ oppressura est Æ-
gyptum, & non consumetur terra in
E opia. Placuit Pharaoni consilium &
cunctis ministris eius. Locutus'q; est
ad eos. Num inuenire poterimus ta-
lem virum, qui spiritu dei plenus sit?
Dixit ergo ad Ioseph. Quia ostendit
tibi deus omnia quæ locutus es, nun
quid sapientiorem & similem tui in-
uenire potero? Tu eris super domũ psal. 104. b
meam, & ad tui oris imperium cun- 1. Mac. 2. f
ctus populus obediet. Vno tantum Actu. 7. b
regni solio te præcedam, Dixit'q; rur
sum Pharao ad Ioseph. Ecce, consti-
tui te super vniuersam terram Ægy-
pti. Tulit'q; annulum de manu sua, &
dedit eum in manu eius, vestiuit'q;
eum stola byssina, & collo torquem
auream circumposuit. Fecit'q; eum
ascendere super currum suum secun

dum,clamante præcone , vt omnes
coram eo genu flecterent,& præpo-
situm esse scirent vniuersæ terræ Æ-
gypti.Dixit quoq; rex Ægypti ad Io
seph.Ego sum Pharao: absq; tuo im- F
perio non mouebit quisquam manũ
aut pedem in omni terra Ægypti.
Vertitq́; nomen eius,& vocauit eum
lingua Ægyptiaca, Saluatorem mun
Psal,80,b di.Deditq́; illi vxorem Asseneth filiã
Putipharis sacerdotis Heliopoleos.
Egressus est itaq; Ioseph ad terram
Ægypti , Triginta autem annorum
erat quando stetit in conspectu regis
Pharaonis,& circumiuit omnes re-
giones Ægypti. Venitq́; fertilitas se-
ptem annorum,& in manipulos re-
dactæ segetes cõgregatæ sunt in hor
rea Ægypti.Omnis etiam frugum a-
bundantia in singulis vrbibus condi
ta est.Tantaq́; fuit abundãtia tritici,
vt arenæ maris coæquaretur , & co-
pia mensuram excederet. Natiq; sunt
Ioseph filij duo antequam veniret fa
mes , quos peperit ei Asseneth filia.

Putipharis facerdotis Heliopoleos.
Vocauitq; nomen primogeniti Ma-
G nasses, dicens: Obliuisci me fecit de9
omnium laborum meorum, & do-
F mum patris mei. Nomen quoq; se-
cundi appellauit Ephraim, dicēs: Cre
scere me fecit deus in terra pauperta-
tis meæ. Igitur transactis septē vber
tatis annis, qui fuerant in Ægypto,
cœperunt venire septem anni inopiæ,
quos prædixerat Ioseph: & in vniuer
so orbe fames præualuit. In cuncta
autem terra Ægypti fames erat: qua
esuriente clamauit populus ad Pha-
raonem alimenta petens. Quibus il-
le respondit. Ite ad Ioseph, & quic-
quid ipse vobis dixerit, facite. Cre-
scebat autem quotidie fames in om
ni terra, aperuitq; Ioseph vniuersa
horrea, & vendebat Ægyptijs. Nam
& illos oppresserat fames, omnesq;
prouinciæ veniebant in Ægyptum,
vt emerent escas, & malum inopiæ
temperarent.

CAPVT XLII.

Actu.7.b AVdiés autem Iacob quòd A
alimenta venderentur in
Ægypto, dixit filijs suis,
Quare negligitis? Audiui
q͞ triticum venundetur in Aegypto.
Descẽdite, & emite nobis necessaria,
vt possimus viuere, & non consuma
mur inopia. Descendentes igitur fra-
tres Ioseph decem, vt emerent fru-
menta in Ægypto. Beniamin domi
retento à Iacob, qui dixerat fratrib⁹
eius, Ne forte in itinere quicquam pa
tiatur mali: ingressi sunt terrá Ægy-
pti cum alijs qui pergebant ad emen
dum. Erat autem fames in terra Cha
naan, & Ioseph erat princeps in ter-
ra Ægypti. atq; ad eius nutum, fru-
menta populis vendebantur. Cumq; B
adorassent eum fratres sui, & agno-
uisset eos, quasi ad alienos durius lo
quebatur interrogãs eos, Vnde veni
stis? Qui responderunt, De terra Cha
naan, vt emamus victui necessaria.
Et tamen fratres ipse cognoscens, nõ

eſt cognit⁹ ab eis. Recordatusq; ſom
niorum quæ aliquando viderat: ait
ad eos, Exploratores eſtis. vt videa/
tis infirmiora terræ veniſtis. Qui di/
xerunt, Non eſt ita domine, ſed ſerui
tui venerunt vt emerent cibos. Om/
nes filij vnius viri ſumus: pacifici ve
nimus, nec quicquã famuli tui ma/
C chinantur mali. Quibus ille reſpon/
dit. Aliter eſt: immunita terræ huius
conſyderare veniſtis. At illi dixerũt.
Duodecim, inquiũt, fratres ſerui tui
ſumus, filij viri vnius in terra Cha
naã. minimus cum patre noſtro eſt,
alius non eſt ſuper. Hoc eſt, ait, quod
locutus ſum, Exploratores eſtis. Iã
nunc experimentum veſtri capiam.
Per ſalutem Pharaonis non egredie/
mini hinc, donec veniat frater veſter
minimus. Mittite ex vobis vnum, &
adducat eum: vos autẽ eritis in vin/
culis, donec probentur quæ dixiſtis
vtrum vera an falſa ſint. alioquin per
ſalutẽ Pharaonis exploratores eſtis.
Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus

diebus. Die autem tertio eductis de
carcere, ait. Facite quæ dixi, & viue- D
tis. deū enim timeo. Si pacifici estis,
frater vester vnus ligetur in carcere:
vos autē abite, & ferte frumenta quę
emistis, in domos vestras, & fratrem
vestrum minimum ad me adducite,
vt possim vestros ꝓbare sermones,
& non moriamini. Fecerunt vt dixe
rat, & locuti sunt adinuicem. Merito
hęc patimur, quia peccauimus in fra
trem nostrum, videntes angustias a-
nimæ illius dum deprecaretur nos,
& non audiuimus, idcirco venit su-
per nos ista tribulatio. E quibus vnus
Ruben, ait. Nunquid nō dixi vobis,
Nolite peccare in puerum; & non au
distis me? En sanguis eius exquiritur. E
Nesciebant autem ꝙ intelligeret Io
seph: eo ꝙ per interpretem loquere-
tur ad eos. Auertitq; se parumper, &
fleuit. & reuersus locutus est ad eos.
Tollensq; Simeon, & ligans illis prę
sentibus, iussit ministris vt implerent
eorum saccos tritico, & reponerent

pecunias ſingulorũ in ſacculis ſuis,
datis ſupra cibarijs in via. Qui fece-
runt ita. At illi portátes frumenta in
aſinis ſuis, profecti ſunt. Apertoq́ꝫ v-
nus ſacco vt daret iumento pabulũ
in diuerſorio, contemplatus pecuni-
am in ore ſacculi, dixit fratribus ſuis.
Reddita eſt mihi pecunia, en habetur
in ſacco. Et obſtupefacti turbatíque
F mutuo, dixerunt. Quidnam eſt hoc
quod fecit nobis deus? Veneruntq́ꝫ
ad Iacob patrem ſuum in terra Cha
naan, & narrauerunt ei omnia quæ
accidiſſent ſibi, dicentes. Locutus eſt
nobis dominus terræ dure, & puta-
uit nos exploratores eſſe prouinciæ.
Cui reſpõdimus, Pacifici ſumus, nec
vllas molimur inſidias. duodecim
fratres vno patre geniti ſumus, vnus
non eſt ſuper, minimus cum patre
noſtro eſt in terra Chanaan. Qui ait
nobis. Sic probabo ꝙ pacifici ſitis,
Fratrem veſtrum vnum dimittite a-
pud me, & cibaria domibus veſtris
neceſſaria ſumite, & abite: fratremq́ꝫ

vestrum minimum adducitẽ ad me, vt sciam ꝙ non sitis exploratores, & istum qui tenetur in vinculis, recipere possitis, ac deinceps quę vultis, emendi habeatis licentiam. His dictis cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias. exterritisq; simul omnib⁹, dixit pater Iacob. Absque liberis me esse fecistis, Ioseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, & Beniamin auferetis. in me hæc omnia mala reciderunt. Cui respondit Ruben. Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi. Trade illũ in manu mea, & ego eum tibi restituam. At ille. Non descendet (inquit) filius meus vobiscum, frater eius mortu⁹ est, & ipse solus remansit. Si quid ei aduersitatis acciderit in terra ad quã pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

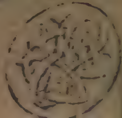
CAPVT XLIII.

INterim fames omnem terram vehementer preme-

bat,consumptisq; cibis quos ex Æ-
gypto detulerant, dixit Iacob ad fi-
lios suos. Reuertimini, & emite no-
bis pauxillum escarum. Respondit
Iudas. Denũtiauit nobis vir ille sub
B attestatione iurisiurandi, dicens, Nõ
videbitis faciem meam, nisi fratrem
vestrum minimum adduxeritis vo-
biscum. Si ergo vis eum mittere no-
biscum, pergemus pariter & emem⁹
tibi necessaria, si autem non vis, non
ibimus. Vir enim, vt sæpe diximus,
denuntiauit nobis, dicens, Non vide
bitis faciem meam absq; fratre vestro
minimo. Dixit eis Israel. In meam
hoc fecistis miseriam vt indicaretis
ei & alium habere vos fratrem. At il
li responderũt. Interrogauit nos ho-
mo per ordinẽ, nostram progeniem,
si pater viueret, si haberemus fratrẽ.
Et nos respondimus ei consequenter
iuxta id quod fuerat sciscitatus. Nun
quid scire poteramus q̃ dicturus es-
set, Adducite fratrem vestrum vobis-
cum? Iudas quoque dixit patri suo.

Mitte puerum mecum, vt proficiscamur & possimus viuere, ne moriamur nos & paruuli nostri. Ego suscipio puerum: de manu mea require illum. nisi reduxero & reddidero eũ tibi, ero peccati reus in te omni tempore. si non intercessisset dilatio, iam vice altera venissemus. Igitur Israel pater eorum dixit ad eos. Si sic necesse est, facite quod vultis. Sumite de optimis terrę frugibus in vasis vestris, & deferte viro munera, modicũ resinæ & mellis & storacis, stactes & terebinthi & amygdalarum, pecuniamq; duplicem ferte vobiscum: & illam quã inuenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit. sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum. Deus autem meus omnipotẽs faciat vobis eum placabilẽ, & remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet in vinculis, & hunc Beniamin. ego autem quasi orbatus absq; liberis ero. Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Beniamin: C

descenderuntq; in Ægyptum, & ste-
D terunt coram Ioseph. Quos cum il-
le vidisset, & Beniamin simul, præce-
pit dispensatori domus suæ, dicens:
Introduc viros domũ, & occide vi-
ctimas, & instrue cõuiuium, quoniã
hodie mecum sunt comesturi meri-
die. Fecit ille quod sibi fuerat impe-
ratum, & introduxit viros domum.
Ibiq; exterriti, dixerunt mutuo. Pro
pter pecuniam quam retulimus pri-
us in saccis nostris, introducti sum⁹,
vt deuoluat in nos calumniã, & vio
lenter subijciat seruituti & nos, & asi
nos nostros. Quam ob rem in ipsis
foribus accedẽtes ad dispensatorem
locuti sunt. Oramus domine, vt au-
dias nos, Iam ante descendimus vt
emeremus escas, quibus emptis, cũ
venissemus ad diuersorium, aperui-
mus saccos nostros, & inuenim⁹ pe-
cuniam in ore saccorum, quam nunc
eodem pondere reportauimus: sed
& aliud attulimus argẽtum vt ema-
mus quæ nobis necessaria sunt. non

est in nostra conscientia quis posue
rit eam in marsupijs nostris. At ille
respondit. Pax vobiscum, nolite ti-
mere, deus vester, & deus patris ve-
stri dedit vobis thesauros in saccis ve
stris. nam pecuniam quam dedistis
mihi, pbatam ego habeo. Eduxitq;
ad eos Simeō, & introductis domū,
attulit aquā, & lauerunt pedes suos,
deditq; pabulum asinis eorum. Illi
vero parabant munera, donec ingre
deretur Ioseph meridie. audierant e-
nim q ibi comesturi essent panē. Igi
tur ingressus est Ioseph domū suā, F
obtuleruntq; ei munera, tenentes in
manibus suis: & adorauerunt proni
in terram. At ille clementer resaluta-
tis eis, interrogauit eos, dicēs. Sanūs
ne est pater vester senex, de quo dixe
ratis mihi, Adhuc viuit? Qui respon-
derunt. Sospes est seruus tuus pater
noster, adhuc viuit. Et incuruati, ado
rauerunt eum. Attollens autem Io-
seph oculos, vidit Beniamin fratrem
suum vterinum, & ait. Iste est frater

vester paruulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum, Deus, inquit, misereatur tui fili mi. Festinauitq; in domũ: quia commota fuerant viscera eius super fratre suo, & erũpebant lachry-
G mæ, & introiens cubiculũ fleuit. Rursumq; lota facie egressus, continuit se, & ait. Ponite panes. Quibus appositis, seorsum Ioseph, & seorsum fratribus, Ægyptijs quoq; qui vescebãtur simul seorsum (illicitum est enim Ægyptijs comedere cum Hebræis, & prophanum putant huiuscemodi conuiuium) sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta ætatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus quas ab eo acceperant. maiorq; pars venit Beniamin, ita vt quinq; partibus excederet. Biberũtq;, & inebriati sunt cum eo.

CAPVT XLIIII.

A PRæcepit autem Ioseph dispensatori domus suæ, dicens. Imple saccos eorũ

frumento, quantum possunt capere,
& pone pecuniam singulorũ in sum
mitate sacci. scyphum autem meum
argenteum, & precium quod dedit
tritici, pone in ore sacci iunioris. Fa
ctumq; est ita. Et orto mane, dimissi
sunt cum asinis suis. Iamq; vrbẽ exi-
erant, & processerant paululum, tũc
Ioseph accersito dispẽsatore dom⁹,
ait, Surge, inquit, & persequere vi-
ros, & apprehensis dicito. Quare red B
didistis malum pro bono? Scyphus
quem furati estis, ipse est in quo bibit
dominus meus, & in quo augurari
solet: pessimam rem fecistis. Fecit ille
vt iusserat. Et apprehensis per ordi-
nem locutus est. Qui responderunt.
Quare sic loquitur dominus noster,
vt serui tui tantum flagitij commise-
rint? Pecuniam quam inuenimus in
summitate saccorũ, reportauimus ad
te de terra Chanaan. & quomodo cõ
sequens est, vt furati simus de domo
domini tui aurum vel argentum? A- C
pud quemcunq; fuerit inuentum ser
uorum

uorum tuorum quod quæris, moria-
tur, & nos erimus serui domini no-
stri. Qui dixit eis. Fiat iuxta vestram
sententiam. apud quemcunque fuerit
inuentum, ipse sit seruus meus; vos
autem eritis innoxij. Itaque festinato
deponentes in terram saccos, aperue-
runt singuli. Quos scrutatus, incipi-
5 ens à maiore vsque ad minimum, in-
uenit scyphum in sacco Beniamin.
B At illi scissis vestibus, oneratisque rur-
sum asinis, reuersi sunt in oppidum.
primusque Iudas cũ fratribus ingres-
sus est ad Ioseph. Necdum enim de
loco abierat: omnesque ante eum pa-
D riter in terrã corruerunt. Quibus ille
ait. Cur sic agere voluistis? An ignora-
tis quòd non sit similis mei in augu-
randi scientia? Cui Iudas. Quid re-
spondebimus, inquit, domino meo,
vel quid loquemur, aut iuste poteri-
mus obtendere? Deus inuenit iniqui-
tatem seruorum tuorum: en omnes
C serui sumus domini mei, & nos & a-
7 pud quem inuentus est scyphus. Re-

N

ſponditq́ʒ Ioſeph. Abſit à me vt ſic
agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe
ſit ſeruus meus, vos autem abite li-
beri ad patrem veſtrũ. Accedens au-
tem propius Iudas, confidenter ait.
Oro domine, audi me, vt loquatur
ſeruus tuus verbum in auribus tuis,
& ne iraſcaris famulo tuo: tu es eni
poſt Pharaoné dominus meus. In- E
terrogaſti prius ſeruos tuos, Habetis
patrem aut fratrem? & nos reſpõdi-
mus tibi domino meo, Eſt nobis pa-
ter ſenex, & puer paruulus, qui in ſe-
nectute illius natus eſt, cuius vteri-
nus frater mortuus eſt: & ipſum ſo-
lum habet mater ſua, pater vero tene
re diligit eum. Dixiſtiq́ʒ ſeruis tuis.
Adducite eum ad me, & ponam ocu-
los meos ſuper illum. Suggeſſimus
tibi domino meo, Nõ poteſt puer re-
linquere patrem ſuum: ſi enim illum
dimiſerit, morietur. Et dixiſti ſeruis
tuis. Niſi venerit frater veſter mini-
mus vobiſcũ, non videbitis amplius
faciem meam. Cum ergo aſcendiſſe- F

mus ad famulum tuum patrem no/
ſtrum,narrauimus ei omnia quæ lo/
cutus eſt dominus meus. Et dixit pa
ter noſter: Reuertimini, & emite no/
bis parũ tritici. Cui diximus. Ire non
poſſumus: ſi frater noſter minimus
deſcenderit nobiſcum, proficiſcemur
ſimul: alioquin illo abſente, non au/
E demus videre faciẽ viri. Ad quæ ille
reſpõdit. Vos ſcitis quòd duos filios
genuerit mihi vxor mea. egreſſus eſt
vnus,& dixiſtis, Beſtia deuorauit eũ.
& hucuſq; non comparet. ſi tuleritis
& iſtum, & aliquid ei in via contige/
rit, deducetis canos meos cum mœ/
G rore ad inferos. Igitur ſi intrauero
ad ſeruum tuum patrem noſtrum,&
puer defuerit, cũ anima illius ex hu/
ius anima dependeat, videritq; eum
non eſſe nobiſcum, morietur, & de/
ducent famuli tui canos eius cum do
lore ad inferos. Ego proprie ſeruus
tuus ſim, qui in meam hũc recepi fi/
dem, & ſpopondi, dicens. Niſi redu/
xero eum, peccati reus ero in patrem

meum omni tempore. Manebo itaq;
seruus tuus pro puero in ministerio
domini mei, & puer ascēdat cum fra-
tribus suis. non enim possum redire
ad patrem absente puero, ne calami-
tatis quę oppressura est patrem meū,
testis assistam.

CAPVT XLV.

NOn se poterat vltra cohi- A
bere Ioseph multis coram
astantibus. vnde præcępit
vt egrederentur cuncti fo-
ras, & nullus interesset alienus agni-
tioni mutuæ. Eleuauit'q; vocem cum
fletu, quam audierunt Ægyptij, om-
nis'q; domus Pharaonis, & dixit fra-
Act.7.b tribus suis. Ego sum Ioseph. Adhuc
pater meus viuit? Non poterant re-
spondere fratres nimio terrore per-
territi. Ad quos ille clementer, Acce-
dite, inquit, ad me. Et cum accessissent
prope, Ego sum, ait, Ioseph frater ve-
ster, quem vendidistis in Ægyptum. B
nolite pauere, neq; vobis durum esse
videatur quòd vendidistis me in his

regionibus. pro salute enim vestra mi
sit me deus ante vos in Ægyptum.
Biénium est enim quòd cœpit fames
in terra esse, & adhuc quinque anni re-
stant, quibus nec arari poterit, nec
meti. præmisitque me deus, vt reserue-
mini super terram, & escas ad viuen-
C dum habere possitis. Non vestro cõsi
lio, sed dei volũtate huc missus sum,
qui fecit me quasi patrem Pharaonis,
& dominum vniuersæ domus eius,
3 ac principem in omni terra Ægypti.
Festinate, & ascendite ad patrẽ meũ,
& dicetis ei. Hæc mandat filius tuus
Ioseph, Deus fecit me dominũ vni-
uersæ terræ Ægypti, descende ad me
ne moreris, & habita in terra Iessen:
erisque iuxta me tu, & filij tui, & filij
filiorum tuorum, oues tuæ, & armẽ
ta tua, & vniuersa quę possides, ibique
te pascam (adhuc enim quinque anni
residui sunt famis) ne & tu pereas, &
omnis domus tua, & omnia quę pos
sides. En oculi vestri, & oculi fratris
mei Beniamin vidẽt quòd os meum

loquatur ad vos. Nunciate patri meo D
vniuersam gloriam meam, & cuncta
quæ vidistis in Ægypto. Festinate &
adducite eum ad me. Cumq; ample
xatus recidisset in collum Beniamin
fratris sui, fleuit: illo quoq; similiter
flente super collum eius, osculatusq;
est Ioseph omnes fratres suos, & plo
rauit super singulos. Post quæ ausi
sunt loqui ad eum. Auditumq; est &
celebri sermone vulgatum in aula re
gis, Venerunt fratres Ioseph. Et gaui- E
sus est Pharao atque omnis familia
eius. Dixitq; ad Ioseph vt imperaret
fratribus suis, dicens, Onerantes iu-
menta, ite in terram Chanaan, & tol
lite inde patrem vestrũ & cognatio-
nem, & venite ad me, & ego dabo vo
bis omnia bona Ægypti, vt comedã-
tis medullam terræ. Præcipe etiam
vt tollant plaustra de terra Ægypti,
ad subuectionem paruulorũ suorum
ac coniugum, & dicito, Tollite pa-
trem vestrum & properate quanto-
cyus venientes, nec dimittatis quic-

D quam de supellectili vestra, quia om-
F nes opes Ægypti, vestræ erunt. Fe-
cerúntq; filij Israel vt eis mãdatum
fuerat. Quibus dedit Ioseph plau-
stra, secũdum Pharaonis imperium,
& cibaria in itinere. Singulis quoque
proferri iussit binas stolas, Beniamin
vero dedit trecentos argenteos cum
quinq; stolis optimis: tantundem pe
cuniæ & vestium mittens patri suo,
addens ei asinos decem, qui subuehe
E rent ex omnibus diuitijs Ægypti, &
totidem asinas, triticum in itinere, pa
nésq; portantes. Dimisit ergo fratres
G suos, & proficiscentibus ait, Ne irasca
mini in via. Qui ascendentes ex Ægy
pto, venerunt in terram Chanaan ad
patrem suum Iacob, & nunciauerunt
ei, dicentes. Ioseph filius tuus viuit,
& ipse dominatur in omni terra Æ-
gypti. Quo audito Iacob, quasi de
somno graui euigilans, tamen nõ cre
debat eis. Illi econtra referebant om
nem ordinẽ rei. Cumq; vidisset plau
stra & vniuersa quæ miserat, reuixit

spiritus eius,& ait. Sufficit mihi si ad
huc Ioseph filius meus viuit, vadam
& videbo illum antequã moriar.

CAPVT XLVI.

PRofectusq; Israel cũ om- A
nibus quæ habebat venit
ad puteum iuramenti : &
mactatis ibi victimis deo
patris sui Isaac, audiuit eum per vi-
sionem nocte vocantem se, & dicen-
tem sibi. Iacob Iacob. Cui respõdit.
Ecce adsum. Ait illi deus. Ego sum
fortissimus deus patris tui,noli time
re,sed descende in Ægyptum,quia in
gentem magnam faciam te ibi. Ego D
descendã tecum illuc,& ego inde ad-
ducam te reuertentem: Ioseph quo-
que ponet manus suas super oculos
Act.7.b tuos. Surrexit Iacob mane à puteo
iuramenti, tuleruntq; eum filij cum
paruulis & vxoribus suis in plaustris
quæ miserat Pharao ad portandum
senem & omnia quę possederat in ter
ra Chanaan. Venitq; in Ægyptũ cum
omni semine suo, filij eius & nepo-

tes, filiæ & cuncta simul progenies.
Hæc sunt autem nomina filiorum Is Exo. 1. a
rael, qui ingressi sunt in Ægyptum,
B ipse cum liberis suis. Primogenitus Nũe. 26. a
A Ruben. filij Ruben, Enoch & Phallu 1. Para. 5. a
& Esrom & Charmi. Filij Simeon;
Iemuel & Iamin & Ahod & Iachin
& Saher, & Saul filius Chananitidis.
Filij Leui: Gerson & Caath & Me-
rari. Filij Iuda: Her & Onan & Sela
& Phares & Zara. Mortui sunt au-
tem Her & Onan in terra Chanaan.
Natíque sunt filij Phares: Esrom &
Amul. Filij Issachar: Thola & Phua
& Iob & Simron. Filij Zabulon: Sa
red & Chelon & Iahelel. hi filij Liæ
quos genuit in Mesopotamia Syriæ
cum Dina filia sua. Omnes animæ fi-
liorum eius & filiarum, trigintatres.
Filij Gad: Sephion & Aggi & Ese-
bon & Suni & Beri & Arodi & Areli.
Filij Aser: Iemna & Iesua & Iesui
& Beria. Sara quoque soror eorum.
Filij Beria: Heber & Melchiel. hi fi-
lij Zelphæ, quam dedit Laban Liæ fi-

liæ ſuæ. & hos genuit Iacob ſedecim animas. Filij Rachel vxoris Iacob: Ioſeph & Beniamin. Natiq́ ſunt Ioſeph filij in terra Ægypti, quos genuit ei Aſeneth filia Putipharis ſacerdotis Heliopoleos: Manaſſes, & Ephraim. Filij Beniamin. Bela & Bechor & Aſbel & Gera & Naaman & Achi, & Ros, & Mophim, & Ophim & Ared. hi filij Rachel quos genuit Iacob, omnes animę quatuordecim. Filij Dan: Vſan. Filij Neptalim: Iaſiel & Guni & Ieſer & Sallem. hi filij Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ ſuæ: & hos genuit Iacob. omnes animæ, ſeptem. Cunctæq́ animæ quæ ingreſſæ ſunt cum Iacob in Ægyptum, & egreſſæ ſunt de femore illius, abſq; vxoribus filiorũ eius: ſexagintaſex. filij autem Ioſeph qui

Deu.10.d nati ſunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. Omnes animæ domus Iacob quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, fuere ſeptuaginta. Miſit autem Iacob Iudam ante ſe ad Ioſeph in Ægy-

ptum, vt nunciaret ei, & ille occurre-
C ret in Iessen. Quò cum peruenisset,
iuncto Ioseph curru suo, ascẽdit ob-
uiam patri ad eũdem locũ. vidensq;
eum irruit super collum eius, & in-
D ter amplexus fleuit. Dixitq; pater ad
Ioseph. Iam lætus moriar, quia vidi
faciem tuam & superstitem te relin-
quo. At ille locutus est ad fratres su-
os, & ad omnem domum patris sui.
Ascendam & nunciabo Pharaoni, di-
camq; ei. Fratres mei & domus pa-
tris mei qui erant in terra Chanaan
venerunt ad me, & sunt viri pastores
ouium, curamq; habent alendorum
gregum. pecora sua & armẽta, & om
nia quę habere potuerunt adduxerũt
secum. Cumq; vocauerit vos, & di-
xerit, Quod est opus vestrum? respõ
debitis, Viri pastores sumus serui tui,
ab infantia nostra vsq; in præsens, &
nos & patres nostri. Hæc autem dice
tis vt habitare possitis in terra Iessen,
quia detestantur Ægyptij omnes pa-
stores ouium.

CAPVT XLVII.

INgressus ergo Ioseph nun- A
ciauit Pharaoni, dicens. Pa-
ter meus & fratres, oues
eorum & armenta & cun-
cta quæ possident venerunt de terra
Chanaan, & ecce consistunt in terra
Iessen. Extremos quoque fratrum suo-
rum quinque viros statuit coram re-
ge, quos ille interrogauit, Quid ha-
betis operis? Respōderunt, Pastores
ouium sumus serui tui, & nos & pa-
tres nostri. ad peregrinandum in ter-
ram tuam venimus, quoniam nō est
herba gregibus seruorum tuorū, in-
grauescente fame in terra Chanaan.
Petimusque vt esse nos iubeas seruos
tuos in terra Iessen. Dixit itaque rex ad B
Ioseph. Pater tuus & fratres tui ve-
nerunt ad te. Terra Ægypti in conspe-
ctu tuo est, in optimo loco fac habi-
tare eos, & trade eis terram Iessen.
Quòd si nosti in eis esse viros indu-
strios, constitue illos magistros pe-
corum meorum. Post hæc introdu-

xit Ioseph patrem suum ad regem,
A & statuit eum coram eo. Qui benedi
cens illi, & interrogatus ab eo, Quot
sunt dies annorum vitæ tuæ? respon
dit, Dies peregrinationis vitę meę cē
tum triginta annorum sunt, parui &
mali, & non peruenerūt vsq; ad dies
patrum meorum quibus peregrinati
C sunt. Et benedicto rege egressus est fo
ras. Ioseph vero patri & fratribus su
is dedit possessionem in Ægypto in
optimo terræ loco Ramesses, vt prę
cęperat Pharao, & alebat eos om
nemq; domum patris sui prębens ci
baria singulis. In toto enim orbe pa
nis deerat, & oppresserat fames ter
ram, maxime Ægypti & Chanaan. E
B quibus omnem pecuniam congrega
uit pro venditione frumenti, & intu
lit eam in ærarium regis. Cumq; de
fecisset emptoribus preciū, venit cun
D cta Ægyptus ad Ioseph, dicens. Da
nobis panes: quare morimur coram
te, deficiente pecunia? Quibus ille re
spōdit. Adducite pecora vestra, & da

bo vobis pro eis cibos si precium nō
habetis. Quæ cum adduxissent, dedit
eis alimenta pro equis & ouibus &
bobus & asinis, sustentauitq; eos illo
anno pro commutatione pecorum.
Venerunt quoq; anno secundo, & di-
xerunt ei. Non celamus domino no-
stro quòd deficiente pecunia pecora
simul defecerūt, nec clam te est quòd
absq; corporibus & terra nihil habea-
mus: cur ergo morimur te vidente?
Et nos & terra nostra tui erimus. E-
me nos in seruitutē regiam & præbe
semina, ne pereūte cultore redigatur
terra in solitudinem. Emit igitur Io- E
seph omnem terram Ægypti venden
tibus singulis possessiones suas præ
magnitudine famis. Subiecitq; eam
Pharaoni, & cunctos populos eius à
nouissimis terminis Ægypti vsq; ad
extremos fines eius, præter terram sa
cerdotū quæ à rege tradita fuerat eis:
quibus & statuta cibaria ex horreis
publicis præbebantur, & idcirco non
sunt compulsi vendere possessiones

suas. Dixit ergo Ioseph ad populos. En, vt cernitis, & vos & terram vestram Pharao possidet, accipite semina & serite agros vt fruges habere
F possitis. Quintam partem regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum familijs & liberis vestris. Qui responderunt. Salus nostra in manu tua est. respiciat nos tantum dominus noster, & læti seruiemus regi. Ex eo tempore vsque in præsentem diem in vniuersa terra Ægypti, regibus quinta pars soluitur, & factum est quasi in legé: absq; terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit. Habitauit ergo Israel in Ægypto, id est in terra Iessen, & possedit eam, auctus'q; est & multiplicatus nimis, & vixit in ea decem &
G septé annis. Facti'q; sunt omnes dies vitæ illius centum quadragintasepté annorũ. Cum'q; appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocauit filiũ suum Ioseph, & dixit ad eum. Si inueni gratiam in conspectu tuo, pone

manum tuam sub femore meo & fa-
cies mihi misericordiam & veritaté,
vt nō sepelias me in Ægypto, sed dor-
miam cum patribus meis, & auferas
me de terra hac, cōdasq́; me in sepul-
cro maiorum meorum. Cui respon-
dit Ioseph. Ego faciam quod iussisti.
Et ille, Iura ergo, inquit, mihi. Quo
iurante, adorauit Israel dominū con-
uersus ad lectuli caput.

CAPVT XLVIII.

HIs ita transactis nūciatum A
est Ioseph quòd ęgrotaret
pater suus. Qui assumptis
duobus filijs Manasse &
Ephraim, ire perrexit. Dictumq́; est
seni. Ecce filius tuus Ioseph venit ad
te. Qui cōfortatus sedit in lectulo. Et
ingresso ad Ioseph, ait. Deus omnipo-
tens apparuit mihi in Luza, quæ est
in terra Chanaan, benedixitq́; mihi,
& ait. Ego te augebo & multiplica-
bo, & faciam te in turbas populorū:
Daboq́; tibi terrā hanc, & semini tuo
post te in possessionē sempiternam.
Duo

Duo ergo filij tui qui nati sunt tibi in
terra Ægypti antequam huc venirē
ad te, mei erunt Ephraim & Manas-
ses, sicut Ruben & Simeon reputabū
tur mihi. reliquos autē quos genue-
ris post eos, tui erunt, & nomine fra-
trum suorum vocabuntur in posses-
B sionibus suis. Mihi enim quando vē
niebam de Mesopotamia, mortua ē
Rachel in terra Chanaan in ipso itine
re: eratq; vernum tempus. Et ingre-
A diebar Ephratan, & sepeliui eam iu-
xta viam Ephratæ, quæ alio nomine
appellatur Bethleem. Videns autem
filios ei⁹ dixit ad eum. Qui sunt isti?
Respondit, Filij mei sunt quos dona
uit mihi domin⁹ in hoc loco. Adduc,
inquit, eos ad me, vt benedicam illis.
Oculi enim Israel caligauerant præ
nimia senectute, & clare videre non
poterat. Applicitosq; ad se deoscula-
tus & circumplexus dixit ad filium
C suum. Non sum fraudatus aspectu
tuo: insuper ostendit mihi deus semē
tuum. Cumq; tulisset eos Ioseph de

gremio patris, adorauit pronus in
terram, & posuit Ephraim ad dexte-
ram suam, id est ad sinistram Israel:
Manassen vero in sinistra sua ad dex
teram scilicet patris, applicuitq; am-
bos ad eum. Qui extendens manum C
dexteram posuit super caput Ephra-
im iunioris fratris: sinistram autem
super caput Manasse qui maior natu
Heb.11.d erat, commutans manus. Benedixit-
que Iacob filijs Ioseph, & ait: Deus
in cuius conspectu ambulauerũt pa-
tres mei Abraham & Isaac, deus qui
pascit me ab adolescentia mea vsque
in pręsentem diem, angelus qui eruit
me de cunctis malis benedicat pue-
ris istis, & inuocentur super eos no-
men meum, nomina quoq; patrum
meorum Abraham & Isaac, & cre-
scant in multitudinem super terrã.
Videns autem Ioseph ꝙ posuisset pa
ter suus dexteram manum super ca-
put Ephraim, grauiter accępit. Et ap D
prehensam manum patris leuare co
natus est de capite Ephraim & trans-

ferre super caput Manasse. Dixitq;
ad patrem. Non ita conuenit pater:
quia hic est primogenitus: pone de-
xteram tuam super caput eius. Qui
renuens ait. Scio fili mi scio, & iste
C quidem erit in populos & multipli-
cabitur, sed frater eius iunior maior
erit illo, & semen illius crescet in gē
tes. Benedixitq; eis in tempore illo,
dicens. In te benedicetur Israel atq;
dicetur, Faciat tibi deus sicut Ephra-
im & sicut Manasse. Constituitq; E-
phraim ante Manassen: & ait ad Io-
seph filium suum. En ego morior &
erit de⁹ vobiscum, reducetq; vos ad
terram patrum vestrorum. Do tibi Ioan.4.a
partem vnam extra fratres tuos, quā
tuli de manu Amorrhæi in gladio &
arcu meo.

CAPVT XLIX.

A Vocauit autem Iacob fili-
os suos, & ait eis. Congre
D gamini, vt annunciē quæ
ventura sunt vobis in die
bus nouissimis, congregamini & au

dite filij Iacob, audite Israel patrem
vestrum. Ruben primogenitus me⁹,
tu fortitudo mea & principium do-
loris mei: prior in donis, maior in im
Sup.35.b perio. effusus es sicut aqua. Non cre-
Sup.34.d scas, quia ascendisti cubile patris tui,
& maculasti stratum eius. Symeō &
Leui fratres vasa iniquitatis bellan-
tia. In consilium eorum non veniat
anima mea, & in cœtu illorum non
sit gloria mea: quia in furore suo oc-
ciderunt virum, & in voluntate sua
suffoderunt murum. Maledictus fu-
ror eorum quia pertinax: & indigna
tio eorum, quia dura. Diuidam eos
in Iacob, & dispergam eos in Israel.
Iuda, te laudabunt fratres tui. Man⁹
tuæ in ceruicibus inimicorum tuo-
rum, adorabunt te filij patris tui. Ca-
tulus leonis Iuda. Ad prędam fili mi
ascendisti, requiescens accubuisti vt A
leo & quasi leæna, quis suscitabit eū?
Ioan.1.g Non auferetur sceptrum de Iuda, &
dux de femore ei⁹, donec veniat qui
mittendus est: & ipse erit expectatio

gentium. Ligans ad vineam pullum
suum, & ad vitem ô fili mi asinam su
am. Lauabit in vino stolam suam, &
in sanguine vuæ pallium suum. Pul
chriores sunt oculi eius vino, & den
tes eius lacte candidiores. Zabulon
in litore maris habitabit, & in statio-
ne nauium pertingens vsq; ad Sidô-
nem. Issachar asinus fortis accubans
inter terminos, vidit requiem ꝙ es-
set bona, & terram ꝙ optima: & sup-
posuit humerum suum ad portan-
dum, factusq; est tributis seruiens.
C Dan iudicabit populum suum sicut
& alia tribus in Israel. Fiat Dan colu
ber in via, cerastes in semita, mordés
vngulas equi vt cadat ascensor eius
retro. Salutare tuum expectabo do-
mine. Gad accinctus præliabitur ante
eum. & ipse accinget retrorsum. A-
ser pinguis panis eius, & præbebit de
litias regibus. Neptalim ceruus emis
sus, & dans eloquia pulchritudinis.
Filius accrescens Ioseph, filius accre
scens & decôrus aspectu. Filiæ discur

rerunt super murum, sed exasperaue
runt eũ, & iurgati sunt, inuideruntq;
illi habentes iacula. Sedit in forti ar-
cus ei⁹, & dissoluta sunt vincula bra
chiorum & manuum illius per ma-
nus potẽtis Iacob. Inde pastor egres
sus est lapis Israel. Deus patris tui e-
rit adiutor tuus, & omnipotens be-
nedicet tibi benedictionibus cœli de
super, benedictionibus abyssi iacen-
tis deorsum, benedictionibus vberũ
& vuluę. Benedictiones patris tui cõ
fortatæ sunt benedictionibus patrũ
eius, donec veniret desiderium colli
um æternorum. Fiant in capite Io-
seph, & in vertice Nazaræi inter fra- D
tres suos. Beniamin lupus rapax, ma
ne comedet prædam, & vespere diui
det spolia. Omnes hi in tribubus Is-
rael duodecim. Hæc locutus ẽ eis pa
ter suus, benedixitq; singulis benedi
ctionibus proprijs, & pręcępit eis, di
cens. Ego cõgregor ad populum me
um: sepelite me cum patrib⁹ meis in
spelunca duplici quæ est in agro E-

phron Ethæi contra Mambre in ter-
ra Chanaan, quam emit Abraham cũ
agro ab Ephron Ethæo in possessio-
nem sepulcri. Ibi sepelierunt eum, &
Saram vxorem eius. ibi sepultus est
Isaac cum Rebecca coniuge sua. ibi
& Lia condita iacet. Finitisq́ man-
datis quibus filios instruebat, colle-
git pedes suos super lectulum, & o-
bijt, appositusq́ est ad populũ suũ.

CAPVT L.

A QVod cernens Ioseph, ruit
super faciem patris flens
& deosculans eum, præ-
cępitq́ seruis suis medi-
cis, vt aromatibus condirent patrẽ.
Quibus iussa explentibus, transierunt
quadraginta dies. iste quippe mos e-
rat cadauerum conditorum. Fleuitq́
eum Ægyptus septuaginta diebus.
Et expleto planctus tempore, locu-
tus est Ioseph ad familiam Pharao-
nis, Si inueni gratiam in cõspectu ve-
stro, loquimini in aurib⁹ Pharaonis,
eo q̃ pater meus adiurauerit me di-

cens, En morior, in sepulcro meo quod
fodi mihi in terra Chanaan, sepelies
me. Ascendam igitur, & sepeliam pa
trem meum, ac reuertar. Dixítque ei
Pharao. Ascende, & sepeli patrem tu B
um sicut adiuratus es. Quo ascendē-
te, ierunt cum eo omnes senes dom⁹
Pharaonis cunctiq; maiores natu ter
ræ Ægypti, domus Ioseph cum fra-
tribus suis, absq; paruulis & gregib⁹,
absq; armentis quę dereliquerunt in
terra Iessen. Habuit quoq; in comi-
tatu currus & equites, & facta est tur
ba, non modica. Veneruntq; ad areā
Adad, quæ sita est trans Iordanem:
vbi celebrantes exequias planctu ma-
gno atq; vehementi impleuerunt se
ptem dies. Quod cum vidissent habi
tatores terræ Chanaan, dixerunt, Plā
ctus magnus est iste Ægyptijs. Et id-
circo vocatum est nomen loci illius,
Planctus Aegypti. Fecerunt ergo fi-
lij Iacob sicut præceperat eis: & por
Actu.7.b tantes eum in terram Chanaan, sepē
lierunt eum in spelunca duplici, quā

emĕrat Abrahām cum agro in possessionem sepulcri ab Ephron Ethęo cōtra faciem Mambre. Reuersusq́; ē Ioseph in Ægyptum cum fratribus suis & omni comitatu, sepulto p̄re. Quo mortuo timentes fratres eius & mutuo colloquentes, Ne forte memor sit iniurię quam passus est, & reddat nobis omne malum quod fecimus: mandauerunt ei dicentes, Pater tuus præcępit nobis antequā moreretur vt hæc tibi verbis illius diceremus. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrū tuorum & peccati atq; malitiæ quā exercuerunt in te. Nos quoq; oramus vt seruo dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis fleuit Ioseph, veneruntq́; ad eum fratres sui, & proni adorantes in terram, dixerunt. Serui tui sumus. Quibus ille respondit. Nolite timere. nū dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed deus vertit illud i bonum, vt exaltaret me sicut impræsentiarum cernitis, & saluos

liorum Israel multus, & fortior no-
bis est. venite, sapienter opprimamus
eum, ne forte multiplicetur: & si in-
gruerit contra nos bellum, addatur
inimicis nostris, expugnatisq; nobis
egrediatur e terra. Præposuit itaq; eis A
magistros operum vt affligerent eos
oneribus. Ædificaueruntq; vrbes ta-
Act.7.c bernaculorum Pharaoni, Phiton, &
Ramesses. Quantoq; opprimebant
eos, tanto magis multiplicabantur,
& crescebant. Oderantq; filios Israel
Ægyptii, & affligebant illudentes eis, C
& inuidentes: atq; ad amaritudinem
perducebant vitam eorum operibus
duris luti & lateris, omniq; famula-
tu, quo in terræ operibus premeban-
tur. Dixit autem rex Ægypti obstetri-
cibus Hebræorum, quarum vna vo-
cabatur Sephora, altera Phua, præci-
supra.18.b piens eis, Quãdo obstetricabitis He-
bræas, & partus tempus aduenerit, si
masculus fuerit, interficite illum: si
fœmina, reseruate. Timuerũt autem
obstetrices deum, & nõ fecerunt iu-

ecta præceptum regis Ægypti, sed cõ
seruabant mares. Quibus accersitis
D ad se rex, ait. Quidnam est hoc quod
facere voluistis, vt pueros seruaretis?
Quę responderunt. Nõ sunt Hebręę
A sicut Ægyptiæ mulieres. ipsæ enim
obstetricandi habẽt scientiam. & pri-
usquã veniamus ad eas, pariunt. Be-
ne ergo fecit deus obstetricib⁹, & cre
uit populus, cõfortatusq; est nimis.
Et quia timuerunt obstetrices deum,
ædificauit illis domos. Præcępit er-
C go Pharao omni populo suo dicens.
Quicquid masculini sexus natũ fue-
rit, in flumen proijcite: quicquid fœ-
minini reseruate.

CAPVT II.

A EGressus est post hęc vir de
domo Leui, & accępit vxo
rem stirpis suæ, quæ con-
cępit, & peperit filium, &
videns eum elegantem,
abscondit tribus mensibus. Cumq; Sap.18.d
iam celare non posset, sumpsit fisc el- Actu.7.c
lam scirpeam, & liniuit eam bitumi- Hec.11.d

ne ac pice: posuitq́; intus infantulū,
& exposuit eum in carecto ripæ flu-
minis, stante procul sorore eius, & C
consyderante euentum rei. Ecce autē
descendebat filia Pharaonis vt laua-
retur in flumine, & puellæ eius grā-
diebātur per crepidinem aluei. Quæ
cum vidisset fiscellam in papyrione,
misit vnam e famulabus suis, & alla-
tam aperiens, cernensq́; in ea paruu-
lum vagientem, miserta eius, ait. De
infantibus Hebræorum est hic. Cui
soror pueri, Vis, inquit, vt vadam, &
vocem tibi mulierem Hebręam, quę
nutrire possit infantulum? Respōdit,
Vade. Perrexit puella, & vocauit ma B
trem suam. Ad quā locuta filia Pha-
raonis, Accipe, ait, puerum istum, &
nutri mihi: ego dabo tibi mercedem
tuā. Suscepit mulier, & nutriuit pue-
rum, adultumq́; tradidit filię Phara-
onis. Quem illa adoptauit in locum
filij, Vocauitq́; nomen eius Moyses,
Hebr. 11.e dicēs, Quia de aqua tuli eum. In die
bus illis postquam creuerat Moyses,

egressus est ad fratres suos, vidiq; afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis fratribus suis. Cúmq; circunspexisset huc atq; illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium
C abscondit sabulo. Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixâtes: Actu. 7. d
dixitq; ei qui faciebat iniuriam, Quare percutis proximum tuum? Qui respondit. Quis constituit te principem, & iudicem super nos? Num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, & ait. Quomodo palàm factum est verbū
B istud? Audiuitq; Pharao sermonem hunc, & quęrebat occidere Moysen. Qui fugiens de conspectu eius, moratus est in terra Madian, & sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerant ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebât greges patris sui. Superuenêre pastores, & eiecerunt eas. Surrexitq; Moyses, &

defensis puellis, adaquauit oues ea-
rum. Quæ cũ reuertissent ad Raguel
patrem suum, dixit ad eas. Cur velo-
cius venistis solito? Responderunt. D
Vir Ægyptius liberauit nos de manu
pastorum. insuper & hausit aquam
nobiscum, potumq; dedit ouibus.
At ille, Vbi est, inquit? quare dimisi-
stis hominem? Vocate eum vt come-
dat panem. Iurauit ergo Moyses q
habitaret cum eo. Accepitq; Sepho-
ram filiam eius vxorem, quæ pepe-
rit ei filium, quem vocauit Gerson, di
cens. Aduena fui in terra aliena (Alte-
rum vero peperit, quẽ vocauit Elie-
zer, dicens. Deus enim patris mei ad
iutor meus, & eripuit me de manu
Pharaonis) Post multum vero tem
poris, mortuus est rex Ægypti. Et in
gemiscentes filij Israel, propter ope-
ra vociferati sunt. Ascéditq; clamor
eorum ad deum ab operibus, & au-
diuit gemitum eorum, ac recordat⁹
est fœderis qđ pepigerat cum Abra-
ham, Isaac & Iacob. Et respexit do-
minus

Non est in hebræo.

minus filios Israel, & cognouit eos.

CAPVT III.

A Moyses autẽ pascebat oues
Ietro soceri sui sacerdotis
Madian. Cumq; minasset
gregem ad interiora deser
ti, venit ad montem dei Oreb. Appa Act.7.d
ruitq; ei dominus in flãma ignis de
medio rubi: & videbat quòd rubus
arderet, & non combureretur. Dixit
ergo Moyses. Vadam, & videbo vi-
sionem hanc magnam, quare non cõ
buratur rubus. Cernens autem do-
minus quòd pergeret ad videndum,
vocauit eum de medio rubi, & ait,
Moyses Moyses. Qui respondit. Ad-
B sum. At ille, Ne appropies, inquit,
huc: solue calciamentum de pedibus
tuis. locus enim in quo stas, terra san
cta est. Et ait. Ego sum deus patris tui,
deus Abraham, & deus Isaac, & deus Mat.22.c
C Iacob. Abscondit Moyses faciem su- Mar.12.c
am. non enim audebat aspicere con- Luc.20.f
tra deum. Cui ait dominus. Vidi affli
ctionẽ populi mei in Ægypto, & cla

morem eius audiui propter duritiã
eorũ qui præsunt operibus: & sciens
dolorem eius, descẽdi vt liberem eũ
de manibus Ægyptiorũ, & educam
de terra illa in terram bonam, & spa-
ciosam, in terram quæ fluit lacte &
melle, ad loca Chananæi, & Ethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Euæi, &
Iebusæi. Clamor ergo filiorum Isra C
el venit ad me, vidíque afflictionem
eorum, qua ab Ægyptijs opprimun-
tur. Sed veni, mittam te ad Pharao-
nem, vt educas populũ meum filios
Israel de Ægypto. Dixitq; Moyses
ad deum. Quis sum ego, vt vadam
ad Pharaonem, & educam filios Isra
el de Ægypto? Qui dixit ei. Ego ero
tecum, & hoc habebis signum quòd
miserim te. Cum eduxeris populum
meum de Ægypto, immolabis deo
super montem istum. Ait Moyses ad
deum. Ecce ego vadam ad filios Isra D
el, & dicam eis, Deus patrum vestro-
rum misit me ad vos. si dixerint mi-
hi, Quod est nomẽ eius? quid dicam

eis? Dixit dominus ad Moysen, Ego
sum qui sum. Ait. Sic dices filijs Isra-
el, Qui est, misit me ad vos. Dixitq́;
iterum deus ad Moysen. Hæc dices
filijs Israel, Dominus deus patrũ ve-
strorum, deus Abrahã, & deus Isaac,
& deus Iacob misit me ad vos. Hoc
nomen mihi est in ęternũ, & hoc me-
moriale meum in generatione & ge-
E neratione m. Vade, congrega seniores
Israel, & dices ad eos, Dominus deus
patrum vestrorũ apparuit mihi, deus
Abrahã & deus Isaac & deus Iacob,
dicens. Visitans visitaui vos, & vidi
omnia quę acciderũt vobis in Ægy-
pto: & dixi vt educã vos de afflictio-
ne Ægypti in terrã Chananęi & Ethęi
& Amorrhæi & Pherezæi & Euæi &
Iebusæi, ad terram fluentem lacte &
F melle, & audient vocem tuam. In-
gredierisq́; tu & seniores Israel ad re
gem Ægypti, & dices ad eum. Domi-
nus deus Hebræorum vocauit nos,
ibimus viam trium dierum in solitu
dinem, vt immolemus domino deo

cens, En morior, in sepulcro meo qd
fodi mihi in terra Chanaan, sepelies
me. Ascendam igitur, & sepeliam pa
trem meum, ac reuertar. Dixítque ei
Pharao. Ascende, & sepeli patrem tu
um sicut adiuratus es. Quo ascendē- B
te, ierunt cum eo omnes senes dom⁹
Pharaonis cunctiq; maiores natu ter
ræ Ægypti, domus Ioseph cum fra-
tribus suis, absq; paruulis & gregib⁹,
absq; armentis quę dereliquerunt in
terra Iessen. Habuit quoq; in comi- A
tatu currus & equites, & facta est tur
ba, non modica. Veneruntq; ad areā
Adad, quæ sita est trans Iordanem:
vbi celebrantes exequias plāctu ma-
gno atq; vehementi, impleuerunt se
ptem dies. Quod cum vidissent habi
tatores terræ Chanaan, dixerunt, Plā
ctus magnus est iste Ægyptijs. Et id-
circo vocatum est nomen loci illius,
Planctus Aegypti. Fecerunt ergo fi-
lij Iacob sicut præceperat eis: & por
Actu.7.b tantes eum in terram Chanaan, sepe
lierunt eum in spelunca duplici, quā

emerat Abraham cum agro in posses-
C sionem sepulcri ab Ephron Ethęo cō-
tra faciem Mambre. Reuersusq; ē Io-
seph in Ægyptum cum fratribus suis
& omni comitatu, sepulto pr̄e. Quo
mortuo timentes fratres eius & mu-
tuo colloquentes, Ne forte memor
sit iniurię quam passus est, & reddat
nobis omne malum quod fecimus:
mandauerunt ei dicentes, Pater tuus
præcępit nobis antequā moreretur
vt hæc tibi verbis illius diceremus.
Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrū
tuorum & peccati atq; malitiæ quā
exercuerunt in te. Nos quoq; oramus
vt seruo dei patri tuo dimittas ini-
quitatem hanc. Quibus auditis fleuit
Ioseph; veneruntq; ad eum fratres
sui, & proni adorantes in terram, di-
xerunt. Serui tui sumus. Quibus ille
D respondit. Nolite timere. nū dei pos-
sumus resistere voluntati? Vos cogi-
tastis de me malum, sed deus vertit
illud i bonum, vt exaltaret me sicut
impræsentiarum cernitis, & saluos

faceret multos populos. Nolite timere: ego pascam vos & paruulos vestros. Consolatus'q; est eos, & blāde ac leniter est locutus: & habitauit in Ægypto cum omni domo patris sui. Vixit'q; centum decem annis, & vidit Ephraim filios vsq; ad tertiam generationē. Filij quoq; Machir filij Ma-
Num.32.g nasse nati sunt in genibus Ioseph. Quibus transactis locutus est fratri-
Heb.11.d bus suis, Post mortem meam deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terram quam iurauit
Exo.13.d Abraham, Isaac & Iacob. Cum'q; ad-
Iosue.24 g iurasset eos, atq; dixisset, Deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscum de loco isto: mortuus est expletis centum decem vitæ suæ annis. Et conditus aromatibus repositus est in loculo in Ægypto.

FINIS.

LIBER EXODVS,
HEBRAICE VEELLEH SEMOTH.

A
ÆC SVNT NO- Gene. 46. ab
mina filiorum Isra-
el qui igressi sunt in
Ægyptum cum Ia-
cob, singuli cum do
mibus suis introie-
runt. Ruben, Sime-
on, Leui, Iudas, Issachar, Zabulon,
& Beniamin, Dan, & Neptalim, Gad,
& Aser. Erant igitur omnes animæ
eorũ qui ingressi sunt de femore Ia-
cob, septuaginta. Ioseph autem in
Ægypto erat. Quo mortuo, & vni-
uersis fratribus eius, omniq; cogna-
tione sua, filij Israel creuerũt: & qua-
si germinantes multiplicati sunt: ac
roborati nimis, impleuerũt terram.
B Surrexit interea rex nouus super Æ-
gyptum, qui ignorabat Ioseph: & ait
ad populum suum. Ecce, populus fi-

liorum Israel multus, & fortior no-
bis est. venite, sapienter opprimamus
eum, ne forte multiplicetur: & si in-
gruerit contra nos bellum, addatur
inimicis nostris, expugnatisq; nobis
egrediatur e terra. Praeposuit itaq; eis A
magistros operum vt affligerent eos
oneribus. Aedificaueruntq; vrbes ta-
bernaculorum Pharaoni, Phiton, &
Act.7.c Ramesses. Quantoq; opprimebant
eos, tanto magis multiplicabantur,
& crescebant. Oderantq; filios Israel
Aegyptii, & affligebant illudentes eis C
& inuidentes: atq; ad amaritudinem
perducebant vitam eorum operibus
duris luti & lateris, omniq; famula-
tu, quo in terrae operibus premeban-
tur. Dixit autem rex Aegypti obstetri-
cibus Hebraeorum, quarum vna vo-
cabatur Sephora, altera Phua, praeci-
supra.18.b piens eis, Quādo obstetricabitis He-
braeas, & partus tempus aduenerit, si
masculus fuerit, interficite illum: si
foemina, reseruate. Timuerūt autem
obstetrices deum, & nō fecerunt iu-

cta præceptum regis Ægypti, sed cõ
seruabant mares. Quibus accersitis
D ad se rex, ait. Quidnam est hoc quod
facere voluistis, vt pueros seruaretis?
Quę responderunt. Nõ sunt Hebręę
sicut Ægyptiæ mulieres. ipsæ enim
obstetricandi habẽt scientiam. & pri-
usquã veniamus ad eas, pariunt. Be-
ne ergo fecit deus obstetricib⁹, & cre
uit populus, cõfortatusq; est nimis.
Et quia timuerunt obstetrices deum,
ædificauit illis domos. Præcępit er-
go Pharao omni populo suo dicens.
Quicquid masculini sexus natũ fue-
rit, in flumen proijcite: quicquid fœ-
minini reseruate.

CAPVT II.

A EGressus est post hęc vir de
domo Leui, & accępit vxo
rem stirpis suæ, quæ con-
cępit, & peperit filium, &
videns eum elegantem,
abscondit tribus mensibus. Cumq; Sap.18.d
iam celare non posset, sumpsit fiscel- Act.7.c
lam scirpeam, & liniuit eam bitumi- Hec.11.d

ne ac pice: posuitq; intus infantulũ,
& exposuit eum in carecto ripæ flu-
minis, stante procul sorore eius, & C
consyderante euentum rei. Ecce autẽ
descendebat filia Pharaonis vt laua-
retur in flumine, & puellæ eius grã-
diebãtur per crepidinem aluei. Quæ
cum vidisset fiscellam in papyrione,
misit vnam è famulabus suis, & alla-
tam aperiens, cernensq; in ea paruu-
lum vagientem, miserta eius, ait. De
infantibus Hebræorum est hic. Cui
soror pueri, Vis, inquit, vt vadam, &
vocem tibi mulierem Hebręam, quę
nutrire possit infantulum? Respõdit,
Vade. Perrexit puella, & vocauit ma B
trem suam. Ad quã locuta filia Pha-
raonis, Accipe, ait, puerum istum, &
nutri mihi: ego dabo tibi mercedem
tuã. Suscepit mulier, & nutriuit pue-
rum, adultumq; tradidit filię Phara-
onis. Quem illa adoptauit in locum
filij, Vocauitq; nomen eius Moyses,
Hebr. 11.c dicẽs, Quia de aqua tuli eum. In die
bus illis postquam creuerat Moyses,

egressus est ad fratres suos, viditq; afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis fratribus suis. Cumq; circunspexisset huc atq; illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium
C abscondit sabulo. Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixãtes: dixitq; ei qui faciebat iniuriam, Quare percutis proximum tuum? Qui respondit, Quis constituit te principem, & iudicem super nos? Num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, & ait, Quomodo palàm factum est verbũ istud? Audiuitq; Pharao sermonem hunc, & quærebat occidere Moysen. Qui fugiens de conspectu eius, moratus est in terra Madian, & sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti Madian septem filiæ, quæ venerant ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebãt greges patris sui. Superuenêre pastores, & eiecerunt eas. Surrexitq; Moyses, &

Actu. 7. d

defensis puellis, adaquauit oues earum. Quæ cũ reuertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas. Cur velocius venistis solito? Responderunt. D
Vir Ægyptius liberauit nos de manu pastorum. insuper & hausit aquam nobiscum, potumq́ dedit ouibus. At ille, Vbi est, inquit? quare dimisistis hominem? Vocate eum vt comedat panem. Iurauit ergo Moyses q̃ habitaret cum eo. Accepitq́ Sephoram filiam eius vxorem, quæ peperit ei filium, quem vocauit Gerson, dicens. Aduena fui in terra aliena (Alterum vero peperit, quẽ vocauit Eliezer, dicens. Deus enim patris mei adiutor meus, & eripuit me de manu Pharaonis) Post multum vero temporis, mortuus est rex Ægypti. Et ingemiscentes filij Israel, propter opera vociferati sunt. Ascéditq́ clamor eorum ad deum ab operibus, & audiuit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis qđ pepigerat cum Abraham, Isaac & Iacob. Et respexit dominus

Non est in hebræo.

minus filios Israel, & cognouit eos.

CAPVT III.

A Moyses autē pascebat oues Ietro soceri sui sacerdotis Madian. Cumq; minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem dei Oreb. Apparuitq; ei dominus in flāma ignis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet, & non combureretur. Dixit ergo Moyses. Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non cō buratur rubus. Cernens autem dominus quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi, & ait, Moyses Moyses. Qui respondit. Ad-

B sum. At ille, Ne appropies, inquit, huc: solue calciamentum de pedibus tuis. locus enim in quo stas, terra sancta est. Et ait. Ego sum deus patris tui, deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam. non enim audebat aspicere contra deum. Cui ait dominus. Vidi afflictionē populi mei in Ægypto, & cla

Act.7.d

Mat.22.c
Mar.12.c
Luc.20.f

morem eius audiui propter duritiã eorũ qui præſunt operibus: & ſciens dolorem eius, deſcẽdi vt liberem eũ de manibus Ægyptiorũ, & educam de terra illa in terram bonam, & ſpacioſam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Ethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Euæi, & Iebuſæi. Clamor ergo filiorum Iſrael venit ad me, vidíque afflictionem eorum, qua ab Ægyptijs opprimuntur. Sed veni, mittam te ad Pharaonem, vt educas populũ meum filios Iſrael de Ægypto. Dixitq́; Moyſes ad deum. Quis ſum ego, vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſrael de Ægypto? Qui dixit ei. Ego ero tecum, & hoc habebis ſignum quòd miſerim te. Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis deo ſuper montem iſtum. Ait Moyſes ad deum. Ecce ego vadam ad filios Iſrael, & dicam eis, Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. ſi dixerint mihi, Quod eſt nomẽ eius? quid dicam

eis? Dixit dominus ad Moysen, Ego
sum qui sum. Ait. Sic dices filijs Isra-
el, Qui est, misit me ad vos. Dixitq́;
iterum deus ad Moysen. Hæc dices
filijs Israel, Dominus deus patrũ ve-
strorum, deus Abrahã, & deus Isaac,
& deus Iacob misit me ad vos. Hoc
nomen mihi est in ęternũ, & hoc me-
C moriale meum in generatione & ge-
E nerationem. Vade, congrega seniores
Israel, & dices ad eos, Dominus deus
patrum vestrorũ apparuit mihi, deus
Abrahã & deus Isaac & deus Iacob,
dicens. Visitans visitaui vos, & vidi
omnia quę acciderũt vobis in Ægy-
pto: & dixi vt educã vos de afflictio-
ne Ægypti in terrã Chananęi & Ethęi
& Amorrhæi & Pherezæi & Euæi &
Iebusæi, ad terram fluentem lacte &
F melle, & audient vocem tuam. In-
gredierisq́; tu & seniores Israel ad re
D gem Ægypti, & dices ad eum. Domi-
nus deus Hebræorum vocauit nos,
ibimus viam trium dierum in solitu
dinem, vt immolemus domino deo

nostro. Sed ego scio quòd non dimit
tet vos rex Ægypti vt eatis, nisi per
manum validam. Extendam'qꝫ ma-
num meam, & percutiam Ægyptum
in cunctis mirabilibus meis, quæ fa-
cturus sum in medio eorũ. Post hoc G
dimittet vos, daboq́ꝫ gratiam popu-
lo huic coram Ægyptijs. Et cum egre
diemini, non exibitis vacui, sed po-
stulabit mulier à vicina sua & ab ho-
spita sua vasa argentea & aurea, ac ve-
stes, ponetis'qꝫ eas super filios & filias
vestras, & spoliabitis Ægyptum.

CAPVT IIII.

RESpõdens Moyses ait. Nõ A
credent mihi, neqꝫ audient
vocem meam, sed dicent,
Non apparuit tibi domi-
nus. Dixit ergo ad eũ. Quid est quod
tenes in manu tua? Respondit. Vir-
ga. Dixit'qꝫ dominus. Proijce eam in
terram. Proiecit, & versa est in colu-
brum, ita vt fugeret Moyses. Dixit'qꝫ
dominus. Extende manum tuam, &

apprehende caudam eius. Extendit,
& tenuit, verſaq; eſt in virgam. Vt cre-
dant, inquit, quòd apparuerit tibi do-
minus deus patrum tuorum, deus
Abraham & deus Iſaac & deus Ia-
cob. Dixitq; dominus rurſum. Mit-
B te manũ tuam in ſinum tuum. Quã
cum miſiſſet in ſinum protulit lepro-
ſam inſtar niuis. Retrahe, ait, manum
tuam in ſinum tuũ. Retraxit, & pro-
tulit iterum, & erat ſimilis carni reli-
quæ. Si non crediderint, inquit, tibi,
neq; audierint ſermonem ſigni prio-
ris, credẽt verbo ſigni ſequẽtis. Quòd
ſi nec duobus quidem his ſignis cre-
diderint, neq; audierint vocẽ tuam,
ſume aquã fluminis, & effunde eam
ſuper aridam, & quicquid hauſeris
de fluuio, vertetur in ſanguinem. Ait
C Moyſes. Obſecro domine, non ſum
eloquens ab heri & nudiuſtertius: &
ex quo locutus es ad ſeruũ tuum, im-
peditioris & tardioris linguæ ſum.
Dixit dominus ad eum. Quis fecit
os hominis? aut quis fabricatus eſt

mutum & surdum, videntem & cæ-
cum? Nónne ego? Perge igitur, &
Mat.10.c ego ero in ore tuo: doceboq; te quid
loquaris. At ille, Obsecro domine, in
quit, mitte quem missurus es. Iratus
Eccli.45.a dominus in Moysen, ait. Aaron fra-
ter tuus leuites, scio quòd eloquens
sit: ecce ipse egredietur in occursum
tuum, vidénsque te lætabitur corde.
Loquere ad eum, & pone verba mea
in ore eius, & ego ero in ore tuo, &
in ore illius, & ostendam vobis quid
agere debeatis. Et ipse loquetur pro
te ad populum, & erit os tuum; tu
autem eris ei in his quæ ad deú per-
tinent. Virgam quoque hanc sume in
manu tua, in qua facturus es signa.
Abijt Moyses, & reuersus est ad Ie- E
tro socerum suum. Dixitq; ei. Vadam
& reuertar ad fratres meos in Ægy-
ptum, vt videam si adhuc viuát. Cui
ait Ietro. Vade in pace. Dixit ergo do
minus ad Moysen in Madian. Vade
& reuertere in Ægyptum, mortui
sunt enim omnes qui quærebant ani

mam tuam. Tulit ergo Moyses vxo-
rem suam, & filios suos, & imposuit
eos super asinum, reuersúsque est in
Ægyptũ, portans virgam dei in ma-
nu sua. Dixitq́ꝫ ei dominus reuerten-
ti in Ægyptum. Vide vt omnia osten
ta quæ posui in manu tua, facias co-
ram Pharaone. Ego indurabo cor e-
ius, & non dimittet populũ. Dicesq́ꝫ
F ad eum, Hæc dicit dominus, Filius
meus primogenitus, Israel, dixi tibi,
Dimitte filium meum vt seruiat mi-
hi: & noluisti dimittere eũ. ecce ego
interficiam filium tuum primogeni-
tum. Cumq́ꝫ esset in itinere in diuer
sorio, occurrit ei dominus, & vole-
bat occidere eum. Tulit ilico Sephó-
ra acutissimam petram, & circũcidit
præputium filij sui, tetigítque pedes
eius, & ait. Sponsus sanguinum tu
mihi es. Et dimisit eum postquam di
xerat, Sponsus sanguinum tu mihi
es: ob circuncisionem. Dixitq́ꝫ domi-
G nus ad Aarõ. Vade in occursum Moy
si in desertum. Qui perrexit obuiam

ei, in montem dei, & osculatus est
eum. Narrauitq; Moyses Aaron om-
nia verba domini, pro quibus mise-
rat eum, & signa quæ mandauerat.
Veneruntque simul, & congregaue-
runt cunctos seniores filiorum Isra-
el. Locutusq; est Aaron omnia ver-
ba quæ dixerat dominus ad Moy-
sen, & fecit signa coram populo, &
credidit populus. Audieruntq; quod
visitasset dominus filios Israel, & quod
respexisset afflictionem illorum, &
proni adorauerunt.

CAPVT V.

Post hæc ingressi sunt Moy- A
ses & Aaron, & dixerunt
Pharaoni. Hęc dicit domi-
nus deus Israel, Dimitte
populum meum vt sacrificet mihi in
deserto. At ille respondit. Quis est do-
minus, vt audiam vocem eius, & di-
mittam Israel? Nescio dominum, &
Israel non dimittam. Dixerũt. Deus
Hebræorum vocauit nos, vt eamus

viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus domino deo nostro; ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex Ægypti. Quare Moyses & Aaron solicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixítque Pharao, Multus est populus terræ. Videtis quòd turba succreuerit. quanto magis si dederi-
B tis eis requiem ab operibus? Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactoribus populi, dicens. Nequaquam vltra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant & colligant stipulas, & mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quicquã. Vacant enim, & idcircò vociferantur, dicentes, Eamus & sacrificemus deo nostro. Opprimantur operibus, & expleant ea, vt non acquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi præfecti operum & exactores, ad populum dixerunt.
C Sic dicit Pharao, Non dò vobis pa-

leas. ite, & colligite ficubi inuenire
poteritis, nec minuetur quicquam
de opere veſtro. Diſperſúſq; eſt po-
pulus per omnem terram Ægypti
ad colligendas paleas. Præfecti quo-
que operum inſtabant dicentes. Cō-
plete opus veſtrum quotidie, vt pri-
us facere ſolebatis quando dabantur
vobis paleæ. Flagellatíque ſunt qui
præerant operibus filiorum Iſrael,
ab exactoribus Pharaonis, dicenti-
bus. Quare non impletis menſuram
laterum ſicut prius, nec heri nec ho-
die? Venerúntque præpoſiti filiorum
Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharao-
nem, dicentes. Cur ita agis contra ſer-
uos tuos? Paleæ non dantur nobis, D
& lateres ſimiliter imperantur. En fa-
muli tui flagellis cædimur, & iniuſte
agitur contra populum tuum. Qui
ait. Vacatis ocio, & idcirco dicitis,
Eamus & ſacrificemus domino. Ite
ergo & operemini. Paleæ non da-
buntur vobis, & reddetis conſuetum
numerum laterum. Videbántque ſe

præpoſiti filiorum Iſrael in malum, eo quòd diceretur eis, Non minuetur quicquam de lateribus per ſingulos dies, Occurreruntq; Moyſi & Aaron, qui ſtabant ex aduerſo egredientes à Pharaone, & dixerunt ad eos. Videat dominus & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone & ſeruis eius, & præbuiſtis ei gladium vt occideret nos. Reuerſusq; Moyſes ad dominũ, ait. Domine cur afflixiſti populũ iſtum? quare miſiſti me? Ex eo enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonem vt loquerer ex nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberaſti eos.

CAPVT VI.

A DIxit dominus ad Moyſen. Nunc videbis quæ facturus ſum Pharaoni. Per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta eijciet illos de terra ſua. Locutusq; eſt dominus ad Moyſen, dicens. Ego do

minus qui apparui Abraham, Isaac & Iacob in deo omnipotente, & no-
men meum adonai non indicaui eis. Pepigiq; fœdus cum eis, vt darem il-
lis terram Chanaan, terram peregri-
nationis eorum in qua fuerunt adue-
næ. Ego audiui gemitum filiorum Israel quo Ægyptij oppresserũt eos, & recordatus sum pacti mei. Ideo dic filijs Israel, Ego dominus qui edu-
cam vos de ergastulo Ægyptiorum, & eruam de seruitute, ac redimam in brachio excelso & iudicijs magnis, & assumam vos mihi in populum, & ero vester deus: & scietis quòd ego B
sum dominus deus vester, qui edu-
xerim vos de ergastulo Ægyptiorũ, & induxerim vos in terram super quam leuaui manum meam vt da-
rem eam Abraham, Isaac, & Iacob: dabóque illam possidendam vobis ego dominus. Narrauit ergo Moy-
ses omnia filijs Israel, qui non acquie-
uerũt ei propter angustiam spiritus, & opus durissimum. Locutúsque est

dominus ad Moysen, dicens. Ingre-
dere, & loquere ad Pharaonem re-
gem Ægypti vt dimittat filios Ifra-
el de terra sua. Respondit Moyses co
ram domino, Ecce filij Israel non au
diunt me, & quomodo audiet Pha-
rao, presertim cum incircũcisus sim
labijs? Locutúsque est dominus ad
Moysen & Aaron, & dedit manda-
tum ad filios Israel, & ad Pharaonẽ
regem Ægypti vt educerent filios
C Israel de terra Ægypti. Isti sunt prin
cipes domorum per familias suas.
Filij Ruben primogeniti Israelis, E- Gen.46.b
noch & Phallu, Esrom & Charmi. Nũe.26.a
hæ cognationes Ruben. Filij Syme- 1.Para.5.a
on, Iamuel, & Iamin, & Ohad, & Ia
chin, & Sahar & Saul filius Chanani-
tidis. hæ progenies Symeon. Et hæc
nomina filiorum Leui per cognatio-
nes suas: Gerson, & Caath, & Me-
rari. Anni autem vitæ Leui fuerunt,
centum trigintaseptem. Filij Gerson,
Libeni & Semei per cognationes su-
as. Filij Caath: Amram, & Isaar, & Nũe.26.g

Hebron & Ozihel. Anni quoque vitę
Caath, centum triginta tres. Filij Me-
rari, Moholi & Musi. hæ cognatio-
nes Leui per familias suas. Accępit
autem Amram vxorem Iochabed
patruelem suam, quæ peperit ei Aa-
ron & Moysen & Mariam. Fuerūtq;
anni vitæ Amram, centum triginta
septem. Filij quoque Isaar: Core, &
Napheg, & Zechri. Filij quoque Ozi-
el: Misael, & Elisaphan, & Sethri. Ac- D
cępit autem Aaron vxorem Elisabeth
filiam Aminadab, sororem Naason,
quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & E-
leazar, & Ithamar. Filij quoq; Core:
Aser, & Helchana, & Abiasaph. hæ
sunt cognationes Coritarum. At ve-
ro Eleazar filius Aaron accępit vxo-
rem de filiabus Phutiel, quæ pepe-
rit ei Phinees. hi sunt principes fami-
liarum Leuiticarum per cognatio-
nes suas. Iste est Aaron & Moyses,
quibus præcępit dominus vt educe-
rent filios Israel de terra Ægypti per
turmas suas. hi sunt qui loquuntur

ad Pharaonem regem Ægypti, vt educant filios Israel de Ægypto. iste est Moyses & Aaron in die qua locutus est dominus ad Moysen in terra Ægypti. Et locutus est dominus ad Moysen, dicens. Ego dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi. Et ait Moyses coram domino. En incircũcisus labijs sum, quomodo audiet me Pharao?

CAPVT VII.

A DIxit dominus ad Moysen: Ecce cõstitui te deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit propheta tuus, tu loquêris ei omnia quæ mando tibi, & ille loquetur ad Pharaonem vt dimittat filios Israel de terra sua. Sed ego indurabo cor eius, & multiplicabo signa & ostenta mea in terra Ægypti, & non audiet vos. Immittamque manũ meam super Ægyptũ, & educam exercitũ & populum meũ filios Israel de terra Ægypti per judi-

cia maxima, & scient Ægyptij quia
ego sum dominus qui extenderim
manum meam super Ægyptum, &
eduxerim filios Israel de medio eo-
rum. Fecit itaque Moyses & Aaron si-
cut præceperat dominus: ita egerũt. B
Erat autem Moyses octoginta anno-
rum, & Aaron octogintatrium quan
do locuti sunt ad Pharaoné. Dixitq;
dominus ad Moysen & Aaron. Cum
dixerit vobis Pharao, Ostẽdite signa:
dices ad Aaron, Tolle virgam tuam,
& proijce eam coram Pharaone, ac
vertatur in colubrum. Ingressi itaq;
Moyses & Aaron ad Pharaonem, fe-
cerũt sicut præceperat dominus. Tu-
litq; Aaron virgam coram Pharao-
ne & seruis eius, quę versa est in colu
2.Tim.3.b brum. Vocauit autem Pharao sapien
tes & maleficos: & fecerunt etiã ipsi
per incantationes Ægyptias & arca-
na quædam similiter. Proiecerũtq;
singuli virgas suas, quę versæ sunt in
dracones. Sed deuorauit virga Aarõ
virgas eorum. Induratumq; est cor
Pharaonis,

Pharaonis, & non audiuit eos, sicut
præceperat dominus. Dixit autem
C dominus ad Moysen. Ingrauatum ē
cor Pharaonis, & non vult dimitte-
re populum. Vade ad eum mane. ec-
ce, egredietur ad aquas & stabis in oc-
cursum eius super ripam fluminis,
& virgam quæ conuersa est in draco
nem, tolles in manu tua, dicesq; ad
eum, Domin⁹ deus Hebræorum mi
sit me ad te, dicens. Dimitte populū
meum vt sacrificet mihi in deserto,
& vsq; ad præsens audire noluisti.
Hæc igitur dicit domin⁹. In hoc sci-
es q̄ sim dominus, ecce percutiā vir-
ga quæ in manu mea est, aquam flu-
minis, & vertetur in sanguinem. Pi-
sces quoq; qui sunt in fluuio morien
tur, & computrescent aquæ, & affli-
gentur Ægyptij bibentes aquam flu
minis. Dixit quoq; domin⁹ ad Moy-
sen. Dic ad Aaron, Tolle virgam tuā,
& extēde manum tuam super aquas
Ægypti, & super fluuios eorum, & ri
uos, & paludes, & omnes lacus aqua

rum,vt vertantur in sanguinem: &
sit cruor in omni terra Ægypti, tam
in ligneis vasis quàm in saxeis. Fece D
runtq; Moyses & Aaron sicut pręce
psal.77.c perat dominus. Et eleuans virgam
percussit aquam fluminis coram Pha
raone & seruis eius: quæ versa est in
sanguinem, & pisces qui erant in flu-
mine mortui sunt. Computruitq; flu
uius, & non poterant Ægyptij bibe
re aquam fluminis, & fuit sanguis in
Sap.17.b tota terra Ægypti. Feceruntq; simi-
liter malefici Ægyptiorum incanta-
tionibus suis. Et induratum est cor
Pharaonis, nec audiuit eos sicut præ
ceperat dominus. Auertitq; se, & in-
gressus est domum suam: nec appo-
suit cor etiam hac vice. Foderunt au
tem omnes Ægyptij per circuitum
fluminis aquam vt biberent. Non e-
nim poterant bibere aquam flumi-
nis. Impletiq; sunt septem dies, post
quam percussit dominus fluuium.

CAPVT VIII.

A DIxit quoq; dominus ad
Moysen. Ingredere ad
Pharaonem, & dices ad
eum. Hæc dicit dominus.
Dimitte populum meum, vt sacrifi-
cet mihi. si autem nolueris dimitte-
re: ecce ego percutiam omnes termi
nos tuos ranis, & ebulliet fluuius ra
nas, quæ ascendent, & ingredientur
domum tuam, & cubiculum lectuli
tui, & super stratum tuum, & in do-
mos seruorum tuorum, & in popu-
lum tuum, & in furnos tuos, & in re
liquias ciborum tuorum, & ad te &
ad populum tuum, & ad omnes ser
uos tuos intrabunt ranę. Dixitq; do
B minus ad Moysen. Dic ad Aaron. Ex
tende manum tuam super fluuios ac
super riuos & paludes, & educ ranas
super terram Ægypti. Extendit Aa-
ron manum super aquas Ægypti, &
ascenderunt ranæ, operueruntq; ter
ram Ægypti. Fecerunt autem & ma Sap. 17. b
lefici per incantationes suas simili-

ter, eduxeruntq́; ranas super terram
Ægypti. Vocauit auté Pharao Moy-
sen & Aaron, & dixit eis. Orate domi
num vt auferat ranas à me, & à po-
pulo meo, & dimittam populum vt
sacrificet domino. Dixítque Moyses
ad Pharaonem. Constitue mihi quã
do deprecer pro te & pro seruis tuis,
& pro populo tuo, vt abigantur ra-
næ à te & à domo tua, & à seruis tu-
is, & à populo tuo: & tantum in flu-
mine remaneat. Qui respõdit. Cras. C
At ille. Iuxta, inquit, verbum tuum
faciam, vt scias quoniam non est si-
cut dominus deus noster: & recedẽt
ranæ à te, & à domo tua, & à seruis
tuis, & à populo tuo, & tãtum in flu-
mine remanebũt. Egressiq́; sunt Moy-
ses & Aaron à Pharaone, & clamauit
Moyses ad dominum pro sponsio-
ne ranarum quam condixerat Pha-
raoni. Fecitq́; dominus iuxta verbũ
Moysi, & mortuæ sunt ranæ de do-
mibus, & de villis, & de agris. Con- D
gregaueruntq́; eas in immensos ag-

geres,& computruit terra. Vidēs au
tem Pharao ꝙ data esset requies,in-
grauauit cor suū,& non audiuit eos,
sicut præceperat dominus. Dixitq;
domin⁹ ad Moysen. Loquere ad Aa-
ron,Extende virgam tuam,& percu
te puluerem terræ. & sint cyniphes
in vniuersa terra Ægypti. Feceruntq;
ita.Et extendit Aaron manum,virgā
tenens,percussitq; puluerem terræ,
& facti sunt cyniphes in hominibus
E & iumentis.Omnis puluis terræ ver
sus est in cyniphes per totam terram
Ægypti. Feceruntq; similiter malefi
ci incantationibus suis,vt educerent
cyniphes,& non potuerunt.Erantq;
cyniphes tam in hominib⁹ quàm in
iumentis.Et dixerūt malefici ad Pha
raonem,Digitus dei est hic. Indura-
tumq; est cor Pharaonis,& non au-
diuit eos sicut præceperat dominus.
Dixit quoque dominus ad Moysen.
Consurge diluculo,& sta coram Pha
raone,egredietur enim ad aquas,&
dices ad eum,Hæc dicit dominus,Di

mitte populum meum vt sacrificet
mihi. quod si nō dimiseris eum: ecce ego
immittam in te, & in seruos tuos, &
in populum tuum, & in domos tuas
omne genus muscarum, & implebū
tur omnes domus Ægyptiorum mu
scis diuersi generis, & vniuersa terra
in qua fuerint. Faciamq́; mirabilem F
in die illa terram Gessen, in qua po-
pulus meus est, vt non sint ibi mu-
scæ, vt scias quoniam ego dominus
in medio terræ, ponamq́; diuisionē
inter populum meum, & populum
tuum. cras erit signum istud. Fecitq́;
Sap.16.b dominus ita. Et venit musca grauissi
ma in domos Pharaonis & seruorū
eius, & in omnem terrā Ægypti: cor-
ruptaq́; est terra ab huiuscemodi mu
scis. Vocauítque Pharao Moysen &
Aaron, & ait eis. Ite, & sacrificate deo
vestro in terra hac. Et ait Moyses. Nō
potest ita fieri. abominationes enim
Ægyptiorum immolabimus domi-
no deo nostro? Quòd si mactaueri-
mus ea quæ colunt Ægyptij coram

G eis, lapidibus nos obruent. Viam triũ
dierum pergemus in ſolitudinem: &
ſacrificabimus domino deo noſtro,
ſicut pręcępit nobis. Dixitq́; Pharao.
Ego dimittam vos vt ſacrificetis do-
mino deo veſtro in deſerto: verunta
men longius ne abeatis. Rogate pro
me. Et ait Moyſes. Egreſſus à te, ora-
bo dominũ & recedet muſca à Pha-
raone, & à ſeruis ſuis & à populo ei⁹
cras. veruntamen noli vltra fallere,
vt non dimittas populum ſacrificare
domino. Egreſſusq́; Moyſes à Pha-
raone orauit dominum. Qui fecit iu
xta verbum illius: & abſtulit muſcas
à Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à po-
pulo eius, non ſuperfuit ne vna qui-
dem. & ingrauatum eſt cor Pharao-
nis, ita vt nec hac quidem vice dimit
teret populum.

CAPVT IX.

A DIxit autem dominus ad
Moyſen. Ingredere ad
Paraonem & loquere ad
eum, Hæc dicit dominus

deus Hebræorum, Dimitte populũ
meum vt sacrificet mihi. q̃ si adhuc
tenuis, & retines eos, ecce manꝰ mea
erit super agros tuos, & super equos
& asinos & camelos, & oues, & bo-
ues pestis valde grauis. Et faciet do-
minꝰ mirabile inter possessiones If-
rael, & possessiones Ægyptiorum, vt
nihil omnino pereat ex his quæ per-
tinent ad filios Israel. Constituítque
dominus tempus, dicens, Cras faciet
dominus verbum istud in terra. Fe-
cit ergo dominus verbum hoc altera
die, mortuaq́; sunt omnia animátia
Ægyptiorum. De animalibus verò fi- B
liorum Israel nihil omnino perijt.
Et misit Pharao ad videndum: nec
erat quicquam mortuum de his quę
possidebat Israel. Ingrauatumq́; est
cor Pharaonis, & non dimisit popu-
lum. Et dixit dominus ad Moysen,
& Aaron. Tollite plenas manus cine-
ris de camino, & spargat illum Moy-
ses in cœlum coram Pharaone, sitq́;
puluis super omnem terram Ægy-

pti. Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera, & vesicæ turgentes in vniuersa terra Ægypti. Tuleruntq́ʒ cinerem de camino, & steterunt coram Pharaone, & sparsit illum Moyses in cœlum. Factaq́ʒ sunt vlcera vesicarum turgentium in hominibus & iumentis, nec poterāt malefici stare coram Moyse propter vlcera quæ in il
C lis erāt, & in omni terra Ægypti. Indurauitq́ʒ dominus cor Pharaonis, & non audiuit eos, sicut locutus est dominus ad Moysen. Dixitq́ʒ dominus ad Moysen. Mane cōsurge, & sta coram Pharaone, & dices ad eum. Hæc dicit dominus deus Hebræorū, Dimitte populum meum, vt sacrificet mihi: quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, & super seruos tuos, & super populum tuum, vt scias ꝙ non sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manum percutiam te, & populum tuum peste, peribisq́ʒ de terra.
D Idcirco autem posui te, vt ostendā Rom.9.d

in te fortitudinem meā, & narretur
nomen meum in omni terra. Adhuc
retines populum meum, & non vis
eum dimittere? En pluā cras hac ipsa
hora grandinem multam nimis: qua
lis non fuit in Ægypto à die qua fun
data est vsq; in præsens tempus. Mit
te ergo iam nunc, & congrega iumē
ta tua & omnia quæ habes in agro,
homines enim, & iumenta, & vni-
uersa quæ inuenta fuerint foris, nec
congregata de agris, cecideritq; su-
per ea grando, morietur. Qui timuit E
verbū domini de seruis Pharaonis,
fecit confugere seruos suos, & iumē
ta in domos. qui autem neglexit ser
monem domini, dimisit seruos suos,
& iumenta in agris. Et dixit domin9
ad Moysen. Extende manum tuam
in cœlum, vt fiat grando in vniuersa
terra Ægypti super homines, & su-
Sap.16.c per iumenta, & super omnem herbā
&.19.d agri in terra Ægypti. Extēditq; Moy
Agg.2.c. ses virgam in cœlum, & dominus de
dit tonitrua, & grandinem, ac discur

rentia fulgura super terram, pluitq́ꝫ
dominus grandinem super terram
Ægypti, & grando & ignis mixta pa
F riter ferebantur. tantæq́ꝫ fuit magni
tudinis, quanta ante nunquam appa
ruit in vniuersa terra Ægypti, ex quo
gens illa condita est. Et percussit grã
do in omni terra Ægypti cuncta quę
fuerunt in agris ab homine vsque ad
iumentum, cunctamq́ꝫ herbam agri
percussit grando, & omne lignum re
gionis cõfregit. Tantum in terra Ges
sen, vbi erant filij Israel, grando non
cecidit. Misitq́ꝫ Pharao; & vocauit
Moysen & Aaron, dicens ad eos. Pec
caui etiam nunc. dominus iustus: &
ego & populus meus, impij. Orate
dominum, vt desinant tonitrua dei,
& grando, & dimittam vos, & nequa
G quam hic vltra maneatis. Ait Moy
ses. Cum egressus fuero de vrbe, ex
tendam palmas meas ad dominum
& cessabunt tonitrua, & grando non
erit, vt scias quia domini est terra. no
ui autem ꝙ & tu, & serui tui necdũ

timeatis dominum deum. Linum er
go, & hordeum læsum est, eo quod hor
deum esset virens, & linum iam fol
liculos germinaret: triticum autem
& far nõ sunt læsa, quia serotina erãt.
Egressusque Moyses à Pharaone ex
vrbe, tetendit manus ad dominum,
& cessauerunt tonitrua & grãdo. nec
vltra stillauit pluuia super terram. Vi
dens autem Pharao quod cessasset plu-
uia, & grando & tonitrua, auxit pec-
catum, & ingrauatum est cor eius, &
seruorum illius, & induratum nimis,
nec dimisit filios Israel: sicut præce-
perat dominus per manum Moysi.

CAPVT X.

A ET dixit dominus ad Moy
sen: Ingredere ad Pharao
nem, ego enim indurauì
cor eius, & seruorum illius,
vt faciam signa mea hęc in
eo, & narres in auribus filij tui, & ne
potum tuorum, quoties cõtriuerim
Ægyptios, & signa mea fecerim in
eis, & sciatis quia ego dominus deus.

Introierunt ergo Moyſes & Aaron
ad Pharaonem, & dixerunt ei. Hęc di-
cit dominus deus Hebræorum. Vſ-
quequo non vis ſubijci mihi? Dimit-
te populum meum, vt ſacrificet mi-
hi. ſin autem reſiſtis, & non vis dimit-
tere eum, ecce ego inducam cras lo- Sapi.16.b
custam in fines tuos, quæ operiet ſu-
perficiem terrę, ne quicquam eius ap-
pareat, ſed comedatur quod reſiduũ
B fuerit grandini. Corrodet enim om-
nia ligna, quæ germinant in agris: &
implebũt domos tuas, & ſeruorum
tuorum, & omnium Ægyptiorum,
quantum non viderunt patres tui,
& aui ex quo orti ſunt ſuper terrã,
vſq; in præſentem diem. Auertitq;
ſe, & egreſſus ẽ à Pharaone. Dixerũt
autem ſerui Pharaonis ad eum: Vſ-
quequo patiemur hoc ſcandalum?
Dimitte homines, vt ſacrificent do-
mino deo ſuo. nonne vides ꝙ perie-
rit Aegyptus? Reuocaueruntq; Moy-
ſen & Aaron ad Pharaonem: qui di-
C xit eis. Ite, ſacrificate domino deo ve-

ſtro. quinam ſunt, qui ituri ſunt? Ait C
Moyſes. Cum paruulis noſtris, & ſe-
niorib⁹ pergemus, cum filijs & filia-
bus, cũ ouibus & armentis. Eſt enim
ſolẽnitas domini dei noſtri. Et reſpõ-
dit Pharao. Sic dominus ſit vobiſcũ.
Quomodo ego dimittã vos, & par-
uulos veſtros, cui dubium eſt ꝙ peſ-
ſime cogitetis? Non fiat ita: ſed ite tã-
tùm viri, & ſacrificate domino. hoc
enim & ipſi petiſtis. Statimq́ꝫ eiecti
ſunt de conſpectu Pharaonis. Dixit
autem dominus ad Moyſen. Exten-
de manum tuam ſuper terram Aegy-
pti ad locuſtam, vt deſcendat ſuper
eam, & deuoret omnem herbã quæ
reſidua fuerit grandini. Et extendit
Moyſes virgam ſuper terram Aegy-
Agg. 2. c pti, & dominus induxit ventum vrẽ-
tẽm tota die illa, & nocte. Et mane fa-
cto, ventus vrens leuauit locuſtas, D
quæ aſcenderũt ſuper vniuerſam ter-
ram Aegypti, & ſederunt in cunctis
finibus Aegyptiorum innumerabi-
les, quales ante illud tempus nõ fue-

runt, nec postea futuræ sunt: operue
runtq; vniuersam superficiem terræ,
vastantes omnia. Deuorata est igitur
herba terræ, & quicquid pomorum
in arboribus fuit, quæ grando dimi
serat. nihil quoq; omnino virens re-
lictum est in lignis, & in herbis ter-
ræ, in cuncta Aegypto. Quam obrẽ
festinus Pharao vocauit Moysen &
E Aaron, & dixit eis. Peccaui in domi-
num deum vestrum, & in vos: sed
nunc dimitte peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate dominum deum
vestrũ, vt auferat à me mortem istã.
Egressusq; est Moyses de conspectu
Pharaonis, & orauit dominum, qui
flare fecit ventum ab occidente vehe
mentissimum, & arreptam locustam
proiecit in mare rubrum. Non remã
sit nec vna quidem in cunctis finib⁹
Aegypti. Et indurauit dominus cor
Pharaonis, nec dimisit filios Israel.
Dixit autem dominus ad Moysen.
Extende manum tuam in cœlum, &
F sint tenebræ super terram Aegypti

tam densæ, vt palpari queant. Extendit'q; Moyses manum in cœlum: & factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Aegypti. Tribus dieb⁹ nemo vidit fratrem suum, nec mouit se de loco in quo erat. Vbicunq; autem habitabant filij Israel, lux erat. Vocauit'q; Pharao Moysen, & Aarō, & dixit eis. Ite sacrificate domino, oues tantum vestræ & armenta remaneant, paruuli vestri eant vobiscū. Ait Moyses. Hostias quoq; & holocausta dabis nobis, quæ offeramus domino deo nostro. cuncti greges pergēt nobiscum: non remanebit ex eis vngula, quæ necessaria sunt in cultū domini dei nostri, presertim cū ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perueniam⁹. Indurauit autem domin⁹ cor Pharaonis, & noluit dimittere eos. Dixit'q; Pharao ad Moysen. Recede à me, & caue ne vltra videas faciem meam: quocunq; die apparueris mihi, morieris. Respondit Moyses. Ita fiat vt locutus es,

Sap.17.a
Sap.18.a
G

tuus es, nõ videbo vltra faciem tuam.

CAPVT XI.

A ET dixit dominus ad Moy-
sen. Adhuc vna plaga tan-
gam Pharaonem & Ægy-
ptum: & post hęc dimittet
vos, & exire compellet. Dices ergo
omni plebi vt postulet vir ab amico
suo, & mulier à vicina sua, vasa argẽ
tea & aurea. Dabit autem dominus
gratiam populo suo corã Ægyptijs.
Fuitq; Moyses vir magnus valde in Eccl. 45.a
terra Ægypti corã seruis Pharaonis,
B & omni populo. Et ait. Hæc dicit do-
minus, Media nocte ingrediar Ægy-
ptum, & morietur omne primogeni
tum in terra Ægyptiorũ, à primo-
genito Pharaonis qui sedet in solio
eius, vsq; ad primogenitum ancillæ
quæ est ad molam: & omnia primo-
genita iumentorũ. Eritq; clamor ma
gnus in vniuersa terra Ægypti, qua-
lis nec ante fuit, nec postea futurus
C est. Apud omnes autem filios Israel
non mutiet canis ab homine vsq; ad

pecus: vt ſciatis quantò miraculo di
uidat dominus Ægyptios & Iſrael.
Deſcendentq; omnes ſerui tui iſti ad A
me, & adorabunt me dicentes, Egre-
dere tu & omnis populus qui ſubie-
ctus eſt tibi. Poſt hæc egrediar. Et exi
uit à Pharaone iratus nimis. Dixit au D
tem dominus ad Moyſen. Nō audiet
vos Pharao, vt multa ſigna fiant in
terra Ægypti. Moyſes autē & Aaron
fecerunt omnia ſigna & oſtenta quæ
ſcripta ſunt coram Pharaone: & indu
rauit dominus cor Pharaonis, nec di
miſit filios Iſrael de terra ſua.

CAPVT XII.

DIxit quoque dominus ad A
Moyſen & Aaron in terra
Ægypti. Menſis iſte vobis
principium menſium, pri-
mus erit in menſibus anni. Loquimi
ni ad vniuerſum cœtum filiorū Iſra-
el, & dicite eis, Decima die mēſis hu-
ius tollat vnuſquiſq; agnum per fami
lias & domos ſuas. ſin autem minor D
eſt numerus quàm vt ſufficere poſſit

ad veſcendum agnum, aſſumet vici-
num ſuum qui cōiunctus eſt domui
ſuæ iuxta numerum animarum quæ
ſufficere poſſunt ad eſum agni. Erit
autē agnus abſq; macula, maſculus,
anniculus. Iuxta quem ritum tolle-
tis & hœdum, & ſeruabitis eum vſq;
ad quartádecimam diem menſis hu-
ius. Immolabitq; eum vniuerſa mul
titudo filiorum Iſrael ad veſperam,
& ſument de ſanguine eius, ac ponēt
ſuper vtrūq; poſtem, & in ſuperlimi-
naribus domorum in quibus come-
B dent illum. Et edent carnes nocte illa
aſſas igni, & azimos panes cū lactu-
cis agreſtibus. Non comedetis ex eo
crudum quid, nec coctum aqua, ſed
aſſum tantum igni. Caput cum pedi-
bus eius & inteſtinis vorabitis, nec re
manebit quicquam ex eo vſq; mane.
Si quid reſiduum fuerit, igne combu
retis. Sic autem comedetis illum. Re
nes veſtros accingetis, & calceamen-
ta habebitis in pedibus, tenentes ba-
culos in manibus, & comedetis feſti-

nanter: est enim phase, id est transitus domini. Et transibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamq; omne primogenitum in terra Ægypti ab homine vsq; ad pecus: & in cunctis dijs Ægypti faciam iudicia, ego domin⁹. Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis: & videbo sanguinem & trāsibo vos, nec erit vobis plaga disperdens quando percussero terram Ægypti. Habebitis autē C hunc diem in monimentum & celebrabitis eum solennē domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azyma comedetis. In die primo non erit fermentatum in domibus vestris. Quicūq; comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel à primo die vsq; ad diē septimum. Dies prima erit sancta atque solennis: & dies septima eadem festiuitate venerabilis. Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent, & obseruabitis azyma. In eadem enim ipsa die edu-

cam exercitum vestrũ de terra Ægy-
pti, & custodietis diem istum in gene
rationes vestras ritu perpetuo. Pri- Leui.23.a
mo mense quartadecima die mensis Nũc.28.c
ad vesperam comedetis azyma vsq;
ad diem vicesimamprimam eiusdem
mensis ad vesperam. Septem diebus
fermentatum non inuenietur in do-
mibus vestris. Qui comederit fermẽ
tatũ, peribit anima eius de cœtu Isra
el, tam de aduenis, quàm de indige-
nis terræ. Omne fermentatum nõ co
medetis. In cunctis habitaculis ve-
D stris edetis azyma. Vocauit autem
Moyses omnes seniores filiorũ Isra-
el, & dixit ad eos. Ite tollẽtes animal
per familias vestras, & imolate pha- Heb.11.c
se. Fasciculúmque hyssopi tingite in
sanguine qui est in limine, & aspergi-
te ex eo superliminare, & vtrunque
postem. Nullus vestrum egrediatur
ostium domus suæ vsq; mane. Tran
sibit enim dominus percutiẽs Ægy-
ptios. Cumq; viderit sanguinẽ in su
perliminari & in vtroq; poste, tran-

scendet ostium domus, & non finet
percussorem ingredi domos vestras
& lædere. Custodi verbum istud legi
timum tibi & filijs tuis vsq; in æter/
num. Cum'q; introieritis terram quã
dominus deus daturus est vobis vt
pollicitus est, obseruabitis ceremo/
nias istas. Et cum dixerint vobis filij
vestri. Quę est ista religio? Dicetis eis,
Victima transitus domini est, quãdo
transiuit super domos filiorũ Israel
in Ægypto percutiens Ægyptios, &
domos nostras liberãs. Incuruatús/
que populus adorauit. Et egressi filij C
Israel fecerunt sicut præcęperat do/
minus Moysi & Aaron. Factum est
autem in noctis medio, percussit do/
minus omne primogenitum in terra
Sapi.18.b Ægypti, à primogenito Pharaonis
qui in solio eius sedebat, vsq; ad pri/
mogenitum captiuæ quæ erat in car/
cere, & omne primogenitum iumen
torũ. Surrexit'q; Pharao nocte & om E
nes serui eius cuncta'q; Ægyptus, &
ortus est clamor magnus in Ægypto,

neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus. Vocatisq́ꝫ Pharao, Moyse & Aaron nocte, ait. Surgite & egredimini à populo meo, & vos & filij Israel. Ite, & immolate domino sicut dicitis. Oues vestras & armenta assumite vt petieratis, & abeuntes benedicite mihi. Vrgebatq́ꝫ Ægyptij populum de terra exire velociter dicentes. Omnes moriemur. Tulit igitur populus consperſam farinam anteq̃ꝫ fermentaretur, & ligans in pallijs posuit super humeros suos. Feceruntq́ꝫ filij Israel sicut præceperat dominus Moysi, & petierunt ab Ægyptijs vasa argentea & aurea, vestemq́ꝫ plurimam.
F mam. Dominus autē dedit gratiam populo coram Ægyptijs vt commodarent eis: & spoliauerunt Ægyptios. Profectiq́ꝫ sunt filij Israel de Ramesse in Socoth sexcenta ferè millia peditum virorum absq; paruulis & mulieribus: sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oues & armenta & animantia diuersi ge-

neris multa nimis. Coxeruntq́ꝫ fari-
nam quam dudum de Ægypto con-
spersam tulerant, & fecerunt subcine
ritios panes azymos. Neq; enim po-
terat fermentari cogētibus exire Æ-
gyptijs, & nullam facere sinentibus
moram, nec pulmenti quicquam oc-
currerat præparare. Habitatio autem
filiorū Israel qua manserunt in Ægy-
pto, fuit quadringentorum triginta
annorum. Quibus expletis, eadem
die egressus est omnis exercitus do-
mini de terra Ægypti. Nox ista est ob G
seruabilis domini, quādo eduxit eos
de terra Ægypti. hanc obseruare de-
bent omnes filij Israel in generatio-
nibus suis. Dixitq́ꝫ dominus ad Moy
sen & Aaron, Hæc est religio phase,
Omnis alienigena non comedet ex
eo. Omnis autē seruus emptitius cir-
cuncidetur, & sic comedet. Aduena
& mercenarius non edent ex eo. In
vna domo comedetur, nec efferetis
Nume.9.b de carnibus eius foras, nec os illius
Ioan.19.f confringetis. Omnis cœtus filiorum

Israel faciet illud. Quòd si quis pere-
grinorum in vestram voluerit tran-
sire coloniam, & facere phase domi-
ni, circuncidetur prius omne mascu-
linũ eius: & tũc rite celebrabit, eritq́
sicut indigena terræ. si quis autem cir-
cuncisus non fuerit, non vescetur ex
eo. Eadem lex erit indigenæ & colo-
no qui peregrinatur apud vos. Fece-
runtq́ omnes filij Israel sicut præce-
perat dominus Moysi & Aaron, &
eadẽ die eudxit dominus filios Isra-
G el de terra Ægypti per turmas suas.

CAPVT XIII.

A Locutusq́ est dominus ad Moysen, dicens. Sanctifi- Nũe.38.c
ca mihi omne primogeni- Luc.2.d
tum. quod aperit vuluam
in filijs Israel, tam de hominibus q̃
de iumentis. mea sunt enim omnia.
Et ait Moyses ad populum. Memen
tote diei huius in qua egressi estis de
Ægypto & de domo seruitutis, quo-
niam in manu forti eduxit vos domi
nus de loco isto, vt nõ comedatis fer-

mentatum panem. Hodie egrediemini
ni mense nouarum frugum. Cumq́
introduxerit te dominus in terram
Chananæi & Ethæi & Amorrhæi &
Euæi & Iebusæi, quam iurauit patri-
bus tuis, vt daret tibi terram fluentē
lacte & melle, celebrabitis hunc mo-
rem sacrorum mense isto. Septē die-
bus vescêris azymis; & in die septi-
mo erit solēnitas domini. Azyma co
medetis septem diebus. Non appare-
bit apud te aliquid fermentatum, nec
in cunctis finibus tuis. Narrabisq́ fi- B
lio tuo in die illo, dicēs, Hoc est quod
fecit mihi dominus quando egressus
sum de Ægypto. Et erit quasi signum
in manu tua, & quasi monimentum
ante oculos tuos, & vt lex domini
semper sit in ore tuo. In manu enim
forti eduxit te dominus de Ægypto.
Custodies huiuscemodi cultum sta-
tuto tēpore à diebus in dies. Cumq́
introduxerit te dominus in terram
Chananæi, sicut iurauit tibi, & patri-
bus tuis, & dederit tibi eam: separa-

bis omne quod aperit vuluam domi
no, & quod primitiuum eſt in peco-
ribus tuis. Quicquid habueris maſcu
lini ſexus, conſecrabis domino. Pri-
mogenitum aſini mutabis oue, ꝙ ſi
C non redemeris, interficies. Omne au-
tem primogenitum hominis de filijs
tuis, precio redimes. Cumq́; interro-
gauerit te filius tuꝰ cras, dicēs. Quid
eſt hoc? reſpondebis ei. In manu for
ti eduxit nos dominus de terra Ægy
pti, de domo ſeruitutis. Nam cum in-
duratus eſſet Pharao & nollet nos di
mittere, occidit dominus omne pri-
mogenitū in terra Ægypti à primo-
genito hominis, vſq; ad primogeni-
tum iumentorum. Idcirco immolo
domino omne quod aperit vuluam
maſculini ſexus, & omnia primoge-
nita filiorum meorum redimo. Erit
igitur quaſi ſignum in manu tua, &
quaſi appenſum quid ob recordatio-
nem ante oculos tuos, eo ꝙ in manu
forti eduxit nos dominꝰ de Ægypto.
D Igitur cum emiſiſſet Pharao popu-

lum,non eos duxit dominus per viã
terrę Philistijm quæ vicina est,repu-
tans ne forte pœniteret eum,si vidis-
set aduersum se bella cõsurgere & re-
uerteretur in Ægyptum:sed circũdu
xit per viã deserti,quę est iuxta mare
rubrũ.Et armati ascenderunt filij Isra
el de terra Ægypti. Tulit quoq; Moy
ses ossa Ioseph secum,eo quòd adiu-
rasset filios Israel dicẽs,Visitabit vos
Gen.50.d deus, efferte ossa mea hinc vobiscũ.
Profectíque de Socoth,castrametati
sunt in Ethan in extremis finibus so-
litudinis. Dominus autem præcede-
Nũe.14.c bat eos ad ostẽdendam viam per diẽ
1.cor.10.a in columna nubis, & per noctem in
Neem.9.d columna ignis, vt dux esset itineris
vtroq; tempore. Nunq; defuit colũ-
na nubis per diem,neq; colũna ignis
per noctem coram populo.

CAPVT XIIII.

Locutus est autẽ dominus A
ad Moysen,dicẽs. Loque-
re filijs Israel,Reuersi ca-
strametẽtur è regione Phi

hahiroth quæ eſt inter Magdalum &
mare contra Beelſephon. in cõſpectu
eius caſtra ponetis ſuper mare. Dictu
rúſque eſt Pharao ſuper filijs Iſrael,
Coartati ſunt in terra, concluſit eos
deſertũ. Et indurabo cor eius ac per-
ſequetur vos, & glorificabor in Pha-
raone & in omni exercitu eius: ſci-
entq́ue Ægyptij quia ego ſum domin⁹.
Feceruntq́ue ita. Et nunciatum eſt regi
Ægyptiorũ quòd fugiſſet populus:
immutatumq́ue eſt cor Pharaonis &
ſeruorum eius ſuper populum, & di
B xerunt. Quid voluimus facere vt di-
mitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis?
Iunxit ergo currum & omnem po-
pulum ſuum aſſumpſit ſecũ. Tulitq́ue
ſexcentos currus electos, & quicquid
in Ægypto curruum fuit & duces to-
tius exercitus. Indurauitq́ue domin⁹
cor Pharaonis regis Ægypti, & per-
ſecutus eſt filios Iſrael. At illi egreſſi
erant in manu excelſa. Cumq́ue perſe- 1. Mac. 4. a
querentur Ægyptij veſtigia præcedē-
tium, repererunt eos in caſtris ſuper

mare. Omnis equitatus & currus Pha
raonis, & vniuersus exercitus erant
in Phihahiroth contra Beelsephon.
Cumq; appropinquasset Pharao, le- G
uantes filij Israel oculos, viderunt
Ægyptios post se, & timuerunt val-
de, clamaueruntq; ad dominum, &
dixerunt ad Moysen. Forsitan non
erant sepulchra in Ægypto, ideo tu-
listi nos vt moreremur in solitudine.
quid hoc facere voluisti, vt educeres
nos ex Ægypto? Nonne iste est ser-
mo quem loquebamur ad te in Ægy
pto, dicentes. Recede à nobis vt ser-
uiamus Ægyptijs? multo enim me-
lius est seruire eis quàm mori in so-
litudine. Et ait Moyses ad populum. D
Nolite timere: state, & videte magna-
lia domini quæ facturus est hodie.
Ægyptios enim quos nunc videtis,
nequaquam vltra videbitis vsque in
sempiternũ. Dominus pugnabit pro
vobis, & vos tacebitis. Dixitq; domi
nus ad Moysen. Quid clamas ad me?
Loquere filijs Israel vt proficiscãtur:

tu autem eleua virgam tuam, & ex-
tende manum tuam super mare,& di
uide illud,vt gradiantur filij Israel in
medio mari per siccum. Ego autem
indurabo cor Ægyptiorum vt perse-
quantur vos, & glorificabor in Pha-
raone,& in omni exercitu eius,& in
curribus & in equitibus illius,& sciēt
E Ægyptij quia ego sum dominus, cū
glorificatus fuero in Pharaone, & in
curribus atq; in equitibus eius. Tol-
lensq; se angelus domini qui præce-
debat castra Israel, abijt post eos, & Sap.10.d
cum eo pariter columna nubis,prio- &.18.a
ra dimittens,post tergum stetit inter Psal.77.b
castra Ægyptiorum & castra Israel. &.104.d
Et erat nubes tenebrosa & illuminās
noctem,ita vt ad seinuicem toto no-
ctis tempore accedere non valerent.
Cumq; extendisset Moyses manum
super mare, abstulit illud dominus,
flante vento vehementi & vrente to
ta nocte,& vertit in siccum. Diuisaq; Eccl.39.e
est aqua,& ingressi sunt filij Israel per Heb.11.e
medium sicci maris. Erat enim aqua Psal.77.d

quasi murus à dextra eorum & leua.
Persequētesq; Ægyptij ingressi sunt
post eos, & omnes equitatus Pha-
raonis, currus eius & equites per me-
dium maris. Iamq; aduenerat vigi- F
lia matutina, & ecce respiciens do-
minus super castra Ægyptiorum per
columnam ignis & nubis, interfe-
Sapi.18.b cit exercitum eorum, & subuertit ro-
tas curruum, ferebāturq; in profun-
dum. Dixerunt ergo Ægyptij. Fugia-
mus Israelem: dominus enim pu-
gnat pro eis contra nos. Et ait domi-
nus ad Moysen. Extende manum
tuam super mare, vt reuertātur aquę
ad Ægyptios super currus & equi-
tes eorum. Cumq; extendisset Moy- G
ses manum contra mare, reuersum
est primo diluculo ad priorem locū.
Fugientibúsque Ægyptijs, occurre-
runt aquæ, & inuoluit eos dominus
in medijs fluctibus. Reuersæque sunt
aquæ & operuerunt currus & equi-
tes cuncti exercitus Pharaonis, qui
sequentes ingressi fuerant mare, nec
vnus

vnus quidem superfuit ex eis. Filij autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, & aquæ eis erant quasi pro muro à dextris & à sinistris. Liberauitq; dominus in die illa Israel de manu Ægyptiorum, & viderunt Ægyptios mortuos super litus maris, & manum magnam quã exercuerat dominus contra eos. Timuitq; populus dominum, & crediderunt domino, & Moysi seruo eius.

CAPVT XV.

A TVnc cecinit Moyses & filij Israel carmen hoc domino, & dixerunt. Cantemus domino, gloriose enim magnificatus est, equum & ascẽsorẽ deiecit in mare. Fortitudo mea, & laus mea domin⁹, & factus est mihi in salutem. Iste deus meus & glorificabo eum, deus patris mei & exaltabo eum. Dominus quasi vir pugnator omnipotens nomen eius, currus Pharaonis & exercitum eius proie-

Sap. 10. d

Esa. 12. a, Psal. 117. c

cit in mare. Electi principes eius sub/
mersi sunt in mari rubro, abyssi ope
ruerunt eos, descenderunt in profun
dum quasi lapis, Dextera tua domi/
ne magnificata est in fortitudine, de/
xtera tua domine percussit inimicũ,
& in multitudine gloriæ tuæ depo/
suisti aduersarios tuos. Misisti iram
tuam quæ deuorauit eos sicut stipu/
lam, & in spiritu furoris tui congre/
gatæ sunt aquæ. Stetit vnda fluens,
congregatæ sunt abyssi in medio ma
ri. Dixit inimicus, Persequar & com B
prehendam, diuidam spolia, implebi
tur anima mea. euaginabo gladium
meũ, interficiet eos manus mea. Fla/
uit spiritus tuus & operuit eos ma/
re, submersi sunt quasi plumbum in
aquis vehemẽtibus. Quis similis tui
in fortib⁹ domine? Quis similis tui?
magnificus in sanctitate, terribilis at/
que laudabilis, faciens mirabilia. Ex
tendisti manum tuam, & deuorauit
eos terra. Dux fuisti in misericordia
tua populo quem redemisti. Et por/

taſti eum in fortitudine tua, ad habitaculum ſanctum tuum. Aſcenderũt populi & irati ſunt, dolores obtinuerunt habitatores Philiſtim. Tunc conturbati ſunt principes Edom: robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan. Irruat ſuper eos formido, & pauor in magnitudine brachij tui. Fiant immobiles quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus domine, donec pertrãſeat populus tuus iſte quẽ

D poſſediſti. Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo quod operatus es domine: Sanctuarium tuum domine quod firmauerunt manus tuę. Dominus regnabit in æternum & vltra. Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum curribus & equitibus eius in mare, & reduxit ſuper eos dominus aquas maris. filij autem Iſrael ambulauerunt per ſiccum in medio eius. Sumpſit ergo Maria prophetiſſa ſoror Aaron tympanum in manu ſua,

egressæq; sunt omnes mulieres post
eam cum tympanis & choris, quib⁹
præcinebat dicens. Cantemus domi
no: gloriose enim magnificatus ē, e-
quũ & ascēsorē deiecit in mare. Tulit D
autē Moyses Israel de mari rubro,
& egressi sunt in desertum Sur. Am-
bulaueruntq; tribus diebus per soli-
tudinem, & non inueniebāt aquam.
Et venerunt in Mara, nec poterāt bi-
bere aquas de Mara eo ꝙ essent ama
ræ. Vnde & congruum loco nomen
imposuit, vocans illum Mara, id est
amaritudinē. Et murmurauit popu-
lus contra Moysen, dicens. Quid bi-
Eccle.38.a bemus? At ille clamauit ad dominũ,
qui ostēdit ei lignum: quod cum mi
sisset in aquas, in dulcedinem versæ
sunt. Ibi constituit ei pręcępta, atque
iudicia, & ibi tentauit eum dicens. Si
audieris vocem domini dei tui, & qđ
rectum est coram eo feceris, & obe-
dieris mandatis eius, custodierísque
omnia præcępta illius, cunctum lan
guorem quem posui in Ægypto, nō

inducam super te. ego enim sum do-
minus deus saluator tuus. Venerunt Num.33.a
autem in Elim filij Israel, vbi erant
duodecim fontes aquarũ, & septua-
ginta palmæ & castrametati sunt iu-
xta aquas.

CAPVT XVI.

A PRofectiq; sunt de Elim, &
venit omnis multitudo fi
liorum Israel in desertum Sapi.11.b
Sin, quod est inter Elim &
Sinai: quintodecimo die mẽsis secun
di postquam egressi sunt de terra Æ-
gypti. Et murmurauit omnis cõgre-
gatio filiorum Israel contra Moysen
& Aaron in solitudine. Dixeruntq;
filij Israel ad eos. Vtinam mortui es-
semus per manum domini in terra
Ægypti, quãdo sedebamus super ol
las carnium, & comedebamus panẽ
in saturitate. Cur ĩduxistis nos in de
sertum istud, vt occideretis omnem
multitudinem fame? Dixit autem do
minus ad Moysem. Ecce ego pluam
vobis panes de cœlo, egrediatur po

pulus,& colligat quæ sufficiunt per
singulos dies vt tentem eum vtrum
ambulet in lege mea,an non.Die au B
tem sexto parent quod inferãt, & sit
duplum q̃ colligere solebant per sin
gulos dies. Dixerũtq; Moyses & Aa-
ron ad omnes filios Israel. Vespere
scietis ꝙ dominus eduxerit vos de
terra Ægypti,& mane videbitis glo-
riam domini:audiuit enim murmur
vestrum contra dominum. Nos ve-
ro quid sumus,quia mussitastis con
tra nos?Et ait Moyses: Dabit vobis
domin⁹ vespere carnes edere, & ma
ne panes in saturitate:eo ꝙ audierit
murmurationes vestras,quibus mur
murati estis contra eum, nos enim
quid sumus?nec contra nos est mur-
mur vestrum,sed contra dominum.
Dixit quoq; Moyses ad Aaron. Dic
vniuersæ congregationi filiorum Is-
rael, Accedite coram domino: audi-
uit enim murmur vestrum. Cumq; C
loqueretur Aaron ad omnem cœtũ
filiorum Israel,respexerunt ad soli-

tudinem: & ecce gloria domini appa
ruit in nube. Locutus est autem do- Eccle.45.a
minus ad Moysen, dicens. Audiui
murmurationes filiorum Israel, lo-
quere ad eos, Vespere comedetis car
nes, & mane saturabimini panibus,
scietisq; q ego sum dominus deus
vester. Factum est ergo vespere, & a-
scendens coturnix, cooperuit castra:
mane quoq; ros iacuit per circuitum
castrorum. Cumq; operuisset super-
ficiem terræ, apparuit in solitudine Num.11.b
minutum, & quasi pilo tusum in si- psal.77.c
militudinem pruinæ super terram. Sap.16.c
D Quod cum vidissent filij Israel, dixe Ioan.6.d
runt ad inuicem, Man hu? quod signi 1.Cor.10a
ficat, Quid est hoc? Ignorabāt enim
quid esset. Quibus ait Moyses. Iste ē
panis quem domin⁹ dedit vobis ad
vescēdum. Hic est sermo, quem præ
cępit vobis dominus, Colligat vnus
quisq; ex eo quantum sufficit ad ve-
scendum gomor per singula capita:
iuxta numerum animarum vestra-
rum, quę habitant in tabernaculo sic

tolletis. Feceruntq; ita filij Israel, & collegerunt, alius plus, alius minus: & mensi sunt ad mensuram gomor.

2.Cor.8.c Nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus parauerat, reperit minus, sed singuli iuxta id quod edere poterant congregauerunt. Dixitq; Moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis vsq; mane, & scatere cœpit vermibus, atq; computruit. Et iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum. Cumq; incaluisset sol, liquefiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis, & narrauerunt Moysi. Qui ait eis. Hoc est quod locutus est dominus. Requies sabbati sanctificata est domino. Cras quodcunq; operandum est, facite: & quæ coquenda sunt, coquite: quicquid autem reliquum

E

F fuerit, reponite vſq; in mane. Fece-
runtq; ita vt præceperat Moyſes, &
non computruit, neq; vermis inuen
tus eſt in eo. Dixitq; Moyſes. Come
dite illud hodie; quia ſabbatum ē do
mino, non inuenietur hodie in agro.
Sex diebus colligite, in die autem ſe
ptimo ſabbatum eſt domini, idcirco
E nõ inuenietur. Venitq; ſeptima dies,
& egreſſi de populo vt colligerent,
non inuenerunt. Dixit autem domi-
nus ad Moyſen. Vſquequo non vul-
tis cuſtodire mandata mea, & legem
meam? Videte q domin⁹ dederit vo
bis ſabbatum, & propter hoc die ſe-
G xta tribuit vobis cibos duplices. Ma
neat vnuſquiſq; apud ſemetipſum, &
nullus egrediatur de loco ſuo die ſe-
ptimo, & ſabbatizabit populus die ſe
ptimo. Appellauitq; domus Iſrael
nomen eius Man, quod erat quaſi ſe
men coriandri album, guſtuſq; eius,
quaſi ſimile cum melle. Dixit autem
Moyſes. Iſte eſt ſermo quem præce
pit dominus, Imple gomor ex eo, &

custodiatur in futuras retro genera-
tiones, vt nouerint panem quo alui
vos in solitudine, quãdo educti estis
de terra Ægypti. Dixitq; Moyses ad
Aaron. Sume vas vnum, & mitte ibi
man, quãtum potest capere gomor,
& repone coram domino ad seruan
dum in generationes vestras, sicut
præcepit dominus Moysi. Posuitq;
illud Aaron in tabernaculo reseruan
dum. Filij autem Israel comederunt
Nee.9.d man quadraginta annis, donec veni-
Iudith.5.c rent in terram habitabilem. Hoc ci-
bo aliti sunt, vsquequo tangerent fi-
nes terræ Chanaan. Gomor autẽ de-
cima pars est ephi.

CAPVT XVII.

A IGitur profecta omnis mul
titudo filiorum Israel de
deserto Sin, per mãsiones
suas, iuxta sermonem do-
mini, castrametati sunt in Raphidim,
vbi non erat aqua ad bibendum po-
pulo. Qui iurgatus contra Moysen,
ait. Da nobis aquam, vt bibam⁹. Qui

bus respondit Moyses. Quid iurga-
mini contra me? cur tentatis domi-
num? Sitiuit ergo ibi populus præ a-
quæ penuria, & murmurauit contra
B Moysen, dicens. Cur fecisti nos exi- Num.20.a
re de Ægypto, vt occideres nos, & li
beros nostros, ac iuméta siti? Clama
uit autem Moyses ad dominum, di-
cens. Quid faciam populo huic? ad-
huc paululũ, & lapidabit me. Et ait
dominus ad Moysen. Antecede po-
pulũ, & sume tecũ de senioribus If-
rael: & virgam qua percussisti fluuiũ,
tolle in manu tua, & vade: en ego sta
bo coram te, ibi supra petram Oreb, Psal.77.b
percutiesq; petram, & exibit ex ea &.80.b
aqua, vt bibat populus. Fecit Moy- 1.cor.10.a
ses ita coram senioribus Israel. Et vo
cauit nomen loci illius Tétatio, pro
pter iurgium filiorum Israel, & quia
C tentauerunt dominum, dicentes, Est
ne dominus in nobis, an non? Venit Iudit.4.d
autem Amalech, & pugnabat contra Sap.11.a
Israel in Raphidim. Dixitq; Moyses Deut.25.d
ad Iosue. Elige viros, & egressus pu-

gna cōtra Amalech cras. Ego stabo
in vertice collis, habens virgā dei in
manu mea. Fecit Iosue vt locutus
erat Moyses, & pugnauit contra A-
malech. Moyses autem, & Aaron, &
Hur ascenderunt super verticem col
lis. Cumq́ leuaret Moyses manus,
vincebat Israel: sin autem paululū re
misisset, superabat Amalech. Manus
autem Moysi erant graues. Sumen-
tes igitur lapidem, posuerunt subter
eum, in quo sedit. Aarō autē, & Hur D
sustentabant manus eius ex vtraque
parte. Et factum est vt manus ipsius
non lassarentur, vsq; ad occasum so
lis. Fugauitq́ Iosue Amalech, & po
pulum eius in ore gladij. Dixit autē
dominus ad Moysen. Scribe hoc ob
monimentum in libro, & trade auri
bus Iosue. Delebo enim memoriam
Amalech sub coelo. Ædificauítque
Moyses altare, & vocauit nomen
eius, Dominus exaltatio mea, dicēs.
Quia manus super solium domini,
& bellum dei erit contra Amalech, à

generatione in generationem.

CAPVT XVIII.

A Cum'q; audisset Ietro sacerdos Madiã, cognat⁹ Moysi omnia quæ fecerat dominus Moysi, & Israel populo suo, q eduxit dominus Israel de Ægypto, tulit Sephoram vxorem Moysi, quam remiserat, & duos filios eius: quorũ vnus vocabatur Gerson, dicente patre, Aduena fui in terra aliena. alter vero Eliezer, Deus enim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis. Venit ergo Ietro cognatus Moysi & filij eius & vxor eius ad Moysen in desertum, vbi erat castrametat⁹ iuxta mõtem dei, & mandauit Moysi, dicens. Ego Ietro cognatus tuus venio ad te, & vxor tua, & duo filij tui cũ ea. Qui egressus in occursum cognati sui, adorauit, & osculatus est eum.
B Salutauerunt'q; se mutuo verbis pacificis. Cum'q; intrasset tabernaculũ, narrauit Moyses cognato suo cũcta

egressǽq; sunt omnes mulieres post
eam cum tympanis & choris, quib⁹
præcinebat dicens. Cantemus domi
no: gloriose enim magnificatus ē, e-
quū & ascēsorē deiecit in mare. Tulit D
autē Moyses Israel de mari rubro,
& egressi sunt in desertum Sur. Am-
bulaueruntq; tribus diebus per soli-
tudinem, & non inueniebāt aquam.
Et venerunt in Mara, nec poterāt bi-
bere aquas de Mara eo ꝙ essent ama
ræ. Vnde & congruum loco nomen
imposuit, vocans illum Mara, id est
amaritudinē. Et murmurauit popu-
lus contra Moysen, dicens. Quid bi-
Eccle. 38. a bemus? At ille clamauit ad dominū,
qui ostēdit ei lignum: quod cum mi
sisset in aquas, in dulcedinem versæ
sunt. Ibi constituit ei pręcępta, atque
iudicia, & ibi tentauit eum dicens. Si
audieris vocem domini dei tui, & qđ
rectum est coram eo feceris, & obe-
dieris mandatis eius, custodierísque
omnia præcępta illius, cunctum lan
guorem quem posui in Ægypto, nō

inducam super te. ego enim sum do-
minus deus saluator tuus. Venerunt Num. 33.
autem in Elim filij Israel, vbi erant
duodecim fontes aquarũ, & septua-
ginta palmæ & castrametati sunt iu-
xta aquas.

CAPVT. XVI.

A Profectiq; sunt de Elim, &
venit omnis multitudo fi
liorum Israel in desertum Sapi. 11. b
Sin, quod est inter Elim &
Sinai: quintodecimo die mẽsis secun
di postquam egressi sunt de terra Æ-
gypti. Et murmurauit omnis cõgre-
gatio filiorum Israel contra Moysen
& Aaron in solitudine. Dixeruntq;
filij Israel ad eos. Vtinam mortui es-
semus per manum domini in terra
Ægypti, quãdo sedebamus super ol
las carnium, & comedebamus panẽ
in saturitate. Cur ĩduxistis nos in de
sertum istud, vt occideretis omnem
multitudinem fame? Dixit autem do
minus ad Moysem. Ecce ego pluam
vobis panes de cœlo, egrediatur po

pulus, & colligat quæ sufficiunt per
singulos dies vt tentem eum vtrum
ambulet in lege mea, an non. Die au B
tem sexto parent quod inferãt, & sit
duplum q̃ colligere solebant per sin
gulos dies. Dixerũtq; Moyses & Aa-
ron ad omnes filios Israel. Vespere
scietis ꝙ dominus eduxerit vos de
terra Ægypti, & mane videbitis glo-
riam domini: audiuit enim murmur
vestrum contra dominum. Nos ve-
ro quid sumus, quia mussitastis con
tra nos? Et ait Moyses. Dabit vobis
dominꝰ vespere carnes edere, & ma
ne panes in saturitate: eo ꝙ audierit
murmurationes vestras, quibus mur
murati estis contra eum, nos enim
quid sumus? nec contra nos est mur-
mur vestrum, sed contra dominum.
Dixit quoq; Moyses ad Aaron. Dic
vniuersæ congregationi filiorum Is-
rael, Accedite coram domino: audi-
uit enim murmur vestrum. Cumq; C
loqueretur Aaron ad omnem cœtũ
filiorum Israel, respexerunt ad soli-

tudinem: & ecce gloria domini appa
ruit in nube. Locutus est autem do- Eccle.45.a
minus ad Moysen, dicens. Audiui
murmurationes filiorum Israel, lo-
quere ad eos, Vespere comedetis car
nes, & mane saturabimini panibus,
scietisq; quod ego sum dominus deus
vester. Factum est ergo vespere, & a-
scendens coturnix, cooperuit castra:
mane quoq; ros iacuit per circuitum
castrorum. Cumq; operuisset super-
ficiem terræ, apparuit in solitudine Num.11.b
minutum, & quasi pilo tusum in si- psal.77.c
militudinem pruinæ super terram. Sap.16.c
D Quod cum vidissent filij Israel, dixe Ioan.6.d
runt ad inuicem, Man hu? quod signi 1.Cor.10.a
ficat, Quid est hoc? Ignorabant enim
quid esset. Quibus ait Moyses. Iste est
panis quem dominus dedit vobis ad
vescendum. Hic est sermo, quem præ
cepit vobis dominus, Colligat vnus
quisq; ex eo quantum sufficit ad ve-
scendum gomor per singula capita:
iuxta numerum animarum vestra-
rum, quæ habitant in tabernaculo sic

tolletis. Feceruntq; ita filij Israel, &
collegerunt, alius plus, alius minus;
& mensi sunt ad mensuram gomor.
2. Cor. 8. c Nec qui plus collegerat, habuit am-
plius: nec qui minus parauerat, repe
rit minus, sed singuli iuxta id quod
edere poterant congregauerunt. Di-
xitq; Moyses ad eos. Nullus relin-
quat ex eo in mane. Qui non audie- E
runt eum, sed dimiserunt quidam
ex eis vsq; mane, & scatere cœpit ver
mibus, atq; computruit. Et iratus est
contra eos Moyses. Colligebant au-
tem mane singuli, quantum sufficere
poterat ad vescendum. Cumq; inca-
luisset sol, liquefiebat. In die autem
sexta collegerunt cibos duplices, id ē
duo gomor per singulos homines.
Venerunt autem omnes principes
multitudinis, & narrauerunt Moysi.
Qui ait eis. Hoc est quod locutus est
dominus. Requies sabbati sanctifica-
ta est domino. Cras quodcunq; ope-
randum est, facite: & quæ coquenda
sunt, coquite: quicquid autē reliquū

F fuerit, reponite vsq; in mane. Fece-
runtq; ita vt præceperat Moyses, &
non computruit, neq; vermis inuen
tus est in eo. Dixitq; Moyses. Come
dite illud hodie, quia sabbatum ē do
mino, non inuenietur hodie in agro.
Sex diebus colligite, in die autem se
ptimo sabbatum est domini, idcirco
nō inuenietur. Venitq; septima dies,
& egressi de populo vt colligerent,
non inuenerunt. Dixit autem domi-
nus ad Moysen. Vsquequo non vul-
tis custodire mandata mea, & legem
meam? Videte ꝙ domin⁹ dederit vo
bis sabbatum, & propter hoc die se-
G xta tribuit vobis cibos duplices. Ma
neat vnusquisq; apud semetipsum, &
nullus egrediatur de loco suo die se-
ptimo, & sabbatizabit populus die se
ptimo. Appellauitq; domus Israel
nomen eius Man, quod erat quasi se
men coriandri album, gustusq; eius,
quasi simile cum melle. Dixit autem
Moyses. Iste est sermo quem præce
pit dominus, Imple gomor ex eo, &

custodiatur in futuras retro genera-
tiones, vt nouerint panem quo alui
vos in solitudine, quādo educti estis
de terra Ægypti. Dixitq; Moyses ad
Aaron. Sume vas vnum, & mitte ibi
man, quātum potest capere gomor,
& repone coram domino ad seruan
dum in generationes vestras, sicut
præcępit dominus Moysi. Posuitq;
illud Aaron in tabernaculo reseruan
Nee.9.d dum. Filij autem Israel comederunt
Iudith.5.c man quadraginta annis, donec veni-
rent in terram habitabilem. Hoc ci-
bo aliti sunt, vsquequo tangerent fi-
nes terræ Chanaan. Gomor autē de-
cima pars est ephi.

CAPVT XVII.

Igitur profecta omnis mul A
titudo filiorum Israel de
deserto Sin, per māsiones
suas, iuxta sermonem do-
mini, castrametati sunt in Raphidim,
vbi non erat aqua ad bibendum po-
pulo. Qui iurgatus contra Moysen,
ait. Da nobis aquam, vt bibam⁹. Qui

bus respondit Moyses. Quid iurga-
mini contra me? cur tentatis domi-
num? Sitiuit ergo ibi populus præ a-
quæ penuria, & murmurauit contra
B Moysen, dicens. Cur fecisti nos exi- Num.20.a
re de Ægypto, vt occideres nos, & li
beros nostros, ac iumēta siti? Clama
uit autem Moyses ad dominum, di-
cens. Quid faciam populo huic? ad-
huc paululū, & lapidabit me. Et ait
dominus ad Moysen. Antecede po-
pulū, & sume tecū de senioribus If-
rael: & virgam qua percussisti fluuiū,
tolle in manu tua, & vade: en ego sta
bo coram te, ibi supra petram Oreb, Psal.77.b
percutiesq́ petram, & exibit ex ea &.80.b
aqua, vt bibat populus. Fecit Moy- 1.cor.10.a
ses ita coram senioribus Israel. Et vo
cauit nomen loci illius Tētatio, pro
pter iurgium filiorum Israel, & quia
C tentauerunt dominum, dicentes, Est
ne dominus in nobis, an non? Venit Iudit.4.d
autem Amalech, & pugnabat contra Sap.11.a
Israel in Raphidim. Dixitq́ Moyses Deut.25.d
ad Iosue. Elige viros, & egressus pu-

gna cõtra Amalech cras. Ego stabo
in vertice collis, habens virgã dei in
manu mea. Fecit Iosue vt locutus
erat Moyses, & pugnauit contra A-
malech. Moyses autem, & Aaron, &
Hur ascenderunt super verticem col
lis. Cumq́ʒ leuaret Moyses manus,
vincebat Israel: sin autem paululũ re
misisset, superabat Amalech. Manus
autem Moysi erant graues. Sumen-
tes igitur lapidem, posuerunt subter
eum, in quo sedit. Aarõ autẽ, & Hur D
sustentabant manus eius ex vtraque
parte. Et factum est vt manus ipsius
non lassarentur, vsqʒ ad occasum so
lis. Fugauitq́ʒ Iosue Amalech, & po
pulum eius in ore gladij. Dixit autẽ
dominus ad Moysen. Scribe hoc ob
monimentum in libro, & trade auri
bus Iosue. Delebo enim memoriam
Amalech sub coelo. Ædificauítque
Moyses altare, & vocauit nomen
eius, Dominus exaltatio mea, dicẽs.
Quia manus super solium domini,
& bellum dei erit contra Amalech, à

generatione in generationem.

CAPVT XVIII.

A Cumq; audisset Ietro sacerdos Madiã, cognat⁹ Moysi omnia quæ fecerat dominus Moysi, & Israel populo suo, q eduxit dominus Israel de Ægypto, tulit Sephoram vxorem Moysi, quam remiserat, & duos filios eius: quorũ vnus vocabatur Gerson, dicente patre, Aduena fui in terra aliena. alter vero Eliezer, Deus enim, ait, patris mei adiutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis. Venit ergo Ietro cognatus Moysi & filij eius & vxor eius ad Moysen in desertum, vbi erat castrametat⁹ iuxta mõtem dei, & mandauit Moysi, dicens. Ego Ietro cognatus tuus venio ad te, & vxor tua, & duo filij tui cũ ea. Qui egressus in occursum cognati sui, adorauit, & osculatus est eum.

B Salutaueruntq; se mutuo verbis pacificis. Cumq; intrasset tabernaculũ, narrauit Moyses cognato suo cũcta

quę fecerat domin⁹ Pharaoni & Ægy
ptijs propter Israel, vniuersumq́ȝ la
borem qui accidisset eis in itinere, &
ꝙ liberauerat eos dominus. Læta-
tusq́ȝ est Ietro super omnibus bonis
quæ fecerat dominus Israeli, eo ꝙ
eruisset eum de manu Ægyptiorum:
& ait. Benedictus dominus qui libe-
rauit vos de manu Ægyptiorum, &
de manu Pharaonis, qui eruit popu-
lum suum de manu Ægypti. Nūc co-
gnoui quia magnus dominus super
omnes deos, eo ꝙ superbe egerint
contra illos. Obtulit ergo Ietro co-
gnatus Moysi holocausta & hostias
domino. Veneruntq́ȝ Aaron & om-
nes seniores filiorum Israel, vt co-
mederent panem cum eo coram do
mino. Altera autem die sedit Moyses
vt iudicaret populum, qui assistebat
Moysi à mane vsq́ȝ ad vesperam. Qđ C
cum vidisset cognat⁹ eius omnia sci
licet quę agebat in populo, ait. Quid
est quod facis in plebe? Cur solus se-
des, & omnis populus præstolatur

de mane vsq; ad vesperam? Cui re-
spondit Moyses. Venit ad me popu-
lus quærens sententiam dei. Cumq;
acciderit eis aliqua disceptatio, veni-
unt ad me vt iudicem inter eos, & o-
stendam præcepta dei, & leges eius.
Ait ille, Non bonam, inquit, rem fa-
cis: stulto labore consumeris & tu,
& populus iste qui tecum ē. vltra vi-
res tuas est negocium, solus illud nō Deut.1.b
poteris sustinere: sed audi verba mea
atq; consilia, & erit dominus tecū.
Esto tu populo in his quæ ad deum
pertinent, vt referas quæ dicuntur,
ad eum: ostendasq; populo ceremo-
nias & ritum colēdi, viamq; per quā
ingredi debeant, & opus quod facere
D debeāt. Prouide autem de omni ple
be viros sapientes & timentes deū,
in quibus sit veritas, & qui oderint
auaritiam: & constitue ex eis tribu-
nos & centuriones, & quinquagena
rios, & decanos, qui iudicent popu-
lum omni tempore. Quicquid autē
maius fuerit, referant ad te, & ipsi mi

nora tantummodo iudicēt, leuiusq́ꝫ sit tibi, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium dominī, & præcępta ęius poteris sustentare, & omnis hic populus reuertetur ad loca sua cum pace. Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto Israel, cōstituit eos principes populi, tribunos, & cēturiones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicarent plebem domini omni tēpore. Quicquid autem grauius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo iudicantes. Dimisitq́ꝫ cognatum suū: qui reuersus abijt in terram suam.

CAPVT XIX.

A Mense tertio egressionis Israel de terra Ægypti, ī die hac venerunt in solitudi-
Num.33.c nem Sinai. Nam profecti de Raphidim, & peruenietes vsq; in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibiq́ꝫ Israel fixit tentoria è regione montis. Moyses autem

ascendit

ascendit in montem ad deum. Voca- Act.7.c
uitq; eum dominus de monte, & ait:
Hæc dices domui Iacob, & annúcia-
bis filijs Israel, Vos ipsi vidistis quæ
fecerim Ægyptijs, quomodo porta-
uerim vos super alas aquilarum, &
assumpserim mihi. Si ergo audieritis Deu.29.a
vocem meam, & custodieritis pactũ
meum, eritis mihi in peculiũ de cun-
ctis populis (mea est enim omnis ter-
ra) & vos eritis mihi in regnum sacer-
dotale, & gens sancta. Hæc sunt ver- 1.Pe.2.b
ba quæ loquêris ad filios Israel. Ve-
nit Moyses & conuocatis maioribus
natu populi, exposuit omnes sermo-
B nes quos mandauerat dominus. Re-
spõditq; omnis populus simul, Cun-
cta quæ locutus est dominus, facie-
mus. Cumq; retulisset Moyses ver-
ba populi ad dominum, ait ei domi-
nus. Iam nunc veniam ad te in caligi
ne nubis, vt audiat me populus lo-
quentẽ ad te, & credat tibi in perpe-
tuum. Nunciauit ergo Moyses ver-
ba populi ad dominum. Qui dixit ei.

Vade ad populum, & sanctifica illos
hodie & cras, lauentq; vestiméta sua,
& sint parati in diem tertium. in die
enim tertia descendet dominus corã
omni plebe super montem Sinai. Cõ
stituesq; terminos populo per circui
tum, & dices ad eos. Cauete ne ascen
datis in montem, nec tangatis fines
Heb.12.c illius. omnis qui tetigerit montem,
morte morietur. Manus non tanget
eum: sed lapidibus opprimetur, aut
confodietur iaculis. siue iumentũ fue
rit siue homo, non viuet. Cum cœpe C
rit clangere buccina, tunc ascendant
in montem. Descenditq; Moyses de
monte ad populum, & sanctificauit
eum. Cumq; lauissent vestiméta sua,
ait ad eos. Estote parati in diem ter-
tium, & ne appropinquetis vxoribus
vestris. Iamq; aduenerat terti⁹ dies,
& mane inclaruerat, & ecce cœperũt
audiri tonitrua, ac micare fulgura, &
nubes densissima operire montem.
Clangorq; buccinæ vehemẽtius per-
strepebat, & timuit populus qui erat

in castris. Cumq; eduxisset eos Moy-
ses in occursum dei de loco castrorũ, Deu.4.b
steterũt ad radices montis. Totus au-
tem mons Sinai fumabat, eo quòd
descẽdisset dominus deus super eum
in igne, & ascẽderet fum⁹ ex eo quasi
de fornace. Eratq; omnis mons ter-
ribilis, & sonitus buccinæ paulatim
crescebat in maius, & prolixius ten-
D debatur. Moyses loquebatur, & do-
minus respondebat ei. Descenditque
dominus super mõtem Sinai in ipso
montis vertice, & vocauit Moysen
in cacumen eius. Quò cum ascendis-
set, dixit ad eum: Descende & conte-
stare populum, ne forte velit transcẽ-
dere terminos ad videndum domi-
num, & pereat ex eis plurima multi-
tudo. Sacerdotes quoq; qui accedũt
ad dominum, sanctificentur ne percu-
tiat eos. Dixitq; Moyses ad dominũ:
Non poterit vulgus ascẽdere in mõ-
tem Sinai: tu enim testificatus es &
iussisti, dicens, Pone terminos circa
montem & sanctifica illũ. Cui ait do-

minus. Vade, descende: ascēdes'q; tu,
& Aaron tecum. Sacerdotes autē &
populus non trāseant terminos, nec
ascendant ad dominū, ne forte inter-
ficiat illos. Descēdit'q; Moyses ad po-
pulum, & omnia narrauit eis.

CAPVT XX.

Locutus'q; est dominus cū- A
ctos sermones hos, Ego
Deute. 5. a sum dominus deus tuus,
qui eduxi te de terra Ægy-
Psal. 80. e pti de domo seruitutis. Non habebis
Leui. 26. a deos alienos corā me. Non facies tibi
Deu. 5. a sculptile neq; omnem similitudinē
Psal. 96. b quæ est in cœlo desuper, & quę in ter-
ra deorsum, nec eorum quæ sunt in
aquis sub terra. non adorabis ea, neq;
coles. Ego sum dominus deus tuus
fortis zelotes, visitans iniquitatē pa-
trum in filios, in tertiam & quartam
generationē eorum qui oderunt me,
& faciēs misericordiam in millia his B
qui diligunt me, & custodiunt præce-
Deute. 5. b pta mea. Non assumes nomen domi-
Leui. 19. c ni dei tui in vanum. Nec enim habe-

bit insonté dominus eum, qui assum Mat.5.e
pserit nomen domini dei sui frustra. Eze.20.b
Meméto vt diem sabbati sanctifices. Deut.5.b
Sex diebus operaberis, & facies om-
nia opera tua. Septimo autem die sab
batum domini dei tui est. non facies
omne opus in eo, tu & filius tuus &
filia tua, seruus tuus & ancilla tua, iu-
mentum tuum & aduena, qui est in-
tra portas tuas. Sex enim diebus fecit Gen.1.a
deus cœlum & terrã & mare, & om-
nia quæ in eis sunt, & requieuit die
septimo. idcirco benedixit dominus Deu.5.b
C diei sabbati, & sanctificauit eum. Ho- Mat.15.a
nora patrem tuum & matrem tu- Ephe.6.a
am, vt sis longæuus super terram, Mat.5.c d
quam dominus deus tuus dabit tibi.
Non occîdes. Non mœchaberis. Non
furtum facies. Non loquêris contra
proximum tuum falsum testimoniũ.
Non concupisces domũ proximi tui.
Nec desiderabis vxoré eius, non ser- Rom.7.b
uum, non ancillam, non bouem, non 4c.13.c
asinũ, nec omnia quæ illius sunt. Cũ- Ro.12.e
ctus auté populus videbat voces &

lampades, & sonitum buccinæ, montemq; fumantem: & perterriti ac pauore concussi, steterunt procul, dicentes Moysi. Loquere tu nobis, & au-
Deu.18.c diemus. non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populũ. Nolite timere, vt enim probaret vos venit deus, & vt terror illius esset in vobis & non peccaretis.
D
Stetitq; populus de longe, Moyses autem accessit ad caliginẽ in qua erat deus. Dixitq; præterea dominus ad Moysen, Hæc dices filijs Israel, Vos vidistis quòd de cœlo locutus sim vobis, Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oues vestras & boues in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. Veniã
Deu.27.a ad te, & benedicam tibi. Quòd si al-
Iosue.8.f tare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Si eni leuaueris cultrũ tuum super eo, polluetur. Non ascendes per gradus ad

altare meum, ne reueletur turpitudo tua.

CAPVT XXI.

A HÆc sunt iudicia quæ propones eis. Si emeris seruũ Hebræũ, sex annis seruiet tibi. In septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intrauerit cũ tali exeat. Si habens vxorem: & vxor egredietur simul. sin autem dominus dederit illi vxorem, & pepererit filios & filias: mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo. Quòd si dixerit seru⁹, Diligo dominum meum & vxorem ac liberos, nõ egrediar liber: offerat eum dominus diis, & applicabitur ad ostiũ & postes, perforabitq; aurem eius subula, & erit ei seruus in seculum. Si quis vendiderit filiam suã in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueuerunt. Si displicuerit oculis domini sui, cui tradita fuerit, dimittet eam. populo autem alie-

B no vendendi nõ habebit potestatem,

Deu. 15.c

Hier. 34.c

si spreuerit eam. Sin autem filio suo
desponderit eam, iuxta morem filia-
rum faciet illi. quòd si alteram ei ac
ceperit, prouidebit puellæ nuptias &
vestimenta, & precium pudicitiæ nō
negabit. Si tria ista non fecerit, egre-
Leui. 24. c dietur gratis absq; pecunia. Qui per-
cusserit hominem volens occidere,
morte moriatur. Qui autem non est
insidiatus, sed deus illum tradidit in
manus eius, cōstituam tibi locum in
quo fugere debeat. Si quis per indu-
striam occiderit proximum suum, &
per insidias, ab altari meo auelles eū
vt moriatur. Qui percusserit patrem
suum aut matrem, morte moriatur.
Leui. 20. b Qui maledixerit patri suo vel matri,
puer. 20. c morte moriatur. Qui furatus fuerit C
Mat. 15. a hominem, & vendiderit eum, conui-
Mar. 7. b ctus noxæ, morte moriatur. Si rixati
fuerint viri, & percusserit alter proxi
mum suum lapide vel pugno, & ille
mortuus non fuerit, sed iacuerit in le
ctulo: si surrexerit & ambulauerit fo
ris super baculum suum, innocēs erit

qui percuſſerit, ita tamen vt operās
eius & impēſas in medicos reſtituat.
Qui percuſſerit ſeruū ſuum, vel an-
cillam virga, & mortui fuerint in ma
nibus eius, criminis reus erit. ſinau-
tem vno die vel duobus ſuperuixe-
rit, non ſubiacebit pœnæ, quia pecu-
nia illius eſt. Si rixati fuerint viri, &
percuſſerit quis mulierem prægnan-
tem, & aboꝛtiuum quidē fecerit, ſed
ipſa vixerit, ſubiacebit damno quan-
tum maritus mulieris expetierit, &
arbitri iudicauerint. ſinautem mors
eius fuerit ſubſecuta, reddet animam
pro anima, oculum pro oculo, den- Mat.5.f
tem pro dente, manū pro manu, pe- Leui.24.d
dem pro pede, aduſtionem pro adu- Deu.19.d
ſtione, vulnus pro vulnere, liuorem
pro liuore. Si percuſſerit quiſquā ocu
lum ſerui ſui aut ancillę, & luſcos eos
fecerit, dimittet eos liberos pro ocu-
lo quem eruit. Dentem quoque ſi ex-
cuſſerit ſeruo vel ancillæ ſuæ, ſimili-
ter dimittet eos liberos. Si bos, cor-
nu percuſſerit virum aut mulierem,

& mortui fuerint, lapidibus obrue-
tur, & non comedentur carnes eius,
dominus quoq; bouis innocens erit.
Quòd si bos cornupeta fuerit ab heri D
& nudiustertius, & cõtestati sunt do-
minum eius, nec recluserit eum, oc-
cideritq; virum aut mulierem, & bos
lapidibus obruetur, & dominum il-
lius occident. Quòd si precium fue-
rit ei impositum, dabit pro anima sua
quicquid fuerit postulatus. Filiũ quo
que & filiam si cornu percusserit, si-
mili sententiæ subiacebit. Si seruum
ancillamq; inuaserit, triginta siclos
argenti domino dabit, bos vero lapi
dibus opprimetur. Si quis aperuerit
cisternam, & foderit, & non operue-
rit eam, cecideritq; bos aut asinus in
eam, reddet dominus cisternæ pre-
cium iumentorum: quod autẽ mor-
tuum est, ipsius erit. Si bos alienus
bouem alterius vulnerauerit, & ille
mortuus fuerit, vendent bouem vi-
uum, & diuident precium, cadauer
autẽ mortui inter se dispertient. si au

tem sciebat quòd bos cornupeta esset ab heri & nudiustertius; & non custodiuit eum dominus suus, reddet bouem pro boue: & cadauer integrum accipiet.

CAPVT XXII.

A S I quis furatus fuerit bouē aut ouem, & occiderit, vel vendiderit; quinq; boues pro vno boue restituet, & quatuor oues pro vna oue. Si effringens fur domum siue suffodiens fuerit inuentus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. quòd si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetrauit: & ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur. si inuentum fuerit apud eum quod furatus est, viuens, siue bos, siue asinus, siue ouis, duplum restituet. Si læserit quispiam agrum vel vineam, & dimiserit iumentum suum vt depascatur aliena: quicquid optimum habuerit in agro suo vel in vinea, pro damni

æstimatiōe restituet. Si egressus ignis
inuenerit spicas, & comprehenderit
aceruos frugum, siue stantes segetes
in agris: reddet damnum qui ignem
succenderit. Si quis commendauerit B
amico pecuniam aut vas in custodiā,
& ab eo qui susceperat, furto ablata
fuerint: si inuenitur fur, duplum red-
det: si latet fur, dominus domus ap-
plicabitur ad deos, & iurabit quòd
non extenderit manum in rem pro-
ximi sui, ad perpetrandam fraudem,
tam in boue quàm in asino, & oue ac
vestimēto, & quicquid damnum in-
ferre potest. Ad deos vtriusque causa
perueniet: & si illi iudicauerint, du-
plum restituet proximo suo. Si quis
commendauerit proximo suo asinū,
bouem, ouem, & omne iumentum
ad custodiam, & mortuum fuerit,
aut debilitatum vel captum ab ho-
stibus, nullúsque hoc viderit: iusiu-
randum erit in medio quòd non ex-
tenderit manum ad rem proximi sui:
suscipietq; dominus iuramentum, &

ille reddere non cogetur. quòd si fur-
C to ablatum fuerit, restituet damnum Gen. 31. f
domino, si comestum à bestia, defe-
rat ad eum quod occisum est, & non
restituet. Qui à proximo suo quic-
quid horum mutuo postulauerit, &
debilitatum aut mortuum fuerit, do-
mino non præsente reddere compel-
letur. Quòd si impræsentiarum do-
minus fuerit, non restituet, maxime
si conductum venerat pro mercede
operis sui. Si seduxerit quis virginẽ,
necdum desponsatam, dormierítque
cum ea, dotabit eam, & habebit eam
vxorem. Si pater virginis dare nolue-
rit, reddet pecuniam iuxta modum
dotis, quam virgines accipere consue-
uerunt. Maleficos non patieris viue-
re. Qui coierit cum iumento, morte
moriatur. Qui immolat dijs, occide- Leui. 19. g
D tur, præter domino soli. Aduenam
non contristabis, neque affliges eum.
aduenæ enim & ipsi fuistis in terra
Ægypti. Viduæ & pupillo non no- Zac. 7. c
cebitis: si læseritis eos, vociferabun-

tur ad me, & ego audiam clamorem
eorum, & indignabitur furor meus,
percutiámque vos gladio, & erunt
vxores vestræ viduæ, & filij vestri
pupilli. Si pecuniam mutuam dede-
ris populo meo pauperi qui habitat
tecum, non vrgebis eum quasi exa-
ctor, nec vsuris opprimes. Si pignus
à proximo tuo acceperis vestimen-
tum, ante solis occasum reddes ei. Ip-
sum enim est solum quo operitur in-
dumentum carnis eius, nec habet a-
liud in quo dormiat. Si clamauerit
ad me, exaudiá eum: quia misericors
Act.23.a sum. Dijs nō detrahes, & principi po-
puli tui non maledices. Decimas, &
primitias tuas non tardabis offerre,
primogenitum filiorum tuorum da-
bis mihi. De bobus quoq;, & ouibus
similiter facies: septē diebus sit cum
matre sua, die octaua reddes illū mi-
Leui.22.b hi. Viri sancti eritis mihi. Carnē quæ
Eze.44.g à bestijs fuerit prægustata, non come-
detis, sed projicietis canibus.

CAPVT XXIII.

A NOn suscipies vocem mendacij, nec iunges manum tuam vt cum impio dicas falsum testimonium. Non sequêris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorũ acquiesces sententiæ, vt à vero deuies, Pauperis quoq; non misereberis in iudicio. Si occurreris boui inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te iacêre sub onere, non pertrãsibis, sed subleuabis cũ eo. Non declinabis in iudicium pauperis. Mendacium fugies. Insontem & iustum non occides, quia auersor impium. Nec accipies munera, quæ etiam excęcant prudentes, & subuertunt verba iustorum. Peregrino molestus nõ eris, scitis enim aduenarum animas quia & ipsi peregrini fuistis in terra Ægypti. Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fruges B eius. Anno autem septimo dimittes eam, & requiescere facies, vt come-

Deu. 22. a
Dani. 13.
Deu. 16. d
Eccl. 20. d
Gen. 46. a

dāt pauperes populi tui, & quicquid
reliquum fuerit, edāt bestiæ agri. Ita
facies in vinea, & in olivueto tuo. sex
diebus operaberis: septima die cessa-
bis, vt requiescat bos & asinus tuus,
& refrigeretur filius ancillæ tuæ, &
aduena. Omnia quæ dixi vobis, custo
dite, & per nomen externorum deo-
rum non iurabitis, neq; audietur ex
ore vestro. Tribus vicibus per singu-
los annos mihi festa celebrabitis. So-
lennitatem quoq; azymorum custo-
dies. Septē diebus comedes azyma,
sicut pręcępit tibi tempore mēsis no
uorum quando egressus es de Ægy-
Infra. 34. c pto. Non apparebis in cōspectu meo
Deu. 16. d vacuus. Et solennitatem mensis pri-
Eccli. 35. a mitiuorum operis tui, quæcunq; se-
minaueris in agro. Solēnitatem quo-
que in exitu anni, quando congrega-
ueris omnes fruges tuas de agro. Ter C
in anno apparebit omne masculinu
tuum corā domino deo tuo. Non im-
molabis super fermento sanguinem
victimæ tuæ, nec remanebit adeps so
lennitatis

lennitatis meæ vsq; mane. Primitias Deu.14.c
frugũm terræ tuæ deferes in domũ
domini dei tui. Non coques hœdum Infra.34 d
in lacte matris suę. Ecce ego mittam Deut.14.c
angelum meum, qui præcędat te, &
custodiat in via, & introducat in lo-
cum quem præparaui. obserua eum,
& audi vocem eius, nec contemnen-
dum putes, quia non dimittet cum
peccaueris, & est nomen meum in il
lo. q; si audieris vocem eius, & fece-
ris omnia quæ loquor, inimicus ero
inimicis tuis, & affligam affligentes
te pręcędetq; te angelus meus, & in
troducet te ad Amorrhæum, & Ethę Infra.33.a
um, & Pherezæum, Chananęumq;, Iosue.24 c
& Euæum, & Iebusæum, quos ego Deut.7.c
conteram. Non adorabis deos eorũ,
nec coles eos. Nõ facies opera eorũ,
sed destrues eos, & cõfringes statuas
D eorum, seruietisq; domino deo ve-
stro, vt benedicam panibus tuis, &
aquis, & auferam infirmitaté de me-
dio tui. Non erit infœcunda, nec steri Deut.7.c
lis in terra tua. Numerum dierum

V

tuorum implebo. Terrorem meum
mittam in præcursum tuum, & occi
dam omnem populum, ad quem in
grediêris: cũctorumq; inimicorum
tuorum coram te terga vertã, emit
tens crabrones prius, qui fugabunt
Euæum, & Chananæum, & Ethæũ,
antequam introeas. Nõ eijciam eos
à facie tua anno vno, ne terra in soli
tudinem redigatur, & crescant con-
tra te bestię. Paulatim expellam eos
de conspectu tuo, donec augearis, &
possideas terram. Ponam autem ter
minos tuos à mari rubro vsq; ad ma
re Palæstinorum, & à deserto vsque
ad fluuium. Tradam in manibus ve-
stris habitatores terrę, & eijciam eos
Deut. 7. a de conspectu vestro. Non inibis cum
Infra 34. b eis fœdus, nec cum dijs eorum. Non
habitent in terra tua, ne forte peccare
te faciãt in me, si seruieris dijs eorũ:
quod tibi certe erit i scãdalũ.

CAPVT XXIIII.

MOysi quoqs dixit: Ascende A
ad dominum tu & Aarõ,

Nadab & Abiu, & septuaginta senes
ex Israel, & adorabitis ꝓcul. solusq;
Moyses ascendet ad dominum, & il
li non appropinquabunt: nec popu-
lus ascēdet cum eo. Venit ergo Moy
ses, & narrauit plebi omnia verba do
mini, atq; iudicia. Respōditq; cun-
ctus populus vna voce. Omnia ver-
ba domini, quæ locutus est, faciem⁹.
Scripsit autē Moyses vniuersos ser-
mones domini, & mane consurgens
ædificauit altare domino ad radices
montis, & duodecim titulos ꝑ duo-
B decim tribus Israel. Misitq; iuuenes
de filijs Israel, & obtulerūt holocau
sta, immolaueruntq; victimas paci-
ficas domino vitulos duodecim. Tu
lit itaq; Moyses dimidiam partem
sanguinis, & misit in crateras: partē
autem residuam fudit super altare.
Assumensq; volumen fœderis, legit
audiente populo. Qui dixerunt, Om
nia quæ locutus est dominus facie-
mus, & erimus obedientes. Ille ve-
ro sumptum sanguinem respersit in

Hebr.9.e populum,& ait.Hic ẽ ſanguis fœde- C
ris,quod pepigit dominus vobiſcũ
ſuper cunctis ſermonibus his. Aſcen
deruntq; Moyſes & Aaron, Nadab
& Abiu,& ſeptuaginta de ſenioribus
Iſrael:& viderunt deum Iſrael. ſub
pedibus eius quaſi opus lapidis ſa-
phyrini, & quaſi cœlum cum ſere-
num eſt. Nec ſuper eos qui procul re
ceſſerant de filijs Iſrael miſit manũ
ſuam. Videruntq; deum, & comede
runt,ac biberunt.Dixit autem domi
nus ad Moyſen. Aſcẽde ad me in mõ
tem,& eſto ibi, daboq; tibi tabulas
lapideas,& legem, ac mandata quæ
ſcripſi,vt doceas filios Iſrael. Surre-
xerũt Moyſes,& Ioſue miniſter ei⁹.
aſcendensq; Moyſes in mõtem dei,
ſenioribus ait. Expectate hic, donec D
reuertamur ad vos. habetis Aaron,
& Hur vobiſcum: ſi quid natum fue
rit quæſtionis,referetis ad eos.Cũq;
aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes
montem,& habitauit gloria domini
ſuper Sinai, tegens illum nubes ſex

C diebus. septimo autem die vocauit
eum dominus de medio caliginis. E-
rat auté species gloriæ domini, quasi
ignis ardens super verticem montis
in conspectu filiorum Israel. Ingres-
susq; Moyses medium nebulæ, ascē-
dit in montem, & fuit ibi quadragin-
ta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPVT. XXV.

A Locutusq; est dominus ad
Moysen, dicens. Loquere
filijs Israel, vt tollāt mihi
primitias ab omni homi-
ne qui offert vltroneus, ac
cipietis eas, Hæc sunt autem quæ ac
cipere debetis, aurum, & argentum,
& æs, hyacinthum & purpuram, coc
cumq; bis tinctum, & byssum, pilos
D caprarum, & pelles arietum rubrica
tas, pellesq; hyacinthinas, & ligna se
thim, oleum ad luminaria concinnā
da, aromata in vnguentum, & thy-
miamata boni odoris, lapides ony-
chinos, & gemmas ad ornandum e-
phot, ac rationale. Facietq; mihi san

ctuarium, & habitabo in medio eo-
rum, iuxta omnem similitudinē ta-
bernaculi, quod ostendam tibi, & o-
Heb. 9. a mniū vasorum in cultum eius. sicq;
facietis illud, Arcam de lignis sethim
compingite, cuius longitudo habeat
duos & semis cubitos, latitudo cubi
tum & dimidium, altitudo cubitum
similiter ac semissem, & deaurabis
eam auro mūdissimo intus & foris.
Faciesq; supra coronam auream per B
circuitū: & quatuor circulos aureos,
quos pones per quatuor arcæ angu-
los. duo circuli sint in latere vno, &
duo ī altero. Facies quoq; vectes de
lignis sethim, & operies eos auro. In
ducesq; per circulos qui sunt in arcę
lateribus, vt portetur in eis, qui sem
per erunt in circulis, nec vnquam ex
trahentur ab eis. Ponesq; in arca te-
stificationem quam dabo tibi. Facies
& Propitiatorium de auro mundissi
mo. duos cubitos & dimidium tene
bit longitudo eius, & cubitum ac se
missem latitudo. Duos quoq; Cheru

bin aureos, & productiles facies ex
vtraq; parte oraculi. Cherub vnus sit
in latere vno, & alter in altero. vtrū-
que latus propitiatorij tegant expan
dentes alas, & operiētes oraculum,
respiciántq; se mutuo versis vultib9
in propitiatorium quo operiēda est
arca: in qua pones testimoniū quod
dabo tibi. Inde præcipiam & loquar
ad te supra, ac de medio duorū Che
rubin, qui erunt super arcam testimo
B nij, cunctáq; mādabo per te filijs If-
C rael. Facies & mensam de lignis se-
thim habentem duos cubitos longi-
tudinis, & in latitudine cubitum, &
in altitudine cubitum ac semissem,
& inaurabis eam auro purissimo. Fa
ciésq; illi labium aureum per circui
tum, & ipsi labio coronam interrasi
lem altam quatuor digitis, & super
illam alteram coronam aureolam.
Quatuor quoq; circulos aureos præ
parabis, & pones eos in quatuor an-
gulis eiusdem mensæ per singulos
pedes. Subter coronam erunt circuli

aurei, vt mittantur vectes per eos, & possit mensa portari. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim, & circundabis auro ad subuehendam mensam. Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo: & pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile eius, & calamos, cyphos & sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus, tres ex vno latere, & tres ex altero. Tres cyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæq; simul. & lilia, & tres similiter cyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæq; simul & lilia: hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili. In ipso autem candelabro erunt quatuor cyphi in nucis modum sphærulæq; per singulos & lilia: Sphærulæ sub duobus calamis per tria loca, qui si-

D

mul sex fiunt procedentes de hastili
vno. Et sphærulæ igitur & calami ex
ipso erunt vniuersa ductilia de auro
purissimo. Facies & lucernas septé,
& pones eas super candelabrum, vt
luceant ex aduerso. Emunctoria quo
que & vbi quæ emuncta sunt extin-
guantur, fiat de auro purissimo. Om
ne pondus candelabri cum vniuersis
vasis suis habebit talétum auri puris
simi. Inspice, & fac secundú exéplar Heb. 8. b
quod tibi in monte monstratum est. Actu. 7. f

D

CAPVT XXVI.

A Tabernaculú vero ita fiet,
Decem cortinas de bysso
retorta, & hyacintho, ac
purpura, coccoq; bis tin-
cto, variatas opere plumario facies.
Longitudo cortinę vnius habebit vi
ginti octo cubitos: latitudo, quatuor
cubitorum erit. Vnius mensurę fient
vniuersa tentoria. Quinq; cortinæ
sibi iungentur mutuo, & alię quinq;
nexu simili cohęrebunt. Ansulas hya
cinthinas in lateribus ac summitati-

bus facies cortinarum, vt possint in-
uicem copulari. Quinquagenas ansu- B
las cortina habebit in vtraque parte
ita insertas, vt ansa contra ansam ve-
niat, & altera alteri possit adaptari.
Facies & quinquaginta circulos au-
reos quibus cortinarum vela iungen-
da sunt, vt vnum tabernaculum fiat.
Facies & saga cilicina vndecim, ad
operiendum tectum tabernaculi. Lon-
gitudo sagi vnius habebit triginta cu-
bitos, & latitudo quatuor. æqua erit
mensura sagorum omnium. E quib9
quinque iunges seorsum, & sex sibi mu- A
tuo copulabis, ita vt sextum sagum
in fronte tecti duplices. Facies & quin C
quaginta ansas in ora sagi vnius, vt
coniungi cum altero queat: & quin-
quaginta ansas in ora sagi alterius, vt
cum altero copuletur. Facies & quin-
quaginta fibulas æneas quibus iun-
gantur ansæ, vt vnum ex omnibus
operimentum fiat. Quod autem su-
perfuerit in sagis quæ parantur tecto,
id est vnum sagum quod amplius est,

ex medietate eius operies posterio-
B ra tabernaculi, & cubitus ex vna par
te pēdebit, & alter ex altera qui plus
est in sagorum longitudine, vtrunq;
latus tabernaculi protegens. Facies
& operimentum aliud tecto de pelli
bus arietum rubricatis. Et super hoc
rursum aliud operimentum de hya-
D cinthinis pellibus. Facies & tabulas
stantes tabernaculi de lignis sethim,
quæ singulæ denos cubitos in longi
tudine habeāt, & in latitudine singu
los ac semissem. In laterib⁹ tabulæ
A duę īcastraturę fiēt quib⁹ tabula alte-
ri tabulę cōnectat: atq; in hūc modū
C cunctæ tabulę parabuntur. Quarum
viginti erunt in latere meridiano qđ
vergit ad austrum, quib⁹ quadragin-
ta bases argenteas fundes, vt binę ba
ses singulis tabulis per duos angulos
subijciantur. In latere quoq; secūdo
tabernaculi quod vergit ad aquilo-
nem, viginti tabulæ erunt, quadra-
ginta habentes bases, argenteas. binæ
bases singulis tabulis supponentur;

Ad occidentalem vero plagam taber
naculi facies sex tabulas, & rursum
alias duas quæ in angulis erigantur
post tergum tabernaculi. Eruntq́ꝫ si/
bi cõiunctæ à deorsum vsqꝫ sursum,
& vna omnes compago retinebit.
Duabus quoqꝫ tabulis quæ in angu
lis ponendæ sunt, similis iũctura ser/
uabitur. Et erunt simul tabulæ octo,
bases earum argenteæ sedecim, dua/
bus basibus per vnam tabulam sup/
putatis. Facies & vectes de lignis se/
thim quinqꝫ ad continendas tabulas
in vno latere tabernaculi: & quinqꝫ
alios in altero, & eiusdem numeri ad
occidentalem plagam, qui mittentur
per medias tabulas à summo vsqꝫ ad
summum. Ipsas quoqꝫ tabulas deau F
rabis, & fundes in eis annulos aure/
os per quos vectes tabulata contine
ant, quos operies laminis aureis. Et
eriges tabernaculum iuxta exemplar
quod tibi in monte monstratum est.
Facies & velum de hyacintho & pur
pura, coccoq́ꝫ bis tincto & bysso re/

torta opere plumario & pulchra va-
rietate contextum: quod appendes
ante quatuor columnas de lignis se-
thim, quæ ipsæ quidem deauratæ e-
runt, & habebũt capita aurea, sed ba-
G ses, argenteas. Inseretur autem velũ
per circulos, intra quod pones arcã
testimonij, quo & sanctuariũ & san-
ctuarij sanctuaria diuidentur. Pones
& propitiatorium super arcam testi-
monij in sanctasanctorũ, mensamq;
extra velum, & contra mensam can
delabrum in latere tabernaculi meri
diano. Mensa enim stabit in parte a-
quilonis. Facies & tentorium in in-
troitu tabernaculi de hyacintho &
purpura coccoq; bis tincto, & bysso
F retorta opere plumarij, & quinq; co
lũnas deaurabis lignorũ sethim, an-
te quas ducetur tentorium, quarum
erunt capita aurea & bases æneæ.

A CAPVT XXVII.

FAcies & altare de lignis se
thim, qđ habebit quinq; cu
bitos in lõgitudine & toti

dem in latitudine, id est quadrum, &
tres cubitos in altitudine. Cornua au-
tem per quatuor angulos ex ipso e-
runt & operies illud ære. Faciesque
in vsus ei⁹ lebetes ad suscipiẽdos ci-
neres, & forcipes atq; fuscinulas, &
igniũ receptacula. Omnia vasa ex ęre
fabricabis. Craticuláq; in modũ retis
æneam, per cuius quatuor augulos
erunt quatuor annuli ænei, quos po
nes subter arulam altaris. eritq; crati
cula vsq; ad altaris medium. Facies
& vectes altaris de lignis sethim du-
os, quos operies laminis æneis, & in
duces per circulos, eruntq; ex vtro-
que latere altaris ad portandum. Nõ
solidum, sed inane & cauum intrin-
secus facies illud, sicut tibi in monte
monstratum est. Facies & atrium ta-
bernaculi, in cuius australi plaga con
tra meridiem erunt tentoria de byf- B
so retorta. Centum cubitos vnum la
tus tenebit in longitudine, & colum
nas viginti cum basibus totidem æ-
neis, quæ capita cum cælaturis suis

habebunt argentea. Similiter & in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & bases æneę eiusdem numeri, & capita earum cum cęlaturis suis argentea. In latitudine vero atrij quod respicit ad occidentem erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & co-
C lumnæ decem, basesq; totidem. In ea quoq; atrij latitudine quę respicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt in quibus quindecim cubitorũ tentoria lateri vno deputabuntur, columnęq; tres & basses totidem: & in latere altero erunt tentoria, cubitos obtinẽtia quindecim, columnæ tres & bases totidem. In introitu vero a-
A trij fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho & purpura, coccoq; bis tincto: & bysso retorta opere plu
B marij. Columnas habebit quatuor, cum basibus totidem. Omnes colũnæ atrij per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis, capitibus argen-
D teis, & basibus æneis. In longitudi-

ne occupabit atrium cubitos centũ,
in latitudine quinquaginta. altitudo
quinq; cubitorum erit: fietq; de byſ-
ſo retorta, & habebit baſes æneas. Cũ-
cta vaſa tabernaculi in omnes vſus
& ceremonias, tam paxillos eius quàm
atrij ex ære facies. Præcipe filijs Iſra-
el vt afferant tibi oleum de arboribus
oliuarum puriſſimum, piloq; contu-
ſum vt ardeat lucerna ſemper in ta-
bernaculo teſtimonij extra velum
quod appenſum eſt teſtimonio, &
collocabunt eam Aaron & filij eius,
vt vſq; mane luceat coram domino.
Perpetuus erit cultus per ſucceſſio-
nes eorum coram filijs Iſrael.

CAPVT XXVIII.

A Pplica quoq; ad te Aaron A
fratrem tuũ cum filijs ſuis
de medio filiorum Iſrael,
vt ſacerdotio fungantur mi-
hi Aaron, Nadab & Abiu, Eleazar, &
Ithamar: faciesq; veſtem ſanctã Aa-
ron fratri tuo in gloriam & decorẽ.
Et loquêris cunctis ſapientibus cor-
de, quos

de, quos repleui spiritu prudentię, vt
faciāt vestes Aaron in quibus sancti-
ficatus ministret mihi. Hæc autē erūt
vestimenta quæ facient, Rationale &
superhumerale, tunicam & lineā stri-
ctam, cidarim & baltheū. Facient ve-
stimenta sancta fratri tuo Aaron & fi
lijs eius vt sacerdotio fungātur mihi.
Accipietq; aurum & hyacinthum &
purpuram, coccumq; bis tinctum &
B byssum. Facient autem superhume-
rale de auro & hyacintho & purpu-
ra, coccoq; bis tincto, & bysso retor-
ta opere polymito. Duas oras iūctas
habebit in vtroq; latere summitatū,
vt in vnum redeant. Ipsa quoq; te-
xtura & cūcta operis varietas erit ex
auro & hyacintho & purpura coccó-
que bis tincto, & bysso retorta. Su-
mésque duos lapides onychinos, &
sculpes in eis nomina filiorū Israel,
sex nomina in lapide vno, & sex reli-
qua in altero, iuxta ordinem natiui-
tatis eorum, Opere sculptoris & cæ- Sapi. 18. d
latura gemmarij, sculpes eos nomi-

nibus filiorum Israel, inclusos auro
atq; circundatos: & pones in vtroq;
latere superhumeralis, memoriale fi
lijs Israel. Portabitq; Aaron nomina
eorum coram domino super vtrūq;
humerum, ob recordationem. Facies C
& vncinos ex auro, & duas catenu/
las auri purissimi sibijnuicem cohæ/
rentes, quas inseres vncinis. Rationa
le quoque iudicij facies opere poly/
mito iuxta texturam superhumera/
lis ex auro, hyacintho, & purpura,
coccoq; bis tincto, & bysso retorta,
quadrangulum erit & duplex. men/
suram palmi habebit tam in longitu
dine quàm in latitudine, ponesq; in
eo quatuor ordines lapidum. In pri/
mo versu erit lapis sardius & topa/
zius, & smaragdus. in secundo, car/
bunculus, sapphirus, & iaspis. in ter/
tio, ligurius, achates, & amethysthus.
in quarto: chrysolithus, onychinus,
& beryllus. Inclusi auro erūt per or/
dines suos: habebuntq; nomina filio
rum Israel. Duodecim nominibus ce D

labuntur, ſinguli lapides nominibus
ſingulorũ per duodecim tribus. Fa-
cies in rationali catenas ſibiĵnuicem
cohęrẽtes ex auro puriſſimo, & duos
annulos aureos quos pones in vtra-
que rationalis ſummitate, catenasq́ꝫ
aureas iũges annulis qui ſunt in mar
ginibus eius: & ipſarum catenarum
extrema duobus copulabis vncinis
vtroque latere ſuperhumeralis quod
rationale reſpicit. Facies & duos an-
nulos aureos quos pones in ſummi-
tatibus rationalis, & in oris quæ è re-
gione ſunt ſuperhumeralis, & poſte-
D riora eius aſpiciunt: necnon & alios
duos ãnulos aureos qui ponẽdi ſunt
in vtroqꝫ latere ſuperhumeralis deor
E ſum, quod reſpicit contra faciem iun
cturæ inferioris, vt aptari poſſit cum
ſuperhumerali, & ſtringatur rationa-
le annulis ſuis cum annulis ſuperhu-
meralis vitta hyacinthina: vt maneat
iunctura fabrefacta, & à ſeinuicem ra
tionale & ſuperhumerale nequeãt ſe-
parari. Portabitq́ꝫ Aaron nomina fi-

liorum Israel in rationali iudicij su-
per pectus suum: quãdo ingredietur
sanctuarium memoriale coram do-
mino in æternum. Pones autẽ in ra-
tionali iudicij doctrinam & veritatẽ,
quæ erunt in pectore Aaron quando
ingredietur coram domino, & gesta-
bit iudicium filiorum Israel in pecto
re suo in conspectu domini semper.
Facies & tunicã superhumeralis to-
tam hyacinthinã, in cuius medio su-
pra erit capitium, & ora per gyrum
eius textilis, sicut fieri solet in extre-
mis vestium partibus, ne facile rum-
patur. Deorsum vero ad pedes eius- F
dem tunicę per circuitum quasi mala
punica facies ex hyacintho, & purpu-
ra, & cocco bis tincto, & bysso retor-
ta, mixtis in medio tintinnabulis, ita
vt tintinnabulum sit aureum & ma-
lum punicum, rursumq; tintinnabu
lum aliud aureum & malum punicũ.
Ecci. 45. b Et vestietur ea Aaron in officio mini
sterij, vt audiatur sonitus quando in-
greditur & egreditur sanctuarium in

conſpectu domini, & non moriatur.
Facies & laminã de auro puriſſimo
in qua ſculpes opere cælatoris, San-
ctum domino. Ligabisq; eã vitta hya
cinthina, & erit ſuper tiaram immi-
nens fronti pontificis. Portabitq; Aa
ron iniquitates eorum, quæ obtule-
runt & ſanctificauerunt filij Iſráel, in
cunctis muneribus & donarijs ſuis.
G Erit autem lamina ſemper in fronte
eius, vt placatus ſit ei dominus. Strin-
gesq; tunicam byſſo, & tiaram byſ-
ſinam facies & baltheum, opere plu-
marij. Porrò filijs Aaron tunicas li-
F neas parabis & baltheos ac tiaras in
gloriam & decõrẽ: veſtiesq; his om-
nibus Aaron fratrem tuum & filios
eius cum eo. Et cunctorum conſecra-
bis manus, ſanctificabisq; illos vt ſa-
cerdotio fungãtur mihi. Facies & fe-
minalia linea, vt operiant carnẽ tur-
pitudinis ſuæ à renibus vſque ad fe-
mora: & vtentur eis Aarõ & filij eius
quando ingredientur tabernaculum
teſtimonij, vel quãdo appropinquãt

ad altare vt ministrēt in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini eius post eum.

CAPVT XXIX.

Leui.9.a SEd & hoc facies, vt mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento & arietes duos immaculatos, panesq́; azymos & crustula absque fermento, quæ conspersa sint oleo, lagana quoq; azyma oleo lita. De simila triticea cuncta facies, & posita in canistro offeres: vitulum autē & duos arietes, & Aarō ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cumq́; laueris patrē cum filijs suis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est linea & tunica, superhumerali & rationali, quod constringes baltheo: & pones tiaram in capite eius, & laminam sanctam super tiaram, & oleū vnctionis fundes super caput eius, atq; hoc ritu consecrabitur. Filios quoq; illius applica- A B

bis & indues tunicis lineis, cingesq; baltheo, Aarō scilicet & liberos eius, & impones eis mitras eruntq; sacerdotes mihi religione perpetua. Postquam initiaueris manus eorum, applicabis & vitulum coram tabernaculo testimonij. Imponentq; Aaron & filij eius manus super caput illius, & mactabis eum in conspectu domini, iuxta ostium tabernaculi testimonij: sumptumq; de sanguine vituli, pones sup cornua altaris digito tuo; reliquum autem sanguinē fundes iuxta basim eius. Sumes & adipem totum qui operit intestina & reticulum iecoris, ac duos renes, & adipem qui super eos est, & offeres incensum super altare: carnes vero vituli & coriū & fimum cōbures foris extra castra, eo quòd pro peccato sit. Vnum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aarō & filij eius manus: quē cum mactaueris, tolles de sanguine eius, & fundes circa altare. ipsum autem arietem secabis in frusta, lotáque

Leui.1.b

C

Leui.3.a

C

inteſtina eius ac pedes pones ſuper
conciſas carnes, & ſuper caput illius,
& offeres totum arietem in incẽſum
ſup altare, oblatio eſt domino, odor
ſuauiſſimus victimæ domini. Tolles
quoq; arietem alterum, ſuper cuius
caput Aaron & filij eius ponent ma-
nus. Quem cum immolaueris ſumes
de ſanguine eius, & pones ſuper ex-
tremum auriculæ dextræ Aaron & fi-
liorum eius, & ſuper pollices manus
eorum ac pedis dextri, fundesq; ſan-
guinem ſuper altare per circuitum.
Cumq; tuleris de ſanguine qui eſt ſu D
per altare & de oleo vnctionis, aſper-
ges Aaron & veſtes eius, filios & ve-
ſtimenta eorum. Conſecratisq; ipſis
& veſtibus, tolles adipem de ariete,
& caudam & aruinam quæ operit vi-
talia, ac reticulum iecoris & duos re-
nes, atque adipem qui ſuper eos eſt,
armumq; dextrum eo quòd ſit aries
conſecrationis, tortamq; panis vnius
cruſtulam cõſperſam oleo, laganum
de caniſtro azymorũ, quod poſitum

est in conspectu domini: ponesq́; om-
nia super manus Aaron & filiorum
eius, & sanctificabis eos eleuans co-
ram domino. Suscipiésque vniuersa
de manibus eorum, & incendes su-
per altare in holocaustum, odorem
suauissimum in conspectu domini,
E quia oblatio eius est. Sumes quoque
pectusculũ de ariete quo initiatus est
Aaron, sanctificabiśq; illud eleuatum
coram domino, & cedet in partem
suam. Sanctificabiśq; & pectusculum
cõsecratum & armum quem de arie-
te separasti, quo initiatus est Aaron
D & filij eius, cedent́q; in partem Aarõ
& filiorum eius iure perpetuo à filijs
Israel, quia primitiua sunt & initia
de victimis eorum pacificis quæ of-
ferunt domino. Vestem autem san-
ctam qua vtetur Aaron, habebunt fi-
lij eius post eum, vt vngantur in ea
& consecrentur manus eorum. Se-
ptem diebus vtetur illa qui pontifex
pro eo fuerit cõstitutus de filijs eius,
& qui ingredietur tabernaculum te-

stimonij; vt ministret in sanctuario.
Arietem autem cõsecrationis tolles,
& coques carnes eius in loco sancto,
Leui.8.g quibus vescetur Aaron & filij eius.
Panes quoque qui sunt in canistro in F
vestibulo tabernaculi testimonij co-
medent, vt sit placabile sacrificium &
sanctificentur offerentium manus.
Alienigena non vescetur ex eis quia
sancti sunt. Quòd si remanserit de car-
nibus consecratis siue de panibus vs-
que mane, combures reliquias igni.
non comedent quia sanctificata sunt.
Omnia quæ præcepi tibi, facies su-
per Aaron & filijs eius. Septem die-
bus cõsecrabis manus eorum: & vi
tulum pro peccato offeres per singu
los dies ad expiandum. Mundabisq;
altare cum immolaueris expiationis
hostiam, & vnges illud in sanctifica-
tionem. Septem diebus expiabis al-
tare & sanctificabis, & erit sanctum
sanctorum: omnis qui tetigerit illud
sanctificabitur. Hoc est quod facies in
altari, Agnos anniculos duos per sin G

gulos dies iugiter, vnum agnum ma
ne, & alterum vespere, decimam par
tem similæ cõspersæ oleo tuso, quod
habeat mensuram quartam partem
hin, & vinum ad libandum eiusdem
mensuræ in agno vno. Alterum ve-
ro agnum offeres ad vesperam iuxta
ritum matutinæ oblationis, & iuxta
ea quæ diximus in odorem suauita-
tis. sacrificium est domino, oblatio-
ne perpetua in generationes vestras,
ad ostium tabernaculi testimonij co-
ram domino, vbi constituam vt lo-
quar ad te. Ibíque præcipiam filijs Is-
rael, & sanctificabitur altare in glo-
ria mea. Sanctificabo & tabernacu-
lum testimonij cum altari, & Aaron
cum filijs suis, vt sacerdotio fungan-
tur mihi. Et habitabo in medio filio-
rum Israel, eróque eis deus, & scient
quia ego dominus deus eorum, qui
eduxi eos de terra Ægypti, vt ma-
nerem inter illos, ego dominus deus
ipsorum.

CAPVT XXX.

FAcies quoq; altare ad ado- A
lendũ thymiama de lignis
sethim, habens cubitũ lon-
gitudinis, & alterum latitu
dinis, id est quadrangulũ, & duos cu
bitos in altitudine. Cornua ex ipso
procedent, vesties'q; illud auro puris
simo, tam craticulam eius, quàm pa-
rietes per circuitum, & cornua. Fa-
cies'q; ei coronã aureolam per gyrũ,
& duos annulos aureos sub corona
per singula latera, vt mittãtur in eos
vectes, & altare portetur. Ipsos quo-
que vectes facies de lignis sethim, &
inaurabis. Pones'q; altare contra ve-
lum, quod ante arcã pendet testimo-
nij coram propitiatorio quo tegitur
testimonium, vbi loquar tibi, & ado-
lebit incensum super eo Aaron, suaue
fragrans. Mane quãdo componet lu
cernas incendet illud: & quando col-
locat eas ad vesperum, vret thymia-
ma sempiternum coram domino in
generationes vestras. Nõ offeretis su B

per eo thymiama compositionis alte
rius, nec oblationem & victimã, nec
libabitis libamina. Et deprecabitur
Aaron super cornua altaris semel per
annum in sanguine, quod oblatũ est
pro peccato, & placabit super eo in
generationibus vestris. sanctum san-
ctorum erit domino. Locutúsque est
dominus ad Moysen, dicens. Quan- Nume.1.a
do tuleris summam filiorum Israel
iuxta numerum, dabunt singuli pre-
cium pro animabus suis domino, &
non erit plaga in eis, cum fuerint re-
censiti. Hoc autem dabit omnis qui
transit ad nomen, dimidiũ sicli iuxta Leui.27.c
mensuram tẽpli. Siclus, viginti obo- Nume.3.g
los habet. Media pars sicli offeretur Ezec.45.d
domino. Qui habetur in numero à
viginti annis & supra, dabit precium.
Diues non addet ad medium sicli, &
pauper nihil minuet. Susceptámque
pecuniam, quæ collata est à filijs Isra
el, trades in vsus tabernaculi testimo
nij, vt sit monimẽtum eorum coram
domino, & propitietur animab⁹ eo-

rum. Locutusq́ʒ est domin⁹ ad Moy C
sen, dicens. Facies & labium æneum
basi sua ad lauandum. ponesq́ʒ illud
inter tabernaculum testimonij & al-
tare. Et missa aqua lauabunt in ea Aa
ron, & filij eius manus suas ac pedes,
quãdo ingressuri sunt tabernaculum
testimonij, & quãdo accessuri sunt ad
altare, vt offerãt in eo thymiama do-
mino, ne forte moriantur. Legitimũ
sempiternum erit ipsi, & semini eius
per successiones. Locutusq́ʒ est domi
nus ad Moysen, dicẽs. Sume tibi aro
mata primæ myrrhæ & electæ quin-
gentos siclos, & cinamomi medium
id est ducentos quinquaginta siclos,
calami similiter ducẽtos quinquagin
ta siclos, casię autẽ quingentos siclos
in pondere sanctuarij, oleum de oli-
uetis mensuram hin, faciesq́ʒ vnctio-
nis oleum sanctum vnguentum cõ-
positum opere vnguentarij, & vnges
ex eo tabernaculum testimonij, & ar
cam testamenti, mensamq́ʒ cũ m va-
sis suis, candelabrũ, & vtensilia eius,

altaria thymiamatis, & holocausti & vniuersam supellectilem quę ad cul/
D tum eorum pertinet: sanctificabisq́; omnia, & erūt sancta sanctorum. qui tetigerit ea, sanctificabitur. Aaron & filios eius vnges, sanctificabisq́; eos, vt sacerdotio fungantur mihi. Filijs
A quoq; Israel dices, Hoc oleū vnctio/nis sanctū erit mihi in generationes vestras. Caro hominis non vngetur ex eo, & iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis. Homo qui/cunq; tale composuerit, & dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo. Dixitq́; dominus ad Moysen. Su me tibi aromata, stacten & onycham, galbanum boni odoris, & thus luci/
C dissimū, ęqualis ponderis erunt om/nia: faciesq́; thymiama compositum opere vnguentarij mixtū diligenter, & purum, & sanctificatione dignissi/mum. Cumq́; in tenuissimum pulue rem vniuersa cōtuderis, pones ex eo corā tabernaculo testimonij, in quo

loco apparebo tibi. sanctum sanctorū
erit vobis thymiama. Talem cōposi-
tionem non facietis in vsus vestros,
quia sanctū est domino. Homo qui-
cunque fecerit simile, vt odore illius
perfruatur, peribit de populis suis.

CAPVT XXXI.

Locutusq; est dominus ad A
Moysen, dicens. Ecce vo-
caui ex nomine Beseleel fi
lium Huri filij Hur de tri-
bu Iuda, & impleui eum spiritu dei,
sapientia, & intelligentia, & sciētia in
omni opere ad excogitandum quic-
quid fabrefieri potest ex auro, & argē
to & ære, marmore & gemmis, & di
uersitate lignorum: dediq; ei socium
Ooliab filium Achisamech de tribu
Dan. Et in corde, omnis eruditi posui B
sapientiam: vt faciāt cuncta quæ præ
cępi tibi, tabernaculum fœderis, & ar
cam testimonij, & propitiatorium
quod super eam est, & cuncta vasa ta
bernaculi, mēsamq;, & vasa eius, can
delabrum purissimū cum vasis suis,
& altaria

& altaria thymiamatis, & holocau-
sti, & omnia vasa eorum, labium cũ
basi sua, vestes sanctas in ministerio
Aaron sacerdoti, & filijs eius, vt fun
gātur officio suo in sacris, oleum vn
ctionis, & thymiama aromatum in
sanctuario. Omnia quæ præcępi tibi,
facient. Et locutus est dominus ad
C Moysen, dicēs. Loquere filijs Israel,
& dices ad eos, Videte vt sabbatum
meum custodiatis, quia signum est
inter me & vos in generationibus ve
stris, vt sciatis quia ego dominus, qui
sanctifico vos. Custodite sabbatum
meum, sanctum est enim vobis: qui
polluerit illud, morte morietur: qui
fecerit in eo opus, peribit anima illi⁹
de medio populi sui. Sex diebus fa-
cietis opus, in die septimo sabbatum
D est, requies sancta domino. Omnis
qui fecerit opus in hac die, morietur.
Custodiant filij Israel sabbatum, &
celebrent illud in generationib⁹ suis.
pactum est sempiternum inter me &
filios Israel, signumq́ perpetuum.

Geñ.1.d Sex enim diebus fecit dominus cœ-
lum, & terram, & in septimo ab om-
Deut.9.b ni opere cessauit. Dedit quoque domi-
nus Moysi completis huiuscemodi
sermonibus in monte Sinai duas ta-
bulas testimonij lapideas, scriptas di-
gito dei.

CAPVT XXXII.

VIdens autem populus quod A
moram faceret descenden-
di de monte Moyses, con-
gregatus aduersus Aaron,
Actu.7.e ait. Surge, fac nobis deos qui nos præ-
cedat. Moysi enim huic viro qui nos
eduxit de terra Ægypti, ignoramus
quid acciderit. Dixitque ad eos Aaron.
Tollite inaures aureas de vxorum,
filiorúmque, & filiarum vestrarum
auribus, & afferte ad me. Fecítque
populus quæ iusserat, deferens in- B
aures ad Aaron: quas cum ille acce-
Psal.115.b pisset, formauit opere fusorio, & fe-
cit eis vitulũ conflatilem. Dixerũtque.
Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxerũt
de terra Ægypti. Quod cum vidisset

Aaron, ędificauit altare coram eo, &
B præconis voce clamauit dicens, Cras
solennitas domini est. Surgentesq; 1.co.10.b
mane, obtulerunt holocausta, & ho-
stias pacificas, & sedit populus man-
ducare, & bibere, & surrexerũt lude-
re. Locutus est autem dominus ad
Moysen, dicens. Vade, descende quia Deut 9.b
peccauit populus tuus, quem edu-
xisti de terra Ægypti: recesserunt ci-
to de via, quã ostendisti eis: fecerũtq;
sibi vitulum conflatilem, & adoraue-
runt, atq; immolantes hostias ei, di- 1.Re.12.g
xerunt. Isti sunt dij tui Israel, qui te
eduxerũt de terra Ægypti. Rursumq;
ait domin⁹ ad Moysen, Cerno ꝙ po-
C pulus iste duræ ceruicis sit, dimitte
me, vt irascatur furor me⁹ cõtra eos,
& deleam eos, faciamq; te in gentem
magnam. Moyses autem orabat do-
minum deum suum, dicens. Cur do- psal.105.b
mine irascitur furor tuus contra po-
pulum tuum, quem eduxisti de terra
Ægypti, in fortitudine magna, & in
manu robusta? Ne quæso dicãt Ægy- Num.14 c

ptij, Callide eduxit eos, vt interfice-
ret in mõtibus, & deleret è terra: qe-
scat ira tua, & esto placabilis sup ne-
Gen. 48.c quitia populi tui. Recordare Abrahã,
Isaac, & Israel seruorum tuorũ, qui
bus iurasti per temetipsum, dicens,
Multiplicabo semen vestrum, sicut
stellas cœli, & vniuersam terrã hanc,
Gen. 12.b de qua locutus sum, Dabo semini ve D
stro, & possidebitis eam semper. Pla
catusq; est dominus ne faceret malũ
quod locutus fuerat aduersus popu-
lum suum. Et reuersus est Moyses de
monte portãs duas tabulas testimo-
nij in manu sua, scriptas ex vtraque
parte, & factas opere domini. Scri-
ptura quoq; dei erat sculpta in tabu-
lis. Audiens autem Iosue tumultum
populi vociferãtis, dixit ad Moysen,
Vlulatus pugnæ auditur in castris.
Qui respondit. Nõ est clamor adhor
tãtium ad pugnam, neq; vociferatio
compellentium ad fugam: sed vocẽ
cantãtium ego audio. Cumq; appro
pinquasset ad castra, vidit vitulum,

& choros: iratusq; valde, proiecit de
manu tabulas & confregit eas ad ra-
E dicem montis. Arripiensq; vitulum
quem fecerant, combussit, & contri-
uit vsq; ad puluerem, quem sparsit
in aquam, & dedit ex eo potum filijs
Israel. Dixitq; ad Aarō. Quid tibi fe-
cit hic populus, vt induceres super
D eum peccatum maximum? Cui ille
respondit. Ne indignetur dominus
meus: tu enim nosti populum istum
ꝙ pronus sit ad malum. dixerunt mi
hi, Fac nobis deos, qui nos præce-
dat: huic enim Moysi, qui nos eduxit
de terra Ægypti, nescimus quid acci
F derit. Quibus ego dixi. Quis vestrū
habet aurum? Tulerunt, & dederunt
mihi, & proieci illud in ignem, egres-
susq; est hic vitulus. Vides ergo Moy-
ses populum ꝙ esset nudatus (spo-
liauerat enim eum Aaron propter
ignominiam sordis, & inter hostes
nudum constituerat) & stans in por
ta castrorum, ait, Si quis est domini;
iungatur mihi. Congregatiq; sunt ad

eum omnes filij Leui: quib⁹ ait, Hęc
dicit dominus deus Israel. Ponat vir
gladium super femur suum: ite & re
dite de porta vsq; ad portam per me
dium castrorũ, & occidat vnusquisq;
fratrem, & amicũ, & proximum suũ.
Feceruntq; filij Leui iuxta sermoné
Moysi, cecideruntq; in die illa quasi
tria millia hominum. Et ait Moyses.
Cõsecrastis manus vestras hodie do
mino, vnusquisq; in filio, & in fratre
suo vt detur vobis benedictio. Facto
autem altero die, locutus est Moyses
ad populum. Peccastis peccatum ma G
ximum: ascendam ad dominum, si
quo modo quiuero eum deprecari I
pro scelere vestro. Reuersusq; ad dõ
minum, ait. Obsecro peccauit popu-
lus iste peccatum maximum, fece-
runtq; sibi deos aureos, aut dimitte
eis hanc noxam: aut si non facis, de-
Eccl.45.a le me de libro tuo qué scripsisti. Cui
respondit dominus. Qui peccauerit
mihi, delebo eũ de libro meo: tu au-
tem vade, & duc populũ istum quõ

locutus sum tibi, angelus meus præ
cedet te. Ego autem in die vltionis
visitabo & hoc peccatum eorũ. Per-
cussit ergo dominus populum pro
reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPVT XXXIII.

A Locutusq; est dominus ad
Moysen, dicens, Vade ascẽ
de de loco isto tu & popu
lus tuꝰ, quem eduxisti de
terra Ægypti, in terram quam iura-
ui Abraham, Isaac, & Iacob, dicens: Geñ. 12. b
Semini tuo dabo eam, & mittam prę Sup. 23. c
cursorem tui angelum, vt eijciã Cha Iosue. 24 c
nanæum, & Amorrhæum, & Ethę- Deut. 7. c
um, & Pherezæum, & Euæum, & Ie
busæum, & intres in terram fluentẽ
lacte & melle. Non enim ascendam
tecum; quia populus duræ ceruicis
es, ne forte disperdam te in via. Audi
ensq; populus sermonem hunc pessi
mum, luxit. & nullus ex more indu
tus ẽ cultu suo. Dixitq; dominus ad
Moysen, Loquere filijs Israel. Popu
lus duræ ceruicis es; semel ascendã

in medio tui,& delebo te. Iam nunc
depone ornatum tuum, vt sciam qd
faciam tibi. Deposuerũt ergo filij If- B
rael ornatum suum à monte Oreb.
Moyses quoq; tollens tabernaculũ,
tetẽdit extra castra procul, vocauitq;
nomen eius tabernaculum fœderis.
Et omnis populus qui habebat ali-
quam quæstionem, egrediebatur ad
tabernaculum fœderis extra castra.
Cumq; egredere͂t Moyses ad taber-
naculũm, surgebat vniuersa plebs, &
stabat vnusquisq; in ostio papilionis
sui, respiciebantq; tergum Moysi, do
nec ingrederetur tentorium. Ingref
so autem illo tabernaculum fœderis,
descendebat columna nubis, & sta-
bat ad ostium, loquebaturq; domin⁹
cum Moyse cernentibus vniuersis
q̃ columna nubis staret ad ostium
tabernaculi. Stabantq; ipsi, & adora-
bant per fores tabernaculorum suo-
rum. Loquebatur autẽ dominus ad
Moysen facie ad faciem, sicut solet
loqui homo ad amicũ suum. Cumq; C

ille reuerteretur in castra, minister eius Iosue, filius Nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem Moyses ad dominum. Præcipis vt educam populum istum, & non indicas mihi quem missurus es mecũ, presertim cũ dixeris, Noui te ex nomine, & inuenisti gratiam corã me. Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, ostẽde mihi faciem tuam, vt sciã te, & inueniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gẽtem hanc. Dixitq; dominus. Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi. Et ait Moyses. Si non tuipse præcedas, ne educas nos de loco isto. In quo enim scire poterimus ego & populus tuus inuenisse nos gratiam in cõspectu tuo, nisi ambulaueris nobiscum, vt glorificemur ab omnib⁹ populis qui habitant super terram? Dixit au-

D tem dominus ad Moysen. Et verbũ istud quod locutus es, faciam, inuenisti enim gratiam coram me, & teipsum noui ex nomine. Qui ait. Ostẽ

de mihi gloriam tuā. Respondit. Ego
ostendam omne bonum tibi, & voca
bor in nomine domini coram te, &
Rom.9.c miserebor cui voluero, & clemens
ero in quē mihi placuerit. Rursumq́
ait. Non poteris videre faciem meā.
nō enim videbit me homo, & viuet.
Et iterum, Ecce, inquit, ē locus apud
me, & stabis supra petram. Cumq́
transibit gloria mea, ponam te in fo-
ramine petrę, & protegā dextera mea
donec transeam, tollamq́ manū me
am, & videbis posteriora mea, faciē
autem meam videre non poteris.

CAPVT XXXIIII.

A C deinceps præcide, ait, A
tibi duas tabulas lapideas
instar priorum, & scribā
super eas verba quæ ha-
buerunt tabulæ quas fregisti. Esto pa B
ratus mane, vt ascēdas statim in mō
tem Sinai, stabisq́ mecum super ver C
ticem montis. Nullus ascendat tecū,
nec videat quispiam per totum mō-
tem, boues quoq́ & oues non pascā

tur econtra. Excidit ergo duas tabu-
las lapideas, quales antea fuerant: &
de nocte consurgens ascendit in mõ
tem Sinai, sicut præceperat ei domi-
nus, portans secũ duas tabulas. Cũq;
descendisset dominus per nubem, ste-
tit Moyses cum eo, inuocans nomẽ
domini. Quo transeunte coram eo,
ait. Dominator domine deus miseri
cors & clemens, patiens & multę mi
serationis, ac verax, qui custodis mi-
sericordiam in millia, qui aufers ini-
quitatem & scelera, atq; peccata, nul
lusq; apud te per se innocẽs est. Qui
reddis iniquitatem patrum filijs, ac Hier. 32, c.
nepotibus in tertiam & quartam pro Deut. 5. a.
B geniem. Festinusq; Moyses, curuatus
est pronus in terram, & adorans ait.
Si inueni gratiam in cõspectu tuo do
mine, obsecro vt gradiaris nobiscũ,
C populus enim duræ ceruicis est: vt
auferas iniquitates nostras atq; pec-
cata, nosq; possideas. Respondit do-
minus. Ego inibo pactum videntibus
cunctis, signa faciam quæ nunquam

visa sunt super terrã, nec in vllis gen
tibus: vt cernat populus iste, in cuius
es medio, opus domini terribile qđ
facturus sum. Obserua cũcta, quæ ho
die mandaui tibi. Ego ipse eijciam an
te faciem tuam Amorrhęum & Cha
nanæum, & Ethæum, Pherezæum
quoq;, & Euæum, & Iebusæum. Ca
ue ne vnquã cum habitatoribus ter-
ræ illius iungas amicitias, quę sint ti
bi in ruinam, sed & aras eorum de-
strue, confringe statuas, lucosq; suc-
cide. Noli adorare deum alienum.
Dominus zelotes nomen eius, deus
Sup. 23. d est æmulator. Ne ineas pactum cum
Deut. 7. a hominibus illarum regionum, nę cũ
fornicati fuerint cum dijs suis, & ado
rauerint simulacra eorum, vocet te
quispiam vt comedas de immolatis.
Nec vxorem de filiabus eorum acci-
pies filijs tuis: ne postquam ipsæ fuę C
3. reg. 11. a rint fornicatæ, fornicari faciant & fi-
lios tuos in deos suos. Deos confla-
tiles non facies tibi. Solennitatem a-
zymorum custodies. Septem diebus

vescêris azymis, sicut præcępi tibi in
tempore messis nouorum. mense e-
nim verni temporis egressus es de
Ægypto. Omne quod aperit vuluam Sup.13.a
generis masculini, meum erit. De cũ-
ctis animantibus tam de bobus, q̃
de ouibus, meum erit. Primogenitũ Sup.23.b
asini redimes oue. sin autem nec pre- Deu.16.d
cium pro eo dederis, occidetur. Pri- Eccle.35.a
mogenitum filiorum tuorum redi-
mes, nec apparebis in cõspectu meo
vacuus. Sex diebus operaberis, die se
ptimo cessabis arare & metere. Solẽ
nitatem hebdomadarum facies tibi
in primitijs frugum messis tuæ triti-
ceæ, & solennitatem quando redeũ-
te anni tempore cuncta conduntur.
Tribus temporibꝰ anni apparebit o-
mne masculinum tuum in cõspectu
omnipotentis domini dei Israel. Cũ
enim tulero gentes à facie tua, & di-
latauero terminos tuos, nullus insi-
diabitur terræ tuæ, ascendente te &
apparente in conspectu domini dei
tui ter in anno. Non immolabis su-

per fermẽto sanguinem hostię meę; neq; residebit mane de victimis solẽnitatis phase. Primitias frugum ter- D ræ tuæ offeres in domo domini dei tui. Non coques hœdum in lacte ma-
Sup. 23. c tris suæ. Dixitq; dominus ad Moy-
Deut. 14. c sen. Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum & cum Israel pepigi fœdus. Fuit ergo ibi cum domino Moyses quadraginta dies, & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam non bibit, & scripsit in tabulis verba fœderis decem. Cumq; descenderet Moyses de mõte Sinai, tenebat duas tabulas lapideas testimonij, & ignorabat ꝙ cornuta esset facies sua, ex cõsortio sermonis domini. Videntes autem Aaron & filij Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere. Vocatiq; ab eo, reuersi sunt tam Aarõ, q̃; principes synagôgæ. Et postquam locutus est ad eos, venerunt ad eum etiam omnes filij Israel. Quibus præcępit cuncta quæ audierat à domino in monte Sinai. Impletisq;

ſermonibus poſuit velamen ſuper fa
ciem ſuam. Quod ingreſſus ad do- 2.Cor.3.c
minum, & loquens cum eo auferé-
bat donec exiret, & tunc loquebatur
ad filios Iſrael omnia quæ ſibi fue-
rant imperata. Qui videbant faciem
egredi ētis Moyſi eſſe cornutam, ſed
operiebat ille rurſus faciem ſuam, ſi
quando loquebatur ad eos.

CAPVT XXXV.

A Igitur cōgregata omni tur
ba filiorū Iſrael, dixit ad
eos. Hęc ſunt quę iuſſit do
minus fieri, Sex diebus fa-
cietis opus, ſeptimus dies erit vobis
ſanctus, ſabbatum & requies domi-
ni: qui fecerit opus in eo, occidetur.
Non ſuccendetis ignem in omnibus
habitaculis veſtris per diem ſabbati.
Et ait Moyſes ad omnem cateruam
filiorum Iſrael. Iſte eſt ſermo quem
præcępit dominus, dicens. Separate
apud vos primitias domino. Omnis
voluntarius & prono animo offerat
eas domino. Aurum & argētum, &

æs,& hyacinthum & purpuram, coc
cumq́; bis tinctum,& byssum, pilos
caprarum, pellesq́; arietum rubrica-
tas,& hyacinthinas, ligna sethim, &
oleum ad luminaria concinnãda, &
vt conficiatur vnguẽtum, & thymia
ma suauissimum, lapides onychinos,
& gemmas ad ornatum superhume
ralis & rationalis. Quisquis vestrum B
sapiens est, veniat & faciat quod do-
minus imperauit, tabernaculum sci-
licet, & tectum eius, atq; operimen-
tum, annulos & tabulata cum vecti
bus, paxillos & bases, arcam & ve-
ctes, propitiatorium, & velum quod
ante illud oppanditur, mensam cum
vectibus & vasis & propositionis pa
nibus, candelabrum ad luminaria su
stentanda, vasa illius & lucernas, &
oleum ad nutrimenta ignium, alta-
re thymiamatis, & vectes, & oleum
vnctionis & thymiama ex aromati-
bus, tentorium ad ostium tabernacu
li, altare holocausti, & craticulam ei⁹
æneam cum vectibus & vasis suis,
labrum

labrum & bases eius, cortinas atrij cũ columnis & basibus, tentorium in foribus vestibuli: paxillos tabernaculi atrij cum funiculis suis, vestimenta quorũ vsus est in ministerio sanctuarij, vestes Aaron pontificis ac filiorũ eius vt sacerdotio fungantur mihi.

C Egressaq; omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, obtulerunt mente promptissima atq; deuota primitias domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonij. Quicquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus prębuerunt, armillas & inaures, annulos & dextralia. Omne vas aureum in donaria domini separatum est. Si quis habebat hyacinthũ & purpuram, coccumq; bis tinctũ, byssum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & hyacinthinas, argenti & auri, ærisq; metalla, obtulerunt domino, lignaq; sethim in varios vsus. Sed & mulieres doctæ quæ venerãt, dederunt hyacinthum, purpuram, &

vermiculum ac byssum, & pilos ca-
prarũ, sponte propria cuncta tribuen
tes. Principes vero obtulerũt lapides
onychinos, & gẽmas ad superhume-
rale & rationale, aromataq́ꝫ, & oleũ
ad luminaria concinnanda, & ad præ
parandum vnguẽtum, ac thymiama
odoris suauissimi componendũ. Om D
nes viri & mulieres mẽte deuota ob-
tulerũt donaria, vt fierent opera quæ
iusserat dominus per manum Moy-
si. Cuncti filij Israel volũtaria domi-
no dedicauerunt. Dixitq́ꝫ Moyses ad
filios Israel. Ecce vocauit dominus
ex nomine Beseleel filium Huri, filij
Hur de tribu Iuda: impleuitq́ꝫ eum
spiritu dei, sapientia & intelligẽtia &
scientia, & omni doctrina ad excogi-
tandum, & faciendum opus in auro
& argento, & ære, & ferro, sculpen-
disq́ꝫ lapidibus, & opere carpẽtario.
quicquid fabre adinueniri potest, de-
dit in corde eius. Ooliab quoque filiũ
Achisamech de tribu Dan, ambos eru
diuit sapientia, vt faciant opera abie-

tarij, polymitarij, ac plumarij de hyacintho ac purpura, coccóque bis tincto, & bysso, & texāt omnia, ac noua quæq; reperiant.

CAPVT XXXVI.

A FEcit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiēs, quibus dedit dominus sapientiam & intellectum, vt scirent fabre operari quę in vsu sanctuarij necessaria sunt, & quę pręcepit dominus. Cumq; vocasset eos Moyses, & omnem eruditū virum cui dederat dominus sapientiā, & qui sponte sua obtulerāt se ad faciendum opus, tradidit eis vniuersa donaria filiorum Israel. Qui cum instarent operi quotidie, mane vota populus offerebat. Vnde artifices venire compulsi, dixerunt Moysi. Plus offert populus q̄ necessariū est. Iussit ergo Moyses pręconis voce cātari, Nec vir nec mulier quicquam offerat vltra in opere sanctuarij. Sicq; cessatū est à muneribus offerendis, eo q̄ oblata sufficerent &

ſuperabundarent. Feceruntq́ꝫ omnes corde ſapientes ad explendū opus tabernaculi, cortinas decē de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, coccóque bis tincto, opere vario, & arte polymita. quarū vna habebat in lon- B gitudine vigintiocto cubitos & in latitudine quatuor. vna menſura erat omnium cortinarū. Coniunxitq́ꝫ cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinqꝫ ſibi inuicem copulauit. Fecit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ vnius ex vtroqꝫ latere, & in ora cortinæ alterius ſimiliter, vt cōtra ſe inuicem venirent anſæ, & mutuo iungerētur. Vnde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas, & fieret vnum tabernaculū. Fecit & ſaga vndecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi: vnum ſagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor. vnius menſuræ erant omnia ſaga. quorū quinqꝫ iunxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim.

Fecitq́ʒ ansas quinquaginta in ora sa-
gi vnius, & quinquaginta in ora sagi
alterius, vt sibiinuicem iungerentur.
Et fibulas æneas quinquaginta, qui-
bus necteretur tectum, & vnum pal-
C lium ex omnibus sagis fieret. Fecit &
opertorium tabernaculi de pellibus
arietũ rubricatis, aliudq́ʒ desuper ve-
lamentum de pellibus hyacinthinis.
Fecit & tabulas tabernaculi de lignis
sethim stãtes. Decem cubitorum erat
longitudo tabulæ vnius: & vnum ac
semis cubitũ latitudo retinebat. Binæ
incastraturæ erant per singulas tabu-
las, vt alteri altera iungeretur. Sic fe-
cit in omnibus tabernaculi tabulis. E
quibus viginti ad plagam meridianã
erant contra austrũ cum quadraginta
basibus argenteis. Duæ bases sub vna
tabula ponebãtur ex vtraqʒ parte an-
gulorum, vbi incastraturę laterum in
angulis terminãtur. Ad plagã quoqʒ
tabernaculi quę respicit ad aquilonẽ,
fecit viginti tabulas cum quadragin-
ta basibus argẽteis, duas bases per sin

gulas tabulas. Contra occidentē vero, id eſt ad eam partem tabernaculi quę mare reſpicit, fecit ſex tabulas, & duas alias per ſingulos angulos tabernaculi retro, quæ iunctæ erant à deorſum vſq; ſurſum: & in vnam cōpaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex vtraque parte per ſingulos angulos: vt octo eſſent ſimul tabulę, & haberent baſes argēteas ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis. Fe- D cit & vectes de lignis ſethim, quinq; ad continendas tabulas vnius lateris tabernaculi, & quinq; alios ad alterius lateris coaptādas tabulas: & extra hos quinq; alios vectes ad occidētalem plagā tabernaculi cōtra mare. Fecit quoq; vectē alium, qui per medias tabulas ab angulo vſq; ad angulum perueniret. Ipſa autem tabulata deaurauit, fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit. Fecit & velum de hyacintho: & purpura,

vermiculo ac bysso retorta opere po-
lymitario, varium atque distinctũ, &
quatuor columnas de lignis sethim,
quas cũ capitibus deaurauit, fusis ba-
sibus earum argenteis. Fecit & tento-
rium in introitu tabernaculi ex hya-
cintho, purpura, vermiculo, byssoq;
retorta opere plumarij: & columnas
quinq; cum capitibus suis, quas ope-
ruit auro, basesq; earũ fudit æneas.

CAPVT XXXVII.

A Fecit autem Beseleel & arcã
de lignis sethim, habẽtem
duos & semis cubitos in lõ-
gitudine, & cubitum ac se-
missem in latitudine, altitudo quoq;
vni⁹ cubiti fuit & dimidij: vestiuitq;
eam auro purissimo intus ac foris. Et
fecit illi coronam auream per gyrũ,
cõflans quatuor annulos aureos per
quatuor angulos eius: duos annulos
in latere vno, & duos in altero. Ve-
ctes quoq; fecit de lignis sethim, quos
vestiuit auro, & quos misit in annu-
los, qui erãt in lateribus arcæ, ad por-

tandum eam. Fecit & propitiatoriũ,
id est oraculum, de auro mũdissimo,
duorum cubitorum & dimidij in lõ
gitudine, & cubiti ac semis in latitu-
dine. Duos etiam Cherubin ex auro
ductili, quos posuit ex vtraque parte
propitiatorij, Cherub vnum in sum-
mitate vnius partis, & Cherub alte-
rũ in summitate partis alterius: duos
Cherubin in singulis summitatibus B
propitiatorij, extendentes alas, & te-
gentes propitiatorium, séq; mutuo
& illud respicientes. Fecit & mẽsam
de lignis sethim in longitudine duo-
rum cubitorũ, & in latitudine vnius
cubiti, quæ habebat in altitudine cu-
bitum ac semissem. circũdedit'q; eam
auro mundissimo, & fecit illi labium
aureum per gyrum, ipsi'q; labio corõ
nam auream interrasilem quatuor di
gitorum, & super eandem alterã co-
ronam auream. Fudit & quatuor cir-
culos aureos, quos posuit in quatuor
angulis per singulos pedes mensę cõ
tra coronam, misit'q; in eos vectes, vt

possit mensa portari. Ipsos quoq; vectes fecit de lignis sethim, & circũdedit eos auro. Et vasa ad diuersos vsus mensę, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus
C offerenda sunt libamina. Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami, cyphi, sphęrulęq; simul & lilia procedebant, sex in vtroq; latere. tres calami ex parte
B vna, & tres ex altera. tres cyphi in nucis modũ per calamos singulos, sphęrulæq; simul & lilia. & tres cyphi instar nucis ĩ calamo altero, sphęrulęq; simul & lilia. Æquũ erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri. In ipso autem vecte erãt quatuor cyphi in nucis modum sphęrulæq; per singulos & lilia, & sphęrulæ sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte vno. & sphærulæ igitur, & calami ex ipso erat vniuersa ductilia ex auro purissimo. Fecit & lucernas septem cum emunctorijs suis, &

vasa vbi ea quæ emuncta sunt, extinguantur, de auro mundissimo. Talentum auri appēdebat candelabrū cum omnibus vasis suis. Fecit & altare thymiamatis de lignis sethim, per quadrum singulos habens cubitos, & in altitudine duos, è cuius angulis procedebāt cornua, vestiuitq́ illud auro purissimo cum craticula ac parietib⁹ & cornibus. Fecitq́ ei coronā aureolam per gyrum, & duos annulos aureos sub corona per singula latera, vt mittantur in eos vectes, & possit altare portari. Ipsos autē vectes fecit de lignis sethim, & operuit laminis aureis. Composuit & oleum ad sanctificationis vnguentum, & thymiamata de aromatibus mundissimis opere pigmentarij. D

CAPVT XXXVIII.

Fecit & altare holocausti de lignis sethim quinq́ cubitorum per quadrū & trium in altitudine, cuius cornua de angulis procedebant, operuitq́ il A

lud laminis æneis. Et in vsus eius pa
rauit ex ære vasa diuersa, lebetes, for
cipes, fuscinulas, vncinos & igniũ re/
ceptacula. Craticulamq́ꝫ eius in mo/
dum retis fecit æneam, & subter eam
in altaris medio arulã fusis quatuor
annulis per totidẽ retiaculi summita
tes, ad immittendos vectes ad portã/
dum. quos & ipsos fecit de lignis se/
thim, & operuit laminis æneis, indu/
xitq́ꝫ in circulos qui in lateribus alta
ris eminebant. Ipsum autẽ altare nõ
erat solidum, sed cauum ex tabulatis,
& intus vacuũ. Fecit & labrum æneũ
cum basi sua de speculis mulierum,
quę excubabant in ostio tabernaculi.
Fecit & atrium, in cuius australi pla/
ga erãt tentoria de bysso retorta, cubi
torum centum, colũnę æneæ viginti
cum basibus suis, capita columnarũ,
& tota operis cęlatura argẽtea. Æque
ad septentrionalem plagam tẽtoria,
colũnæ basesq́ꝫ, & capita columnarũ
eiusdẽ mensuræ, & operis ac metalli
erant. In ea vero plaga quæ ad occi/

dentem respicit, fuerũt tentoria cubi-
torum quinquaginta, colũnæ decem
cum basibus suis æneę, & capita colũ
narum, & tota operis cælatura argen
tea. Porrò contra orientem quinqua
ginta cubitorum parauit tentoria, è
quibus quindecim cubitos colũnarũ
trium cũ basibus suis vnũ tenebat la-
tus: & in parte altera, quia inter vtra-
que introitũ tabernaculi fecit, quinde
cim æque cubitorum erant tentoria;
colũnęq; tres, & bases totidẽ. Cuncta
atrij tẽtoria byssus retorta texuerat.
Bases columnarũ fuêre æneæ, capita
autem earum cum cunctis cælaturis
suis argẽtea, sed & ipsas colũnas atrij
vestiuit argento. Et in introitu eius C
opere plumario fecit tentoriũ ex hya
cintho, purpura, vermiculo ac bysso
retorta, quod habebat viginti cubitos
in longitudine, altitudo vero quinq;
cubitorum erat iuxta mensuram quã
cuncta atrij tentoria habebant. Colũ-
næ autẽ in ingressu fuere quatuor cũ
basibus æneis, capitaq; earum & cæ-

laturæ argenteæ, Paxillos quoque tabernaculi & atrij per gyrũ fecit æneos. Hæc ſunt inſtruméta tabernaculi teſtimonij, quę enumerata ſunt iuxta præceptum Moyſi in ceremonijs Leuitarum per manũ Ithamar filij Aaron ſacerdotis: quę Beſeleel filius Huri, filij Hur de tribu Iuda domino per Moyſen iubéte compleuerat, iuncto ſibi ſocio Ooliab, filio Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe artifex lignorũ egregius fuit, & polymitarius atque plumari⁹ ex hyacintho, purpura, ver-
D miculo, & byſſo. Omne aurum quod expenſum eſt in opere ſanctuarij, & quod oblatum eſt in donarijs, viginti & nouem talentorũ fuit, & ſeptingentorum triginta ſiclorũ ad menſuram ſanctuarij. Oblatum eſt autem ab his qui trãſierunt ad numerum à viginti annis & ſupra, de ſexcétis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum. Fuerunt præterea centum talenta argenti, è quibus cõflatæ ſunt baſes ſanctuarij, & introitus vbi velũ

pendet. Centum bases factæ sunt de
talentis centum, singulis talentis per
bases singulas supputatis. De mille
autem septingentis, & septuaginta-
quinq; siclis fecit capita colũnarum,
quas & ipsas vestiuit argento. Æris
quoq; oblata sunt talenta septuagin- B
taduo millia, & quadringenti supra
sicli, ex quibus fusæ sunt bases in in-
troitu tabernaculi testimonij, & alta-
re æneũ cum craticula sua, omniaq;
vasa quæ ad vsum eius pertinent, &
bases atrij tã in circuitu quàm in in-
gressu eius, & paxilli tabernaculi at-
que atrij per gyrum.

CAPVT XXXIX.

DE hyacintho vero & pur- A
pura, vermiculo ac bysso
fecit vestes, quibus indue-
retur Aaron quando mini
strabat in sanctis, sicut præcepit do- C
minus Moysi. Fecit igitur & superhu
merale de auro, hyacintho, & purpu-
ra, coccoq; bis tincto, & bysso retor-
ta, opere polymitario. Inciditq; bra-

ctleas aureas, & extenuauit in fila, vt
possent torqueri cum priorum colo-
rum subtegmine, duasq; oras sibijn-
uicē copulatas in vtroq; latere sum-
mitatū, & baltheū ex ijsdem colori-
bus, sicut præcęperat domin⁹ Moysi.
B Parauit & duos lapides onychinos,
astrictos & inclusos auro, & sculptos
arte gemmaria nominibus filiorū Is-
rael: sex nomina in lapide vno & sex
in altero iuxta ordinē natiuitatis eo-
rum. Posuitq; eos in lateribus super-
humeralis in monimētum filiorum
Israel, sicut præcęperat domin⁹ Moy-
si. Fecit & rationale opere polymito
iuxta opus superhumeralis, ex auro,
A hyacintho, purpura, coccoq; bis tin-
cto & bysso retorta, quadrangulum
duplex mēsurę palmi. & posuit in eo
gemmarū ordines quatuor. in primo
C versu erat sardius, topazius, smarag-
dus. in secundo, carbunculus, sapphi-
rus & iaspis. in tertio, ligurius, acha-
tes, & amethysthus. in quarto, chryso-
lithus, onychinus, & berillus, circum

dati & inclusi auro per ordines suos.
Ipsiq́; lapides duodecim sculpti erãt
nominibus duodecim tribuũ Israel,
singuli per nomina singulorũ. Fece-
runt in rationali & catenulas sibijn-
uicem cohærẽtes, de auro purissimo,
& duos vncinos, totidemq́; annulos
aureos. Porrò annulos posuerunt in
vtroq; latere rationalis, è quibus pen
derẽt duæ catenę aureę, quas inserue
runt vncinis qui in superhumeralis
angulis eminebant. Hæc & ante & re D
tro ita cõueniebãt sibi, vt superhume
rale & rationale mutuo necterentur,
stricta ad baltheũ & annulis fortius
copulata quos iungebat vitta hyacin
thina, ne laxa fluerẽt & à seinuicẽ mo
uerẽntur, sicut præceperat dominus
Moysi. Feceruntq́; tunicã superhume
ralis totã hyacinthinã: & capitium in
superiori parte cõtra mediũ, oramq́;
per gyrum capitij textilem: deorsum
autẽ ad pedes mala punica ex hyacin
tho, purpura, vermiculo, ac bysso re-
torta, & tintinnabula de auro purissi
mo: quæ

mo: quæ posuerunt inter mala grana/
nata in extrema parte tunicæ per gy
rum. tintinnabulum autem aureum
& malum punicum, quibus ornatus
incedebat pontifex quando ministe/
rio fungebatur, sicut præceperat do/
E min⁹ Moysi. Fecerũt & tunicas byssinas
sinas opere textili Aaron & filijs ei⁹:
& mitras cum coronulis suis ex byss
so: feminalia quoq; linea, byssina: cin
gulum vero de bysso retorta hyacin
tho, purpura, ac vermiculo distinctũ
arte plumaria, sicut præceperat domi
nus Moysi. Fecerũt & laminã sacræ
venerationis de auro purissimo, scri
pseruntq; in ea opere gemmario, Sã
ctum domini: & strinxerunt eam cũ
mitra & vitta hyacinthina, sicut præ
ceperat dominus Moysi. Perfectum
est igitur omne opus tabernaculi &
F tecti testimonij. Fecerũtq; filij Israel
cuncta quæ præceperat domin⁹ Moy
si, & obtulerunt tabernaculum & te/
ctum & vniuersam supellectilem, an
nulos, tabulas, vectes, columnas, ac

bases, opertorium de pellibus arietũ rubricatis, & aliud operimentum de hyacinthinis pellib⁹, velum, arcam, vectes propitiatorium, mẽsam cum vasis suis & propositionis panibus, candelabrum, lucernas, & ytensilia earum cum oleo, altare aureum & vnguentum & thymiama ex aromatibus, & tentorium in introitu tabernaculi, altare ęneum, retiaculum, vectes, & vasa ei⁹ omnia, labrum cum basi sua, tentoria atrij, & columnas cum basibus suis, tẽtorium in introitu atrij, funiculosq́ꝫ illi⁹ & paxillos. Nihil ex vasis defuit quæ in ministerium tabernaculi, & in tectum fœderis iussa sunt fieri. Vestes quoqꝫ quib⁹ sacerdotes vtuntur in sanctuario Aaron scilicet & filij eius, obtulerunt filij Israel, sicut præcęperat dominus. Quę postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis. G B

CAPVT XL.

LOcutus est dñs ad Moysen dicens. Mense primo, A

prima die menſis eriges tabernacu-
lum teſtimonij, & pones in eo arcā,
dimittesq; ante illū, velum: & illata
mēſa pones ſuper eā quæ rite præce-
pta ſunt. Cādelabrū ſtabit cū lucernis
ſuis, & altare aureū in quo adolet' in
cenſum coram arca teſtimonij. Ten-
torium in introitu tabernaculi teſti-
monij pones, & ante illud altare ho-
locauſti: labrum inter altare & taber
naculum, quod implebis aqua. Cir-
cundabisq; atrium tētorijs & ingreſ
B ſum eius. Et aſſumpto vnctionis o-
leo, vnges tabernaculum cum vaſis
ſuis, vt ſanctificentur altare holocau
ſti & omnia vaſa eius, labrum cum
baſi ſua. omnia vnctionis oleo conſe
crabis, vt ſint ſancta ſanctorum. Ap-
plicabisq; Aaron & filios eius ad fo-
res tabernaculi teſtimonij, & lotos
aqua indues ſanctis veſtibus, vt mi-
niſtrent mihi, & vnctio eorum in ſa-
cerdotium ſempiternum proficiat.
Fecitq; Moyſes omnia quę præce-
perat dominus. Igitur menſe primo

anni secundi, in prima die mensis col
Nume.7.a locatum est tabernaculum. Erexitq́;
Moyses illud & posuit tabulas ac ba
ses & vectes, statuitq́; columnas &
expandit tectum super tabernaculũ
imposito desuper operimento, sicut
dominus imperauerat. Posuit & te-
stimonium in arca, subditis infra ve
ctibus & oraculum desuper. Cumq́; C
intulisset arcam in tabernaculum te
stimonij, appendit ante eam velum
vt expleret domini iussionẽ. Posuit
& mẽsam in tabernaculo testimonij
ad plagam septentrionalem extra ve
lum, ordinatis coràm propositionis
panibus, sicut præceperat dominus
Moysi. Posuit & candelabrum in ta
bernaculo testimonij è regione men
sæ in parte australi, locatis per ordi-
nem lucernis, iuxta præceptum do-
mini. Posuit & altare aureum sub te
cto testimonij contra velum, & ado
leuit super eo incensum aromatum,
sicut iusserat dominus Moysi. Posuit
& tentorium in introitu tabernaculi
testimonij, & altare holocausti in ve

stibulo testimonij, offerens in eo ho
D locaustum & sacrificia, vt dominus
imperauerat. Labrum quoq; statuit
inter tabernaculum testimonij & al-
A tare, implens illud aqua. Lauerunt'q;
in eo Moyses & Aaron, ac filij eius
manus suas & pedes, cum ingrederē
tur tectum fœderis, & accederent ad
altare, sicut preceperat domin⁹ Moy
si. Erexit & atrium per gyrum taber
naculi & altaris, ducto in introitu e-
ius tentorio. Postquam omnia perfe
cta sunt, operuit nubes tabernaculū Nume.9.c
testimonij, & gloria domini imple- 3.reg.8.b
uit illud. Nec poterat Moyses ingre-
di tectum fœderis, nube operiēte o-
mnia, & maiestate domini coruscan
te, quia cuncta nubes operuerat. Si
quando nubes tabernaculum desere
bat, proficiscebatur filij Israel per tur
mas suas: si pendebat desuper, mane
bant in eodē loco. Nubes quippe do
mini incubabat per dié tabernaculo,
& ignis in nocte, vidétibus cūctis po
pulis Israel p cūctas mãsiones suas.

LIBER LEVITICVS,

HEBRAICE VAICRA.

OCAVIT AV- A
tem Moysen, & lo-
cutus est ei domi-
nus de tabernaculo
testimonij, dicens.
Loquere filijs Isra-
el, & dices ad eos.
Numer. 9. c
3 reg. 8. a
Homo qui obtulerit ex vobis hostiā
domino de pecoribus, id est de bob⁹
& ouibus offerens victimas, si holo
caustum fuerit eius oblatio, ac de ar-
méto: masculum im maculatum of-
feret ad ostium tabernaculi testimo-
nij, ad placandum sibi dominum, po
Exo. 19. b nentq; manus super caput hostiæ, & B
acceptabilis erit, atq; in expiationem
eius proficiens. Immolabitq; vitu-
lum coram domino, & offerent filij
Aarō sacerdotis sanguinem eius, fun
dentes per altaris circuitum quod ē
ante ostium tabernaculi. detractaq;

pelle hostiæ, artus in frusta cōcīdēt,
& subijcient in altari ignem, strue li
gnorum antè cōposita: & membra
quæ sunt cæsa, desuper ordinantes,
caput videlicet & cuncta quæ adhæ-
rent iecori, intestinis & pedibus lotis
aqua, adolebitq́ʒ ea sacerdos super al
tare in holocaustum & suauem odo
C rem domino. Quòd si de pecoribus
oblatio est, de ouibus siue de capris
holocaustum: agnum anniculum &
absqʒ macula offeret, immolabitq́ʒ
ad latus altaris quod respicit aquilo
nēm coram domino. sanguinem ve-
ro illius fundent super altare filij Aa
ron per circuitum, diuidentq́ʒ mem
bra, caput & omnia quæ adhærēt ie-
cori, & imponent super ligna, quib⁹
subijciendus est ignis. intestina vero
& pedes lauabunt aqua. Et oblata o-
mnia adolebit sacerdos super altare
in holocaustum & odorem suauissi-
D mum domino. Si autem de auibus,
holocausti oblatio fuerit domino: de
turturibus & pullis columbę offeret

eam sacerdos ad altare, & retorto ad
collum capite, ac rupto vulneris lo-
co, decurrere faciet sanguinem super
crepidinem altaris, vesiculā vero gut
turis & plumas proijciat prope alta
re ad orientalem plagam ; in loco in
quo cineres effundi solent. confrin-
getq; ascellas eius & non secabit, ne-
que ferro diuidet eam, & adolebit su
per altare, lignis igne supposito. Ho-
locaustum est & oblatio suauissimi
odoris domino.

CAPVT II.

A Nima cum obtulerit obla
tionem sacrificij domino, A
simila erit ei⁹ oblatio. fun
detq; super eam oleum, &
ponet thus ac deferet ad filios Aarō
sacerdotis, quorum vnus tollet pu-
gillum plenum similæ & olei, ac to-
tum thus, & ponet memoriale super
altare in odorem suauissimum do-
Eccle.7.d mino. quod autem reliquum fuerit
de sacrificio, erit Aaron & filiorum
eius, sanctum sanctorum de oblatio

B nibus domini. Cum autem obtule-
ris ſacrificium coctum in clibano de
ſimila, panes ſcilicet abſq; fermento
conſperſos oleo, & lagana azyma o-
leo lita: ſi oblatio tua fuerit de ſarta-
gine ſimilæ conſperſæ oleo & abſq;
fermento, diuides eam minutatim,
& fundes ſuper eam oleum. Si autē
de craticula fuerit ſacrificium, æque
ſimila oleo cōſpergetur, quam offe
rens domino, trades manibus ſacer-
C dotis. Qui cum obtulerit eam, tollet
memoriale de ſacrificio: & adolebit
ſuper altare in odorem ſuauitatis do
mino, quicquid autem reliquum eſt,
erit Aaron & filiorum eius, ſanctum
ſanctorum de oblationibus domini.
Omnis oblatio quæ offertur domi-
no, abſq; fermento fiet, nec quicquā
fermenti ac mellis adolebitur in ſa-
crificio domini. Primitias tātum eo-
rum offeretis ac munera. ſuper alta-
re vero non imponentur in odorem
D ſuauitatis. Quicquid obtuleris ſacri
ficij, ſale condies, nec auferes ſal fœ-

deris dei tui de ſacrificio tuo. In om‑
ni oblatione offeres ſal. Si autem ob
tuleris munus primitiarum frugum
tuarum domino de ſpicis adhuc vi‑
rentibus, torrebis eas igni, & confrin
ges in moré farris, & ſic offeres pri‑
mitias tuas domino, fundens ſuper
ea oleum, & thus impones, quia ob‑
latio domini eſt. de qua adolebit ſa‑
cerdos in memoriã muneris partem
farris fracti & olei ac totum thus.

CAPVT III.

QVòd ſi hoſtia pacificorum fuerit eius oblatio, & de bob⁹ voluerit offerre ma rem ſiue fœminã, imma‑ A
culata offeret corã domino, ponetq;
manum ſuper caput victimę ſuę quę
immolabitur in introitu tabernacu‑
Exo.29.b li teſtimonij. fundentq; filij Aaron ſa
cerdotis, ſanguiné per altaris circui‑
tum, & offerent de hoſtia pacificorũ
in oblationem domino adipem qui
operit vitalia, & quicquid pinguedi‑
nis eſt intrinſecus, duos renes cũ adi

pe quo teguntur ilia, & reticulum ie
B coris cum renunculis. Adolebuntq;
ea super altare i holocaustum lignis
igne supposito, in oblationem suauis
simi odoris domino. Si vero de oui-
bus fuerit eius oblatio, & pacificorũ
hostia, siue masculum obtulerit siue
fœminam, immaculata erũt omnia.
Si agnum obtulerit coram domino,
ponet manum suam super caput vi-
ctimæ suæ, quæ immolabitur in ve-
stibulo tabernaculi testimonij: fun-
C dentq; filij Aaron sanguinẽ eius per
circuitum altaris, & offerent de paci
ficorum hostia sacrificium domino,
adipem & caudam totam cum reni-
bus, & pinguedinem quæ operit ven
trem atq; vniuersa vitalia, & vtrun-
que renunculum cum adipe qui est
iuxta ilia reticulumq; iecoris cum re
nunculis. & adolebit ea sacerdos su-
per altare in pabulum ignis & obla-
tionis domini. Si capra fuerit eius ob-
latio, & obtulerit eam domino, po-
net manum suam super caput eius,

immolabitq́ꝫ eá in introitu taberna-
culi testimonii. & effundent filii Aa-
ron sanguinem eius super altaris cir
cuitum, tollentq́ꝫ ex ea in pastũ ignis
dominici adipem qui operit ventrẽ,
& qui tegit vniuersa vitalia, duos re- B
nunculos cum reticulo quod est su-
per eos iuxta ilia, & aruinam iecoris
cum renunculis: adolebitq́ꝫ ea super
altare sacerdos in alimoniam ignis,
& suauissimi odoris. Omnis adeps,
domini erit iure perpetuo in genera
tionibus & cunctis habitaculis ve-
stris, nec sanguinem nec adipem om
nino comedetis.

CAPVT IIII.

LOcutus est dominus ad A
Moysen, dicens. Loquere
filiis Israel, Anima quæ
peccauerit per ignoranti-
am, & de vniuersis man-
datis domini quæ præcepit vt non
fierent, quippiam fecerit: Si sacerdos
qui vnctus est peccauerit, delinquere
faciens populum, offeret pro pecca-

to ſuo vitulum immaculatum domi
no, & adducet illum ad oſtium taber
naculi teſtimonij corā domino, po-
netq; manum ſuper caput eius & im
molabit eum domino. hauriet quo-
que de ſanguine vituli, inferens illū
B in tabernaculum teſtimonij. cumq;
intinxerit digitum in ſanguinem, aſ-
perget eum ſepties coram domino
contra velum ſanctuarij, ponetq; de
eodem ſanguine ſuper cornua alta-
ris thymiamatis gratiſſimi domino
quod eſt in tabernaculo teſtimonij.
omnem autem reliquum ſanguinem
fundet in baſim altaris holocauſti in
introitu tabernaculi, & adipem vitu
li offeret pro peccato, tam eum qui
vitalia operit, quàm omnia quæ in-
trinſecus ſunt. duos renūculos & re-
ticulum, quod ē ſuper eos iuxta ilia,
& adipem iecoris cum renunculis,
ſicut offertur de vitulo hoſtiæ pacifi
corū, & adolebit ea ſuper altare ho-
C locauſti, pellem vero & omnes car-
nes cum capite & pedibus & inteſti

nis & fimo & reliquo corpore effe-
ret extra castra in locum mundũ, vbi
cineres effundi solent: incendetq́ eã
super lignorum struem, quæ in loco
effusorum cinerum cremabuntur.
Quòd si omnis turba filiorum Isra-
el ignorauerit, & per imperitiam fe-
cerit quod contra mandatum domi
ni est, & postea intellexerit peccatũ
suum, offeret pro peccato suo vitu-
lum, adducetq́ eum ad ostium taber
naculi, & ponet seniores populi ma-
nus super caput ei⁹ coram domino.
immolatoq́ vitulo in conspectu do D
mini, inferet sacerdos qui vnctus est,
de sanguine eius in taberuaculum te
stimonij, tincto digito aspergens se-
pties contra velum. ponetq́ de eo-
dem sanguine in cornibus altaris, q̃d
est coram domino ĩ tabernaculo te-
stimonij. reliquum autem sanguinẽ
fundet iuxta basim altaris holocau-
storum, quod est in ostio tabernacu-
li testimonij: omnemq́ eius adipem
tollet, & adolebit super altare: sic fa-

ciens & de hoc vitulo, quomodo fe-
cit & prius: & rogante pro eis facer-
E dote, propitius erit eis dominus: ip-
sum autem vitulum efferet extra ca-
stra, atq; comburet sicut & priorem
vitulum, quia est pro peccato multi
tudinis. Si peccauerit princeps & fe-
cerit vnum è pluribus per ignoran-
tiam, quod domini lége prohibetur,
& postea intellexerit peccatũ suum,
offeret hostiam coram domino, hir-
cum de capris immaculatũ, ponetq;
manum suá super caput eius. cumq;
immolauerit eum in loco vbi solet
mactari holocaustum coram domi-
no, quia pro peccato est, tinget sacer
dos digitum in sanguine hostiæ pro
peccato, tangens cornua altaris ho-
locausti, & reliquum fundens ad ba-
sim eius, adipẽ vero adolebit supra,
sicut in victimis pacificorum fieri so
let: rogabitq; pro eo sacerdos, & pro
F peccato eius, & dimittetur ei. Quòd
si peccauerit anima per ignorantiam
de populo terrę, vt faciat quicquam

de his quæ domini lége prohibent,
atq; delinquat, & cognouerit pecca-
tum suum, offeret capram immacu-
latam, ponetq; manus super caput
hostiæ quę pro peccato est, & immo
labit eam in loco holocausti. tolletq;
sacerdos de sanguine in digito suo,
& tangés cornua altaris holocausti,
reliquum fundet ad basim eius. om-
nem autem adipem auferés sicut au
ferri solet de victimis pacificorum,
adolebit super altare in odorem sua-
uitatis domino, rogabitq; pro eo, &
dimittetur ei. Si autem de pecoribus G
obtulerit victimam pro peccato, o-
uem scilicet immaculatá, ponet ma-
num super caput eius, & immolabit
eam in loco vbi solent cædi holocau
storum hostiæ. sumetq; sacerdos de
sanguine eius digito suo, & tangens
cornua altaris holocausti, reliquum
fundet ad basim eius: omnem quo-
que adipem auferens sicut auferri so
let adeps arietis, qui immolatur pro
pacificis, & cremabit super altare in-
censum

censum domini, rogabitq; pro eo &
pro peccato eius, & dimittetur ei.

CAPVT V.

A SI peccauerit anima & audierit vocem iurantis, testisq; fuerit quod aut ipse vidit, aut cõscius est: nisi indicauerit, portabit iniquitatẽ suam. Anima quæ tetigerit aliquid immundũ, siue quod occisum à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immũditiæ suæ, rea est & deliquit. & si tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatẽ qua pollui solet, oblitaq; cognouerit postea, subiacebit delicto. Anima quæ iurauerit & protulerit labiis suis, vt vel male qd faceret vel bene, & non fecerit, & idipsum iuramento & sermone firmauerit, oblitaq; postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiã pro peccato, & offerat de gregibus agnũ siue caprã, orabitq; pro ea sacerdos & pro
B peccatis eius. sin autem non potuerit

offerre pecus, offerat duos turtures,
vel duos pullos columbarum domi
no, vnum pro peccato, & alterū in ho
locaustū, dabitq́ eos sacerdoti. Qui D
primum offerens pro peccato, retor
quebit caput eius ad pennulas, ita vt
collo adhæreat & non penitus abrū-
patur, & asperget de sanguine eius pa
rietē altaris. quicquid autē reliquum
fuerit, faciet distillare ad fundamentū
eius, quia pro peccato est. Alterū ve-
ro in holocaustū adolebit, vt fieri so-
let: rogabitq́ pro eo sacerdos & pro
Luc.2.d. peccato eius, & dimittetur ei. Quòd
si nō quiuerit manus eius duos offer
re turtures, aut duos pullos colūba-
rum, offeret pro peccato suo similæ C
partem ephi decimā. non mittet in eā
oleum, nec thuris aliquid imponet,
quia pro peccato est, tradetq́ eam sa-
cerdoti. qui plenum ex eo pugillum
hauriēs, cremabit super altare in mo
nimentū eius qui obtulit, rogans pro
illo & expians, reliquā vero partem
ipse habebit in munere. Locutusq́ est

dominus ad Moysen, dicens. Anima si preuaricans ceremonias per errorē in his quæ domino sunt sanctificata
D peccauerit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duob⁹ siclis, iuxta pondus sanctuarij: ipsumq; quod intulit damni restituet, & quintam partē ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo, offerens arietem, & dimittet ei. Anima quę peccauerit per ignorantiam, feceritq; vnū ex his quæ domini lege prohibentur, & peccati rea, intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatū de gregibus sacerdoti, iuxta mensurā ęstimationēq; peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in domino.

CAPVT VI.

A Locutusq; est dominus ad Moysen, dicēs. Anima quę peccauerit, & contēpto domino negauerit proximo suo depositū, quod fidei eius creditū

fuerat: vel vi aliquid extorserit, aut ca
lumnia fecerit, siue rem perditã inue-
nerit, & inficians, insuper peierauerit,
& quodlibet aliud ex pluribus fecerit
in quibus solent peccare homines: cõ
uicta delicti, reddet omnia quæ per
fraudem voluit obtinere, integra, &
quintã insuper partẽ domino cui dã-
num intulerat. pro peccato autẽ suo
offeret arietẽ immaculatũ de grege,
& dabit eum sacerdoti, iuxta æstima
tionem mẽsuramq; delicti: qui roga-
bit pro eo corã domino, & dimittet
illi pro singulis quæ faciendo pecca-
uit. Locutusq; est dominus ad Moy B
sen, dicẽs. Præcipe Aarõ & filijs eius,
Hæc est lex holocausti, Cremabit in
altari tota nocte vsq; mane. ignis ex
eodem altari erit. vestietur tunica sa-
cerdos & feminalibus lineis, tolletq;
cineres, quos vorans ignis exussit, &
ponens iuxta altare, spoliabitur prio
ribus vestimentis, indutusq; alijs, ef
feret eos extra castra, & in loco mun
dissimo vsq; ad fauillam consumi fa-

det.ignis auté in altari semper arde-
bit,qué nutriet sacerdos,subijciens li
gna mane per singulos dies, & impo
sito holocausto desuper adolebit adi-
pes pacificorũ.ignis est iste perpetu⁹,
qui nunquã deficiet in altari. Hæc est
lex sacrificij & libamentorũ,quę offe
rent filij Aaron corã domino, & corã
altari, Tollet sacerdos pugillum simi
lę,quę cõspersa est oleo,& totũ thus,
quod super similã positum est:adole
bitq; illud in altari in monimentum
odoris suauissimi domino,reliquam
C autem parté similæ comedet Aaron
cum filijs suis absq; fermento, & co-
medet in loco sanctuarij tabernaculi.
ideo autem non fermentabitur,quia
pars eius in domini offertur incen-
sum, sanctum sanctorũ erit,sicut pro
peccato atq; delicto: mares tantũ stir
pis Aaron comedent illud. Legitimũ
ac sempiternũ erit in generationibus
vestris de sacrificijs domini. Omnis
qui tetigerit illa,sanctificabitur. Locu
tusq; est dominus ad Moysen,dicés.

Hęc est oblatio Aaron, & filiorũ eius, quam offerre debent domino in die vnctionis suæ, Decimã partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium eius mane, & medium eius vespere, quę in sartagine oleo cõspersa frigetur. Offeret autẽ eam calidam in odorem suauissimũ domino sacerdos, qui iure patri successerit, & tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacerdotũ igne consumetur, nec quisquã comedet ex eo. Locu D
tus est autẽ dominus ad Moysen, dicens. Loquere Aaron & filijs eius, ista est lex hostiæ pro peccato, In loco, vbi offertur holocaustum, immolabitur corã domino. sanctum sanctorũ est. Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes ei⁹, sanctificabit. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lauabitur in loco sancto. Vas autẽ fictile in quo cocta est, confringetur. ꝙ si vas æneũ fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua. Omnis ma

sculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus eius. quia sanctũ sancto- rum est. Hostia enim quæ cædiť pro peccato, cuius sanguis infertur in ta- bernaculũ testimonij ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed cõ buretur igni.

CAPVT VII.

A HÆc quoq; est lex pro deli- cto, sancta sanctorum est: idcirco vbi imolabitur ho locaustũ, mactabitur & vi- ctima pro delicto, sanguis eius per gy rum altaris fundetur. Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia, duos renunculos, & pinguedinẽ quæ iuxta ilia est, reticulumq; iecoris cũ renunculis, & adolebit ea sacerdos su per altare. incẽsum est domini pro de licto. Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his car nibus, quia sanctum sanctorũ est. Si- cut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto. Vtriusque hostiæ lex vna erit, ad sacerdotẽ qui eam obtulerit

pertinebit. Sacerdos qui offert holo-
causti victimã, habebit pellem eius.
Et omne sacrificium similæ, quod co
quitur in clibano, & quicquid in cra-
ticula, vel in sartagine præparatur, eius
erit sacerdotis, à quo offertur: siue
oleo cõspersa, siue arida fuerit. cũctis B
filijs Aaron mẽsura ęqua per singulos
diuidetur. hęc est lex hostiæ pacifico-
rũ, quæ offertur domino. Si pro gra-
tiarũ actione oblatio fuerit, offeret pa
nes absq; fermento cõspersos oleo, &
lagana azyma vncta oleo, coctamq;
similã, & collyridas olei admixtione
conspersas, panes quoq; fermentatos
cum hostia gratiarũ, quæ immolatur
pro pacificis, ex quibus vnus pro pri
mitijs offertur domino, & erit sacer-
dotis qui fundet hostiæ sanguinẽ. cu-
ius carnes eadẽ comedentur die, nec
remanebit ex eis quicq; vsq; mane. Si
voto, vel sponte quispiam obtulerit
hostiam, eadẽ similiter edetur die: sed
& si quid in crastinum remanserit, ve
sci licitum est: quicquid autẽ tertius

Inuenerit dies, ignis absumet. Si quis
de carnibus victimę pacificorum die
tertio comederit, irrita fiet eius obla-
C tio, nec proderit offerēti. quin potius
quæcunq; anima tali se edulio conta-
minauerit, præuaricationis rea erit.
Caro quæ aliquid tetigerit immun-
dum, non comedetur, sed cōburetur
igni. qui fuerit mundus, vescetur ex
D ea. Anima polluta, quæ ederit de car-
nibus hostię pacificorum, quę oblata
est domino, peribit de populis suis.
Et quæ tetigerit immūditiam homi-
nis, vel iumenti, siue omnis rei quæ
polluere potest, & comederit de hu-
iuscemodi carnibus, interibit de po-
pulis suis. Locutusq; est dominus
ad Moysen dicēs. Loquere filijs Isra-
el, Adipē ouis, & bouis, & caprę non
comedetis. Adipem cadaueris mor-
ticini, & eius animalis quod à bestia
captū est, habebitis in varios vsus. Si
quis adipē, qui offerri debet in incen
sum domini, comederit, peribit de po
pulo suo. Sanguinē quoq; omnis ani

malis nō ſumetis in cibo, tam de aui-
bus, q̄; de pecoribus. Omnis anima
quæ ederit ſanguinē, peribit de popu
lis ſuis. Locutusq́; eſt dominus ad
Moyſen, dicens, Loquere filijs Iſrael
dicens. Qui offert victimā pacifico-
rum domino, offerat ſimul & ſacrifi-
cium, id eſt libamēta eius. tenebit ma
nibus adipē hoſtiæ, & pectuſculum:
cumq́; ambo oblata domino cōſecra D
uerit, tradet ſacerdoti, qui adolebit
adipē ſuper altare, pectuſculū autem
erit Aaron, & filiorum eius. Armus
quoq; dexter de pacificorū hoſtijs ce
det in primitias ſacerdotis. Qui obtu
lerit ſanguinem, & adipem filiorum
Aarō, ipſe habebit & armū dextrum
portione ſua. Pectuſculū enim eleua-
tionis, & armum ſeparationis tuli à
filijs Iſrael de hoſtijs eorū pacificis,
& dedi Aaron ſacerdoti, & filijs eius
lege perpetua ab omni populo Iſrael.
Hæc eſt vnctio Aaron & filiorū eius
in ceremonijs domini in die quo ob-
tulit eos Moyſes, vt ſacerdotio fun-

gerentur, & quæ præcepit eis dari do
minus à filijs Israel religione perpe
tua in generationib⁹ suis. Ista est lex
holocausti, & sacrificij pro peccato at
que delicto, & pro cōsecratione & pa
cificorum victimis, quā constituit do
minus Moysi in monte Sinai quādo
mādauit filijs Israel vt offerrēt obla
tiones suas domino in deserto Sinai.

CAPVT VIII.

A Locutusq; est dominus ad
Moysen, dicens. Tolle Aa
ron cū filijs suis, vestes eo
rum, & vnctionis oleum,
vitulum pro peccato, duos arietes, ca
nistrum cum azymis, & congregabis
omnē cœtum ad ostium tabernacu
li. Fecit Moyses vt dominus impera
uerat, congregataq; omni turba ante
fores tabernaculi, ait. Iste est sermo,
quem iussit dominus fieri. Statimq;
obtulit Aaron & filios eius. Cumq;
lauisset eos, vestiuit pontificē subucu
la linea, accingēs eum baltheo, & in
duens eū tunica hyacinthina, & desu

perhumerale imposuit, quod astrin-
gēs cingulo aptauit rationali, in quo
erat doctrina & veritas. Cidari quoq; B
texit caput, & super eam, contra frō-
tem posuit laminā auream consecra-
tam in sanctificatione, sicut prȩcepe-
rat ei dominus. Tulit & vnctionis
oleum, quo liniuit tabernaculū cum
omni supellectili sua. Cumq; sancti-
ficans aspersisset altare septē vicibus
vnxit illud, & omnia vasa eius, la- A
Eccl.45.c brumq; cū basi sua sanctificauit oleo.
Quod fundens super caput Aaron,
vnxit eū, & consecrauit. Filios quoq;
eius oblatos cōsecrauit, vestiuitq; tu-
nicis lineis, & cinxit baltheis, impo-
suitque mitras, vt iusserat dominus.
Obtulit & vitulū pro peccato. cumq; C
super caput eius posuisset Aaron, &
filij eius manus suas, immolauit eum
hauriens sanguinem, & tincto digito
tetigit cornua altaris per gyrum. quo
expiato & sanctificato, fudit reliquū
sanguinem ad fundamenta eius. adi-
pem vero qui erat super vitalia, & re

ticulum iecoris, duosq́ꝫ renunculos
cum aruinulis ſuis adoleuit ſuper al-
tare, vitulũ cum pelle, & carnibus, &
fimo, cremans extra caſtra, ſicut prę-
D cęperat dominus. Obtulit & arietem
in holocauſtũ, ſuper cuius caput cum
impoſuiſſent Aaron & filij eius ma-
nus ſuas, immolauit eũ, & fudit ſan-
guinem eius per circuitum altaris. ip-
ſumq́ꝫ arietē in fruſta concidens, ca-
put eius, & artus, & adipem adoleuit
igni, lotis prius inteſtinis & pedibus.
totumq́ꝫ ſimul arietē incendit ſuper
altare, eo quòd eſſet holocauſtũ ſua-
uiſſimi odoris domino, ſicut præcę-
perat ei. Obtulit & arietem ſecundũ,
in conſecrationem ſacerdotum, po-
ſueruntq́ꝫ ſuper caput eius Aaron &
filij eius manus ſuas, quem cum im-
molaſſet Moyſes, ſumens de ſangui-
ne eius, tetigit extremũ auriculæ de-
xtræ Aaron, & pollicem manus eius
dextræ, ſimiliter & pedis: obtulit &
E filios Aaron. Cumq́ꝫ de ſanguine arie-
tis immolati tetigiſſet extremũ auri-

culæ singulorum dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum. adipẽ vero, & caudam, omnemq́ꝫ pinguedinem, quæ operit intestina, reticulumq́ꝫ iecoris, & duos renes cum adipibus suis, & armo dextro separauit. Tollens autem de canistro azymorũ quod erat corã domino, panes absq́ꝫ fermento, & collyridam consparsam oleo, laganumq́ꝫ posuit super adipes, & armum dextrũ, tradens simul omnia Aaron & filijs eius, qui postquã leuauerunt ea coram domino, rursum suscepta de manibus eorum, adoleuit super altare holocausti, eo ꝙ consecrationis esset oblatio in odorem suauitatis sacrificij domini. Tulitque pectusculum eleuans illud coram domino de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei dominus. Assumensq́ꝫ vnguentum, & sanguinẽ qui erat in altari, asparsit super Aaron & vestimenta eius, & super filios illius ac vestes eorũ. Cumq́ꝫ san-

ctificasset eos in vestitu suo, præcępit
eis, dicens. Coquite carnes ante fores
tabernaculi, & ibi comedite eas. pa-
G nes quoq; cõsecrationis edite, qui po
siti sunt in canistro, sicut pręcępit mi
hi dominus, dicẽs. Aaron & filij eius Exo.29.f
comedent eos. quicquid autẽ reliquũ
fuerit de carne & panibus, ignis absu
met. De ostio quoq; tabernaculi non
exibitis septem diebus, vsq; ad diem
quo cõplebitur tẽpus consecrationis
vestræ. septẽ enim diebus finitur con
secratio, sicut in præsentiarũ factum
est vt ritus sacrificij compleretur. Die
ac nocte manebitis in tabernaculo
obseruãtes custodias domini, ne mo
riamini: sic enim mihi præcęptũ est.
Feceruntq; Aaron & filij eius cuncta
quæ locutus est dominus per manũ
Moysi.

CAPVT IX.

A FActo autem octauo die, vo
cauit Moyses Aaron & fi-
lios eius, ac maiores natu
Israel, dixítque ad Aaron.

Exo.29.a Tolle de arméto vitulum pro pecca
to, & arietem in holocaustû, vtrunqꝫ
immaculatum, & offer illos coram
domino, & ad filios Israel loquêris,
Tollite hircum pro peccato, & vitu-
lum atqꝫ agnum anniculum, & sine
macula in holocaustum, boué & arie
tem pro pacificis: & imolate eos co- C
ram domino in sacrificio singulorû,
similam cõspersam oleo offerentes.
hodie enim dominus apparebit vo-
bis. Tulerunt ergo cuncta quæ iusse-
rat Moyses ad ostium tabernaculi:
vbi cum omnis multitudo astaret,
ait Moyses, Iste est sermo quem pręę
cępit dominus: facite, & apparebit vo
bis gloria eius. Et dixit ad Aaron. Ac- B
cede ad altare, & immola pro pecca-
to tuo. offer holocaustum, & depre-
care pro te & pro populo. cumqꝫ ma
ctaueris hostiã populi, ora pro eo, si-
cut pręcępit dñs. Statimqꝫ Aaron ac- A
cedens ad altare, imolauit vitulû pro
peccato suo, cuius sanguinẽ obtule- D
runt ei filij sui. in quo tingens digitû,
tetigit

tetigit cornua altaris, & fudit residu
um ad basim eius, adipemq́;, & renū
culos, ac reticulum iecoris, quæ sunt
pro peccato, adoleuit super altare, si-
cut præceperat dominus Moysi, car
nes vero & pellem eius, extra castra
combussit igni. Immolauit & holo-
C causti victimam. obtuleruntq́; ei filij
sui sanguinem eius, quem fudit per
altaris circuitum. ipsam etiam hosti-
am in frusta cōcisam, cum capite &
membris singulis obtulerunt: quæ
omnia super altare cremauit igni, lo-
tis aqua prius intestinis & pedibus.
Et pro peccato populi offerens, ma-
ctauit hircum, expiatoq́; altari, fecit
holocaustum, addens in sacrificio li-
bamenta, quæ pariter offeruntur, &
adolens ea super altare absq; ceremo
nijs holocausti matutini. Immolauit
& bouem atq; arietem hostias paci-
ficas populi. obtuleruntq́; ei filij sui
sanguinem, quem fudit super altare
D in circuitu. adipem autem bouis, &
caudam arietis, renūculosq́; cum adi

xta pręcęptum Moysi. Dixitq́ʒ domi
nus ad Aaron. Vinum, & omne quod
inebriare potest non bibetis tu & fi-
lij tui, quando intrabitis in taberna-
culú testimonij, ne moriamini: quia
pręcęptum sempiternum est in gene
rationes vestras, & vt habeatis scien
tiam discernendi inter sanctú & pro-
phanum, inter pollutum & mundú:
doceatisq́ʒ filios Israel omnia legiti
ma mea quæ locutus sum ad eos per
manum Moysi. Locutusq́ʒ est Moy- C
ses ad Aaron, & ad Eleazar, & Itha-
mar filios eius, qui erant residui. Tol
lite sacrificium quod remansit de ob
latione domini, & comedite illud
absqʒ fermento iuxta altare, quia san
ctum sanctorum est. Comedetis au-
tem i loco sancto quod datum est ti-
bi & filijs tuis de oblationibus domi
ni, sicut præcęptum est mihi: pectu-
sculum quoqʒ quod oblatum est, &
armum qui separatus est, edetis in lo
co mundissimo tu & filij tui, & filiæ
tuæ tecum. tibi enim ac liberis tuis

reposita sunt de ostijs salutaribus fi-
liorum Israel: eo q armum & pect⁹,
& adipes qui cremantur in altari, ele
uauerunt coram domino, & pertine
ant ad te, & ad filios tuos lege perpe
D tua, sicut præcepit dominus. Inter 2.Mac.2.c
hæc hircum qui oblatus fuerat pro
peccato cum quæreret Moyses, exu
stum reperit: iratusq; contra Eleazar
& Ithamar filios Aaron qui reman-
serant, ait. Cur nō comedistis hostiā
pro peccato in loco sancto, quæ san-
cta sanctorum est, & data vobis, vt
portetis iniquitatem multitudinis,
& rogetis pro ea in conspectu domi
ni, presertim cum de sanguine illius
non sit illatum intra sancta, & come
dere debueratis eam in sanctuario, si
cut præceptum est mihi? Respondit
Aaron. Oblata est hodie victima pro
peccato & holocaustum coram do-
mino, mihi autē accidit quod vides.
quomodo potui comedere eam, aut
placere domino in ceremonijs men-
te lugubri? Quod cum audisset Moy

ses, recepit satisfactionem.

CAPVT XI.

LOcutus'q; est dominus ad A
Moysen & Aaron, dicens.
Dicite filijs Israel; Custo-
dite omnia quæ scripsi vo
Deut.14.a bis, vt sim deus vester. Hæc sunt ani-
malia quæ comedere debetis de cun
ctis animantibus terræ, Omne quod
habet diuisam vngulam & ruminat
in pecoribus, comedetis. Quicquid
autem ruminat & habet vngulam,
sed non diuidit eam sicut camelus, &
cætera, non comedetis illud, & inter
immunda reputabitis. Chœrogylius
qui ruminat vngulam'q; nō diuidit;
immundus est. Lepus quoq;, nam &
2.Mac.6d ipse ruminat, sed vngulam non diui
dit: & sus qui cum vngulam diuidat,
non ruminat. horum carnibus non
vescemini, nec cadauera contingetis;
quia immunda sunt vobis. Hæc etiā
sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci
licitum est, Omne quod habet pinnu B
las & squamas, tam in mari q̄ in flu

minibus & ſtagnis, comedetis. Quic
quid autem pinnulas & ſquamas nō
habet eorum quæ in aquis mouētur
& viuūt, abominabile vobis execrā-
dumq; erit, carnes eorum non come
detis, & morticina vitabitis. Cuncta
quæ non habēt pinnulas & ſquamas
in aquis, polluta erunt. Hęc ſunt quę
de auibus comedere non debetis, &
vitanda ſunt vobis, Aquilam, & gry
phem, & haliæetum, & miluum ac
C vulturem iuxta genus ſuum, & om-
ne coruini generis in ſimilitudinem
ſuam, ſtruthionem, & noctuam, &
larum, & accipitrem iuxta genus ſu-
um, bubonem, & mergulū, & ibin,
& cygnum, & onocrotalum, & por-
phyrionem, herodionem, & chara-
drion iuxta genus ſuū, vpupam quo
que & veſpertilionem. Omne de vo
lucribus qđ graditur ſuper quatuor
pedes, abominabile erit vobis. Quic
quid autem ambulat quidem ſuper
quatuor pedes ſed habet longiora re
tro crura, per quæ ſalit ſuper terram

comedere debetis, vt ẽ brucus in ge-
nere suo & attacus atque ophioma-
chus, ac locusta, singula iuxta genus
suum. Quicquid autem ex volucri- D
bus quatuor tantũ habet pedes, exe-
crabile erit vobis: & quicunq; morti
cina eorum tetigerit, polluetur, & e-
rit immundus vsq; ad vesperum: &
si necesse fuerit vt portet quippiam
horum mortuum lauabit vestimen-
ta sua, & immundus erit vsq; ad oc-
casum solis. Omne animal quod ha-
bet quidem vngulam, sed non diui-
dit eam, nec ruminat, immũdum e-
rit: & quicquid tetigerit illud, conta
minabitur. Quod ambulat super ma
nus ex cunctis animantibus, quæ in-
cedunt quadrupedia, immundum e-
rit: qui tetigerit morticina eorũ, pol-
luetur vsq; ad vesperum. Et qui por-
tauerit huiuscemodi cadauera, laua-
bit vestimenta sua, & immũdus erit
vsq; ad vesperum, quia omnia hæc
immunda sunt vobis. Hæc quoq; in E
ter polluta reputabuntur de his quæ

mouentur in terra, mustela & mus
& crocodilus, singula iuxta genus su
um, migale, & chamęleon, & stellio,
& lacerta, & talpa, omnia hæc immũ
da sũt. Qui tetigerit morticina eorũ,
immundus erit vsq; ad vesperum: &
super quod ceciderit quicquam de
morticinis eorum, polluetur tã vas
ligneum & vestimentum, q̃ pelles
& cilicia: & in quocunq; fit opus, tin
gentur aqua, & polluta erunt vsque
ad vesperum, & sic postea mundabũ
tur. Vas autem fictile in quod horum
quicquã intrò ceciderit, polluetur,
F & idcirco frangendum est. Omnis ci
bus quem comedetis, si fusa fuerit su
per eum aqua, immundus erit: & o
mne liquens quod bibitur de vniuer
so vase, immũdum erit. Et quicquid
de morticinis huiuscemodi ceciderit
super illud, immundum erit, siue cli
bani, siue chitropodes destruentur,
& immundi erunt. Fontes vero & ci
sternæ, & omnis aquarum congrega
tio munda erit. Qui morticinum eo

rum tetigerit, polluetur. Si ceciderit
super sementem, nō polluet eam. Si
autem quispiam aqua sementem per
fuderit, & postea morticinis tacta fue
rit, ilico polluetur. Si mortuum fue
rit animal quod licet vobis comede
re, qui cadauer ejus tetigerit, immun
dus erit vsq; ad vesperum. & qui co-
mederit ex eo quippiam siue porta- A
uerit: lauabit vestimenta sua, & im-
mundus erit vsq; ad vesperum. Om
ne quod reptat super terram, abomi
nabile erit, nec assumetur in cibum.
Quicquid super pectus quadrupes G
graditur, & multos habet pedes, si-
ue per humum trahitur, non come-
detis, quia abominabile est. Nolite
contaminare animas vestras, nec tan B
gatis quicquam eorum, ne immundi
1.Pet.1.c sitis. Ego sum dominus deus vester,
Sancti estote, quia ego sanctus sum.
Ne polluatis animas vestras in omni
reptili, quod mouetur super terram.
Ego enim sum dominus, qui eduxi
vos de terra Ægypti, vt essem vobis C

in deum. Sancti eritis, quia ego san/
ctus sum. Ista est lex animantium ac
volucrum, & omnis animæ viuen/
tis quæ mouetur in aqua, & reptat in
terra, vt differentias noueritis mun
di & immundi, & sciatis quid come
dere & respuere debeatis.

CAPVT XII.

A LOcutusq; est dominus ad
Moysen, dicens. Loquere
filijs israel, & dices ad eos.
Mulier si suscepto semine
pepererit masculum, immunda erit
septem diebus iuxta dies separatio/
nis menstruæ, & die octauo circunci Lucæ.2.c
detur infantulus, ipsa vero triginta Ioan.7.c
tribus diebus manebit in sanguine pu Lucæ.2.d
B rificationis suæ. Omne sanctum non
tanget, nec ingredietur in sanctuari/
um, donec impleantur dies purifica/
tionis suæ. Sin autem fœminam pe/
pererit, immūda erit duabus hebdo/
madibus iuxta ritū fluxus menstrui,
& sexaginta sex diebus manebit in san Lucæ.2.d
C guine purificationis suæ. Cumq; ex/

Exo.29.a Tolle de armẽto vitulum pro pecca
to, & arietem in holocaustũ, vtrunq;
immaculatum, & offer illos coram
domino, & ad filios Israel loqueris,
Tollite hircum pro peccato, & vitu
lum atq; agnum anniculum, & sine
macula in holocaustum, bouẽ & arie
tem pro pacificis: & imolate eos co C
ram domino in sacrificio singulorũ,
similam cõspersam oleo offerentes.
hodie enim dominus apparebit vo
bis. Tulerunt ergo cuncta quæ iusse
rat Moyses ad ostium tabernaculi:
vbi cum omnis multitudo astaret,
ait Moyses, Iste est sermo quem pr̨
cępit dominus: facite, & apparebit vo
bis gloria eius. Et dixit ad Aaron. Ac B
cede ad altare, & immola pro pecca
to tuo. offer holocaustum, & depre
care pro te & pro populo. cumq; ma
ctaueris hostiã populi, ora pro eo, si
cut pr̨cępit dñs. Statimq; Aaron ac
cedens ad altare, imolauit vitulũ pro
peccato suo, cuius sanguinẽ obtule D
runt ei filij sui. in quo tingens digitũ,
tetigit

tetigit cornua altaris, & fudit resi du
um ad basim eius, adipem'q; & renū
culos, ac reticulum iecoris, quæ sunt
pro peccato, adoleuit super altare, si
cut præceperat dominus Moysi, car
nes vero & pellem eius, extra castra
combussit igni. Immolauit & holo
C caustī victimam. obtuleruntq; ei filij
sui sanguinem eius, quem fudit per
altaris circuitum. ipsam etiam hosti
am in frusta cōcisam, cum capite &
membris singulis obtulerunt: quæ
omnia super altare cremauit igni, lo
tis aqua prius intestinis & pedibus.
Et pro peccato populi offerens, ma
ctauit hircum, expiatoq; altari, fecit
holocaustum, addens in sacrificio li
bamenta, quæ pariter offeruntur, &
adolens ea super altare absq; ceremo
nijs holocausti matutini. Immolauit
& bouem atq; arietem hostias paci
ficas populi. obtuleruntq; ei filij sui
sanguinem, quem fudit super altare
D in circuitu. adipem autem bouis, &
caudam arietis, renūculosq; cum adi

pib⁹ suis, & reticulum iecoris posue-
runt super pectora. cumq́ cremati es-
sent adipes super altare, pectora eo-
rum, & armos dextros separauit Aa-
ron, eleuās coram domino, sicut prę-
cęperat Moyses. Et extendens manū
ad populum, benedixit ei. Sicq́ com-
pletis hostijs ꝓ peccato, & holocau-
stis, & pacificis, descēdit. Ingressi aūt
tē Moyses & Aarō in tabernaculū te-
stimonij, & deinceps egressi, benedi-
2.Mac.2.c xerūt populo. Apparuitq́ gloria dñi
omni multitudini: & ecce egressus
ignis à domino, deuorauit holocau- 8
stū, & adipes qui erant super altare.
Quod cum vidissent turbæ, laudaue-
runt dominū, ruentes in facies suas.

CAPVT X.

Nume.3.a. 26.g 1.pa.24.a ARreptisq́ Nadab, & Abiu A
filij Aaron thuribulis, im-
posuerunt ignem, & incen-
sum desuper, offerētes co-
ram domino ignem alienum, quod
eis præcęptum non erat. Egressusq́
ignis à domino, deuorauit eos, &

mortui sunt coram domino. Dixitq́ꝫ
Moyses ad Aaron. Hoc est quod lo-
cutus est dominus, Sanctificabor in
his qui appropinquant mihi, & in cō-
spectu omnis populi glorificabor.
Quod audiens, tacuit Aaron. Voca-
tis autem Moyses Misahele, & Elisa-
phan filijs Oziel, patrui Aaron, ait ad
eos. Ite, & tollite fratres vestros de
conspectu sanctuarij, & asportate ex
tra castra. Confestimq́ꝫ pergentes, tu
lerunt eos sicut iacebant vestitos li-
neis tunicis, & eiecerunt foras, vt sibi
B fuerat imperatū. Locutusq́ꝫ est Moy-
ses ad Aaron, & ad Eleazar, & Itha-
mar filios eius. Capita vestra nolite
nudare, & vestimēta nolite scindere,
ne forte moriamini, & super omnē
cœtum oriatur indignatio. Fratres
vestri, & omnis domus Israel plan-
gant incendium, quod dominus su-
scitauit: vos autem non egrediemi-
ni fores tabernaculi, alioquin peribi
tis: oleum quippe sanctæ vnctionis
est super vos. Qui fecerunt omnia iu

xta prȩcȩptum Moysi. Dixitq́ȝ domi
nus ad Aaron. Vinum, & omne quod
inebriare potest non bibetis tu & fi-
lij tui, quando intrabitis in taberna-
culũ testimonij, ne moriamini: quia
prȩcȩptum sempiternum est in gene D
rationes vestras, & vt habeatis scien
tiam discernendi inter sanctũ & pro-
phanum, inter pollutum & mundũ:
doceatisq́ȝ filios Israel omnia legiti
ma mea quæ locutus sum ad eos per
manum Moysi. Locutusq́ȝ est Moy- C
ses ad Aaron, & ad Eleazar, & Itha-
mar filios eius, qui erant residui. Tol
lite sacrificium quod remansit de ob
latione domini, & comedite illud
absq́ȝ fermento iuxta altare, quia san
ctum sanctorum est. Comedetis au-
tem ĩ loco sancto quod datum est ti-
bi & filijs tuis de oblationibus domi
ni, sicut præcȩptum est mihi; pectu-
sculum quoq́ȝ quod oblatum est, &
armum qui separatus est, edetis in lo
co mundissimo tu & filij tui, & filiæ
tuæ tecum, tibi enim ac liberis tuis

reposita sunt de ostijs salutaribus fi-
liorum Israel: eo quod armum & pectus,
& adipes qui cremantur in altari, ele
uauerunt coram domino, & pertine
ant ad te, & ad filios tuos lege perpe
D tua, sicut præcepit dominus. Inter 2.Mac.2.c
hæc hircum qui oblatus fuerat pro
peccato cum quæreret Moyses, exu
stum reperit: iratusque contra Eleazar
& Ithamar filios Aaron qui reman-
serant, ait. Cur nō comedistis hostiā
pro peccato in loco sancto, quæ san-
cta sanctorum est, & data vobis, vt
portetis iniquitatem multitudinis,
& rogetis pro ea in conspectu domi
ni, presertim cum de sanguine illius
non sit illatum intra sancta, & come
dere debueratis eam in sanctuario, si
cut præceptum est mihi? Respondit
Aaron. Oblata est hodie victima pro
peccato & holocaustum coram do-
mino, mihi autē accidit quod vides.
quomodo potui comedere eam, aut
placere domino in ceremonijs men-
te lugubri? Quod cum audisset Moy

ses, recepit satisfactionem.

CAPVT XI.

Locutus'q; est dominus ad A
Moysen & Aaron, dicens.
Dicite filijs Israel; Custo-
dite omnia quæ scripsi vo
Deut.14.a bis, vt sim deus vester. Hæc sunt ani-
malia quæ comedere debetis de cun
ctis animantibus terræ, Omne quod
habet diuisam vngulam & ruminat
in pecoribus, comedetis. Quicquid
autem ruminat & habet vngulam, C
sed non diuidit eam sicut camelus, &
cætera, non comedetis illud, & inter
immunda reputabitis. Chœrogylius
qui ruminat vngulam'q; nõ diuidit,
immundus est. Lepus quoq;, nam &
2.Mac.6d ipse ruminat, sed vngulam non diui
dit: & sus qui cum vngulam diuidat,
non ruminat. horum carnibus non
vescemini, nec cadauera contingetis,
quia immunda sunt vobis. Hæc etiã
sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci
licitum est, Omne quod habet pinnu B
las & squamas, tam in mari q; in flu

minibus & ſtagnis, comedetis. Quic
quid autem pinnulas & ſquamas nõ
habet eorum quæ in aquis mouētur
& viuūt, abominabile vobis execrā-
dumq́ꝫ erit. carnes eorum non come
detis, & morticina vitabitis. Cuncta
quæ non habēt pinnulas & ſquamas
in aquis, polluta erunt. Hęc ſunt quę
de auibus comedere non debetis, &
vitanda ſunt vobis, Aquilam, & gry-
phem, & haliæetum, & miluum ac
C vulturem iuxta genus ſuum, & om-
ne coruini generis in ſimilitudinem
ſuam, ſtruthionem, & noctuam, &
larum, & accipitrem iuxta genus ſu-
um, bubonem, & mergulū, & ibin,
& cygnum, & onocrotalum, & por-
phyrionem, herodionem, & chara-
drion iuxta genus ſuū, vpupam quo
que & veſpertilionem. Omne de vo
lucribus qđ graditur ſuper quatuor
pedes, abominabile erit vobis. Quic
quid autem ambulat quidem ſuper
quatuor pedes ſed habet longiora re
tro crura, per quæ ſalit ſuper terram

comedere debetis, vt ē brucus in ge-
nere suo & attacus atque ophioma-
chus, ac locusta, singula iuxta genus
suum. Quicquid autem ex volucri- D
bus quatuor tantū habet pedes, exe-
crabile erit vobis: & quicunq; morti
cina eorum tetigerit, polluetur, & e-
rit immundus vsq; ad vesperum: &
si necesse fuerit vt portet quippiam
horum mortuum lauabit vestimen-
ta sua, & immundus erit vsq; ad oc-
casum solis. Omne animal quod ha-
bet quidem vngulam, sed non diui-
dit eam, nec ruminat, immūdum e-
rit: & quicquid tetigerit illud, conta F
minabitur. Quod ambulat super ma
nus ex cunctis animantibus, quæ in-
cedunt quadrupedia, immundum e-
rit: qui tetigerit morticina eorū, pol-
luetur vsq; ad vesperum. Et qui por-
tauerit huiuscemodi cadauera, laua-
bit vestimenta sua, & immūdus erit
vsq; ad vesperum, quia omnia hæc
immunda sunt vobis. Hæc quoq; in E
ter polluta reputabuntur de his quæ

mouentur in terra, mūſtela & mus
& crocodilus, ſingula iuxta genus ſu
um, migale, & chamęleon, & ſtellio,
& lacerta, & talpa, omnia hæc immū
da ſūt. Qui tetigerit morticina eorū,
immundus erit vſq; ad veſperum: &
ſuper quod ceciderit quicquam de
morticinis eorum, polluetur tā vas
ligneum & veſtimentum, q; pelles
& cilicia: & in quocunq; fit opus, tin
gentur aqua, & polluta erunt vſque
ad veſperum, & ſic poſtea mundabū
tur. Vas autem fictile in quod horum
quicquā intrò ceciderit, polluetur,
F & idcirco frangendum eſt. Omnis ci
bus quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſu
per eum aqua, immundus erit: & o-
mne liquens quod bibitur de vniuer
ſo vaſe, immūdum erit. Et quicquid
de morticinis huiuſcemodi ceciderit
ſuper illud, immundum erit, ſiue cli
bani, ſiue chitropodes deſtruentur,
& immundi erunt. Fontes vero & ci
ſternæ, & omnis aquarum congrega
tio munda erit. Qui morticinum eo-

rum tetigerit, polluetur. Si ceciderit super sementem, nõ polluet eam. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, ilico polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet vobis comedere, qui cadauer eius tetigerit, immundus erit vsq; ad vesperum. & qui comederit ex eo quippiam siue portauerit: lauabit vestimenta sua, & immundus erit vsq; ad vesperum. Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum. G Quicquid super pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, siue per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quicquam eorum, ne immundi

1.Pet.1.c sitis. Ego sum dominus deus vester, Sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod mouetur super terram. Ego enim sum dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti, vt essem vobis

in deum. Sancti eritis, quia ego san-
ctus sum. Ista est lex animantium ac
volucrum, & omnis animæ viuen-
tis quæ mouetur in aqua, & reptat in
terra, vt differentias noueritis mun
di & immundi, & sciatis quid come
dere & respuere debeatis.

CAPVT XII.

A LOcutusq; est dominus ad
Moysen, dicens. Loquere
filijs israel, & dices ad eos.
Mulier si suscepto seminẽ
pepererit masculum, immunda erit
septem diebus iuxta dies separatio-
nis menstruæ, & die octauo circunci Lucæ.2.c
detur infantulus, ipsa vero triginta Ioan.7.c
tribus dieb⁹ manebit in sanguine pu Lucæ.2.d
B rificationis suæ. Omne sanctum non
tanget, nec ingredietur in sanctuari-
um, donec impleantur dies purifica-
tionis suæ. Si autem fœminam pe-
pererit, immũda erit duabus hebdo-
madibus iuxta ritũ fluxus menstrui,
& sexaginta sex dieb⁹ manebit in san Lucæ.2.d
C guine purificationis suæ. Cumq; ex-

pleti fuerint dies purificationis suæ
pro filio siue pro filia, deferet agnum
anniculum in holocaustum, & pullū
columbæ siue turturem pro peccato
ad ostium tabernaculi testimonij, &
tradet sacerdoti, qui offeret illa corā
domino, & rogabit pro ea, & sic mū
dabitur à profluuio sanguinis sui. ista
est lex parientis masculum aut fœ-
minam. Quòd si non inuenerit ma- D
nus eius, nec potuerit offerre agnū,
sumet duos turtures vel duos pul-
los columbarum, vnum in holocau
stum, & alterum pro peccato. orabitq;
que pro ea sacerdos, & sic mūdabitur.

CAPVT XIII.

LOcutusq; est dominus ad A
Moysen & Aaron, dicens,
Homo in cui⁹ cute & car-
ne ort⁹ fuerit diuersus co
lor siue pustula, aut quasi lucēs quip
piam, id est plaga lepræ, adducetur
ad Aaron sacerdotem vel ad vnum-
quemlibet filiorum ei⁹. Qui cum vi-
derit lepram in cute & pilos in albū

mutatos colorem, ipſamq́; ſpeciem
lepræ humiliorem cute & carne reli
qua, plaga lepræ eſt, & ad arbitrium
eius ſeparabitur. Sin autem lucens cã
dor fuerit in cute, nec humilior car-
ne reliqua, & pili coloris priſtini, re-
cludet eum ſacerdos ſeptem diebus,
& cõſyderabit die ſeptimo. & ſi qui-
dé lepra vltra non creuerit, nec tran-
ſierit in cute priores terminos, rur-
ſum recludet eũ ſeptem diebus aliȷs,
B & die ſeptimo contemplabitur. ſi ob
ſcurior fuerit lepra, & nõ creuerit in
cute mundabit eam: quia ſcabies eſt,
lauabitq́; homo veſtimenta ſua, &
mundus erit. Quòd ſi poſtquam à ſa
cerdote viſus eſt & redditus mundi-
tiæ, iterum lepra creuerit: adducetur
ad eum, & immunditiæ condemna-
bitur. Plaga lepræ ſi fuerit in homi-
ne, adducetur ad ſacerdotem, & vide
bit eum. Cumq́; color albus in cute
fuerit, & capillorum mutauerit aſpe
ctũ, ipſa quoq; caro viua apparuerit,
lepra vetuſtiſſima iudicabitur atq; in

olita cuti. Contaminabit itaq; eum
sacerdos,& non recludet, quia per-
spicuæ immūditiæ est. Si autem ef-
floruerit discurrens lepra in cute, &
operuerit omnem carnem à capite
vsq; ad pedes, quicquid sub aspectu
oculorum cadit, cōsyderabit eum sa- D
cerdos,& teneri lepra mūdissima iu
dicabit: eo q omnis in cādorem ver
sa sit,& idcirco homo mundus erit.
Quando vero caro viuens in eo ap- G
paruerit, tunc sacerdotis iudicio pol
luetur,& inter immundos reputabi
tur: caro enim viua si lepra aspergit,
immunda est. Quòd si rursum versa
fuerit in alborem, & totum hominē
operuerit, consyderabit eum sacer-
dos,& mundum esse decernet. Caro
autem & cutis in qua vlcus natum ē
& sanatum,& in loco vlceris cicatrix
alba apparuerit siue subrufa, adduce
tur homo ad sacerdotem: qui cum vi
derit locum lepræ humiliorem car-
nē reliqua,& pilos versos in cando-
rem, contaminabit eum. Plaga enim

lepræ orta est in vlcere. Quod si pilus,
coloris est pristini, & cicatrix subob-
scura & vicina carne nō est humilior,
recludet eum septem dieb⁹: & si qui-
dem creuerit, adiudicabit eum lepræ.
sin autem steterit in loco suo, vlceris
D est cicatrix, & homo mundus erit. Ca-
ro autem & cutis quam ignis exusse-
rit, & sanata albam siue rufam habue-
rit cicatricem, consyderabit eam sa-
cerdos, & ecce versa est in alborē, &
locus eius reliqua cute est humilior:
contaminabit eum, quia plaga lepræ
in cicatrice orta ē. Quòd si pilorum
color non fuerit immutatus, nec hu-
milior plaga carne reliqua, & ipsa le-
præ species fuerit subobscura: reclu-
det eum septem diebus, & die septi-
mo contemplabitur. si creuerit in cu-
te lepra, contaminabit eum. sin autē
in loco suo candor steterit non satis
clarus, plaga combustionis est, & id-
circo mūdabitur, quia cicatrix est cō-
bustur æ. Vir siue mulier, in cuius ca-
pite vel barba germinauerit lepra, vi-

debit eos ſacerdos, & ſi quidem hu-
milior fuerit locus carne reliqua, &
capillus flauus ſolitoq; ſubtilior: cō
taminabit eos, quia lepra capitis ac
barbæ eſt. Si autem viderit locum E
maculæ æqualem vicinæ carni, & ca
pillum nigrum: recludet eos ſeptem
diebus, & die ſeptimo intuebitur. Si
non creuerit macula, & capillus ſui
coloris eſt, & locus plagæ carni reli-
quę æqualis: radetur homo abſq; lo
co maculæ, & includetur ſeptem die
bus alijs. Si die ſeptimo viſa fuerit ſte
tiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior
carne reliqua, mūdabit eum, lotiſq;
veſtibus ſuis mundus erit. Si autem
poſt emundationem rurſus creuerit
macula in cute non quæret amplius
vtrum capillus in flauum colorem
ſit commutatus, quia aperte immun
dus eſt. Porrò ſi ſteterit macula, & ca
pilli nigri fuerint, nouerit hominem
ſanatum eſſe, & confidenter eū pro-
nunciet mundum. Vir ſiue mulier in
cuius cute candor apparuerit, intue-
bitur eos

F bitur eos sacerdos. si deprehenderit
subobscurum alborem lucere in cu-
te, sciat non esse lepram, sed maculã
coloris candidi, & hominem mun-
dum. Vir de cuius capite capilli fluũt,
caluus & mundus est. & si à fronte ce
ciderint pili, recaluaster & mundus
est. Sin autem in caluitio siue in recal-
uatione albus vel rufus color fuerit
exortus, & hoc sacerdos viderit, con
demnabit eũ haud dubie lepræ, quæ
orta est in caluitio. Quicũq; ergo ma
culatus fuerit lepra, & separatus est
ad arbitrium sacerdotis, habebit ve-
stiméta dissuta, caput nudum, os ve-
ste contectum: contaminatum ac sor
didum se clamabit. Omni tempore
quo leprosus est & immũdus, solus
habitabit extra castra. Vestis lanea si-
ue linea, quæ lepram habuerit in sta-
mine atq; subtegmine, aut certe pel-
lis vel quicquid ex pelle confectum
est, si alba vel rufa macula fuerit, infe
cta lepra reputabitur, ostendeturq; sa
G cerdoti. qui cõsideratum recludet se-

ptem diebus, & die septimo rursus aspiciens si deprehenderit creuisse, lepra perseuerans est: pollutum iudicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inuenta, & idcirco comburetur flammis. Quòd si eam viderit nō creuisse, præcipiet & lauabunt id in quo lepra est, recludet'q; illud septem diebus alijs. Et cum viderit faciē quidem pristinam non reuersam, nec tamen creuisse lepram, immūdum iudicabit & igne comburet, eo quòd infusa sit in superficie vestimēti vel per totum lepra. Si autem obscurior fuerit locus lepræ postq̄; vestis est lota, abrumpet eum & à solido diuidet. Quòd si vltra apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erāt lepra volatilis & vaga: debet igne comburi. si cessauerit, lauabit aqua ea quæ pura sunt, secundo, & mūda erunt. Ista est lex lepræ vestimenti lanei & linei, staminis atq; subtegminis, omnis'q; supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat vel contaminari.

CAPVT XIIII.

A Locutusq́ȝ est dominus ad Moysen, dicens. Hic est ri tus leprosi quando mun/ dandus est, Adducetur ad sacerdotem, qui egressus de castris cũ inuenerit lepram esse mũdatam, præ cipiet ei qui purificatur, vt offerat du os passeres viuos pro se, quos vesci licitum est, & lignum cedrinum ver/ miculumq́ȝ & hyssòpum: & vnum ex passeribus immolari iubebit in va se fictili super aquas viuentes: alium autem viuum cum ligno cedrino, & cocco & hyssôpo tinget in sanguine passeris immolati, quo asperget illũ qui mundandus est, septies, vt iure purgetur, & dimittet passeré viuum, vt in agrum auolet. Cúmque lauerit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, & lauabitur aqua, pu/ rificatusq́ȝ ingredietur castra, ita dun taxat vt maneat extra tabernaculum suum septem diebus, & die septimo radat capillos capitis, barbamq́ȝ & su

Mat. 8. a
Mar. 1. d
Luc. 5. c

percilia, ac totius corporis pilos. Et B
lotis rursum vestibus & corpore, die
octauo assumet duos agnos imma-
culatos, & ouem anniculam absque
macula, & tres decimas similæ in sa-
crificium, quæ conspersa sit oleo, &
seorsum olei sextarium. Cumq́ sacer
dos purificās hominem statuerit eū,
& hæc omnia corā domino in ostio
tabernaculi testimonij. tollet agnum
& offeret eum pro delicto, oleiq́ se-
xtarium. Et oblatis ante dominū om
nibus, immolabit agnū vbi solet im-
molari hostia pro peccato & holo-
caustum, id est in loco sancto. Sicut
enim pro peccato, ita & pro delicto
ad sacerdotem pertinet hostia: sancta
sanctorum est. Assumensq́ sacerdos C
de sanguine hostiæ, quæ ímolata est
pro delicto, ponet super extremū au
riculæ dextræ eius qui mundatur, &
super pollices manus dextræ & pe-
dis, & de olei sextario mittet in ma-
num suam sinistram, tingetq́ digitū
dextrum in eo, & asperget coram do

mino septies: quod autem reliquum est olei in leua manu, fundet super extremũ auriculę dextræ eius qui mundatur, & super pollices manus ac pedis dextri, & super sanguinem qui effusus est pro delicto, & super caput eius. Rogabitq́; pro eo sacerdos coram domino, & faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit holocaustũ, & ponet illud in altari cũ libamentis suis, & homo rite mũdabitur. Quòd si pauper est, & nõ potest manus eius inuenire quæ dicta sunt pro delicto, assumet agnum ad oblationem, vt roget pro eo sacerdos: decimámque partem similæ conspersæ oleo in sacrificium, & olei sextarium, duósque turtures siue duos pullos columbæ, quorum vnus sit pro peccato, & alter in holocaustum, offerétque ea die octauo purificationis suæ sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonij coram domino. qui suscipiens agnum

D pro delicto & sextarium olei, leuabit simul: immolatoq́; agno, de sangui-

ne eius ponet super extremum auri-
culæ dextræ illius qui mundatur, &
super pollices manus eius ac pedis
dextri. olei vero partem mittet in ma
num suam sinistram, in quo tingens
digitum dextræ manus, asperget se-
pties coram domino: tangetq; extre
mum dextrę auriculæ illius qui mũ-
datur, & pollices manus ac pedis de-
xtri in loco sanguinis qui effusus est
pro delicto: reliquam autem partem
olei, quæ est in sinistra manu, mittet
super caput purificati, vt placet pro
eo dominum, & turturem siue pul-
lum columbæ offeret, vnum pro de-
licto, & alterum in holocaustũ cum
libamentis suis. hoc est sacrificium le
prosi, qui habere non potest omnia
in emundationem sui. Locutúsque E
est dominus ad Moysen & Aaron, di
cens. Cumq; ingressi fueritis terram
Chanaan, quã ego dabo vobis in pos
sessionem, si fuerit plaga lepræ in ę di
bus, ibit cuius est domus, núcians sa-
cerdoti, & dicet, Quasi plaga lepræ

videtur mihi esse in domo mea. At
ille præcipiet vt efferantur vniuersa
de domo priusquã ingrediatur eam,
& videat vtrum leprosa sit: ne ĩmun
da fiant omnia quæ in domo sunt.
Intrabit'qȝ postea vt consideret leprã
domus: & cum viderit in parietibus
illius quasi valliculas pallore siue ru
bore deformes, & humiliores super-
ficie reliqua, egredietur ostium do-
mus, & statim claudet illam septem
diebus. reuersus'qȝ die septimo, con-
F siderabit eam. si inuenerit creuisse le-
pram, iubebit erui lapides in quibus
lepra est, & projci eos extra ciuita-
tem in locum immundum, domum
autem ipsam radi intrinsecus per cir-
cuitum, & spargi puluerem rasuræ
extra vrbem in locum immundum,
lapidésque alios reponi pro his qu
ablati fuerint, & luto alio liniri do-
mum. Sin autem postquam eruti sunt
lapides, & puluis elatus, & alia ter-
ra lita, ingressus sacerdos viderit re-
uersam lepram, & parietes respersos

maculis,lepra eſt perſeuerans,& im-
munda domus:quam ſtatim deſtru-
ent,& lapides eius ac ligna, atq; vni-
uerſum puluerē proijcient extra op-
pidum in locum immundum. Qui
intrauerit domum quādo clauſa eſt,
immundus erit vſque ad veſperum:
& qui dormierit in ea, & comederit
quippiam, lauabit veſtimenta ſua.
Quòd ſi introiens ſacerdos viderit G
lepram non creuiſſe in domo, poſt-
quā denuo lita fuerit,purificabit eam
reddita ſanitate: & in purificatione
eius ſumet duos paſſeres, lignumq;
cedrinum, & vermiculum atque hyſ
ſôpum:& immolato vno paſſere in
vaſe fictili ſuper aquas viuas, tollet
lignum cedrinum, & hyſſôpum &
coccum & paſſerem viuum, & tin-
get omnia in ſanguine paſſeris im-
molati,atque in aquis viuentibus:&
aſperget domū ſepties, purificabitq;
eam tam in ſanguine paſſeris, quàm
in aquis viuentibus, & in paſſere vi-
uo lignoq; cedrino & hyſſôpo atque

vermiculo. Cumq; dimiserit passe-
rem auolare in agrum libere, orabit
pro domo, & iure mundabitur. Ista
est lex omnis lepræ & percussuræ, le
præ vestium & domorum, cicatricis
& erumpentium papularum, lucen-
tis maculæ & in varias species colo-
ribus immutatis, vt possit sciri quo
tempore mundum quid, vel immun
dum sit.

CAPVT XV.

A Locutusq; est dominus ad
Moysen & Aaron, dicens.
Loquimini filijs Israel, &
dicite eis, Vir qui patitur
fluxum seminis, immundus erit. &
tunc iudicabitur huic vitio subiacere,
cum per singula momenta adhęserit
carni eius, atq; concreuerit fœdus hu
mor. Omne stratum in quo dormie-
rit, immundum erit, & vbicunq; se-
derit. Si quis hominum tetigerit le-
ctum eius, lauabit vestimenta sua, &
ipse lotus aqua, immundus erit vsq;
ad vesperum. Si sederit vbi ille sede-

rat, & ipse lauabit vestimenta sua, &
lotus aqua immundus erit vsque ad
vesperum. Qui tetigerit carnē eius,
lauabit vestimenta sua, & ipse lotus
aqua, immundus erit vsque ad vespe-
rum. Si saliuam huiuscemodi homo
iecerit super eum qui mundus est, la-
uabit vestimēta sua, & lotus aqua im-
mundus erit vsq; ad vesperum. Sag-
ma super quod sederit, immundum B
erit: & quicquid sub eo fuerit qui flu-
xum seminis patitur, pollutum erit
vsque ad vesperum. Qui portauerit
horū aliquid, lauabit vestimenta sua,
& ipse lotus aqua, imundus erit vsq;
ad vesperum. Omnis quem tetigerit
qui talis est, non lotis antè manibus,
lauabit vestimenta sua: & lotus aqua,
immundus erit vsque ad vesperum.
Vas fictile quod tetigerit, confringe-
tur: vas autem ligneum lauabitur a-
qua. Si sanatus fuerit qui huiuscemo-
di sustinet passionem, numerabit se-
ptem dies post emūdationem sui, &
lotis vestib⁹ & toto corpore in aquis

viuentibus, erit mundus. Die autem
octauo sumet duos turtures aut du-
os pullos columbæ, & veniet in con
spectu domini ad ostium tabernacu-
li testimonij, dabítque eos sacerdoti.
qui faciet vnum pro peccato, & alte-
rum in holocaustum, rogabitq́ꝫ pro
eo coram domino, vt emundetur à
C fluxu seminis sui. Vir de quo egredi-
tur semen coitus, lauabit aqua omne
corpus suum, & immundus erit vsqꝫ
ad vesperum. Vestem & pellem quã
habuerit, lauabit aqua, & immunda
erit vsque ad vesperum. Mulier cum
qua coierit, lauabitur aqua, & immũ
da erit vsque ad vesperũ. Mulier quæ
redeunte mense patitur fluxum san-
guinis, septẽ diebus separabitur. Om-
nis qui tetigerit eam, immundus erit
vsque ad vesperum: & locus in quo
dormierit vel sederit diebus separa-
tionis suæ, polluetur. Qui tetigerit
lectum suum, lauabit vestimẽta sua,
& ipse lotus aqua imundus erit vsqꝫ
ad vesperum. Omne vas super quod

illa sederit, quisquis attigerit, lauabit
vestiméta sua, & ipse lotus aqua, pol
lutus erit vsque ad vesperum. Si co-
ierit cum ea vir tépore sanguinis mē
strualis, immundus erit septem die-
bus: & omne stratum in quo dormie
rit, polluetur. Mulier quæ patit̃ mul D
tis diebus fluxū sanguinis non in tē-
pore menstruali, vel quæ post men-
struum sanguinem fluere non cessat,
quádiu subiacet huic passioni, immū
da erit quasi sit in tempore méstruo.
omne stratum in quo dormierit, &
vas in quo sederit, pollutū erit. qui-
cunq; tetigerit eam, lauabit vestimen
ta sua: & ipse lotus aqua, immundus
erit vsq; ad vesperum. Si steterit san-
guis & fluere cessauerit, numerabit
septem dies purificationis suæ, & die
octauo offeret pro se sacerdoti duos
turtures, aut duos pullos columba-
rum ad ostium tabernaculi testimo-
nij: qui vnum faciet pro peccato, & al
terum in holocaustum, rogabítque
pro ea coram domino, & pro fluxu

immunditiæ eius. Docebitis ergo filios Israel vt caueant immũditias & non moriantur in sordibus suis[1], cum polluerint tabernaculũ meum quod est inter vos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis, & qui polluitur coitu, & quæ menstruis té-poribus separatur, vel quæ iugi fluit sanguine, & hominis qui dormierit cum ea.

CAPVT XVI.

A LOcutusq́; est dominus ad Moysen post morté duo-rum filiorũ Aaron, quan-do offerentes ignem alie-num interfecti sunt: & præcępit ei, dicens. Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio, quo tegitur ar-ca. vt non moriatur: quia in nube ap-parebo super oraculum, nisi hæc an-te fecerit, Vitulum pro peccato of-feret, & arietem in holocaustum. Tu nica linea vestietur, feminalibus li-

neis verenda celabit. accingetur zo-
na linea: cidarim lineam imponet ca
piti. hæc enim vestimenta sunt san-
cta, quibus cunctis, cum lotus fuerit,
induetur. Suscipiétque ab vniuersa B
multitudine filiorũ Israel duos hir-
cos pro peccato, & vnum arietem in
holocaustum. Cúmque obtulerit vi-
tulum, & orauerit pro se & pro do-
mo sua, duos hircos stare faciet co-
ram domino in ostio tabernaculi te-
stimonij: mitténsque super vtrunque
sortem, vnam domino, & alteram ca
pro emissario, cuius exierit sors do-
mino, offeret illum pro peccato: cu-
ius autem in caprum emissarium sta
tuet eum viuum coram domino, vt
fundat preces super eum, & emittat
eum in solitudinem. His rite celebra-
tis, offeret vitulum, & rogans pro se
& pro domo sua, immolabit eum. as
sumptoq́; thuribulo quod de prunis C
altaris impleuerit, & hauriens manu
compositum thymiama in incésum,
vltra velum intrabit in sancta, vt po

ſitis ſuper ignem aromatibus, nebu-
la eorum & vapor operiat oraculum
quod eſt ſupra teſtimonium, & non
moriatur. Tollet quoq; de ſanguine
vituli, & aſperget digito ſepties cõtra
propitiatorium ad oriẽtem. Cumq́; Heb.9.d
mactauerit hircum pro peccato po- &.10.a
puli, inferet ſanguinem eius intra ve
lum ſicut præceptum eſt de ſanguine
vituli, vt aſpergat è regione oraculi,
& expiet ſanctuarium ab immundi-
tijs filiorum Iſrael, & à preuaricatio-
D nibus eorum, cunctisq́; peccatis. Iu-
xta hunc ritum faciet in tabernaculo
teſtimonij, quod fixum eſt inter eos
in medio filiorum habitationis eo-
rum. Nullus hominum ſit in taber- Luc.1.a
naculo quãdo pontifex ſanctuarium
ingreditur, vt roget pro ſe & pro do-
mo ſua, & pro vniuerſo cœtu Iſrael,
donec egrediatur tabernaculũ. Cum
autem exierit ad altare quod coram
domino eſt, oret pro ſe, & ſumptum
ſanguinem vituli atq; hirci fundat ſu
per cornua eius per gyrũ, aſpergẽsq́;

digito septies, & expiet & sanctificet
illud ab immūdiˈtijs filiorum Israel.
Postquam emūdauerit sanctuarium
& tabernaculum & altare, tunc offe-
rat hircum viuētem, & posita vtraq;
manu super caput eius, confiteatur E
omnes iniquitates filiorum Israel, &
vniuersa delicta atq; peccata eorum,
quæ imprecans capiti eius, emittet il
lum per hominem paratum, in deser
tum. Cumq́; portauerit hircus om-
nes iniquitates eorum in terram so-
litariam, & dimissus fuerit in deser-
to, reuertetur Aarō in tabernaculum
testimonij, & depositis vestibus qui-
bus prius indutus erat, cum intraret
sanctuariū, relictisq́; ibi, lauabit car-
nem suam in loco sancto, indueturq́;
vestibus suis. Et postquā egressus ob-
tulerit holocaustum suum ac plebis,
rogabit tam pro se q̄; pro populo: &
adipem qui oblatus est pro peccatis,
adolebit sup altare. Ille vero qui di- F
miserit caprum emissarium, lauabit
vestimenta sua & corpus aqua, & sic
ingredietur

ingredietur in castra. Vitulum autem & hircum qui pro peccato fuerat immolati, & quorum sanguis illatus ē in sanctuarium vt expiatio compleretur, asportabunt extra castra, & cōburent igni, tam pelles q̃; carnes eorum ac fimum: & quicunq; combusserit ea, lauabit vestimenta sua & carnem aqua, & sic ingredietur castra. Eritq; vobis hoc legitimum sempiternum. Mense autem septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumq; opus facietis, siue indigena siue aduena qui peregrinatur
G inter vos. In hac die expiatio erit vestri atq; mundatio. ab omnibus peccatis vestris, coram domino mundabimini. sabbatum enim requietionis ē, & affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autē sacerdos qui vnctus fuerit, & cui⁹ manus initiatę sunt vt sacerdotio fungatur pro patre suo, Induetur q; stola linea & vestibus sanctis, & expiabit sanctuarium & tabernaculū testimonij atq; Infra 23.e

altare, sacerdotes quoque & vni-
uersum populum. Eritq́ vobis hoc
legitimum sempiternum, vt oretis
pro filijs Israel, & pro cunctis pecca
tis eorum semel in anno. Fecit igitur
sicut præceperat dominus Moysi.

CAPVT XVII.

ET locutus est dominus ad A
Moysen, dicens. Loquere
Aaron & filijs eius & cun-
ctis filijs Israel, dicens ad
eos. Iste est sermo quem mandauit
dominus, dicens. Homo quilibet de
domo Israel, si occiderit bouem aut
ouem, siue capram in castris vel ex-
tra castra & non obtulerit ad ostium
tabernaculi oblationem domino, san
guinis reus erit: quasi si sanguinem
fuderit, sic peribit de medio populi
sui. Ideo sacerdoti offerre debent fi-
lij Israel hostias suas quas occidunt
in agro, vt sanctificentur domino an-
te ostium tabernaculi testimonij, &
immolent eas hostias pacificas do-
mino, Fundetq́ sacerdos sanguinem B

ſuper altare domini ad oſtium taber
naculi teſtimonij, & adolebit adipē
in odorem ſuauitatis domino, & ne/
quaquam vltra immolabunt hoſtias
ſuas dæmonibus, cum quibus forni/
cati ſunt. Legitimum ſempiternum
C erit illis & poſteris eorum. Et ad ip/
ſos dices. Homo de filijs Iſrael & de
aduenis qui peregrinātur apud vos,
qui obtulerit holocauſtum ſiue victi
mam, & ad oſtium tabernaculi teſti/
monij nō adduxerit eam: vt offerat
domino, interibit de populo ſuo. Ho
C mo quilibet de domo Iſrael, & de
aduenis qui peregrinātur inter vos,
ſi comederit ſanguinem, obfirmabo
faciem meam contra animam illius,
& diſperdam eā de populo ſuo, quia
anima carnis in ſanguine eſt: & ego
dedi illum vobis ſuper altare, vt ex/
pietis pro animabus veſtris, & ſan/
guis pro animæ piaculo fit. Idcirco
dixi filijs Iſrael, Omnis anima ex vo
bis non comedet ſanguinem, nec ex
aduenis qui peregrinātur apud vos.

Homo quicunq; de filijs Israel & de aduenis qui peregrinatur apud vos, si venatione atq; aucupio cæperit feram vel auem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ei⁹, & operiat illum terra. Anima enim omnis car-
nis in sanguine ẽ. Vnde dixi filijs If- D
rael, Sanguinem vniuersæ carnis nõ comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicunque comederit illum, interibit. Anima quæ comederit morticinum vel captum à bestia, tam de indigenis quàm de aduenis, lauabit vestimenta sua & semetipsum aqua, & cõtaminatus erit vsque ad vesperum, & hoc ordine mundus fiet. Quòd si non lauerit vestimenta sua vel corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPVT XVIII.

Locutus est dominus ad A
Moysen, dicens. Loquere filijs Israel, & dices ad eos, Ego sum dominus deus vester: iuxta consuetudinem ter-

ræ Ægypti in qua habitastis, non fa-
cietis, & iuxta morem regionis Cha
naan ad quã ego introducturus sum
vos, non agetis, nec in legitimis eo-
rũ ambulabitis. facietis iudicia mea,
& præcepta mea seruabitis, & ambu
labitis in eis. Ego dominus deus ve- Ro.10.a
ster. Custodite leges meas atq; iudi- Ezec.20.b
cia, quæ faciens homo, viuet in eis. Galat.3.b
ego dominus deus vester. Omnis ho
mo ad proximam sanguinis sui non
accedet, vt reuelet turpitudinem ei⁹.
ego dominus. Turpitudinem patris
tui & turpitudinem matris tuæ non
discooperies. Mater tua est, non reue
labis turpitudinem eius. Turpitudi-
nem vxoris patris tui non discoope
B ries. turpitudo enim patris tui ẽ. Tur
pitudinem sororis tuæ ex patre siue
ex matre quæ domi vel foris genita
est, non reuelabis. Turpitudinem fi-
liæ filij tui vel neptis ex filia non re-
uelabis: quia turpitudo tua est. Tur-
pitudinem filię vxoris patris tui, quã
peperit patri tuo, & est soror tua, nõ

reuelabis. Turpitudinem sororis pa-
tris tui non discooperies: quia caro
est patris tui. Turpitudinem sororis
matris tuæ non reuelabis: eo q̄ caro
sit matris tuæ. Turpitudinem patrui
tui nō reuelabis, nec accedes ad vxo
rem eius, quæ tibi affinitate coniun-
gitur. Turpitudinem nurus tuæ non
reuelabis, quia vxor filij tui est: nec
discooperies ignominiam eius. Et v- C
xorē fratris sui nullus accipiat. Tur-
pitudinem vxoris fratris tui non re-
uelabis: quia turpitudo fratris tui ē.
Turpitudinem vxoris tuæ & filię e-
ius non reuelabis. Filiam filij eius, &
filiam filiæ illius non sumes, vt reue
les ignominiam eius: quia caro illi⁹
sunt, & talis coitus incestus est. Soro
rem vxoris tuæ in pellicatum illius
non accipies, nec reuelabis turpitu-
dinem eius adhuc illa viuēte. Ad mu
lierem quæ patitur menstrua non ac
cedes, nec reuelabis fœditatem eius.
Cum vxore proximi tui non coibis,
nec seminis commixtione maculabe

ris. De ſemine tuo non dabis vt con- 3.Re.18. 6
ſecretur idôlo Moloch, nec pollues
nomen dei tui. ego dominus. Cum
maſculo non commiſceris coitu fœ-
D mineo, quia abominatio eſt. Cum o-
mni pecore non coibis, nec macula-
beris cum eo. Mulier nõ ſuccumbet
iumento, nec miſcebitur ei: quia ſce-
lus eſt. Nec polluamini in omnibus
C his quibus contaminatę ſunt vniuer
ſæ gentes, quas ego eijciam ante con
ſpectum veſtrum, & quibus polluta
eſt terra: cuiꝰ ego ſcelera viſitabo, vt
euomat habitatores ſuos. Cuſtodite
legitima mea atq; iudicia, & non fa-
ciatis ex omnibus abominationibus
iſtis, tã indigena quàm colonus, qui
peregrinatur apud vos. Omnes enim
execrationes iſtas fecerũt accolæ ter
ræ, qui fuerunt ante vos & polluerũt
eam. Cauete ergo ne & vos ſimiliter
euomat, cũ paria feceritis, ſicut euo-
muit gentẽ quę fuit ante vos. Omnis
anima quæ fecerit de abominationi-
bus his quippiam, peribit de medio

populi ſui. Cuſtodite mandata mea.
Nolite facere quę fecerunt hi qui fue
runt ante vos, & ne polluamini in
eis. Ego dominus deus veſter.

CAPVT XIX.

Locutus eſt dominus ad A
Moyſen, dicens. Loquere
ad omnem cœtum filio/
rũ Iſrael, & dices ad eos,
1. Pet. 1. c Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum
dominus deus veſter. Vnuſquiſq; pa
trem ſuum & matrem ſuam timeat.
Sabbata mea cuſtodite. ego domin⁹
deus veſter. Nolite conuerti ad idô/
la, nec deos coflatiles faciatis vobis.
ego dominus deus veſter. Si immo/
laueritis hoſtiam pacificorum domi
no vt ſit placabilis, eo die quo fuerit
immolata, comedetis eam, & die al/
tero: quicquid autem reſiduum fue/ B
rit ĩ diem tertium, igne comburetis.
ſi quis poſt biduum comederit ex ea,
prophan⁹ erit & impietatis reus: por
tabitq; iniquitatem ſuam, quia ſan/
ctum domini polluit, & peribit ani/

ma illa de medio populi sui. Cumq́ʒ Infra.23.d
messueris segetes terræ tuæ, non tō
debis vsq; ad solum supeficiem terrę:
nec remanentes spicas colliges, neqʒ
in vinea tua racemos & grana deci-
dentia congregabis, sed pauperibus
& peregrinis carpenda dimittes. ego
C dominus deus vester. Nō facietis fur
tum, non mentiemini, nec decipiet Exo.20.b
vnusquisq; proximum suum. Non Deut.5.b
periurabis in nomine meo, nec pol- Matt.5.c
lues nomen dei tui: ego dominus. Eccl.10.a
Nō facies calumniam proximo tuo,
nec vi opprimes eum. Non morabi- Deut.24.c
tur opus mercennarij tui apud te vs- Tobię.4.c
que mane. Non maledices surdo, nec
coram cæco pones offendiculū: sed
timebis dominum deū tuum, quia
ego sum dominus. Non facies quod
iniquū est, nec iniuste iudicabis. Non Deut.1.c
consyderes personam pauperis, nec &.16.d
honores vultum potentis. Iuste iu- Iacobi.2.a
dica proximo tuo. Non eris crimina Prouer.24 c
D tor, nec susurro in populis. Non sta- Eccl.43.a
bis contra sanguinem proximi tui: 1. Ioā.2.b

&.3.c ego dominus. Non oderis fratrem
Ecci.79.b tuum in corde tuo, sed publice argue
Matt.18.b eum, ne habeas super illo peccatum.
Lucæ.17.a Non quæras vltionem, nec memor
Matt.5.g eris iniuriæ ciuium tuorum. Diliges
&. 22.d amicum tuum sicut teipsum. ego do
Mar. 12. d minus. Leges meas custodite. Iumē
Rom.13.c ta tua non facies coire cum alterius
Gala.5.c generis animantibus. Agrum tuum
Iacob.2.b non seres diuerso semine. Veste quæ
ex duobus texta est, non indueris.
Homo si dormierit cum muliere coi E
tu feminis, quæ sit ancilla etiam no-
bilis, & tamen precio nō redempta,
nec libertate donata, vapulabūt am-
bo, & non morientur, quia non fuit
libera. pro delicto autem suo offeret
domino ad ostium tabernaculi testi-
monij arietem, orabitq; pro eo sacer
dos & pro delicto eius coram domi
no, & repropitiabit᷑ ei, dimittetur'q;
peccatum. Quando ingressi fueritis
terram & plātaueritis in ea ligna po
mifera, auferetis pręputia eorum. Po
ma quæ germinant, immunda erūt

vobis,nec edetis ex eis. Quarto an-
no omnis fructus eorum sanctifica-
bitur laudabilis domino. Quinto au
tem anno comedetis fructus,cõgre-
gantes poma quæ proferunt.ego do
minus deus vester. Non comedetis
F carnem cum sanguine.Non augura-
bimini,nec obseruabitis somnia,ne-
que in rotũdum attondebitis comã,
nec radetis barbam.Et super mortuo
non incidetis carnes vestras, neq; fi-
guras aliquas, aut stigmata facietis
vobis.ego dominus. Ne prostituas fi
liam tuam,ne contaminetur terra,&
impleatur piaculo. Sabbata mea cu-
stodite, & sanctuarium meũ metui-
te.ego dominus. Non declinetis ad
magos,nec ab hariolis aliquid scisci-
temini,vt polluamini p eos. ego do
minus deus vester. Coram cano ca-
pite consurge, & honora personam
senis, & time dominum deum tuũ.
G ego sum dominus. Si habitauerit ad Exo. 22. c
uena in terra vestra,& moratus fue-
rit inter vos,non exprobretis ei, sed

sit inter vos quasi indigena, & dilige
tis eum quasi vosmetipsos. fuistis e/
nim & vos aduenæ in terra Ægypti.
ego dominus deus vester. Nolite fa/
cere iniquum aliquid in iudicio, in re
gula, in pondere, in mensura. Statera
iusta, & æqua sint põdera, iustus mo
dius, æquusq; sextarius. ego domi/
nus deus vester, qui eduxi vos de ter
ra Ægypti. Custodite omnia præce/
pta mea, & vniuersa iudicia, & facite
ea. ego dominus.

CAPVT XX.

LOcutusq; est dominus ad A
Moysen, dicens. Hæc lo/
queris filijs Israel, Homo
de filijs Israel, & de adue
Sup. 18. c nis qui habitant in Israel, si quis de/
derit de semine suo idôlo Moloch,
morte moriatur. populus terræ lapi
dabit eum; & ego ponã faciem meã
contra illũ, succidamq; eum de me/
dio populi sui, eo q dederit de semi/
nẽ suo Moloch, & cõtaminauerit san
ctuarium meum, ac polluerit nomẽ

sanctum meum. Quòd si negligens
populus terræ, & quasi paruipendēs
imperium meum, dimiserit hominē
q dederit de semine suo Moloch, nec
voluerit eum occidere, ponam faciē
meam super hominem illum, & co-
gnationē eius, succidamq́ꝫ & ipsum,
& omnes qui consenserunt ei vt for-
nicaretur cum Moloch de medio po
puli sui. Anima quæ declinauerit ad
magos & hariolos, & fornicata fue-
rit cum eis, ponam faciem meam cō
tra eam, & interficiam illā de medio
B populi sui. Sanctificamini, & estote 1.Pet.1.c
sancti, quia & ego sanctus sum domi
nus deus vester. Custodite præcepta
mea, & facite ea: ego domin⁹ qui san
ctifico vos. Qui maledixerit patri Exo.21.c
suo aut matri, morte moriatur. patri Prouer.20c
matriq́ꝫ qui maledixerit, sanguis ei⁹ Matt.15.a
sit super eum. Si mœchatus quis fue- Marc.7.b
rit cum vxore alterius & adulteriū Ioan.8.a
perpetrauerit cum coniuge proximi Deut.22.d
sui, morte moriantur & mœchus, &
adultera. Qui dormierit cum nouer-

ca sua, & reuelauerit ignominiam pa
tris sui, morte moriantur ambo. san
guis eorum sit super eos. Si quis dor
mierit cum nuru sua, vterq; moriat,
quia scelus operati sunt. sanguis eo-
rum sit super eos. Qui dormierit cũ
masculo coitu fœmineo, vterq; ope
ratus est nefas, morte moriantur. sit
sanguis eorum super eos. Qui supra
vxorem filiam, duxerit matrem ei⁹,
scelus operatus est: viuus ardebit cũ
eis, nec permanebit tantum nefas in
medio vestri. Qui cũ iumento & pe- C
core coierit, morte moriatur: pecus
quoq; occidite. Mulier quę succubue
rit cuilibet iumento, simul interficie
tur cum eo. sanguis eorum sit super
eos. Qui accęperit sororem suam fi-
liam patris sui, vel filiã matris suæ,
& viderit turpitudinem eius, illaq;
conspexerit fratris ignominiam: ne-
fariam rem operati sunt, occidentur
in conspectu populi; eo ꝙ turpitudi
nem suam mutuo reuelauerint, &
portabũt iniquitatem suam. Qui co-

ierit cum muliere in fluxu mẽstruo,
& reuelauerit turpitudinem eius, ip
saq; aperuit fontem sanguinis sui, in
terficientur ambo de medio populi
sui. Turpitudinem materterę & ami
tæ tuæ non discooperies. qui hoc fe-
cerit ignominiam carnis suæ nuda-
uit, portabũt ambo iniquitatem suã.
Qui coierit cũ vxore patrui vel auũ-
culi sui, & reuelauerit ignominiam
cognationis suæ, portabunt ambo
peccatum suum: absq; liberis moriẽ
D tur: Qui duxerit vxorem fratris sui,
rem facit illicitam, turpitudinem fra
tris sui reuelauit: absque liberis erit.
Custodite leges meas, atq; iudicia, &
facite ea, ne & vos euomat terra quã
intraturi estis & habitaturi. Nolite
ambulare in legitimis nationũ, quas
ego expulsurus sum ante vos. Om-
nia enim hæc fecerunt, & abomina-
tus sum eas. Vobis autem loquor,
Possidete terram eorum, quam da-
bo vobis in hæreditatem, terrã fluen
tem lacte & melle. Ego dominus de

us vester, qui separaui vos à cæteris
populis. Separate ergo & vos iumē-
tum mundum ab immundo, & auē
mundā ab immūda, ne polluatis ani
mas vestras i pecore & auibus, & cū
ctis quę mouētur in terra, & quę vo
bis ostendi esse polluta. Eritis mihi
sancti, quia sanct⁹ sum ego domin⁹,
& separaui vos à cæteris populis, vt
essetis mei. Vir siue mulier, in quib⁹
Deu.18.b pythonicus, vel diuinationis fuerit
3.reg.28.b spirit⁹, morte moriant, lapidibus ob
ruent eos: sanguis eorū sit sup illos.

CAPVT XXI.

DIxit quoq; dominus ad A
Moysen. Loquere ad sacer
dotes filios Aaron, & di-
ces ad eos, Ne contamine
tur sacerdos in mortib⁹ ciuium suo-
rum, nisi tantum in consanguineis,
ac propinquis, id est super patrem &
matrem & filium & filiam, fratrem
quoq; & sororem virginem, quæ nō
est nupta viro, sed nec in principe po
puli sui contaminabitur. Non radēt
caput,

caput, nec barbam, neq; in carnibus
ſuis facient inſciſſuras. Sancti erunt
deo ſuo, & non polluent nomẽ eius.
Incenſum enim domini, & panes dei
B ſui offerunt, & ideo ſancti erũt. Scor-
tum, & vile proſtibulum non ducet
vxorem, nec eam quę repudiata eſt à
marito, quia conſecratus eſt deo ſuo,
& panes propoſitionis offert. Sit er-
go ſanctus, quia & ego ſanctus ſum
dominus, qui ſanctifico vos. Sacerdo
tis filia deprehenſa ſi fuerit in ſtupro,
& violauerit nomẽ patris ſui, flãmis
exuretur. Pontifex, id eſt ſacerdos ma
ximus inter fratres ſuos, ſuper cuius
caput fuſum eſt vnctionis oleum, &
cuius manus in ſacerdotio cõſecratæ
ſunt, veſtitusq; eſt ſanctis veſtibus,
caput ſuum non diſcooperiet, veſti-
menta non ſcindet, & ad omnẽ mor-
C tuum nõ ingredietur omnino. ſuper
patre quoq; ſuo, & matre non conta-
minabitur, nec egredietur de ſanctis,
ne polluat ſanctuarium domini, quia
oleum ſanctæ vnctionis dei ſui ſuper

eum est.ego dominus. Virginem du-
cet vxorem, viduam autem & repu-
diatam, & sordidam, atq; meretricē
non accipiet: sed puellam de populo
suo, ne cōmisceat stirpem generis sui
vulgo gentis suæ: quia ego dominus
qui sanctifico eum. Locutusq; est do
minus ad Moysen, dicens. Loquere
ad Aaron, Homo de semine tuo per
familias qui habuerit maculam, non
offeret panes deo suo, nec accedet
ad ministerium eius: si cęcus fuerit, si
claudus, si vel paruo vel grādi vel tor D
to naso, si fracto pede, si manu, si gib
bus, si lippus, si albuginem habens in
oculo, si iugem scabiem, si impetigi-
nem in corpore, vel herniosus. omnis
qui habuerit maculā de semine Aarō
sacerdotis, nō accedet offerre hostias
domino, nec panes deo suo. vescetur
tamen panibus qui offeruntur in san
ctuario, ita dūtaxat vt intra velū non
ingrediatur, nec accedat ad altare, qui
maculam habet, & contaminare non
debet sanctuarium meum. Ego domi

nus qui sanctifico eos. Locutus est er
go Moyses ad Aarõ, & ad filios eius,
& ad omnem Israel cuncta quæ fue-
rant sibi imperata.

CAPVT XXII.

A Locutus quoq; est domin⁹
ad Moysen, dicens. Loque
re ad Aarõ, & ad filios eius
vt caueant ab his quę con
secrata sunt filiorũ Israel, & non cõta
minent nomen sanctificatorũ mihi,
quæ ipsi offerunt. ego dominus. Dic
ad eos, & ad posteros eorum. Omnis
homo qui accesserit de stirpe vestra
ad ea quæ consecrata sunt, & quę ob-
tulerũt filij Israel domino, in quo est
immunditia, peribit coram domino.
ego sum dominus. Homo de semine
Aaron qui fuerit leprosus, aut patiẽs
fluxum seminis, non vescetur de his
quæ sanctificata sunt mihi, donec sa-
netur. Qui tetigerit immũdum super
mortuo, & ex quo egreditur semen
quasi coitus, & qui tangit reptile, &
quodlibet immundum, cuius tactus

eſt ſordidus, immundus erit vſq; ad
veſperũ, & non veſcetur his quæ ſan
ctificata ſunt: ſed cum lauerit carnem
ſuã aqua, & occubuerit ſol, tunc mun
datus veſcetur de ſanctificatis, quia
Exo. 22. d cibus illius eſt. Morticinum & captũ B
Eze. 44. g à beſtia non comedent, nec polluen-
tur in eis. ego ſum dominus. Cuſto-
diant precepta mea, vt non ſubiaceat
peccato & moriantur in ſanctuario,
cũ polluerint illud. ego dominus qui
ſanctifico eos. Omnis alienigena non
comedet de ſanctificatis, inquilinus
ſacerdotis, & mercenarius non veſcẽ
tur ex eis. quem autẽ ſacerdos eme-
rit, & qui vernaculus domus eius fue
rit, hi comedent ex eis. Si filia ſacerdo
tis cuilibet ex populo nupta fuerit:
de his quę ſanctificata ſunt, & de pri-
mitijs non veſcetur. ſin autem vidua,
vel repudiata, & abſq; liberis reuerſa
fuerit ad domũ patris ſui: ſicut puel-
la conſueuerat, aletur cibis patris ſui.
Omnis alienigena comedendi ex eis
non habet poteſtatẽ. Qui comederit

de sanctificatis per ignorantiã, addet quintam partẽ cum eo quod comedit, & dabit sacerdoti in sanctuariũ. Nec cõtaminabunt sanctificata filiorum Israel, quę offeruntur domino, ne forte sustineãt iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint: ego
C domin⁹ qui sanctifico eos. Locutusq́; est dominus ad Moysen, dicens. Loquere ad Aarõ, & filios eius, & ad omnes filios Israel, dicesq́; ad eos, Homo de domo Israel, & de aduenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota soluens, vel spõte offerens, quicquid illud obtulerit in holocaustũ domini, vt auferatur per vos: masculus imaculatus erit ex bobus, & ex ouibus, & ex capris: si maculam habuerit, nõ offeretis, neque erit accęptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorũ domino, vel vota soluens, vel sponte offerens, tam de bobus q̃; de ouibus, immaculatũ offeret, vt accęptabile sit: omnis macula non erit in eo. Si cæcũ

Deu. 15. d
Eccli. 35. b

fuerit, si fractum, si cicatricẽ habens,
si papulas, aut scabiem, aut impetigi-
ne: non offeretis ea domino, nec ado
lebitis ex eis super altare domini. Bo D
uem & ouem aure & cauda amputa-
tis, voluntarie offerre potes: votum
autem ex his solui non potest. Omne
animal quod vel cõtritis, vel tonsis,
vel sectis ablatisq; testiculis est, non
offeretis domino: & in terra vestra
hoc omnino ne faciatis. De manu alie
nigenæ non offeretis panes deo ve-
stro, & quicquid aliud dare voluerit:
quia corrupta, & maculata sunt om-
nia, non suscipietis ea. Locutusq; est
dominus ad Moysen, dicens, Bos,
ouis, & capra cum genita fuerint, se-
ptem diebus erunt sub vbere matris
suæ: die autẽ octauo, & deinceps of-
ferri poterunt domino. Siue illa bos,
siue ouis, non immolabũtur vna die
cum fœtibus suis. Si implaueritis ho
stiam pro gratiarũ actione domino,
vt possit esse placabilis, eodem die co
medetis eam, non remanebit quicq̃

in mane alterius diei. ego dominus.
Custodite mandata mea, & facite ea.
ego dominus. Ne polluatis nomen
meum sanctũ, vt sanctificer in medio
filiorũ Israel. Ego dominus, qui san-
ctifico vos, & eduxi de terra Ægypti,
vt essem vobis in deũ. ego dominus.

CAPVT XXIII.

A LOcutusq; est dominus ad
Moysen, dicẽs. Loquere fi
liis Israel, & dices ad eos,
Hæ sũt feriæ domini, quas
vocabitis sanctas. Sex diebus facietis
opus: dies septimus, quia sabbati re-
quies est, vocabitur sanctus. omne o-
pus non facietis in eo. sabbatum do-
mini est in cunctis habitationibus ve
stris. Hæ sunt ergo feriæ domini san-
ctæ, quas celebrare debetis tempori-
bus suis. Mense primo quartadecima Exo.12.e
die mensis ad vesperũ, phase domini Nũe.28.c
est. & quintadecima die mẽsis huius,
solennitas azymorum domini est.
B Septem diebus azyma comedetis.
dies primus erit vobis celeberrimus,

sanctusq; omne opus seruile non fa-
cietis in eo, sed offeretis sacrificiū in
igne domino septem diebus. dies au B
tem septimus erit celebrior & san-
ctior, nullumq; seruile opus facietis
in eo. Locutusq; est domin⁹ ad Moy
sen, dicens. Loquere filijs Israel, & di
ces ad eos, Cum ingressi fueritis ter-
ram quā ego dabo vobis, & messue-
ritis segetem, feretis manipulos spi-
carum, primitias messis vestræ ad sa-
cerdotem, qui eleuabit fasciculū co-
ram domino, vt acceptabile sit pro
vobis altero die sabbati, & sanctifica-
bit illum. atq; in eodem die quo ma-
nipulus consecratur, cædetur agnus
immaculatus anniculus in holocau-
stum domini, & libamenta offeren-
tur cum eo duæ decimæ similæ con-
spersæ oleo in incēsum domini, odo-
remq; suauissimum: liba quoq; vini
quarta pars hin. Panem, & polētam, C
& pultes nō comedetis ex segete vs-
que ad diē qua offeretis ex ea deo ve
stro. Præceptum est sempiternum in

generationibus, cunctisq; habitacu-
lis vestris. Numerabitis ergo ab alte-
ro die sabbati in quo obtulistis mani
pulum primitiarum septem hebdo-
madas plenas, vsq; ad alteram diem
expletionis hebdomadæ septimæ, id
est quinquaginta dies: & sic offeretis
sacrificium nouum domino ex om-
nibus habitaculis vestris, panes pri-
mitiarum duos de duabus decimis
similæ fermentatæ, quos coquetis in
primitias domini, offeretisq; cũ pa-
nibus septẽ agnos immaculatos an-
niculos, & vitulum de armento vnũ,
& arietes duos, & erunt in holocau-
stum cum libamẽtis suis, in odorem
D suauissimum domino. Facietis & hir
cum pro peccato, duosq; agnos an-
niculos hostias pacificorum. Cumq;
eleuauerit eos sacerdos cum panibus
primitiarum coram domino, cedent
in vsum eius. Et vocabitis hunc diem
celeberrimum, atq; sanctissimũ, om-
ne opus seruile non facietis in eo. Le-
gitimum sempiternum erit in cũctis

habitaculis, & generationib⁹ vestris.
Sup. 19. b Postquam autem messueritis segetē
terræ vestræ, non secabitis eam vsq;
ad solum: nec remanentes spicas col-
ligetis, sed pauperibus & peregrinis
dimittetis eas ego sum dominus de-
us vester. Locutus'q; est dominus ad
Moysen dicens. Loquere filijs Israel,
Mense septimo prima die mēsis erit
vobis sabbatum memoriale, clangen
tibus tubis, & vocabitur sanctū: om-
ne opus seruile non facietis in eo, &
offeretis holocaustum domino. Lo-
cutus'q; est dominus ad Moysen, di-
Sup. 16. g cens. Decimo die mensis huius septi- E
Nūe. 29. b mi, dies expiationum erit celeberri-
mus, & vocabit' sanctus: affligetis'q;
animas vestras in eo, & offeretis ho-
locaustum domino. omne opus ser-
uile non facietis in tempore diei hu-
ius, quia dies ꝓpitiationis est, vt pro-
pitietur vobis dominus deus vester.
Omnis anima quæ afflicta non fuerit
die hac, peribit de populis suis: & quę
operis quippiam fecerit, delebo eam

de populo suo. nihil ergo operis fa-
cietis in eo. Legitimum sempiternū
erit vobis in cunctis generationibus,
& habitationibus vestris. sabbatū re-
quietionis est, & affligetis animas ve
stras. Die nono mensis septimi à ve-
spere vsq; ad vesperū celebrabitis sab
bata vestra. Et locutus est domin⁹ ad
Moysen, dicēs. Loquere filijs Israel,
A quintodecimo die mensis huius se
ptimi erūt feriæ tabernaculorum, se-
F ptē diebus domino. dies primus vo-
cabitur celeberrimus atque sanctissi-
mus, omne opus seruile non facietis
in eo, & septem diebus offeretis ho-
locausta domino, dies quoque octa-
uus erit celeberrimus atque sanctissi-
mus, & offeretis holocaustum domi
no: est enim cœtus atq; collectæ: om
ne opus seruile non facietis in eo. hæ
sunt feriæ domini, quas vocabitis ce-
leberrimas atq; sanctissimas, offere-
tisq; in eis oblationes domino holo
causta, & libamenta iuxta ritū vnius-
cuiusq; diei, exceptis sabbatis domi-

ni, donisq; vestris, & quę offeretis ex
voto, vel quæ sponte tribuetis domi
no. A quintodecimo ergo die mensis
septimi, quando congregaueritis om
nes fructus terræ vestræ, celebrabitis
ferias domini septem diebus. Die pri G
mo & die octauo erit sabbatũ, id est
requies. Sumetisq; vobis die primo
fructus arboris pulcherrimæ, spatu-
lasq; palmarum, & ramos ligni den-
sarum frondium, & salices de torren
te, & lætabimini coram domino deo
vestro, celebrabitisq; solẽnitatẽ eius
septem diebus per annum. legitimũ
sempiternum erit in generationibus
vestris. Mense septimo festa celebra-
bitis, & habitabitis in vmbraculis se-
ptẽ diebus. Omnis qui de genere est
Israel, manebit in tabernaculis, vt di
scant posteri vestri quòd in taberna-
culis habitare fecerim filios Israel, cũ
educerem eos de terra Ægypti. ego
dominus deus vester. Locutúsque est
Moyses super solennitatibus domini
ad filios Israel.

CAPVT XXIIII.

A ET locutus est dominus ad Moysen, dicens. Præcipe filijs Israel, vt afferāt tibi oleum de oliuis purissimū ac lucidū, ad concinnandas lucernas iugiter extra velū testimonij in tabernaculo fœderis, ponetq́ue eas Aaron à vespere vsq; in mane corā domino, cultu rituq́ue perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mūdissimum ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoq; similā, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebūt duas decimas: quorum senos altrinsecus super mēsam purissimam corā domino statues, & pones super eos thus lucidissimum, vt sit panis in monumentum oblationis dñi.

B Per singula sabbata mutabūtur corā domino suscepti à filijs Israel fœdere sempiterno, eruntq́ue Aarō & filiorū eius, vt comedant eos in loco sancto, quia sanctū sanctorū est de sacrificijs dñi iure perpetuo. Ecce autē egressus

filius mulieris Israelitidis, quē pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cū viro Israelite. Cumq; blasphemasset nomē dñi & maledixisset ei, adductus est ad Moysen. Vocabatur autē mater eius Salumith filia Dabri de tribu Dan. Miseruntq; eū in carcerē, donec nossent quid iuberet dñs. Qui locutus est ad C
Moysen, dicens, Educ blasphemū extra castra, & ponāt omnes qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eū populus vniuersus. Et ad filios Israel loquêris, Homo qui maledixerit deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemauerit nomen dñi, morte moriatur. lapidibus opprimet eū omnis multitudo populi, siuē ille ciuis, siue peregrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomē domini, morte moriatur. Qui percusserit & occiderit hominē, morte moriatur. Qui percusserit animal, reddet vicariū, id est animā pro anima. Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium suorum:

ſicut fecit, ſic fiet ei, fracturam pro fra Mat.5.f
D cturam, oculum pro oculo, dẽtem pro Exo.21.c
dente reſtituet. qualẽ inflixerit macu Deu.19.d
lam, talẽ ſuſtinere cogetur. Qui per-
cuſſerit iumentum, reddet aliud. Qui
percuſſerit hominẽ, punietur. Æquũ
iudicium ſit inter vos, ſiue peregrin⁹
ſiue ciuis peccauerit: qa ego ſum do-
minus de⁹ veſter. Locutusq́ʒ eſt Moy
ſes ad filios Iſrael, & eduxerunt eum
qui blaſphemauerat, extra caſtra, ac la
pidibus oppreſſerũt. Feceruntq́ʒ filij
Iſrael ſicut præceperat dñs Moyſi.

CAPVT XXV.

A LOcutusq́ʒ eſt dñs ad Moy-
ſen in monte Sinai, dicẽs.
Loquere filiis Iſrael, & di-
ces ad eos. Quãdo ingreſſi
fueritis terram quã ego dabo vobis,
ſabbatizetis ſabbatum domino. Sex
annis ſeres agrum tuum, & ſex annis
putabis vineam tuam, colligesq́ʒ fru
ctus eius. ſeptimo autẽ anno ſabbatũ
erit terræ requietionis domini, agrũ
non ſeres, & vineã non putabis. Quę

ſponte gignet humus, non metes: &
vuas primitiarũ tuarum nõ colliges
quaſi vindemiã: annus enim requie-
tionis terræ eſt. ſed erunt vobis in ci-
bum, tibi & ſeruo tuo, ancillæ & mer
cenario tuo, & aduenę qui peregrina-
tur apud te: iumentis tuis & pecori-
bus omnia quæ naſcuntur, præbebũt
cibum. Numerabis quoq; tibi ſeptẽ B
hebdomadas annorum, id eſt ſepties
ſeptẽ, quæ ſimul faciunt quadraginta
nouem, & clanges buccina mẽſe ſepti
mo, decima die menſis, propitiatio-
nis tempore in vniuerſa terra veſtra.
Sanctificabisq; annum quinquageſi-
mum, & vocabis remiſſionẽ cunctis
habitatoribus terrę veſtrę, ipſe eſt eni
iubileus. reuertetur homo ad poſſeſ-
ſionem ſuã, & vnuſquiſq; rediet ad
familiam priſtinam, quia iubileus eſt
& quinquageſimus annus. Non ſere-
tis atq; metetis ſponte in agro naſcen
tia, & primitias vindemiæ nõ collige
tis, ob ſanctificationẽ iubilei, ſed ſta-
tim oblata comedetis. Anno iubilei
redient

redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.
Quando vendes quippiam ciui tuo,
vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem
tuum ſed iuxta numerum annorum
iubilei emes ab eo, & iuxta ſupputa-
C tionem frugum vendet tibi. Quan-
do plures anni remanſerint poſt iu-
bileum, tãto creſcet & precium quã-
to minus temporis numeraueris, tã-
to minoris & emptio conſtabit. tem
pus enim frugum vendet tibi. Noli-
te affligere contribules veſtros, ſed ti
meat vnuſquiſq; deum ſuum, quia
ego dominus deus veſter. Facite prę
cępta mea, & iudicia cuſtodite, & im
plete ea, vt habitare poſſitis in terra
abſque vllo pauore, & gignat vobis
humus fructus ſuos, quibus veſca-
mini vſque ad ſaturitatem, nullius
impetum formidantes. Quòd ſi di-
xeritis, Quid comedemus anno ſe-
ptimo, ſi non ſeuerimus, neque col
legerimus fruges noſtras? Dabo be-
nedictionem meam vobis anno ſex
to, & faciet fructus trium annorum,

feretisq; anno octauo, & comede-
tis veteres fruges vſque ad nonum
annum: donec noua naſcantur, ede
tis vetera. Terra quoque non vende D
tur in perpetuum, quia mea eſt, &
vos aduenæ & coloni mei eſtis. Vn-
de cuncta regio poſſeſſionis veſtræ
ſub redemptionis conditione vende
tur. Si attenuatus frater tuus vendi-
derit poſſeſſiunculam ſuam, & vo-
luerit propinquus eius, poteſt redi
mere quod ille vendiderat. ſi autem
non habuerit proximum, & ipſe pre
cium ad redimendum potuerit inue
nire: computabuntur fructus ex eo
tempore quo vendidit: & quod re-
liquum eſt, reddet emptori, ſicq; re
cipiet poſſeſſionem ſuam. quod ſi
non inuenerit manus eius vt reddat
precium, habebit emptor quod e-
merat vſque ad annum iubileum. in
ipſo enim omnis venditio redibit ad
dominum, & ad poſſeſſorem priſti
num. Qui vendiderit domum intra
vrbis muros, habebit licentiam re-

dimendi, donec vnus impleatur annus. si non redemerit, & anni circulus fuerit euolutus, emptor possidebit eam, & posteri eius in perpetuum, & redimi non poterit etiam in iubileo. Si autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum iure vendetur: si ante redempta non fuerit, in iubileo reuertetur ad dominum suum. Ædes Leuitarum quæ in vrbibus sunt, semper possunt redimi: si redemptæ non fuerint, in iubileo reuertentur ad dominos, quia domus vrbium Leuitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel. Suburbana autem eorum non væneant, quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu, & susceperis eum quasi aduenam & peregrinum, & vixerit tecum, ne accipias vsuras ab eo, nec amplius quàm
F dedisti. time deum tuum, vt viuere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non dabis ei ad vsuram,

& frugum superabundantiam non exiges. Ego dominus deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti, vt darem vobis terram Chanaan, & essem vester deus. Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprime seruitute famulorum, sed quasi mercenarius & colonus erit. vsque ad annum iubileum operabitur apud te, & postea egredietur cum liberis suis, & reuertetur ad cognationem & ad possessionem patrum suorũ. mei enim serui sunt, & ego eduxi eos de terra Ægypti. non veneant conditione seruorum: nec affligas eum per potentiam, sed metuito deum tuum. Seruus & ancilla sint vobis de nationibus quæ in circuitu vestro sũt: & de aduenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos, & hæreditario iure trãsmittetis ad posteros, ac possidebitis in æternum. fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis

G per potentiam. Si inualuerit apud vos manus aduenæ atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe eius, post venditionem potest redimi: qui voluerit ex fratribus suis, redimet eũ, & patruus & patruelis, & consanguineus & affinis. Sin autem & ipse potuerit, redimet se, supputatis dũtaxat annis à tempore venditionis suæ vsque in annum iubileum, & pecunia qua venditus fuerat, iuxta annorum numerum & ratione mercenarij supputata. Si plures fuerint anni qui remanent vsque ad iubileum, secundum hos reddet & precium. si pauci: ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum est annorum, quibus ante seruiuit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo. Quòd si per hęc redimi non potuerit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei enim sunt serui filij Israel, quos

eduxi de terra Ægypti.

CAPVT XXVI.

Exo.20.a ERGo dominus deus vester, A
Deut.5.a Non facietis vobis idôlū
Psal.96.b & sculptile, nec titulos e-
rigetis, nec insignem lapi-
dem ponetis in terra vestra, vt ado-
retis eum. Ego enim sum dominus
deus vester. Custodite sabbata mea,
& pauete ad sanctuariū meum: ego
Deut.28.a dominus. Si in præceptis meis am-
bulaueritis, & mandata mea custo-
dieritis, & feceritis ea, dabo vobis
pluuias temporibus suis, & terra gi-
gnet germen suum, & pomis arbo-
res replebuntur. Apprehendet mes-
sium tritura vindemiam, & vinde-
mia occupabit sementem: & come-
detis panem vestrum in saturitate,
Iob.11.d & absque pauore habitabitis in ter-
ra vestra. Dabo pacem in finibus ve-
stris: dormietis, & non erit qui exter-
reat. Auferam malas bestias, & gla-
dius non transibit terminos vestros.
Persequemini inimicos vestros, &

B corruent coram vobis. persequen-
tur quinque de vestris centum alie-
nos, & centum de vobis, decem mil
lia. cadent inimici vestri gladio in
conspectu vestro. Respiciam vos, &
crescere faciam, multiplicabimini;
& firmabo pactum meum vobiscū.
Comedetis vetustissima veterum,
& vetera nouis superuenietibus pro
ijcietis. Ponam tabernaculum me-
um in medio vestri, & non abijciet 2.cor. 6.d
vos anima mea. Ambulabo inter
vos, & ero deus vester, vósque eri-
tis populus meus. Ego dominus de
us vester, qui eduxi vos de terra Æ-
gyptiorum, ne seruiretis eis, & qui
C confregi catenas ceruicum vestrarū,
vt incederetis erecti. Quòd si non
audieritis me, nec feceritis omnia Deut. 28.b
mandata mea, sed spreueritis leges thren. 2.f
meas, & iudicia mea contempseri- malac. 2.a
tis vt non faciatis ea quæ à me con-
stituta sunt, & ad irritum perduca-
tis pactum meum, ego quoque hęc
faciam vobis. Visitabo vos veloci-

ter in egestate & ardore, qui confi-
ciat oculos vestros & consumat ani
mas vestras. Frustra feretis semen- C
tem, quæ ab hostibus deuorabitur.
Ponam faciem meam contra vos,
& corruetis coram hostibus vestris,
& subijciemini his qui oderunt vos.
Fugietis nemine persequente. Sin
autem nec sic obedieritis mihi, ad-
dam correptiones vestras septuplū
propter peccata vestra, & conteram
superbiam duritiæ vestræ. Dabóque
vobis cœlum desuper sicut ferrum,
& terram æneam. Consumetur in-
cassum labor vester, non proferet ter
ra germen, nec arbores poma præbe
bunt. Si ambulaueritis ex aduerso D
mihi, nec volueritis audire me, ad-
dam plagas vestras vsque in septu-
plum propter peccata vestra: emit-
támque in vos bestias agri, quæ con
sumant vos, & pecora vestra, & ad
paucitatem cuncta redigant, deser-
tæq; fiant viæ vestræ. Quòd si nec
sic volueritis recipere disciplinam,

ſed ambulaueritis ex aduerſo mihi,
ego quoque contra vos aduerſus in-
cedam, & percutiam vos ſepties pro-
pter peccata veſtra, inducamq́ꝫ ſu-
per vos gladium vltorem fœderis
mei. Cumq́ꝫ confugeritis in vrbes,
mittam peſtilētiam in medio veſtri,
& trademini in manibus hoſtium,
poſtquam confregero baculum pa-
nis veſtri, ita vt decem mulieres in
vno clibano coquant panes, & red-
dant eos ad pondus, & comedetis,
E & non ſaturabimini. Si autem nec
per hæc audieritis me, ſed ambula-
ueritis contra me, & ego incedam
aduerſus vos in furore contrario, &
corripiam vos ſeptem plagis pro-
pter peccata veſtra, ita vt comeda-
tis carnes filiorum veſtrorum & fi-
liarum veſtrarum. deſtruam excel-
ſa veſtra & ſimulacra confringam.
Cadetis inter ruinas idolorum ve-
ſtrorum, & abominabitur vos ani-
ma mea in tantum vt vrbes veſtras
redigam in ſolitudinem, & deſerta

faciam sanctuaria vestra, nec recipi-
am vltra odorem suauissimum. Dis-
perdámque terram vestram, & stu-
pebunt super ea inimici vestri, cum
habitatores illius fuerint. Vos autem
dispergam in gentes, & euaginabo
post vos gladium, eritq́ terra ve-
stra deserta; & ciuitates vestræ diru
tæ. Tunc placebunt terræ sabbata
sua cunctis diebus solitudinis suæ.
Quando fueritis in terra hostili, sab- F
batizabit, & requiescet in sabbatis
solitudinis suæ, eo quòd non requie
uerit in sabbatis vestris, quando ha-
bitabatis in ea. Et qui de vobis re-
manserint, dabo pauorem in cordi-
bus eorum in regionibus hostium.
terrebit eos sonitus folij volantis,
& ita fugient quasi gladium: cadent
nullo persequente, & corruent sin-
guli super fratres suos, quasi bella fu
gientes. nemo vestrum inimicis au-
debit resistere. Peribitis inter gentes,
& hostilis vos terra cōsumet. Quòd
si & de his aliqui remanserint, tabe-

ſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimicorum ſuorum, & propter peccata patrum ſuorum & ſua affligentur, donec confiteantur iniquitates ſuas, & maiorum ſuorum recordentur, quibus præuaricati ſunt in me, & ambulauerunt ex aduerſo mihi. Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircunciſa
G mens eorum. Tunc orabunt pro impietatibus ſuis, & recordabor fœderis mei quod pepigi cum Iacob, & Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero: quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi vero rogabunt pro peccatis ſuis, eo quòd abiecerint iudicia mea, & leges meas deſpexerint. Attamen cum eſſent in terra hoſtili, nõ penitus abieci eos, neque ſic deſpexi vt conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum dominus deus eorum, &

recordabor fœderis mei priſtini quã
do eduxi eos de terra Ægypti in con
ſpectu gentium, vt eſſem deus eo-
rum. ego dominus deus: Hæc ſunt
iudicia atque pręcępta & leges, quas
dedit dominus inter ſe & inter fi-
lios Iſrael in monte Sinai per ma-
num Moyſi.

CAPVT XXVII.

Locutusq; eſt dominus ad Moyſen, dicens. Loquere filijs iſrael, & dices ad eos. Homo qui votum fecerit & ſpoponderit deo animam ſuam, ſub æſtimatione dabit precium. Si fuerit maſculus à viceſimo anno vſque ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſuram ſanctuarij. ſi mulier, triginta. A quinto autem anno vſq; ad viceſimum, maſculus dabit viginti ſiclos: fœmina decem. Ab vno menſe vſque ad annum quintum pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro fœmina tres. Sexagenarius & vltra ma A

ſculus dabit quindecim ſiclos: fœmi
na decem. Si pauper fuerit, & æſti-
mationem reddere non valebit, ſta-
bit coram ſacerdote: & quantum il-
le æſtimauerit, & viderit eum poſſe
B reddere, tantum dabit. Animal au-
tem quod immolari poteſt domino,
ſi quis vouerit, ſanctum erit, & mu
tari nõ poterit, id eſt nec melius ma
lo, nec peius bono. quòd ſi muta-
uerit: & ipſum quod mutatũ eſt, &
illud pro quo mutatum eſt, conſe-
cratum erit domino. Animal immũ
dum quod immolari domino non
poteſt, ſi quis vouerit, adducetur
ante ſacerdotem: qui diiudicans v-
trum bonum an malum ſit, ſtatuet
precium. quòd ſi dare voluerit is qui
offert, addet ſuper æſtimationem
quintam partem. Homo ſi vouerit
domum ſuam, & ſanctificauerit do-
mino, conſyderabit eam ſacerdos
vtrum bona an mala ſit, & iuxta pre
cium quod ab eo fuerit conſtitutum,
venundabitur. ſin autem ille qui vo-

uerat, voluerit redimere eam, da-
bit quintam partem æstimationis su
pra, & habebit domum. Quòd si
agrum possessionis suæ vouerit, &
consecrauerit domino, iuxta men-
suram sementis æstimabitur preci-
um. si triginta modijs hordei seritur C
terra: quinquaginta siclis vænunde
tur argenti. Si statim ab anno inci-
pientis iubilei vouerit agrum, quan
to valere potest, tanto æstimabitur.
sinautem, post aliquantulum tem-
poris, supputabit sacerdos pecuni-
am iuxta annorum qui reliqui sunt D
numerum vsque ad iubileum, & de
trahetur ex precio, quòd si voluerit
redimere agrum, ille qui vouerat,
addet quintam partem æstimatæ pe
cuniæ, & possidebit eum. sinautem
noluerit redimere, sed alteri cuilibet
fuerit vænundatus, vltra eum qui
vouerat, redimere non poterit: quia
cum iubilei venerit dies, sanctifica-
tus erit domino, & possessio conse-
crata ad ius pertinet sacerdotum. Si

ager emptus est, & non de possessione maiorum sanctificatus fuerit domino, supputabit sacerdos iuxta annorum numerum vsque ad iubileũ, precium: & dabit ille qui vouerat eum, domino. in iubileo autem reuertetur ad priorem dominum qui vendiderat eũ, & habuerat in sortem possessionis suæ. Omnis æstimatio, siclo sanctuarij ponderabitur. Siclus viginti obolos habet. Primogenita quæ ad deum pertinent, nemo sanctificare poterit & vouere, siue bos siue ouis fuerit: domini sunt. Quòd si immundum est animal, redimet qui obtulit iuxta æstimationem suam, & addet quintam partem precij: si redimere noluerit, vendetur alteri quantumcunque fuerit ante æstimatum. Omne quod domino consecratur, siue homo fuerit, siue animal, siue ager, non væniet nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit domino. Et omnis consecratio

Exo. 30. b
Nume. 3. g
Eze. 45. d

D

quæ offertur ab homine, non redi-
metur, ſed morte morietur. Omnes
decimæ terræ, ſiue de pomis arbo-
rum ſiue de frugibus, domini ſunt,
& illi ſanctificantur. Si quis autem
voluerit redimere decimas ſuas, ad-
det quintam partem earum. Omni-
um decimarum bouis & ouis & ca-
præ, quæ ſub paſtoris virga tranſe-
unt, quicquid decimum venerit, ſan
ctificabitur domino. Non eligetur
nec bonum nec malum, nec altero
commutabitur. ſi quis mutauerit:
& quod mutatum eſt, & pro quo
mutatum eſt, ſanctificabitur domi- A
no, & non redimetur. Hęc ſunt præ
cepta quæ mandauit dominus Moy
ſi ad filios Iſrael in monte Sinai.

FINIS.

LIBER NVMERI,

HEBRAICE VAIDABBER.

A
OCVTVSQVE
est domin⁹ad Moy
sen in deserto Sinai
in tabernaculo foe/
deris, prima die mē
sis secundi, anno al
tero egressionis eorum ex Ægypto,
dicens. Tollite summā vniuersæ con Exo.30.b
gregationis filiorū Israel per cogna/
tiones & domos suas, & nomina sin/
gulorum quicquid sexus est masculi/
ni à vicesimo anno & supra omniū
virorum fortium ex Israel, & nume/
rabitis eos per turmas suas, tu & Aa/
ron. Eruntq; vobiscum principes tri/
buum ac domorū in cognationibus
suis, quorum ista sunt nomina, De tri
bu Ruben Elisur filius Sedeur. de tri/
bu Symeon Salamihel filius Surisad
dai. de tribu Iuda Naasson filius Ami
nadab. de tribu Issachar Nathanael fi

lius Suar. de tribu Zabulon Heliab filius Helon, filiorum autē Ioseph de tribu Ephraim Elisama filius Ammiud. de tribu Manasse Gamaliel filius Phadassur. de tribu Beniamin Abidā A
filius Gedeonis. de tribu Dan Ahiezer
filius Amisaddai. de tribu Aser Phe- B
giel filius Ochran. de tribu Gad Heliasaph filius Duel. de tribu Neptalim Ahira fili⁹ Henan. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas & capita exercitus Israel, quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni vulgi multitudine, & congregauerunt primo die mensis secundi recēsentes eos per cognationes & domos ac familias & capita & nomina singulorū à vicesimo anno & supra, sicut præceperat domin⁹ Moysi.
Numeratiq; sunt in deserto Sinai de
Ruben primogenito Israelis per generatiōes & familias ac domos suas, & nomina capitum singulorū omnē quod sexus est masculini à vicesimo anno & supra, procedentiū ad bellum

C quadragintasex millia quingenti. De filijs Symeon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina & capita singulorũ omne quod sexus est masculini à vicesimo anno & supra, procedentium ad bellũ quinquaginta nouem millia treceti. De filijs Gad per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à viginti annis & supra, omnes qui ad bella procederent, quadragintaquinq; millia sexcenti quinquaginta. De filijs Iuda per generationes & familias ac domos cognationũ suarum per nomina singulorũ à vicesimo anno & supra, omnes qui poterãt ad bella procedere, recensiti sunt septuagintaquatuor millia sexcenti. De filijs Issachar
D per generationes & familias ac domos cognationũ suarum per nomina singulorum à vicesimo anno & supra, omnes qui ad bella procederent, recensiti sunt quinquagintaquatuor

millia quadringēti. De filijs Zabulon, per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vicesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere quinquaginta septē millia quadringenti. De filijs Ioseph filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vicesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere, quadraginta millia quingenti. Porrò filiorū Manasse per generationes & familias ac domos cognationum suarum recēsiti sunt per nomina singulorum à viginti annis & suprà, omnes qui poterāt ad bella procedere, trigintaduo millia ducēti. De filijs Beniamin per generationes & familias ac domos cognationum suarū recensiti sunt nominibus singulorum à vicesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere, trigintaquinq; millia quadringēti. De

filiis Dan per generationes & famili-
as ac domos cognationũ suarum re-
censiti sunt nominibus singulorum à
vicesimo anno & supra, omnes qui
poterãt ad bella procedere, sexaginta
F duo millia septingenti. De filiis Aser
per generationes & familias & do-
mos cognationũ suarũ recensiti sunt
per nomina singulorum à vicesimo
anno & supra, omnes qui poterãt ad
bella procedere, quadraginta millia
& mille quingẽti. De filiis Neptalim
per generationes & familias ac do-
mos cognationũ suarũ recensiti sunt
nominibus singulorũ à vicesimo an-
no & supra, omnes qui poterãt ad bel
la procedere, quinquagintatria mil-
lia quadringenti. Hi sunt quos nume
rauerunt Moyses & Aaron & duode
cim principes Israel, singulos per do-
mos cognationũ suarum. Fueruntq;
omnes filiorum Israel per domos &
familias suas à vicesimo anno & su-
pra, qui poterant ad bella procedere
sexcentatria millia virorum quingẽti

quinquaginta. Leuitæ autem in tribu
bus familiarum suarum non sunt nu
merati cum eis. Locutusq; est domi-
nus ad Moysen, dicés, Tribum Leui
noli numerare, neq; pones summam G
eorum cum filiis Israel, sed cóstitues
eos super tabernaculum testimonij
& cuncta vasa eius, & quicquid ad ce
remonias pertinet. Ipsi portabunt ta
bernaculum & omnia vtensilia eius:
& erunt in ministerio, ac per gyrum
tabernaculi metabuntur. Cum profi-
ciscendum fuerit, deponent leuitæ ta
bernaculum: cum castrametandum,
erigent. Quisquis externorum acces-
serit, occidetur. Metabuntur autem
castra filij Israel vnusquisq; per tur-
mas & cuneos atq; exercitum suum.
Porrò Leuitæ per gyrum tabernacu-
li figent tentoria, ne fiat indignatio
super multitudinem filiorum Israel,
& excubabunt in custodijs taberna-
culi testimonij. Fecerunt ergo filij Is
rael iuxta omnia quæ præceperat do
minus Moysi.

CAPVT II.

A Locutusq; est dominus ad Moysen & Aaron, dicens. Singuli per turmas signa atq; vexilla & domos cognationum suarũ castrametabuntur filij Israel per gyrum tabernaculi foederis. Ad orientem Iudas figet tentoria per turmas exercitus sui, eritq; princeps filiorum eius Naasson filius Aminadab: & omnis de stirpe eius summa pugnantium septuagintaquatuor millia sexcentorum. Iuxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorũ princeps fuit Nathanael filius Suar: & omnis numerus pugnatorũ ei9 quinquagintaquatuor millia quadringẽti. In tribu Zabulon princeps fuit Heliab filius Helon: omnisq; de stirpe eius exercitus pugnatorũ, quinquagintaseptem millia quadringẽti. Vniuersi qui in castris Iudæ annumerati sunt, fuerunt centũ octogintasex millia quadringenti, & per turmas suas primi egredientur. In castris fi-

liorum Ruben ad meridinā plagam
erit princeps Elisur filius Sedeur: &
cunctus exercitus pugnatorum eius
qui numerati sunt quadragitasex mil
lia quingēti. Iuxta eum castrametati
sunt de tribu Symeon, quorum prin
ceps fuit Salamihel filius Surisaddai:
& cunctus exercitus pugnatorū eius
qui numerati sunt, quinquagintano-
uem millia trecēti. In tribu Gad prin
ceps fuit Heliasaph filius Duel: & cū-
ctus exercitus pugnatorum eius qui
numerati sunt, quadragintaquinque
millia sexcēti quinquaginta. Omnes
qui recēsiti sunt in castris Ruben, cen
tū quinquaginta millia & mille qua-
dringenti quinquaginta, per turmas
suas in secundo loco proficiscentur.
Leuabitur autem tabernaculum testi
monij per officia leuitarū & turmas
eorum. quomodo erigetur, ita & de-
ponetur. Singuli per loca & ordines C
suos proficiscentur. Ad occidentalem
plagam erunt castra filiorum Ephra-
im, quorum princeps fuit Helisama

filius Ammiud. cunctus exercitus pu
gnatorum eius, qui numerati ſunt,
quadraginta millia quingéti. Et cum
eis tribus filiorum Manaſſe, quorum
princeps fuit Gamaliel filius Phadaſ-
ſur: cúctusq́; exercitus pugnatorum
eius, qui numerati ſunt, trigintaduo
millia ducenti. In tribu filiorum Be-
niamin princeps fuit Abidan filius Ge
deonis: & cunctus exercitus pugna-
torum eius, qui recenſiti ſunt, trigin-
taquinq; millia quadringéti. Omnes
qui numerati ſũt in caſtris Ephraim,
centúocto millia & centum, per tur-
D mas ſuas tertij proficiſcétur. Ad aqui
lonis partem caſtrametati ſunt filij
Dan, quorũ princeps fuit Ahiezer fi-
lius Amiſaddai, cunctusq́; exercitus
pugnatorum eius qui numerati ſunt,
ſexagintaduo millia ſeptingenti. Iu-
xta eum fixere tentoria de tribu Aſer,
quorum princeps fuit Phegiel filius
Ochran: cunctusq́; exercitus pugna-
torum eius qui numerati ſunt, qua-
draginta millia & mille quingéti. De

tribu filiorũ Neptalim princeps fuit Abira filius Henan: cunctus exercitus pugnatorum eius, quinquaginta tria millia quadringenti. Omnes qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquagintaseptem millia sexcenti: & nouissimi proficiscentur. Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationũ suarum & turmas diuisi exrcitus sexcẽtatria millia quingenti quinquaginta. Leuitę autẽ non sunt numerati inter filios Israel. sic enim pręcęperat dominus Moysi. Feceruntq; filij Israel iuxta omnia quæ mandauerat dominus. Castrametati sunt per turmas suas, & profecti per familias ac domos patrum suorum.

CAPVT III.

HÆ sunt generationes Aaron & Moysi in die qua locutus est domin⁹ ad Moysen in monte Sinai. Et hæc nomina filiorum Aaron, Primogenitus eius Nadab, deinde Abiu & Eleazar & Ithamar, Hæc nomina filiorũ

Aaron sacerdotum qui vncti sunt, &
quorum repletæ & consecratæ ma-
nus vt sacerdotio fungerentur. Mor- Leui.10.a
tui sunt enim Nadab & Abiu cum of 1.Pa.24.a
ferrent ignem alienum in conspectu
domini in deserto Sinai, absque libe-
ris, functíque sunt sacerdotio Eleazar
& Ithamar coram Aaron patre suo.
Locutusq; est dominus ad Moysen,
dicens. Applica tribũ Leui, & fac stare
B in conspectu Aaron sacerdotis vt mi-
nistrent ei, & excubent & obseruent
quicquid ad cultum pertinet multi-
tudinis coram tabernaculo testimo-
nij, & custodiant vasa tabernaculi, ser
uientes in ministerio eius. Dabísque
dono Leuitas Aarõ & filijs eius qui-
bus traditi sunt à filijs Israel. Aaron
autem & filios eius constitues super
cultũ sacerdotij. Externus qui ad mi-
C nistrandum accesserit, morietur. Lo-
cutusq; est dominus ad Moysen, di-
cens. Ego tuli Leuitas à filijs Israel
pro omni priogenito qui aperit vul-
uam in filijs Israel, eruntque Leuitæ

Infra.8.c. mei. Meum est enim omne primoge C
Exo.13.a nitum, ex quo percussi primogenita
in terra Aegypti, sanctificaui mihi
quicquid primum nascitur in Israel:
ab homine vsque ad pecus mei sunt.
ego dominus. Locutusque est domin⁹
ad Moysen in deserto Sinai, dicens.
Numera filios Leui per domos pa-
trum suorum & familias, omnē ma-
sculum ab vno mense & supra. Nu-
merauit Moyses vt præceperat do-
minus, & inuēti sunt filij Leui per no
mina sua, Gerson & Caath & Mera-
ri. Filij Gerson: Lobeni, & Semei. Fi-
lij Caath: Amram, & Isaar, Hebron,
& Ozihel. Filij Merari: Moholi, &
Musi. De Gerson fuere familiæ duæ,
Lobnitica, & Semeitica, quarum nu-
meratus est populus sexus masculi-
ni ab vno mense & supra, septem mil
lia quingentorum. Hi post tabernacu D
lum metabuntur ad occidentem sub
principe Heliasaph filio Lahel, & ha-
bebunt excubias in tabernaculo fœ-
deris, ipsum tabernaculum & operi-

mentum eius tentorium quod trahi-
tur ante fores tecti fœderis & corti-
nas atrij: tentorium quoq; quod ap-
penditur in introitu atrij tabernacu-
li, & quicquid ad ritum altaris perti-
net, funes tabernaculi & omnia vten-
ſilia eius. Cognatio Caath habebit
populos Amramitas & Ieſaaritas &
Hebronitas & Ozihelitas. Hæ ſunt fa-
miliæ Caathitarum, recenſitæ per no-
mina ſua, omnes generis maſculini
ab vno meſe & ſupra, octo millia ſex-
centi. habebunt excubias ſanctuarij,
& caſtrametabuntur ad meridianam
plagam. Princepsq; eorum erit He-
liſaphan filius Ozihel. & cuſtodient
arcam, menſamq; & candelabrum, al-
taria & vaſa ſanctuarij, in quibus mi-
niſtratur, & velum, cunctamq; huiuſ-
E cemodi ſupellectilem. Princeps au-
tem principum Leuitarum Eleazar fi-
lius Aaron ſacerdotis erit ſuper excu-
bitores cuſtodiæ ſanctuarij. At vero
de Merari erunt populi Moholitę &
Muſitæ recenſiti per nomina ſua om

nes generis masculini ab vno mense
& supra, sex millia ducenti. Princeps
eorum Suriel filius Abiaiel in plaga
septétrionali castrametabuntur. Erút
sub custodia eorum tabulæ taberna-
culi & vectes, & colúnæ ac bases ea-
rum, & omnia quæ ad cultum huiu-
scemodi pertinent: columnæq; atrij
per circuitum cum basibus suis, & pa
xilli cum funibus. Castrametabútur F
ante tabernaculum fœderis, id est ad
orientalem plagam, Moyses & Aarõ
cum filijs suis, habentes custodiã san-
ctuarij in medio filiorũ Israel. Quis-
quis alienus accesserit, morietur. Om
nes Leuitæ quos numerauerũt Moy
ses & Aaron iuxta præceptum domi
ni per familias suas in genere mascu-
lino à mense vno & supra, fuerunt vi
gintiduo millia. Et ait dominus ad
Moysen. Numera primogenitos se-
xus masculini de filijs Israel ab vno
mense & supra, & habebis summam
eorũ. tollesq; Leuitas mihi pro om-
ni primogenito filiorum Israel, ego

ſum dominus:& pecora eorum pro
vniuerſis primogenitis pecorũ filio-
rum Iſrael. Recenſuit Moyſes ſicut
præceperat dominus primogenitos
filiorum Iſrael, & fuerũt maſculi per
nomina ſua à menſe vno & ſupra, vi
gintiduo millia ducenti ſeptuaginta-
G tres. Locutusq́ eſt domin⁹ ad Moy-
ſen, dicẽs. Tolle leuitas pro primoge
nitis filiorũ Iſrael, & pecora leuitarũ
pro pecoribus eorum: eruntq́ leuitæ
mei. ego ſum dominus. In precio au
tem ducentorum ſeptuagintatrium
qui excedunt numerũ leuitarum de
primogenitis filiorũ Iſrael accipies
quinque ſiclos per ſingula capita ad
menſuram ſanctuarij. Siclus habet vi
ginti obolos. Dabisq́ pecuniã Aaron Exo.30.b
& filijs eius precium eorum qui ſu- Leui.27.e
pra ſunt. Tulit igitur Moyſes pecu- Eze.45.d
niam eorum qui fuerant amplius &
quos redemerat à leuitis pro primo-
genitis filiorum Iſrael, mille trecen-
torum ſexagintaquinq; ſiclorũ iuxta
pondus ſanctuarij, & dedit eã Aaron

& filijs eius iuxta verbum quod præ
cęperat sibi dominus.

CAPVT IIII.

LOcutusq́; est dominus ad A
Moysen & Aaron, dicens.
Tolle summam filiorũ Ca
ath de medio leuitarũ per
domos & familias suas à tricesimo
anno & supra vsque ad quinquagesi-
mum annum omnium qui ingrediũ
tur vt stent & ministrent in taberna-
culo fœderis. Hic est cultus filiorum
Caath, Tabernaculum fœderis & san
ctum sanctorum ingredientur Aaron
& filij eius, quãdo mouenda sunt ca- B
stra: & deponent velum quod pẽdet
ante fores, inuoluentq́; eo arcam te-
stimonij, & operient rursum velami
ne hyacinthinarũ pelliũ, extendentq́;
desuper pallium totũ hyacinthinum
& inducẽt vectes. Mẽsam quoq; pro
positionis inuoluẽt hyacinthino pal-
lio, & ponent cũ ea thuribula & mor
tariola, cyathos & crateras ad liba
fundenda, panes semper in ea erunt.

extẽdentq́;

extendentq́; desuper pallium cocci-
neum, quod rursum operiēt velamē-
to hyacinthinarum pellium, & indu-
cent vectes. Sument & pallium hya-
cinthinum quo operient candelabrū
cum lucernis & forcipibus suis & e-
munctorijs & cunctis vasis olei, quę
ad concinnandas lucernas necessaria
sunt: & super omnia ponent operi-
mentum hyacinthinarum pellium,
& inducent vectes. Necnon & altare
aureum inuoluent hyacinthino ve-
stimento, & extendent desuper ope-
rimētum hyacinthinarum pellium,
B inducentq́; vectes. Omnia vasa qui-
bus ministratur in sanctuario inuo-
luent hyacinthino pallio, & extendēt
desuper operimentum hyacinthina-
rum pellium, inducentq́; vectes. Sed
& altare mundabunt cinere, & inuol-
uent illud purpureo vestimento, po-
nentq́; cum eo omnia vasa quibus in
ministerio eius vtūtur, id est ignium
receptacula, fuscinulas ac tridentes
vncinos & batilla. Cuncta vasa alta-

ris operient simul velamine hyacin-thinarum pellium, & inducent vectes. Cumq; inuoluerint Aaron & filij eius sanctuarium & omnia vasa eius in commotione castrorum, tunc intrabunt filij Caath vt portent inuoluta, & non tangent vasa sanctuarij, ne moriātur. Ista sunt onera filiorū Caath in tabernaculo fœderis, super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad cuius pertinet curam oleū ad cōcinnandas lucernas & compositionis incēsum & sacrificium quod semper offertur, & oleum vnctionis, & quicquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumq; vasorum quæ in sanctuario sunt. Locutusq; est dominus ad Moysen & Aaron, dicens. Nolite perdere populum Caath de medio Leuitarum, sed hoc facite eis, vt viuant & non moriantur, si tetigerint sancta sanctorum. Aaron & filij eius intrabunt, ipsiq; disponent opera singulorum & diuident quid portare quis debeat. Alij nulla curiosita

ſe videát quæ ſunt in ſanctuario pri/
uſquam inuoluantur, alioquin mo/
rientur. Locutusq́ʒ eſt dominus ad
Moyſen, dicens. Tolle ſummam etiã
C filiorum Gerſon per domos ac fami
lias & cognationes ſuas à triginta an
nis & ſupra, vſqʒ ad annos quinqua/
ginta. Numera omnes qui ingrediun
tur & miniſtrant in tabernaculo fœ-
deris. Hoc eſt officium familiæ, Ger/
ſonitarum, vt portent cortinas taber
naculi & tectum fœderis operimen/
tum aliud, & ſuper omnia velamen
hyacinthinum, tentoriumq́ʒ quod
pendet in introitu tabernaculi fœde
ris, cortinas atrij & velum in introi
tu quod eſt ante tabernaculum. Om/
nia quæ ad altare pertinẽt funiculos
& vaſa miniſterij iubente Aaron &
filijs eius, portabunt filij Gerſon: &
ſcient ſinguli cui debeant oneri man
cipari. Hic eſt cultus familiæ Gerſo-
nitarum in tabernaculo fœderis, e/
runtq́ʒ ſub manu Ithamar filij Aarõ
ſacerdotis. Filios quoqʒ Merari per

familias & domos patrum suorum recensebis à triginta annis & supra vsq; ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium ministerij sui & cultum fœderis testimonij. Hęc sunt onera eorum, Portabũt tabulas tabernaculi & vectes eius, columnas ac bases earum, columnas quoq; atrij per circuitum cum basibus & paxillis & funibus suis. Omnia vasa & supellectilem ad numerũ accipient, sicq; portabũt. hoc est officium familiæ Meraritarum & ministeriũ in tabernaculo fœderis: erũtq; sub manu Ithamar filij Aaron sacerdotis. Recensuerunt igitur Moyses D
& Aarõ & principes synagogæ filios Caath per cognationes & domos patrum suorum à triginta annis & supra vsq; ad annum quinquagesimũ, omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi fœderis: & inuenti sunt duo millia septingenti quinquaginta. hic est numerus populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis.

Hos numerauit Moyses & Aaron iu
xta sermonem domini per manum
Moysi. Numerati sunt & filij Gerson
per cognationes, & domos patrum
suorū à triginta annis, & supra, vsq;
ad quinquagesimum annum omnes
qui ingrediuntur vt ministrent in ta
bernaculo fœderis: & inuenti sunt
duo millia sexcēti triginta. hic est po
pulus Gersonitarum, quos numera-
uerunt Moyses & Aaron iuxta ver-
bum domini. Numerati sunt & filij
Merari per cognatiōes & domos pa
trum suorum à triginta annis & su-
pra, vsq; ad annum quinquagesimū,
omnes qui ingrediuntur ad explen-
dos ritus tabernaculi fœderis: & in-
uenti sunt tria millia ducenti. hic est
numerus filiorum Merari, quos re-
censuerunt Moyses & Aaron iuxta
imperium domini per manum Moy
si. Omnes qui recensiti sunt de Leui-
tis, & quos recenseri fecit ad nomen
Moyses & Aaron, & principes Israel
per cognationes, & domos patrum

suorum à triginta annis & supra, vs-
que ad annum quinquagesimum in-
gredientes ad ministerium taberna-
culi, & onera portanda, fuerũt simul
octo millia quingenti octoginta. Iu
xta verbũ domini recẽsuit eos Moy
ses vnũquẽq; iuxta officiũ, & onera
sua, sicut præceperat ei dominus.

CAPVT V.

Locutusq; est domin⁹ ad Moysen, dicens. Præcipe A
filijs Israel, vt eijciant de
castris omnẽ leprosum,
& qui semine fluit, pollutusq; est su-
per mortuo, tam masculum q̃; fœmi
nam eijcite de castris, ne contaminẽt
ea, cum habitauerint vobiscum. Fece
runtq; ita filij Israel, & eiecerunt eos
extra castra, sicut locutus erat domi-
nus Moysi. Locutusq; est dominus
ad Moysen, dicẽs. Loquere ad filios
Israel, Vir siue mulier cum fecerint
ex omnibus peccatis quæ solent ho-
minibus accidere, & per negligentiã
transgressi fuerint mandatum domi

ni, atq; deliquerint, confitebuntur
peccatum suum, & reddent ipsum ca
put, quintamq; partem desuper ei, in
quem peccauerint. sin autem nõ fue-
rit qui recipiat, dabunt domino, &
erit sacerdotis, excepto ariete qui of-
fertur pro expiatione, vt sit placabi-
B lis hostia. Omnes quoque primitiæ
quas offerunt filij Israel, ad sacerdo-
tem pertinét: & quicquid in sanctua
rium offertur à singulis, & traditur
manibus sacerdotis, ipsius erit. Locu
tusq; est dominus ad Moysen, dicés:
Loquere ad filios Israel, & dices ad
eos, Vir cuius vxor errauerit, mari-
tumq; contemnens dormierit cũ al-
tero viro, & hoc maritus deprehen-
dere non quiuerit, sed latet adulteri-
um, & testibus argui nõ potest quia
non est inuenta in stupro: si spiritus
zelotypiæ concitauerit virum con-
tra vxorem suam, quæ vel polluta ẽ,
vel falsa suspitione appetitur, addu-
cet eam ad sacerdotẽ, & offeret obla
tionem pro illa decimam partem sa

ti farinæ hordeaceæ. nō fundet super
eam oleum, nec imponet thus, quia
sacrificium zelotypiæ est, & oblatio
inuestigans adulterium. Offeret igi-
tur eam sacerdos, & statuet corā do-
mino, assumet'q; aquam sanctam in
vase fictili, & pauxillum terræ de pa
uimento tabernaculi mittet in eam.
cum'q; steterit mulier in cōspectu do G
mini, discooperiet caput eius, & po-
net super manus illius sacrificium re
cordationis, & oblationem zeloty-
piæ: ipse autem tenebit aquas ama-
rissimas, in quibus cum execratione
maledicta congessit, adiurabit'q; eā,
& dicet. Si non dormiuit vir alienus
tecū, & si non polluta es deserto ma
riti thoro, non te nocebūt aquæ istæ
amarissimæ, in quas maledicta con-
gessi. si autem declinasti à viro tuo,
atq; polluta es, & cōcubuisti cum al-
tero viro, his maledictionibus subia
cebis. det te dominus in maledictio-
nes, exemplum'q; cunctorum in po
pulo suo. putrescere faciat femur tu-

tum,& tumens vterus tuus disrumpatur,ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum,& vtero tumescente putrescat femur. Et respõdebit mulier, Amen amen. Scribetq; sacerdos in libello ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis,in quas maledicta
D congessit,& dabit ei bibere. Quas cũ exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, & eleuabit illud coram domino, imponetq; illud super altare: ita duntaxat vt prius pugillum sacrificij tollat de eo qđ offertur; & incendat super altare & sic potum dat mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulterij rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur. eritq; mulier in maledictionẽ, & in exẽplum omni populo. Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos. Ista est lex zelotypiæ. Si declinauerit mulier à viro suo, & si polluta fuerit, maritusq; zelotypiæ

ſpiritu concitatus, adduxerit eam in
conſpectu domini, & fecerit ei ſacer-
dos iuxta omnia quæ ſcripta ſunt,
maritus abſque culpa erit, & illa re-
cipiet iniquitatem ſuam.

CAPVT VI.

LOcutus'q; eſt domin⁹ ad A
Moyſen, dicens. Loquere C
ad filios Iſrael, & dices ad
eos, Vir ſiue mulier cum
fecerint votum vt ſanctificentur, &
ſe voluerint domino conſecrare, à vi-
no, & omni quod inebriare poteſt,
abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex
qualibet alia potione, & quicquid de
vua exprimitur, non bibent: vuas re
centes ſiccas'q; non comedent cun-
ctis diebus quib⁹ ex voto dño cõſe-
crãtur; quicquid ex vinea eſſe poteſt,
ab vua paſſa vſq; ad acinum, non co
medent. Omni tempore ſeparationis
ſuæ nouacula non trãſibit per caput
eius vſq; ad completum diem, quo
domino conſecratur. Sãctus erit cre-
ſcente cæſarie capitis ei⁹. Omni tem- B

pore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non ingredietur, nec ſuper patris quidem & matris & fratris ſororisq; funere contaminabitur, quia cōſecratio dei ſui ſuper caput eius eſt. Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit domino. Si autem mortuus fuerit ſubito quiſpiam coram eo, polluetur caput conſecrationis eius: qđ radet ilico in eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima. in octaua autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbę ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonij: facietq; ſacerdos vnum pro peccato, & alterū in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccauit ſuper mortuo: ſanctificabitq; caput eius in die illo, & conſecrabit domino die ſeparationis illius, offerens agnum anniculū pro peccato: ita tamen vt dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio eius. Iſta eſt lex conſecrationis,
C Cum dies quos ex voto deuote decreuerat, complebuntur: adducet

eum ad ostium tabernaculi fœderis, & offeret oblationem eius domino, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, & ouem anniculã immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum hostiam pacificam, canistrum quoq; panum azymorum, qui cõspersi sint oleo, & lagana absque fermento vncta oleo, ac libamina singulorum: quæ offeret sacerdos coram domino, & faciet tã pro peccato, q̃; in holocaustum. Arietem vero immolabit hostiam pacificam domino, offerens simul canistrum azymorum, & libamenta quæ ex more debentur. Tũc radetur Nazaræus ad ostium tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis suæ: tolletq́; capillos eius & ponet super ignẽ, qui est suppositus sacrificio pacificorum, & armum coctum arietis, tortamq́; absq; fermento vnam de canistro, & laganum azymum vnum, & tradet ĩ manus Nazaræi, postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaq́; rursum ab eo D

eleuabit in cōspectu domini: & sancti
ficata sacerdotis erūt, sicut pectuscu-
lum quod separari iussum est, & fe-
mur. post hæc potest bibere Nazaræ-
us vinum. ista est lex Nazaræi, cum
vouerit oblationem suam domino
tempore cōsecrationis suæ, exceptis
his quæ inuenerit manus eius. iuxta
quod mente deuouerat, ita faciet ad
perfectionē sanctificationis suæ. Lo-
cutusq; est dominus ad Moysen, di-
cens. Loquere Aarō & filijs eius, Sic
benedicetis filijs israel, & dicetis eis,
Benedicat tibi dominus, & custodiat
te. Ostēdat dominus faciem suam ti- Ecci. 36. e
bi, & misereatur tui. Cōuertat domi
nus vultum suū ad te, & det tibi pa-
cem. Inuocabuntq; nomen meū su-
per filios Israel, & ego benedicā eis.

CAPVT VII.

A F Actum est autem i die qua Exo. 40. b
cōpleuit Moyses taberna-
culum, & erexit illud. Vn-
xitq; & sanctificauit cum
omnibus vasis suis, altare similiter

& omnia vasa eius. Obtulerunt principes Israel, & capita familiarũ, quæ erant per singulas tribus præfecti eorum qui numerati fuerant, munera coram domino sex plaustra tecta cũ duodecim bobus. Vnum plaustrum obtulêre duo duces, & vnum bouẽ singuli, obtuleruntq; ea in conspectu tabernaculi. Ait autem dominus ad Moysen, Suscipe ab eis vt seruiant in ministerio tabernaculi, & trades ea Leuitis iuxta ordinem ministerij sui. Itaq; cum suscepisset Moyses plaustra, & boues, tradidit ea Leuitis. Duo plaustra & quatuor boues dedit filijs Gerson, iuxta id quod habebant necessarium. quatuor alia plaustra, & octo boues dedit filijs Merari secũdum officia & cultum suum sub manu Ithamar filij Aaron sacerdotis. filijs autem Caath non dedit plaustra & boues: quia in sanctuario seruiũt, & onera proprijs portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua vnctum est,

oblationem suã ante altare. Dixitq; dominus ad Moysen. Singuli duces per singulos dies offerãt munera in
B dedicationem altaris. Primo die obtulit oblationem suam Naasson filius Aminadab de tribu Iuda: fueruntq; in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, phiala argentea habens septuaginta siclos iuxta pondus sanctuarij, vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum ex decem siclis aureis plenum incẽso, bouem de armento, & arietem & agnum anniculum in holocaustum, hircumq; pro peccato: & in sacrificio pacificorum, boues duos, arietes quinque, hircos quinq;, agnos anniculos quinq;. hęc est oblatio Naasson filij Aminadab. Secundo die obtulit Nathanael filius Suar dux de tribu Issachar, acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argẽteam ha
C bentem septuaginta siclos, iuxta põdus sanctuarij, vtrunq; plenum simi

la conspersa oleo in sacrificium. mor
tariolum aureum habens decem si
clos, plenum incenso, bouem de ar
mento, & arietem, & agnum annicu
lum in holocaustum, hircumque pro
peccato: & in sacrificio pacificorum
boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque. hęc
fuit oblatio Nathanael filij Suar. Ter
tio die princeps filiorũ Zabulon He
liab filius Helõ, obtulit acetabulum
argenteum appẽdens centum trigin
ta siclos, phialam argenteam haben
tem septuaginta siclos ad põdus san
ctuarij. vtrunque plenum simila con
spersa oleo in sacrificium: mortario
lum aureum appendẽs decem siclos
plenum incenso, bouem de armẽto,
& arietem, & agnum anniculũ in ho
locaustum, hircumque pro peccato: &
ĩ sacrificio pacificorum boues duos,
arietes quinque: hircos quinque, agnos
anniculos quinque. hæc est oblatio
Heliab filij Helon. Die quarto prin
ceps filiorum Rubẽ, Elisur filius Se G
deur,

deur, obtulit acetabulum argēteum appendens centū triginta ficlos, phialam argenteam habentem septuaginta ficlos ad pondus sanctuarij, vtrunque plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureum appendens decem ficlos plenum incenso, bouem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum, hircumq; pro peccato: & in hostias pacificorū boues duos, arietes quinque, hircos quinq;, agnos anniculos quinque. hæc fuit oblatio Elisur filij Sedeur. Die quinto princeps filiorum Symeon, Salamihel filius Surissadai, obtulit acetabulum argenteū appendens centum triginta ficlos, phialam argenteam habentem septuaginta ficlos ad pondus sanctuarij, vtrūq; plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureum appendens decem ficlos plenum incenso, bouem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum, hircūmque pro peccato: & in hostias

pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinq;, agnos anniculos
quinque. hæc fuit oblatio Salamihel
filij Surisaddai. Die sexto princeps fi
liorũ Gad, Heliasaph filius Duel, ob-
tulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentem septuaginta si-
clos ad pondus sanctuarij, vtrunque
plenum simila conspersa oleo in sa-
crificium: mortariolum aureum ap-
pendens decem siclos plenum incen
so, bouem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocaustum,
hircúmque pro peccato: & in hostias
pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Helia- D
saph filij Duel. Die septimo princeps
filiorũ Ephraim Helisama filius Am-
miud, obtulit acetabulum argẽteum
appendens centũ triginta siclos, phia
lam argenteam habẽtem septuaginta
siclos ad pondus sanctuarij, vtrunq;
plenum simila cõspersa oleo in sacri-

ficium: mortariolum aureum appen
dens decem ficlos plenum incéso, bo
uem de armento, & arietem, & agnũ
anniculum in holocaustũ, hircumq́;
pro peccato: & in hostias pacificorũ,
boues duos, arietes quinque, hircos
quinq;, agnos anniculos quinq;. hæc
fuit oblatio Helisama filij Ammiud.
Die octauo princeps filiorum Manas
se Gamaliel filius Phadassur, obtulit
acetabulum argenteũ appendens cen
tum triginta siclos, phialam argen-
team habẽtem septuaginta siclos ad
pondus sanctuarij, vtrunq; plenum
simila conspersa oleo in sacrificium,
mortariolum aureum appẽdens de-
cem siclos plenum incenso, bouẽ de
B armento, & arietem, & agnum anni-
culum in holocaustum, hircúmque
pro peccato: & in hostias pacificorũ
boues duos, arietes quinque, hircos
quinque, agnos anniculos quinque.
E hæc fuit oblatio Gamaliel filij Pha-
dassur. Die nono princeps filiorũ Be-
niamin Abidan filius Gedeonis, ob-

tulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos, phialam
argenteam habentem ſeptuaginta ſi-
clos ad pondus ſanctuarij, vtrunque
plenum ſimila conſperſa oleo in ſa-
crificium: mortariolum aureum ap-
pendens decem ſiclos plenum incen
ſo, bouem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum,
hircúmque pro peccato: & in hoſtias
pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hæc fuit oblatio Abidan
filij Gedeonis. Die decimo princeps
filiorum Dan, Abiezer filius Amiſad-
dai, obtulit acetabulum argenteũ ap-
pendens centum triginta ſiclos, phia
lam argenteam habentem ſeptuagin
ta ſiclos ad pondus ſanctuarij, vtrun
que plenum ſimila conſperſa oleo in
ſacrificium: mortariolum aureum ap
pendens decem ſiclos plenum incen
ſo, bouem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum.
hircúmque pro peccato: & in hoſtias

pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinq;, agnos anniculos
quinq;. hæc fuit oblatio Abiezer filij
F Amisaddai. Die vndecimo princeps
filiorum Aser, Phegiel filius Ochran,
obtulit acetabulum argenteum appẽ-
dens centum triginta siclos, phialam
argenteam habentem septuaginta si-
clos ad pondus sanctuarij, vtrunque
plenum simila conspersa oleo in sa-
crificium: mortariolum aureum ap-
pendens decem siclos plenum incen-
so, bouem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocaustum,
hircúmque pro peccato: & in hostias
pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinque, agnos annicu-
los quinque. hęc fuit oblatio Phegiel
filij Ochran. Die duodecimo princeps
filiorum Neptalim, Ahira filius He-
nan, obtulit acetabulum argenteum
appendens centũ triginta siclos, phia-
lam argenteam habẽtem septuaginta
siclos ad pondus sanctuarij, vtrunq;
plenum simila oleo conspersa in sa-

crificium: mortariolum aureum ap-
pendens decem ſiclos plenum incen
ſo, bouem de armento, & arietem, &
agnum anniculum in holocauſtum,
hircúmque pro peccato: & in hoſtias
pacificorũ boues duos, arietes quin-
que, hircos quinq;, agnos anniculos G
quinque. hæc fuit oblatio Ahira filij
Henã. Hæc in dedicatione altaris ob-
lata ſunt à principibus Iſrael in die
qua conſecratum eſt, acetabula argen
tea duodecim, phialæ argenteæ duo-
decim, mortariola aurea duodecim:
ita vt centum triginta ſiclos argenti
haberet vnum acetabulum, & ſeptua
ginta ſiclos argenti haberet vna phia
la, id eſt in commune vaſorum om-
nium ex argẽto ſicli duo millia qua-
dringenti pondere ſanctuarij morta-
riola aurea duodecim plena incenſo,
denos ſiclos appendentia põdere ſan
ctuarij, id eſt ſimul auri ſicli centum
viginti, boues de armento in holo-
cauſtum duodecim: arietes duode-
cim, agni anniculi duodecim, & liba-

menta eorũ, hirci duodecim pro pec-
cato: hostiæ pacificorum, boues vi-
gintiquatuor, arietes sexaginta, hirci
sexaginta, agni anniculi sexaginta.
Hæc oblata sunt in dedicatione alta-
ris, quando vnctum est. Cúmque in-
C grederetur Moyses tabernaculũ fœ-
deris, vt consuleret oraculum, audie
bat vocem loquentis ad se de propi-
tiatorio, quod erat super arcam testi-
monij inter duos Cherubin, vnde &
loquebatur ei.

CAPVT VIII.

A LOcutusq; est dominus ad
Moysen, dicens. Loquere
Aaron, & dices ad eum,
Cum posueris septem lu-
cernas, candelabrum in australi par-
te erigatur. Hoc igitur præcipe vt lu-
cernæ contra boream è regione respi
ciant ad mésam panum propositio-
nis: contra eam partem quam cande-
labrum respicit, lucere debebunt. Fe-
citq; Aaron, & imposuit lucernas su-
per candelabrum, vt præceperat do-

minus Moysi. Hæc autem erat factu-
ra cãdelabri, ex auro ductili, tam me-
dius stipes quàm cuncta quæ ex vtro-
que calamorum latere nascebantur:
iuxta exemplum quod ostendit do-
minus Moysi, ita operatus est cande-
labrum. Et locutus est dominus ad
Moysen, dicens. Tolle Leuitas ex me-
dio filiorum Israel, & purificabis eos B
iuxta hunc ritum, Aspergantur aqua
lustrationis, & radant omnes pilos
carnis suæ. Cumq; lauerint vestimẽ-
ta sua, & mundati fuerit, tollent bo-
uem de armentis, & libamẽtum eius
similam oleo conspersam, bouem au
tem alterum de armento tu accipies
pro peccato: & applicabis Leuitas
coram tabernaculo fœderis, conuo-
cata omni multitudine filiorum Isra
el, Cumq; Leuitæ fuerint coram do-
mino, ponent filij Israel manus suas
super eos, & offeret Aaron Leuitas,
munus in conspectu domini à filijs
Israel, vt seruiant in ministerio eius.
Leuitæ quoque ponent manus suas

super capita boum, è quibus vnum
facies pro peccato, & alterum in ho-
locaustum domini, vt depreceris pro
C eis. statuésque Leuitas in conspectu
Aaron & filiorum eius, & consecra-
bis oblatos domino, ac separabis de
medio filiorum Israel vt sint mei: &
postea ingrediantur tabernaculũ foe-
deris vt seruiant mihi, Sicq́ purifica-
bis & consecrabis eos in oblationem
domini, quoniam dono donati sunt
mihi à filijs Israel. Pro primogenitis Supra.3.c
quę aperiunt omnem vuluam in If- Exo.13.a
rael, accępi eos. Mea sunt enim om- Luc.2.d
nia primogenita filiorum Israel, tam
ex hominibus quàm ex iumentis. Ex
die quo percussi omne primogenitũ
in terra Ægypti, sanctificaui eos mihi:
& tuli Leuitas pro cunctis primoge-
nitis filiorum Israel, tradidíque eos
dono Aarõ & filijs eius de medio po-
puli, vt seruiant mihi pro Israel in ta
bernaculo fœderis, & orẽt pro eis ne
sit in populo plaga, si ausi fuerint ac-
D cedere ad sanctuarium. Fecerúntque

Moyses & Aaron & omnis multitu-
do filiorum Israel super Leuitas quę
præcęperat dominus Moysi, purifi-
catiq́ʒ sunt, & lauerunt vestimẽta sua.
Eleuauitq́ʒ eos Aaron in cõspectu do
mini, & orauit pro eis vt purificati
ingrederentur ad officia sua in taber-
naculũ fœderis coram Aaron & filijs
eius, sicut præcęperat dominus Moy
si de Leuitis, ita factum est. Locutus
est dominus ad Moysen, dicens, Hæc
est lex Leuitarum, A vigintiquinque
annis, & supra, ingredientur, vt mini-
strẽt in tabernaculo fœderis. Cumq́ʒ
quinquagesimum annum ætatis im-
pleuerint, seruire cessabunt, eruntq́ʒ
ministri fratrum suorum in taberna-
culo fœderis, vt custodiant quæ sibi
fuerint cõmendata, opera autem ipsa
nõ faciant. sic dispones Leuitas in cu-
stodijs suis.

CAPVT IX.

Locutusq́ʒ est dominus ad Moysen in deserto Sinai anno secundo, postquam

egressi sunt de terra Ægypti mēse primo, dicens, Faciant filij Israel phase in tēpore suo, quartadecima die mensis huius ad vesperā iuxta omnes ceremonias & iustificationes eius. Præcępítque Moyses filijs Israel vt facerent phase. Qui fecerunt tēpore suo, quartadecima die mensis ad vesperā in monte Sinai. Iuxta omnia quę mādauerat dominus Moysi, fecerunt filij Israel. Ecce autem quidam immūdi super anima hominis, qui non poterant facere phase in die illo, accedē-
B tes ad Moysen & Aaron, dixerūt eis. Immundi sumus super anima hominis, quare fraudamur vt non valeamus oblationem offerre domino in tempore suo inter filios Israel? Quibus respondit Moyses. State, vt consulam quid precipiat dominus de vobis. Locutus'qз est dominus ad Moysen, dicens. Loquere filijs Israel, Homo qui fuerit immundus super anima, siue in via procul in gente vestra, faciat phase domino in mense secun-

do quartadecima die mensis, ad ve-
speram: cum azymis & lactucis agre-
stibus comedent illud. non relinquēt
Exo.12.g ex eo quippiā vsque mane, & os eius
Ioan.19.f non cōfringent, omnem ritum phase
obseruabunt. Si quis autem & mun-
dus est, & in itinere non fuit, & ta-
men non fecit phase, exterminabitur
anima illa de populis suis, quia sacri-
ficium domino non obtulit tempore
suo. Peccatū suum ipse portabit. Pe- C
regrinus quoque & aduena si fuerint
apud vos, facient phase domino iu-
xta ceremonias, & iustificationes su-
as. Præceptū idem erit apud vos tam
Exo.40.b aduenæ, quàm indigenæ. Igitur die
qua erectum est tabernaculum, ope-
ruit illud nubes. A vespere autem su-
per tētorium erat quasi species ignis
vsq; mane. sic fiebat iugiter. per diem
operiebat illud nubes, & per noctem
quasi species ignis. Cumq; ablata fuis-
set nubes quæ tabernaculum prote-
gebat, tunc proficiscebantur filij Isra-
el, & in loco vbi stetisset nubes, ibi ca

ſtrametabantur. Ad imperium domi
ni proficiſcebantur, & ad imperium
D illius figebant tabernaculum. Cũctis 1.cor.10.a
diebus quibus ſtabat nubes ſuper ta-
bernaculum, manebant in eodem lo-
co: & ſi euenisset vt multo tempore
maneret ſuper illud, erant filij Iſrael
in excubijs domini, & non proficiſce
bãtur quotquot diebus fuiſſet nubes
ſuper tabernaculũ. Ad imperium do-
C mini erigebant tentoria; & ad impe-
rium illius deponebant. Si fuiſſet nu
bes à veſpere vſque ad mane, & ſta-
tim diluculo tabernaculum reliquiſ-
ſet, proficiſcebãtur: & ſi poſt diem &
noctem receſſiſſet, diſſipabant tento-
ria. Si vero biduo aut vno menſe vel
longiori tempore fuiſſet ſuper taber-
naculum, manebant filij Iſrael in eo-
dem loco, & non proficiſcebãtur: ſta-
tim autem vt receſſiſſet, manebant ca
ſtra. Per verbũ domini figebãt tento-
ria, & per verbũ illius proficiſceban-
tur, erantq́ʒ in excubijs domini iuxta
imperium eius per manũ Moyſi.

CAPVT X.

A LOcutus'q; est dominus ad
Moysen, dicẽs. Fac tibi du
as tubas argenteas ducti-
les, quibus conuocare pos
sis multitudinem quando mouenda
sunt castra. Cúmque increpueris tu-
bis, congregabitur ad te omnis tur-
ba ad ostium tabernaculi fœderis. Si
semel clangueris, venient ad te prin-
cipes, & capita multitudinis Israel,
sin autem prolixior atq; concisus clã-
gor increpuerit, mouebũt castra pri-
mi qui sunt ad orientalem plagam.
In secundo autem sonitu & pari vlu-
latu tubæ, leuabunt tentoria qui ha-
bitant ad meridiẽ. & iuxta hunc mo-
dum reliqui facient vlulantibus tu-
bis in profectionem. Quando autem
congregandus est populus, simplex
tubarum clangor erit, & non concise
vlulabunt. Filij autem Aaron sacer-
dotis clangent tubis, erítque hoc le-
gitimum sempiternum in generatio-

C nibus vestris. Si exieritis ad bellum
de terra vestra contra hostes qui di-
micant aduersum vos, clangetis vlu-
lantibus tubis, & erit recordatio ve-
stri corã domino deo vestro, vt erua-
mini de manibus inimicorũ vestro-
B rum. Si quando habebitis epulum,
& dies festos, & calendas, canetis tu-
bis super holocaustis, & pacificis vi-
ctimis, vt sint vobis in recordationẽ
dei vestri. ego dominus deus vester.
Anno secundo, mense secundo, vice-
sima die mensis eleuata est nubes de
tabernaculo fœderis. profectiq; sunt
filij Israel per turmas suas de deser-
to Sinai, & recubuit nubes in solitu-
dine Pharan. Moueruntq; castra pri-
mi iuxta imperium domini per ma-
num Moysi. Filij Iuda per turmas
suas, quorum princeps erat Naasson
filius Aminadab. In tribu filiorũ Is-
sachar fuit princeps Nathanael filius
Suar. In tribu Zabulõ erat princeps
Heliab filius Helon. Depositumq; est
tabernaculum, quod portãtes egressi

sunt filij Gerson & Merari. Profecti- C
que sunt & filij Ruben per turmas
& ordinem suum, quorum princeps
erat Helisur filius Cedeur. In tribu
autem filiorum Symeon, princeps
fuit Salamihel filius Surisaddai. Por-
rò in tribu Gad erat princeps Helia-
saph filius Duel. Profectique sunt &
Caathitæ portantes sanctuarium. Tá
diu tabernaculum portabatur, do-
nec venirent ad erectionis locum.
Mouerunt castra & filij Ephraim per
turmas suas, in quorum exercitu
princeps erat Elisama filius Ammi-
ud. In tribu autem filiorum Manas
se princeps fuit Gamaliel filius Pha-
dassur. & in tribu Beniamin erat dux
Abidan filius Gedeonis. Nouissimi
castrorum omnium profecti sunt fi-
lij Dan per turmas suas, in quorum
exercitu princeps fuit Abiezer fili-
us Amisaddai. In tribu autem filio-
rum Aser erat princeps Phegiel fili-
us Ochran. Et in tribu filiorum Ne-
ptalim princeps fuit Abira filius He-
nan.

nan. Hæc sunt castra, & profectiones
filiorum Israel, per turmas suas quã
D do egrediebantur. Dixitq; Moyses
Obab filio Raguel Madianitæ cogna
A to suo. Proficiscimur ad locum quẽ
dominus daturus est nobis, veni no
biscum vt benefaciam⁹ tibi, quia do-
minus bona promisit Israeli. Cui il-
le respondit. Non vadam tecum, sed
reuertar in terram meam, in qua na-
tus sum. Et ille, Noli, inquit, nos re-
linquere. tu enim nosti in quibus lo
cis per desertum castra ponere debea
mus, & eris ductor noster. Cúmque
nobiscum veneris, quicquid optimũ
fuerit ex opibus quas nobis traditu-
rus est dominus, dabimus tibi. Pro-
fecti sunt ergo de monte domini viã
trium dierum, arcáq; fœderis domi-
E ni præcedebat eos per dies tres pro-
uidens castrorum locũ. Nubes quo-
que domini super eos erat per diem
cum incederent. Cumq; eleuaretur Psal. 67. a
arca, dicebat Moyses, Surge domine,
& dissipentur inimici tui, & fugiant

quasi semen coriādri coloris bdellij. Sapi. 16. e
Circuibatq; populus: & colligens il psal. 77. c
lud, frangebat mola, siue terebat in Ioan. 6. d
mortario, coquens in olla, & faciens
ex eo tortulas saporis quasi panis o-
leati. Cumq; descenderet nocte super
castra ros, descendebat pariter & mā.
Audiuit ergo Moyses flentem popu
lum per familias, singulos per ostia
C tentorij sui. Iratusq; est furor domi-
ni valde, sed & Moysi intolerāda res
visa est, & ait ad dominum: Cur affli
xisti seruum tuum? quare non inue-
nio gratiam coram te? & cur impo-
suisti pondus vniuersi populi huius
super me? Nunquid ego concepi om
nem hanc multitudinem, vel genui
eam, vt dicas mihi, Porta eos in sinu
tuo sicut portare solet nutrix infan-
tulū, & defer in terram pro qua iura
sti patrib9 eorum? Vnde mihi carnes
vt dem tantæ multitudini? Flent co-
ram me, dicentes, Da nobis carnes vt
comedamus. Non possum solus su-
stinere omnem hunc populum, quia

grauis est mihi. Sin aliter tibi videt',
obsecro vt interficias me, & inueniã
gratiam in oculis tuis, ne tantis affi-
ciar malis. Et dixit dominus ad Moy-
sen. Cógrega mihi septuaginta viros D
de senibus Israel, quos tu nosti ꝙ se-
nes populi sint ac magistri: & duces
eos ad ostium tabernaculi fœderis,
facies'q; ibi stare tecum, vt descendã
& loquar tibi, & auferam de spiritu
tuo, tradam'q; eis, vt sustentent tecũ
onus populi, & non tu solus graue-
ris. Populo quoq; dices, Sanctifica-
mini: cras comedetis carnes. ego e-
nim audiui vos dicere, Quis dabit
nobis escas carniũ? bene nobis erat
in Ægypto. Vt det vobis domin⁹ car
nes, & comedatis: non vno die nec
duobus, vel quinq; aut decem, nec
viginti quidem, sed vsq; ad mensem
dierũ, donec exeat' per nares vestras,
& vertatur in nauseam, eo quòd re-
puleritis dominum qui in medio ve
stri est, & fleueritis coram eo, dicen-
tes, Quare egressi sum⁹ ex Ægypto, E

vt perirem? in solitudine? Et ait Moy
ses, Sexcenta millia peditum huius
populi sũt: & tu dicis, Dabo eis esum
carnium mẽse integro? Nunquid o- Ioan. 6. b
uium & boum multitudo cædetur,
vt possit sufficere ad cibum: vel om-
nes pisces maris in vnum congrega-
buntur, vt eos satient? Cui respondit
dominus. Nunquid manus domini Esa. 59. a
inualida est? Iam nunc videbis vtrũ
meus sermo opere compleatur. Ve-
nit igitur Moyses, & narrauit popu-
lo verba domini, congregans septua
ginta viros de senibus israel, quos sta
re fecit circa tabernaculum. Descen-
ditq; dominus per nubem, & locut⁹
est ad eum, auferens de spiritu, qui e-
rat in Moyse, & dans septuaginta vi
F ris. Cumq; requieuisset in eis spirit⁹,
prophetauerũt, nec vltra cessauerũt.
Remanserãt autem in castris duo vi-
ri, quorum vnus vocabatur Heldad,
& alter Medad, super quos requie-
uit spiritus. nam & ipsi descripti fue-
rant & non exierant ad tabernaculũ.

Cumq; prophetaret in castris, cucur-
rit puer & nunciauit Moysi, dicens,
Heldad & Medad prophetant in ca-
stris. Statim Iosue filius Nun, mini-
ster Moysi, & electus è pluribus, ait.
Domine mi Moyses, prohibe eos. At
ille, Quid, inquit, æmularis pro me?
quis tribuat, vt omnis populus pro
phetet, & det eis dñs spiritum suũ?
Reuersusq; est Moyses, & maiores G
Psal. 77. c natu Israel in castra. Ventus autem e-
grediens à domino arreptas trãs ma
re coturnices detulit, & dimisit in ca
stra itinere quantum vno die confici
potest, ex omni parte castrorum per
circuitum, volabantq; in äere duob⁹
cubitis altitudine super terram. Sur-
gẽs ergo populus toto die illo, & no
cte ac die altero, congregauit cotur- I
nices: qui parum, decem choros: &
siccauerunt eas per gyrum castrorũ.
Psal. 77. c Adhuc carnes erant in dentibus eo-
rũ, nec defecerat huiuscemodi cibus:
& ecce furor domini concitat⁹ in po
pulum: percussit eum plaga magna

timis. Vocatusq; est ille locus, Sepul-
cra concupiscentiæ: ibi enim sepelie-
rũt populum qui desyderauerat car-
nes. Egressi autem de sepulcris con-
cupiscentiæ, venerunt in Aseroth, &
manserunt ibi.

CAPVT XII.

A LOcutaq; est Maria & Aa-
rõ cõtra Moysen propter
vxorẽ eius Æthiopissam,
& dixerũt. Num per solũ
Moysen locutus est domin⁹? nõnne
& nobis similiter est locutus? Quod
cum audisset domin⁹, iratus est. Erat
enim Moyses vir mitissimus super
omnes homines qui morabantur in
terra. Statim locutus est dominus ad
eum, & ad Aaron, & Mariam, Egre-
dimini vos tantum tres ad taberna-
B culum fœderis. Cumq; fuissent egres-
si, descendit dominus in columna nu
bis, & stetit ĩ introitu tabernaculi vo
cans Aaron & Mariam. Qui cum is-
sent, dixit ad eos. Audite sermones
meos. Si quis fuerit inter vos pphe-

tà domini, i visione apparebo ei, vel
per somnium loquar ad illum. At nõ
Heb.3.a talis seruus meus Moyses, qui in om
ni domo mea fidelissimus est: ore e-
nim ad os loquor ei: palàm, & non
per ænigmata & figuras dominum
videt. Quare ergo non timuistis de-
trahere seruo meo Moysi? Iratusq; C
contra eos, abijt. Nubes quoq; recess
sit quæ erat super tabernaculum. Et
ecce Maria apparuit candens lepra
quasi nix. Cumq; respexisset eam Aa
ron, & vidisset perfusam lepra, ait ad
Moysen. Obsecro domine mi, ne im
ponas nobis hoc peccatũ, quod stul-
te cõmisimus, ne fiat hæc quasi mor
tua, & vt abortiuum quod projcitur
de vulua matris suę. ecce iam mediũ
carnis eius deuoratũ est à lepra. Cla- D
mauitq; Moyses ad dominũ dicens.
Deus obsecro sana eam. Cui respon-
dit dominus, Si pater eius spuisset in
faciem illius, nónne debuerat saltem
septem diebus rubore suffundi? Sepa
retur septem diebus extra castra, &

postea reuocabitur. Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus: & populus non est motus de loco illo donec reuocata est Maria.

CAPVT XIII.

A PRofectusque est populus de Aseroth fixis tentoriis in deserto Pharan. Ibique locutus est dominus ad Moysen, dicens. Mitte viros qui considerent terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus ex principibus. Fecit Moyses quod dominus imperauerat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina. De tribu Rubẽ, Semmua filium Zecur. De tribu Symeon, Saphat filium Huri. De tribu Iuda, Caleb filium Iephone. De tribu Issachar, Igal filium Ioseph. De tribu Ephraim, Osee filium Nun. De tribu Beniamin, Phalti filiũ Raphu. De tribu Zabulon, Geddihel filium Zodi. De tribu Ioseph, de tribu Manasse, Gaddi filium Zuzi. De

tribu Dan, Amihel filium Gemalli,
De tribu Aser, Zathur filiũ Michael.
De tribu Neptalim, Naabi filium Na
psi. De tribu Gad, Guhel filiũ Machi.
hæc sunt nomina virorum quos mi
sit Moyses ad consyderandam terrã,
vocauitq; Osee filium Nun, Iosue. B
Misit ergo eos Moyses ad consyde-
randam terram Chanaan, & dixit ad
eos. Ascendite ad meridianam pla-
gam. Cumq; veneritis ad montes,
consyderate terram qualis sit: & po-
pulum qui inhabitator est eius, vtrũ
fortis sit an infirmus, pauci numero
an plures, ipsa terra bona an mala, vr
bes quales, muratæ an absq; muris,
humus pinguis an sterilis, nemoro-
sa an absq; arboribus. Confortamini
& afferte nobis de fructibus terræ.
Erat autem tempus quãdo iam pr
coquæ vuæ vesci possunt. Cumq; a-
scendisset, explorauerũt terram à de-
serto Sin, vsq; Roob intrantibus E-
math. Ascenderũtq; ad meridiem & C
venerunt in Hebron, vbi erant Achi

man & Sisai & Tolmai filij Enach.nã
Hebrõ septem annis ante Thanim vr
bem Ægypti condita est. Pergẽtesq; Deut.1.a
vsq; ad torrentem botri, absciderunt
palmitem cum vua sua, quem porta
uerunt in vecte duo viri. De malis
8 quoq; granatis & de ficis loci illius
tulerunt, qui appellatus est Nehel e-
schol, id est Torrens botri, eo quòd
botrum portassent inde filij Israel.
Reuersiq; exploratores terræ post
quadraginta dies omni regione cir-
cuita, venerunt ad Moysen & ad Aa-
ron & ad omnem cœtum filiorum
Israel in desertum Pharan quod est
D in Cades. Locutiq; eis & omni mul-
titudini ostenderunt fructus terrę &
narrauerunt, dicentes, Venimus in
A terram ad quam misistis nos, quæ re
uera fluit lacte & melle, vt ex his fru
ctibus cognosci potest: sed cultores
fortissimos habet, & vrbes grãdes at
que muratas: Stirpem Enach vidim⁹
C ibi: Amalech habitat in meridie, &
Ethæus & Hiebusæus & Amorrhæ⁹

in montanis. Chananæus vero mo-
ratur iuxta mare & circa fluenta Ior
danis. Inter hæc Caleb compescens
murmur populi qui oriebatur cōtra
Moysen, ait. Ascēdamus & possidea
mus terram quoniam poterim⁹ ob-
tinere eam. Alij vero qui fuerant cū
eo, dicebant, Nequaquam ad hūc po-
pulum valemus ascendere, quia for-
tior nobis est. Detraxeruntq; terræ
quam inspexerāt, apud filios Israel,
dicētes. Terra quam lustrauimus, de
uorat habitatores suos. populus quē
aspeximus procerę staturæ est. ibi vi
dimus monstra quędam filiorum E-
nach de genere giganteo, quibus cō-
parati, quasi locustæ videbamur.

CAPVT XIIII.

Igitur vociferās omnis tur A
ba fleuit nocte illa, & mur
murati sunt cōtra Moysen
& Aaron cūcti filij Israel,
dicentes. Vtinam mortui essemus in
Ægypto, & non in hac vasta solitudi
ne. Vtinam pereamus, & non indu-

cat nos dominus in terram istam, ne
cadamus gladio, & vxores ac liberi
nostri ducantur captiui. Nónne me-
lius est reuerti in Ægyptũ? Dixerũtq;
alter ad alterum. Constituamus no-
bis ducẽ, & reuertamur in Ægyptũ.
Quo audito Moyses & Aaron ceci-
derunt proni in terram coram omni
multitudine filiorum israel. At vero
Iosue filius Nun, & Caleb filius Ie- Ecci.46.b
phone, qui & ipsi lustrauerunt terrã,
sciderunt vestimenta sua, & ad omnẽ
multitudinem filiorum Israel locu- 1.Mac.2.f
B ti sunt. Terra quam circuimus, valde
bona est. si propitius fuerit domin⁹,
inducet nos in eam & tradet humũ
lacte & melle manantem. Nolite re-
belles esse contra dominum, neq; ti-
meatis populum terrę huius, quia si-
cut panem ita eos possumus deuo-
rare. recessit ab eis omne præsidium,
domin⁹ nobiscum est, nolite metue-
re. Cumq; clamaret omnis multitu-
do, & lapidibus eos vellet opprime-
re, apparuit gloria domini super te-

ctum fœderis cunctis videntibus fi-
lijs Israel. Et dixit dominus ad Moy-
sen, Vsquequo detrahet mihi popul⁹
iste? Quousq; nō credent mihi in o-
mnibus signis quę feci coram eis? Fe-
riam igitur eos pestilentia atq; con-
sumam, te autem faciam principem
super gentem magnam, & fortiorem
quàm hęc est. Et ait Moyses ad domi-
Exo. 32. c num, Vt audiant Ægyptij de quorū C
medio eduxisti populum istū, & ha-
bitatores terræ huius, qui audierunt
ꝙ tu domine in populo isto sis, & fa-
cie videaris ad faciem, & nubes tua
protegat illos, & in columna nubis
Exo. 13. d præcedas eos per diem, & in colum
na ignis per noctem: ꝙ occideris tan
tam multitudinem quasi vnum ho-
minem & dicant, Non poterat intro
ducere populum in terram pro quā
iurauerat: idcirco occidit eos in soli-
tudine. Magnificetur ergo fortitudo
Psal 102. b domini sicut iurasti, dicens, Domin⁹
patiens & multæ misericordiæ, aufe-
rés iniquitatem & scelera, nullumq;

innoxium derelinquens, qui visitas
peccata patrum in filios i tertiam &
D quartam generationem. Dimitte ob
secro peccatum populi tui huius se
cundum magnitudinẽ misericordiæ
tuæ, sicut propitius fuisti egredienti
bus de Ægypto vsq; ad locum istũ.
Dixitq; dominus, Dimisi iuxta ver
bum tuum. Viuo ego: & implebitur
gloria domini vniuersa terra. Atta
men omnes homines qui viderunt
maiestatem meam & signa quæ feci
in Ægypto & in solitudine, & tenta
uerunt me iam per decem vices, nec
obedierunt voci meæ, non videbunt
terram pro qua iuraui patribus eorũ,
nec quisquã ex illis qui detraxit mi
hi, intuebitur eam. Seruum meũ Ca
leb qui plenus alio spiritu secutus est Iosue.14b
me, inducam in terram hanc quam
circuiuit, & semen eius possidebit eã.
Quoniam Amalechites & Chananę
E us habitant in vallibus, cras mouete
castra, & reuertimini in solitudinem
per viam maris rubri. Locutusq; est

dominus ad Moysen & Aarõ, dicẽs.
Psal.105.c Vsquequo multitudo hæc pessima
murmurat cõtra me? Querelas filio-
rum Israel audiui. Dic ergo eis, Viuo
ego ait dominus, sicut locuti estis au
diente me, sic faciam vobis. In solitu
Deut.1.f dine hac iacebũt cadauera vestra. O-
mnes qui numerati estis à viginti an
nis & supra, & murmurastis contra
me, non intrabitis terram super quã
leuaui manum meã vt habitare vos
Iosue.13.c facerem, præter Caleb filium Iepho
&.d ne & Iosue filium Nun. Paruulos au
tem vestros de quibus dixistis ꝙ prę
dæ hostibus forent, introducam vt
videant terram quę vobis displicuit.
Vestra cadauera iacebunt in solitudi F
ne. Filij vestri erunt vagi in deserto
annis quadraginta, & portabunt for
nicationem vestram donec consumã
tur cadauera patrum in deserto, iu-
xta numerum quadraginta dierum
quibus consyderastis terram, annus
Psal.94.d pro die imputabitur. Et quadraginta
annis recipietis iniquitates vestras,
& scietis

& scietis vltionem meam: quoniam
sicut locutus sum, ita faciã omni mul
titudini huic pessimæ quæ consurre-
xit aduersum me. in solitudine hac
deficiet & morietur. Igitur omnes vi
ri quos miserat Moyses ad contem-
plandam terram, & qui reuersi mur-
murare fecerant contra eum omnem
multitudinẽ, detrahentes terrę quòd
esset mala, mortui sunt atq; percussi
in conspectu domini. Iosue autem fi- I.cor.10.b
G lius Nun, & Caleb filius Iephone vi- Heb.3.d
xerunt ex omnibus qui perrexerant Iudæ.1.b
ad consyderandam terrã. Locutusq;
est Moyses vniuersa verba hęc ad om
nes filios Israel, & luxit populus ni-
mis. Et ecce mane primo surgentes
ascenderunt verticem montis atq; di
xerunt. Parati sumus ascendere ad lo
cum de quo domin⁹ locutus est: quia
peccauimus. Quibus Moyses, Cur,
inquit, trãsgredimini verbum domi-
ni, quod vobis non cedet in prospe-
rum? Nolite ascendere, non enim est
dominus vobiscum: ne corruatis co-

ram inimicis vestris. Amalechites &
Chananæus ante vos sunt: quorũ gla
dio corruetis, eo q̃ nolueritis acquie
scere domino, nec erit dominus vo-
biscum. At illi contenebrati ascende-
runt in verticẽ montis. Arca autẽ te-
stamenti domini & Moyses nõ reces-
serunt de castris. Descenditq; Amale-
chites & Chananeus qui habitabãt in
monte: & percutiens eos atq; conci-
dens, persecutus est eos vsq; Horma.

CAPVT XV.

A Locutusq; est dominus ad Moysen, dicens. Loquere ad filios Israel, & dices ad eos. Cũ ingressi fueritis ter
ram habitationis vestræ quã ego da-
bo vobis, & feceritis oblationem do
mino in holocaustum aut victimam
pacificam vota soluentes, vel sponte
offerentes munera, aut in solẽnitati-
bus vestris adolentes odorẽ suauita-
tis domino: de bobus siue de ouibus
offeret quicunq; immolauerit victi-
mam, sacrificium similæ decimã par-

tem ephi conſperſam oleo, quod mẽ
ſuram habebit quartam partem hin:
& vinum ad liba fundenda eiuſdem
menſuræ dabit in holocauſtum ſiue in
B victimam. Per agnos ſingulos & arie
tes erit ſacrificium ſimilæ duarũ de-
cimarum, quæ conſperſa ſit oleo ter-
tiæ partis hin, & vinum ad libamen-
tum tertiæ partis eiuſdem menſuræ
offeret in odorem ſuauitatis domi-
no. Quãdo vero de bobus feceris ho
locauſtũ aut hoſtiam, vt impleas vo-
tum vel pacificas victimas, dabis per
ſingulos boues ſimilæ tres decimas
cõſperſæ oleo quod habeat medium
menſuræ hin, & vinum ad liba fun-
denda eiuſdem menſuræ in oblatio-
nem ſuauiſſimi odoris domino. Sic
facies per ſingulos boues & arietes &
agnos & hœdos. Tam indigenę quã pe
regrini eodem ritu offerent ſacrificia.
Vnum pręcęptum erit atq; iudicium
tam vobis quàm aduenis terræ. Lo-
cutusq; eſt dominus ad Moyſen, di-
cens. Loquere filijs Iſrael & dices ad

eos. Cum veneritis in terram quam
dabo vobis, & comederitis de pani-
bus regionis illius, separabitis pri-
mitias domino de cibis vestris. Sicut C
de areis primitias separabitis, ita &
de pulmétis dabitis primitiua domi
no. Quòd si per ignorantiam præte-
rieritis quicquam horum quæ locu-
tus est dominus ad Moysen, & man-
dauit per eum ad vos, à die qua cœ-
pit iubere & vltra, oblitaq́; fuerit fa-
cere multitudo: offeret vitulũ de ar-
mento holocaustum in odorem sua-
uissimum domino, & sacrificiũ eius
ac liba vt ceremoniæ postulant, hir-
cumq́; pro peccato, & rogabit sacer-
dos pro omni multitudine filiorum
Israel: & dimittetur eis, quoniam nõ
sponte peccauerunt, nihilominus of-
ferentes incensum domino pro se &
pro peccato atq; errore suo: & dimit-
tetur vniuersæ plebi filiorũ Israel, &
aduenis qui peregrinantur inter eos,
quoniam culpa est omnis populi per
ignorantiam. Quòd si anima vna ne

ſciens peccauerit, offeret capram an-
niculam pro peccato ſuo, & depreca-
bitur pro ea ſacerdos, quòd inſcia pec
C cauerit coram domino, impetrabitq́ʒ
ei veniam, & dimittetur illi. Tam in-
digenis q̃ʒ aduenis vna lex erit om-
D nium qui peccauerint ignorátes. Ani
ma vero quæ per ſuperbiam aliquid
commiſerit, ſiue ciuis ſit ille, ſiue pe-
regrinus: quoniam aduerſus domi-
num rebellis fuit, peribit de populo
ſuo. verbum enim domini contem-
pſit, & præceptũ illius fecit irritum:
idcirco delebitur & portabit iniqui-
tatem ſuam. Factum eſt autem cum
eſſent filij Iſrael in ſolitudine, & in-
ueniſſent hominé colligentem ligna
in die ſabbati: obtulerũt eum Moy-
ſi & Aaron & vniuerſæ multitudini.
Qui recluſerunt eum in carcerem, ne
ſcientes quid ſuper eo facere deberét.
Dixitq́ʒ dominus ad Moyſen. Morte
moriatur homo iſte, obruat eũ lapi-
dibus omnis turba extra caſtra. Cũq́ʒ
eduxiſſent eum foras, obruerũt eum

lapidibus & mortuus est sicut præce-
perat dominus. Dixit quoque domi-
Deu.22.b nus ad Moysen. Loquere filijs Israel
& dices ad eos vt faciãt sibi fimbrias
per angulos palliorum, ponentes in
eis vittas hyacinthinas quas cum vi-
derint, recordentur omnium mãda-
torum domini, ne sequantur cogita-
tiones suas & oculos per res varias
fornicantes: sed magis memores præ-
ceptorũ domini faciant ea, sintq; san-
cti deo suo. Ego dominus deus ve-
ster, qui eduxi vos de terra Ægypti,
vt essem deus vester.

CAPVT XVI.

Ecci.45.c Ecce autem Core filius Isa- A
Iudæ.1.d ar, filij Caath, filij Leui, &
1.co.10.b Dathan atque Abiron filij
Eliab, Hon quoque filius
Pheleth de filijs Ruben, surrexerunt
contra Moysen, alijq; filiorum Israel
ducenti quinquaginta viri próceres
synagôgæ: & qui tẽpore concilij per
nomina vocabãtur. Cumq; stetissent
aduersum Moysen & Aaron dixerũt.

Sufficiat vobis, quia omnis multitu-
do sanctorum est, & in ipsis est domi-
nus: cur eleuamini super populũ do-
mini? Quod cum audisset Moyses, ce-
cidit pronus in faciem: locutusq; ad
Core & omnem multitudinẽ, Mane
(inquit) notũ faciet dominus qui ad
se pertineant: & sanctos applicabit
sibi, & quos elegerit, appropinqua-
bunt ei. Hoc igitur facite, Tollat vnus
quisq; thuribulum suum, tu Core &
omne cõcilium tuum: & hausto cras
igne ponite desuper thymiama co-
ram domino, & quemcunq; elegerit,
ipse erit sanctus. multum erigimini
A filij Leui. Dixítque rursum ad Core.
B Audite filij Leui, Num parum vobis
est quòd separauit vos deus Israel ab
omni populo, & iunxit sibi vt serui-
retis ei in cultu tabernaculi, & stare-
tis coram frequentia populi, & mini-
straretis ei? idcirco ad se fecit accede-
re te & omnes fratres tuos filios Le-
ui, vt vobis etiam sacerdotium ven-
dicetis, & omnis globus tuus stet cõ

tra dominum? quis est enim Aarō, vt
murmuretis contra eum? Misit ergo
Moyses vt vocaret Dathan & Abiron
filios Eliab. Qui responderunt. Non
venimus. nunquid parum est tibi q
eduxisti nos de terra Ægypti, quæ la-
cte & melle manabat, vt occideres in
deserto, nisi & dominatus fueris no-
stri? Reuera induxisti nos in terram
quæ fluit riuis lactis & mellis, & de-
disti nobis possessiones agrorum &
vinearum. an & oculos nostros vis
eruere? Nō venimus. Iratusq; Moy- C
ses valde, ait ad dominum. Ne respi-
cias sacrificia eorum. tu scis quòd nec
asellum quidem vnquam accęperim
ab eis, nec afflixerim quempiam eo-
rum. Dixitq; ad Core. Tu & omnis
congregatio tua state seorsum coram
domino, & Aaron die crastino sepa-
ratim. tollite singuli thuribula vestra,
& ponite super ea incēsum offerētes
domino ducenta quinquaginta thu-
ribula, Aaron quoq; teneat thuribu-
lum suum. Quod cum fecissent, stan-

tibus Moyse & Aaron, & coaceruas-
sent aduersum eos omnem multitu-
dinem ad ostium tabernaculi, appa-
ruit cūctis gloria domini. Locutusq́;
dominus ad Moysen & Aaron, ait.
Separamini de medio cōgregationis
huius, vt eos repente disperdam. Qui
ceciderunt proni in faciem, atq; dixe
runt. Fortissime deus spirituum vni-
uersę carnis, num vno peccante con-
D tra omnes ira tua desæuiet? Et ait do
minus ad Moysen. Pręcipe vniuerso
C populo vt separet à tabernaculis Co
re & Dathan & Abiron. Surrexítque
Moyses & abijt ad Dathan & Abirō,
& sequētibus eum senioribus Israel,
dixit ad turbam. Recedite à taberna-
culis hominum impiorum, & nolite
tangere quæ ad eos pertinent, ne in-
uoluamini in peccatis eorū. Cumq́;
recessissent à tentorijs eorum per cir-
cuitum, Dathan & Abiron egressi sta-
bant in introitu papilionum suorum
cum vxoribus & liberis, omniq́; fre-
quentia. Et ait Moyses. In hoc scietis

quòd dominus miſerit me vt facerē
vniuerſa quæ cernitis, & non ex pro-
prio ea corde protulerim. Si conſue-
ta hominum morte interierint, & vi-
ſitauerit eos plaga qua & cæteri viſi-
tari ſolent: nó miſit me dominus. ſin E
autem nouam rem fecerit dominus,
vt aperiens terra os ſuum deglutiat
eos & omnia quæ ad illos pertinent,
deſcenderintq́ viuẽtes in infernum,
ſcietis quòd blaſphemauerint domi-
num. Confeſtim igitur vt ceſſauit lo-
Pſa.105.b qui, dirupta eſt terra ſub pedibus eo-
Deut.11.a rum: & aperiens os ſuum deuorauit
illos cum tabernaculis ſuis & vniuer
ſa ſubſtantia eorum. deſcenderuntq́
viui in infernum operti humo, & pe-
rierũt de medio multitudinis. At ve-
ro omnis Iſrael qui ſtabat per gyrũ
fugit à clamore pereuntium, dicens,
Ne forte & nos terra deglutiat. Sed
& ignis egreſſus à domino interfecit
ducentos quinquaginta viros qui of-
ferebant incenſum. Locutusq́ eſt do
minus ad Moyſen, dicens. Præcipe

Eleazaro filio Aaron sacerdoti vt tol
lat thuribula quæ iacent in incendio,
& ignem huc illucq; dispergat: quo-
niã sanctificata sunt in mortibus pec-
catorũ: producatq; ea in laminas &
affigat altari, eo quòd oblatum sit in
eis incensum domino, & sanctificata
sint, vt cernant ea pro signo & moni
F mento filij Israel. Tulit ergo Eleazar
sacerdos thuribula ænea in quibus ob b.8 i.q.1
tulerant hi quos incendium deuora-
uit, & produxit ea in laminas affigẽs
altari, vt haberent postea filij Israel
quibus commonerentur, ne quis ac-
cedat alienigena, & qui non est de se-
mine Aaron ad offerendum incẽsum
domino, ne patiatur sicut passus est
Core, & omnis congregatio eius lo-
quente domino ad Moysen. Murmu
rauit autem omnis multitudo filiorũ
Israel sequenti die contra Moysen &
Aaron, dicens. Vos interfecistis popu
A lum domini. Cumq; oriretur seditio
& tumultus increfceret; Moyses &
Aaron fugerunt ad tabernaculum fœ

deris. Quod postq̃ ingressi sunt, ope G
ruit nubes, & apparuit gloria domi-
ni. Dixitq́ dominus ad Moysen. Re-
cedite de medio huius multitudinis
etiã nunc delebo eos. Cumq́ iacêret
in terra, dixit Moyses ad Aaron. Tol
le thuribulũ, & hausto igne de altari
mitte incensum desuper, pergés cito
ad populũ vt roges pro eis. iam enim I
Sap.18.d egressa est ira à domino, & plaga de-
sæuit. Quod cum fecisset Aaron, & cu
currisset ad mediam multitudinem,
quã iam vastabat incendium: obtulit
thymiama: & stans inter mortuos ac
viuentes, pro populo deprecatus est,
& plaga cessauit. Fuerunt autem qui
percussi sunt quatuordecim millia ho
minũ & septingẽti absq; his qui perie
rant in seditione Core. Reuersusq́ est
Aarõ ad Moysen, ad ostiũ tabernacu
li fœderis, postq̃ quieuit interitus.

CAPVT XVII.

ET locutus est dominus ad A
Moysen, dicens. Loquere
ad filios Israel, & accipe

ab eis virgas singulas per cognatio-
nes suas, à cunctis principibus tribuũ
virgas duodecim: & vniuscuiusq; no
men superscribes virgæ suæ: nomen
autem Aarõ erit in tribu Leui, & vna
virga cunctas eorum familias conti-
nebit: ponésq; eas in tabernaculo fœ
deris coram testimonio, vbi loquar
B ad te. quem ex his elegero, germina-
bit virga eius, & cohibebo à me que-
rimonias filiorum Israel, quibus cõ-
tra vos murmurant. Locutúsque est
Moyses ad filios Israel. & dederũt ei
omnes principes virgas per singulas
tribus. fuerúntque virgæ duodecim
C absq; virga Aaron. Quas cum posuis-
set Moyses coram domino in taber-
naculo testimonij, sequenti die regres
sus inuenit germinasse virgam Aarõ
in domo Leui: & turgentibus gẽmis
eruperãt flores, qui folijs dilatatis, in
amygdalas deformati sunt. Protulit
ergo Moyses omnes virgas de cõspe
ctu domini ad cũctos filios Israel: vi
derúntq; & receperunt singuli virgas

ſuás. Dixítque dominus ad Moyſen. D
Refer virgam Aarō in tabernaculum
teſtimonij, vt ſeruetur ibi in ſignum
rebellium filiorū Iſrael: & quieſcant
querelæ eorum à me, ne moriantur.
Fecitq; Moyſes ſicut præceperat do-
minus. Dixerunt autem filij Iſrael ad
Moyſen. Ecce conſumpti ſumus, om
nes peribimus. quicūq; accedit ad ta
bernaculum domini moritur. Num
vſq; ad internecionem cuncti delen-
di ſumus?

CAPVT XVIII.

DIxitq; dominus ad Aarō. A
Tu & filij tui & domus pa
tris tui tecū portabitis ini
quitatem ſanctuarij, & tu
& filij tui ſimul ſuſtinebitis peccata
ſacerdotij veſtri. ſed & fratres tuos
de tribu Leui, & ſceptro patris tui ſu
me tecum, præſtoq; ſint & miniſtrēt
tibi. Tu autem & filij tui miniſtrabi-
tis in tabernaculo teſtimonij. Excuba
buntq; Leuitæ ad præcepta tua, & ad
cuncta opera tabernaculi; ita dunta-

xat vt ad vasa sanctuarij & altare nõ
accedant, ne & illi moriantur, & vos
pereatis simul. sint autẽ tecum, & ex-
cubent in custodijs tabernaculi, & in
omnibus ceremonijs eius. Alienige-
na nõ miscebitur vobis. Excubate in
custodia sanctuarij, & in ministerio
altaris: ne oriatur indignatio super fi
lios Israel. Ego dedi vobis fratres ve
stros Leuitas de medio filiorum Isra
el, & tradidi donum domino, vt ser-
uiant in ministerijs tabernaculi eius.
Tu autẽ & filij tui custodite sacerdo-
tium vestrum: & omnia quæ ad cul-
B tum altaris pertinent, & intra velum
sunt, per sacerdotes administrabũtur.
si quis externus accesserit, occidetur.
Locutúsque est dominus ad Aaron.
Ecce dedi tibi custodiam primitiarũ
mearum. Omnia quæ sanctificantur
à filijs Israel, tradidi tibi & filijs tuis
pro officio sacerdotali legitima sem-
piterna. hæc ergo accipies de his quæ
sanctificãtur, & oblata sunt domino.
Omnis oblatio, & sacrificium, & quic

quid pro peccato atq; delicto reddi/
tur mihi, & cedit in sancta sanctorū,
tuum erit, & filiorum tuorum. in san
ctuario comedes illud. mares tātum
edent ex eo, quia consecratum est do
mino. Primitias autē quas vouerint,
& obtulerint filij Israel, tibi dedi, &
filijs tuis, ac filiabus tuis iure perpe/
tuo. qui mundus est in domo tua, ve
scetur eis. Omnem medullā olei, &
vini, ac frumēti quicquid offerūt pri/
mitiarū domino, tibi dedi. Vniuersa
frugū initia, quę gignit humus, & do
mino deportātur, cedēt in vsus tuos.
qui mūdus est in domo tua, vescetur
eis. Omne quod ex voto reddiderint
filij Israel, tuum erit. Quicquid pri/ C
mum erūpet è vulua cunctæ carnis,
quā offerunt domino siue ex homi/
nibus, siue de pecoribus fuerit, tui iu/
ris erit. ita duntaxat, vt pro hominis
primogenito preciū accipias, & om/
ne animal quod imūdum est redimi
facias, cuius redēptio erit post vnum
mensem, siclis argenti quinq; ponde

re sanctuarij. Siclus viginti obolos habet. Primogenita autem bouis & ouis & capræ nõ facies redimi, quia sanctificata sunt domino. sanguinem tãtum eorum fundes super altare, & adipes adolebis in suauissimum odorem domino: carnes vero in vsum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum, & armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarij quas offerunt filij Israel domino, tibi dedi & filijs, ac filiab⁹ tuis iure perpetuo. Pactum salis ẽ sempiternum coram domino tibi ac filijs tuis. Dixitq; dominus ad Aaron. In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partẽ inter eos. Ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Israel. Filijs autẽ Leui dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis: vt non accedant vltra filij Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum, solis filijs Leui mihi in tabernaculo seruientibus, &

Supr.3.g

Deut.18.a

portantibus peccata populi. legiti- D
mum sempiternum erit i generatio-
Deut.18.a nibus vestris. Nihil aliud possidebũt,
decimarum oblatione contẽti, quas
i vsus eorum & necessaria separaui.
Locutusq; est dominus ad Moysen,
dicens. Praecipe Leuitis, atq; denun-
cia. Cum acceperitis à filijs Israel de
cimas quas dedi vobis, primitias ea-
rum offerte domino, id est decimã
partem decimae, vt reputetur vobis
in oblationem primitiuorum, tã de
areis q̃; de torcularibus, & vniuersis,
quorum accipitis primitias, offerte
domino, & date ea Aaron sacerdoti.
Omnia quae offeretis ex decimis, &
in donaria domini separabitis, opti-
ma & electa erunt. Dicesq; ad eos,
Si praeclara & meliora queq; obtule
ritis ex decimis, reputabitur vobis,
quasi de area & torculari dederitis
primitias: & comedetis eas in omni
bus locis vestris, tam vos q̃; familiae
vestrae, quia precium est pro ministe
rio quo seruitis in tabernaculo testi-

monij: & non peccabitis super hoc egregia vobis & pinguia reseruates, ne polluatis oblationes filiorum Israel, & moriamini.

CAPVT XIX.

A Locutusq; est dominus ad Moysen & Aaron, dicens. Ista est religio victimæ, quam cōstituit dominus, Præcipe filijs Israel vt adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portauerit iugum, tradetisq; eam Eleazaro sacerdoti. qui eductam extra castra, im molabit in cōspectu omnium, & tin gens digitum in sanguine eius, asper get contra fores tabernaculi septem vicibus, combure tq; eam cunctis vi dentibus, tam pelle & carnibus eius q̃; sanguine & fimo flammę traditis. Heb.13.b

Lignum quoq; cedrinum, & hyssô pum, coccumq; bis tinctū sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vo rat. Et tunc demum lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in castra, cō

maculatusq; erit vsq; ad vesperum.
Sed &ille qui combusserit eam, laua B
bit vestimenta sua & corpus, & im/
mundus erit vsq; ad vesperum. Col
liget autem vir mundus cineres vac
cæ, & effundet eos extra castra in lo/
co purissimo, vt sint multitudini fi/
liorum Israel in custodiam, & in a/
quam aspersionis: quia pro peccato
vacca combusta est. Cumq; lauerit
qui vaccæ portauerat cineres vesti/
menta sua, immũdus erit vsq; ad ve-
sperum. Habebunt hoc filij Israel, &
aduenæ, qui habitãt inter eos sanctũ
iure pepetuo. Qui tetigerit cadauer
hominis, & propter hoc septem die/
bus fuerit immundus, aspergetur ex
hac aqua die tertio & septimo, & sic
mundabit. Si die tertio aspersus non
fuerit, septimo non poterit emunda
ri. Omnis qui tetigerit humanæ ani/ C
mæ morticinum, & aspersus hac cõ/
mixtione non fuerit, polluet taberna
culum domini, & peribit ex Israel,
quia aqua expiationis non est asper/

sus.immundus erit,& manebit spur
citia eius super eum. Ista est lex ho-
minis, qui moritur in tabernaculo.
Omnes qui ingrediuntur tentorium
illius,& vniuersa vasa quæ ibi sunt,
polluta erunt septem diebus. Vas qđ
non habuerit operculum, nec ligatu
ram desuper, immūdum erit. Si quis
in agro tetigerit cadauer occisi homi
nis, aut per se mortui, siue os illius,
A vel sepulcrum, immundus erit septē
diebus. Tollentq; de cineribus com-
bustionis atq; peccati, & mittent a-
quas viuas super eos in vas: in quib9
cum homo mundus tinxerit hyssô-
pum, asperget ex eo omne tentoriū,
& cunctam supellectilem, & homi
nes huiuscemodi contagione pollu-
tos: atq; hoc modo mundus lustra-
bit immūdum tertio & septimo die.
D expiatusq; die septimo, lauabit se &
vestimēta sua, & immundus erit vs-
que ad vesperum. Si quis hoc ritu nō
fuerit expiatus, peribit anima illius
de medio ecclesiæ: quia sanctuarium

domini polluit, & nō est aqua lustra
tionis aspersus. erit hoc præceptum
legitimum sempiternum. Ipse quo-
que qui aspergit aquas, lauabit vesti-
menta sua. Omnis qui tetigerit aquas
expiationis, immundus erit vsq; ad
vesperam. Quicquid tetigerit immū
dus, immūdum faciet: & anima quę
horum quippiam tetigerit, immun-
da erit vsq; ad vesperam.

CAPVT XX.

A Veneruntq; filij Israel, &
omnis multitudo in de-
sertum Sin, mense primo:
& mansit populus in Ca-
des. Mortuaq; est ibi Maria, & sepul-
ta in eodem loco. Cumq; indigeret
aqua populus, conuenerunt aduer-
sum Moysen & Aaron, & versi in se-
ditionem, dixerunt. Vtinam perijsse
mus inter fratres nostros coram do
Exo. 17. b mino. Cur eduxistis ecclesiam domi
ni in solitudinem, vt & nos & nostra
iumenta moriamur? quare nos feci-
stis ascendere de Ægypto, & adduxi

ftis in locum iſtum peſſimum, qui ſe
ri non poteſt, qui nec ficum gignit,
nec vineas, nec malo granata: iſuper
& aquam non habet ad bibendum.
Ingreſſusq́ꝫ Moyſes & Aarō dimiſ-
ſa multitudine in tabernaculum fœ-
deris, corruerūt proni in terram (cla
mauerunt q́ꝫ ad dominum, atq́ꝫ dixe
runt. Domine deus audi clamorem
huius populi, & aperi eis theſaurum
A tuum fontem aquæ viuæ, vt ſatiatis
ceſſet murmuratio eorum) Et appa-
ruit gloria domini ſuper eos. Locu-
tusq́ꝫ eſt domin⁹ ad Moyſen, dicēs. Non eſt in hebreo
B Tolle virgam, & congrega populum
tu & Aaron frater tuus, & loquimi-
ni ad petram coram eis, & illa dabit
aquas. Cumq́ꝫ eduxeris aquā de pe-
tra, bibet omnis multitudo & iumē
ta eius. Tulit igitur, Moyſes virgam,
quæ erat in conſpectu domini, ſicut Sapi. 11. a
præceperat ei, congregata multitudi
ne ante petram, dixitq́ꝫ eis. Audite re
belles & increduli, Num de petra hac
vobis aquā poterimus eijcere? Cūq́ꝫ

Psal. 77.b eleuasset Moyses manum, percutiens
1.Co.10.a virga bis silicem, egressae sunt aquae
largissimae, ita vt populus biberet &
iumenta. Dixitque dominus ad Moy-
sen & Aaron. Quia nō credidistis mi
hi, vt sanctificaretis me coram filijs
Israel, nō introducetis hos populos
in terram quam dabo eis. Haec est a-
qua contradictionis, vbi iurgati sunt
filij Israel contra dominum, & san-
ctificatus est in eis. Misit interea nun C
Ne.11.c cios Moyses de Cades ad regem E-
dom, qui dicerent, Haec mandat fra-
ter tuus Israel, Nosti omnem labo-
rem qui apprehēdit nos, quomodo
descenderint patres nostri in Aegy-
ptum, & habitauerimus ibi multo
tempore: afflixerintque nos Aegyptij,
& patres nostros: & quomodo cla-
mauerimus ad dominum, & exau-
dierit nos, miseritque angelum qui e-
duxerit nos de Aegypto. Ecce in vr-
be Cades, quae est in extremis finibus
tuis, positi, obsecramus vt nobis trā-
sire liceat per terram tuam. Non ibi-

mus per agros, nec per vineas, nõ bi
bemus aquas de puteis tuis, sed gra
diemur via publica, nec ad dextram,
nec ad sinistram declinantes, donec
transeamus terminos tuos. Cui re-
spondit Edom. Non trãsibis per me,
alioquin armatus occurram tibi. Di-
xeruntq; filij Israel. Per tritam gra-
diemur viam: & si biberimus aquas
tuas nos & pecora nostra, dabimus
C quod iustum est. nulla erit in precio
difficultas, tantum velociter transea
D mus. At ille respondit. Non transibi-
tis. Statimq; egressus est obuius, cũ
infinita multitudine, & manu forti,
nec voluit acquiescere deprecanti, vt
concederet transitum per fines suos.
Quam ob rem diuertit ab eo Israel,
cumq; castra mouissent de Cades, ve
nerunt in montem Hor, qui est in fi-
nibus terræ Edom: vbi locutus est
dominus ad Moysen, dicẽs. Pergat,
inquit, Aaron ad populos suos. Non
enim intrabit terram, quam dedi fi-
lijs Israel, eo q incredulus fuerit ori

Infra.33.e meo ad aquas contradictionis. Tol-
Deut.32.g le Aaron & filium eius cum eo, & du
ces eos in montem Hor. Cumq; nu-
daueris patrem veste sua, indues ea
Eleazarum filium eius, & Aaron col
ligetur, & morietur ibi. Fecit Moyses
vt praeceperat dominus, & ascende-
runt in montem Hor coram omni
Deut.10.b multitudine. Cumq; Aaron spoliaf-
set vestibus suis, induit eis Eleazarū
filium eius. Illo mortuo in montis
supercilio, descendit cum Eleazaro.
Omnis autem multitudo videns oc- C
cubuisse Aaron, fleuit super eo trigin
ta diebus per cunctas familias suas.

CAPVT XXI.

Quod cum audisset Chana A
naeus rex Arad, qui habita
bat ad meridiem, venisse
scilicet Israel per explora
torum viam, pugnauit cōtra illum,
& victor existens, duxit ex eo prae-
dam. At Israel voto se domino obli
gans, ait. Si tradideris populum istū
in manu mea, delebo vrbes eius. Ex-

audiuitq; dominus preces Israel, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit subuersis vrbibus eius, & vocauit nomen loci illius, Horma, id est anathema. Profecti sunt autem de monte Hor, per viam quæ ducit ad mare rubrum, vt circuirent terram
B Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris: locutusq; cōtra dominum & Moysen, ait. Cur eduxisti nos de Ægypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquę, anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quam ob rem misit dominus in populum ignitos serpētes, ad quorū plagas, & mortes plurimorum venerunt ad Moysen, atq; dixerunt. Peccauimus quia locuti sumus contra dominum & te, ora vt
C tollat à nobis serpentes. Orauit Moyses pro populo, & locutus est dominus ad eum, Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo. qui percussus aspexerit eū, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum

Sap. 16. a
1. co. 10. b
Ioan. 3. b

pro signo. Quem cum percussi aspi-
cerent, sanabantur. Profectiq; filij Is-
rael castrametati sunt in Oboth. Vn-
de egressi fixere tētoria in Ieabarim,
in solitudine quæ respicit Moab con
tra orientalem plagam, & inde mo-
uentes, venerunt ad torrentem Za-
reth. Quem relinquentes castrameta
ti sunt contra Arnon, quæ est in de-
Iudit. 11.c serto, & prominet in finibus Amor-
rhæi. Siquidem Arnon terminus est
Moab, diuidens Moabitas & Amor-
rhæos. Vnde dicitur in libro bellorū
domini, Sicut fecit in mari rubro, sic D
faciet in torrentibus Arnon. Scopuli
torrentium inclinati sunt, vt requie-
scerent in Arnon, & recumberent in
finibus Moabitarum. Et ex eo loco
apparuit puteus, super quo locutus
est domin⁹ ad Moysen, Cōgrega po
pulum, & dabo ei aquam. Tunc ceci-
nit Israel carmen istud: Ascendat pu-
teus. Concinebant, Puteus quem fo-
derunt principes, & parauerunt du-
ces multitudinis in datore legis, & in

baculis suis. Profectiq; sunt de solitu
dine in Mathana: & de Mathana in
E Nahaliel: & de Nahaliel i Bamoth. Ba
moth vallis est in regione Moab in
vertice Phasga, quod respicit contra
desertum. Misit autem Israel nunci- Deut. 2. f
os ad Seon regem Amorrhæorum, Iudi. 11. d
dicens. Obsecro vt trãsire mihi liceat
per terram tuam, non declinabimus
in agros & vineas: non bibemus a-
quas ex puteis. via regia gradiemur,
donec transeam9 terminos tuos. Qui
concedere noluit vt transiret Israel
per fines suos: quin potius exercitu
congregato, egressus est obuiam in
desertũ, & venit in Iasa, pugnauitq;
contra eũ. A quo percussus est in ore Amos. 2. c
gladij, & possessa est terra eius ab Ar Psa. 134. c
non vsque Ieboc, & filios Ammon:
quia forti prẹsidio tenebantur termi
F ni Ammonitarum. Tulit ergo Israel
omnes ciuitates eius, & habitauit in
vrbibus Amorrhæi, in Esebon sci-
licet, & viculis eius. Vrbs Esebõ fuit
Seon regis Amorrhæi, qui pugnauit

contra regem Moab,& tulit omnem
terrã,quæ ditionis illius fuerat, vsq;
Arnõ. Idcirco dicitur in prouerbio,
Venite in Esebon, ædificetur & con-
struatur ciuitas Seon. Ignis egressus
est de Esebon,flãma de oppido Seõ,
& deuorauit Arnon Moabitarum,&
habitatores excelsorum Arnon. Væ ti
bi Moab,perisli popule Chamos. De
Iudit.11.c dit filios eius in fugam, & filias in ca
ptiuitatem regi Amorrhæorum Seõ.
Iugum ipsorum disperijt ab Esebon
vsq; Dibon, lassi peruenerunt in Io-
phe,& vsq; Medaba. Habitauit itaq;
Israel in terra Amorrhæi. Misitq́; G
Moyses qui explorarent Iazer: cui⁹
cæperunt viculos, & possederunt ha
bitatores. Verteruntq́; se,& ascende-
Deut.3.a runt per viam Basan, & occurrit eis
&.29.d Og rex Basan cũ omni populo suo,
pugnaturus in Edrai. Dixitq́; domi-
nus ad Moysen. Ne timeas eum,quia
in manu tua tradidi illum, & omnẽ
populum,ac terram eius: faciesq́; il-
li,sicut fecisti Seon regi Amorrhæo-

eum habitatori Esebon. Percusserunt
igitur & hunc cum filijs suis, vniuer-
sumq; populum eius vsq; ad inter-
necionem, & possederunt terrã illi⁹.

CAPVT XXII.

A PRofectiq; castrametati sũt
in campestribus Moab, v-
bi trans Iordanem Hieri-
cho sita est. Videns autem Iosu. 24.b
Balach filius Sephor omnia quæ fece
rat Israel Amorrhæo, & ꝙ pertimu-
issent eum Moabitæ, & impetum e-
ius ferre non possent, dixit ad maio-
res natu Madiam. Ita delebit hic po
pulus omnes qui in nostris finibus
commorantur, quomodo solet bos
herbas vsq; ad radices carpere. Ipse
autem erat eo tempore rex in Moab.
Misit ergo nuncios ad Balaã, filium
Beor ariolũ, qui habitabat super flu-
men terræ filiorum Ammon, vt vo
B carent eum & dicerent, Ecce egressus
est populus ex Ægypto, qui operuit
superficiem terræ, sedens contra me.
Veni igitur, & maledic populo huic,

q fortior me est, si quo mõ possim p̃
cutere & eijcere eũ de terra mea. nõ/
ui enim q̃ benedictus sit, cui benedi/
xeris: & maledictus in quem maledi
cta congesseris. Perrexeruntq́; senio
res Moab, & maiores natu Madian A
habẽtes diuinationis precium in ma
nibus. Cumq́; venissent ad Balaam,
& narrassent ei omnia verba Balach,
ille respondit. Manete hic nocte, & re
spondebo quicquid mihi dixerit do/
minus. Manẽtibus autem illis apud
Balaam, venit deus, & ait ad eum.
Quid sibi volunt homines isti apud
te? Respondit. Balach filius Sephor
rex Moabitarum misit ad me, dicẽs.
Ecce populus qui egressus est de Æ/ C
gypto, operuit superficiem terræ: ve
ni & maledic ei, si quomodo possim
pugnans abigere eum. Dixitq́; deus
ad Balaam. Noli ire cum eis, neq́; ma
ledicas populo quia benedictus est.
Qui mane consurgens dixit ad prin
cipes. Ite in terram vestram, quia pro
hibuit me deus venire vobiscum. Re

uersi

uersi principes dixerunt ad Balach,
Noluit Balaam venire nobiscũ. Rur/
sum ille multo plures & nobiliores
quàm antę miserat, misit. Qui cum
venissent ad Balaam dixerunt. Sic di
D cit Balach filius Sephor. Ne cuncteris
venire ad me, paratus sum honorare
te, & quicquid volueris dabo tibi. ve
ni, & maledic populo isti. Respondit
Balaam. Si dederit mihi Balach ple/ infra.24.c
nam domum suam argenti & auri,
non potero immutare verbum do/
mini dei mei, vt vel plus vel minus
loquar. Obsecro vt hic maneatis etiã
hac nocte, vt scire queam quid mihi
rursum respondeat dominus. Venit
ergo deus ad Balaam nocte, & ait ei.
Si vocare te venerint homines isti,
surge, & vade cum eis, ita dúntaxat,
vt quod tibi præcępero facias. Surre 2.Pe.21.d
xit Balaam mane, & strata asina pro/ Iudæ..c
fectus est cum eis. Et iratus est deus.
Stetitq; angelus domini in via con/
tra Balaam, qui insidebat asinæ suæ,
& duos pueros habebat secum. Cer/

nens asina angelum stantē in via euā
ginato gladio, auertit se de itinere, &
ibat per agrum. Quam cum verbera- E
ret Balaam, & vellet ad semitam re-
ducere, stetit angelus in angustijs dua
rum maceriarum, quibus vineæ cin-
gebantur. Quem videns asina, iunxit
se parieti, & attriuit sedentis pedem.
At ille iterum verberabat eam, & ni-
hilominus angelus ad locum angu-
stum transiens, vbi nec ad dextrā nec
ad sinistram poterat deuiari, obuius
stetit. Cúmque vidisset asina stantem
angelum, concidit sub pedibus seden
tis. Qui iratus, vehementius cędebat
fuste latera eius. Aperuitq; dominus
os asinæ, & locuta est, Quid feci tibi?
cur percutis me, ecce iam tertio? Re-
spondit Balaam, Quia commeruisti
& illusisti mihi. vtinam haberem gla
dium vt te percuterem. Dixit asina,
Nónne animal tuum sum cui semper F
insidere consueuisti vsque in pręsen-
tem diem? Dic quid simile vnquam
fecerim tibi. At ille ait. Nunquā. Pro-

tinus aperuit dominus oculos Bala-
am: & vidit angelum stantem in via
euaginato gladio: adorauítque eum
pronus in terram. Cui angelus. Cur,
inquit, tertio verberas asinam tuam?
Ego veni vt aduersarer tibi, quia per-
uersa est via tua, mihiq; contraria: &
nisi asina declinasset de via, dans lo-
cum resistenti, te occidissem, & illa vi
ueret. Dixit Balaam, Peccaui, nesciens
quòd tu stares contra me. Et nunc si
displicet tibi vt vadam, reuertar. Ait
angelus. Vade cum istis, & caue ne
aliud quàm præcepero tibi loquaris.
G Iuit igitur cum principibus. Quod
cum audisset Balach, egressus est in
occursum eius in oppido Moabita-
rum, quod situm est in extremis fini-
bus Arnon. Dixitq; ad Balaam. Misi
nuncios vt vocarent te, cur non sta-
tim venisti ad me? an quia mercedem
aduentui tuo reddere nequeo? Cui
ille respondit. Ecce adsum: nunquid
loqui potero aliud, nisi quod deus
posuerit in ore meo? Perrexerunt er-

go simul & venerunt in vrbem quæ in extremis regni eius finibus erat. Cúmque occidisset Balach boues & oues, misit ad Balaam, & principes qui cum eo erant, munera. Mane autem facto, duxit eum ad excelsa Baal, & intuitus est extremam partem populi.

CAPVT XXIII.

DIxitq; Balaam ad Balach. A Ædifica mihi hic septem aras, & para totidem vitulos, eiusdemq; numeri arietes. Cumq; fecisset iuxta sermonẽ Balaam, imposuerunt simul vitulum & arietem super aram. Dixitq; Balaã ad Balach. Sta paulisper iuxta holocaustum tuum donec vadam, si forte occurrat mihi dominus, & quodcunq; mihi imperauerit, loquar tibi. Cumq; abijsset velociter, occurrit illi deus. Locutusq; ad eum Balaam, Septem, inquit aras erexi, & imposui vitulum & arietem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore eius, &

ait. Reuertere ad Balach, & hęc loquę
ris. Reuersus inuenit stantem Balach
iuxta holocaustum suum, & omnes
principes Moabitarum: assumptaq;
parabola sua, dixit. De Aram adduxit
me Balach rex Moabitarum, de mō-
B tibus orientis. Veni, inquit, & male-
dic Iacob, propera & detestare Isra-
el. Quo modo maledicam, cui non
maledixit deus? Qua ratione dete-
ster, quem dominus non detestatur?
De summis silicibus uidebo eum, &
de collibns consyderabo illum. Po-
pulus solus habitabit, & inter gentes
non reputabit. Quis dinumerare pos-
sit puluerem Iacob, & nosse nume-
rum stirpis Israel? Moriatur anima
mea morte iustorum, & fiant nouissi
ma mea horū similia. Dixitq; Balach
ad Balaam. Quid est hoc quod agis?
Vt malediceres inimicis meis, uoca-
ui te: & tu econtrario benedicis eis.
Cui ille respondit. Nū aliud possum
loq nisi quod iusserit dominus? Dixit
ergo Balach ad Balaam. Veni mecum

in alterum locum, vnde partẽ Israël
videas, & totum videre non possis,
& inde maledicito ei. Cumq; duxis- C
set eum in locum sublimẽ super ver-
ticem montis Phasga, ædificauit Ba-
laam septem aras, & impositis supra
vitulis atq; arietib⁹, dixit ad Balach.
Sta hic iuxta holocaustum tuum, do
nec ego obuius pergam. Cui cum do
minus occurrisset, posuissetq; verbũ
in ore eius, ait. Reuertere ad Balach &
hæc loquêris ei. Reuersus inuenit eũ
stantem iuxta holocaustum suum, &
principes Moabitarum cum eo. Ad
quem Balach, Quid, inquit, locutus
est dominus? At ille assumpta para-
bola sua, ait. Sta Balach & ausculta, au
di fili Sephor, Non est deus quasi ho-
mo vt mentiatur, nec vt filius homi-
nis, vt mutetur. Dixit ergo & non fa-
ciet? locutus est & non implebit? Ad
benedicendum adductus sum, bene-
dictionem prohibere nõ valeo. Non
est idôlum in Iacob, nec videtur si-
mulacrum in Israel. Dominus deus

eius cum eo est, & clangor victoriæ
D regis in illo. Deus eduxit illũ de Æ- infra.24.b
gypto, cuius fortitudo similis est rhi
nocerotis. Non est augurium in Ia-
cob, nec diuinatio in Israel. Tempo-
ribus suis dicet Iacob & Israel quid
operatus sit deus. Ecce populus vt
leæna cõsurget, & quasi leo erigetur.
Non accubabit donec deuoret præ-
dam: & occisorum sanguinem bibat.
Dixitq; Balach ad Balaam. Nec ma-
ledicas ei, nec benedicas. Et ille ait.
Nonne dixi tibi, quòd quicquid mihi
deus imperaret, hoc facerem? Et ait
Balach ad eum. Veni & ducam te in
alium locum, si forte placeat deo vt
inde maledicas eis. Cumq; duxisset
eum super verticem mõtis Phogor,
qui respicit solitudinem, dixit ei Ba-
laam. Ædifica mihi hic septem aras,
& para totidem vitulos, eiusdémque
numeri arietes. Fecit Balach vt Balaã
dixerat, imposuitq; vitulos, & arie-
tes per singulas aras.

CAPVT XXIIII.

Vmq; vidisset Balaã quòd A
placeret domino vt bene-
diceret Israeli, nequaquã
abijt vt antè perrexerat, vt
augurium quæreret, sed dirigens con-
tra desertum vultum suum, & eleuãs
oculos vidit Israel in tentorijs cõmo
rantem per tribus suas: & irruente in
se spiritu dei assumpta parabola ait.
Dixit Balaam filius Beor, dixit homo
cuius apertus est oculus dixit audi-
tor sermonum dei, qui visionem om
nipotẽtis intuitus est, qui cadit & sic
aperiũtur oculi eius, Quàm pulchra
tabernacula tua Iacob, & tentoria tua
Israel, vt valles nemorosæ, vt horti
iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula
quæ fixit dominus, quasi cedri pro-
pe aquas. Fluet aqua de situla eius, &
semẽ illius erit in aquas multas. Tol- B
letur propter Agag rex eius, & aufe-
retur regnũ illius: deus eduxit illum
Sup.23.d de Ægypto, cuius fortitudo similis
est rhinocerotis. Deuorabunt gentes

hostes illius ossáq; eorum confrin-
gent, & perforabunt sagittis. Accubãs
dormiuit vt leo, & quasi leæna, quã
suscitare nullus audebit. Qui benedi-
xerit tibi, erit & ipse benedictus. qui
maledixerit tibi, in maledictione re-
putabitur. Iratusq; Balach cõtra Ba-
laam complosis manibus ait. Ad ma
ledicendum inimicis meis vocauī te,
quibus econtrario tertio benedixisti:
C reuertere ad locum tuum. Decreue-
ram quidem magnifice honorare te,
sed dominus priuauit te honore di-
sposito. Respõdit Balaam ad Balach.
Nōnne nuntijs tuis, quos misisti ad Sup. 22. d
me, dixi. Si dederit mihi Balach ple-
nam domum suam argenti & auri,
non potero prçterire sermonē domī
ni dei mei, vt vel boni quid vel mali
proferã ex corde meo: sed quicquid
dominus dixerit, hoc loquar? Verun-
tamen pergens ad populum meum,
dabo tibi consiliũ quid populus tuus
populo huic faciat extremo tempo-
re. Sumpta igitur parabola, rursum

ait. Dixit Balaam filius Beor, dixit ho
mo cuius apertus est oculus, dixit au
ditor sermonum dei: qui nouit do/
ctrinam altissimi: & visiones omni/
potentis videt: qui cadens apertos ha
bet oculos, Videbo eũ, sed nõ modo:
Mat. 2. a intuebor illũ, sed non prope. Orietur
stella ex Iacob, & consurget virga de
Israel, & percutiet duces Moab, vasta
bitq; omnes filios Seth: & erit Idu/
mæa possessio eius: hæreditas Seir ce C
det inimicis suis, Israel vero fortiter
aget. De Iacob erit qui dominetur, & D
perdat reliquias ciuitatis. Cumq; vi/
disset Amalech, assumens parabolam
ait. Principium gentium Amalech, cu
ius extrema perdentur. Vidit quoque
Cineũ, & assumpta parabola, ait. Ro/
bustum quidẽ est habitaculũ tuum:
sed si in petra posueris nidum tuum,
& fueris electus de stirpe Cin, quan/
diu poteris permanere? Assur enim ca
piet te. Assumptaq; parabola iterum
locut⁹ est, Heu quis victurus est quã/
do ista faciet deus? Veniẽt in trieribus

de Italia, superabunt Assyrios, vasta
bunt'qз Hebræos, & ad extremũ etiã
ipsi peribunt. Surrexit'qз Balaam, &
reuersus est in locum suum: Balach
quoqз via qua venerat, rediјt.

CAPVT XXV.

A Morabatur autem eo tem-
pore Israel in Sethim, &
fornicatus est populus cũ
filiabus Moab, quæ voca-
uerunt eos ad sacrificia sua. At illi co-
mederunt & adorauerunt deos earũ.
initiatus'qз est Israel Beelphegor. Et Iosu. 22.b
iratus dominus, ait ad Moysen. Tol- Deu. 4.a
le cunctos principes populi, & suspẽ
de eos contra solem in patibulis, vt
auertatur furor meus ab Israel. Di-
xit'qз Moyses ad iudices Israel. Occi-
dat vnusquisque proximos suos, qui
B initiati sunt Beelphegor. Et ecce vnus
de filiјs Israel intrauit corã fratribus
C suis ad scortum Madianitidem vidẽ
te Moyse, & omni turba filiorũ Isra-
el, qui flebant ante fores tabernaculi.
Quod cũ vidisset Phinees filius Elea 1. Mac. 2. d

Psal. 105. c zari filij Aaron sacerdotis, surrexit de
medio multitudinis, & arrepto pu-
gione ingressus est post virum Israe
litem in lupanar, & perfodit ambos
simul, virum scilicet & mulierē in lo
1. cor. 10. b cis genitalibus. Cessauitq; plaga à fi-
lijs Israel, & occisi sunt vigintiquatu A
or millia hominum. Dixitq; domin⁹
ad Moysen. Phinees filius Eleazari fi C
lij Aaron sacerdotis auertit irā meam
à filijs Israel: quia zelo meo cōmo-
tus est contra eos, vt non ipse delerē
filios Israel in zelo meo. Idcirco lo
1. Mac. 2. f quere ad eum, Ecce do ei pacem foe-
Ecci. 45. d deris mei, & erit tam ipsi quàm semi
ni eius pactū sacerdotij sempiternū:
quia zelatus est pro deo suo, & ex-
piauit scelus filiorum Israel. Erat au-
tem nomen viri Israelitę, qui occisus
est cum Madianitide, Zambri filius B
Salumi, dux de cognatione, & tribu
Symeonis. Porrò mulier Madiani- D
tis, quæ pariter interfecta est, vocaba-
tur Cozbi filia Sur principis nobilis-
simi Madianitarum. Locutúsque est

dominus ad Moysen, dicens. Hostes
vos sentiant Madianitæ, & percuti- Infra.31.a
te eos: quia & ipsi hostiliter egerunt
cōtra vos, & deceperunt insidijs per
idôlum Phogor & Cozbi filiam du-
cis Madian sororem suam, quæ per-
C cussa est in die plagæ pro sacrilegio
Phogor.

CAPVT XXVI.

A Postquā noxiorum sanguis
effusus est, dixit dominus
ad Moysen & Eleazarum
filium Aaron sacerdotem.
Numerate omnē summam filiorum
Israel à viginti annis & supra per do
mos & cognationes suas, cūctos qui
possunt ad bella procedere. Locuti
sunt itaque Moyses, & Eleazar sacer-
dos in campestribus Moab super Ior
danē contra Hierico ad eos qui erant
à viginti annis & supra, sicut domi-
nus imperauerat, quorum iste est nu
merus. Ruben primogenitus Israel. Gen.46.b
huius filius, Enoch, à quo familia Eno Exo.6.b
chitarū: & Phallu, à quo familia Phal 1.Par.5.a

luitarum: & Esrom, à quo familia Esromitarum: & Charmi, à quo familia Charmitarum. hæ sunt familiæ de stirpe Ruben, quarum numerus inuẽtus est quadragintatria millia & septingenti triginta. Filius Phallu, Eliab. huius filij, Namuhel & Dathan & B

Supr.16.a Abiron. isti sunt Dathan & Abiron principes populi qui surrexerunt cõtra Moysen & Aaron in seditione Core, quando aduersus dominum rebellauerunt: & aperiens terra os suum A deuorauit Core morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum, vt Core pereunte filij illius nõ perirent. Filij Symeon per cognationes suas, Namuhel, ab hoc familia Namuhelitarũ: & Iamin, ab hoc familia Iaminitarum: Iachin, ab hoc familia Iachinitarũ: Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul, ab hoc familia Saulitarum. hæ sunt familiæ de stirpe Symeon, quarum omnis numerus fuit vigintiduo mil

lia ducenti. Filij Gad per cognatio-
nes suas: Sephon, ab hoc familia Se-
phonitarum. Aggi, ab hoc familia Ag
gitarum: Suni, ab hoc familia Sunita-
rum: Ozni, ab hoc familia Oznitarũ:
Her, ab hoc familia Heritarum: Arod,
ab hoc familia Aroditarum: Arihel,
ab hoc familia Arihelitarum. istę sunt
C familiæ Gad quarũ omnis numerus
fuit quadraginta millia quingenti. Fi Ge.38.a b
lij Iuda, Her & Onan, qui ambo mor
tui sunt in terra Chanaan. Fueruntq́;
filij Iuda per cognationes suas: Sela
à quo familia Selaitarum: Phares, à
quo familia Pharesitarũ: Zare, à quo
familia Zareitarum. Porrò filij Pha-
res: Esrom, à quo familia Esromita-
rum: & Amul, à quo familia Amuli-
tarum. istæ sunt familiæ Iuda, qua-
rum omnis numerus fuit septuagin-
tasex millia quingenti. Filij Issachar
per cognationes suas: Thola, à quo fa
milia Tholaitarum: Phua, à quo fa-
milia Phuaitarum: Iasub, à quo fami
lia Iasubitarum: Semram, à quo fami

lia Semramitarum. hæ sunt cognatio
nes Issachar, quarum numerus fuit
sexagintaquatuor millia trecenti. Fi-
lij Zabulon per cognationes suas: Sa
red, à quo familia Sareditarum: He-
lon, à quo familia Helonitarum: Ia-
lel, à quo familia Ialelitarum. hę sunt D
cognationes Zabulon, quarum nu-
merus fuit sexaginta millia quingen-
ti. Filij Ioseph per cognationes suas
Manasse & Ephraim. De Manasse or-
tus est Machir, à quo familia Machi-
ritarum. Machir genuit Galaad, à quo
familia Galaaditarum. Galaad habuit
filios: Iezer, à quo familia Iezerita-
rum: & Elech, à quo familia Elechi-
tarum: & Asrihel, à quo familia Asri-
helitarum: & Sechem, à quo familia
Sechemitarum: & Semida, a quo fa-
milia Semidaietarũ: & Epher, a quo
Infra. 27. a familia Epheritarũ. Fuit autẽ Epher
pater Salphaad, qui filios non habe-
bat, sed tantũ filias, quarum ista sunt
nomina, Maala, & Noa, & Egla, &
Melcha, & Thersa. hæ sunt familiæ
Manasse,

Manasse,& numer⁹ earum quinqua
gintaduo millia septingenti. Filij au
tem Ephraim per cognationes suas
fuerunt hi: Suthala,à quo familia Su
thalaitarũ:Becher,à quo familia Be-
cheritarũ:Theen,à quo familia Thee
nitarũ. Porrò filius Suthala fuit He-
ran,à quo familia Heranitarum. hæ
sunt cognationes filiorum Ephraim:
quarũ numerus fuit trigintaduo mil
lia quingentorum. Isti sunt filij Io-
E seph per familias suas. Filij Beniamin
in cognationibus suis: Bale, à quo fa
milia Baleitarum: Azbel,à quo fami
lia Azbelitarum: Achiram, à quo fa-
milia Achiramitarũ: Supham, à quo
familia Suphamitarũ: Vpham, à quo
familia Vphamitarum. Filij Bale, He
red & Noeman. de Hered, familia He
reditarum: de Noeman, familia Noe
manitarum. hi sunt filij Beniamin p
cognationes suas, quorum numerus
fuit quadragintaquinq; millia sexcẽ
ti. Filij Dan per cognationes suas: Su
han,à quo familia Suhanitarum. hæ

ſunt cognationes Dan per familias
ſuas.omnes fuere Suhanitæ, quorũ
numerus erat ſexagintaquatuor mil
lia quadringẽti. Filiȷ Aſer per cogna-
tiones ſuas: Iemna,à quo familia Iẽ
naitarũ, Ieſſui, à quo familia Ieſſui
tarum: Brie,à quo familia Brieitarũ.
Filiȷ Brie: Heber,à quo familia Hebe
ritarum: & Melchiel, à quo familia
Melchielitarum. Nomen autem filię
Aſer,fuit Sara. hæ ſunt cognationes
filiorum Aſer,& numerus eorũ quin
quagintatria millia quadringenti. Fi F
liȷ Neptalim per cognationes ſuas:
Iaſſiel,à quo familia Iaſſielitarum:
Guni,à quo familia Gunitarum: Ie-
ſer,à quo familia Ieſeritarum: Sellẽ,
à quo familia Sellemitarum. hæ ſunt
cognationes filiorum Neptalim per
familias ſuas, quorum numerus qua
dragintaquinq; millia quadringenti.
Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael, qui
recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mil
le ſeptingenti triginta. Locutusq; eſt
dominus ad Moyſen, dicens: Iſtis di

uidetur terra iuxta numerū vocabu-
lorum in possessiones suas. Pluribus
maiorem partem dabis, & paucioribus minorem: singulis sicut nunc re
censiti sunt tradetur possessio, ita dū
taxat vt sors terram tribub⁹ diuidat
& familijs. Quicquid sorte contige-
rit, hoc vel plures accipiant, vel pau-
ciores. Hic quoq; est numerus filio-
rum Leui per familias suas: Gerson,
à quo familia Gersonitarum: Caath,
à quo familia Caathitarum: Merari,
G á quo familia Meraritarum. hæ sunt
familiæ Leui. Familia Lobeni, fami-
lia Hebroni, familia Mooli, familia
Musi, familia Core. At vero Caath ge
nuit Amram, qui habuit vxorem Io
chabeth filiam Leui, quæ nata est ei
in Ægypto. hęc genuit Amram viro
suo filios Aaron & Moysen, & Ma-
riam sororem eorum. De Aaron orti
sūt Nadab & Abiu & Eleazar & Itha
mar: quorū Nadab & Abiu mortui Sup. 3. a
sunt, cum obtulissent ignē alienum Leu. 10. a
coram domino. Fueruntq; omnes 1. par. 24. c

qui numerati sunt, vigintitria millia
generis masculini ab vno mése & su-
pra, qui non sunt recésiti inter filios
Israel: nec eis cum cæteris data pos-
sessio est. Hic est numerus filiorum
Israel, qui descripti sunt à Moyse &
Eleazaro sacerdote, in campestribus
1.Co.10.a Moab supra Iordanem cõtra Hieri-
cho: inter quos nullus fuit eorũ qui
ante numerati sunt à Moyse & Aarõ
in deserto Sinai. Prędixerat enim do
minus q̃ omnes morerentur in soli-
tudine. Nullusq; remansit ex eis nisi
Caleb filius Iephone, & Iosue filius
Nun.

CAPVT XXVII.

Supr.26.d Infra.36.a Iosu.17.a Accesserunt autẽ filiæ Sal A
phaat, filij Epher, filij Ga-
laad, filij Machir, filij Ma
nasse, qui fuit fili⁹ Ioseph:
quarum sunt nomina, Maala & Noa
& Egla & Melcha & Thersa: stete-
runtq; coram Moyse & Eleazaro sa-
cerdote, & cunctis principibus popu
li ad ostium tabernaculi fœderis, at-

que dixerunt. Pater noster mortuus Sup.16.c
est i deserto, nec fuit in seditione quę
concitata est contra dominum sub
Core, sed in peccato suo mortuus ē:
hic non habuit mares filios. Cur tol-
litur nomē illius de familia sua, quia
B non habet filium? Date nobis posses
sionem inter cognatos patris nostri.
Retulitq; Moyses causam earum ad
iudicium domini. Qui dixit ad eum.
Iustam rem postulat filiæ Salphaat.
da eis possessionem inter cognatos
patris sui, & ei in hæreditatem succe
dant. Ad filios autem Israel loquêris
hæc, Homo cum mortuus fuerit abs
C que filio, ad filiam eius transibit hæ-
reditas. si filiam non habuerit, habe-
bit successores fratres suos. q & si fra
tres non fuerint, dabitis hæreditatē
fratribus patris ei⁹. si autem nec pa-
truos habuerit, dabitur hęreditas his
qui ei proximi sunt. eritq; hoc filijs
Israel sanctum lege perpetua, sicut
C præcepit dominus Moysi. Dixit quo
que dominus ad Moysen. Ascēde in

montē istum Abarim, & contempla
re inde terram quam daturus sum fi
lijs Israel, cumq; videris eam, ibis &
tu ad populum tuum, sicut iuit fra
ter tuus Aaron, quia offendistis me
Sup.20.b in deserto Sin in cōtradictione mul
titudinis, nec sanctificare me volui
stis coram ea super aquas. hæ sunt a
quę contradictionis in Cades deserti
Sin. Cui respōdit Moyses. Prouideat
dominus deus spirituum omnis car
nis, hominem qui sit super multitu
dinem hanc: & possit exire & intrare
ante eos, & educere eos vel introdu
cere: ne sit popul⁹ domini sicut oues
absque pastore. Dixitq; dominus ad D
eum. Tolle Iosue filium Nun virum
Deut.3.d in quo est spiritus dei, & pone manū
tuam super eum. qui stabit coram E
leazaro sacerdote & omni multitu
dine: & dabis ei præcępta cunctis vi
dentibus & partem gloriæ tuę, vt au
diat eum omnis synagoga filiorum
Israel. Pro hoc si quid agēdum erit,
Eleazar sacerdos consulet dominū

Ad verbum eius egredietur & ingre
dietur ipse & omnes filij Israel cum
eo, & cętera multitudo. Fecit Moy
ses vt præceperat dominus. Cumq;
tulisset Iosue, statuit eum coram E-
leazaro sacerdote & omni frequétia
populi, & impositis capiti eius ma-
nibus, cuncta replicauit quæ manda
uerat dominus.

CAPVT XXVIII.

A Dixit quoque dominus ad
Moysen. Præcipe filijs Is-
rael, & dices ad eos. Obla
tionem meá & panes &
incensum odoris suauissimi offerte
D per tempora sua. Hæc sunt sacrificia
quæ offerre debetis, Agnos annicu- Matt. 12.a
los immaculatos duos quotidie in
holocaustum sempiternum, vnum
offeretis mane, & alterum ad vespe-
rum, decimam partem ephi similæ,
quæ conspersa sit oleo purissimo, &
habeat quartá partem hin. holocau-
stum iuge est quod obtulistis in mõ-
te Sinai in odorem suauissimum in-

censi domini. & libabitis vini quartã partem hin per agnos singulos ĩ sanctuario domini. Alterumq́ agnum similiter offeretis ad vesperam iuxta omnem ritum sacrificij matutini, & libamentorum eius, oblationem suauissimi odoris domino. Die autẽ sab B
bati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas similæ oleo consperſæ in sacrificio, & liba quæ rite fundũtur per singula sab
bata in holocaustum sempiternum. In calendis autem, id est in mensiũ exordijs, offeretis holocaustum domino, vitulos de armẽto duos, arietem vnum, agnos anniculos septem
Matt. 12. b. immaculatos, & tres decimas similę oleo consperſę in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas similæ oleo consperſæ per singulos arietes, & decimam decimæ similæ ex oleo in sacrificio per agnos singulos. holocaustum suauissimi odoris atq́ incẽsi est domino. Libamenta autem vini quæ per singulas fundenda sunt

victimas ista erunt, Media pars hin
per singulos vitulos, tertia per arie-
C tem, quarta per agnum. Hoc erit ho-
locaustum per omnes menses, qui si
bi anno vertente succedunt. Hircus
quoq; offeretur domino pro pecca-
tis in holocaustum sempiternum cũ
libamentis suis. Mése autem primo, Exo. 12.c
quartadecima die mensis, phase do- Leui. 23.a
mini erit, & quintadecima die solen-
nitas. Septem diebus vescentur azy-
mis, quarum dies prima venerabilis
& sancta erit. omne opus seruile non
facietis in ea. offeretisq; incésum ho
locaustum domino vitulos de armé
to duos, arietem vnum, agnos anni-
culos immaculatos septem, & sacrifi
cia singulorum ex simila quę cõsper
sa sit oleo, tres decimas per singulos
vitulos, & duas decimas per arieté,
& decimam decimæ per agnos sin-
gulos, id est per septem agnos, & hir
cum pro peccato vnum, vt expietur
pro vobis, præter holocaustum ma-
tutinum, quod semper offeretis. Ita

facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis, & in odorem suauissimum domino, qui surget de holocausto & de libationibus singulorum. Dies quoque septimus celeberrimus & sanctus erit vobis. omne opus seruile non facietis in eo. Dies etiam primitiuorum quando offeretis nouas fruges domino, expletis hebdomadibus venerabilis & sancta erit. omne opus seruile non facietis in ea. offeretisq; holocaustum in odorem suauissimum domino, vitulos de armẽto duos, arietem vnum, agnos anniculos immaculatos septem: atque in sacrificiis eorum similæ oleo conspersæ, tres decimas per singulos vitulos, per arietes duos, per agnos decimam decimæ, qui simul sunt agni septem: hircum quoque qui mactatur ꝓ expiatione, præter holocaustum sempiternum & liba eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

CAPVT XXIX.

A MEnſis etiã ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis. omne opus ſeruile nõ facietis in ea, quia dies clangoris eſt & tubarum. offeretisq; holocauſtum in odorem ſuauiſſimum domino, vitulum de armento vnum, arietem vnum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem, & in ſacrificijs eorum ſimilę oleo conſperſę tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem, vnam decimam per agnum, qui ſimul ſunt agni ſeptem: & hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi, præter holocauſtum calendarum cũ ſacrificijs ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum libationib⁹ ſolitis. Eiſdem ceremonijs offeretis ĩ odorem ſuauiſſimum incenſum domino. Decima quoq; dies menſis huius ſeptimi erit vobis ſancta atq; venerabilis, Leui. 16.g &. 23.e

B & affligetis animas veſtras: omne opus ſeruile non facietis in ea. offere-

tisq; holocaustum domino in odo/
rem suauissimum, vitulum de armē
to vnum, arietem vnum, agnos an-
niculos immaculatos septem: & in
sacrificijs eorum similæ oleo cōsper
sę tres decimas per singulos vitulos,
duas decimas per arietem, decimam
decimæ per agnos singulos, qui sunt
simul agni septem: & hircū pro pec/
cato, absq; his quæ offerri pro deli/
cto solēt in expiationem & holocau
stum sempiternum, in sacrificiō & li/
baminib⁹ eorum. Quintadecima ve
ro dies mensis septimi, vobis sancta
erit atq; venerabilis, omne opus ser/
uile non facietis in ea: sed celebrabi-
tis solennitatem domino septem die
bus. offeretisq; holocaustum in odo
rem suauissimum domino, vitulos
de armento tredecim, arietes duos,
agnos anniculos immaculatos qua/
tuordecim, & in libamentis eorum
similæ oleo conspersæ tres decimas
per vitulos singulos, qui sunt simul
vituli tredecim; & duas decimas arię

tī vni, id est simul arietibus duobus, & decimam decimæ agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim: & hircum pro peccato absq; holocausto sempiterno, & sacrificio & libamine ei⁹. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiáq; & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis, & hircū pro peccato absq; holocausto sempiterno, sacrificióq; & libamine eius. Die tertio offeretis vitulos vndecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiáq; & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis, & hircum pro peccato absq; holocausto sempiterno, sacrificióq; & libamine eius. Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiáq; & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite cele-

brabitis, & hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioq; eius & libamine Die quinto offeretis vitulos nouem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorũ per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis, & hircum pro peccato absq; holocausto sempiterno, sacrificioq; eius & libamine. Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaq; & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis, & hircum pro peccato absq; holocausto sempiterno, sacrificioq; eius & libamine.
D Die septimo offeretis vitulos septem & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: sacrificiaque & libamina singulorũ p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis, & hircũ pro peccato absq; holocausto sempiterno sacrificioq; ei⁹ & libamine. Die octauo qui ẽ celeberrim⁹,

omine opus seruile non facietis, offerentes holocaustum in odorem suauissimum domino, vitulum vnum, arietem vnũ, agnos anniculos immaculatos septem: sacrificiaq; eius & libamina singulorũ per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis, & hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioq; eius & libamine. Hæc offeretis domino in solẽnitatibus vestris, præter vota & oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, & in hostijs pacificis.

CAPVT XXX.

A NArrauítque Moyses filijs Israel omnia quæ ei dominus imperarat, & locutus est ad principes tribuum filiorum Israel, Iste est sermo quem præcepit dominus, Si quis virorum votum domino vouerit, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne qđ promisit implebit. Mulier si quip

piam vouerit & se constrinxerit iura-
mento quæ est in domo patris sui, &
in ætate adhuc puellari. si cognoue-
rit pater votum quod pollicita est, & B
iuramentum quo obligauit animam
suam, & tacuerit, voti rea erit: quic-
quid pollicita est & iurauit, opere cō
plebit, sin autem statim vt audierit
contradixerit pater: & vota & iura-
menta eius irrita erunt, nec obnoxia
tenebitur sponsioni, eo q͛ contradi-
xerit pater. Si maritum habuerit, &
vouerit aliquid, & semel de ore eius
verbum egrediés animam eius obli-
gauerit iuramento: quo die audierit
vir & nō contradixerit, voti rea erit,
reddet'q; quodcunq; promiserat. sin C
autem audiens statim contradixerit,
& irritas fecerit pollicitationes eius,
verba'q; quibus obstrinxerat animā
suam: propitius erit ei dominus. Vi-
dua & repudiata quicquid vouerint,
reddent. Vxor in domo viri cum se
voto constrinxerit & iuramento, si
audierit vir & tacuerit, nec contradi
xerit

xerit sponsioni, reddet quodcunque promiserat. sin autem extemplo cōtradixerit, nō tenebitur promissionis rea: quia maritus cōtradixit, & dominus ei propitius erit. Si vouerit, & iuramento se constrinxerit, vt per ieiuniū vel cęterarum rerum abstinentiā affligat animam suam: in arbitrio viri erit
D si faciat, siue non faciat. quod si audiens vir tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiā, quicquid vouerat atque promiserat, reddet: quia statim vt audiuit tacuit. sin autem contradixerit postquā rescivit, portabit ipse iniquitatem eius. Istę sunt leges quas constituit dominus Moysi inter virum & vxorem, inter patrē & filiam quæ in puellari adhuc ætate est, vel quæ manet in parentis domo.

CAPVT XXXI.

A Locutusque est dominus ad Moysen, dicens. Vlciscere prius filios Israel de Madianitis, & sic colligēris ad populum tuū. Statimque Moyses. Ad Supr. 25. d.

mate, inquit, ex vobis viros ad pugnã,
qui possint vltionẽ domini expetere
de Madianitis. mille viri de singulis
tribubus eligantur ex Israel, qui mit-
tantur ad bellum. Dederuntq; mille-
nos de singulis tribubus, id est duode-
cim millia expeditorũ ad pugnam:
quos misit Moyses cum Phinees fi-
lio Eleazari sacerdotis: vasaq; sancta 3
& tubas ad clangendum tradidit eis.
Cumq; pugnassent contra Madiani-
tas atq; vicissent, omnes mares occi-
derũt, & reges eorum Eui & Recẽ &
Sur & Vr & Rebe, quinque principes
gẽtis: Balaam quoq; filium Beor in- B
terfecerũt gladio, cęperuntq; mulie-
res eorũ & paruulos, omniaq; peco-
ra & cũctam supellectilem. quicquid
habere potuerant, depopulati sunt. tã
vrbes quàm viculos & castella flãma
consumpsit. Et tulerunt prædam & A
vniuersa quæ cęperant, tam ex homi-
nibus quàm ex iumentis, & adduxe-
runt ad Moysen & Eleazarum sacer
dotem, & ad omnem multitudinem

Filiorum Israel.reliqua autẽ vtensilia
portauerũt ad castra in campestribus
C Moab, iuxta Iordanem contra Hie-
rico. Egressi sunt autẽ Moyses & Elea-
zar sacerdos, & omnes principes sy-
nagôgę in occursum eorum extra ca-
stra. Iratusq; Moyses principib⁹ exer-
citus tribunis, & cẽturionibus qui ve-
nerant de bello, ait. Cur fœminas re-
C seruastis? Nónne istæ sunt quæ decę-
perunt filios Israel ad suggestionem
Balaam, & pręuaricari vos fecerũt in
domino super peccato Phogor, vnde
& percussus est populus? Ergo cun-
ctos interficite quicqd est generis ma-
sculini etiam in paruulis: & mulieres
quę nouerunt viros in coitu, iugula-
te: puellas autem & omnes fœminas
virgines reseruate vobis; & manete
extra castra septem diebus. Qui occi-
derit hominẽ, vel occisum tetigerit,
lustrabitur die tertio & septimo. Et de
omni præda siue vestimentum fuerit
siue vas, & aliquid in vtensilia prępa-
ratum, de caprarum pellibus & pilis

& ligno, expiabitur. Eleazar quoq; sa-
cerdos ad viros exercitus, qui pugna-
uerant, sic locutus est, Hoc est præce- D
ptum legis quod mãdauit dominus
Moysi, Aurum & argentum & æs &
ferrum & plumbum & stannum, &
omne quod potest transire per flam-
mas, igne purgabitur. quicquid autẽ
ignem non potest sustinere, aqua ex-
piationis sanctificabitur: & lauabitis
vestimẽta vestra die septimo, & puri
ficati postea castra intrabitis. Dixitq;
dominus ad Moysen. Tollite summã
eorũ quæ capta sunt ab homine vsq;
ad pec⁹, tu & Eleazar sacerdos & om-
nes principes vulgi: diuidesq; ex æ-
quo prædam inter eos qui pugnaue-
runt, egressiq; sunt ad bellum, & in-
ter omnem reliquam multitudinẽ.
& separabis partẽ domino ab his qui
pugnauerunt & fuerunt in bello, vnã
animam de quingentis tam ex homi
nibus q; ex bobus & asinis & ouibus,
& dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia
primitiæ domini sunt. ex media quo- E

que parte filiorũ Iſrael accipies quinquageſimũ caput hominũ & boum & aſinorum & ouium, cunctorumq́ animantium: & dabis ea Leuitis, qui excubant in cuſtodijs tabernaculi domini. Feceruntq́ Moyſes & Eleazar ſicut præceperat dominus. Fuit autẽ præda quã exercitus ceperat, ouium ſexcenta ſeptuagintaquinque millia, boum ſeptuagintaduo millia, aſinorum ſexaginta millia & mille: animæ hominum ſexus fœminei, quæ nõ cognouerant viros, trigintaduo millia. Dataq́ eſt media pars his qui in prælio fuerant, ouium trecenta trigintaſeptem millia & quingẽtæ: e quibus in partem domini ſupputatæ ſunt oues ſexcẽtæ ſeptuagintaquinq;. & de bobus trigintaſex millib[9], boues ſeptuaginta & duo. de aſinis triginta millibus quingentis, aſini ſexaginta vnus.
F de animabus hominũ ſedecim millibus, ceſſerunt in partem domini triginta duæ animæ. Tradiditq́ Moyſes numerum primitiarum domini Elea

zaro sacerdoti, sicuti fuerat ei impera
tum ex media parte filiorum Israel,
quá separauerat his qui in prælio fue
rant. De media vero parte quæ con/
tigerat reliquæ multitudini, id est de
ouibus trecentis trigintaseptem mil/
libus quingentis, & de bobus trigin/
tasex millib⁹, & de asinis triginta mil
libus & quingentis, & de hominibus
sedecim millibus, tulit Moyses quin
quagesimum caput, & dedit Leuitis,
qui excubabant in tabernaculo domi
ni, sicut pręcęperat dominus. Cumq́ꝫ
accessissent principes exercit⁹ ad Moy
sen & tribuni, centurionesq́ꝫ, dixerũt.
Nos serui tui recésuimus numerum G
pugnatorũ, quos habuimus sub ma/
nu nóstra. & ne vnus quidem defuit.
Ob hanc causam offerimus in dona/
rijs domini singuli, quod in pręda au
ri potuimus inuenire: periscelides &
armillas, annulos & dextralia ac mu
renulas, vt depreceris pro nobis do/
minũ. Suscęperuntq́ꝫ Moyses & Elea
zar sacerdos omne aurum in diuer/

ijs spectebus pôdo sedecim millia se-
ptingentos quinquaginta siclos à tri-
bunis & centurionibus. Vnusquisque
enim quod in præda rapuerat, suum
erat. Et susceptũ intulerunt in taber-
naculum testimonij, in monimẽtum
filiorum Israel coram domino.

CAPVT XXXII.

A FIlij autẽ Ruben & Gad ha-
bebãt pecora multa, & erat
illis in iumẽtis infinita sub-
stantia. Cúmque vidissent
Iazer & Galaad aptas animalibꝰ alen
dis terras, venerũt ad Moysen & Elea
zarum sacerdotem, & principes mul
titudinis, atque dixerunt. Astaroth, &
Dibon, & Iazer, & Nemra, & Esebõ,
& Eleale, & Sabam, & Nebo, & Beõ:
terra quam percussit dominus in con
spectu filiorum Israel, regionis vber
rimæ est ad pastum animaliũ: & nos
serui tui habemus iumenta plurima,
precamurq́ꝫ si inuenimus gratiam co
ram te, vt des nobis famulis tuis eam
B in possessionem, nec facias nos trãsi-

re Iordanem. Quibus respōdit Moy-
ses. Nunquid fratres vestri ibūt ad pu-
gnam, & vos hic sedebitis? Cur sub-
uertitis mentes filiorū Israel, ne tran-
sire audeant in locum quem eis datu-
rus est dominus? nonne ita egerūt pa-
tres vestri, quando misi de Cades bar-
ne ad explorandam terram? cúmque
venissent vsque ad vallem Botri, lu-
strata omni regione, subuerterūt cor
filiorum Israel, vt non intrarent fines
quos eis dominus dedit: quibus ira-
Supr. 14. e tus iurauit, dicens, Si videbunt homi-
nes isti qui ascenderunt ex Ægypto à
viginti annis & supra terram quā sub
iuramento pollicitus sum Abraham,
Isaac, & Iacob: & noluerūt sequi me,
præter Caleb filium Iephone, Cene-
zæum, & Iosue filium Nun, isti im-
pleuerunt voluntatē meam: iratusq; C
dominus aduersum Israel circundu-
xit eum per desertū quadraginta an-
nis, donec consumeretur vniuersa ge-
neratio quę fecerat malum in conspe-
ctu eius. Et ecce, inquit, vos surrexi-
stis pro

stis pro patribus vestris incrementa; & alumni hominum peccatorum, vt augeretis furoré domini contra Israel. Quod si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes, dixerunt. Caulas ouiũ fabricabimus, & stabula iumentorum, paruulis quoq; nostris vrbes munitas: nos autem ipsi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos
D ad loca sua. Paruuli nostri & quicqd habere possumus, erunt in vrbib⁹ munitis, propter habitatorum insidias. Non reuertemur in domos nostras, vsquedum possideant filij Israel hæreditatem suam: nec quicquam quæremus trans Iordanem, quia iam habemus nostram possessioné in orientali eius plaga. Quibus Moyses ait. Iosue.1.a
Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram domino ad pugnam: & omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subuertat do-

minus inimicos suos, & subiiciatur
ei omnis terra: tunc eritis inculpabi-
les apud deum & apud Israel, & ob-
tinebitis regiones quas vultis, corã
domino. sinautem quod dicitis non E
feceritis, nulli dubium est quin pecce-
tis in deum: & scitote quoniam pec-
catum vestrũ apprehendet vos. Ædi-
ficate ergo vrbes paruulis vestris, &
caulas & stabula ouibus ac iumẽtis:
& quod polliciti estis, implete. Dixe-
runtq; filij Gad & Rubẽ ad Moysen:
Serui tui sumus, faciemus quod iu-
bet domin⁹ noster. Paruulos nostros
& mulieres & pecora, ac iumenta re-
linquemus in vrbibus Galaad: nos au
tem famuli tui omnes expediti per-
gemus ad bellum, sicut tu domine lo
queris. Præcepit ergo Moyses Elea-
zaro sacerdoti, & Iosue filio Nun, &
principibus familiarũ per tribus Isra
Iosue.4.c el, & dixit ad eos, Si transierint filij F
Gad, & filij Ruben vobiscum Iorda-
nem, omnes armati ad bellum corã
domino, & vobis fuerit terra subie-

cta: date eis Galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscũ in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. Respõderuntq; filij
E Gad, & filij Ruben. Sicut locutus est dominus seruis suis, ita faciemus: ipsi armati pergemus coram domino in terram Chanaã: & possessionem iam suscępisse nos confitemur trans Iordanem. Dedit itaq; Moyses filijs Gad Iosu. 22.a
& Ruben, & dimidiæ tribui Manasse Deu. 3.b
filij Ioseph regnũ Seon regis Amorrhæi, & regnũ Og regis Basan, & terram eorum cum vrbibus suis per cir-
G cuitũ. Igitur extruxerũt filij Gad, Dibon, & Astaroth, & Aroer, & Roth, & Sophã, & Iazer, & Iechaa, & Beth nemra, & Betharan vrbes munitas, & caulas pecorib⁹ suis. Filij vero Ruben ædificauerunt Esebon, & Eleale, & Cariathaim, & Nabo, & Baalme-
F on versis nominibus, Sabbama quoque, imponentes vocabula vrbibus quas extruxerãt. Porrò filij Machir, filij Manasse perrexerunt in Galaad, Gen. 50.d

& vastauerũt eam interfecto Amor-
rhæo habitatore ei⁹. Dedit ergo Moy-
ses terram Galaad Machir filio Ma-
nasse, qui habitauit in ea. Iair autem
filius Manasse abiit, & occupauit vi-
cos eius, quos appellauit Auoth Ia-
ir, id est villas Iair. Nobe quoq; per-
rexit, & apprehendit Canath cum vi-
culis suis, vocauitq; eam ex nomine
suo Nobe.

CAPVT XXXIII.

HÆ sunt mãsiones filiorum A
Israel, qui egressi sunt de
Ægypto per turmas suas
in manu Moysi & Aaron,
quas descripsit Moyses iuxta castro-
rum loca, quæ domini iussione mu-
tabãt. Profecti igitur de Ramesse mẽ
se primo, quintadecima die mẽsis pri
mi, altera die phase, filii Israel in ma-
nu excelsa, videntibus cunctis Ægy-
ptiis, & sepelientibus primogenitos
quos percusserat dominus (nã & in
diis eorum exercuerat vltionem) ca-
strametati sunt in Socoth. Et de So-

coth venerūt in Etham, quæ est in extremis finib⁹ solitudinis. Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quę respicit Beelsephō, & castrametati sunt ante Magdalum. Profectiq́ꝫ de Phihahiroth transierunt per medium mare in solitudinem. & ambulantes tribus diebus per desertū Etham, castrame-
B tati sunt in Mara. Profectiq́ꝫ de Mara venerunt in Helim, vbi erant duodecim fontes aquarū, & palmæ septuaginta: ibiq́ꝫ castrametati sunt. Sed & inde egressi fixerūt tentoria super mare rubrum. Profectiq́ꝫ de mari rubro, castrametati sunt in deserto Sin. Vnde egressi venerunt in Daphca. Profectiq́ꝫ de Daphca castrametati sunt in Alus. Egressiq́ꝫ de Alus, in Raphidim fixere tētoria, vbi populo defuit aqua
C ad bibendū. Profectiq́ꝫ de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai. Sed & de solitudine Sinai egressi venerūt ad Sepulcra concupiscentiæ. Profectiq́ꝫ de Sepulcris concupiscentiæ, castrametati sunt in Aseroth. Et de Ase-

Exo. 15. d

Exo. 19. a

roth venerunt in Rethma. Profectiq́ꝫ
de Rethma, castrametati sunt in Re-
mon Phares. Vnde egressi venerũt in
Lebna. De Lebna castrametati sunt in
Ressa. Egressiq́ꝫ de Ressa, venerunt in
Ceelatha. Vnde profecti, castrametati
sunt in monte Sepher. Egressi de mõ-
te Sepher, venerunt in Arada. Inde
proficiscẽtes, castrametati sunt in Ma
celoth. Profectiq́ꝫ de Maceloth, vene D
runt in Thaath. De Thaath castrame-
tati sunt in Thare. Vnde egressi, fixê-
re tentoria in Methca. Et de Methca
castrametati sunt in Esmona. Profe-
ctíque de Esmona, venerunt in Mo-
seroth. Et de Moseroth castrametati
sunt in Bene iachan. Profectíque de
Bene iachan venerunt in montẽ Gad
gad. Vnde profecti, castrametati sunt
in Iethebatha. Et de Iethebatha ve-
nerunt in Hebrona. Egressiq́ꝫ de He-
brona, castrametati sunt in Asion ga-
ber. Inde profecti venerunt in deser-
tum Sin. Hæc est Cades. Egressiq́ꝫ de E
Cades castrametati sunt in mõte Hor

In extremis finibus terrę Edom. Ascé Supr. 20. d
ditq; Aaron sacerdos in mõtem Hor Deut. 32. g
iubente domino: & ibi mortuus est
anno quadragesimo egressionis filio
rum Israel ex Ægypto, mése quinto,
prima die mésis, cum esset annorum
centum vigintitrium. Audiuitq; Cha
nanæus rex Arad, qui habitabat ad
meridiem, in terram Chanaan venis-
se filios Israel. Et profecti de monte
Hor, castrametati sunt in Salmona.
Vnde egressi, venerunt in Phunon.
F Profectíque de Phunon, castrameta-
ti sunt in Oboth. Et de Oboth vene-
runt in Ieabarim, quæ est in finibus
Moabitarum. Profectíque de Ieaba-
rim, fixêre tẽtoria in Dibon gad. Vnde
egressi, castrametati sunt in Helmon
deblathaim. Egressiq; de Helmon de-
blathaim, venerunt ad montes Aba-
rim contra Nabo. Profectiq; de mõ-
tibus Abarim, trãsierunt ad cãpestria
Moab, supra Iordanem contra Hieri
cho. Ibiq; castrametati sunt de Beth-
simon vsq; ad Belsathim in planiori-

bus locis Moabitarum, vbi locutus D
est dominus ad Moysen. Præcipe fi-
liis Israel, & dic ad eos, Quãdo tran-
sieritis Iordanẽ, intrantes terrã Cha
naan, disperdite cunctos habitatores
terræ illius: cõfringite titulos, & sta-
tuas comminuite, atq; omnia excelsa
vastate, mũdantes terrã, & habitãtes
in ea, ego enim dedi vobis istã posses
sionem, quam diuidetis vobis sorte.
Pluribus dabitis latiorẽ, & pauciori-
bus angustiorẽ. Singulis vt sors ceci-
derit, ita tribuetur hæreditas. Per tri-
bus, & familias possessio diuidetur.
Sin autẽ nolueritis interficere habita-
tores terræ; qui remãserint, erunt vo-
bis quasi claui in oculis, & lãceæ in la
teribus, & aduersabũtur vobis in ter-
ra habitationis vestræ: & quicquid il-
lis cogitaueram facere, vobis faciam.

CAPVT XXXIIII.

Locutusq; est dominus ad A
Moysen, dicens. Pręcipe fi
liis Israel, & dices ad eos,
Cum ingressi fueritis ter-

ram

tam Chanaan, & in possessionem vo
bis sorte ceciderit, his finibus termi-
nabitur. Pars meridiana icipiet à so-
litudine Sin, quæ est iuxta Edom; &
habebit terminos contra orienté ma
re salsissimum: qui circuibunt austra-
lem plagam per ascésum scorpionis,
ita vt transeant in Senna, & perueni-
ant ad meridiem vsq; ad Cades bar-
ne, vnde egredientur confinia ad vil
lam nomine Adar, & tendent vsq; ad
B Asemona: ibitq; per gyrum termin9
ab Asemona vsq; ad torrentem Ægy
pti, & magni maris litore finiet. Pla-
ga autem occidentalis à mari magno
incipiet, & ipso fine claudetur. Porrò
ad septentrionalem plagam à mari
magno termini incipient, peruenien
tes vsq; ad montem altissimű, à quo
venient in Emath vsq; ad terminos
Sedada, ibuntq; confinia vsq; ad Se-
phrona, & villam Henam. Hi erunt
termini in parte aquilonis. Inde me-
tabuntur fines contra oriétalem pla
gam, de villa Henam vsq; Sephama;

& de Sephama descendẽt termini in
Reblata cõtra fontem Daphnim. In- C
de peruenient contra oriẽtem ad ma
re Cenereth, & tendent vsq; ad Ior-
danẽ, & ad vltimum, salsissimo clau-
dentur mari. Hanc habebitis terram
per fines suos in circuitu. Prȩcȩpitq;
Moyses filijs Israel, dicens. Hæc erit
terra quam possidebitis sorte, & quã
iussit dominus dari nouem tribub⁹,
& dimidiæ tribui. Tribus enim filio
rum Ruben per familias suas, & tri-
bus filiorum Gad iuxta cognationũ
numerum: media quoq; tribus Ma-
nasse, id est duæ semis tribus accȩpe
runt partem suam trans Iordanem
contra Hierico ad orientalem plagã.
Et ait dominus ad Moysen. Hȩc sunt D
nomina virorum, qui terram vobis
diuident, Eleazar sacerdos, & Iosue
Iosu.14.a filius Nun, & singuli principes de tri
bubus singulis, quorum ista sunt vo
cabula, De tribu Iuda, Caleb fili⁹ Ie-
phone. De tribu Symeon, Samuel fi-
lius Amiud. De tribu Benjamin, He-

fidat filius Caselon. De tribu filiorũ
C Dan, Bocci filius Iogli. Filiorum Io
feph de tribu Manasse, Hannihel fili
us Ephot. De tribu Ephraim, Camu-
hel filius Septhan. De tribu Zabulõ,
Helisaphan filius Pharnath. De tribu
Issachar dux Phaltihel filius Ozam.
De tribu Aser, Abiud filius Salomi.
De tribu Neptalim, Phedahel filius
Amiud. Hi sunt quibus præceperat
dominus vt diuiderent filijs Israel
terram Chanaan.

CAPVT XXXV.

A HÆc quoq; locutus est do
minus ad Moysen i cam-
pestrib⁹ Moab supra Ior-
danem contra Hiericho,
D Præcipe filijs Israel vt dent Leuitis Iosu. 21. a
de possessionib⁹ suis vrbes ad habitã
dum, & suburbana earum per circui
tum, vt ipsi in oppidis maneant, &
suburbana sint pecoribus ac iumen-
tis, quæ à muris ciuitatum forinsec⁹
per circuitum mille passuum spacio
tendentur. contra oriẽtem duo mil-

lia erunt cubiti, & contra meridiem
similiter erunt duo millia. ad mare
quoq; quod respicit ad occidentem,
eadem mensura erit, & septentriona
lis plaga æquali termino finietur. e-
runtq; vrbes in medio, & foris subur
Iosu. 20. a bana. De ipsis autem oppidis, quę Le
Deut. 4. g uitis dabitis, sex erunt in fugitiuorũ
auxilia separata, vt fugiat ad ea qui fu
derit sanguinem: & exceptis his alia
quadragintaduo oppida, id est simul
quadragintaocto cũ suburbanis suis.
Ipsæq; vrbes quæ dabuntur de pos- B
sessionib⁹ filiorum Israel, ab his qui
plus habẽt, plures auferentur: & qui
minus, pauciores. singuli iuxta men
suram hæreditatis suæ dabunt oppi
da Leuitis. Et ait dominus ad Moy-
sen: Loquere filijs Israel, & dices ad
Deut. 19. a eos. Quando transgressi fueritis Ior
iosue. 20. a danem in terram Chanaã, decernite
quæ vrbes esse debeãt in præsidia fu
gitiuorum, qui nolentes sanguinem
fuderint: in quib⁹ cum fugerit profu
gus, cognatus occisi nõ poterit eum

occidere, donec ftet in cōfpectu mul-
titudinis, & caufa illius iudicet. De
ipfis autem vrbibus, quę ad fugitiuo-
rum fubfidia feparantur, tres erunt
trans Iordanem, & tres in terra Cha-
naan, tam filiis Ifrael, quàm aduenis atque
C peregrinis, vt cōfugiat ad eas qui no-
lens fanguinem fuderit. Si quis ferro
percufferit, & mortuus fuerit qui per-
cuffus eft: reus erit homicidii, & ipfe
morietur. Si lapidem iecerit, & ictus
decubuerit, fimiliter punietur. Si li-
B gno percuffus interierit: percufforis
fanguine vindicabitur. Propinquus
occifi, homicidam interficiet: ftatim
vt apprehenderit eum interficiet. Si Deut. 19. c
per odium quis hominē impulerit,
vel iecerit quippiam in eum per infi-
dias, aut cū effet inimicus, manu per-
cufferit, & ille mortuus fuerit: percuf-
for, homicidii reus erit. cognatus oc-
cifi ftatim vt inuenerit eum, iugula-
bit. Quòd fi fortuitu, & abfque odio,
& inimicitiis quicquam horum fece-
rit, & hoc audiente populo fuerit cō-

probatum, atq; inter percussorem &
propinquum sanguinis quæstio ven
tilata: liberabitur innocens de vlto-
ris manu, & reducetur per sententiã
in vrbem ad quam cõfugerat, mane-
bitq; ibi, donec sacerdos magnꝰ, qui
oleo sancto vnctus est, moriatur. Si D
interfector extra fines vrbium, quæ
exulibus deputatæ sunt, fuerit inuë-
tus, & percussus ab eo qui vltor ẽ san
guinis: absq; noxa erit qui eum occi
derit. debuerat enim profugꝰ vsq; ad
mortem pontificis in vrbe residere.
postquam autem ille obierit, homici
da reuertetur in terram suã. Hęc sem
piterna erunt, & legitima in cunctis
habitationibꝰ vestris. Homicida sub
testibus punietur, ad vnius testimo-
nium nullus condẽnabitur. Non ac-
cipietis precium ab eo qui reus ẽ san
guinis, statim & ipse morietur. Exu-
les & profugi ante mortem pontifi-
cis nullo modo in vrbes suas reuerti
poterunt, ne polluatis terram habita
tionis vestræ quę insontium cruore

maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. Atq; ita emundabitur vestra possessio me commorã te vobiscũ. Ego enim sum dominus, qui habito inter filios Israel.

CAPVT XXXVI.

A Ccesserunt autẽ & principes familiarum Galaad filij Machir, filij Manasse de stirpe filiorum Ioseph, locutiq; sunt Moysi coram principibus Israel, atq; dixerũt. Tibi domino nostro præcepit dominus, vt terrã sorte diuideres filijs Israel, & vt filiabus Salphaat fratris nostri dares possessionem debitam patri: quas si alteri⁹ tribus homines vxores acceperint, sequetur possessio sua, & trãslata ad aliam tribũ de nostra hæreditate minuetur: atq; ita fiet vt cum iubileus, id est quinquagesimus annus remissionis aduenerit, confundatur sortiũ distributio, & aliorum possessio ad alios transeat. Respondit Moyses fi-

Sup. 27. a

B

lijs Israel,& domino præcipiẽte ait.
Recte tribus filiorum Ioseph locuta
est,& hæc lex super filiabus Salphaat
Tob.7.d à domino promulgata ẽ. Nubát qui C
bus volunt,tantũ vt suæ tribus ho-
minibus,ne commisceatur possessio
filiorum Israel de tribu in tribũ.Om
nes enim viri ducent vxores de tribu
& cognatione sua:& cunctę fœminę
de eadem tribu maritos accipient: vt
hæreditas permaneat in familijs,nec
sibi misceantur tribus, sed ita mane-
ant vt à domino separatæ sunt. Fece D
runtq; filię Salphaat vt sibi fuerat im
peratum:& nupserũt Maala,& Ther-
sa,& Egla,& Melcha,& Noa filijs pa
trui sui de familia Manasse, qui fuit
fili⁹ Ioseph:& possessio quæ illis fue
rat attributa, mansit in tribu & fami
lia patris earum. Hæc sunt mandata
atq; iudicia quę mandauit dominus E
per manum Moysi ad filios Israel,
in campestribus Moab supra Iorda-
nem contra Hierico.

FINIS.

LIBER DEVTERONOMII, HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

A HÆC SVNT VERba quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Iordanê in solitudine cãpestri, cõtra mare rubrum, inter Pharan & Thofel & Labã & Aseroth, vbi auri est plurimum, vndecim diebus de Oreb per viam montis Seir vsq; ad Cades barne. Quadragesimo anno, vndecimo mense, prima die mensis locutus est Moyses ad filios Israel omnia quæ præceperat illi dominus, vt diceret eis: postquam percussit Seon regem Amorrhæorum, qui habitauit in Esebon: & Og regem Basan, qui mãsit in Aseroth, & in Edrai trãs Iordanem in terra Moab. Cœpitq; Moyses explanare legem & dicere,

Dominus deus noster locutus est ad
nos in Oreb, dicens, Sufficit vobis q
in hoc monte mansistis. reuertimini
& venite ad montem Amorrhęorũ,
& ad cætera quæ ei proxima sunt cã
pestria atq; mõtana & humiliora lo
ca cõtra meridiem, & iuxta litus ma A
ris, terram Chananæorum, & Liba-
ni vsq; ad flumen magnum Euphrâ-
tem. En, inquit, tradidit vobis. Ingre B
dimini & possidete eam, super qua iu
rauit dominus patribus vestris Abra
ham, Isaac, & Iacob, vt daret illam
eis, & semini eorum post eos. Dixiq;
Exo. 18. c vobis illo in tempore, Non possum
solus sustinere vos, quia domin⁹ de-
us vester multiplicauit vos, & estis
hodie sicut stellæ cœli plurimi. Do-
minus deus patrum vestrorum ad-
dat ad hunc numerum multa millia,
& benedicat vobis sicut locutus est.
Non valeo solus negocia vestra susti
nere, & pondus ac iurgia. date ex vo
bis viros sapientes & gnaros, & quo
rum conuersatio sit probata in tribu

bus vestris, vt ponam eos vobis prin
cipes. Tunc respondistis mihi, Bona
res est quam vis facere. Tuliq; de tri-
bubus vestris viros sapientes & no-
biles, & cõstitui eos principes, tribu-
nos & centuriones & quinquagena-
rios ac decanos, qui docerẽt vos sin-
C gula. Præcepiq; eis, dicens. Audite il
los, & quod iustum est iudicate. Siue Ioan. 7. d
ciuis sit ille, siue peregrinus, nulla e-
rit distanstia personarum. Ita paruũ
audietis vt magnum: nec accipietis Infra. 16 d
cuiusquam personam, quia dei iudi- Leui. 19. c
ciũ ẽ. q̃ si difficile vobi visum aliqđ Prouc. 24 c
fuerit, referte ad me, & ego audiam. Eccl. 42. a
Præcepiq; eis omnia quæ facere de- Iacob. 2. a
beretis. Profecti autem de Oreb tran
siuimus per eremum terribilem &
maximam solitudinem, quam vidi-
stis per viam montis Amorrhæi, si-
cut preceperat dominus deus noster
nobis. Cumq; venissemus in Cades
barne, dixi vobis, Venistis ad montẽ
Amorrhæi, quem dominus de⁹ no-
ster daturus est vobis. Vide terrã quã

dominus deus tuus dabit tibi. ascen-
de & posside eam, sicut locut⁹ est do-
minus deus noster patribus tuis. No-
li timere, nec quicquã paueas. Et ac- D
cessistis ad me omnes, atque dixistis,
Mittamus viros qui consyderent ter-
ram, & renuncient per quod iter de-
beamus ascendere, & ad quas perge-
re ciuitates. Cumq; mihi sermo pla-
cuisset, misi ex vobis duodecim vi-
ros, singulos de tribub⁹ suis. Qui cũ
Num. 13. d perrexissent, & ascendissent in mon-
tana, venerunt vsq; ad Vallem botri:
& consyderata terra sumentes de fru-
ctibus eius vt ostenderent vbertatẽ,
attulerunt ad nos, atq; dixerunt. Bo-
na est terra, quam dominus deus no-
ster daturus est nobis. Et noluistis a-
scendere sed increduli ad sermonem
domini dei nostri murmurastis in ta-
bernaculis vestris, atq; dixistis, Odit
nos dominus, & idcirco eduxit nos
de terra Ægypti, vt traderet nos ĩ ma-
nu Amorrhæi, atq; deleret. Quò ascẽ- E
demus? nuncij terruerũt cor nostrũ,

dicentes, Maxima multitudo est, & nobis statura procerior: vrbes magnæ, & ad cœlum vsq; munitę. filios Enachim vidimus ibi. Et dixi vobis. Nolite metuere, nec timeatis eos: dominus deus qui ductor est noster, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto cunctis videntibus, & in solitudine ipsi vidistis. Portauit te dominus deus tuus, vt solet homo gestare paruulum filium suum, in omni via per quá ambulastis, donec veniretis ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis domino deo vestro, qui præcessit vos in via, & metatus est locum in quo tentoria figere debe retis, nocte ostendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis. Exo. 13. d

F Cumq; audisset dominus vocé sermonum vestrorum, iratus iurauit & ait. Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessimæ terram bonam, quá sub iuramento pollicitus sum patribus vestris, præter Caleb filium Iephone. ipse enim vi- Num. 14. e

debit eam, & ipsi dabo terram quam calcauit, & filius eius, quia secutus est dominum. Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus dominus propter vos dixerit. Nec tu ingrediêris illuc, sed Iosue filius Nũ minister tu⁹, ipse intrabit pro te. hũc exhortare & robora, & ipse sorte terram diuidet Israeli. Paruuli vestri, de quibus dixistis ꝙ captiui ducerentur & filij qui hodie boni ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur, & ipsis dabo terram, & possidebunt eã: G vos autem reuertimini, & abite in solitudinem per viam maris rubri. Et respondistis mihi, Peccauimus domino, ascendemus & pugnabim⁹, sicut pręcępit dominus deus noster. Cũq; instructi armis pergeretis in montẽ, ait mihi dominus. Dic ad eos, Nolite ascendere, neq; pugnetis, non enim sum vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum & non audistis, sed aduersantes imperio domini, & tumentes superbia ascẽdistis in

montem. Itaq; egressus Amorrhęus qui habitabat in montibus, & obuiã veniens persecutus est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit de Seir vsq; Horma. Cumq; reuersi ploraretis coram domino, non audiuit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere. Sedistis ergo in Cades barne multo tempore.

CAPVT II.

A PRofectiq; inde venim⁹ in solitudinem, quę ducit ad mare rubrũ, sicut mihi dixerat dominus, & circuiuimus montem Seir longo tempore. Dixitq; dominus ad me. Sufficit vobis circuire montem istum, ite cõtra aquilonẽ, & populo præcipe: dicens. Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, & timebunt vos. Videte ergo diligenter ne moueamini cõtra eos. neq; enim dabo vobis de terra eorũ quantum potest vnius pedis calcare vestigium: quia in possessionem Esau

dedi montem Seir. Cibos emetis ab
eis pecunia, & comedetis: aquã em-
ptam haurietis, & bibetis. Dominus B
deus tu⁹ benedixit tibi in omni ope-
re manuum tuarum. Nouit iter tuũ
quomodo trãsieris solitudinem hãc
magnam per quadraginta annos, ha
bitans tecum dominus deus tuus, &
nihil tibi defuit. Cumq; trãsissemus
fratres nostros filios Esau, qui habita
bant in Seir, per viam campestrẽ de
Helath, & de Asion gaber, venimus
ad iter quod ducit in desertũ Moab.
Dixitq; dominus ad me: Nõ pugnes
contra Moabitas, nec ineas aduersus
eos præliũ: non enim dabo tibi quic
quam de terra eorũ, quia filijs Loth
tradidi Ar in possessionẽ. Emim pri-
mi fuerunt habitatores eius popul⁹
magnus, & validus, & tam excelsus
vt de Enachim stirpe quasi gigantes
crederentur, & essent similes filiorũ
Enachim. Deniq; Moabitæ appellãt C
eos Emim. In Seir autem prius habi
tauerunt Horrhæi, quibus expulsis
atq;

atque deletis habitauerunt filij Esaü,
sicut fecit Israel in terra possessionis
suę quá dedit illi dominus. Surgẽtes
ergo vt transiremus torrentem Za-
reth, venimus ad eum. Tempus auté
quo ambulauimus de Cades barne
vsq; ad transitum Zareth, triginta &
octo annorum fuit, donec consume-
retur omnis congregatio hominum
bellatorum de castris, sicut iurauerat
dominus, cuiꝰ manus fuit aduersum
eos, vt interirẽt de castrorum medio.
D Postquam autem vniuersi ceciderũt
pugnatores, locutus est dominus ad
me, dicens. Tu transibis hodie termi-
nos Moab vrbem nomine Ar: & acce
dens in vicinia filiorũ Ammon, caue
ne pugnes contra eos, nec mouearis
ad prẹlium. nõ enim dabo tibi de ter
ra filiorum Ammon, quia filijs Loth
dedi eam in possessioné. Terra gigan
tum reputata est, & in ipsa olim habi
tauerunt gigantes, quos Ammonitæ
vocant Zomzommim, populus ma
gnus & multus, & procêræ longitu-

Sf

dinis, ſicut Enachim: quos deleuit do
minus à facie eorum. & fecit illos ha/
bitare pro eis, ſicut fecerat filijs Eſau,
qui habitãt in Seir, delens Horrhęos,
& terrã eorum illis tradens, quã poſ/
ſident vſq; in præſens. Euæos quoq; E
qui habitabãt in Aſarim, vſq; Gazam
Cappadoces expulerunt: qui egreſſi
de Cappadocia deleuerunt eos, & ha
bitauerunt pro illis. Surgite & tran/
ſite torrentem Arnon. ecce tradidi in
manu tua Seon regẽ Eſebon Amor/
rhæorum, & terram eius incipe poſſi
dere, & cõmitte aduerſus eum præ/
lium. Hodie incipiam mittere terro/
rem atq; formidinem tuam in popu
los qui habitãt ſub omni cœlo, vt au
dito nomine tuo paueant, & in mo/
rem parturientium contremiſcant, &
dolore teneantur. Miſi ergo nuncios
Nũe. 21. c de ſolitudine Cademoth ad Seon re/
gem Eſebon verbis pacificis, dicens.
Tranſibimus per terram tuam, publi F
ca gradiemur via, non declinabimus
neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram.

Alimenta precio vende nobis vt ve-
scamur: aquã pecunia tribue, & sic bi-
bemus. Tantũ est vt nobis concedas
transitum, sicut fecerũt filij Esau, qui
habitant in Seir, & Moabitę qui mo-
rantur in Ar, donec veniamus ad Ior
danem, & transeamus ad terram quã
dominus deus noster daturus est no
bis. Noluitq́ʒ Seon rex Esebon dare
nobis trãsitum, quia indurauerat do
minus deus tuus spiritũ eius, & obfir
mauerat cor illius, ita vt traderetur
A in manus tuas, sicut nunc vides. Di-
xitq́ʒ dominus ad me: Ecce cœpi tibi Amos. 2. c
tradere Seon & terrã eius, incipe pos
G sidere eam. Egressusq́ʒ est Seon obuiã
nobis cum omni populo suo ad præ-
lium in Iasa, & tradidit eum domin⁹
deus noster nobis, percussimusq́ʒ eũ
cum filijs suis, & omni populo suo,
cunctasq́ʒ vrbes in tempore illo cæ-
pimus, interfectis habitatoribus earũ
viris ac mulieribus & paruulis. Non
reliquimus in eis quicquam absq́ʒ iu-
mentis, quæ in partẽ venere prędan-

tium, & spolijs vrbiũ, quas cæpimus ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido, quod in valle situ est vsq; Galaad. Non fuit vicus & ciuitas quæ nostras effugeret manus. omnes tradidit dominus de⁹ noster nobis absq; terra filiorũ Ammon, ad quam non accessimus, & cunctis quę adiacent torrenti Ieboch, & vrbibus montanis, vniuersis'q; locis, à quibus nos prohibuit dominus deus noster.

CAPVT III.

Infrà.29.b Nũe,21.g

ITaq; conuersi ascendimus A per iter Basan. Egressúsque est Og rex Basan in occursum nobis cũ populo suo ad bellandum in Edrai. Dixit'q; domĩnus ad me. Ne timeas eũ, quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua: facies'q; ei sicut fecisti Seon regi Amorrhæorum, qui habitauit in Esebon. Tradidit ergo dominus deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, & vniuersum populũ eius: percussimus'q; eos vsq;

ad internecionem, vastantes cunctas
ciuitates illius vno tempore. non fuit
oppidũ quod nos effugeret. sexagin-
ta vrbes, & omnem regionem Argob
regni Og in Basan. Cunctę vrbes erãt
munitæ muris altissimis portisq; &
vectibus, absq; oppidis innumeris quę
non habebant muros. Et deleuimus
eos, sicut feceramus Seon regi Esebõ,
disperdẽtes omnem ciuitatẽ, virosq;
ac mulieres & paruulos: iumenta au-
B tem & spolia vrbiũ diripuimus. Tu-
limusq; illo in tempore terrã de ma-
nu duorum regum Amorrhæorum,
qui erant trans Iordanem à torrente
Arnon vsq; ad mõtem Hermon, quẽ
Sidonij Sarion vocant, & Amorrhæi
Sanir: omnes ciuitates quæ sitæ sunt
in planitie, & vniuersam terram Ga-
laad & Basan vsq; ad Selcha, & Edrai
ciuitates regni Og in Basan. Solus qp
pe Og rex Basan restiterat de stirpe gi
gantum. Et mõstratur lectus eius fer
reus, qui est in Rabath filiorum Am-
mon, nouem cubitos habens longitu

dinis, & quatuor latitudinis ad men-
surã cubiti virilis manus. Terramq́;
possedimus in tẽpore illo ab Aroer,
quę est super ripam torrentis Arnon,
Nũe.32.f vsq; ad mediam partem montis Ga-
laad, & ciuitates illius dedi Ruben &
Gad: reliquã autem partem Galaad,
& omnẽ Basan regni Og, tradidi me-
diæ tribui Manasse omnem regionẽ
Argob. Cũctaq́; Basan vocabitur ter-
ra gigantum. Iair filius Manasse pos
sedit omnem regionem Argob vsque
ad terminos Gessuri, & Machati. Vo- C
cauitq́; ex nomine suo Basan Auoth
Iair, id est Villas Iair, vsq; in præsen
tem diem. Machair quoque dedi Ga-
laad, & tribubus Ruben & Gad dedi
de terra Galaad vsq; ad torrẽtem Ar-
non medium torrentis & confinium
vsq; ad torrentem Ieboch, qui est ter
minus filiorum Ammon, & planitiẽ
solitudinis atq; Iordanẽ, & terminos
Cenereth vsq; ad mare deserti, quod
est salsissimũ ad radices montis Phas
ga contra orientem. Præcepiq́; vobis

in tēpore illo, dicens. Dominus deus
vester dat vobis terram hanc in hære
ditatē, expediti præcedite fratres ve-
stros filios Israel omnes viri robusti
absq; vxoribus, & paruulis atque iu-
mentis. Noui enim ꝙ plura habeatis
pecora, & in vrbibus remanere debe
būt, quas tradidi vobis donec requiē
tribuat dominus fratribus vestris si-
cut vobis tribuit, & possideāt ipsi etiā
terram quā daturus est eis trans Ior-
danem: tunc reuertetur vnusquisque Nūe. 27. d
in possessionem suam quam dedi vo
D bis. Iosue quoq; in tempore illo præ
cępi, dicens. Oculi tui viderūt quę fe-
cit dominus deus vester duobus his
regibus, sic faciet omnibus regnis ad
quę transiturus es. Ne timeas eos: do
min⁹ enim deus vester pugnabit pro
vobis. Precatusq; sum dominum in
tempore illo, dicēs. Domine deus tu
cœpisti ostendere seruo tuo magnitu
dinem tuam, manumq; fortissimam.
neq; enim est alius deus vel in cœlo,
vel in terra, qui possit facere opa tua

& comparari fortitudini tuæ. Tran/
sibo igitur, & videbo terrã hanc opti
mam trans Iordanẽ & montẽ istum
egregium, & Libanũ. Iratus'q; est do
Infra.31. minus mihi propter vos, nec exaudi/
&.34.a uit me, sed dixit mihi, Sufficit tibi, ne
quaquam vltra loquaris de hac re ad
me. Ascende cacumẽ Phasgæ, & ocu/
los tuos circunfer ad occidentem, &
aquilonem, austrum'q;, & orientẽ, &
aspice. nec enim transibis Iordanem
istũ. Præcipe Iosue, & corrobora eũ
atq; conforta, quia ipse præcedet po/
pulum istũ, & diuidet eis terram quã
visurus es. Mansimus'q; in valle con
tra phanum Phogor.

CAPVT IIII.

ET nunc Israel audi præcę/ A
pta & iudicia quæ ego do/
ceo te, vt faciens ea viuas:
& ingrediẽs possideas ter/
ram quã dominus deus patrum ve/
strorum daturus est vobis. Nõ adde/
tis ad verbũ quod vobis loquor, nec
auferetis ex eo. custodite mãdata do/

mini dei vestri quæ ego præcipio vo
bis. Oculi vestri viderunt omnia quæ Nũe.25.a
fecit dominus cõtra Beelphegor, quo
modo cõtriuerit omnes cultores ei⁹
de medio vestri. Vos autem qui adhę
retis domino deo vestro, viuitis vni-
uersi vsq; in præsentem diem. Scitis
quòd docuerim vos pręcępta atq; iu
stitias, sicut mãdauit mihi dominus
deus meus: sic facietis ea in terra quã
possessuri estis, & obseruabitis, & im
plebitis opere. Hæc est enim vestra sa
pientia & intellectus coram populis,
vt audientes vniuersi præcępta hæc,
dicant, En populus sapiens & intelli-
gens, gens magna. nec est alia natio
tam grandis quę habeat deos appro-
pinquantes sibi, sicut de⁹ noster adest
cunctis obsecrationibus nostris. Quę
est enim alia gẽs sic inclyta, vt habeat
ceremonias, iustaq́; iudicia, & vniuer
sam legem, quam ego proponam ho
B die ante oculos vestros? Custodi igi-
tur temetipsum, & animam tuam so
licite. Ne obliuiscaris verborum, quæ

viderunt oculi tui, & ne excidant de
corde tuo cũctis diebus vitę tuæ. Do
cebis ea filios ac nepotes tuos, in die
quo stetisti coram domino deo tuo
Exo.19.c in Oreb, quãdo dominus locutus est
mihi, dicens, Congrega ad me popu-
lum, vt audiãt sermones meos, & di-
scant timere me omni tempore quo
viuũt in terra, doceantq́ filios suos.
Et accessistis ad radices montis qui ar
debat vsque ad cœlum, erantq́ in eo
tenebræ, & nubes, & caligo. Locu-
tusq́ est dominus ad vos de medio
ignis. Vocem verborum eius audi-
stis, & formam penitus non vidistis.
Et ostẽdit vobis pactum suum quod
præcępit vt faceretis, & decem verba
quæ scripsit in duabus tabulis lapi-
deis. Mihiq́ mandauit in illo tempo
re, vt docerem vos ceremonias & iu-
dicia quę facere deberetis in terra quã
possessuri estis. Custodite igitur soli- C
cite animas vestras. Non vidistis ali-
quam similitudinem in die qua lo-
cutus est vobis dominus in Oreb de

medio ignis: ne forte decępti faciatis
vobis sculptam similitudinem, aut
imaginem masculi vel fœminæ, simi
litudinem omnium iumentorũ quæ
sunt super terrã, vel auium sub cœlo
volantium, atq; reptilium quæ mo-
uentur in terra, siue piscium qui sub
terra morantur in aquis. ne forte ele
uatis oculis ad cœlum videas solem
& lunam, & omnia astra cœli, & erro
re decęptus adores ea & colas, quæ
creauit dominus deus tuus in mini-
sterium cunctis gentibus quæ sub cœ
lo sunt. Vos autem tulit dominus, &
eduxit de fornace ferrea Ægypti, vt
haberet populum hæreditariũ, sicut
est in præsenti die. Iratusq; est domi
nus contra me propter sermones ve
stros, & iurauit vt non transirem Ior
danẽ, nec ingrederer terram optimã
quam daturus est vobis. Ecce morior
in hac humo, non transibo Iordanẽ,
vos transibitis & possidebitis terram
D egregiam. Caue ne quando obliuisca
ris pacti domini dei tui, quod pepigit

Cumq́s p
rit puer
Heldad
ſtris. Sta
ſter Moy
Domine
ille, Qui
quis trib
phetet,
Reuerſus
Pſal. 77. c natu Iſra
grediens
re coturn
ſtra itiner
poteſt, ex
circuitu
cubitis a
gés ergo
ſtē ac die
nices: qu
ſiccauer
Pſal. 77. c Adhuc c
rū, nec d
& ecce f
pulum

...dedibus pôdo sedecim millia se-
...gentos quinquaginta siclos ...
...s & centurionibus. Vnusquisque
...n quod in præda rapuerat, suum
... Et susceptû intulerunt in taber-
...culum testimonii, in monimentum
...rum Israel coram domino.

CAPVT XXXII.

Filii autê Ruben & Gad ha-
bebât pecora multa, & erat
illis in iumêtis infinita sub-
stantia. Cúmque vidissent
...r & Galaad aptas animalibus alen-
...mas, venerût ad Moysen & Elea-
...m sacerdotem, & principes mul-
...inis, atque dixerunt: Atharoth, &
...on, & Iazer, & Nemra, & Hesebon,
...leale, & Saban, & Nebo, & Beon:
... quam percussit dominus in con-
...ctu filiorum Israel, regionis vber-
...ma est ad pastum animalium: & nos
...i tui habemus iumenta plurima.
...camur que si inuenimus gratiam co-
... te, vt des nobis famulis tuis eam
... possessionem, ne facias nos ...

...um, &
...mise-
...Nô di-
...neque
...patri-
...ntiqs,
...reauit
...errâ, à
...ius, si
...i res,
...diret
...uêtis
...& vi-
...r, &
...latio-
...por-
...manû,
...es vi-
...o nô-
...ypto,
...quo-
...nô est
...cit au-
...in ter
...ximû,

& audisti verba illi⁹ de medio ignis:
quia dilexit patres tuos, & elegit se-
men eorũ post eos. Eduxitq́; te præce
Exo. 13.d dens in virtute sua magna ex Ægy-
pto, vt deleret nationes maximas &
fortiores te in introitu tuo: & intro-
duceret te, daretq́; tibi terrã earum in
possessionem, sicut cernis in præsenti
die. Scito ergo hodie, & cogitato in
corde tuo ꝙ dominus ipse est deus in
cœlo sursum, & in terra deorsum, &
non est alius. Custodi præcepta eius
atq́; mandata quæ ego præcipio tibi:
vt bene sit tibi, & filijs tuis post te: &
permaneas multo tempore super ter-
ram quam dominus deus tuus datu
Nũ.35.a rus est tibi. Tũc separauit Moyses tres G
ciuitates trans Iordané ad orientalé
plagam, vt confugiat ad eas qui occi-
derit nolens, proximũ suum, nec sibi
fuerit inimicus ante vnum & alterũ
diem, & ad harum aliquã vrbium pos
sit euadere: Bosor in solitudine quæ I
sita est in terra campestri de tribu Ru
ben, & Ramoth in Galaad, quæ est in

tribu Gad: & Golā in Baſan, quæ eſt
in tribu Manaſſe. Iſta eſt lex quā pro-
poſuit Moyſes coram filijs Iſrael, &
hæc teſtimonia & ceremoniæ atque
iudicia quæ locutus eſt ad filios Iſra-
el, quando egreſſi ſunt de Ægypto
trans Iordanem in valle contra Pha
nū Phogor in terra Seon regis Amor
rhęi, qui habitauit in Eſebon quē per-
cuſſit Moyſes. Filij quoq; Iſrael egreſ
ſi ex Ægypto poſſederunt terrā eius,
& terram Og regis Baſan duorum re
gum Amorrhæorum, qui erant trans
Iordanem ad ſolis ortum: ab Aroer
quę ſita eſt ſuper ripam torrentis Ar-
non vſq; ad montem Seon, qui eſt &
Hermon, omnē planitiem trans Ior
danem ad orientalem plagam vſque
ad mare ſolitudinis, & vſque ad radi
ces montis Phaſga.

CAPVT V.

A VOcauitq; Moyſes omnem
Iſraelem, & dixit ad eum.
Audi Iſrael ceremonias at
que iudicia quę ego loquor

in auribus veſtris hodie, diſcite ea, &
opere cōplete. Dominus deus noſter
pepigit nobiſcū fœdus in Oreb. Non
cum patribus noſtris inijt pactū, ſed
nobiſcum qui in præſentiarum ſum⁹
Exo.19.c & viuimus. Facie ad faciem locutus
eſt nobis in monte de medio ignis.
Ego ſequeſter & medius fui inter deū
& vos in tempore illo, vt annuncia-
rem vobis verba eius. timuiſtis enim
ignem, & non aſcendiſtis in mōtem.
Exo.20.a Et ait. Ego dominus deus tuus, qui
eduxi te de terra Ægypti de domo ſer
uitutis. Non habebis deos alienos in
conſpectu meo, Non facies tibi ſcul-
Exo.20.a ptile, nec ſimilitudinē omnium quæ
Leui.26.a in cœlo ſunt deſuper, & quæ in terra
Pſal.96.b deorſum, & quæ verſantur in aquis
ſub terra. Non adorabis ea, & non co
Exo.34.a les: Ego enī ſum dominus deus tu⁹,
deus ęmulator, reddens iniquitatem
patrum ſuper filios in tertiā & quar-
tam generationē his qui oderūt me,
& faciens miſericordiā in multa mil-
lia diligentibus me, & cuſtodiētibus
præcępta

præcepta mea. Non vſurpabis nomẽ dei tui fruſtra: quia non erit impuni tus, qui ſuper re vana nomen eius aſſumpſerit. Obſerua diem ſabbati vt ſanctifices eũ, ſicut præcępit tibi dominus deus tuus. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimus dies ſabbati eſt, id eſt requies domini dei tui. Non facies in eo quicquam operis, tu & filius tuus & filia, ſeruus & ancilla, bos & aſinus, & omne iumẽtum tuum, & peregrinus qui eſt intra portas tuas: vt requieſcat ſeruus & ancilla tua, ſicut & tu. Memento ꝙ & ipſe ſeruieris in Ægypto, & eduxerit te inde dominus deus tu⁹ in manu forti, & brachio extẽto. Idcirco præcępit tibi vt obſeruares diem ſabbati. Honora patrem tuum & matrem, ſicut pręcępit tibi dominus deus tuus, vt longo viuas tẽpore, & bene ſit tibi in terra quã dominus deus tuus daturus ẽ tibi. Nõ occîdes. Neqꝫ mœchaberis. Furtum non facies. Nec loquêris contra pro-

Exo. 20. b
Leui. 19. c
Matt. 5. e
Ezec. 20. b

Exo. 20. c
Eccle. 3. b
Matt. 15. a
Marc. 7. b
Ephe. 6. a
Matt. 5. c d

ximum tuum falsum testimonium.
Rom. 7. b Non concupisces vxorem proximi
tui, Non domum, non agrum, non
seruum, non ancillam, non bouem,
non asinum, & vniuersa quæ illius
sunt. Hæc verba locutus est domin⁹ C
ad omnem multitudinem vestram
in monte de medio ignis & nubis &
caliginis, voce magna nihil addens
amplius, & scripsit ea in duabus ta-
bulis lapideis quas tradidit mihi. Vos
autem postquam audistis vocem de
medio tenebrarum, & monte ardere
vidistis, accessistis ad me omnes prin
cipes tribuum & maiores natu, atq;
dixistis, Ecce ostendit nobis domin⁹
deus noster maiestatem & magnitu
dinem suam, vocem enim eius audi
uimus de medio ignis, & probauim⁹
hodie quod loquente deo cum homine,
vixerit homo. Cur ergo moriemur,
& deuorabit nos ignis hic maxim⁹?
Si enim audierimus vltra vocem do
mini dei nostri, moriemur. Quid est
omnis caro, vt audiat vocem dei vi-

uentis, qui de medio ignis loquitur
ſicut nos audiuimus, & poſſit viue-
D re? Tu magis accede, & audi cuncta
quæ dixerit dominus deus noſter ti-
bi: loquêrisq; ad nos, & nos audien-
tes faciemus ea. Quod cum audiſſet
dominus, ait ad me. Audiui vocem
verborum populi huius quæ locuti
ſunt tibi: bene omnia ſunt locuti.
Quis det talem eos habere mentem
vt timeant me, & cuſtodiant vniuer-
ſa mādata mea in omni tempore, vt
bene ſit eis & filijs eorum in ſempi-
ternum? Vade ergo & dic eis, Reuer-
timini in tentoria veſtra. Tu vero hîc
ſta mecum, & loquar tibi omnia mā-
data mea, & ceremonias atq; iudicia:
quæ docebis eos vt faciant in terra
quam dabo illis in poſſeſſionem. Cu-
ſtodite igitur & facite ea quæ præce-
pit dominus deus vobis. Non decli-
nabitis neq; ad dexteram, neq; ad ſi-
niſtram, ſed per viam quam præce-
pit dominus deus veſter ambulabi-
tis, vt viuatis, & bene ſit vobis, & p-

& comparari fortitudini tuæ. Tran-
sibo igitur, & videbo terrā hanc opti
mam trans Iordanē & montē istum
egregium, & Libanū. Iratusq; est do
Infra.31. minus mihi propter vos, nec exaudi-
&.34.a uit me, sed dixit mihi, Sufficit tibi, ne
quaquam vltra loquaris de hac re ad
me. Ascende cacumē Phasgæ, & ocu-
los tuos circunfer ad occidentem, &
aquilonem, austrumq;, & orientē, &
aspice. nec enim transibis Iordanem
istū. Præcipe Iosue, & corrobora eū
atq; conforta, quia ipse præcedet po-
pulum istū, & diuidet eis terram quā
visurus es. Mansimusq; in valle con
tra phanum Phogor.

CAPVT IIII.

A ET nunc Israel audi præce-
pta & iudicia quæ ego do-
ceo te, vt faciens ea viuas:
& ingrediēs possideas ter-
ram quā dominus deus patrum ve-
strorum daturus est vobis. Nō adde-
tis ad verbū quod vobis loquor, nec
auferetis ex eo. custodite mādata do-

mini dei vestri quæ ego præcipio vo
bis. Oculi vestri viderunt omnia quæ Nũe.25.a
fecit dominus cõtra Beelphegor, quo
modo cõtriuerit omnes cultores ei⁹
de medio vestri. Vos autem qui adhę
retis domino deo vestro, viuitis vni-
uersi vsq; in præsentem diem. Scitis
quòd docuerim vos pręcępta atq; iu
stitias, sicut mãdauit mihi dominus
deus meus: sic facietis ea in terra quã
possessuri estis, & obseruabitis, & im
plebitis opere. Hæc est enim vestra sa
pientia & intellectus coram populis,
vt audientes vniuersi præcępta hæc,
dicant, En populus sapiens & intelli-
gens, gens magna. nec est alia natio
tam grandis quę habeat deos appro-
pinquantes sibi, sicut de⁹ noster adest
cunctis obsecrationibus nostris. Quę
est enim alia gẽs sic inclyta, vt habeat
ceremonias, iustaq; iudicia, & vniuer
sam legem, quam ego proponam ho
B die ante oculos vestros? Custodi igi-
tur temetipsum, & animam tuam so
licite. Ne obliuiscaris verborum, quæ

viderunt oculi tui, & ne excidant de
corde tuo cűctis diebus vitę tuæ. Do
cebis ea filios ac nepotes tuos, in die
quo ſtetiſti coram domino deo tuo
Exo.19.c in Oreb, quãdo dominus locutus eſt
mihi, dicens, Congrega ad me popu-
lum, vt audiãt ſermones meos, & di-
ſcant timere me omni tempore quo
viuũt in terra, doceantq́ filios ſuos.
Et acceſſiſtis ad radices montis qui ar
debat vſque ad cœlum, erantq́ in eo
tenebræ, & nubes, & caligo. Locu-
tusq́ eſt dominus ad vos de medio
ignis. Vocem verborum eius audi-
ſtis, & formam penitus non vidiſtis.
Et oſtẽdit vobis pactum ſuum quod
præcępit vt faceretis, & decem verba
quæ ſcripſit in duabus tabulis lapi-
deis. Mihiq́ mandauit in illo tempo
re, vt docerem vos ceremonias & iu-
dicia quę facere deberetis in terra quã
poſſeſſuri eſtis. Cuſtodite igitur ſoli- C
cite animas veſtras. Non vidiſtis ali-
quam ſimilitudinem in die qua lo-
cutus eſt vobis dominus in Oreb de

medio ignis: ne forte decepti faciatis
vobis sculptam similitudinem, aut
imaginem masculi vel fœminæ, simi
litudinem omnium iumentorũ quæ
sunt super terrã, vel auium sub cœlo
volantium, atq; reptilium quæ mo-
uentur in terra, siue piscium qui sub
terra morantur in aquis. ne forte ele
uatis oculis ad cœlum videas solem
& lunam, & omnia astra cœli, & erro
re deceptus adores ea & colas, quæ
creauit dominus deus tuus in mini-
sterium cunctis gentibus quæ sub cœ
lo sunt. Vos autem tulit dominus, &
eduxit de fornace ferrea Ægypti, vt
haberet populum hæreditariũ, sicut
est in præsenti die. Iratusq; est domi
nus contra me propter sermones ve
stros, & iurauit vt non transirem Ior
danẽ, nec ingrederer terram optimã
quam daturus est vobis. Ecce morior
in hac humo, non transibo Iordanẽ,
vos transibitis & possidebitis terram
D egregiam. Caue ne quando obliuisca
ris pacti domini dei tui, quod pepigit

tecum: & facias tibi sculptā similitu-
dinem eorū quæ fieri dominus prohi
buit, quia dominus deus tuus ignis
Heb.12.g consumens est, deus æmulator. Si ge
nueritis filios ac nepotes, & morati
fueritis in terra, deceptiq; feceritis vo
bis aliquam similitudinem, patrātes
malum corā domino deo vestro, vt
eum ad iracūdiam prouocetis: testes
inuoco hodie coelum & terrā cito pe
rituros vos esse de terra, quā transito
Iordane possessuri estis. nō habitabi-
tis in ea longo tempore, sed delebit
vos dominus atque disperget in om
nes gētes, & remanebitis pauci in na-
tionib⁹, ad quas vos ducturus est do-
minus. ibiq; seruietis dijs qui homi-
num manu fabricati sunt: ligno & la
pide, qui nō vident, nec audiunt, nec
comedunt, nec odorantur. Cúmque
quęsieris ibi dominum deum tuum,
inuenies eū: si tamē toto corde quæ-
sieris, & tota tribulatione animę tuę,
postq; te inuenerint omnia quæ prę-
dicta sunt. Nouissimo autem tēpore E

reuertêris ad dominũ deum tuum, &
audies vocem eius, quia deus mise-
ricors dominus deus tuus est. Nõ di-
mittet te, nec omnino delebit, neque
obliuiscet pacti in quo iurauit patri-
bus tuis. Interroga de diebus antiqs,
qui fuerũt ante te ex die quo creauit
dominus deus hominẽ super terrã, à
summo cœlo vsq; ad summũ eius, si
facta est aliquando huiuscemodi res,
aut vnquam cognitum est, vt audiret
populus vocem domini dei loquẽtis
de medio ignis, sicut tu audisti & vi-
disti: si fecit deus, vt ingrederetur, &
tolleret sibi gentem de medio natio-
num per tentationes, signa, atq; por-
tenta, per pugnã & robustam manũ,
extentumq; brachiũ, & horribiles vi-
siones iuxta omnia quæ fecit pro no-
bis dominus deus noster in Ægypto,
videntibus oculis tuis: vt scires quo-
niam dominus ipse est deus, & nõ est
F alius præter vnũ. De cœlo te fecit au-
dire vocẽ suam vt doceret te: & in ter
ra ostẽdit tibi ignem suum maximũ,

& audisti verba illi⁹ de medio ignis:
quia dilexit patres tuos, & elegit se-
men eorũ post eos. Eduxitq́ꝫ te prĕce
Exo. 13.d dens in virtute sua magna ex Ægy-
pto, vt deleret nationes maximas &
fortiores te in introitu tuo: & intro-
duceret te, daretq́ꝫ tibi terrã earum in
possessionem, sicut cernis in prĕsenti
die. Scito ergo hodie, & cogitato in
corde tuo ꝙ dominus ipse est deus in
cœlo sursum, & in terra deorsum, &
non est alius. Custodi præcĕpta eius
atqꝫ mandata quæ ego præcipio tibi:
vt bene sit tibi, & filijs tuis post te: &
permaneas multo tempore super ter-
ram quam dominus deus tuus datu
Nũe.35.a rus est tibi. Tũc separauit Moyses tres G
ciuitates trans Iordanẽ ad orientalẽ
plagam, vt confugiat ad eas qui occi-
derit nolens, proximũ suum, nec sibi
fuerit inimicus ante vnum & alterũ
diem, & ad harum aliquã vrbium pos
sit euadere: Bosor in solitudine quæ I
sita est in terra campestri de tribu Ru
ben, & Ramod in Galaad, quæ est in

tribu Gad: & Golá in Baſan, quæ eſt in tribu Manaſſe. Iſta eſt lex quā propoſuit Moyſes coram filijs Iſrael, & hæc teſtimonia & ceremoniæ atque iudicia quæ locutus eſt ad filios Iſrael, quando egreſſi ſunt de Ægypto trans Iordanem in valle contra Phanū Phogor in terra Seon regis Amorrhęi, qui habitauit in Eſebon quē percuſſit Moyſes. Filij quoq; Iſrael egreſſi ex Ægypto poſſederunt terrā eius, & terram Og regis Baſan duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem ad ſolis ortum: ab Aroer quę ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon vſq; ad montem Seon, qui eſt & Hermon, omnē planitiem trans Iordanem ad orientalem plagam vſque ad mare ſolitudinis, & vſque ad radices montis Phaſga.

CAPVT V.

A Vocauitq; Moyſes omnem Iſraelem, & dixit ad eum. Audi Iſrael ceremonias atque iudicia quę ego loquor

in auribus vestris hodie, discite ea, &
opere cõplete. Dominus deus noster
pepigit nobiscũ fœdus in Oreb. Non
cum patribus nostris inijt pactũ, sed
nobiscum qui in præsentiarum sum⁹
Exo.19.c & viuimus. Facie ad faciem locutus
est nobis in monte de medio ignis.
Ego sequester & medius fui inter deũ
& vos in tempore illo, vt annuncia-
rem vobis verba eius. timuistis enim
ignem, & non ascendistis in mõtem.
Exo.20.a Et ait. Ego dominus deus tuus, qui
eduxi te de terra Ægypti de domo ser
uitutis. Non habebis deos alienos in
conspectu meo, Non facies tibi scul-
Exo.20.a ptile, nec similitudinẽ omnium quæ
Leui.26.a in cœlo sunt desuper, & quæ in terra
Psal.96.b deorsum, & quæ versantur in aquis
sub terra. Non adorabis ea, & non co
Exo.34.a les: Ego enĩ sum dominus deus tu⁹,
deus ęmulator, reddens iniquitatem
patrum super filios in tertiã & quar-
tam generationẽ his qui oderũt me,
& faciens misericordiã in multa mil-
lia diligentibus me, & custodiẽtibus
præcępta

præcepta mea. Non vsurpabis nomẽ Exo.20.b
dei tui frustra: quia non erit impuni Leui.19.e
tus, qui super re vana nomen eius as- Matt.5.e
sumpserit. Obserua diem sabbati vt Ezec.20.b
sanctifices eũ, sicut præcepit tibi do-
minus deus tuus. Sex diebus opera-
beris, & facies omnia opera tua. Se-
ptimus dies sabbati est, id est requies
domini dei tui. Non facies in eo quic
quam operis, tu & filius tuus & filia,
seruus & ancilla, bos & asinus, & om
ne iumentum tuum, & peregrinus
qui est intra portas tuas: vt requie-
scat seruus & ancilla tua, sicut & tu.
Memento ꝙ & ipse seruieris in Ægy
pto, & eduxerit te inde dominus de
us tu9 in manu forti, & brachio extẽ
so. Idcirco præcepit tibi vt obserua-
res diem sabbati. Honora patrem tu Exo, 20. c
um & matrem, sicut præcepit tibi do Eccle. 3. b
minus deus tuus, vt longo viuas tẽ- Matt. 15.a
pore, & bene sit tibi in terra quã do- Marc.7.b
minus deus tuus daturus ẽ tibi. Nõ Ephe, 6. a
occîdes. Neq; mœchaberis. Furtum Matt.5.c d
non facies. Nec loquêris contra pro-

ximum tuum falsum testimonium.
Rom. 7. b Non concupisces vxorem proximi
tui, Non domum, non agrum, non
seruum, non ancillam, non bouem,
non asinum, & vniuersa quæ illius
sunt. Hæc verba locutus est domin⁹ C
ad omnem multitudinem vestram
in monte de medio ignis & nubis &
caliginis, voce magna nihil addens
amplius, & scripsit ea in duabus ta-
bulis lapideis quas tradidit mihi. Vos
autem postquam audistis vocem de
medio tenebrarum, & monte ardere
vidistis, accessistis ad me omnes prin
cipes tribuum & maiores natu, atq;
dixistis, Ecce ostendit nobis domin⁹
deus noster maiestatem & magnitu
dinem suam. vocem enim eius audi
uimus de medio ignis, & probauim⁹
hodie q loquente deo cum homine,
vixerit homo. Cur ergo moriemur,
& deuorabit nos ignis hic maxim⁹?
Si enim audierimus vltra vocem do
mini dei nostri, moriemur. Quid est
omnis caro, vt audiat vocem dei vi-

uentis, qui de medio ignis loquitur
ſicut nos audiuimus, & poſſit viue-
D re? Tu magis accede, & audi cuncta
quæ dixerit dominus deus noſter ti
bi: loquêrisq; ad nos, & nos audien
tes faciemus ea. Quod cum audiſſet
dominus, ait ad me. Audiui vocem
verborum populi huius quæ locuti
ſunt tibi: bene omnia ſunt locuti.
Quis det talem eos habere mentem
vt timeant me, & cuſtodiant vniuer
ſa mãdata mea in omni tempore, vt
bene ſit eis & filijs eorum in ſempi-
ternum? Vade ergo & dic eis, Reuer-
timini in tentoria veſtra. Tu vero hic
ſta mecum, & loquar tibi omnia mã
data mea, & ceremonias atq; iudicia:
quæ docebis eos vt faciant in terra
quam dabo illis in poſſeſſionem. Cu
ſtodite igitur & facite ea quæ præce
pit dominus deus vobis. Non decli-
nabitis neq; ad dexteram, neq; ad ſi-
niſtram, ſed per viam quam præce-
pit dominus deus veſter ambulabi-
tis, vt viuatis, & bene ſit vobis, & p-

telentur dies vestri in terra possessio
nis vestræ.

CAPVT VI.

HÆc sunt præcepta & cere A
moniæ atq; iudicia, quæ
mandauit dominus deus
vester, vt docerem vos, vt
faciatis ea in terra ad quam transgre-
dimini possidendam, vt timeas domi
num deum tuum, & custodias om-
nia mandata & præcepta eius, quæ
ego præcipio tibi & filijs ac nepoti-
bus tuis cunctis diebus vitæ tuæ, vt
prolongetur dies tui. Audi, Israel &
obserua, vt facias quæ præcepit tibi
dominus, & bene sit tibi, & multipli
ceris amplius, sicut pollicitus est do-
minus deus patrum tuorum tibi ter
Matt.22.d ram lacte & melle manantem. Audi
Marc.12.c Israel, dominus deus noster, deus
Luc. 10. e vnus est. Diliges dominum deum tu
um ex toto corde tuo, & ex tota ani
Infra.11. c ma tua, & ex tota fortitudine tua. E- B
runtq; verba hæc quæ ego præcipio
tibi hodie, in corde tuo, & narrabis

ea filijs tuis, & meditaberis sedés in
domo tua, & ambulás in itinere, dor
miens, atq; consurgens. Et ligabis ea
quasi signum in manu tua, eruntq;
& mouebuntur inter oculos tuos,
scribesq; ea in limine & ostijs dom⁹
tuæ. Cumq; introduxerit te domin⁹
deus tuus in terram, pro qua iurauit
patribus tuis Abraham, Isaac, & Ia-
cob, & dederit tibi ciuitates magnas
& optimas quas non ædificasti, do-
mos plenas cunctarum opum quas
non extruxisti, cisternas quas non fo
disti, vineta & olíueta quæ non plan
tasti, & comederis, & saturatus fue-
ris: caue diligẽter ne obliuiscaris do-
mini dei tui, qui eduxit te de terra Æ-
C gypti, de domo seruitutis. Dominũ Matt. 4. b
deum tuum timebis, & illi soli serui Lucæ. 4. b
es, ac per nomen illius iurabis. Non
ibitis post deos alienos cunctarum
gentium, quę in circuitu vestro sunt:
quoniam deus æmulator dominus
deus tuus in medio tui: ne quando
irascatur furor domini dei tui contra

te, & auferat te de superficie terræ.
Matt.4.b Non tentabis dominum deum tuũ,
Lucæ.4. b sicut tentasti in loco tentationis. Cu
Num.21.b stodi præcępta domini dei tui, ac te-
stimonia & ceremonias, quas præcę
pit tibi, & fac quod placitum est & bo
num in conspectu domini, vt bene
sit tibi: & ingressus possideas terram
optimam, de qua iurauit dominus
patribus tuis, vt deleret omnes ini-
micos tuos coram te, sicut locutus
est. Cum interrogauerit te filius tuus D
cras, dicens, Quid sibi volũt testimo
nia hæc & ceremoniæ atq; iudicia,
quæ præcępit dominus deus noster
nobis? dices ei, Serui eramus Pharao
nis in Ægypto, & eduxit nos domi-
nus de Ægypto in manu forti: fecít-
que signa atq; prodigia magna & pes
sima in Ægypto contra Pharaonem,
& omnem domum illius in conspe-
ctu nostro, & eduxit nos inde, vt in-
troductis daret terram super qua iu-
rauit patribus nostris. Præcępítque
nobis dominus, vt faciamus omnia

legitima hæc, & timeamus dominũ
deum nostrum, vt bene sit nobis cũ-
ctis diebus vitæ nostræ sicut est ho-
die. Eritq; nostri misericors, si custo-
dierimus & fecerimus omnia præce-
pta eius coram domino deo nostro,
sicut mandauit nobis.

CAPVT VII.

A Cum vero introduxerit te dominus deus tuus in ter- Infra. 31. a
ram quam possessurus in-
grediêris, & deleuerit gen
tes multas coram te Ethæum & Ger
gezæum & Amorrhæum, Chananæ
um & Pherezæum & Euæum & Ie-
busæum, septem gentes multo maio
ris numeri q; tu es & robustiores te:
tradideritq; eas dominus deus tuus
tibi, percuties eas vsq; ad internecio
nem. Non inibis cum eis fœdus, nec
misereberis earum, neq; sociabis cũ Exo. 23. d
eis coniugia. Filiam tuam non da- &. 34. b
bis filio eius, nec filiam illius accipi-
es filio tuo: quia seducet filium tuũ
ne sequatur me, & vt magis seruiat

dijs alienis. irasceturq; furor domi-
ni, & delebit te cito. Quin poti⁹ hæc
facietis eis, Aras eorum subuertite, &
cõfringite statuas, lucósq; succidite,
Infra. 14 a & sculptilia comburite: quia popul⁹ B
&. 16. d sanctus es domino deo tuo. Te elegit
dominus deus tuus, vt sis ei popul⁹
peculiaris de cũctis populis qui sunt
super terram. Non quia cunctas gen A
tes numero vincebatis, vobis iũctus
est dominus, & elegit vos, cum om-
nibus sitis populis pauciores: sed qa
dilexit vos dominus, & custodiuit
iuramentum quod iurauit patribus
vestris. Eduxitq; vos in manu forti,
& redemit de domo seruitutis, de ma
nu Pharaonis regis Ægypti. Et scies
quia dominus deus tuus, ipse est de⁹
fortis & fidelis, custodiens pactum
& misericordiam diligentibus se, &
his qui custodiunt præcepta eius in
mille generationes: & reddens odiẽ
tibus se statim, ita vt disperdat eos &
vltra non differat, protinus eis resti-
tuens quod merentur. Custodi ergo

præcepta & ceremonias atque iudi-
cia, quę ego mando tibi hodie, vt fa-
cias. Si postquam audieris hęc iudi-
cia custodieris ea & feceris, custodiet
& dominus deus tu⁹ pactum tibi &
misericordiam quam iurauit patri-
bus tuis, & diliget te ac multiplica-
bit, benedicetq; fructui ventris tui, &
fructui terræ tuæ, frumento tuo atq;
vindemiæ, oleo, & armentis & gregi-
bus ouium tuarum super terrā, pro
qua iurauit patribus tuis vt daret eā
tibi. Benedictus eris inter omnes po
C pulos. Non erit apud te sterilis vtri- Exo, 23. d
usq; sexus, tam in hominibus quàm
in gregibus tuis. Auferet dominus à
te omnem languorem, & infirmita-
tes Ægypti pessimas quas nouisti, nō
inferet tibi, sed cūnctis hostibus tuis.
Deuorabis omnes populos quos do
minus deus tu⁹ daturus est tibi. Nō
parcet eis oculus tu⁹, nec seruies dijs
eorum, ne sint in ruinam tui. Si dixe
ris in corde tuo: Plures sunt gentes
istæ quàm ego, quomodo potero de

lere eas: noli metuere, sed recordare
quæ fecerit dominus deus tuus Pha
raoni & cūctis Ægyptijs, plagas ma
ximas quas viderunt oculi tui, & si
gna atq; portenta manumq; robu
stam, & extētum brachium, vt educe
ret te dominus deus tuus. sic faciet
Exo. 23. c cunctis populis quos metuis. Insu
&. 33. a per & crabrones mittet dominus de
Iosu. 24. c us tuus in eos, donec deleat omnes
atq; disperdat qui te fugerint, & latē
re non poterint. Non timebis eos, qa D
dominus deus tuus in medio tui est,
deus magnus & terribilis: ipse consu
met nationes has in conspectu tuo
paulatim atq; per partes. Non pote
ris eas delere pariter, ne forte multi
plicentur contra te bestiæ terræ. Da
bitq; eos dominus deus tuus in con
spectu tuo, & interficies illos donec
penitus deleantur. Tradetq; reges eo
rum in manus tuas, & disperdes no
mina eorum sub cœlo. Nullus pote
2. Macha. rit resistere tibi, donec conteras eos.
12. g Sculptilia eorū igne combures. Non

concupisces argentum & aurum, de
quib9 facta sunt, neq; assumes ex eis
tibi quicquam, ne offendas, propte-
rea quia abominatio est domini dei
tui: nec inferes quippiam ex idôlo in
E domum tuam, ne fias anáthema, si-
cut & illud est. Quasi spurcitiam de
testaberis & velut inquinamentum
ac sordes abominationi habebis, qa
anáthema est.

CAPVT VIII.

A OMne mandatum quod e-
go præcipio tibi hodie ca
ue diligenter vt facias, vt
possitis viuere, & multi-
plicemini, ingressiq; possideatis ter-
ram, pro qua iurauit dominus patri
bus vestris. Et recordaberis cuncti iti
neris per quod adduxit te dominus
deus tuus quadraginta annis per de
sertum, vt affligeret te atq; tentaret:
& nota fierent quę in tuo animo ver
sabantur, vtrum custodires manda-
ta illius, an non. Affixit te penuria,
& dedit tibi cibum mãna, quod igno

rabas tu & patres tui: vt ostenderet ti
Matt.4.a bi quod nõ in solo pane viuat homo, sed
Lucæ.4. a in omni verbo quod egreditur de o-
Infra.29 a re domini. Vestimentum tuum quo
operiebaris nequaquam vetustate de
fecit, & pes tuus non est subtritus. En B
quadragesimus annus est, vt recogi-
tes in corde tuo quia sicut erudit fili-
um suum homo, sic dominus deus
tuus erudiuit te, vt custodias manda
ta domi dei tui, & ambules in vijs e-
ius, & timeas eum. Dominus enim
deus tuus introducet te in terram bo
nam, terram riuorum, aquarumq;,
& fontium, in cuius campis & mon-
tibus erumpũt fluuiorum abyssi, ter-
ram frumenti, hordei, ac vinearum,
in qua ficus & mala granata & oliue
ta nascuntur, terram olei ac mellis,
vbi absq; vlla penuria comedes panẽ
tuum, & rerum omnium abundãtia
perfruêris, cui9 lapides ferrum sunt,
& de montibus eius æris metalla fo
diũtur: vt cum comederis & satiatus
fueris, benedicas domino deo tuo p

C terra optima quam dedit tibi. Obser-
ua & caue ne quando obliuiscaris do-
mini dei tui, & negligas mādata eius
atq; iudicia & ceremonias quas ego
præcipio tibi hodie, ne postquam co-
mederis & satiat⁹ fueris, domos pul-
chras ædificaueris, & habitaueris in
eis, habuerisq; armenta, boum & o-
uium greges: argenti & auri cuncta-
rumq; rerum copiam, eleuetur cor
tuum, & non reminiscaris domini
dei tui, qui eduxit te de terra Ægy-
pti, de domo seruitutis: & ductor tu-
us fuit in solitudine magna atq; terri- Num. 21 b
bili, in qua erat serpens flatu adurēs, & 20. b
& scorpio ac dipsas, & nullæ omni- Exo. 17. a
no aquæ: qui eduxit riuos de petra & 16. d
durissima, & cibauit te manna in soli-
D tudine, quod nescierunt patres tui. Et
postquam afflixit ac probauit te, ad
extremum misertus est tui, ne dice-
res in corde tuo, Fortitudo mea, &
robur manus meæ hæc mihi omnia
præstiterunt. sed recorderis domini
dei tui, q ipse vires tibi præbuerit, vt

impleret pactum suum, super quod
iurauit patribus tuis, sicut presens in
dicat dies. Si autem oblitus domini
dei tui, secutus fueris deos alienos,
coluerisque illos & adoraueris: ecce
nunc prædico tibi quod omnino dispe-
reas. Sicut gentes quas deleuit domi-
nus in introitu tuo, ita & vos peribi-
tis, si inobedientes fueritis voci do-
mini dei vestri.

CAPVT IX.

A
Vdi Israel. Tu transgredie-
ris hodie Iordanē, vt pos-
sideas nationes maximas
& fortiores te, ciuitates in-
gentes, & ad cœlum vsque muratas, po-
pulum magnum atque sublimē, filios
Enachim quos ipse vidisti & audisti,
quibus nullus potest ex aduerso resi-
stere. Scies ergo hodie quod domin⁹ de-
us tuus ipse transibit ante te ignis de-
uorans atque consumens, qui conte-
rat eos & deleat atque disperdat ante
faciem tuam velociter, sicut locutus
est tibi: ne dicas in corde tuo cum de-

feuerit eos dominus deus tuus in cō
spectu tuo, Propter iustitiam meā in
troduxit me dominus, vt terrā hanc
possiderem, cum propter impietates
suas istæ deletæ sunt nationes. Neq;
enim propter iustitias tuas, & æqui-
tatem cordis tui ingredieris, vt possi
deas terras earum: sed quia illæ ege-
runt impie, introeūte te deletæ sunt,
& vt compleret verbum suum domi
nus, quod sub iuramento pollicitus
est patribus tuis Abraham, Isaac, &
B Iacob. Scito ergo ꝙ non propter iu-
stitias tuas dominus deus tuus dede
rit tibi terram hanc optimam in pos-
sessionem, cum durissimę ceruicis sis
populus. Memento, & ne obliuisca-
C ris quomodo ad iracundiam prouo
caueris dominum deum tuum in so
litudine: & ex eo die quo egressus es
ex Ægypto vsque ad locum istum,
semper aduersum dominum conten
disti. Nam & in Oreb prouocasti eū, Exo. 17.b
& iratus delere te voluit, quando a- &.19.&.
scēdi in montem, vt acciperem duas 32.

tabulas lapideas pacti quod pepigit
vobiscum de⁹, & perseueraui in mõ-
te quadraginta diebus ac noctibus,
panem non comedens, & aquam nõ
Exo.31.d bibens. Deditq; mihi dominus duas
tabulas lapideas scriptas digito dei,
& continentes omnia verba, quæ vo
bis locutus est in monte de medio
ignis, quando concio populi congre
gata est. Cumq; transissent quadra-
ginta dies, & totidem noctes, dedit
mihi dominus duas tabulas lapide-
as, tabulas fœderis, dixitq; mihi. Sur
ge, & descende hinc cito, quia popu-
lus tuus quem eduxisti de Ægypto,
deseruerunt velociter viam, quã de-
monstrasti eis. feceruntq; sibi confla
tile. Rursumq; ait dominus ad me. C
Cerno q̃ populus iste duræ ceruicis
sit: dimitte me, vt conteram eum, &
deleam nomen eius de sub cœlo, &
constituam te super gentem quę hac
maior & fortior sit. Cumq; de mon-
te ardente descenderem, & duas ta-
bulas fœderis vtraque tenerem ma-
nu, vidissemq;

nũ, vidiſſemq́; vos peccaſſe domino
deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum
conflatilé, ac deſeruiſſe velociter viã
eius quã vobis oſtenderat: proieci ta-
bulas de manibus meis, confregíque
eas in cõſpectu veſtro. Et procidi an-
te dominum ſicut prius, quadragin-
ta diebus ac noctibus panem non co
medens, & aquã non bibens, propter
omnia peccata veſtra quæ geſſiſtis cõ
tra dominum, & eum ad iracundiam
prouocaſtis. timui enim indignatio-
nem & irã illius, qua aduerſum vos
cõcitatus, delere vos voluit. Et exau-
diuit me dominus etiã hac vice. Ad-
uerſum Aaron quoq; vehemẽter ira-
tus, voluit eum conterere, & pro illo
ſimiliter deprecatus ſum. Peccatum
autem veſtrum quod feceratis, id eſt
vitulum, arripiens igne combuſſi, &
in fruſta comminuens, omninoq́; in
puluerem redigens, proieci in torren
D tem qui de monte deſcendit. In incẽ
dio quoq;, & in tentatione, & in Se- Nũe. 1. a
pulcris cõcupiſcentiæ prouocaſtis do 16. a. 11. a

minum: & quando misit vos de Cades barne, dicens. Ascendite, & possidete terram quam dedi vobis: & contempsistis imperium domini dei vestri: & non credidistis ei: neq; vocem eius audire voluistis, sed semper fuistis rebelles à die qua nosse vos cœpi. Et iacui coram domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos, vt fuerat comminatus, & orans dixi, Domine deus, ne disperdas populum tuum, & hæreditatem tuam quā redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti. Recordare seruorū tuorum Abrahā, Isaac, & Iacob. Ne aspicias duriciam populi huius & impietatem atq; peccatū, ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxisti nos, Non poterat dominus introducere eos in terram quam pollicitus est eis: & oderat illos, idcirco eduxit, vt interficeret eos in solitudine: qui sunt populus tuus & hereditas tua, quos eduxisti in fortitu

dine tua magna, & in brachio tuo ex-
tento.

CAPVT X.

A IN tempore illo dicit domi- Exo. 34. a
nus ad me. Dola tibi duas
tabulas lapideas, sicut prio
res fuerunt, & ascende ad
me in montē: faciesq; arcam ligneā,
& scribam in tabulis verba quæ fue-
runt in his quas ante confregisti, po-
nesq; eas in arca. Feci igitur arcā de
lignis sethim. Cumq; dolassem duas
tabulas lapideas instar priorū, ascen-
di in mōtem habens eas in manibus.
Scripsitq; in tabulis iuxta id qđ prius
scripserat, verba decem, quæ locutus
est dominus ad vos in mōte de me-
dio ignis, quando populus congrega
tus est: & dedit eas mihi. Reuersusq;
de monte, descendi, & posui tabulas
in arca quā feceram, quæ hucusq; ibi
B sunt, sicut mihi pręcępit dominus. Fi
lij autē Israel mouerunt castra ex Be-
roth filiorum Iachan in Mosera, vbi Nūe. 20. d
Aaron mortuus & sepultus est, pro

quo sacerdotio functus est Eleazar fi-
lius eius. Inde venerunt in Gadgad:
de quo loco profecti, castrametati sunt
in Iethabatha in terra aquarum atq;
torrentium. Eo tempore separaui tri
bum Leui, vt portaret arcam fœderis
domini, & staret coram eo in ministe
rio, ac benediceret in nomine illius
vsq; in presentem diem. Quã ob rem D
non habuit Leui partem, neq; posses-
sioné cum fratribus suis, quia ipse do
minus possessio eius est, sicut promi-
sit eis dominus deus tuus. Ego auté C
steti in monte, sicut prius quadragin-
ta diebus ac noctibus: exaudiuítque
me dominus etiã hac vice, & te per-
dere noluit. Dixítque mihi. Vade, &
precede populum, vt ingrediatur, &
possideat terram quã iuraui patribus
eorum, vt traderem eis. Et nũc Israel
quid domin⁹ deus tuus petit à te, nisi
vt timeas dominum deum tuum, &
ambules in vijs eius, & diligas eum,
ac seruias dño deo tuo in toto corde
tuo, & in tota anima tua: custodiásq;

mandata domini,& ceremonias eius
quas ego hodie præcipio tibi, vt bene
ſit tibi? En domini dei tui cœlum eſt,
& cœlum cœli, terra & omnia quę in
ea ſunt,& tamen patribus tuis cõglu
tinatus eſt dominus, & amauit eos,
elegitq́; ſemen eorum poſt eos, id eſt
vos de cunctis gentibus; ſicut hodie
D cõprobatur. Circuncidite igitur præ/
putium cordis veſtri,& ceruicem ve/
ſtram ne induretis amplius: quia do/
minus deus veſter ipſe eſt deus deo/
rum,& dominus dominãtium, deus
magnus & potẽs & terribilis, qui per 1.Pa.19.c
ſonam non accipit, nec munera; Facit Iob.34.b
iudicium pupillo & viduæ, amat pe/ Sapi.6.b
regrinum,& dat ei victum atq; veſti/ Eccl.35.b
tum. & vos ergo amate peregrinos, Rom.2.b
quia & ipſi fuiſtis aduenę in terra Æ/ Gala.2.b
gypti. Dominum deum tuum time/ Mat.4.b
bis,& ei ſoli ſeruies: ipſi adhęrebis, iu Luc.4.b
rabisq́; in nomine illius. Ipſe eſt laus
tua,& deus tuus, qui fecit tibi hęc ma
gnalia & terribilia quæ viderunt ocu
li tui. In ſeptuaginta animabus, deſcẽ Gen.46.b

derunt patres tui in Ægyptum: & ec
ce, nũc multiplicauit te dominꝰ deus
tuus sicut astra cœli.

CAPVT XI.

AMa itaq; dominum deum A
tuum & obserua præcepta
eius & ceremonias, iudicia
atq; mãdata omni tempo-
re. Cognoscite hodie quę ignorãt filij
vestri, qui non viderunt disciplinam
domini dei vestri, magnalia eiꝰ & ro-
bustam manum, extẽtumq́; brachiũ,
signa & opera quę fecit in medio Æ-
gypti Pharaoni regi, & vniuersæ ter-
ræ eius, omniq́; exercitui Ægyptioꝝ,
& equis ac curribus, quomodo ope-
ruerint eos aquæ maris rubri, cũ vos
persequerentur, & deleuerit eos do-
minus vsq; in præsentem diem, vo-
bisq́; quæ fecerit in solitudine, donec
Nũ c.16.c veniretis ad hunc locum: & Dathan
atq; Abiron filijs Eliab, qui fuit filius
Ruben, quos aperto ore suo terra ab-
sorbuit cum domibus & tabernacu-
lis, & vniuersa substantia eorum, quã

B habebant in medio Israelis. Oculi ve
stri viderũt omnia opera domini ma
gna quæ fecit, vt custodiatis vniuersa
mandata illius, quæ ego hodie præci
pio vobis: & possitis introire, & pos-
sidere terram ad quam ingredimini,
multoq; in ea viuatis tempore quam
sub iuraméto pollicitus est dominus
patribus vestris, & semini eorum la-
cte & melle manantem. Terra enim
ad quam ingrediêris possidendã, non
est sicut terra Ægypti de qua existi,
vbi iacto semine in hortorũ morem
aquæ ducuntur irriguæ: sed mõtuosa
est, & campestris de cœlo expectans
pluuias, quã dominus deus tuus sem
per inuisit, & oculi illius in ea sunt à
principio anni vsq; ad finem eius. Si
ergo obedieritis mandatis meis, quæ
ego hodie præcipio vobis, vt diliga-
tis dominum deum vestrum, & ser-
uiatis ei in toto corde vestro & in to-
ta anima vestra, dabit pluuiam terræ
vestræ temporaneam & serotinã, vt
colligatis frumentum, & vinum, &

oleum,fœnumq́ꝫ ex agris ad pascēda
iumenta, & vt ipsi comedatis ac satu
remini. Cauete ne forte decipiatᷣ cor
vestrum, & recedatis à domino, ser-
uiatisq́ꝫ dijs alienis, & adoretis eos:
iratusq́ꝫ dominus claudat cœlum,&
pluuiæ non descendant,nec terra det
germen suum,pereatisq́ꝫ velociter de
Supra.6.b terra optima quā dominus daturus
est vobis. Ponite hæc verba mea in C
cordibus & in animis vestris,& suspē
dite ea pro signo in manibus,& inter
oculos vestros collocate. Docete fi-
lios vestros, vt illa meditētur. Quan
do sederis in domo tua, & ambulaue
ris in via, & accubueris atqꝫ surrexe-
ris, scribes ea super postes, & ianuas
domus tuæ,vt multiplicentᷣ dies tui,
& filiorū tuorum in terra quā iurauit
dominus patribus tuis, vt daret eis
quandiu cœlum immineret terræ. Si
enim custodieritis mandata quę ego
præcipio vobis,& feceritis ea, vt dili-
gatis dominū deum vestrū,& ambu-
letis in omnibus vijs eius adhęrentes

ti, disperdet dominus omnes gentes
istas ante faciem vestrã, & possidebi-
tis eas quæ maiores, & fortiores vo-
bis sunt. Omnis locus qué calcauerit Iosue. 1. a
pes vester, vester erit. A deserto, & à
Libano, & flumine magno Eufrâte vs
que ad mare occidentale erunt termi
ni vestri. Nullus stabit cõtra vos. Ter
rorem vestrum & formidinem dabit
C dominus deus vester super omnem
terram qué calcaturi estis, sicut locũ-
D tus est vobis. En propono in conspe-
ctu vestro hodie benedictioné, & ma
ledictionem: benedictioné, si obedie-
ritis mandatis domini dei vestri, quę
ego hodie præcipio vobis: maledi-
ctionem, si non obedieritis mãdatis
domini dei vestri, sed recesseritis de
via quam ego nunc ostendo vobis,
& ambulaueritis post deos alienos,
quos ignoratis. Cum vero ĩtroduxe-
rit te dominus deus tuus in terrã, ad
quã pergis habitandam, pones bene-
dictionem super montem Garizim,
maledictionem super monté Hebal:

qui ſunt trans Iordanem poſt viam
quæ vergit ad ſolis occubitum in ter
ra Chananæi, qui habitat in campeſtri
bus contra Galgalã, quæ eſt iuxta val
lem tendentem & intrantem procul.
vos enim tranſibitis Iordanem, vt
poſſideatis terram quã dominus de/
us veſter daturus eſt vobis, vt habea
tis & poſſideatis illam. Videte ergo
vt impleatis ceremonias atque iudi/
cia quæ ego hodie ponam in conſpe/
ctu veſtro.

CAPVT XII.

HÆc ſunt pręcępta atq; iu/ A
dicia quæ facere debetis in
terra quam domin⁹ deus
patrum tuorũ daturus eſt
tibi, vt poſſideas eam cunctis diebus
quibus ſuper humũ gradiêris, Sub/
uertite omnia loca in quibus colue/
rũt gentes quas poſſeſſuri eſtis, deos
ſuos ſuper mõtes excelſos & colles,
& ſubter omne lignum frondoſum.
Diſſipate aras earũ, & confringite ſta/
tuas, & lucos igne cõburite, & idôla

cõminuite: disperdite nomina eorũ
de locis illis. Non facietis ita domino
deo vestro, sed ad locum quem elege
rit dominus deus vester de cũctis tri
bubus vestris, vt ponat nomẽ suum
ibi, & habitet in eo, venietis: & offere
tis in loco illo holocausta & victimas
vestras, decimas & primitias manuũ
vestrarum, & vota atq; donaria, pri-
mogenita boum & ouium, & come-
detis ibi in conspectu domini dei ve-
stri, ac lætabimini in cunctis ad quæ
miseritis manum vos & domus ve-
stræ in quibus benedixerit vobis do-
minus de⁹ vester. Non facietis ibi quę
nos hic facimus hodie, singuli quod
sibi rectum videtur. Neq; enim vsq;
in pręsens tempus venistis ad requiẽ,
& possessionem, quã dominus deus
vester daturus est vobis. Transibitis
B Iordanem, & habitabitis in terra quã
dominus deus vester daturus est vo-
bis, vt requiescatis à cunctis hostibus
per circuitũ. & absq; vllo timore ha-
bitetis in loco quem elegerit domin⁹

deus vester, vt sit nomen eius in eo.
Illuc omnia quę præcipio, conferetis
holocausta, & hostias, ac decimas, &
primitias manuum vestrarũ: & quic-
quid præcipuũ est in muneribus quæ
vouistis domino. Ibi epulabimini co
ram domino deo vestro, vos & filij
ac filiæ vestræ, famuli & famulæ atq;
Leuites qui in vrbibus vestris cõmo
ratur: neq; enim habet aliam partem
& possessionẽ inter vos. Caue ne offe
ras holocausta tua in omni loco quẽ
videris: sed in eo quem elegerit domi
nus, in vna tribuum tuarum offeres
hostias, & facies quæcunq; præcipio
tibi. Sin autem comedere volueris, &
te esus carnium delectauerit, occîde
& comede iuxta benedictionem do-
mini dei tui, quam dedit tibi in vrbi-
bus tuis: siue immundum fuerit, hoc
est maculatum & debile: siue mun-
dum, hoc est integrum & sine macu-
la, quod offerri licet, sicut capream &
ceruum comedes, absq; esu dúntaxat
sanguinis, quem super terram quasi E

F aquam effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumẽti, & vini, & olei tui, primogenita armentorum & pecorũ, & omnia quæ voueris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuũ tuarum: ſed coram domino deo tuo comedes ea in loco quem elegerit domin⁹ deus tuus, tu & filius tuus & filia, ſeruus & famula, atque Leuites qui manet in vrbibus tuis: & lætaberis, & reficiêris coram dño deo tuo in cũctis ad quę extenderis manum tuam. Caue ne derelinquas Leuitem in omni tẽpore quo verſaris in terra. Quando dilatauerit dominus deus tuus terminos tuos, Gen.28.c ſicut locutus eſt tibi, & volueris veſci Infra.19.c carnibus quas deſyderat anima tua: locus autem quem elegerit dominus deus tuus, vt ſit nomẽ eius ibi, ſi procul fuerit, occîdes de armentis & pecoribus quæ habueris, ſicut præcępit tibi, & comedes in oppidis tuis, vt tibi placet. Sicut comeditur caprea & ceruus, ita veſceris eis. & mundus &

immundus in commune vescentur:
hoc solum caue ne sanguinem come-
das. sanguis enim eorum pro anima D
est, & idcirco non debes animam co-
medere cum carnibus, sed super ter-
ram fundes quasi aquam, vt bene sit
tibi & filiis tuis post te, cum feceris
quod placet in conspectu dñi. Quæ
autem sanctificaueris & voueris do-
mino, tolles & venies ad locum quẽ
elegerit dominus, & offeres oblatio-
nes tuas carnem & sanguinem super
altare domini dei tui. sanguinem ho-
stiarum fundes in altari: carnibus au-
tem ipse vescêris. Obserua & audi om
nia quæ ego præcipio tibi, vt bene sit
tibi & filiis tuis post te in sempiter-
num, cum feceris quod bonum est &
placitum in cõspectu domini dei tui.
Quãdo disperdiderit dominus deus
tuus ante faciem tuam gẽtes ad quas
ingrediêris possidendas, & possederis
eas, atq; habitaueris in terra earum,
caue ne imiteris eas, postquam te fue
rint introeunte subuersæ, & requiras

ceremonias earum,dicens, Sicut co/
luerunt gentes istæ deos suos, ita &
ego colam. Non facies similiter do/
mino deo tuo. Omnes enim abomi/
nationes quas auersatur dominus fe/
cerunt dijs suis,offerentes filios & fi/
lias,& comburentes igni. Quod præ/
cipio tibi, hoc tãtum facito domino,
nec addas quicquam,nec minuas.

CAPVT XIII.

A SI surrexerit in medio tui
prophetes,aut qui somniũ
vidisse se dicat, & prædixe
rit signum atq; portẽtum,
& euenerit quod locutus est,& dixe/
rit tibi,Eamus & sequamur deos alie
nos quos ignoras & seruiamus eis:
non audies verba prophetæ illius aut
somniatoris,quia tentat vos domin⁹
deus vester,vt palàm fiat vtrum dili
gatis eum an non,in toto corde,& in
tota anima vestra. Dominum deũ ve
strum sequimini, & ipsum timete,&
mãdata illius custodite,& audite vo/
cem eius:ipsi seruietis, & ipsi adhære

bitis. Propheta autem ille aut fictor B
somniorum interficietur, quia locu-
tus est vt vos auerteret à dño deo ve
stro, qui eduxit vos de terra Ægypti,
& redemit vos de domo seruitutis:
vt errare te faceret de via quã præce-
pit dominus deus tuus: & auferes ma
lũ de medio tui. Si tibi voluerit per-
suadere frater tuus filius matris tuæ,
aut filius tuus vel filia, siue vxor quæ
est in sinu tuo, aut amicus quẽ diligis
vt animã tuam, clam dicens, Eamus
& seruiamus diis alienis, quos igno-
ras tu & patres tui cunctarum in cir-
cuitu gentium, quæ iuxta vel procul
sunt, ab initio vsque ad finem terræ:
non acquiescas ei, nec audias, neque
parcat ei oculus tuus, vt miserearis
& occultes eum, sed statim interfici-
es. Sit primum manus tua super eũ, C
& post te omnis populus mittat ma
num. Lapidibus obrutus necabitur,
quia voluit te abstrahere à domino
deo tuo, qui eduxit te de terra Ægy-
pti, de domo seruitutis: vt & omnis
Israel

Israel audiẽs timeat, & nequaquam vltra faciat quippiam huius rei simi-le. Si audieris i vna vrbium tuarum, quas dominus deus tu⁹ dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis tuæ, atque dixerunt, Eamus & seruiamus dijs alienis quos ignoratis: quære solicite, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam: statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, & delebis eam: omniaq; quæ in illa sunt

D vsq; ad pecora, quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, & cum ipsa ciuitate succendes, ita vt vniuersa consumas domino deo tuo, & sit tumulus sempiternus. non ædificabitur amplius, & non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur domin⁹ ab ira furoris sui, & misereatur tui, multipliceteq; te, sicut iurauit

patribus tuis, quando audieris vocē domini dei tui, custodiēs omnia prę cępta eius quæ ego præcipio tibi hodie, vt facias quod placitum est in cōspectu domini dei tui.

CAPVT XIIII.

Filij estote domini dei vestri. Non vos incidetis, nec facietis caluitiū super mortuo, quoniam popul⁹ san- A
Supr.7.a
Infra.26.d ctus es domino deo tuo, & te elegit vt sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus quæ sunt super terram. Ne comedatis quæ immunda
Leui.11.a sunt. Hoc est animal quod comedere debetis, Bouem, & ouem, & caprā, ceruum, & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardum. Omne animal quod in duas partes findit vngulam & ruminat, comedetis. De his autem quę ruminant & vngulam non findūt, hæc comedere non debetis, camelum, leporem, chœrogyliū: quia ruminant, & non diuidunt vngulam, immun-

da erunt vobis. ſus quoq; quoniam
B diuidit vngulam, & nõ ruminat, im
munda erit. carnibus eorum non ve
ſcemini, & cadauera non tangetis.
Hęc comedetis ex omnibus quę mo
rantur in aquis, Quæ habent pennu-
las, & ſquamas, comedite: quæ abſq;
pennulis, & ſquamis ſunt, ne come-
datis, qa immũda ſunt. Oẽs aues mũ
das comedite, immũdas ne comeda
tis, aquilã ſcilicet, & gryphẽ, & haliæ
etũ, ixion, & vulturẽ ac miluũ iuxta
genus ſuũ, & omne coruini generis,
& ſtruthionem ac noctuam & larũ
atq; accipitrem iuxta genus ſuum,
herodium ac cygnum, & ibin ac mer
gulum, porphyrionem & nycticora
cem, onocrotalum, & caradrium, ſin
gula in genere ſuo: vpupam quoque
& veſpertilionem: & omne quod re
ptat & pennulas habet, immundum
erit, nec comedetur. Omne quod mũ
C dum eſt comedite. Quicquid autem
morticinum eſt, ne veſcamini ex eo.
Peregrino qui intra portas tuas eſt,

da vt comedat, aut vende ei: quia tu
populus ſanctus domini dei tui es.
Exo. 23. c Non coques hœdum in lacte matris
&.34.d ſuæ. Decimam partem ſeparabis de
cunctis frugibus tuis quæ naſcuntur
in terra per annos ſingulos, & come
des in cõſpectu domini dei tui in lo
co quem elegerit, vt in eo nomen il-
lius inuocetur, decimã frumenti tui,
& vini, & olei, & primogenita de ar-
mentis & ouibus tuis, vt diſcas time
re dominum deum tuum in omni tẽ
pore. Cum autem longior fuerit via, D
& locus quem elegerit dominus de⁹
tuus, tibiq; benedixerit, nec potue-
ris ad eum hæc cuncta portare, ven-
des omnia & ĩ precium rediges, por
tabisq; manu tua, & proficiſcêris ad
locum quem elegerit dominus deus
tuus: & emes ex eadem pecunia quic
quid tibi placuerit, ſiue ex armentis
ſiue ex ouibus, vinum quoq; & ſice-
ram, & omne quod deſyderat anima
tua: & comedes coram domino deo
tuo, & epulaberis tu & domus tua,

& Leuita qui intra portas tuas est. caue ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimã ex omnibus quæ nascuntur tibi eo tempore, & repones intra ianuas tuas, venietq; Leuites qui aliam nõ habet partem nec possessionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur, vt benedicat tibi dominus deus tuus in cũctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAPVT XV.

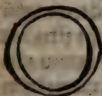
SEptimo anno facies remissionem, quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est domini. A peregrino & aduena exiges: ciuem & propinquum repetendi nõ habebis potestatem. Et omnino indigens, & mendicus nõ erit inter vos: vt benedicat tibi dominus deus tu⁹

in terra quam traditurus est tibi in
possessionem. si tamen audieris vo-
cem domini dei tui, & custodieris v-
niuersa quæ iussit, & quæ ego hodie
præcipio tibi, benedicet tibi, vt polli
citus est. Fœnerabis gētibus multis,
& ipse à nullo accipies mutuum. Do
minaberis nationibus plurimis, & ti
bi nemo dominabitur. Si vnus de fra B
tribus tuis qui morantur intra por-
tas ciuitatis tuæ in terra quam domi
nus deus tu⁹ daturus est tibi, ad pau-
pertatem deuenerit, non obdurabis
cor tuum, nec contrahes manum, sed
aperies eam pauperi, & dabis mutu-
um quo eum indigere perspexeris.
Caue ne forte subrepat tibi impia co
gitatio, & dicas in corde tuo, Appro
pinquat septim⁹ annus remissionis:
& auertas oculos tuos à paupere fra
tre tuo, nolens ei quod postulat, mu
tuum commodare, ne clamet contra
te ad dominum, & fiat tibi in pecca-
tum: sed dabis ei: nec ages quippiam
callide in eius necessitatibus subleuā

dis: vt benedicat tibi dominus deus
tuus in omni tempore, & in cunctis
ad quæ manum miseris. Non deerũt
pauperes in terra habitationis tuæ:
idcirco ego præcipio tibi vt aperias
manum fratri tuo egeno & pauperi,
C qui tecum versatur in terra. Cum ti-
bi venditus fuerit frater tuus Hebræ- Exo. 21. a
us aut Hebræa, & sex annis seruierit Hier. 34. c
tibi, in septimo anno dimittes eum
liberum: & quem libertate donaue-
ris, nequaquam vacuum abire patie-
ris, sed dabis viaticum de gregibus,
& de area & torculari tuo, quib⁹ do-
minus deus tu⁹ benedixerit tibi. Me
mento ꝙ & ipse seruieris in terra Æ
gypti, & liberauerit te dominus de⁹
tuus, & idcirco ego nunc præcipio ti
bi. Sin autem dixerit, Nolo egredi, eo
ꝙ diligat te, & domum tuam, & be-
ne sibi apud te esse sentiat, assumes
subulam, & perforabis aurem ei⁹ in
ianua domus tuæ, & seruiet tibi vs-
que in æternum. ancillæ quoqꝫ simi
liter facies. Non auertas ab eis ocu-

los tuos quando dimiseris eos libe-
ros, quoniam iuxta mercedem mer-
cenarij per sex annos seruiuit tibi, vt
benedicat tibi dominus deus tuus in
cunctis operibus quę agis. De primo D
genitis quae nascuntur in armentis,
& ouib⁹ tuis, quicquid est sexus ma-
sculini sāctificabis, domino deo tuo.
Non operaberis in primogenito bo-
uis, & non tondebis primogenita o-
uium. In cōspectu domini dei tui co
medes ea per annos singulos in loco
quem elegerit dominus, tu & dom⁹
Leui. 22. c tua. Sin autem habuerit maculam, &
Eccle. 35. b vel claudum fuerit vel cęcum, aut in
aliqua parte deforme vel debile, nō
immolabitur domino deo tuo, sed
intra portas vrbis tuę comedes illud:
tam mundus quàm immundus si-
militer vescentur eis quasi caprea,
& ceruo. hoc solum obseruabis vt
sanguinem eorum nō comedas, sed
effundas in terram quasi aquam.

CAPVT XVI.

A
Bserua mēsem nouarum frugum, & verni primū temporis, vt facias phase domino deo tuo: quoniā in isto mense eduxit te dominus de⁹ tuus de Ægypto nocte. Immolabis que phase domino deo tuo de ouib⁹, & de bobus in loco quem elegerit dominus deus tuus, vt habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum. Septem diebus comedes absq; fermento afflictionis panem, quoniam in pauore egressus es de Ægypto: vt memineris diei egressionis tuæ de Ægypto omnibus diebus vitæ tuæ. Non apparebit fermentatum in omnib⁹ terminis tuis septem diebus, & non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo vsque ad mane. Exo. 23. d

B Non poteris immolare phase in qualibet vrbium tuarum, quas domin⁹ deus tuus daturus est tibi, sed in loco quem elegerit dominus deus tu⁹,

vt habitet nomen eius ibi. Immola-
bisq; phase vespere ad solis occasũ,
quando egressus es de Ægypto. &
coques,& comedes ĩ loco quem ele-
gerit dominus deus tuus,maneq; cõ
surgens vades ĩ tabernacula tua. Sex
diebus comedes azyma, & in die se-
ptima, quia collecta est domini dei
tui,non facies opus. Septem hebdo-
madas numerabis tibi ab ea die qua
falcem in segetem miseris, & celebra
bis diem festum hebdomadarum do
mino deo tuo,oblationem spõtaneã
manus tuæ, quam offeres iuxta be-
nedictionem domini dei tui: & epu-
laberis coram domino deo tuo,tu &
filius tuus,& filia tua,&seruus tuus,
& ancilla tua,& Leuites qui est intra
portas tuas,& aduena ac pupillus &
vidua,qui morantur vobiscum in lo
co quẽ elegerit dominus deus tuus,
vt habitet nomen eius ibi:& recorda
beris quoniam seruus fueris in Ægy
pto,custodiesq; ac facies quę tibi prę
cepta sunt. Solẽnitatem quoq; taber C

naculorum celebrabitis per septem
dies quãdo collegeris de area & tor-
culari fruges tuas, & epulaberis in fe
stiuitate tua tu & filius tuus & filia,
& seruus tu⁹ & ancilla, Leuites quo-
que, & aduena, & pupillus ac vidua,
qui intra portas tuas sunt. Septẽ die
bus domino deo tuo festa celebrabis
in loco quẽ elegerit dominus, bene-
dicetq́ tibi dominus deus tuus in cũ
ctis frugibus tuis, & in omni opere
manuum tuarum, erisq́ in lætitia.
Tribus vicibus per annum apparebit
omne masculinum tuum in conspe-
ctu domini dei tui in loco quem ele-
gerit, in solẽnitate azymorum, & in
solennitate hebdomadarum, & in so
D lennitate tabernaculorum. Nõ appa- Exo. 23. b
rebit ante dominum vacuus, sed offe &. 34. c
ret vnusquisq́ secũdum quod habue Eccle. 16 d
rit iuxta benedictionem domini dei
sui, quam dederit ei. Iudices & magi
stros constitues in omnibus portis
tuis, quas dominus deus tuus dede-
rit tibi, per singulas tribus tuas, vt iu

dicent populum iusto iudicio, nec in
sup.ca. 1. c alteram partem declinent. Non acci-
Leui. 19. c pies personam nec munera, quia mu
Exo. 23. a nera excæcant oculos sapientum, &
Eccl. 20, d mutant verba iustorum. Iuste quod
iustum est persequêris, vt viuas, &
possideas terram quam dominus de
us tuus dederit tibi. Non plantabis
lucum, & omnem arborem iuxta al
tare domini dei tui; néc facies tibi at
que constitues statuam, quæ odit do
minus deus tuus.

CAPVT XVII.

A Non immolabis domino
deo tuo, bouem & ouem
in quo ê macula aut quip
piam vitij: quia abomina
tio est domino deo tuo. Cumq; re-
perti fuerint apud te intra vnam por
tarum tuarum, quas dominus deus
tuus dabit tibi, vir aut mulier qui fa-
ciant malum in cõspectu domini dei
tui, & transgrediantur pactum illius
vt vadant & seruiant dijs alienis &
adorent eos, solem & lunam, & om-

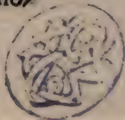
nem militiam cœli, quæ non præcę-
pi, & hoc tibi fuerit nuntiatum, audi
ensq; inquisieris diligenter, & verũ
esse repereris, & abominatio facta est
in Israel: educes virum ac mulierem
qui rem sceleratissimam perpetrarũt
ad portas ciuitatis tuæ, & lapidibus
B obruentur. In ore duorum aut triũ
testium peribit qui interficietur. Ne- Infra. 19 d
mo occidatur vno contra se dicente Matt. 18.b
testimonium. Manus testium prima Ioan. 8.c
interficiet eum, & manus reliqui po 2.Co. 13.a
A puli extrema mittetur: vt auferas ma Ioan. 8.a
lum de medio tui. Si difficile & am-
biguum apud te iudicium esse pro-
spexeris inter sanguinem & sangui-
nem, causam & causam, plagam &
plagam, & iudiciũ intra portas tuas
videris verba variari: surge & ascen-
de ad locum quem elegerit domin⁹
deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Le
uitici generis, & ad iudicem qui fue-
rit illo tempore, quæresq; ab eis. qui
indicabunt tibi iudicij veritatem, &
facies quodcunq; dixerint qui præ-

ſunt loco quem elegerit dominus,&
docuerint te iuxta legem eius ſeque-
risq́ꝫ ſententiam eorum,nec declina
bis ad dextrã,neqꝫ ad ſiniſtram. Qui C
autem ſuperbierit nolens obedire ſa-
cerdotis imperio,qui eo tempore mi-
niſtrat domino deo tuo: ex decreto
iudicis morietur homo ille, & aufe-
res malum de Iſrael: cunctusq́ꝫ po-
pulus audiens timebit, vt nullus de-
inceps intumeſcat ſuperbia. Cum in-
greſſus fueris terram quam domin⁹
deus tuus dabit tibi,& poſſederis eã,
habitaverisq́ꝫ in illa,& dixeris,Con-
ſtituam ſuper me regem, ſicut habẽt
omnes per circuitum nationes:eum
conſtitues quem dominus deus tu⁹
elegerit de numero fratrum tuorũ.
Non poteris alterius gentis hominẽ
regem facere,qui non ſit frater tuus.
Cumq́ꝫ fuerit conſtitutus,non mul- D
tiplicabit ſibi equos,nec reducet po-
pulum in Ægyptum, equitatus nu-
mero ſubleuatus,preſertim cùm do
minus præceperit vobis vt nequaquã

amplius per eandem viam reuertamini. Non habebit vxores plurimas quæ alliciant animum eius, neq; argenti & auri immensa pondera. Post quam autem sederit i solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere dominum deum suum, & custodire verba & ceremonias eius quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neq; declinet, i partem dexteram vel sinistram, vt longo tempore regnet ipse & filij eius super Israel.

CAPVT XVIII.

A NOn habebũt sacerdotes & Leuitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hæreditatem cum reliquo populo Israel: quia sacrificia domini, & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipient de possessio- nũe.18.c d 1.Cor.9.b

ne fratrum suorum. dominus enim
ipse est hæreditas eorum, sicut locu-
Num.18.c tus est illis. Hoc erit iudicium sacer-
dotū à populo, & ab his qui offerunt
victimas, siue bouem, siue ouem im
molauerint, dabūt sacerdoti armum
ac ventriculum, primitias frumenti,
vini, & olei, & lanarum partē ex oui
um tonsione. Ipsum enim elegit do
minus deus tuus de cunctis tribub⁹
tuis, vt stet, & ministret nomini do-
mini dei tui, & ipse & filij eius in sem
piternum. Si exierit Leuites ex vna B
vrbiū tuarum ex omni Israel in qua
habitat, & voluerit venire, desyderās
locum quem elegerit dominus, mini
strabit in nomine domini dei sui, si-
cut omnes fratres eius Leuitæ, qui
stabunt eo tempore coram domino.
Partem ciborum eandē accipiet quā
& cæteri excepto eo quod i vrbe sua
ex paterna ei successione debet. Quā
do ingressus fueris terram quam do
minus deus tuus dabit tibi, caue ne
imitari velis abominationes illarum
gentium:

gentium: nec inueniatur in te qui lu-
stret filium suũ aut filiam, ducens per Leui. 20. d
ignem: aut qui hariolos sciscitetur, & 1. Re. 18. a
obseruet somnia atque auguria, ne sit
maleficus, nec incantator, neque py-
thones cõsulat, nec diuinos, & quæ-
C rat à mortuis veritatem. omnia enim
hæc abominatur dominus, & ꝓpter
istiusmodi scelera delebit eos in in-
troitu tuo. perfectus eris, & absq; ma
cula cũ domino deo tuo. Gentes istæ
quarum possidebis terram, augures
& diuinos audiunt: tu autem à domi
no deo tuo aliter institutus es. Pro- Ioan. 1. g
phetam de gente tua & de fratribus Act. 3. d
tuis sicut me, suscitabit tibi dominus &. 7. e
deus tuꝰ: ipsum audies vt petisti à do
mino deo tuo in Oreb, quando cõcio
congregata est, atq; dixisti, Vltra non Exo. 20. c
audiam vocẽ domini dei mei, & ignẽ
hunc maximum amplius nõ videbo
ne moriar. Et ait dominus mihi. Bene
D omnia sunt locuti, Prophetam susci- Ioan. 1. g
tabo eis de medio fratrum suorũ si-
milem tui, & ponã verba mea in ore

eius, loqueturq́ ad eos omnia quæ
præcępero illi. qui autem verba eius
quæ loquetur in nomine meo, audi-
re noluerit, ego vltor existã. Prophe-
ta autem qui arrogantia deprauatus
voluerit loqui in nomine meo, quæ
ego nõ præcępi illi vt diceret, aut ex D
nomine alienorum deorum, interfi-
cietur. Quòd si tacita cogitatione re-
sponderis, Quomodo possum intel-
ligere verbum quod dominus nõ est
locutus? hoc habebis signum, Quod
in nomine domini propheta ille præ
dixerit, & nõ euenerit, hoc dominus
non est locutus, sed per tumorẽ ani-
mi sui propheta confinxit, & idcirco
non timebis eum.

CAPVT XIX.

CVm disperdiderit dominus A
deus tuus gentes, quarum
tibi traditurus est terrã, &
possederis eam, habitaue-
Nũ c.35.b risq́ in vrbib⁹ eius & in ędibus, tres C
iosue.20.a ciuitates separabis tibi in medio ter-
ræ, quã dominus deus tuus dabit tibi

in possessionem, sternens diligenter
viam, & in tres æqualiter partes totã
terræ tuæ prouinciam diuides, vt ha-
beat è vicino qui propter homicidiũ
profugus est, quò possit euadere. Hęc
erit lex homicidæ fugiẽtis cuius vita
B seruanda est. Qui percusserit proxi-
mum suum nesciẽs, & qui heri & nu-
diustertius nullũ contra eum odium
habuisse cõprobatur, sed abijsse cum
eo simpliciter in syluam ad ligna cæ-
denda, & in succisione lignorum secu-
ris fugerit manum, ferrumq; lapsum
de manubrio amicũ eius percusserit,
& occiderit: hic ad vnam supradicta-
rum vrbium cõfugiet & viuet: ne for-
sitan proximus eius cuius effusus est
sanguis, dolore stimulatus persequa-
tur, & apprehendat eum si lõgior via
fuerit, & percutiat animã eius qui nõ
est reus mortis: quia nullũ contra eũ
qui occisus est, odium prius habuisse
C monstratur. Idcirco præcipio tibi, vt
tres ciuitates æqualis intra se spacij di-
uidas. Cum autem dilatauerit domi-

nus deus tuus terminos tuos, sicut iu
rauit patribus tuis, & dederit tibi cun
ctam terram quã eis pollicitus est (si
tamen custodieris mandata eius, &
feceris quæ hodie præcipio tibi, vt di
ligas dominũ deum tuum, & ambu-
les in vijs eius omni tempore) addes
tibi tres alias ciuitates & supradicta-
rum trium vrbium numerũ duplica-
bis, vt non effundatur sanguis inno-
xius in medio terræ quam dominus
deus tuus dabit tibi possidendam, ne
Nũe.35.c sis sanguinis reus. Si quis autẽ odio
habens proximũ suum insidiatus fue
rit vitæ eius, surgensq; percusserit il-
lum, & mortuus fuerit, fugeritq; ad
vnam de supradictis vrbibus: mittẽt
seniores ciuitatis illius, & arripient
eum de loco effugij, tradentq; in ma-
nu ꝓximi, cuius sanguis effusus est: D
& morietur. Non misereberis eius, &
auferes noxium sanguinẽ de Israel,
vt bene sit tibi. Non assumes, & trans
feres terminos proximi tui quos fixe
runt priores in possessione tua, quam

dominus deus tuus dabit tibi in ter-
ra quam acceperis possidendam. Nō
stabit testis vnus contra aliquē, quic-
quid illud peccati, & facinoris fuerit:
sed in ore duorum aut trium testium Supr.17.b
stabit omne verbum. Si steterit testis Mat.18.b
mendax cōtra hominem, accusans eū Ioan.8.c
præuaricationis, stabunt ambo quo- 2.cor.13.a
rum causa est ante dominum in con- Heb.10.e
spectu sacerdotū & iudicum qui fue-
rint in diebus illis. Cumq; diligentis-
sime perscrutantes inuenerint falsum
testem dixisse contra fratrē suum mē
daciū, reddent ei sicut fratri facere co Dani.13.g
gitauit, & auferes malū de medio tui,
vt audientes cæteri timorem habeāt,
& nequaq; talia audeant facere. Non
misereberis eius, sed animam pro ani Mat.5.F
ma, oculum pro oculo, dentem pro Exo.21.e
D dentem, manum pro manu, pedem pro
pede exiges.

CAPVT XX.

A SI exieris ad bellum contra
hostes tuos, & videris equi
tatus & currus, & maiorē

quàm tu habeas, aduersarij exercitus
multitudinem, nõ timebis eos, quia
dominus deus tuus tecũ est, qui edu
xit te de terra Ægypti. Appropinquã
te autem iam prælio, stabit sacerdos
ante aciem, & sic loquetur ad popu-
lum, Audi Israel: vos hodie cõtra ini
micos vestros pugnam committitis,
non pertimescat cor vestrum, nolite
metuere, nolite cedere, nec formide-
tis eos: quia dominus deus vester in
medio vestri est, & pro vobis contra
aduersarios dimicabit, vt eruat vos
de periculo. Duces quoque per singu
las turmas audiente exercitu procla-
1.Mac.3.g mabũt, Quis est homo qui ędificauit
domum nouã, & non dedicauit eam?
vadat & reuertatur in domum suam,
ne forte moriatur in bello, & ali9 de-
dicet eã. Quis est homo qui plantauit B
vineam, & necdum fecit eam esse cõ-
munem, & de qua vesci omnibus li-
ceat? vadat & reuertatur in domum
suã, ne forte moriatur in bello, & ali9
homo eius fungatur officio. Quis est

homo qui despondit vxorem & non
accepit eá? vadat & reuertatur in do
mum suam, ne forte moriatur in bel
lo, & alius homo accipiat eam. His di
ctis addent reliqua, & loquētur ad po
pulū. Quis est homo formidolosus, Iudi.7.a
& corde pauido? vadat & reuertatur
in domū suam, ne pauere faciat corda
fratrum suorū, sicut ipse timore per-
C territus est. Cum siluerint duces exer
citus, & finē loquendi fecerint, vnus-
quisq; suos ad bellandū cuneos præ-
parabit. Si quando accesseris ad expu
gnandam ciuitatē offeres ei primum
pacē. Si receperit & aperuerit tibi por
tas, cunctus populus qui in ea est, sal-
uabitur, & seruiet tibi sub tributo. Sin
autē fœdus inire noluerit, & cœperit
contra te bellum, oppugnabis eam.
B Cumq; tradiderit dominus deus tu⁹
illā in manu tua, percuties omnē qđ
in ea generis masculini est, in ore gla
dij absq; mulieribus, & infantibus iu
mētis & cæteris quæ in ciuitate sunt.
Omnem prædam exercitui diuides,

& comedes de spolijs hostium tuorum,
quę dominus deus tuus dederit tibi.
Sic facies cunctis ciuitatibus, quę à te
procul valde sunt, & non sunt de his
vrbibus quas in possessionē accęptu-
rus es. De his autem ciuitatibus quæ C
dabuntur tibi, nullū omnino permit-
tes viuere, sed īterficies in ore gladij,
Ethæum videlicet, & Amorrhæū, &
Chananæum, Pherezæum, & Euæū,
& Iebusæum sicut præcępit tibi dn̄s
deus tuus, ne forte doceat vos facere
cūctas abominationes quas ipsi ope-
rati sunt dijs suis, & peccetis in domi
num deum vestrū. Quādo obsederis
ciuitatem multo tēpore, & munitio-
nibus circūdederis vt expugnes eam,
non succîdes arbores de quibus vesci
potest, nec securibus per circuitū de-
bes vastare regionē; quoniam lignū
est, & non homo, nec potest bellantiū
contra te augere numerū. Si qua au-
tem ligna nō sunt pomifera, sed agre
stia & in cæteros apta vsus, succîde &
instrue machinas, donec capias ciui-

tatem quę contra te dimicat.

CAPVT XXI.

A QVando inuētum fuerit in terra quam domin⁹ deus tuus daturus eſt tibi, ho-
minis cadauer occiſi, & ignorabitur cædis reus: egredientur maiores natu, & iudices tui, & metiē
tur à loco cadaueris ſingularū per cir
cuitum ſpacia ciuitatum: & quā vici-
niorē cęteris eſſe perſpexerint, ſenio-
res ciuitatis illius tollent vitulam de armento quę non traxit iugū, nec ter
ram ſcidit vomere, & ducent eam ad vallē aſperā atq; ſaxoſam, quę nunq̃
arata eſt, nec ſementem recępit, & cæ
dent in ea ceruices vitulę, accedentq́;
ſacerdotes filij Leui, quos elegerit do
minus deus tuus vt miniſtrent ei, &
benedicant in nomine eius, & ad ver
bum eorum omne negocium pēdet:
vt quicquid mundum vel immundū
B eſt, iudicetur. Et veniēt maiores natu
ciuitatis illius ad interfectum, laua-
buntq́; manus ſuas ſuper vitulā quæ

in valle percussa est, & dicent. Manus
nostrę nō effuderunt sanguinē hunc,
nec oculi viderunt. propitius esto po A
pulo tuo Israel, quem redemisti do-
mine, & ne reputes sanguinem inno-
centem in medio populi tui Israel. Et
auferetur ab eis reatus sanguinis, tu
autē alienus eris ab innocētis cruore
qui fusus est, cum feceris quod pręcę
pit dominus. Si egressus fueris ad pu
gnam contra inimicos tuos, & tradi-
derit eos dominus deus tuus in ma-
nu tua, captiuosq; duxeris, & videris
in numero captiuorū mulierem pul-
chrā, & adamaueris eam, volueris q;
habere vxorē, introduces eam in do- C
mum tuam. quæ radet cæsariē, & cir
cuncidet vngues, & deponet vestē in
qua capta est, sedensq; in domo tua;
flebit patrem & matrē suam vno mē
se: & postea intrabis ad eā, dormiesq;
cum illa, & erit vxor tua. Si autē po-
stea non sederit animo tuo, dimittes E
eam liberam, nec vendere poteris pe
cunia, nec opprimere per potentiam:

quia humiliasti eã. Si habuerit homo
vxores duas, vnam dilectam & alte-
ram odiosam, genuerit'q; ex eis libe-
ros, & fuerit filius odiosæ primogeni
tus, volueritq; substantiã inter filios
suos diuidere, non poterit filium di-
lectæ facere primogenitũ, & præferre
filio odiosæ, sed filium odiosæ agno-
scet primogenitum, dabitq; ei de his
quæ habuerit cuncta duplicia. iste est
enim principium liberorum eius, &
D huic debentur primogenita. Si genue
rit homo filium cõtumacem & pro-
teruum, qui nõ audierit patris ac ma
tris imperiũ, & coercitus obedire cõ-
tempserit: apprehendent eũ, & ducẽt
ad seniores ciuitatis illius & ad por-
tam iudicij, dicentq; ad eos, Filius no
ster iste proteruus & contumax est,
monita nostra audire contemnit co-
messationibus vacat, & luxuriæ atque
conuiuijs: lapidibus eũ obruet popu-
lus ciuitatis & morietur, vt auferatis
malum de medio vestri, & vniuersus
Israel audiens pertimescat. Quando

peccauerit homo quod morte plectẽ
dum est, & adiudicatus morti appen
sus fuerit in patibulo, nõ permanebit
cadauer eius in ligno, sed in eadẽ die
Gala.3.b sepelietur: quia maledictus à deo est
qui pendet in ligno: & nequaquã conta
minabis terrã tuam quam dñs deus
tuus dederit tibi in possessionem.

CAPVT XXII.

Exo.23.a Non videbis bouem fratris A
tui, aut ouem errantem, &
præteribis: sed reduces fra
tri tuo, etiã si non est pro-
pinquus frater tuus, nec nosti eũ. du-
ces in domum tuam, & erũt apud te
quãdiu quærat ea frater tuus, & reci-
piat. Similiter facies de asino, & de ve
stimẽto, & de omni re fratris tui quæ
perierit, si inueneris eam, ne negligas
quasi alienã. Si videris asinum fratris
tui aut bouẽ cecidisse in via, non de-
spicies, sed subleuabis cũ eo. Non in-
duetur mulier veste virili, nec vir vte
tur veste fœminea. abominabilis enĩ
apud deum est qui facit hæc. Si ambu

ſans per viã, in arbore vel in terra ni-
dum auis inueneris, & matrẽ pullis
vel ouis deſuper incubantẽ, non tene
bis eam cum filijs, ſed abire patieris,
captos tenẽs filios, vt bene ſit tibi, &
B longo viuas tẽpore. Cum ędificaue-
ris domũ nouam, facies murum tecti
per circuitũ, ne effundatur ſanguis in
domo tua, & ſis reus labẽte alio, & in
præceps ruente. Non ſeres vineã tuã
altero ſemine, ne & ſementis quã ſe-
uiſti, & quæ naſcuntur ex vinea, pari-
ter ſanctificentur. Non arabis in boue
ſimul & aſino. Non induêris veſtimẽ
to quod ex lana linoq; cõtextum eſt.
Funiculos in fimbrijs facies per qua- Nũe. 15. d
tuor angulos pallij tui, quo operiris.
Si duxerit vir vxorẽ, & poſtea odio
habuerit eam, quæſieritq; occaſiones
quibus dimittat eam, obijciens ei no
men peſſimũ, & dixerit, Vxorem hãc
accępi, & ingreſſus ad eam nõ inueni
virginem: tollent eam pater & mater
eius, & ferent ſecũ ſigna virginitatis
ei⁹ ad ſeniores vrbis qui in porta ſunt,

&dicet pater. Filiam meã dedi huic C
vxorem, quam quia odit, imponit ei
nomen pessimũ, vt dicat, Non inueni
filiam tuam virginẽ: & ecce hęc sunt
signa virginitatis filiæ meæ. Et expan-
dent vestimentũ coram senioribus ci- I
uitatis, apprehendent'q; senes vrbis il-
lius virum, & verberabunt illũ, con-
demnantes insuper centũ siclis argen-
ti, quos dabit patri puellæ, quoniam
diffamauit nomen pessimũ super vir-
ginem Israel, habebit'q; eam vxorẽ,
& nõ poterit dimittere omnibus die-
bus vitæ suæ. Quòd si verũ est quod
obijcit, & non est in puella inuenta
virginitas, eijciet eam extra fores do-
mus patris sui, & lapidibus obruent
viri ciuitatis illius, & morietur: quo-
niam fecit nefas in Israel, vt fornica-
retur in domo patris sui, & auferes ma
Leui. 20. b lum de medio tui. Si dormierit vir cũ D
vxore alterius, vterq; morietur, id est
adulter & adultera: & auferes malũ
de Israel. Si puellam virginẽ despon
derit vir, & inuenerit eam aliquis in

ciuitate, & concubuerit cum ea, educes vtrūq; ad portam ciuitatis illius, & lapidibus obruētur: Puellam quia non clamauit cum esset in ciuitate: virum quia humiliauit vxoré proximi sui: & auferes malū de medio tui. Sin autem in agro repererit vir puellam quæ desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus: puella nihil patietur, nec est rea mortis, quoniam sicut latro cōsurgit contra fratrem suum, & occîdit animam eius, ita & puella perpessa est. sola erat in agro, clamauit, & nullus affuit qui liberaret eam. Si inuenerit vir puellam virginem, quæ nō habet sponsum, & apprehendens cōcubuerit cum illa, & res ad judicium venerit, dabit qui dormiuit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, & habebit eam vxorem, quia humiliauit illam: non poterit dimittere eā cunctis diebus vitæ suæ. Nō accipiet homo vxorem patris sui, nec reuelabit operimentum eius.

CAPVT XXIII.

NOn intrabit eunuchus at/ A
tritis vel amputatis teſti/
culis, & abſciſo veretro ec
cleſiam domini. Non in/
gredietur Mamzer, hoc eſt de ſcorto
natus, in eccleſiam domini vſque ad
decimam generationem. Ammoni/
tes & Moabites etiam poſt decimam
generationem non intrabunt eccle/
ſiam domini in æternum: quia nolue
neem.13.a runt vobis occurrere cum pane, & a/
qua in via quando egreſſi eſtis de Æ/
Nūe.22.a gypto: & quia conduxerunt contra
te Balaam filium Beor, de Meſopo/
tamia Syriæ, vt malediceret tibi: &
noluit dominus deus tuus audire Ba
laam, vertitq́ʒ maledictionem eius in
benedictionem tuam, eo quòd dili/
geret te. Non facies cum eis pacem,
nec quæras eis bona cunctis diebus
vitæ tuæ in ſempiternum. Non abo/
minaberis Idumęū, quia frater tuus
eſt: nec Ægyptium, quia aduena fuiſti
in terra eius, Qui nati fuerint ex eis,
tertia

tertia generatione intrabunt in eccle
siam domini. Quādo egressus fueris
aduersus hostes tuos in pugnam, cu-
stodies te ab omni re mala. Si fuerit
inter vos homo qui nocturno pollu
tus sit somnio, egredietur extra castra,
& non reuertetur priusquam ad ve-
speram lauetur aqua, & post solis oc
casum regredietur in castra. Habebis
locum extra castra ad quem egredia
ris ad requisita naturæ, gerens paxil
C lum i baltheo. cumq; sederis, fodies
per circuitum, & egesta humo operi-
es quo releuatus es. Dominus enim
deus tuus ambulat in medio castro-
rum, vt eruat te, & tradat tibi inimi-
cos tuos, vt sint castra tua sancta: &
nihil in eis appareat fœditatis, ne de-
relinquat te. Non tradas seruum do-
mino suo qui ad te confugerit. habi-
tabit tecum in loco qui ei placuerit,
& in vna vrbium tuarum requiescet,
ne contristes eum. Nō erit meretrix
de filiabus Israel, nec scortator de fi-
lijs Israel. Non offeres mercedē pro-

ſtibuli, nec precium canis ĩ domo do
mini dei tui, quicquid illud eſt quod A
uouerint: qa abominatio eſt vtrunq;
apud dominum deum tuum. Nõ fœ D
nerabis fratri tuo ad vſuram pecuni-
am, nec fruges nec quamlibet aliam
rem, ſed alieno. Fratri autẽ tuo abſq;
vſura id quo indiget cõmodabis, vt
benedicat tibi dominus deus tuus in
omni opere tuo in terra ad quam in-
Eccés. 5. a gredieris poſſidẽdam. Cum votum
voueris domino deo tuo, non tarda
bis reddere: quia requiret illud do-
minus deus tuus. & ſi morat⁹ fueris
reputabitur tibi in peccatum. Si no-
lueris polliceri, abſque peccato eris.
Quod autem ſemel egreſſum eſt de
labijs tuis, obſeruabis, & facies ſicut
promiſiſti domino deo tuo, & pro-
pria voluntate & ore tuo locutus es.
Ingreſſus vineã proximi tui, come-
de vuas quantũ tibi placuerit, foras
autem ne efferas tecũ. Si intraueris ſe
getem amici tui, frãges ſpicas, & ma
nu conteres, falce autẽ non metes.

CAPVT XXIIII.

A SI accęperit homo vxorē, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eā de domo sua. Cumq; egressa alterū maritum duxerit, & ille quoq; oderit eam, dederitq; ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in vxorem: qa polluta est, & abominabilis facta est coram domino, ne peccare facias terram tuam quam dominus deus tu⁹ tradiderit tibi possidendam. Cum accęperit homo nuper vxorem, nō procedet ad bellum, nec ei quippiam ne
B cessitatis iniungetur publice, sed vacabit absq; culpa domui suæ, vt vno anno lætetur cum vxore sua. Non accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam, quia animam suā apposuit tibi. Si deprehensus fuerit

Matt. 5. b & 19. a Marc. 10. a

homo solicitans fratrem suum de fi-
lijs Israel, & vẽdito eo acceperit pre
cium, iterficietur, & auferes malum
de medio tui. Obserua diligenter ne
incurras plagam lepræ, sed facies quæ
cũq; docuerint te sacerdotes Leuitici
generis iuxta id quod præcepi eis, &
Num. 12. a imple solicite. Mementote quæ fece
rit dominus deus vester Mariæ ĩ via
cum egrederemini de Ægypto. Cum
repetes à proximo tuo rem aliquã,
quam debet tibi, non ingredieris do
mum eius, vt pignus auferas, sed sta- C
bis foris, & ille tibi proferet quod ha
buerit. sin autem pauper est, non per-
noctabit apud te pignus, sed statim
reddes ei ante solis occasum, vt dor-
miens in vestimento suo, benedicat
tibi, & habeas iustitiam coram domi
Leui. 19. c no deo tuo. Non negabis mercedẽ
thobiæ. 4 c indigentis, & pauperis fratris tui si-
ue aduenæ qui tecum moratur in ter
ra & intra portas tuas est: sed eadem
die reddes ei precium laboris sui an-
te solis occasum, quia pauper est, &

ex eo suſtẽtat animam ſuam, nec cla
met contra te ad dominum, & repu-
tetur tibi in peccatum. Non occiden
tur patres pro filijs, nec filij pro patri 4.Re.4.b
bus, ſed vnuſquiſq; pro peccato ſuo 1.pa.25. b
morietur. Non peruertes iudicium Ezec. 18.c
aduenę & pupilli, nec auferes pigno
ris loco viduæ veſtimentum. Memẽ
to q̃ ſeruieris in Ægypto, & eruerit
te dominus deus tuus inde. Idcirco
præcipio tibi vt facias hãc rẽ. Quan-
do meſſueris ſegetem in agro tuo, &
oblitus manipulum reliqueris, non
reuertêris vt tollas illum, ſed adue-
nam & pupillum, & viduam aufer-
re patieris, vt benedicat tibi domin⁹
deus tuus in omni opere manuum
tuarum. Si fruges collegeris oliuarũ,
quicquid remãſerit in arboribus, nõ
reuertêris vt colligas, ſed relinques
aduenæ, pupillo, ac viduæ. Si vinde-
miaueris vineam tuam, nõ colliges
remanentes racemos, ſed cedẽt in v-
ſus aduenæ, pupilli, ac viduæ. Memẽ
to q̃ & tu ſeruieris i Ægypto, & id-

circo præcipio tibi vt facias hanc rē.

CAPVT XXV.

SI fuerit causa iter aliquos A
& interpellauerint iudi-
ces, quem iustum esse per
spexerint, illi iustitiæ pal-
mam dabunt: quem impium, condē
nabunt impietatis. Sin autē eum qui
peccauit dignū viderint plagis, pro-
sternent, & coram se facient verbera-
ri. Pro mensura peccati erit & plaga-
rum modus: ita duntaxat vt quadra-
genarium numerum non excedant,
ne fœde laceratus ante oculos tuos
1. cor. 9. a obeat frater tuus. Non ligabis os bo B
1. Tim. 5. c uis triturantis in area fruges tuas.
Matt. 22. c Quando habitauerint fratres simul,
Mar. 12. b & vnus ex eis absq; liberis mortuus
Luc. 20. d fuerit, vxor defuncti non nubet alte-
ri, sed accipiet eam frater eius, & su-
scitabit semen fratris sui, & primoge-
nitum ex ea filium nomine illius ap-
pellabit, vt non deleatur nomen ei⁹
Ruth. 4. b ex Israel. Sin autem noluerit accipe-
re vxorem fratris sui quæ ei lege de-

betur, perget mulier ad portam ciui-
tatis, & interpellabit maiores natu,
dicetq́;, Non vult frater viri mei su-
scitare semen fratris sui in Israel nec
C me in cōiugem sumere. Statimq́; ac-
cersiri eum facient, & interrogabūt.
Si respōderit, Nolo eam vxorem ac-
cipere, accedet mulier ad eum coram
senioribus, & tollet calciamētum de
pede eius, spuetq́; in faciem illius, &
dicet Sic fiet homini qui nō ædificat
domum fratris sui. Et vocabitur no-
men illius in Israel, Domus discalcia
ti. Si habuerint inter se iurgium viri
duo, & vnus contra alterū rixari cœ
perit: volensq́; vxor alterius eruere
virum suum de manu fortioris, mi-
seritq́; manum, & apprehenderit ve
renda eius, abscindes manum illius,
nec flectêris super eā vlla misericor-
D dia. Non habebis in sacculo diuersa
pondera, maius & minus: nec erit in
domo tua modius maior & minor.
pondus habebis iustum & verum, &
modius æqualis, & verus erit tibi: vt

multo viuas tempore super terram quam dominus deus tuus dederit ti bi. abominatur enim dominus eum qui facit hæc, & auersat omnem iniu

Exo.17.a ſtitiam. Meměto quæ fecerit tibi A/ malech in via quando egrediebaris ex Ægypto, quomodo occurrerit ti/ bi, & extremos agminis tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit, quando tu eras fame, & labore confectus, & non ti/ muerit deum. Cum ergo dominus deus tuus dederit tibi requiē, & ſub/ iecerit cunctas per circuitū nationes in terra quam tibi pollicitus eſt, de/ lebis nomen eius ſub cœlo. Caue nę obliuiſcaris.

CAPVT XXVI.

Vmq; intraueris terram quam dominus deus tu⁹ tibi daturus eſt poſſiden/ dam, & obtinueris eam, atq; habitaueris in ea, tolles de cun/ ctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergesq; ad locum quem dominus deus tuus elegerit, vt ibi in A

uocetur nomen eius: accedesq; ad sa
cerdotem qui fuerit in diebus illis, &
dices ad eum. Profiteor hodie coram
domino deo tuo, q ingressus sum in
terram pro qua iurauit patribus no-
B stris vt daret eam nobis. Suscipiesq;
sacerdos cartallum de manu tua, po
net ante altare domini dei tui, & lo-
quêris in conspectu domini dei tui,
Syrus persequebatur patrem meum,
qui descendit in Ægyptum, & ibi pe-
regrinatus est i paucissimo numero,
creuitq; in gentem magnam ac robu
stam & infinitæ multitudinis. Affli-
xeruntq; nos Ægyptij, & persecuti
sunt imponentes onera grauissima:
C & clamauimus ad dominum deum
patrum nostrorũ, qui exaudiuit nos,
& respexit humilitatem nostram, &
laborẽ, atq; angustias: & eduxit nos
de Ægypto in manu forti, & brachio
extento, in ingenti pauore, in signis
atq; portentis, & introduxit ad locũ
istum, & tradidit nobis terram lacte
C & melle manantem. Et idcirco nunc

offero primitias frugum terrę quam
dominus deus dedit mihi. Et dimit-
tes eas in conspectu domini dei tui:
& adorato domino deo tuo, epula-
beris in omnibus bonis quæ domi-
nus deus tuus dederit tibi, & domui
tuæ, tu & Leuites, & aduena qui te-
cum est. Quando compleueris deci-
mam cũctarum frugum tuarum, an-
no decimarum tertio dabis Leuitę &
aduenæ, & pupillo & viduæ, vt co-
medant intra portas tuas, & saturen-
tur: loquerisq; in conspectu domini
dei tui, Attuli quod sanctificatum est
de domo mea, & dedi illud Leuitæ,
& aduenæ, & pupillo ac viduę, sicut
iussisti mihi. Non præteriui mandata D
tua, nec sum oblitus imperij tui. Non
comedi ex eis in luctu meo, nec sepa
raui ea in qualibet immunditia, nec
expendi ex his quicquam in re fune-
bri. Obediui voci domini dei mei, &
Esa.63.d feci omnia sicut præcępisti mihi. Re-
baruch.2 d spice de sanctuario tuo, & de excelso
cœlorum habitaculo, & benedic po-

populo tuo Israel,& terræ quam dedi-
sti nobis,sicut iurasti patrib⁹ nostris,
terræ lacte & melle mananti. Hodie
dominus deus tuus præcępit tibi vt
facias mandata hæc, atq; iudicia, vt
custodias & impleas ex toto corde
tuo,& ex tota anima tua.Dominum
elegisti hodie,vt sit tibi deus, & am-
bules in viis eius, & custodias cere-
monias illius,& mandata atq; iudi-
cia,& obedias eius imperio.En domi- Sup.7.a
nus elegit te hodie, vt sis ei populus
peculiaris,sicut locutus est tibi:& cu
stodias omnia præcępta illius, & fa-
ciet te excelsiorem cunctis gentibus
quas creauit in laudem,& nomen,&
gloriam suam,vt sis populus sanct⁹
domini dei tui,sicut locutus est.

CAPVT XXVII.

A PRæcępit autẽ Moyses &
seniores populo Israel,di
censes. Custodite omne
mandatum quod præci-
pio vobis hodie.Cũq; transieris Ior iosue. 4.a
danem in terram quã dominus deus

tuus dabit tibi, eriges ingentes lapi-
des, & calce leuigabis eos, vt possis
in eis scribere omnia verba legis hu-
ius, Iordane transmisso, vt introeas
terram quam dominus deus tuus da
bit tibi, terram lacte & melle manan
tem, sicut iurauit patribus tuis. Quã
do ergo transieritis Iordanem, erigi
te lapides quos ego hodie præcipio
tibi, in mõte Hebal, & leuigabis eos
Exo. 20. d calce: & ædificabis ibi altare domino
Iosue. 8. f deo tuo de lapidibus quos ferrũ non
tetigit, & de saxis informibus & im-
politis, & offeres super eo holocau-
sta domino deo tuo, & immolabis
hostias pacificas, comedesq; ibi, & e-
pulaberis coram domino deo tuo. Et B
scribes super lapides omnia verba le
gis huius plane & lucide. Dixeruntq;
Moyses & sacerdotes Leuitici gene-
ris ad omnem Israelem. Attende, &
audi Israel, Hodie factus es populus
domini dei tui. audies vocem eius, &
facies mandata atque iustitias quas
ego præcipio tibi. Præcepitq; Moy-

ſes populo in die illo, dicens. Hi ſta/
bunt ad benedicendum domino ſu/
per montem Garizim, Iordane trāſ
miſſo, Symeō, Leui, Iudas, Iſſachar
Ioſeph, & Beniamin. Et e regione iſti
ſtabunt ad maledicendum in monte
Hebal, Ruben, Gad & Aſer, & Zabu/
C lon, Dan & Neptalim. Et pronuncia/
bunt Leuitę, dicetq; ad omnes viros
Iſrael excelſa voce, Maledictus ho/ Dani.9.c.
mo qui facit ſculptile & cōflatile abo
minationem domini, opus manuū
artificum, ponitq; illud in abſcondi/
to. Et reſpondebit omnis populus, &
dicet, Amen. Maledictus qui non ho
norat patrem ſuum, & matrem ſuā.
Et dicet omnis populus, Amen. Ma/
ledictus qui transfert terminos pro/
ximi ſui. Et dicet omnis populus, A/
men. Maledictus qui errare facit cæ/
cum in itinere. Et dicet omnis popu
lus, Amen. Maledictus qui peruertit
iudicium aduenæ, pupilli, & viduæ.
Et dicet omnis populus, Amen. Ma/
ledictus qui dormit cū vxore patris

ſui, & reuelat operimentum lectuli
eius. Et dicet omnis populus, Amẽ.
Maledict⁹ qui dormit cum omni iu-
mẽto. Et dicet omnis populus. Amẽ.
Maledictus qui dormit cum ſorore C
ſua filia patris ſui, vel matris ſuæ. Et
dicet omnis populus, Amen. Maledi
ctus qui dormit cum ſocru ſua. Et di
cet omnis populus, Amen. Maledi-
ctus qui clàm percuſſerit proximum
ſuum. Et dicet omnis populus, Amẽ.
Maledictus qui dormit cum vxore
proximi ſui. Et dicet omnis popul⁹,
Amen. Maledictus qui accipit mune
ra, vt percutiat animam ſanguinis in
nocẽtis. Et dicet omnis populus, A-
Gala. 3. b men. Maledictus qui non permanet
in ſermonibus legis huius, nec eos
opere perficit. Et dicet omnis popu-
lus, Amen.

CAPVT XXVIII.

SI autem audieris vocem A
domini dei tui, vt facias
atq; cuſtodias omnia mã
data eius quæ ego præci-

pio tibi hodie, faciet te dominus de⁹
tuus excelſiorẽ cunctis gẽtibus quæ
verſantur in terra. venientq́ꝫ ſuper te
vniuerſæ benedictiones iſtę, & appre
hendent te, ſi tamen præcępta ei⁹ au
dieris, Benedictus tu in ciuitate, & be
nedictus in agro. Benedictus fructus
ventris tui, & fructus terræ tuæ, fru-
ctusq́ꝫ iumentorum tuorum, greges
armentorum tuorum, & caulæ ouiũ
tuarum. Benedicta horrea tua, & be-
nedictæ reliquiæ tuæ. Benedictus e-
ris ingrediens & egrediens. Dabit do
minus inimicos tuos qui conſurgẽt
aduerſum te, corruentes in conſpe-
ctu tuo. per vnam viam venient con
tra te, & per ſeptẽ fugient à facię tua.
Emittet dominus benedictionem ſu
per cellaria tua, & ſuper omnia ope-
ra manuum tuarum, benedicetq́ꝫ ti-
bi in terra quam accęperis. Suſcitabit
te dominus ſibi in populum ſanctũ,
ſicut iurauit tibi, ſi cuſtodieris man-
data domini dei tui, & ambulaueris
in vijs eius. Videbuntq́ꝫ omnes terra

rum populi, quod nomen domini inuo
catum sit super te, & timebunt te. A-
bundare te faciet dominus omnibus
bonis, fructu vteri tui, & fructu iumē
torum tuorum, fructu terræ tuę quā
iurauit dominus patribus tuis vt da
ret tibi. Aperiet dominus thesaurum
suum optimum cœlum, vt tribuat
pluuiam terræ tuæ in tempore suo:
benedicetque cunctis operibus manu-
um tuarum. Et fœnerabis gentibus B
multis, & ipse à nullo fœnus accipi-
es. Constituet te dominus deus tuus
in caput, & non in caudā: & eris sem
per supra, & non subter, si tamen au
dieris mandata domini dei tui quæ
ego præcipio tibi hodie, & custodie-
ris & feceris, ac non declinaueris ab
eis nec ad dexteram nec ad sinistrā,
nec secutus fueris deos alienos: neque
Leui. 26.b colueris eos. Quòd si audire nolue-
thren. 2.f ris vocem domini dei tui, vt custodi
Mala. 2.a as & facias omnia mandata eius &
Baruc. 1. d ceremonias quas ego præcipio tibi
hodie, venient super te omnes male-
dictiones

dictiones istæ, & apprehẽdent te. Maledictus eris in ciuitate; maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.
B Mittet dominus super te famẽ & esuriem, & increpationẽ in omnia opera tua quæ tu facies, donec cõterat te & perdat velociter, propter adinuentiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. Adiungat tibi dominus pestilentiam, donec consumat te de terra ad quam ingrediêris possidẽdam. Percutiat te dominus egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aere corrupto ac rubigine, & persequatur donec pereas. Sit cœlum quod supra te est, æneum: & terra quam calcas, ferrea. Det dominus imbrem terræ tuæ puluerem, & de cœlo descẽdat super
C te cinis, donec cõteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes tuos,

& per vnam viam egrediaris contra
eos, & per ſeptem fugias, & diſperga-
ris per omnia regna terræ. ſitq́ꝫ cada-
uer tuum in eſcam cunctis volatilibꝰ
cœli & beſtijs terræ, & non ſit qui abi
gat. Percutiat te dominus vlcere Ægy
pti, & partem corporis per quam ſter
cora digeruntur, ſcabie quoqꝫ & pru-
rigine, ita vt curari nequeas. Percutiat
te dominus amentia & cæcitate ac fu
rore mẽtis, & palpes in meridie ſicut
palpare ſolet cæcus in tenebris, & nõ
dirigas vias tuas. Omniq́ꝫ tẽpore ca-
lumniã ſuſtineas, & opprimaris vio-
lentia, nec habeas qui liberet te. Vxo-
rem accipias, & alius dormiat cũ ea.
Domũ ædifices, & non habites in ea.
Plantes vineam, & nõ vindemies eã.
Bos tuus immoletur coram te, & nõ
comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur D
in cõſpectu tuo, & non reddatur tibi.
Oues tuæ dentur inimicis tuis, & nõ
ſit qui te adiuuet. Filij tui & filiæ tuæ
tradantur alteri populo videntibus
oculis tuis, & deficientibus ad cõſpe-

ctum eorum tota die, & non fit forti
tudo in manu tua. Fructus terrę tuę,
& omnes labores tuos comedat po-
pulus quem ignoras, & sis semper ca
lumniam sustinens, & oppressus cun
ctis diebus, & stupens ad terroré eo-
rum quæ videbunt oculi tui. Percu-
tiat te dominus vlcere pessimo in ge-
nibus & in suris, sanariq́; nõ possis à
planta pedis vsq; ad verticem tuum.
Ducetq́; te dominus, & regem tuum
quem constitueris super te, in gẽtem
quam ignoras tu & patres tui: & ser-
uies ibi dijs alienis ligno & lapidi, &
eris perditus, in prouerbium ac fabu-
lam omnibus populis, ad quos te in-
troduxerit dominus. Semetem mul- Mich. 6. d
tam iacies in terram, & modicum cõ Agg. 1. b
gregabis, quia locustę deuorabũt om
D nia. Vineam plantabis & fodies, & vi
nũ non bibes, nec colliges ex ea quip
piam, quoniam vastabitur vermibus.
Oliuas habebis in omnibus terminis
tuis, & non vngẽris oleo, quia deflu-
ent & deperibunt. Filios generabis &

filias, & non fruêris eis, quoniam dú
centur in captiuitatem. Omnes arbo-
res tuas & fruges terrę tuę rubigo cõ
ſumet. Aduena qui tecum verſatur in
terra, aſcendet ſuper te, eritq́ʒ ſubli-
mior: tu autem deſcendes, & eris in-
ferior. Ipſe fœnerabit tibi, & tu non E
fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu
eris in caudã. Et venient ſuper te om
nes maledictiones iſtę, & perſequen-
tes apprehendent te, donec intereas:
quia non audiſti vocem domini dei
tui, nec ſeruaſti mandata eius & cere
monias quas præcępit tibi. Et erunt
in te ſigna atque prodigia, & in ſemi
ne tuo vſqʒ in ſempiternum, eo quòd
nõ ſeruieris domino deo tuo in gau-
dio, cordisq́ʒ lætitia, propter rerum
omnium abũdantiam. Seruies inimi
co tuo quem emittet tibi dominus,
in fame & ſiti & nuditate, & omni pe
nuria, & ponet iugum ferreum ſuper
ceruicem tuam, donec te cõterat. Ad-
ducet dominus ſuper te gentẽ de lon
ginquo, & de extremis terræ finibus

in ſimilitudinẽ aquilæ volantis cum
impetu, cuius linguã intelligere non
poſſis, gentem procaciſſimã, quę non
deferat ſeni, nec miſereatur paruuli;
& deuoret fructum iumẽtorum tuo-
rum, ac fruges terræ tuæ, donec inte-
E reas, & non relinquat tibi triticum,
vinum, & oleum, armenta boum &
greges ouium, donec te diſperdat &
cõterat in cunctis vrbibus tuis, & de-
ſtruantur muri tui firmi atque ſubli-
mes, in quibus habebas fiduciam in
I omni terra tua. Obſideberis intra por
tas tuas in omni terra quã dedit tibi
dominus deus tuus: & comedes fru-
ctum vteri tui, & carnes filiorũ tuo-
rum & filiarum tuarum, quas dede-
rit tibi dominus deus tuus in angu-
ſtia & vaſtitate qua opprimet te ho-
ſtis tuus. Homo delicatus in te, & lu-
xurioſus valde inuidebit fratri ſuo, &
vxori quæ cubat in ſinu ſuo, ne det
eis de carnibus filiorum ſuorũ quas
comedet, eo quòd nihil aliud habeat
in obſidione & penuria qua vaſtaue-

rint te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier & delicata quæ super terram ingredi nō valebat: nec pedis vestigium figere propter mollitiem & teneritudinem nimiam, inuidebit viro suo qui cubat in sinu eiꝰ super filij & filiæ carnibus, & illuuie secundinarū quę egrediuntur de medio feminū eius, & super liberis qui eadem hora nati sunt. comedēt enim eos clàm propter rerum omnium penuriam, in obsidione & vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris, & feceris omnia verba legis huius quę scripta sunt in hoc volumine, & timueris nomen eius gloriosum & terribile, hoc est dominū deum tuum, augebit dominus plagas tuas, & plagas seminis tui, plagas magnas & perseuerantes, infirmitates pessimas & perpetuas, & cōuertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, & adhęrebunt tibi. Insuper & vniuersos lāguores, & G plagas quę non sunt scriptę in volu-

mine legis huius, inducet dominus
super te, donec te cõterat: & remane-
bitis pauci numero, qui prius eratis
sicut astra cœli prę multitudine: quo
niam nõ audistis vocem domini dei
vestri. Et sicut ante lętatus est domi-
nus super vos, bene vobis faciẽs vós
que multiplicans: sic lętabitur dispergens vos atq; subuertens, vt auferamini de terra ad quã ingredimini pos
sidendam. Disperget te dominus in
omnes populos à summitate terrę vs
que ad terminos eius, & seruies ibi dijs
alienis quos & tu ignoras & patres
tui, lignis & lapidibus. In gentibus
quoq; illis non quiesces, neq; erit re-
quies vestigio pedis tui. Dabit enim
tibi dominus ibi cor pauidum, & de-
ficientes oculos, & animam consum-
ptam mœrore, & erit vita tua quasi
pendẽs ante te. Timebis nocte & die,
& non credes vitę tuę. Mane dices,
Quis mihi det vesperum? & vespere,
Quis mihi det mane? propter cordis
tui formidinẽ, qua terreberis, & pro-

pter ea quę tuis videbis oculis. Re/
ducet te dominus classibus in Ægy/
ptum per viam de qua dixit tibi, vt
eam amplius non videres. Ibi ven/
dêris inimicis tuis in seruos & ancil/
las, & non erit qui emat.

CAPVT XXIX.

HÆc sunt verba fœderis, quę A
pręcępit dominus Moysi,
vt feriret cum filijs Israel
in terra Moab, pręter illud
Exo,19.a fœdus quod cum eis pepigit in Oreb.
Vocauitq; Moyses omnem Israel, &
dixit ad eos. Vos vidistis vniuersa
quę fecit dominus corã vobis in ter/
ra Ægypti Pharaoni, & omnibus ser
uis eius, vniuersęq; terrę illius, tenta
tiones magnas quas viderunt oculi
tui, signa illa portentaq; ingentia: &
non dedit vobis dominus cor intel/
ligens, & oculos videntes, & aures
quę possint audire vsq; in pręsentem
diem. Adduxit vos quadraginta an/
Supra,8.a nis per desertum, non sunt attrita ve/
stimenta vestra, nec calceamenta pe/

dum vestrorum vetustate cōsumpta
B sunt. Panem non comedistis, vinum
& siceram nō bibistis, vt sciretis quia
ipse est dominus deus vester, & ve-
nistis ad hunc locum. Egressusq; est Supra.3.a
Seon rex Esebon, & Og rex Basan oc
currentes nobis ad pugnā. & percus-
A simus eos, & tulimus terram eorū,
ac tradidimus possidēdam Ruben &
Gad, & dimidiæ tribui Manasse. Cu-
stodite ergo verba pacti huius & im-
plete ea, vt intelligatis vniuersa quæ
facitis. Vos statis hodie cuncti coram
domino deo vestro, principes vestri
& tribus ac maiores natu, atque do-
ctores, omnis populus Israel, liberi
& vxores vestræ & aduenæ qui tecū
morantur in castris: exceptis ligno-
rum cæsoribus, & his qui comportāt
aquas, vt transeas in fœdere domini
dei tui, & in iureiurando quod hodie
dominus deus tuus percutit tecum,
vt suscitet te sibi in populum, & ipse
sit dominus deus tuus sicut locutus
est tibi, & sicut iurauit patribus tuis

Abraham, Isaac, & Iacob. Nec vobis solis ego hoc fœdus ferio, & hæc iuramenta confirmo, sed cunctis præsentibus & absentibus. (Vos enim nostis quomodo habitauerimus in terra Ægypti, & quomodo trāsierimus per medium nationū, quas transeuntes vidistis abominationes & sordes, id est idôla eorum lignum & lapidē, argentum & aurum quæ colebant.) Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor auersum est hodie à domino deo vestro, vt vadat & seruiat diis illarum gētium, & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinem. Cumq; audierit verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo dicēs. Pax erit mihi, & ambulabo in prauitate cordis mei. & assumat ebria sitientē, & dominus non ignoscat ei. sed tunc quāmaxime furor eius fumet & zelus contra hominem illum, & sedeant super eum omnia maledicta quæ scripta sunt in hoc volumine; & deleat dominus nomē

eius sub cœlo, & consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta maledictiones quæ in libro legis huius ac fœderis continen-
D tur. Dicetq; sequens generatio, & filij qui nascentur deinceps, & peregrini qui de longe venerint videntes plagas terræ illius, & infirmitates quibus eam afflixerit dominus sulphure, & salis ardore comburens, ita vt
ultra non feratur, nec virens quippiã germinet in exemplum subuersionis
Sodomę & Gomorrhę, Adamę & Seboim, quas subuertit dominus in ira & in furore suo: & dicent omnes gentes, Quare sic fecit domin⁹ terrę huic? quæ est hæc ira furoris eius immensa? Et respondebunt, Quia dereliquerunt pactum domini quod pepigit cũ patribus eorum, quando eduxit eos de terra Ægypti, & seruierũt dijs alienis, & adorauerunt eos quos nesciebant, & quibus non fuerant attributis: idcirco iratus est furor domini cõtra terram istam, vt induceret super

Gen. 19.e
3.Re.9.b
Hier.22.c

eam omnia maledicta, quę in hoc vo-
lumine scripta sunt, & eiecit eos de
terra sua in ira & in furore, & in indi-
gnatione maxima, proiecitq; in terrā
alienam sicut hodie cōprobatur. Ab-
scōdita, domino deo nostro: quæ ma
nifesta sunt nobis & filijs nostris vsq;
in sempiternum, vt faciamus vniuer-
sa legis huius.

CAPVT XXX.

Vm ergo venerint super te A
Psa. 105. d omnes sermones isti, bene-
dictio, siue maledictio quā
proposui in conspectu tuo,
& ductus pœnitudine cordis tui in
vniuersis gentibus, in quas disperse-
rit te dominus deus tuus, & reuersus
fueris ad eum, & obedieris eius im-
perijs, sicut ego hodie pręcipio tibi cū
filijs tuis in toto corde tuo, & in tota
anima tua: reducet te dominus deus
tuus de captiuitate tua, ac miserebi-
tur tui, & rursum congregabit te de
cūctis populis in quos te ante disper-
sit. Si ad cardines cœli fueris dissipa-

tus, inde te retrahet dñs deus tuus, & 2. Macha.
assumet atq; introducet in terrã quã 1. f & 2. c
possederunt patres tui, & obtinebis
eã, & benedicens tibi maioris numeri
te esse faciet, quàm fuerint patres tui.
B Circuncîdet dominus deus tuus cor
tuũ, & cor seminis tui, vt diligas do-
minum deum tuũ ex toto corde tuo,
& in tota anima tua, vt possis viuere.
Omnes autem maledictiones has cõ
uertet sup inimicos tuos, & eos qui
oderunt te, & persequũtur. Tu autem
reuertêris, & audies vocem domini
dei tui, faciesq; vniuersa mãdata quæ
ego præcipio tibi hodie, & abundare
te faciet dominus deus tuus in cũctis
operibus manuum tuarum, in sobo-
le vteri tui, & in fructu iumentorum
tuorum, in vbertate terræ tuæ, & in
rerum omnium largitate. Reuertetur
enim dominus, vt gaudeat super te
in omnibus bonis, sicut gauisus est in
patribus tuis, si tamen audieris vo-
cem domini dei tui, & custodieris prę
cępta eius & ceremonias quæ in hac

lege ſcripta ſunt, & reuertaris ad do-
minum deum tuũ in toto corde tuo,
Ro.10.b & in tota anima tua. Mandatum hoc
quod ego præcipio tibi hodie, non ſu-
pra te eſt, neque procul poſitum, nec
in cœlo ſitum, vt poſſis dicere, Quis
noſtrum valet ad cœlum aſcendere,
vt deferat illud ad nos, vt audiamus,
atq; opere compleamus? Neq; trans
mare poſitum vt cauſeris, & dicas,
Quis è nobis poterit tranſfretare ma-
re, & illud ad nos vſque deferre, vt
poſſimus audire & facere quod præ-
ceptũ eſt? Sed iuxta te eſt ſermo val-
de in ore tuo & in corde tuo, vt fa-
cias illũ. Conſydera quòd hodie pro- D
poſuerim in conſpectu tuo vitam &
bonum, & econtrario mortem & ma-
lum, vt diligas dominum deum tuũ,
& ambules in vijs eius, & cuſtodias
mandata illius ac ceremonias atque
iudicia, & viuas, atq; multiplicet te,
benedicatq; tibi in terra ad quam in-
gredieris poſſidendam. Si autẽ auer-
ſum fuerit cor tuum, & audire nolue

ris, atque errore deceptus adoraueris
deos alienos & seruieris eis, prædico
tibi, hodie quòd pereas, & paruo tem
pore moreris in terra ad quam Ior-
dane transmisso ingrederis possiden-
dam. Testes inuoco hodie cœlũ & ter
ram, quòd proposuerim vobis vitã
& bonum, benedictionem & maledi
ctionem. Elige ergo vitam, vt & tu vi
uas, & semen tuum, & diligas domi-
num deum tuum, atq; obedias voci
eius, & illi adhæreas (ipse est enim vi
ta tua & lõgitudo dierum tuorum)
vt habites in terra pro qua iurauit do
minus patribus tuis Abraham Isaac,
D & Iacob, vt daret eam illis.

CAPVT XXXI.

A ABijt quoq; Moyses, & lo-
cutus est omnia verba hæc
ad vniuersum Israel, & di
xit ad eos. Centum vigin
ti annorum sum hodie, non possum
vltra egredi & ingredi, presertim cũ
& dominus dixerit mihi, Non tran- Supra. 3.
sibis Iordanem istum. Dominus er- Nũ. 27. e

go deus tuus trāsibit ante te. ipse de/
lebit omnes gentes has in conspectu
tuo, & possidebis eas. Et Iosue iste
transibit ante te, sicut locutus est do/
minus. Facietq; dominus eis sicut fe
cit Seon & Og regibus Amorrhæo/
rum, & terræ eorum; delebitq; eos.
Cum ergo & hos tradiderit vobis, si/
militer facietis eis, sicut præcepi vo/
Supra.7.a bis. Viriliter agite, & confortamini.
Nolite timere, nec paueatis ad cōspe
ctum eorū: quia dominus deus tuus
ipse est ductor tuus, & non dimittet,
nec derelinquet te. Vocauitq; Moy/ B
ses Iosue, & dixit ei coram omni If/
rael, Confortare, & esto robustus. tu
enim introduces populū istum in ter
ram quam daturum se patribus eo/
rum iurauit dominus, & tu eam sor/
te diuides. Et dominus qui ductor est
vester, ipse erit tecum, non dimittet,
nec derelinquet te. noli timere, nec
paueas. Scripsit itaq; Moyses legem
hanc, & tradidit eam sacerdotibus fi/
lijs Leui, qui portabant arcam fœde/
ris dñi,

ris domini, & cunctis senioribus Is-
C rael. Præcepitq; eis, dicens. Post se-
ptem annos anno remissionis in so-
lennitate tabernaculorum conueni-
entibus cunctis ex Israel, vt appare-
ant in conspectu domini dei tui in lo
co quem elegerit dominus: leges ver
ba legis huius coram omni Israel, au
dientib⁹ eis, & in vnum omni popu-
lo congregato tam viris quàm mu-
lieribus, paruulis & aduenis qui sunt
intra portas tuas, vt audiẽtes discãt,
& timeant dominum deum vestrũ,
& custodiant, impleantq; omnes ser
mones legis huius. filij quoq; eorum
qui nunc ignorant, vt audire possint,
& timeant dominum deum suum cũ
ctis diebus quibus versantur in terra
ad quam vos Iordane trãsmisso per
D gitis obtinendam. Et ait dominus ad
Moysen. Ecce propè sunt dies mor-
tis tuæ, voca Iosue, & state in taber-
naculo testimonij, vt præcipiam ei.
Abierunt ergo Moyses & Iosue, &
steterunt in tabernaculo testimonij,

apparuitq; dominus ibi in columna
nubis quæ stetit in introitu taberna-
culi. Dixitq; dominus ad Moysen.
Ecce tu dormies cum patribus tuis,
& populus iste consurgens fornica-
bitur post deos alienos in terra ad
quam ingredietur vt habitet in ea: ibi
derelinquet me, & irritum faciet fœ-
dus quod pepigi cum eo. Et irascetur
furor meus contra eum in die illo, &
derelinquam eum, & abscondam fa-
ciem meam ab eo, & erit in deuora-
tionem. Inuenient eum omnia ma- E
la & afflictiones, ita vt dicat in illo
die, Vere, quia non est deus mecum,
inuenerũt me hæc mala. Ego autem
abscondam, & cælabo faciem meam
in die illo propter omnia mala quæ
fecit, quia secutus est deos alienos.
Nunc itaque scribite vobis canticum
istud, & docete filios Israel, vt me-
moriter teneant & ore decantent, &
sit mihi carmẽ istud pro testimonio
inter filios Israel. Introducam enim
eum in terram pro qua iuraui patri-

bus eius lacte & melle manantem. Cúq; comederint & saturati crassíq; fuerint, auertentur ad deos alienos, & seruient eis: detrahentq; mihi, &
F irritum facient pactum meum. Postquam inuenerint eum mala multa & afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit obliuio ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius quæ facturus sit hodie antequam introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum. Scripsit quoq; Moyses canticum, & docuit filios Israel. Præcepitq; dominus Iosue filio Nun, & ait, Confortare, & esto robustus: tu enim introduces filios Israel in terram quam pollicitus sum, & ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atque compleuit, præcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis domini di-
G cens. Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis domini dei vestri, vt sit ibi contra te in testi-

monium. Ego enim ſcio contentio-
nem tuam, & ceruicem tuam duriſſi
mam. Adhuc viuente me, & ingredi
ente vobiſcum, ſemper contentioſe
egiſtis contra dominum: quanto ma
gis, cum mortuus fuero? Congrega-
te ad me omnes maiores natu per tri
bus veſtras atq; doctores, & loquar
audientibus eis ſermones iſtos, & in
uocabo contra eos cœlum & terrã.
Noui enim q̃ poſt mortem meã ini-
que agetis, & declinabitis cito de via
quam præcepi vobis, & occurrẽt vo
bis mala in extremo tempore, quan
do feceritis malum in conſpectu do-
mini, vt irritetis eum per opera ma-
nuum veſtrarum. Locutus eſt ergo
Moyſes audiente vniuerſo cœtu Iſ-
rael verba carminis huius, & ad finẽ
vſque compleuit.

CAPVT XXXII.

AVdite cœli quæ loquor, A
audiat terra verba oris
mei. Concreſcat in pluuiã
doctrina mea, fluat vt ros

eloquium meum. Quasi imber super
herbam, & quasi stillæ super grami-
na, quia nomen domini inuocabo.
Date magnificentiam deo nostro, dei
perfecta sunt opera, & omnes viæ e-
ius iudicia. Deus fidelis & absq; vlla
iniquitate, iustus & rectus. Peccaue-
runt ei, non filij eius in sordibus. Ge
neratio praua atque peruersa, hæcci-
ne reddis domino popule stulte &
insipiens? Nunquid non ipse est pa-
ter tuus, qui possedit te, & fecit, &
creauit te? Memẽto dierum antiquo
rum, cogita generationes singulas.
Interroga patrem tuum, & annun-
tiabit tibi: maiores tuos, & dicent ti-
bi. Quando diuidebat altissimus gen
tes, quando separabat filios Adam,
constituit terminos populorum iu-
B xta numerum filiorum Israel. Pars
autem domini populus eius, Iacob
funiculus hæreditatis eius. Inuenit
eum in terra deserta, in loco horro-
ris, & vastæ solitudinis. Circunduxit
eum, & docuit, & custodiuit quasi pu

pillam oculi sui. Sicut aquila prouo-
cans ad volandum pullos suos, & su
per eos volitans, expandit alas suas,
& assumpsit eum, atque portauit in
humeris suis. Dominus solus dux e-
ius fuit, & non erat cum eo deus alie
nus. Constituit eum super excelsam
terram, vt comederet fructus agro-
rum, vt sugeret mel de petra, oleúm
que de saxo durissimo, butyrum de
armento, & lac de ouibus cum adipe
agnorum, & arietum filiorũ Basan,
& hircos cum medulla tritici, & san
guinem vuæ biberent meracissimũ.
Incrassatus est dilectus, & recalcitra C
uit, incrassatus, impinguatus, dilata-
tus. Dereliquit deum factorem suũ,
& recessit à deo salutari suo. Prouo-
cauerunt eũ in dijs alienis, & in abo-
minationibus ad iracundiam conci-
tauerunt. Immolauerunt dæmonijs
& non deo, dijs quos ignorabant:
Noui recentesq; venerunt, quos nõ
coluerunt patres eorum. Deum qui
te genuit dereliquisti, & oblitus es

domini creatoris sui. Vidit domin⁹, & ad iracundiam concitatus est quia prouocauerunt eum filij sui, & filiæ. Et ait, Abscondam faciem meam ab eis, & consyderabo nouissima eorũ. Generatio enim peruersa est, & infideles filij. Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat deus, & irritauerunt in vanitatibus suis. Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos. Ro. 10. d Hier. 15. a
Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima: Deuorabítque terram cum germine
C suo, & montium fundamenta com-
D buret. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pauor, iuuenem simul ac virginem lactentem cum homine sene. Et dixi, Vbi nam sunt? Cessare fa-

ciam ex hominibus memoriam eo-
rum. Sed propter iram inimicorum
distuli, ne forte superbirent hostes eo
rum, & dicerent, Manus nostra ex-
celsa, & non dominus fecit hæc om-
nia. Gens absque consilio est, & sine
prudentia: vtinam saperent, & intel-
ligerent ac nouissima prouiderent.
Quomodo persequebatur vnus mil E
le, & duo fugarent decem millia? Nō
ne ideo, quia deus suus vēdidit eos,
& dominus conclusit illos? Non e-
nim est deus noster, vt dij eorum: &
inimici nostri sunt iudices. De vinea
Sodomorum, vinea eorū, & de sub-
urbanis Gomorrhę. Vua eorum, vua
fellis, & botri amarissimi. Fel draco-
num vinum eorum, & venenū aspi-
dum insanabile. Nónne hæc condita
sunt apud me, & signata in thesauris
Ecci. 28. a meis? Mea est vltio, & ego retribuam
Rom. 12. d eis in tempore, vt labatur pes eorū.
Heb. 10. c Iuxta est dies perditionis, & adesse
festinant tempora. Iudicabit domi-
nus populum suum, & in seruis suis

miserebitur. Videbit quòd infirmata
sit manus, & clausi quoque defece-
runt, residuíq; consumpti sunt. Et di
cent; Vbi sunt dij eorum, in quibus
habebant fiduciam? De quorum vi-
ctimis comedebant adipes, & bibe-
bant vinum libaminum. Surgant &
opitulentur vobis, & in necessitate
F vos protegant. Videte quòd ego sim
solus, & nō sit alius deus præter me.
Ego occîdam, & ego viuere faciam, 1. reg. 2. a
percutiam, & ego sanabo, & non est tobiæ. 13 a
qui de manu mea possit eruere. Leua Sapi. 16. b.
bo ad cœlum manum meam, & di-
cam, Viuo ego in æternum. Si acue-
ro vt fulgur gladium meum, & arri-
puerit iudicium man9 mea: reddam
vltionem hostibus meis, & his qui
oderunt me retribuam. Inebriabo sa
gittas meas sanguine, & gladius me9
deuorabit carnes, de cruore occiso-
rum, & de captiuitate nudati inimi-
corum capitis. Laudate gentes popu
lum eius, quia sanguinem seruorum
suorum vlciscetur. Et vindictam re- 2. Mac. 7 b

tribuet in hostes eorum, & propitius
erit terrę populi sui. Venit ergo Moy-
ses, & locutus est omnia verba canti-
ci huius in auribus populi, ipse & Io
sue filius Nun. Compleuitq; omnes G
sermones istos, loquens ad vniuer-
sum Israel, & dixit ad eos. Ponite
corda vestra in omnia verba mea,
quę ego testificor vobis hodie, vt mā
detis ea filijs vestris custodire, & face
re, & implere vniuersa quæ scripta
sunt in volumine legis huius: quia
non incassum præcępta sunt vobis,
sed vt singuli in eis viuerent: quæ fa-
cientes longo perseueretis tempore
in terra ad quam Iordane transmisso
ingrediemini possidendam. Locutūs
que est dominus ad Moysen in eadē
die, dicens. Ascende in mōtem istum
Abarim in mōtē Nebo, qui est in ter-
ra Moab contra Hiericho: & vide ter
ram Chanaan, quam ego tradam fi-
lijs Israel obtinendam, & morere
in monte. quem conscendens iungē-
ris populis tuis, sicut mortuus est Aa

ron frater tuus in monte Hor, & ap- Num. 20. d
positus populis suis: quia præuarica & 33. e
ti estis contra me in medio filiorum Num. 20. a
Israel ad aquas cōtradictionis in Ca & 27. d
G des deserti Sin: & nō sanctificastis me
inter filios Israel. Ecōtra videbis ter
ram, & non ingrediêris in eā quam
ego dabo filijs Israel.

CAPVT XXXIII.

A HÆc est benedictio qua benedixit Moyses homo dei filijs Israel ante mortem suam. Et ait, Dominus de Sina venit, & de Seir ortus est nobis. apparuit de monte Pharan, & cum eo sanctorum millia. In dextera eius ignea lex, dilexit populos. Omnes sā cti in manu illius sunt: & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Legem præcepit nobis Moyses hæreditatem multitudinis Iacob, Erit apud rectissimū rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel. Viuat Ruben, & non moriatur, & sit paruus in numero, Sapiē. 3. a

Hæc est Iudæ benedictio; Audi do-
mine vocem Iudæ, & ad populum
suum introduc eum: manus eius pu
gnabunt pro eo, & adiutor illius con
tra aduersarios eius erit. Leui quoq;
ait, Perfectio tua, & doctrina tua à vi
ro sancto tuo, quem probasti in ten-
tatione, & iudicasti ad aquas contra
dictionis: Qui dixit patri suo, & ma-
tri suæ; Nescio vos: & fratribus suis,
Ignoro illos: & nescierunt filios su-
os. Hi custodierūt eloquium tuum,
& pactum tuum seruauerūt, iudicia
tua ô Iacob, & legem tuam ô Israel. B
Ponent thymiama in furore tuo, &
holocaustum super altare tuum. Be-
nedic domine fortitudini eius, & ope
ra manuum illi⁹ suscipe. Percute dor
sa inimicorum eius, & qui oderunt
eum non consurgant. Et Beniamin
ait, Amantissimus domini habitabit
confidenter in eo: quasi in thalamo
tota die morabitur, & inter humeros
illius requiescet. Ioseph quoque ait,
De benedictione domini terra eius,

de pomis cœli, & rore, atque abyſſo
ſubiacente. De pomis fructuum ſolis
ac lunæ, de vertice antiquorum mõ-
tium, de pomis collium æternorum,
& de frugibus terræ, & de plenitudi-
ne eius. Benedictio illius, qui appa-
ruit in rubo, veniat ſuper caput Io-
ſeph, & ſuper verticem nazaræi in-
ter fratres ſuos. Quaſi primogeniti
tauri pulchritudo eius, cornua rhino
cerotis cornua illius. in ipſis ventila
bit gentes vſque ad terminos terræ.
C hæ ſunt multitudines Ephraim, &
hæc millia Manaſſe. Et Zabulon ait,
Lætare Zabulon in exitu tuo, & Iſ-
ſachar in tabernaculis tuis: populos
vocabunt ad montem, ibi immola-
bunt victimas iuſtitiæ. Qui inunda-
tionem maris quaſi lac ſugent, & the
ſauros abſcõditos arenarum. Et Gad
ait, Benedictus ĩ latitudine Gad: qua
ſi leo requieuit, cæpitq; brachium &
verticem, & vidit principatum ſuũ,
D ꝙ in parte ſua doctor eſſet repoſitus,
qui fuit cum principibus populi, &

fecit iustitias domini, & iudicium suum cum Israel. Dan quoque ait, Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan. Et Neptalim dixit. Neptalim abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionib⁹ domini: mare & meridiem possidebit. Aser quoque ait, Benedictus in filijs Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedẽ suum. Ferrum & æs calceamentum eius. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & senectus tua. Nõ est deus alius vt deus rectissimi. Ascensor cœli auxiliator tuus. Magnificentia eius discurrunt nubes, habitaculũ eius sursum, & subter brachia sempiterna: eijciet à facie tua inimicum, dicetq́ꝫ, Contere. Habitabit Israel confidenter, &
Hier.33.b solus. Oculus Iacob in terra frumenti & vini, cœliq́ꝫ caligabũt rore. Beatus es tu Israel, quis similis tui popule, qui saluaris in domino? Scutum auxilij tui, & gladi⁹ gloriæ tuæ. Negabũt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPVT XXXIIII.

A Ascendit ergo Moyses de campestrib⁹ Moab super montem Nebo, in verticem Phasga contra Hiericho: ostenditq; ei dominus omnem terram Galaad vsque Dan, & vniuersum Neptalim, terramq; Ephraim & Manasse, & omnem terram Iuda vsque ad mare nouissimum, & australem partem, & latitudinem campi Hiericho ciuitatis palmarum vsque Segor. Dixitq; domin⁹ ad eum. Hæc est terra, pro qua iuraui Abraham, 2.Mac.2.a Supra.3.d

B Isaac, & Iacob, dicens, Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & nō transibis ad illam. Mortuusq; est ibi Moyses seruus domini in terra Moab, iubente domino, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulcrum eius vsque in præsentem diem. Moyses centum & viginti annorum erat, Gen.12.b &.15.d

C quando mortuus est. Non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti

sunt. Fleuerúntq; eum filij Israel in
campestribus Moab triginta diebus: A
& completi sunt dies planctus lugē-
tium Moysen. Iosue vero filius Nū
repletus est spiritu sapientiæ, quia
Moyses posuit super eum manus su
as. Et obedierunt ei filij Israel, fece-
runtq; sicut præcepit dominus Moy
si. Et non surrexit vltra propheta in D
Israel sicut Moyses, quem nosset do
minus facie ad faciem in omnibus si
gnis atque portentis, quæ misit per
eum, vt faceret in terra Ægypti Pha-
raoni, & omnibus seruis eius, vniuer
sæq; terræ illius, & cunctam manum
robustam, magnáq; mirabilia, quæ
fecit Moyses coram vniuerso Israel.

FINIS.

ARGVMENTVM IN LI-
BRVM IOSVE.

IEsus filius Naue, typum domini nõ solum in gestis, verumetiam in nomine gerens, transit Iordanem, hostium regna subuertit, diuidit terram victori populo, & per singulas vrbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia ecclesiæ cœlestisque Hierusalem spiritalia regna describit.

LIBER IOSVE, HE
BRAICE IEHOSVA.

A
T FACTVM EST post mortem Moysi serui domini, vt loqueretur dominus ad Iosue filium Nun, ministrum Moysi, & diceret ei. Moyses seruus meus mortuus est: surge, & trāsi

Iordanem istum tu & omnis popu-
lus tecum in terram quam ego dabo
Deut.11.c filijs Israel. Omnem locum quem cal
cauerit vestigium pedis vestri, vobis
tradam, sicut locutus sum Moysi. A
deserto & Libano vsq; ad fluuiū ma-
gnū Euphrâten, omnis terra Ethæo-
rum vsq; ad mare magnū contra so-
lis occasum erit terminus vester: nul
lus poterit vobis resistere cunctis die
bus vitæ tuæ. Sicut fui cum Moyse,
ita ero tecum: non dimittam, nec de-
Heb.13.a relinquam te, confortare & esto ro-
bustus. Tu enim sorte diuides popu-
lo huic terrā pro qua iuraui patribus
tuis, vt traderē eam illis. Confortare
igitur, & esto robustus valde, vt cu-
stodias & facias omnem legem quā
præcępit tibi Moyses seruus meus.
Ne declines ab ea ad dexteram vel ad
sinistrā, vt intelligas cuncta quę agis.
Non recedat volumē legis huius ab
ore tuo, sed meditaberis in eo diebus
ac noctib⁹, vt custodias & facias om-
nia quæ scripta sunt in eo. tunc diri-

ges viam tuam, & intelliges eã. Ecce
præcipio tibi, confortare, & esto ro-
C bustus. Noli metuere, & noli time-
re: quoniam tecum est domin⁹ deus
tuus in omnibus ad quæcunq; per-
rexeris. Præcepitq; Iosue principi-
bus populi, dicens. Transite per me-
dium castrorum, & imperate popu-
lo, ac dicite. Præparate vobis cibaria:
quoniam post diem tertium transibi-
tis Iordanem, & intrabitis ad possi-
dendam terram quam dominus de⁹
vester daturus est vobis. Rubenitis
quoque, & Gadditis, & dimidiæ tri-
bui Manasse ait. Mementote sermo- Nũe.32.d
nis quem præcipit vobis Moyses fa-
mulus domini, dicẽs, Dominus deus
vester dedit vobis requiem, & om-
nem terram. Vxores vestræ, & filij ac
iumenta manebunt in terra quam tra
didit vobis Moyses trãs Iordanem:
D vos autem transite armati ante fra-
tres vestros, omnes fortes manu, &
pugnate pro eis, donec det dominus
requiem fratribus vestris sicut & vo-

bis dedit: & possideant ipsi quoq; terram quam dominus deus vester daturus est eis: & sic reuertimini in terram possessionis vestræ, & habitabitis in ea quã vobis dedit Moyses famulus domini trans Iordanem contra solis ortum. Responderuntq; ad Iosue, atq; dixerunt. Omnia quæ precepisti nobis, faciemus: & quocunq; miseris, ibimus. Sicut obediuimus in cunctis Moysi, ita obediemus & tibi: tantum sit dominus deus tecum, sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis sermonibus quos præceperis ei, moriatur. Tu tantum confortare, & viriliter age.

CAPVT II.

A Misit igitur Iosue filius Nun de Sethim duos viros exploratores in abscõdito: & dixit eis. Ite, & considerate terrã, vrbemq; Hiericho. Qui
Iaco. 2. d pergentes ingressi sunt domũ mulie-
Heb. 11. f ris meretricis, nomine Raab, & quie-

uerunt apud eam. Nunciatúmq; est regi Hiericho, & dictum, Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filijs Israel, vt explorarét terram. Misitq; rex Hiericho ad Raab meretricem, dicens. Educ viros qui venerunt ad te, & ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt, & omné terram consyderare venerũt. Tollensq; mulier viros, abscondit, & ait. Fateor venerũt ad me, sed nesciebam vnde essent. cumq; porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, nescio

B quò abierunt: persequimini cito, & comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solariũ domus suę, operuitq; eos stipula lini, quę ibi erat. Hi autem qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam quæ ducit ad vada Iordanis: illisq; egressis statim porta clausa est. Necdum obdormiuerant qui latebãt, & ecce mulier ascendit ad eos, & ait. Noui quòd domin⁹ tradiderit vobis terrã, etenim irruit in nos terror vester, & elanguerunt

omnes habitatores terrę. Audiuimus
quòd ſiccauerit dominus aquas ma/
ris rubri ad veſtrum introitum, quā/
do egreſſi eſtis ex Ægypto: & quæ fe
ceritis duobus Amorrhæorum regi/
bus qui erant trans Iordanem, Seon
& Og, quos interfeciſtis. Et hęc audiē
tes pertimuimus, & elanguit cor no
ſtrum, nec remanſit in nobis ſpiritus
ad introitum veſtrū. Dominus enim C
deus veſter ipſe eſt deus in cœlo ſur/
ſum, & in terra deorſum. Nunc ergo
iurate mihi per dominū, vt quomo/
do ego miſericordiam feci vobiſcū,
ita & vos faciatis cum domo patris
mei: detisq; mihi verum ſignū, vt ſal
uetis patrem meum & matrē, fratres
ac ſorores meas, & omnia quæ illo/
rum ſunt, & eruatis animas noſtras à
morte. Qui reſponderunt ei. Anima
noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi ta/
men non prodideris nos. cumq; tra/
diderit nobis dominus terram, facie/
mus in te miſericordiam & veritatē.
Demiſit ergo eos per funem de fene/

stra. Domus enim eius hęrebat muro. Dixitq́ʒ ad eos. Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis reuertentes, ibiq́ʒ latitate tribus diebus donec redeant, & sic ibitis per viam vestram. Qui dixerunt ad eam. Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terrã,
C signum non fuerit funiculus iste coccineus, & ligaueris eũ in fenestra, per quam demisisti nos: & patrem tuum ac matrem, fratresq́ʒ, & omnem cognationem tuam cõgregaueris in domum tuam. Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, reus sibi erit. sanguis ipsius erit in caput eius, & nos erim⁹
D alieni. Cũctorum autem sanguis qui tecum in domo fuerint, redũdabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. Quòd si nos prodere volueris, & sermonem istum proferre in mediũ, erimus mundi ab hoc iuramẽto quo adiurasti nos. Et illa respondit. Sicut locuti estis, ita fiat. Dimittensq́ʒ eos vt pergerent, appendit funiculũ coc-

cineum in fenestra. Illi vero ambu-
lantes peruenerunt ad montana, &
manserunt ibi tres dies, donec reuer-
terentur qui fuerant persecuti. Quæ-
rentes enim per omnẽ viam, non re-
pererunt eos. Quibus vrbem ingres-
sis, reuersi sunt & descenderũt explo-
ratores de monte, & transmisso Ior-
dane venerunt ad Iosue filium Nun,
narraueruntq; ei omnia quæ accide-
rant sibi, atq; dixerunt. Tradidit do-
minus omnem terram hãc in manus
nostras, & timore prostrati sunt cun-
cti habitatores eius.

CAPVT III.

IGitur Iosue de nocte con- A
surgens mouit castra: egre
dientesq; de Sethim, vene
runt ad Iordanem ipse, &
omnes filij Israel: & morati sunt ibi
per tres dies. Quibus euolutis, tran-
sierunt præcones per castrorum me-
dium, & clamare cœperunt, Quando
videritis arcã fœderis domini dei ve
stri, & sacerdotes stirpis Leuiticę por

tantes eam, vos quoq; consurgite, & sequimini pręcedētes: sitq́; inter vos & arcam spacium cubitorum duûm millium, vt procul magis videre possitis, & nosse per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam. & cauete ne appropinquetis
B ad arcam. Dixitq́; Iosue ad populū. Sanctificamini, cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes. Tollite arcam fœderis, & præcedite populum. Qui iussa complentes, tulerūt & ambulauerūt ante eos. Dixitq́; dominus ad Iosue. Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel, vt sciant quòd sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim. Tu autem pręcipe sacerdotibus qui portant arcam fœderis, & dic eis, Cum ingressi fueritis partē aquæ Iordanis, state in ea.
C Dixitq́; Iosue ad filios Israel. Accedite huc, & audite verbū domini dei vestri. Et rursum, In hoc, inquit, scietis quòd dominus deus viuēs in medio vestri est, & disperdet in conspe-

ctu vestro Chananæum & Ethæum,
Euæum & Pherezæum, Gergesæum
quoq; & Hiebusæum, & Amorrhęũ.
ecce, arca fœderis domini omnis ter-
ræ antecedet vos per Iordanẽ. Para-
te duodecim viros de duodecim tri-
bubus Israel, singulos per singulas
tribus. Et cum posuerint vestigia pe-
dum suorum sacerdotes qui portant
arcam fœderis domini dei vniuersæ
terrę in aquis Iordanis, aquę quę in-
feriores sunt, decurrent atq; deficiẽt:
quæ autem desuper veniunt, in vna
mole cõsistent. Igitur egressus est po
pulus de tabernaculis suis, vt transi-
Act.7.f ret Iordanem: & sacerdotes qui por-
tabant arcam fœderis, pergebant ante
eum. Ingressis'q; eis Iordanem, & pe D
dibus eorũ in parte aquæ tinctis (Ior
Ecci.24.c danis autem, ripas aluei sui tempore
messis impleuerat) steterũt aquæ de-
scendentes in loco vno, & ad instar
montis intumescẽtes apparebãt pro-
cul ab vrbe quæ vocatur Edom, vsq;
ad locum Sarthan. quæ autem infe-

riores erāt,in mare solitudinis (quod
nunc vocatur mortuū) descenderunt
vsquequo omnino deficerent. Popu-
lus autem incedebat contra Iorda-
nem: & sacerdotes qui portabant ar-
cam fœderis domini, stabāt super sic-
cam humum in medio Iordanis ac-
cincti, omnisq; populus per arentem
alueum transibat.

CAPVT IIII.

A Qvibus trāsgressis dixit do-
min⁹ ad Iosue. Elige duo-
decim viros singulos per
singulas tribus, & pręcipe
eis vt tollant de medio Iordanis al-
ueo, vbi steterunt pedes sacerdotum,
duodecim durissimos lapides: quos
ponetis in loco castrorum, vbi fixeri-
tis hac nocte tentoria. Vocauitq; Io-
sue duodecim viros, quos elegerat
de filijs Israel singulos de singulis tri
bubus, & ait ad eos. Ite ante arcā do-
mini dei vestri ad Iordanis medium,
& portate inde singuli singulos lapi-
des in humeris vestris iuxta numerū

filiorum Iſrael, vt ſit ſignũ inter vos.
Et quãdo interrogauerint vos filij ve
ſtri cras, dicentes, Quid ſibi volũt iſti
lapides? reſpondebitis eis. Defecerunt
aquæ Iordanis ante arcã fœderis do/
mini, cum tranſiret eum: idcirco po/
ſiti ſunt lapides iſti in monimentum
filiorum Iſrael vſq; in æternum. Fe/ B
cerunt ergo filij Iſrael ſicut præcępit
eis Ioſue, portantes de medio Iorda
nis alueo duodecim lapides, vt domi
nus ei imperarat, iuxta numerum fi/
liorum Iſrael, vſq; in locũ in quo ca/
ſtrametati ſunt, ibiq; poſuerunt eos.
Alios quoque duodecim lapides po/
ſuit Ioſue in medio Iordanis alueo,
vbi ſteterunt ſacerdotes, qui portabãt
arcã fœderis domini, & ſunt ibi vſq;
in præſentem diem. Sacerdotes autẽ
qui portabant arcam, ſtabant in Ior/
danis medio, donec omnia comple/
rentur, quæ Ioſue, vt loqueretur ad
populum, pręcęperat dominus, vt di
xerat ei Moyſes. Feſtinauitq; popu/
lus & tranſijt. Cumq; tranſiſſent om C

nes, transiuit & arca domini, sacerdo-
tes quoq; pergebāt ante populū. Filij
quoq; Ruben & Gad, & dimidia tri-
bus Manassē, armati præcedebant fra-
tres suos, filios Israel, sicut eis præce- Nũe. 32. d
perat Moyses: & quadraginta pugna-
torum millia per turmas, & cuneos
B incedebant per plana atq; campestria
vrbis Hiericho. In die illo magni-
ficauit dominus Iosue coram omni
Israel, vt timerent eum, sicut timue-
rant Moysen dum adhuc viueret. Di-
xitq; ad eū. Præcipe sacerdotibus qui
portant arcā fœderis domini, vt ascē-
dant de Iordane. Qui pręcępit eis, di
cens. Ascendite de Iordane. Cumq; Deu. 27. a
ascendissent portātes arcam fœderis
domini, & siccam humū calcare cœ-
pissent, reuersæ sunt aquæ in alueum
suum, & fluebant sicut ante consueue
D rant. Populus autē ascendit de Iorda
ne decimo die mēsis primi, & castra-
metati sunt in Galgalis contra orien-
talem plagam vrbis Hiericho. Duode
cim quoq; lapides, quos de Iordanis

alueo sumpserāt, posuit Iosue in Galgalis, & dixit ad filios Israel. Quando interrogauerint filij vestri cras patres suos, & dixerint eis, Quid sibi volunt lapides isti? docebitis eos, atq; dicetis, Per arentem alueum transiuit Israel Iordanem istum, siccante domino deo nostro aquas eius in cōspectu nostro donec transiremus, sicut fecerat prius in mari rubro, quod siccauit donec transiremus: vt discant omnes terrarum populi fortissimam domini manum, vt & vos timeatis deum vestrum omni tempore.

CAPVT V.

A Postquam autem audierūt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Iordanem ad occidentalē plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quòd siccasset dominus fluenta Iordanis corā filijs Israel donec transirent, dissolutum est cor eorū, & non remansit in eis spiritus timētium in-

troitum filiorum Iſrael. Eo tempore
ait domin⁹ ad Ioſue. Fac tibi cultros
lapideos, & circuncîde ſecundo filios
Iſrael. Fecitq́ʒ quod iuſſerat domin⁹,
& circũcidit filios Iſrael in colle præ
putiorũ. Hæc autem cauſa eſt ſecun-
B dæ circũciſionis, Omnis populus qui
egreſſus eſt de Ægypto generis ma-
ſculini, vniuerſi bellatores viri mor-
tui ſunt in deſerto per lõgiſſimos vię
circuitus, qui omnes circũciſi erant:
populus autem qui natus eſt in deſer
to, per quadraginta annos itineris la-
tiſſimę ſolitudinis incircunciſus fuit,
donec cõſumerentur qui non audie-
rant vocẽ domini, & quibus ante iu-
rauerat vt oſtenderet eis terram lacte
& melle manantẽ. Horum filij in lo-
cum ſucceſſerunt patrum, & circũciſi
ſunt à Ioſue: quia ſicut nati fuerãt, in
præputio erant, nec eos in via aliquis
circunciderat. Poſtquã autem omnes
circunciſi ſunt, manſerunt in eodẽ ca-
ſtrorũ loco, donec ſanarentur. Dixitq́ʒ
dominus ad Ioſue. Hodie abſtuli op

probriũ Ægypti à vobis. Vocatumq́; est nomen loci illius Galgala vsq; in pręsentē diem. Manseruntq́; filij Israel in Galgalis, & fecerunt phase quartadecima die mensis ad vesperum in cāpestribus Hiericho: & comederunt de frugibus terræ die altero, azymos panes, & polentā eiusdem anni. Defecitq́; manna postquā comederunt de frugibus terrę, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israel, sed comederũt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan.
Cum autē esset Iosue in agro vrbis D
Hiericho, leuauit oculos & vidit virũ stantē contra se, euaginatũ tenentem gladium, perrexitq́; ad eũ, & ait. Noster es, an aduersariorum? Qui respōdit. Nequaquā, sed sum princeps exercitus domini, & nunc venio. Cecidit Iosue pronus in terrā. Et adorans ait. Quid domin⁹ meus loquitur ad seruum suũ? Solue, inquit, calceamentũ tuum de pedibus tuis. locus enim in quo stas, sanctus est. Fecitq́; Iosue, vt sibi fuerat imperatum.

Caput

CAPVT VI.

A HIericho autem clausa erat atq; munita timore filiorum Israel, & nullus egredi audebat aut ingredi. Dixitq; dominus ad Iosue. Ecce dedi in manus tuas Hiericho, & regem eius, omnesq; fortes viros. Circuite vrbē cuncti bellatores semel per diem. sic facietis sex diebus. septimo autem die sacerdotes tollent septem buccinas, quarum vsus est in iubileo, & praecedét arcam foederis: septiesq; circuibi
D tis ciuitatem, & sacerdotes clangent buccinis. Cumq; insonuerit vox tubae longior atq; concisior, & in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent ciuitatis, ingrediénturq; singuli per locum contra quem steterint. Vocauit ergo Iosue filius Nun sacerdotes, & dixit ad eos. Tollite arcam foederis. & septem alij sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas, & incedāt ante

arcam domini. Ad populum quoq́ʒ
ait. Ite & circuite ciuitatem armati,
præcedentes arcam domini. Cumq́ʒ B
Ioſue verba finiſſet, & ſeptem ſacer-
dotes ſeptem buccinis clangerent an
te arcã fœderis domini, omnisq́ʒ po-
pulus præcederet armati exercitus,
reliquum vulgus arcam ſequebatur,
ac buccinis omnia concrepabãt. Præ
cęperat autem Ioſue populo, dicẽs,
Non clamabitis, nec audietur vox ve
ſtra, neqʒ vllus ſermo ex ore veſtro
egredietur, donec veniat dies in quo
dicam vobis, clamate & vociferami-
ni. Circuiuit ergo arca domini ciuita
tem ſemel per diem, & reuerſa in ca-
ſtra, mãſit ibi. Igitur Ioſue de nocte
conſurgente, tulerunt ſacerdotes ar-
cam domini, & ſeptem ex eis ſeptem
buccinas, quarum in iubileo vſus ẽ,
prȩcedebantq́ʒ arcam domini ambu
lantes atqʒ clangẽtes: & armatus po
pulus ibat ante eos, vulgus autem re
liquum ſequebatur arcam, & bucci-
nis perſonabat. Circuieruntq́ʒ ciuita

tem secundo die semel, & reuersi sũt
in castra. Sic fecerunt sex diebus. Die
B autem septimo diluculo consurgen-
tes, circuierunt vrbem, sicut disposi-
tum erat, septies. Cumq; septimo cir
cuitu clangerent buccinis sacerdotes,
dixit Iosue ad omnem Israel. Vocife
ramini, tradidit enim vobis domin⁹
ciuitatē. sitq; ciuitas hæc anáthema,
& omnia quæ in ea sunt domino. so-
C la Raab meretrix viuat cum vniuer-
sis qui cum ea in domo sunt: abscon-
dit enim nuncios quos direximus.
Vos autem cauete ne de his quæ præ
cępta sunt vobis, quippiam contin-
gatis, & sitis præuaricationis rei: &
omnia castra Israel sub peccato sint,
atq; turbentur. Quicquid autem au-
ri, & argenti fuerit, & vasorum æneo
rum ac ferri, domino consecretur, rē
positum in thesauris eius. Igitur om
ni populo vociferante, & clangenti-
bus tubis, postquam in aures multi-
tudinis vox sonitusq; increpuit, mū Heb. 11. f
ri ilico corruerunt, & ascendit vnus-

quiſq; per locum qui contra ſe erat.
2.ma.12.c Cæperuntq; ciuitatem, & interfece-
runt omnia quæ erãt in ea, à viro vſ-
que ad mulierem, ab infante vſq; ad
ſené. Boues quoq; & oues & aſinos
in ore gladij percuſſerunt. Duob⁹ au D
tem viris, qui exploratores miſſi fue
rant, dixit Ioſue: Ingredimini domũ
mulieris meretricis, & producite eã,
& omnia quæ illius ſunt, ſicut illi iu
ramento firmaſtis. Ingreſſiq; iuue-
Heb.11.f nes, eduxerunt Raab, & parentes ei⁹,
fratres quoq;, & cunctam ſuppelle-
ctilem ac cognationem illius, & ex-
tra caſtra Iſrael manere fecerunt. Vr-
bem autem, & omnia quæ inuenta
ſunt in ea, ſuccenderunt, abſq; auro
& argento, & vaſis æneis, ac ferro,
quæ in ęrarium domini conſecrarũt.
Raab vero meretricem, & domum
patris eius, & omnia quæ habebat, fe
cit Ioſue viuere. & habitauerunt in
medio Iſrael vſq; in præſentem dié:
eo quòd abſconderit nuncios quos
miſerat vt explorarent Hiericho. In

tempore illo imprecatus est Iosue, dicens. Maledictus vir coram domino, qui suscitauerit, & ædificauerit ciuitatem Hiericho. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, & in nouissimo liberorum ponat portas ei⁹. Fuit ergo domin⁹ cum Iosue, & nomen eius vulgatum ē in omni terra. 3.Re.16.g

CAPVT VII.

A FIlij autem Israel præuaricati sunt mandatum, & vsurpauerunt de anathemate. Nam Achan filius Charmi, filij Zabdi, filij Zaræ de tribu Iuda tulit aliquid de anathemate. Iratusq; est dominus cōtra filios Israel. Cumq; mitteret Iosue de Hiericho viros cōtra Hai, quæ est iuxta Bethauen ad oriētalem plagam oppidi Bethel, dixit eis. Ascendite & explorate terram. Qui præcepta complentes, explorauerunt Hai. Et reuersi dixerunt ei. Non ascēdat omnis popul⁹, sed duo vel tria millia virorum pergant, & deleant ciuitatem. quare om Infra.22 d

nis populus frustra vexabitur cōtra
hostes paucissimos? Ascenderunt er-
go tria millia pugnatorum. Qui sta-
tim terga vertētes, percussi sunt à vi
ris vrbis Hai, & corruerunt ex eis tri
ginta & sex homines. Persecutiq; sūt
eos aduersarij de porta vsq; ad Saba
rim, & ceciderunt per prona fugien-
tes. Pertimuitq; cor populi, & ad in
star aquæ liquefactum est. Iosue ve- B
ro scidit vestimenta sua, & pronus
cecidit in terram coram arca domini
vsq; ad vesperam, tam ipse quàm o-
mnes senes Israel. Miseruntq; pulue
rem super capita sua, & dixit Iosue.
Heu domine deus, quid voluisti tra-
ducere populū istum Iordanem flu-
uium, vt traderes nos in manus A-
morrhæi, & perderes? vtinam vt cœ
pimus, mansissemus trans Iordanē.
Mi domine deus, quid dicam videns
Israelem hostibus suis terga verten-
tem? Audient Chananæi, & omnes
habitatores terræ, & pariter conglo
bati circundabunt nos, atq; delebunt

nomen nostrum de terra. Et quid fa-
cies magno nomini tuo? Dixitq; do-
minus ad Iosue. Surge, cur iaces pro
nus in terra? Peccauit Israel & præ-
uaricatus est pactũ meum, tulerũtq;
de anathemate, & furati sunt atq; mẽ
titi, & absconderunt inter vasa sua.
Nec poterit Israel stare ante hostes
suos, eosq; fugiet, quia pollutus est
anathemate, non ero vltra vobiscũ,
donec conteratis eum qui huius sce-
C leris reus est. Surge, sanctifica popu-
lum, & dic eis, Sanctificamini in cra-
stinum, hæc enim dicit dominus de⁹
Israel, Anáthema ĩ medio tui est Is-
rael. non poteris stare coram hostib⁹
tuis, donec deleatur ex te qui hoc cõ
D taminat⁹ est scelere. Accedetisq; ma-
ne singuli per tribus vestras, & quá-
cunq; tribuum sors inuenerit, acce-
det per cognationes suas, & cogna-
tio per domos, domusq; per viros.
& quicunq; ille in hoc facinore fue-
rit deprehensus, comburetur igni cũ
omni substantia sua: quoniam præ-

uaricatus est pactum domini, & fecit
nephas in Israel. Surgēs itaq; Iosue
mane, applicuit Israel per tribus su-
as, & inuenta est tribus Iuda. Quæ
cum iuxta familias suas esset oblata,
inuenta est familia Zaræ. Illam quo
que per domos offerēs, reperit Zab
di: cuius domū in singulos diuidens
viros, inuenit Achan filium Charmi,
filij Zabdi, filij Zaræ de tribu Iuda.
Et ait Iosue ad Achan. Fili mi, da glo
riam domino deo Israel, & confite-
re, atq; indica mihi quid feceris, ne ab
scondas. Respondit q; Achan Iosue
& dixit ei. Vere ego peccaui domino D
deo Israel, & sic & sic feci. vidi enim
inter spolia pallium coccineum val-
de bonum, & ducentos siclos argen-
ti, regulamq; auream quinquaginta
siclorum: & concupiscens abstuli, &
abscondi in terra cōtra mediū taber-
naculi mei, argentumq; fossa humo
operui. Misit ergo Iosue ministros:
qui currentes ad tabernaculum illi⁹,
repererunt cuncta abscondita in eo

dem loco,& argentum simul. Auferentesq; de tentorio, tulerunt ea ad Iosue,& ad omnes filios Israel, proieceruntq; ante dominum. Tollens itaq; Iosue Achan filium Zaræ,argẽtumq; & pallium,& auream regulã, filios quoq; & filias eius,boues & asinos & oues,ipsumq; tabernaculũ, & cunctam supellectilem: & omnis Israel cum eo,duxerunt eos ad vallem Achor,vbi dixit Iosue, Quia turbasti nos,exturbet te dominus in die hac. Lapidauitq; eum omnis Israel: & cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. Congregaueruntq; super eum aceruum magnum lapidũ, qui permanet vsq; in præsentem diem.Et auersus ẽ furor domini ab eis. Vocatumq; est nomen loci illius Vallis Achor, vsq; hodie.

CAPVT VIII.

A DIxit autem dominus ad Iosue.Ne timeas;neq; formides. Tolle tecum omnem multitudinẽ pugna-

torum,& consurgens ascende in op-
pidum Hai. ecce tradidi in manum
tuam regẽ eius, & populum vrbẽq;
& terram. Faciesq; vrbi Hai, & regi
eius: sicut fecisti Hiericho, & regi illi-
us. Prædam vero,& omnia animan-
tia diripietis vobis. Pone insidias vt
bi post eam. Surrexitq; Iosue, & om
nis exercitus bellatorum cum eo, vt
ascenderent in Hai. Et electa triginta
millia virorum fortium misit nocte,
præcepitq; eis, dicens. Ponite insidi
as post ciuitatem: nec longius rece-
datis,& eritis omnes parati. ego au-
tem,& reliqua multitudo, quæ me-
cum est, ascendemus ex aduerso con
tra vrbẽ. Cumq; exierint contra nos,
sicut antè fecimus, fugiemus, & ter-
ga vertemus, donec persequentes ab
vrbe longius protrahantur. putabũt B
enim nos fugere sicut pri⁹. Nobis er-
go fugientibus,& illis persequenti-
bus consurgetis de insidijs,& vasta-
bitis ciuitatem: tradetq; eam domi-
nus deus vester in manus vestras.

Cumq; ceperitis, succendite eam, & sic omnia facietis vt iussi. Dimisitq; eos & perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntq; inter Bethel & Hai ad occidentalem plagam vrbis Hai.

Iosue autem nocte illa in medio mansit populi, surgensq; diluculo recensuit socios, & ascendit cum seniorib⁹ in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. Cumq; venissent, & ascendissent ex aduerso ciuitatis, steterunt ad septétrionalem vrbis plagã, inter quam & eos erat vallis media. Quinq; autem millia virorum elegerat & posuerat ĩ isidĳs inter Bethel & Hai ex occidentali parte eiusdem

C ciuitatis. Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita vt nouissimi multitudinis occidẽtalem plagam vrbis attingerent. Abĳt ergo Iosue nocte illa, & stetit in vallis medio. Quod cum vidisset rex Hai, festinauit mane, & egressus ẽ cũ omni exercitu ciuitatis, direxitq; aciem contra desertum, ignorans quòd

post tergum laterent insidiæ. Iosue
vero, & omnis Israel cesserunt loco,
simulantes metum; & fugientes per
solitudinis viam. At illi vociferantes
pariter, & se mutuo cohortantes, per
secuti sunt eos. Cumq; recessissent à D
ciuitate, & ne vnus quidem in vrbe
Hai, & Bethel remansisset qui nõ per
sequeretur Israel, sicut eruperãt aper
ta oppida relinquentes, dixit domi-
nus ad Iosue. Leua clypeum qui in
manu tua est contra vrbem Hai, quo
niam tibi tradam eã. Cumq; eleuas-
set clypeum ex aduerso ciuitatis, insi
diæ quæ latebant, surrexerunt confe
stim, & pergentes ad ciuitatem, cępe
runt, & succenderunt eam. Viri autẽ
ciuitatis qui persequebantur Iosue,
respicientes & videntes fumum vr-
bis ad cœlum vsq; conscendere, non
potuerunt vltra huc illucq; diffuge-
re: presertim cum hi qui simulauerãt
fugam, & tendebant ad solitudinem
contra persequentes, fortissime resti
tissent. Vidensq; Iosue & omnis Is- E

rael ꝙ capta esset ciuitas, & fumus vr
bis ascenderet, reuersus percussit vi-
ros Hai. Siquidem & illi qui cæperāt
& succenderant ciuitatem, egressi ex
vrbe contra suos, medios hostium fe
rire cœperunt. Cum ergo ex vtraque
parte aduersarij cæderetur, ita vt nul
lus de tanta multitudine saluaretur,
regem quoq; vrbis Hai apprehende-
runt viuentem, & obtulerunt Iosue.
Igitur omnibus interfectis qui Israe
lem ad deserta tendentem fuerāt per
secuti, & in eodem loco gladio corru
entibus, reuersi filij Israel percusse-
runt ciuitatem. Erant autem qui ī eo
dem die conciderant à viro vsq; ad
mulierem, duodecim millia hominū
F omnis vrbis Hai. Iosue vero non cō
traxit manum, quam in sublime por
rexerat, tenēs clypeum, donec inter-
ficerētur omnes habitatores Hai. Iu
menta autem & prædam ciuitatis di
uiserunt sibi filij Israel, sicut præcepe
rat dominus Iosue. Qui succendit vr
bem, & fecit eam tumulū sempiter-

num. Regem quoq; eius suspendit in
patibulo vsq; ad vesperã & solis oc-
casum. Præcepitq; Iosue, & deposue-
runt cadauer eius de cruce: proiece-
runtq; in ipso introitu ciuitatis, con-
gesto super eo magno aceruo lapidũ,
qui permanet vsq; in præsentem diẽ.
Tunc ædificauit Iosue altare domi-
no deo Israel in monte Hebal, sicut
Exo. 20. d præceperat Moyses famulus domi-
ni filijs Israel, & scriptum est in vo-
Deu, 27. a lumine legis Moysi, altare de lapidi-
bus impolitis quos ferrum non teti-
git, & obtulit super eo holocausta do-
mino: immolauitq; pacificas victi-
mas, & scripsit super lapides Deute- G
ronomium legis Moysi, quod ille di-
gesserat coram filijs Israel. Omnis au-
tem populus, & omnes maiores na-
tu, ducesq; ac iudices stabant ex vtra-
que parte arcæ in conspectu sacerdo-
tum qui portabãt arcam fœderis do-
mini, vt aduena ita & indigena. Me-
dia pars eorum iuxta montem Gari-
zim, & media iuxta montem Hebal,

ſicut præceperat Moyſes famul⁹ domini. Et primum quidem benedixit populo Iſrael. Poſt hæc legit omnia verba benedictionis & maledictionis, & cuncta quæ ſcripta fuerant in legis volumine. Nihil ex his quæ Moyſes iuſſerat reliquit intactum, ſed vniuerſa replicauit coram omni multitudine Iſrael, mulierib⁹ ac paruulis & aduenis qui inter eos morabantur.

CAPVT IX.

A Qvibus auditis, cūcti reges trans Iordanem qui verſabantur in montanis & campeſtrib⁹, in maritimis ac litore magni maris, hi quoqꝫ qui habitabant iuxta Libanum, Ethæus & Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, & Euæus & Hiebuſæus cōgregati ſunt pariter, vt pugnarent cōtra Ioſue & Iſrael vno animo, eademqꝫ ſententia. At hi qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Ioſue, Hiericho & Hai, & callide co-

gitantes, tulerunt sibi cibaria, saccos
veteres asinis imponentes, & vtres
vinarios scissos atq; consutos, caltea
mentaq; perantiqua quæ ad indiciũ
vetustatis pitacijs consuta erant, in/
duti veterib⁹ vestimentis: panes quo
que quos portabant ob viaticum, du
ri erant, & in frusta comminuti: per/
rexeruntq; ad Iosue qui tunc mora- B
batur in castris Galgalæ, & dixerunt
ei, atq; simul omni Israeli, De terra
longinqua venimus, pacem vobiscũ
facere cupientes. Responderuntq; fi/
lij Israel ad eos, atq; dixerũt. Ne for
te in terra quæ nobis sorte debetur,
habitetis, & non possimus fœdus ini
re vobiscum. At illi ad Iosue, serui, in
quiunt, tui sumus. Quib⁹ Iosue ait.
Quinam estis vos, aut vnde venistis?
Responderunt; De terra longinqua
valde venerunt serui tui in nomine
domini dei tui. Audiuimus enim fa/
mam potentiæ eius & cuncta quæ fe
cit in Ægypto, & duobus regibus A/
morrhæorum qui fuerunt trás Ior-
danem,

danem, Seon regi Esebon, & Og regi Basan, qui erāt in Astaroth, dixerūtq; nobis seniores, & omnes habitatores terræ nostræ, Tollite in manibus vestris cibaria ob longissimam viam, & occurrite eis, & dicite, Serui vestri sumus, fœdus inite nobiscū. En panes quādo egressi sumus de domibus nostris, vt veniremus ad vos, calidos

B sumpsimus, nūc sicci facti sunt, & ve-

C tustate nimia comminuti. vtres vini nouos impleuimus, nunc rūpti sunt & soluti. vestes & calceamēta quibus induimur, & quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita sunt, & penè consumpta. Susceperunt igitur de cibarijs eorum, & os domini non interrogauerūt. Fecitq; Iosue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus est vt non occiderentur. principes quoq; multitudinis iurauerunt eis. Post dies autem tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri essent. Moueruntq; castra filij Israel, & venerūt

in ciuitates eorum die tertio, quarũ
hęc vocabula sunt, Gabaon & Caphi
ra & Beroth & Cariathiarim. Et non
percusserunt eos, eo ꝙ iurassent eis
principes multitudinis in nomine do
mini dei Israel. Murmurauit itaque
omne vulgus cõtra principes Israel.
Qui respõderunt eis, Iurauimus eis
in nomine domini dei Israel, & idcir
co non possumus eos cõtingere. Sed D
hoc faciemus eis. Reseruẽtur quidem
vt viuãt, ne contra nos ira domini cõ
citetur, si peierauerimus: sed sic vi-
uant, vt in vsus vniuersæ multitudi-
nis ligna cædant, aquasq́ꝫ cõportent.
Quibus hęc loquẽtibus, vocauit Ga-
baonitas Iosue, & dixit eis, Cur nos
decipere fraude voluistis vt diceretis,
Procul valde habitamus à vobis: cũ
in medio nostri sitis? Itaqꝫ sub male-
dictione eritis, & non deficiet de stir-
pe vestra ligna cędens, aquasq́ꝫ com-
portans in domum dei mei. Qui re-
sponderunt. Nunciatum est nobis ser
uis tuis ꝙ promisisset dominus deus

tuus Moysi seruo suo vt traderet vobis omnẽ terram, & disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde, & prouidimus animabus nostris, vestro terrore cõpulsi, & hoc consilium iniuimus. nunc autẽ in manu tua sumus: quod tibi bonum & rectũ videtur, fac nobis. Fecit ergo Iosue vt dixerat, & liberauit eos de manibus filiorum Israel, vt non occiderentur. Decreuitq; in illo die eos esse in ministerio cuncti populi & altaris domini, cædentes ligna, & aquas cõportantes vsq; in præsens tempus in loco quem dominus elegisset.

CAPVT X.

A Quæ cum audisset Adonisedech rex Hierusalẽ, quòd scilicet cępisset Iosue Hai, & subuertisset eam (Sicut enim fecerat Hiericho & regi eius, sic fecit Hai & regi illius) & quòd transfugissent Gabaonitæ ad Israel, & essent fœderati eorũ, timuit valde. Vrbs enim magna erat Gabaon, & vna ciu

uitatum regalium, & maior oppido
Hai, omnesq́; bellatores eius fortissi-
mi. Misit ergo Adonisedech rex Hie-
rusalem ad Oham regem Hebron, &
ad Pharam regem Hierimoth, ad Ia-
phie quoque regem Lachis, & ad Da-
bir regem Eglon, dicens. Ad me ascen-
dite, & ferte præsidium, vt expugne-
mus Gabaon, quare transfugerit ad
Iosue, & ad filios Israel. Congregati
igitur ascenderūt quinq; reges Amor-
rhęorū. rex Hierusalem, rex Hebron,
rex Hierimoth, rex Lachis, rex Eglō,
simul cum exercitibus suis, & castra-
metati sunt circa Gabaon, oppugnan-
tes eam. Habitatores autem Gabaon B
vrbis obsessæ miserunt ad Iosue, qui
tunc morabatur in castris apud Gal-
galam, & dixerūt ei. Ne retrahas ma-
nus tuas ab auxilio seruorum tuorū,
ascende cito & libera nos, ferq́; præ-
sidium. conuenerunt enim aduersum
nos omnes reges Amorrhæorū, qui
habitant in montanis. Ascenditq́; Io
sue de Galgalis, & omnis exercitus

bellatorum cum eo viri fortissimi, di
xitq́; dominus ad Iosue. Ne timeas
eos, in manus enim tuas tradidi illos,
nullus enim ex eis tibi resistere pote
rit. Irruit itaq; Iosue super eos repen
te, tota nocte ascendens de Galgalis.
Et conturbauit eos dominus à facie
Israel: cõtriuitq́; plaga magna in Ga
baon, ac persecutus est eos per viam
ascensus Bethoron, & percussit vsque
C Azecha & Maceda. Cumq́; fugerent
filios Israel, & essent in descensu Be-
thoron, dominus misit super eos lapi
des magnos de cœlo vsq; ad Azecha,
& mortui sunt multo plures lapidi-
bus grãdinis, quàm quos gladio per-
cusserant filij Israel. Tunc locutus est
Iosue domino in die qua tradidit A-
morrhæum in conspectu filiorũ Isra
el: dixitq́; coram eis, Sol contra Ga-
baon ne mouearis, & luna cõtra val-
lem Hailon. Steteruntq́; sol & luna,
donec vlcisceretur se gens de inimi- Ecci.46.a
cis suis. Nónne scriptum est hoc in li
bro iustorum? Stetit itaq; sol in me- Esa.28.f

dio cœli, & non festinauit occumbe-
re spacio vnius diei. Non fuit antea &
postea tam longa dies obediente do-
mino voci hominis, & pugnante pro
Israel. Reuersusq́ʒ est Iosue cũ omni
Israel in castra Galgalę. Fugerant eni
quinqʒ reges, & se absconderãt in spe-
lunca vrbis Maceda. Nũciatumq́ʒ est
Iosue ꝙ inuenti essent quinqʒ reges,
latentes in spelunca vrbis Maceda.
Qui præcępit socijs, & ait. Voluite sa D
xa ingentia ad os speluncæ, & ponite
viros industrios qui clausos custodi-
ant: vos autem nolite stare, sed perse
quimini hostes, & extremos quosqʒ
fugientium cędite, nec dimittatis eos
vrbium suarũ intrare præsidia quos
tradidit dominus deus in manus ve
stras. Cæsis ergo aduersarijs plaga
magna, & vsqʒ ad internecionẽ penè
consumptis, hi qui Israel effugere po
tuerunt, ingressi sunt ciuitates muni-
tas. Reuersusq́ʒ est omnis exercitus
ad Iosue in Maceda, vbi tunc erãt ca
stra, sani & itegro numero. Nullusq́ʒ

contra filios Israel mutire ausus est.
Præcępitq; Iosue, dicens. Aperite os
speluncæ, & producite ad me quinq;
reges qui in ea latitant. Fecerűtq; mi
nistri, vt sibi fuerat imperatű: & ad-
duxerűt ad eum quinq; reges de spe-
lunca, regem Hierusalem, regem He-
bron, regem Hierimoth, regem La-
chis, regem Eglon. Cúmque adducti
essent ad eum, vocauit omnes viros
Israel, & ait ad principes exercit⁹ qui
secum erant. Ite, & ponite pedes su-
E per colla regum istorű. Qui cum per-
rexissent, & subiectorum colla pedi-
bus calcarent, rursum ait ad eos. No-
lite timere, nec paueatis, cőfortamini
& estote robusti. sic enim faciet domi
nus cűctis hostibus vestris aduersum
quos dimicabitis. Percussitq; Iosue,
& interfecit eos, atq; suspendit super
quinq; stipites, fueruntq; suspẽsi vsq;
ad vesperum. Cumq; occűberet sol,
pręcępit socijs vt deponerent eos de
patibulis. Qui depositos proiecerunt
in speluncam in qua latuerant, & pó

fuerunt super os eius saxa ingentia,
quæ permanent vsq; in præsens. Eo-
dem die Macedam quoq; cæpit Io-
sue, & percussit in ore gladij, regemq́;
illius interfecit, & omnes habitato-
res eius. non dimisit in ea saltem par-
uas reliquias. Fecitq́; regi Maceda,
sicut fecerat regi Hiericho. Transiuit
autem cum omni Israel de Maceda
in Lebna, & pugnabat cõtra eam: quã
tradidit dominus cũ rege suo in ma-
nus Israel. Percusseruntq́; vrbem in
ore gladij, & omnes habitatores eius.
non dimiserunt in ea vllas reliquias.
Feceruntq́; regi Lebna sicut fecerant F
regi Hiericho. De Lebna transiuit in
Lachis cum omni Israel: & exercitũ
per gyrũ disposito oppugnabat eam,
tradiditq́; dominus Lachis in manus
filiorum Israel, & cæpit eam die alte-
ro, atque percussit in ore gladij, om-
nemq́; animam quæ fuerat in ea, si-
cut fecerat Lebna. Eo tempore ascen-
dit Hiram rex Gazer, vt auxiliaretur
Lachis: quẽ percussit Iosue cum om-

ni populo eius vsq; ad internecionẽ.
Transiuitq; de Lachis in Eglon,& cir
cundedit atq; expugnauit eam in ea-
dem die, percussitq; in ore gladij om
nes animas quæ erant in ea iuxta om
nia quæ fecerat Lachis. Ascẽdit quo-
que cum omni Israel de Eglon in He
bron,& pugnauit cõtra eam: cępitq;,
& percussit in ore gladij, regem quo-
que eius,& omnia oppida regionis il-
lius, vniuersasq; animas quæ in ea
fuerant cõmoratæ.non reliquit in ea
6 vllas reliquias. Sicut fecerat Eglon,
sic fecit & Hebron: cuncta quæ in ea
reperit, consumens gladio. Inde re-
uersus in Dabir, cępit eam, atque va-
stauit: regem quoq; eius atq; omnia
per circuitum oppida percussit in ore
gladij. nõ dimisit in ea vllas reliqui-
as. Sicut fecerat Hebron & Lebna &
regibus earum. sic fecit Dabir & regi
illius. Percussit itaq; Iosue omnẽ ter
ram montanam & meridianam, atq;
campestrem,& Aseroth cum regibus
suis. Nõ dimisit in ea vllas reliquias,

ſed omne quod ſpirare poterat interfecit, ſicut præcæperat ei dominus deus Iſrael a Cadeſbarne vſque Gazam. Omnem terram Goſen vſq; Gabaon, vniuerſoſq; reges & regiones eorum vno impetu cæpit atque vaſtauit. dominus enim deus Iſrael pugnabat pro eo. Reuerſúſque eſt cum omni Iſrael ad locum caſtrorum in Galgala.

CAPVT XI.

A Qvę cum audiſſet Iabin rex Aſor, miſit ad Iobab regé Madon, & ad regem Semeron, atq; ad regé Achſaph, ad reges quoque aquilonis, qui habitabant in montanis & in planitie contra meridiem Ceneroth, in campeſtribus quoq; & in regionibus Dor iuxta mare: Chananæum quoque ab oriente & occidente, & Amorrhęum atq; Ethæum ac Pherezæum & Hiebuſæum in montanis: Euæum quoque qui habitabat ad radices Hermó in terra Maſpha. Egreſſiq; ſunt om-

nes cũ turmis suis, populus multus nimis sicut arena quę est in litore maris, equi quoque & currus immensæ multitudinis. Cõueneruntq́ꝫ omnes reges isti in vnum ad aquas Meron, vt pugnarent cõtra Israel. Dixitq́ꝫ dominus ad Iosue. Ne timeas eos, cras
B enim hac eadem hora ego tradã omnes istos vulnerandos in cõspectu Israel. equos eorũ subneruabis, & currus igne combures. Venitq́ꝫ Iosue, & omnis exercitus cum eo aduersus illos ad aquas Meron subito, & irruerunt super eos, tradiditq́ꝫ illos dominus in manus Israel. Qui percusserũt eos, & persecuti sunt vsqꝫ ad Sidonẽ magnam & aquas Masserephot, campumq́ꝫ Maspbe, qui est ad orietalem illius partem. Itaqꝫ percussit omnes, vt nullas dimitteret ex eis reliquias. Fecitq́ꝫ sicut præcęperat ei dominus, equos eorum subneruauit, currusq́ꝫ combussit igni. Reuersusq́ꝫ statim cæpit Asor, & regem eius percussit gladio. Asor enim antiquit⁹ inter omnia

regna hæc principatum tenebat. Per/
cussitq́ꝫ omnes animas quę ibidē mo
rabantur. non dimisit in ea vllas reli/ C
quias, sed vsqꝫ ad internecionem vni/
uersa vastauit ipsamq́ꝫ vrbē peremit
incendio, & omnes per circuitum ci/
uitates. Reges quoqꝫ earū cæpit, per/
cussit atqꝫ deleuit, sicut præcęperat ei
Moyses famulus domini. Absqꝫ vrbi
Deut.7.a bus quæ erant in collibus & in tumu
lis sitæ, cæteras succēdit Israel, vnam
tantum Asor munitissimam flamma
consumpsit. Omnemq́ꝫ prædam ista/
rum vrbiū ac iumenta diuiserunt sibi
filij Israel cunctis hominibus interfe
Exo.34.b ctis. Sicut præcęperat dominus Moy
Deu.7.a si seruo suo, ita præcępit Moyses Io/
sue, & ille vniuersa cōpleuit. Non pręꝫ
terijt de vniuersis mandatis, nec vnū
quidem verbum quod iusserat domi
nus Moysi. Cæpit itaqꝫ Iosue omnē
terram montanam, & meridianā: ter
ramq́ꝫ Gosen, & planitiem, & occidē
talem plagam, montemq́ꝫ Israel, &
campestria eius, & partē montis quę

ascendit Seir vsqȝ Baalgad per plani-
tiem Libani subter monté Hermon,
omnes reges eorum cæpit, percussit
D & occîdit. Multo tempore pugnauit
Iosue contra reges istos. Non fuit ci-
uitas quæ se nõ traderet filijs Israel,
præter Euæum, qui habitabat in Ga-
baon. Omnes enim bellãdo cępit. Do-
mini enim sententia fuerat, vt indura-
rentur corda eorum, & pugnarent cõ-
tra Israel, & caderent: & non mere-
rentur vllam clementiam, ac perirẽt,
sicut præcęperat dominus Moysi. In
illo tempore venit Iosue, & interfe-
cit Enachim de montanis Hebron, &
Dabir, & Anab, & de omni monte Iu-
da & Israel, vrbesqȝ eorum deleuit.
Non reliquit vllũ de stirpe Enachim,
in terra filiorum Israel absqȝ ciuitati-
bus Gaza, & Geth, & Azoto in quibᵘ
solis relicti sunt. Cæpit ergo Iosue
omnem terrã, sicut locutus est domi-
nus ad Moysen, & tradidit eã in pos-
sessioné filijs Israel secundũ partes, &
tribus suas, quieuitqȝ terra à prælijs.

CAPVT XII.

HI sunt reges, quos percuſ- A
ſerunt filij Iſrael, & poſſe-
derũt terram eorum trans 1
Iordanem ad ſolis ortum,
à torrente Arnon vſque ad montem
Hermon, & omnem orientalem pla-
gam quæ reſpicit ſolitudinem: Seon
rex Amorrhæorum, qui habitabat in
Eſebon, & dominatusest ab Aroer quę
ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon,
& mediæ partis in valle, dimidiæque
Galaad, vſque ad torrentem Enoch
qui eſt terminus filiorum Ammon,
& à ſolitudine vſque ad mare Cene-
roth contra orientem, & vſq; ad ma-
re deſerti quod eſt mare ſalſiſſimum,
ad orientalē plagam per viā quæ du-
cit Beth Ieſimoth. & ab auſtrali par-
te, quæ ſubiacet Aſedoth, vſque Phaſ-
ga. Terminus Og regis Baſan, de reli-
quijs Raphaim, qui habitauit in Aſta-
roth, & in Edrai, & dominatus eſt in
monte Hermon, & in Salacha, atque
in vniuerſa Baſan, vſque ad terminos

Gessuri, & Machati, & dimidiæ par-
tis Galaad, & terminum Seon regis
Esebon. Moyses famulus domini, &
filij Israel percusserunt eos, tradiditque terram eorum Moyses in posses-
sionem Rubenitis,& Gadditis,& di-
midiæ tribui Manasse. Hi sunt re-
ges terræ, quos percussit Iosue & fi-
lij Israel trans Iordanem ad occiden
talem plagam, à Baalgad in campo
Libani, vsque ad montem Libani, cu-
C ius pars ascendit in Seir. Traditque
eam Iosue in possessionem tribubus Psal. 134. c
Israel, singulis partes suas, tã in mon
tanis quàm in planis atque campe-
stribus. In Aseroth, & in solitudine,
ac in meridie Ethæus fuit & Amor-
rhæus, Chananæus & Pherezæus,
Euæus & Hiebusęus. Rex Hiericho
vnus, rex Hai, quę est ex latere Be-
thel, vnus: rex Hierusalem vnus, rex
Hebron vnus, rex Hierimoth vnus,
rex Lachis vnus, rex Eglon vnus, rex
Gazer vnus, rex Dabir vnus, rex Ga-
D der vnus, rex Herma vnus, rex He-

caronitas. Ad meridiem vero sunt E
uæi, omnis terra Chanaan, & Maara
Sidoniorum vsq; Apheca, & termi-
nos Amorrhæi eiusq; confinia: Liba
ni quoq; regio contra orientem Aba
algad sub monte Hermon, donec in-
grediaris Emath: Omnium qui habi-
tabant in monte à Libano, vsque ad
aquas Masserephot, vniuersiq; Sido
nij. Ego sum qui delebo eos à facię fi
B liorum Israel. Veniat ergo in partem
hæreditatis Israel, sicut pręcępi tibi.
Et nunc diuide terram in possessioné
nouem tribubus, & dimidiæ tribui
Manasse, cum qua Ruben & Gad pos
sederunt terram, quam tradidit eis
Moyses famulus domini trans flué-
ta Iordanis, ad orientalem plagam
ab Aroer quæ sita est in ripa torrétis
Arnō, & in vallis medio, vniuersaq;
campestria Medaba, vsq; Dibon, &
cunctas ciuitates Seon regis Amor-
rhæi, qui regnauit in Esebon vsq; ad
terminos filiorū Ammon & Galaad,
ac terminum Gessuri & Machati, &

omnem montem Hermō, & vniuersam Basan vsq; ad Salecha: omne regnum Og in Basan, qui regnauit in Astaroth & Edrai, ipse fuit de reliqis Raphaim. Percussitq; eos Moyses, atque deleuit. Nolueruntq; disperdere filij Israel Gessuri & Machati, & habitauerunt in medio Israel vsque in præsentem diem. Tribui autem Leui non dedit possessionem. sed sacrificia & victimæ domini dei Israel, ipsa est eius hæreditas, sicut locutus est illi. Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben iuxta cognationes suas. Fuitq; terminus eorum C
ab Aroer, quæ sita est in ripa torrentis Arnon, & in valle eiusdem torrētis media: vniuersam planitiem, quæ ducit Medaba, & Esebon, cunctosq; viculos earum qui sunt in campestribus: Dibon quoq;, & Abamothbaal, & oppidum Baalmaon, & Gessa, & Cedimoth, & Mephet, & Cariathaim, & Sabama, & Sarathasar in monte conuallis Bethphogor & Asedoth,

Phaspha & Beth Iesimoth: omnes vrbes câpestres, vniuersaq́ꝫ regna Seon regis Amorrhæi, qui regnauit in Esebon, quê percussit Moyses cum principibus Madian: Euęum, & Recen, & Sur, & Vr, & Reboc duces Seon habitatores terrę: & Balaam filium Beor ariolum occiderũt filij Israel gladio cum cæteris interfectis. Factusq́ꝫ est terminus filiorum Ruben Iordanis fluuius. Hęc est possessio Rubenitarũ per cognationes suas vrbium & viculorum. Deditq́ꝫ Moyses tribui Gad & filijs ei⁹ per cognationes suas possessionem, cuius hæc diuisio est. Terminus Gazer, & omnes ciuitates Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum Ammon, vsq; ad Aroer quæ est contra Rabba: & ab Esebon vsqꝫ Ramot, Masphe & Bethanim, & à Manaim vsq; ad terminos Dabir. In val

D le quoq; Betharan, & Bethnemra, & Socoth, & Saphon reliquam partem regni Seon regis Esebon. Huius quoque finis, Iordanis est vsqꝫ ad extre-

mam partem maris Cenereth trans
Iordanem ad orientalem plagã. hęc
est possessio filiorum Gad per fami-
lias suas, & ciuitates, & villæ earum.
Dedit & dimidiæ tribui Manasse, fi-
lijsq; ei⁹ iuxta cognationes suas pos
sessionem, cuius hoc principium est:
Amhanaim vniuersam Basan, & cun
cta regna Og regis Basan, omnesq;
vicos Iahir qui sunt in Basan sexagin
ta oppida, & dimidiam partem Ga-
laad, & Astaroth, & Edrai vrbes re-
gni Og i Basan filijs Machair, filij Ma
nasse dimidiæ parti filiorũ Machair
iuxta cognationes suas. Hanc posses-
sionem diuisit Moyses in campestri
bus Moab, trans Iordanem contra
Hiericho ad orientalem plagam. Tri
bui autem Leui non dedit possessio-
nem, quoniam dominus deus Israel
Num.18.b ipse est possessio ei⁹, vt locutus ẽ illi.

CAPVT XIIII.

Hoc est quod possederunt A
filij Israel in terra Chana-
Num.34 d an, quam dederunt eis E-

leazar sacerdos, & Iosue filius Nun, & principes familiarũ per tribus Israel sorte omnia diuidẽtes, sicut præceperat dominus in manu Moysi nouem tribubus, & dimidiæ tribui Manasse. Duabus enim tribubus & dimidiæ dederat Moyses trans Iordanẽ possessionem absq; Leuitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos, sed in eorum successerant locum filii Ioseph i duas diuisi tribus, Manasse & Ephraim: nec acceperunt Leuitæ aliam i terra partem, nisi vrbes ad habitandum, & suburbana earum ad a-
B lenda iumenta & pecora sua. Sicut præceperat dominus Moysi, ita fecerunt filii Israel, & diuiserunt terram. Accesserunt itaq; filii Iuda ad Iosue in Galgala, locutusq; est ad eum Caleb filius Iephone Cenezæus, Nosti quid locutus sit domin⁹ ad Moysen Nũe. 14. d
C hominem dei de me & te in Cades barne? Quadraginta annorum eram quando misit me Moyses famulus domini de Cades barne, vt considerare

rarem terram: nũciauiq; ei quod mi-
hi verum videbatur. Fratres autem
mei qui ascenderant mecum, dissol-
uerunt cor populi, & nihilominus e-
go secutus sum dominum deum me
Supra, 1.a um. Iurauitq; Moyses in die illo, di- C
cens. Terra quam calcauit pes tuus,
erit possessio tua, & filiorum tuorum
in æternum: quia secutus es dominũ
deum tuum. Concessit ergo domin⁹
vitam mihi, sicut pollicitus est vsque
in præsentem diem. Quadraginta &
quinq; anni sunt, ex quo locutus est
dominus verbum istud ad Moysen,
quando ambulabat Israel per solitu-
dinem. Hodie octogintaquinque an-
norum sum sic valens, vt eo valebã
Eccl. 46.b tempore, quando ad explorandum
missus sum: illius i me temporis for
titudo vsq; hodie perseuerat, tam ad
bellandum quàm ad gradiẽdum. da
ergo mihi montem istum quem pol D
licitus est dominus te quoq; audien
te, in quo Enachim sunt, & vrbes ma
gnæ atq; munitæ: si forte sit domin⁹

mecum, & potuero delere eos, ſicut promiſit mihi. Benedixitq́ʒ ei Ioſue & tradidit ei Hebron in poſſeſſionē, atqʒ ex eo fuit Hebron Caleb filio Iephone Cenezæo vſqʒ in præſentem diem: quia ſecutus eſt dominum deū Iſrael. Nomen Hebron antè vocabatur Cariatharbe. Adam maximus ibi inter Enachim ſitus eſt & terra ceſſauit à prælijs.

CAPVT XV.

A IGitur ſors filiorum Iudæ per cognationes ſuas iſta fuit. A termino Edom vſque ad deſertum Sin contra meridiem, & vſqʒ ad extremam partem auſtralis plagę. Initium eius à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua ei⁹ quæ reſpicit meridiem, egredieturq́ʒ contra aſcēſum ſcorpionis, & pertranſibit in Sina: aſcenditq́ʒ in Cadesbarne, & peruenit i Eſrom, aſcendens ad Daran, & circuiens Carcaa, atqʒ inde pertranſiens in Aſemona, & perueniens ad torrentem Ægy

pti, eruntq́ꝫ termini eius mare ma-
gnum hic erit finis meridianę plagę.
Ab oriéte vero erit initium mare sal
sissimum vsqꝫ ad extrema Iordanis,
& ea quæ respiciunt ad aquilonem à
lingua maris vsqꝫ ad eundem Iordá
nis fluuium: ascenditq́ꝫ terminus in
Bethagla: & transit ab aquilone i Be B
tharaba, ascédens ad lapidem Boem
filij Ruben, & tendens vsqꝫ ad termi
nos Debera de valle Achor contra a-
quilonem respiciens Galgala, quę est
ex aduerso ascensionis Adommim,
ab australi parte torrentis: transitq́ꝫ
aquas quæ vocantur Fons solis, &
erunt exitus eius ad fontem Rogel,
Ascendítque per vallem filij Ennon
ex latere Hiebusæi ad meridiem, hęc
est Hierusalem: & inde se erigens ad
verticem montis, qui est contra Ge-
hennon ad occidentem in summita-
te vallis Raphaim contra aquilonē,
pertransitq́ꝫ à vertice montis vsque
ad fontem aquæ, Nepthoa: & perue-
nit vsque ad vicos montis Ephron,

inclinaturq́; in Bala, quæ est Caria-
thiarim, id est vrbs syluarum: & cir-
cuit de Bala contra occidentem, vsq;
C ad montem Seir. Transitq́; iuxta la-
tus montis Iarim ad aquilonem in
Chesson, & descendit in Bethsames:
transitq́; in Thamna, & peruenit con
tra aquilonem partis Accaron ex lá-
tere, inclinaturq́; Secrona, & transit
montem Baala: peruenítque in Geb-
neel, & magni maris contra occiden
tem fine concluditur. Hi sunt termi-
ni filiorum Iuda per circuitum in co
gnationibus suis. Caleb vero filio Ie
phone dedit partem in medio filiorũ
Iuda, sicut præceperat ei dominus, Iudi. I. b
Cariatharbe patris Enach, ipsa est He
bron: deleuitq́; ex ea Caleb tres fili-
os Enach, Sesai, & Haiman, & Thol-
mai de stirpe Enach. Atq; inde cõscen
dens venit ad habitatores Dabir, quę
prius vocabatur Cariath sepher, id est
D ciuitas literarum. Dixitq́; Caleb, Qui
percusserit Cariath sepher, & cæpe-
rit eam, dabo ei Axam filiam meam

vxorem. Cæpitq; eam Othoniel fili⁹
Cenez frater Caleb iunior, deditq; ei
Axam filiam suam vxorem. Qui cũ
pergerent simul, suasa est à viro suo
vt peteret à patre suo agrum, suspira
uitq; vt sedebat in asino. Cui Caleb,
Quid habes, inquit? At illa respõdit,
Da mihi benedictionem, Terram au
stralem & arentem dedisti mihi iun-
ge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb
irriguum superius & inferius. Hæc ẽ
possessio trib⁹ filiorum Iuda per co-
gnationes suas, erantq; ciuitates ab
extremis partibus filiorum Iuda iu-
xta terminos Edom à meridie: Cab-
seel & Eder & Iagur & Cina & Di
mona & Adada, & Cedes & Asor &
Iethnan, Ziph & Telem & Baloth,
Asor noua & Carioth, Esrom, hęc est
Asor, Amam, Same, & Molada & A-
ser, Gadda & Assemõ & Bethpheleth
& Asersual & Bersabee & Baziothia
& Baala & Iim, & Esem & Eltholad E
& Cesil & Harma & Sicelech & Me-
demena & Sesenna, Lebaoth & Seli

& Aen & Remon. omnes ciuitates vi
gintinouem, & villæ earum. In cam
pestribus vero, Estaol & Sarea, & A-
sena & Zanoe & Engannim & Ta-
phua & Enahim & Hierimoth & A-
dulam, Soccho & Azecha & Sarim
& Adithaim & Gedera & Giderotha-
im: vrbes quatuordecim, & villæ ea
rum. Sanan & Adesa & Magdalgad,
Delean & Masepha & Iectel, Lachis
& Baschath & Eglon, Chebbō & Lee
mas & Cethlis, & Gideroth & Beth-
dagon & Neama & Maceda: ciuita-
F tes sedecim, & villæ earum. Labana
& Ether & Asan, Iepta & Esna & Ne
sib, & Seila & Achzib & Maresa: ciui
tates nouem, & villæ earum. Accarō
cum vicis & villulis suis. Ab Accarō
vsq; ad mare omnia quę vergunt ad
Azotum & viculos eius. Azotus cū
vicis & villulis suis. Gaza cum vicis
& villulis suis, vsque ad torrentem
Ægypti: & mare magnum terminus
eius. & in monte Samir. & Iecter &
Socoth & Dana & Cariathsenna, hęc

est Dabir: Anab & Histemo & Anim;
Gosen & Olon & Cilo: ciuitates vn-
decim & villę earum. Arab & Ruma A
& Esaan & Ianum & Bethaphua &
Apheca; Athmatha & Cariatharbe,
hæc est Hebron, & Sior: ciuitates no-
uem & villæ earum. Maon & Cher- G
mel & Ziph & Iota, Iezrahel & Ia-
cadam & Zanoe, Accaim, Gabaa &
Thamna: ciuitates decem & villæ ea-
rum. Alul, & Bethsur, & Gedor, Ma-
reth, & Bethanoth, & Heltecon: ciui-
tates sex & villæ earũ. Cariathbaal, B
hæc est Cariathiarim vrbs syluarum,
& Arebba: ciuitates duæ & villæ ea-
rum. In deserto Betharaba, Meddin,
& Saccha & Cepsan, & ciuitas salis,
& Engaddi: ciuitates sex & villæ ea-
rum. Fiunt simul, centum quinde-
cim. Hiebusæum autem habitatorē
Hierusalem non potuerunt filij Iu- C
da delere: habitauitque Hiebusæus
cum filijs Iuda in Hierusalem vsque
in præsentem diem.

CAPVT XVI.

A CEcidit quoque sors filiorũ
Ioseph ab Iordane cõtra
Hiericho ad aquas ei⁹: ab
oriente solitudo quę ascẽ
dit de Hiericho ad montem Bethel:
& egreditur de Bethel Luzan, tran-
sitq; terminum Archiatharoth, & de
scendit ad occidentem iuxta termi-
num Iefleti, vsque ad terminos Be-
thorõ inferioris, & Gazer: finiũturq;
regiones eius mari magno, possede-
B rũntque filij Ioseph Manasses & E-
phraim & factus est terminus filiorũ
Ephraim per cognationes suas, & pos
sessio eorum contra orientẽ Ataroth
Addar vsque Bethoron superiorem,
egrediunturq; cõfinia in mare. Mac-
methath vero aquilonem respicit, &
circuit terminos contra orientem in
C Thanathselo. & pertransit à torrente
Ianoe, descenditq; de Ianoe in Ata-
roth & Naaratha, & peruenit in Hie
richo: egredieturq; ad Iordanem de
Thaphua, pertransitq; cõtra mare in

vallē arundineti, suntq́ egressus eius
in mare salsissimum. Hæc ē possessio A
trib⁹ filiorum Ephraim per familias
suas, vrbésque separatæ sunt filijs E-
phraim in medio possessionis filiorū
Manasse, & villæ earum. Et nō inter
fecerunt filij Ephraim Chananæum
qui habitabat in Gazer: habitauítque B
Chananæus in medio Ephraim vsq;
in diem hanc tributarius.

CAPVT XVII.

Cecidit autē sors tribui Ma A
nasse (ipse enim est primo
genitus Ioseph) Machir
primogenito Manassē pa
tri Galaad, qui fuit vir pugnator, ha-
buitq́ possessionem Galaad & Basā,
& reliquis filiorum Manasse iuxta fa
Nūe.26.d milias suas, filijs Abiezer, & filijs E-
lec, & filijs Ezrihel, & filijs Sechem,
& filijs Epher, & filij Semida. Isti sūt
Nūe.27.a filij Manasse filij Ioseph, mares per
&.36.a cognationes suas. Salphaat vero filio
Epher filij Galaad filij Machir filij
Manasse non erant filij, sed solę filię,

quarum ista sunt nomina: Maala &
Noa & Egla & Melcha & Thersa. Ve
neruntq; in conspectu Eleazari sacer
dotis, & Iosue filij Nun, & principũ,
dicentes. Dominus præcępit per ma
num Moysi, vt daretur nobis posses Nũe. 27.b
sio in medio fratrum nostrorum. De
B ditq; iuxta imperium domini posses
sionem in medio fratrum patris ea-
rum, & ceciderunt funiculi Manasse
decem absque terra Galaad & Basan
trans Iordanem. Filiæ enim Manas-
se posséderũt hæreditatem in medio
filiorum eius. Terra autẽ Galaad ceci
dit i sortem filiorum Manasse qui re-
liqui erant. Fuitque termin⁹ Manas-
se ab Aser Machmata, quæ respicit Si
chem, & egreditur ad dexteram iu-
xta habitatores fontis Taphuæ. Ete-
nim in sorte Manasse ceciderat terra
Taphuæ, quę est iuxta terminos Ma
C nasse filiorum Ephraim. Descendit-
que terminus vallis arundineti i me
ridiem torrẽtis ciuitatum Ephraim,
quæ in medio sunt vrbium Manasse.

Termin⁹ Manasse ab aquilone torrē- C
tis, & exit⁹ ei⁹ pergit ad mare, ita vt
possessio Ephraim sit ab austro, & ab
aquilone Manasse, vt vtranque clau
dat mare, & coniungantur sibi in tri-
bu Aser ab aquilone, & in tribu Issa-
char ab oriente. Fuitque hæreditas
Manasse in Issachar & in Aser, Bersā,
& viculi eius, & Ieblaā cum viculis
suis, & habitatores Dor cum oppidis
suis, habitatores quoque Endor cum
viculis suis, similiterque habitatores
Tenach cum viculis suis, & habitato
res Mageddo cum viculis suis, & ter
tia pars vrbis Napheth. Nec potuerūt
filij Manasse has ciuitates subuertere,
sed cœpit Chananæus habitare i ter
ra sua. Postquam autem conualuerūt
filij Israel, subiecerunt Chananęos,
& fecerunt sibi tributarios, nec inter-
fecerunt eos. Locutique sunt filij Io-
seph ad Iosue, & dixerunt. Quare de D.
disti mihi terram i possessionem sor
tis, & funiculi vnius, cum sim tantę
multitudinis, & benedixerit mihi do
minus?

minus? Ad quos Iosue ait. Si popu-
lus multus es, ascende in syluam, &
succide tibi spacia in terra Pherezaei
& Raphaim: quia angusta est tibi pos-
sessio montis Ephraim. Cui respõde-
runt filij Ioseph: Non poterimus ad
montana conscendere, cũ ferreis cur-
ribus vtantur Chananaei qui habitãt
in terra campestri, in qua siti sunt Ber-
san cum viculis suis, & Iezrahel me-
diam possidens vallem. Dixitq; Io-
sue ad domum Ioseph & Ephraim &
Manasse. Populus multus es. & ma-
gnae fortitudinis, nõ habebis sortem
vnam, sed transibis ad montẽ, & suc-
cides tibi, atque purgabis ad habitan-
dum spacia, & poteris vltra procede-
re, cum subuerteris Chananaeũ quem
dicis ferreos habere currus & esse for-
tissimum.

CAPVT XVIII.

A Congregatiq; sunt omnes fi-
lij Israel in Silo, ibiq; fixe-
runt tabernaculum testimo-
nij, & fuit eis terra subiecta.

Remanſerant autem filiorum Iſraël ſeptem tribus, quæ necdū acceperāt poſſeſſiones ſuas. Ad quos Ioſue ait. Vſquequo marcetis ignauia, & non intratis ad poſſidendam terram, quá dominus deus patrum veſtrorū dedit vobis? Eligite de ſingulis tribub⁹ ternos viros, vt mittam eos, & pergant atq; circūeant terram, & deſcribant eam iuxta terminum vniuſcuiuſq; multitudinis: referantq; ad me, quod deſcripſerint. Diuidite vobis terram in ſeptem partes. Iudas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga, & domus Ioſeph ab aquilone, mediam inter hos terram in ſeptem partes deſcribite: & huc venietis ad me, vt coram domino deo veſtro mittam vobis hic ſortem: quia non eſt inter vos pars Leuitarum, ſed ſacerdotium domini eſt eorum hæreditas. Gad autē & Ruben, & dimidia tribus Manaſſe iam acceperant poſſeſſiones ſuas trās Iordanem ad oriētalem plagā, quam dedit eis Moyſes famulus domini.

B Cumq; surrexissent viri vt pergerét ad describēdam terram, præcępit eis Iosue, dicens, Circuite terram, & describite eam, ac reuertimini ad me vt hic coram domino deo vestro in Silo mittam vobis sortem. Itaq; perrexerunt, & lustrantes eam in septē partes diuiserunt, scribentes in volumine. Reuersiq; sunt ad Iosue in castra Silo. Qui misit sortes coram domino in Silo, diuisitq; terram filijs Israel in septé partes. Et ascendit sors prima filiorū Beniamin per familias suas, vt possiderent terram inter filios Iuda & filios Ioseph. Fuitq; terminus eorum contra aquilonem à Iordane, pergens iuxta latus Hiericho septentrionalis plagę, & inde cōtra occidentem ad montana conscendens, & perueniens ad solitudinem Bethauen atq; pertrāsiens iuxta Luzam ad meridiem, ipsa est Bethel: descenditq; in Astaroth Addar in mōtem qui est ad meridiem Bethoron inferioris, & inclinatur circūiens contra mare ad

meridiem montis qui respicit Betho
ron contra africũ. Suntq; exitus eius C
in Cariathbaal, quę vocatur & Caria
thiarim, vrbem filiorũ Iuda. hæc est
plaga contra mare ad occidentem. A
meridie autẽ ex parte Cariathiarim
egreditur terminus contra mare, &
peruenit vsq; ad fontem aquarũ Ne-
pthoa. Descenditq; in partem mõtis
qui respicit vallem filiorum Ennom,
& est contra septẽtrionalem plagã in
extrema parte vallis Raphaim. De-
scenditq; in Gehennom, id est, val-
lis Ennom, iuxta latus Hiebusæi ad
austrum: & peruenit ad fontem Ro-
gel, transiens ad aquilonem: & egre-
diẽs ad Ensemes, id est fontem solis,
& pertrãsit vsq; ad tumulos qui sunt
è regione ascensus Adommim: descẽ
ditq; Habenboen, id est lapidẽ Boen,
filij Ruben, & pertrãsit ex latere aqui
lonis ad campestria: descẽditq; in pla
nitiem, & prætergreditur cõtra aqui-
lonẽ Bethagla: suntq; exitus eius con
tra linguam maris salsissimi ab aqui-

lone in fine Iordanis ad australē plagam, qui est terminus illius ab oriente. Hæc est possessio filiorum Beniamin per terminos suos in circuitu, & familias suas. Fuerunt'q; ciuitates ei⁹ Hiericho & Bethagla & vallis Casis, Betharaba & Samaraim & Bethel & Auim & Affara & Offora villa Hemona & Ofni & Gabee: ciuitates duodecim & villæ earū. Gabaon & Rhama & Beroth & Mesphe, & Caphara & Amosa & Recem, Iarephel & Tharela & Sela, Heleph & Hiebus, quę est Hierusalem, Gabaad & Cariath: ciuitates quatuordecim, & villæ earum. Fuerunt'q; omnes ciuitates vigintisex. Hæc est possessio filiorum Beniamin iuxta familias suas.

D

CAPVT XIX.

A Et egressa est sors secunda filiorum Symeon per cognationes suas, fuit'q; hęreditas eorum in medio possessionis filiorum Iuda, Bersabee & Sabee & Molada & Asersual, Baala

& Asem & Heltholad, Bethularma &
Sicelech & Bethmarchaboth & Aser-
sua & Bethlebaoth & Sarohen: ciuita-
tes tredecim, & villę earum. Ahim &
Remmon & Athar & Asan: ciuitates
quatuor, & villæ earum: omnes vicu-
li per circuitum vrbium istarum vsq;
ad Balaath Beer Ramath cōtra austra-
lem plagam. Fueruntq; omnes ciui-
tates decem & septem. Hæc est hære-
ditas filiorum Symeon iuxta cogna-
tiones suas in possessione & funiculo
filiorum Iuda, quia maior erat: & id-
circo filij Symeon possederunt in me-
dio hæreditatis eius. Ceciditq; sors
tertia filiorū Zabulon per cognatio-
nes suas, & factus est terminus pos-
sessionis filiorum Zabulon vsque Sa-
rith. Ascenditq; de mari & Medalaa,
& peruenit in Debbaseth vsq; ad tor-
rentem, qui est cōtra Iechonnam, &
reuertitur de Sarith contra orientem
in finem Cheseleththabor: & egredi-
tur ad Dabereth, ascenditq; cōtra Iaf-
le, & inde pertransit vsque ad orien-

talem plagam Gethefer & Thacasin:
& egreditur in Remmon, Amthar &
Noa, & circuit ad aquilonē Anathon.
B Suntq; egressus eius vallis Iephathel
& Cathetheth & Naalol & Semron
& Iedaba & Bethleem: ciuitates duo
decim, & villæ earum. Hæc est hære-
ditas tribus filiorum Zabulon per co
gnationes suas, vrbes, & viculi earū.
Issachar egressa est sors quarta per co
gnationes suas, fuitque eius hæredi-
tas Iezrahel & Casaloth & Sunem
& Aphraim & Senon & Anaarath &
C Rabboth & Cæsien, Haemes & Ra-
meth & Engannim & Henadda &
Bethpheses: & peruenit terminus ei⁹
vsque Thabor & Seseima & Bethse-
mes: erantq; exitus eius Iordanis, ci-
uitates sedecim, & villę earum. Hęc
est possessio filiorum Issachar per co
gnationes suas, vrbes, & viculi earū.
Ceciditq; sors quinta tribui filiorum
Aser per cognationes suas, fuitq; ter-
minus eorum Alcath & Chali & Be-
then & Axab & Elmelech & Amaad

& Messal: & peruenit vsque ad Car-
melum maris & Sior & Labanath, ac
reuertitur contra orientem Bethda-
gon: & pertransit vsque Zabulon &
vallem Iephtahel contra aquilonem
in Bethemeth & Nehiel: egrediturq;
ad leuam Cabul & Achran & Roob
& Amon & Cana, vsque ad Sidonem
magnam: reuerti turq; in Horma vsq;
ad ciuitatem munitissimam Tyrum,
& vsque Osa: eruntque exitus eius in
mare de funiculo Acziba & Amma
& Afeg & Roob: ciuitates viginti-
duę, & villę earum. Hęc est possessio C
filiorum Aser per cognationes suas,
vrbesq;, & viculi earum. Filiorũ Ne-
ptalim sexta pars cecidit per familias
suas; & cœpit terminus de Heleb &
Helon in Saananim & Adami, quę
est Neceb & Iebnael vsq; Lecum: &
egressus eorum vsque ad Iordanem, D
reuerti turq; terminus cõtra occiden-
tem in Azanoth Thabor, atque inde
egreditur in Vcuca, & pertrãsit in Za-
bulon contra meridiem; & in Aser cõ

stra occidentem, & in Iuda ad Iordanem cōtra ortum solis, ciuitates munitissimę Assedim, Ser & Ammath & Recchath, & Cenereth & Edema & Arama, Asor & Cedes & Edrai, Enasor & Giron & Magdihel, Horem & Bethanath & Bethsemes: ciuitates decem & nouem, & villæ earum. Hæc est possessio tribus filiorū Neptalim per cognationes suas, vrbes, & viculi earum. Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima, & fuit terminus possessionis eius Saraa, & Hestaol, & Heirsemes, id est ciuitas solis: Selebin & Ahialon & Iethela Helon & Themma & Achron, Helcheten Iebton & Baaladiud & Bane & Barath & Gethremon, & aquæ Hiercon & Arechon, cū termino qui respicit Ioppen, & ipso fine concluditur. Ascenderuntq; filij Dan, & pugnauerunt contra Lesen, cæperuntq; eam, & percusserunt eam in ore gladij, & possederunt, & habitauerūt in ea vocātes nomen eius Lesendan ex

nomine Dan patris sui. Hæc est pos/
sessio tribus filiorum Dan, per cogna
tiones suas vrbes & viculi earũ. Cũq;
complesset sorte diuidere terram sin/
gulis per tribus suas, dederunt filij I s
rael possessionem Iosue filio Nun in
medio sui, iuxta pręcęptum domini,
vrbem, quam postulauit, Thamnath
saraa in monte Ephraim. Et ędificauit
ciuitatem, habitauitq; in ea. Hæ sunt
possessiones, quas sorte diuiserunt E/
leazar sacerdos, & Iosue filius Nun,
& principes familiarum, ac tribuum
filiorum Israel, in Silo, coram domi/
no ad ostium tabernaculi testimonij,
partitiq; sunt terram.

CAPVT XX.

ET locutus est dominus ad A
Iosue, dicens. Loquere fi/
lijs Israel, & dic eis. Sepa/
rate vrbes fugitiuorũ, de
quibus locutus sum ad vos per ma/
num Moysi, vt confugiat ad eas qui/
Núe. 35. a cunq; animam percusserit nescius, &
Deut, 19. a possit euadere iram proximi qui vl/

tor est sanguinis, cum ad vnam harũ confugerit ciuitatum: stabítque ante portam ciuitatis, & loquetur senioribus vrbis illius ea quæ se comprobét innocentem: sicq; suscipient eum, &
B dabunt ei locũ ad habitandũ. Cumq; vltor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus eius: quia ignorans percussit proximũ eius, nec ante biduum triduúmuè eius probatur inimicus. Et habitabit in ciuitate illa, donec stet ante iudicium causam reddens facti sui, & moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore. Tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem, & domum suã,
C de qua fugerat. Decreueruntq; Cedes in Galilæa montis Neptalim, & Sichem in mõte Ephraim, & Cariathar be, ipsa est Hebron in monte Iuda. & trans Iordanem contra orientalẽ plagam Hiericho, statuerunt Bosor, quæ sita est in campestri solitudine de tribu Rubẽ, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Basan de tribu

Manasse. Hę ciuitates constitutę sunt cunctis filijs Israel, & aduenis, qui habitabant inter eos, vt fugeret ad eas qui animā nescius percussisset, & non moreret in manu proximi effusum sanguinem vindicare cupiētis, donec staret ante populum expositurus causam suam.

CAPVT XXI.

A Ccesseruntq; principes familiarum Leui ad Eleazarum sacerdotem, & Iosue filium Nun, & ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel: locutiq; sunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atq; dixerunt. Do-
Nūe. 35. a minus præcępit per manum Moysi, vt darentur nobis vrbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda iumenta. Dederúntque filij Israel de possessionibus suis iuxta imperium domini ciuitates & suburbana earū. Egressaq; est sors in familiam Caath filiorū Aaron sacerdotis de tribu Iuda & Symeon & Beniamin, ciuitates

tredecim: & reliquis filiorum Caath, id eſt Leuitis qui ſuperfuerant de tribubus Ephraim & Dan, & dimidiæ tribus Manaſſe ciuitates decem. Porrò filijs Gerſon egreſſa eſt ſors: vt acciperent de tribubus Iſſachar & Aſer & Neptalim, dimidiáque tribu Manaſſe in Baſan ciuitates numero tredecim. Et filijs Merari per cognationes ſuas de tribubus Ruben & Gad &
B Zabulō vrbes duodecim. Dederúntque filij Iſrael Leuitis ciuitates & ſuburbana earum, ſicut præcepit dominus per manum Moyſi ſingulis ſorte tribuentes. De tribubus filiorum Iuda & Symeon dedit Ioſue ciuitates: quarū iſta ſunt nomina filijs Aaron per familias Caath Leuitici generis. Prima enim ſors illis egreſſa eſt Cariatharbe patris Enach, quæ vocatur Hebron in monte Iuda, & ſuburbana eius per circuitum. Agros vero, & villas eius dederat Caleb filio Iephone ad poſſidendam. Dedit ergo filijs Aaron ſacerdotis Hebron cō-

fugij ciuitatem, ac suburbana eius: &
Lobnam cum suburbanis suis: & Ie-
ther & Istimon & Helon & Dabir &
Ain & Iethan & Bethsames cum sub
urbanis suis: ciuitates nouem de tri-
bubus, vt dictum est, duabus. De tri-
bu autem filiorum Beniamin, Gaba-
on & Gabae & Anathot & Almon cũ
suburbanis suis ciuitates quatuor.
Omnes simul ciuitates filiorum Aa-
ron sacerdotis, tredecim, cum subur-
banis suis. Reliquis vero per fami-
lias filiorum Caath Leuitici generis
hæc est data possessio, De tribu Ephra
im vrbes confugij Sichem cum sub-
urbanis suis in mõte Ephraim, & Ga
zer & Iebsam & Bethoron cum sub-
urbanis suis ciuitates quatuor. De tri
bu quoque Dan Heltheco & Gaba-
thon & Haialon & Gethremmon cũ
suburbanis suis ciuitates quatuor.
Porrò de dimidia tribu Manasse Tha C
nach & Iethremmon cum suburba-
nis suis ciuitates duæ. Omnes ciuita-
tes decem, & suburbana earum da-

tę ſunt filijs Caath inferioris gradus.
Filijs quoque Gerſon Leuitici gene
ris dedit de dimidia tribu Manaſſe
confugij ciuitates, Gaulon in Baſan,
& Boſram cum ſuburbanis ſuis ciui-
tates duas. Porrò de tribu Iſſachar,
Ceſion & Dabrath & Iaramoth & En
gannim cum ſuburbanis ſuis ciuita-
tes quatuor. De tribu autem Aſer, Ma
ſan & Abdon & Elrath & Roob cum
ſuburbanis ſuis ciuitates quatuor. De
tribu quoque Neptalim ciuitates cō-
fugij Cedes in Galilæa, & Ammoth-
dor & Cathar, cum ſuburbanis ſuis
ciuitates tres. Omnes vrbes familia-
rum Gerſon tredecim, cum ſuburba-
nis ſuis. Filijs autem Merari Leui-
tis inferioris gradus per familias ſuas
data eſt de tribu Zabulon, Iecnal &
Cartha & Damna & Naalol ciuitates
quatuor cum ſuburbanis ſuis. De tri-
D bu Gad ciuitates confugij, Ramoth
in Galaad, & Manaim & Eſebon &
Iazer ciuitates quatuor cum ſubur-
banis ſuis. De tribu Ruben vltra Ior-

danem contra Hiericho ciuitates re-
fugij, Bosor in solitudine, Misor & Ia-
zer & Iethson & Maspha, ciuitates
quatuor cum suburbanis suis. Om-
nes vrbes filiorum Merari per fami-
lias, & cognationes suas duodecim.
Itaq; ciuitates vniuersæ Leuitarum
in medio possessionis filiorum Isra-
el fuerunt quadragintaocto cum sub-
urbanis suis, singulæ per familias di-
stributæ. Deditque dominus deus Is-
raeli omnem terram, quam tradītu-
rum se patribus eorum iurauerat, &
possederunt illam, atque habitauerūt
in ea. Dataque est ab eo pax in omnes
per circuitum nationes, nullusq; eis
hostiū resistere ausus est, sed cuncti in
eorum ditionē redacti sunt. Ne vnū
quidem verbū, quod illis præstiturū
se esse promiserat, irritum fuit, sed re-
bus expleta sunt omnia.

CAPVT XXII.

A. EOdem tempore vocauit Io-
sue Rubenitas, & Gaddi-
tas, & dimidiā tribum Ma-
nasse,

nasse, dixitq; ad eos: Fecistis omnia
quæ præcepit vobis Moyses famul⁹
domini, mihi quoq; in omnibus obe
distis, nec reliquistis fratres vestros
longo tempore, vsque in præsentem
diem, custodientes imperium domi
ni dei vestri. Quia igitur dedit domi
nus deus vester fratrib⁹ vestris quie-
tem & pacem, sicut pollicitus est: re-
uertimini, & ite i tabernacula vestra,
& in terram possessionis, quam tradi
dit vobis Moyses famulus domini Num. 32.f
trans Iordanem: ita dúntaxat, vt cu
stodiatis attente, & opere complea-
tis mandatum & legem quam præce
pit vobis Moyses famulus domini,
vt diligatis dominum deum vestrū,
& ambuletis in omnibus vijs eius,
& obseruetis mandata illius, adhæ-
reatisq; ei, ac seruiatis i omni corde,
& in omni anima vestra. Benedixit-
que eis Iosue, & dimisit eos. Qui re-
uersi sunt i tabernacula sua. Dimidiæ
autem tribui Manasse possessionem
Moyses dederat in Basam: & idcirco

mediæ quę superfuit, dedit Iosue sortem inter cæteros fratres suos trans Iordanem ad occidentalem eius plagam. Cumq́ue dimitteret eos in tabernacula sua, & benedixisset eis, dixit ad eos, In multa substantia atque diuitijs reuertimini ad sedes vestras cum argento & auro, ære ac ferro, & veste multiplici. diuidite prædã hostiũ cum fratribus vestris. Reuersiq́ue sunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manasse à filijs Israel de Silo, quæ sita est in Chanaan, vt intrarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperiũ domini in manu Moysi. Cumq́ue venissent ad tumulos Iordanis, in terra Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare infinitę magnitudinis. Quod cum audissent filij Israel & ad eos certi nuncij detulissent ædificasse filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse altare in terra Chanaan, super Iordanis tumulos contra filios Israel: con C

uenerunt omnes in Silo, vt ascenderent & dimicarent contra eos. Et interim miserũt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, & decẽ principes cum eo, singulos de singulis tribubus. Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse in terram Galaad, dixeruntq; ad eos. Hęc mãdat omnis populus domini, Quæ
D est ista transgressio? Cur reliquistis dominum deum Israel ædificantes altare sacrilegum, & à cultu illius recedentes? An parum vobis est quòd peccastis in Beelphegor, & vsque in præsentem diem macula huius sceleris in nobis permanet, multiq; de populo corruerunt, & vos hodie reliquistis dominum, & cras in vniuersum Israel ira eius deseuiet? Quòd si putatis immundam esse terram possessionis vestræ, transite ad terram, in qua tabernaculum domini est, & habitate inter nos: tantum vt à domino, & à nostro consortio

Nũe. 25. a

non recedatis ædificato altari præter
altare domini dei vestri. Nónne
Supra.7 a. Achan filius Zare præterijt manda/
tum domini, & super omnem popu
lum Israel ira eius incubuit? Et ille
erat vnus homo, atque vtinam so/
lus perijsset in scelere suo. Responde E
runtq; filij Ruben, & Gad, & dimi/
diæ tribus Manasse principibus lega
tionis Israel: Fortissimus dominus
deus ipse nouit, & Israel simul intel
liget. si præuaricationis animo hoc
altare construximus, non custodiat
nos, sed pu niat nos in præsenti. Et si
ea mente fecimus, vt holocausta, &
sacrificium, & pacificas victimas su/
per eo imponeremus, ipse quærat
& iudicet: & non ea magis cogitatio
ne atq; tractatu, vt diceremus, Cras
dicent filij vestri filijs nostris, Quid
vobis & domino deo Israel? Ter/
minum posuit dominus inter nos
& vos ô filij Ruben, & filij Gad Ior/
danem fluuium: & idcirco partem
non habetis in domino: & per hanc

occasionem auertent filij vestri filii
F os nostros à timore domini. Putaui
mus itaque melius, & diximus, Ex-
truamus nobis altare, non in holo-
causta, neque ad victimas offeren-
das, sed in testimonium inter nos &
vos, & sobolem nostram vestramque
progeniem, vt seruiamus domino,
& iuris nostri sit offerre, & holocau-
sta, & victimas, & pacificas hostias:
& nequaquam dicant cras filij vestri
filijs nostris, Non est vobis pars in
domino. Quòd si voluerint dicere,
respondebunt eis, Ecce altare domi-
ni quod fecerunt patres nostri, non
in holocausta, neque in sacrificium,
sed in testimonium nostrum ac ve-
strum. Absit à nobis hoc scelus vt re
cedamus à domino, & eius vestigia
relinquamus extructo altari ad ho-
locausta, & sacrificia, & victimas of- Nũe. 14. d
ferendas, præter altare domini dei
nostri quod extructum est ante ta-
G bernaculum eius. Quibus auditis,
Phinees sacerdos, & principes lega-

tionis Israel, qui erant cum eo, placati sunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manasse libétissime suscęperunt. Dixitq; Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos. Nunc scimus quòd nobiscum sit dominus, quoniam alieni estis à præuaricatione hac, & liberastis filios Israel de manu domini. Reuersusq; est cũ principibus à filijs Ruben & Gad de terra Galaad finium Chanaam ad filios Israel, & retulit eis. Placuitq; sermo cunctis audientibus. Et laudauerunt deum filij Israel, & nequaquam vltra dixerunt vt ascenderent contra eos atq; pugnarẽt, & delerẽt terram possessionis eorum. Vocaueruntq; filij Ruben, & filij Gad altare quod extruxerant, Testimonium nostrum, quod dominus ipse sit deus.

CAPVT XXIII.

A Euoluto autem multo tẽpore, pôstquam pacem dederat dominus Israeli, subiectis in gyro nationi-

bus vniuersis, & Iosue iam longæuo, & persenilis ætatis, vocauit Iosue omnem Israelem, maioresq; natu, & principes, ac duces, ac magistros, dixitq; ad eos. Ego senui, & progressioris ætatis sum: vosq; cernitis omnia quę fecerit dominus deus vester cūctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipse pugnauerit. & nunc quia vobis sorte diuisi omnem terram, ab orientali parte Iordanis vsque ad mare magnum, multæq; adhuc supersunt nationes: dominus deus vester disperdet eas, & auferet à facie vestra, & possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est.

B tantum confortamini, & estote soliciti vt custodiatis cuncta quę scripta sunt in volumine legis Moysi: & nō declinetis ab eis, neque ad dextram, neque ad sinistram: ne postq; intraueritis ad gentes, quæ inter vos futurę sunt, iuretis in nomine deorum earum, & seruiatis eis, & adoretis illos, sed adhęreatis domino deo ve-

ſtro quòd feciſtis vſque in diem hãc:
& tunc auferet dominus deus in cõ
ſpectu veſtro gentes magnas & robu
ſtiſſimas, & nullus vobis reſiſtere po C
terit. vnus è vobis perſequetur ho-
ſtium mille viros, quia dominus de-
us veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſi-
cut pollicitus eſt: hoc tantum diligẽ
tiſſime prȩcauete, vt diligatis domi-
num deum veſtrum. Quòd ſi volue
ritis gentium harum quæ inter vos
habitant erroribus adhȩrere, & cum
eis miſcere cõnubia atque amicitias
copulare: iam tunc ſcitote quòd do-
minus deus veſter nõ eas delebit an
te faciem veſtram, ſed erũt vobis in
foueam, ac laqueum, & offendicu-
lum ex latere veſtro, & ſudes in ocu
lis veſtris, donec vos auferat atq; di
ſperdat de terra hac optima quã tra-
didit vobis. En ego hodie ingrediar D
viam vniuerſæ terrȩ, & toto animo
cognoſcetis quòd de omnibus ver-
bis quȩ ſe dominus prȩſtiturum vo
bis eſſe pollicitus eſt, vnũ non prȩte

rierit incassum. Sicut ergo impleuit
opere quod promisit, & prospera cun-
cta venerunt: sic adducet super vos
quicquid malorum cominatus est,
donec vos auferat atque disperdat
de terra hac optima quam tradidit vo-
bis, eo quod preterieritis pactum do-
mini dei vestri, quod pepigit vobi-
scum & seruieritis dijs alienis, & ado-
raueritis eos. Cito atque velociter con-
surget in vos furor domini, & aufere-
mini ab hac terra optima quam tra-
didit vobis.

CAPVT XXIIII

A Ongregauitque Iosue om-
nes tribus Israel in Sichem,
& vocauit maiores natu,
ac principes, & iudices, &
magistros: steteruntque in conspectu
domini, & ad populum sic locutus
est, Hæc dicit dominus deus Israel.
Trans fluuium habitauerunt patres
vestri ab initio, Thare pater Abraham Gen.11.d
& Nachor, seruierúntque dijs alie-
nis. Tuli ergo patrem vestrum Abra-

ham de Mesopotamiæ finibus, & adduxi eum in terram Chanaam: mul-
Gen. 21.a &.25.d tiplicauíque semen eius, & dedi ei Isaac: illíque rursum dedi Iacob & Esau. E quibus Esau dedi monté Seir ad possidendum: Iacob vero, & filij eius descenderunt in Ægyptum. Misíq; Moysen & Aaron, & percussi Aegyptum multis signis atq; portétis: eduxíq; vos & patres vestros de Ægypto & venistis ad mare: persecutíq; sunt Ægyptij patres vestros cú curribus & equitatu, vsque ad mare rubrum. Clamauerunt autem ad do-
B minú filij Israel, qui posuit tenebras inter vos & Ægyptios, & adduxit super eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta quæ in Ægypto fecerim, & habitastis in solitudine multo tempore: & introduxi vos in terram Amorrhæi, qui habitabat trans Iordanem. Cumq; pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, & possedistis terram eorum, at-
Núe.22.a que interfecistis eos. Surrexit autem

Balach filius Sephor rex Moab, & pu
gnauit cōtra Israelem. Misitq; & vo
cauit Balaam filium Beor, vt maledi
ceret vobis: & ego nolui audire eū,
sed è cōtrario per illum benedixi vo
bis & liberaui vos de manu eius. Trā Exo. 23.d
sistisq; Iordanem, & venistis ad Hie &.33.a
richo, pugnaueruntq; contra vos vi deut.7.c
ri ciuitatis eius Amorrhęus & Phe
rezęus & Chananæus & Ethæus &
Gergesæus & Euęus & Hiebusęus,
& tradidi illos in manus vestras. Mi
siq; ante vos crabrones, & eieci eos
de locis suis duos reges Amorrhæo
rum, nō in gladio & in arcu tuo: de
diq; vobis terram in qua non labora
stis, & vrbes quas non ędificastis, vt
habitaretis in eis, vineas & oliueta
quę non plantastis. Nunc ergo time
te dominū, & seruite ei perfecto cor
de atque verissimo: & auferte deos
quibus seruierunt patres vestri in
Mesopotamia & in Ægypto, ac ser
uite domino. Sin autem malum vo
bis videť vt domino seruiatis, optio

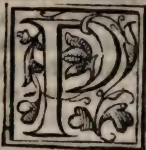
vobis daẗ. Eligite hodie quod placet D
cui seruire potissimũ debeatis, vtrũ
dijs quibus seruierunt patres vestri,
in Mesopotamia, an dijs Amorrhęo-
rum, in quorum terra habitatis. Ego
autem & domus mea seruiemus do
mino. Responditq; populus & ait.
Absit à nobis vt relinquamus domi
nũ, & seruiamus dijs alienis. Domi-
nus de⁹ noster ipse eduxit nos & pa-
tres nostros de terra Ægypti et de do
mo seruitutis; fecitq; videntibus no
bis signa ingentia; & custodiuit nos
in omni via per quã ambulauimus
& in cunctis populis per quos transi-
uimus: & eiecit vniuersas gentes &
Amorrhęum habitatorem terrę quã
nos itrauimus. Seruiemus igitur do
mino, quia ipse est deus noster. Di- E
xitq; Iosue ad populum. Non pote-
ritis seruire domino: deus enim san-
ctus & fortis æmulator est, nec igno
scet sceleribus vestris atque peccatis.
Si dimiseritis dominum & seruieri-
tis dijs alienis, conuertet se & affliget

Vos, atq; subuertet postq; vobis præ
stiterit bona. Dixitq; populus ad Io
sue. Nequaq; ita vt loqueris erit, sed
domino seruiemus. Et Iosue ad po-
pulum, Testes, inquit, vos estis, quia
ipsi elegeritis vobis dominũ, vt ser-
uiatis ei. Respõderuntq;. Testes. Nũc
ergo, ait, auferte deos alienos de me-
dio vestri, & ĩclinate corda vestra ad
F dominum deum Israel. Dixitq; po-
pulus ad Iosue. Domino deo nostro
seruiemus, & obediẽtes erimus præ
ceptis eius. Percussit ergo Iosue in
die illo fœdus, & proposuit populo
præcepta atq; iudicia in Sichem. Scri
psit quoq; omnia verba hæc in volu
mine legis domini, & tulit lapidem
pergrandem, posuitque eum subter
quercum quæ erat in sanctuario do-
mini, & dixit ad omnem populum,
En lapis iste erit vobis in testimoniũ
quòd audieritis omnia verba domi-
ni quæ locutus est vobis, ne forte po
stea negare velitis, & mentiri domi-
no deo vestro. Dimisitq; populũ sin

gulos in possessionem suam. Et post G
hæc mortuus est Iosue filius Nun
seruus domini, cētum & decē anno-
rum, sepelieruntq; eū in finibus pos-
sessionis suæ in Thamnathsare, quæ
est sita in monte Ephraim, à septen- A
trionali parte mōtis Gaas. Seruiuit-
que Israel domino cūctis diebus Io
sue & seniorum, qui longo vixerant
tempore post Iosue, & qui nouerāt I
Gen. 50. d omnia opera domini quæ fecerat in
Israel. Ossa quoq; Ioseph, quæ tule-
rant filij Israel de Ægypto, sepelierūt
in Sichem in parte agri quē emerat
Iacob à filijs Emor patris Sichem cē
tum nouellis ouibus, & fuit in pos-
sessionem filiorum Ioseph. Eleazar
quoq; filius Aarō mortuus est, & se
pelierunt eum in Cabaath Phinees fi
lij eius, quæ data est ei in monte
Ephraim.

FINIS.

LIBER IVDICVM, HEBRAICE SOPH-TIM.

A
OST MORTEM
Iosue consuluerunt
filij Israel dominũ,
dicentes. Quis ascẽ-
det ante nos contra
Chananęum, & erit
dux belli? Dixitq; dominus. Iudas
ascendet, ecce tradidi terram in ma-
nu eius. Et ait Iudas Symeoni fratri
suo. Ascende mecum in sortem meã,
& pugna contra Chananęum, vt &
ego pergam tecum in sorte tua. Et
abijt cum eo Symeon. Ascendítque
Iudas, & tradidit dominus Chana-
næum, ac Pherezęum in manus eo-
rum, & percusserunt in Bezech de-
cem millia virorum. Inueneruntq;
Adonibezech in Bezech, & pugnaue-
runt contra eum, ac percusserũt Cha
nanæum & Pherezæum. Fugit au-

tem Adonibezech, quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum eius ac pedũ. Dixitq; B Adonibezech, Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi dominus. Adduxeruntq; eum in Hierusalem, & ibi mortuus est. Oppugnãtes ergo filij Iuda Hierusalem, cæperunt eam, & percusserunt in ore gladij, tradẽtes cunctam incendio ciuitatem. Et postea descendentes pugnauerunt contra Chananæum qui habitabat in montanis, & ad meridiem in cãpestribus. Pergensq; Iudas contra Chananæum qui habitabat in Hebron, cuius no-

Iosu. 15. c mẽ fuit antiquitus Cariatharbe, percussit Sesai, & Haiman, & Tholmai: atque inde profectus abijt ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Cariathsepher, id est ciuitas literarum. Dixitque Caleb. Qui percusserit Cariathsepher, & vastauerit eam, C dabo

dabo ei Axàm filiam meam vxorem. Cúmque cæpisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam suam coniugem. Quā pergétem in itinere monuit vir suus vt peteret à patre suo agrum. Quæ cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Caleb: Quid habes? At illa respondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dedisti mihi, da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum superius & irriguum inferius. Filij autem Cinei cognati Moysi ascenderūt de ciuitate palmarum, cum filijs Iuda in desertū sortis eius, quod est ad meridiem Arath, & habi-
D tauerunt cum eo. Abijt autem Iudas cum Symeone fratre suo, & percusserunt simul Chananæum qui habitabat in Sephat, & interfecerūt eum. Vocatúmq; est nomen vrbis Horma, id est anáthema. Cæpitq; Iudas Gazan cum finibus suis, & Ascalonem, atq; Accaron cum terminis suis. Fuitq; dominus cum Iuda, & monta-

na possedit: nec potuit delere habita-
tores vallis, quia falcatis curribus a-
bundabant. Dederúntque Caleb He-
Nũe.14.d bron, sicut dixerat Moyses, qui dele-
uit ex ea tres filios Enach. Hiebusæũ
autem habitatorem Hierusalem non
deleuerũt filij Beniamin: habitauitq́ꝫ
Hiebusæus cũ filijs Beniamin in Hie-
rusalem vsqꝫ in præsentem diem. Do- E
mus quoque Ioseph ascendit in Be-
thel, fuítque dominus cum eis. Nam
cum obsideret vrbem, quæ prius Lu
za vocabatur, viderunt hominẽ egre
dientem de ciuitate, dixerúntque ad
eum. Ostende nobis introitum ciui-
tatis, & faciemus tecum misericordi-
am. Qui cum ostendisset eis, percus-
serũt vrbem in ore gladij: hominem
autem illum & omnem cognationẽ
eius dimiserunt. Qui dimissus, abijt
in terram Ethim, & ædificauit ibi ci-
uitatem, vocauitq́ꝫ eam Luzam, quæ
ita appellatur vsq; in præsentẽ diem.
Manasses quoque non deleuit Beth- F
san, & Canath cum viculis suis, & ha

bitatores Dor, & Ieblaam, & Mageddo cum viculis suis, cœpitq; Chananæus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, & delere noluit. Ephraim etiam nõ interfecit Chananæum qui habitabat in Gazer, sed habitauit cum eo. Zabulon, non deleuit habitatores Tethron, & Naalon, sed habitauit Chananæus in medio eius, factusq; est ei tributarius. Azer quoque non deleuit habitatores Accho, & Sidônis, Alab, & Achazib, & Amma, & Aphech, & Roob, habitauitq; in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum. Neptalim quoque non deleuit habitatores Bethsemes, & Bethanat & habitauit inter

G

Chananæum habitatorem terræ, fueruntq; ei Bethsemitæ & Bethanitę tributarij. Artauitq; Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, vt ad planiora descenderent: habitauitq; in monte Hares, quod interpretatur testatio, in Hallon, & Salabim,

Et aggrauata est manus domus Io-
seph, factusq; est ei tributarius. Fuit
autem terminus Amorrhęi ab ascẽsu
scorpionis Petra, & superiora loca.

CAPVT II.

Ascenditq; angelus domini A
de Galgalis ad locum flen-
tium, & ait. Eduxi vos de
Ægypto, & introduxi in
Gen. 22. d terram pro qua iuraui patribus ve-
Exo. 33. a stris, & pollicitus sum vt nõ facerem
irritum pactum meum vobiscum in
sempiternum, ita dũtaxat vt non fe
riretis fœdus cum habitatoribus ter-
ræ huius, & aras eorum subuertere-
tis: & noluistis audire vocem meam.
cur hoc fecistis? Quam ob rem nolui
delere eos à facie vestra, vt habeatis
hostes, & dij eorum sint vobis in rui-
nam. Cumq; loqueretur angelus do
mini hæc verba ad omnes filios Isra
el, eleuauerunt vocem suam, & fleue
runt. Et vocatũ est nomen loci illius,
Flentium siue lachrymarum: immo-
Iosu. 24. g lauerũtq; ibi hostias domino. Dimi-

sit ergo Iosue populum, & abierunt
filij Israel vnusquisq; in possessionẽ
suam, vt obtinerẽt eam, seruierunt'q;
domino cunctis diebus eius, & senio
rum, qui longo post eum vixerunt tẽ
pore, & nouerant omnia opera do-
B mini quę fecerat cum Israel. Mortu⁹
est autem Iosue filius Nun, famulus
domini centum & decem annorum,
& sepelierunt eum in finibus posses-
sionis suæ in Thamnathsare in mon-
te Ephraim, à septẽtrionali plaga mõ
tis Gaas. Omnis'q; illa generatio con
gregata est ad patres suos: & surrexe-
runt alij, qui non nouerunt dominũ,
& opera quæ fecerat cum Israel. Fe-
cerunt'q; filij Israel malum in conspe
ctu domini, & seruierunt Baalim, ac
dimiserunt dominum deum patrum
suorũ, qui eduxerat eos de terra Ægy
C pti, & secuti sunt deos alienos, deos
quoq; populorum qui habitabant in
circuitu eorum, & adorauerunt eos:
& ad iracundiam concitauerunt do-
minum, dimittentes eum, & seruien-

tes Baal & Astaroth. Iratusq; domi-
nus contra Israel, tradidit eos in ma-
nus diripientium, qui cæperunt eos,
& vendiderunt hostibus qui habita-
bant per gyrum: nec potuerunt resi-
stere aduersariis suis, sed quocunque
pergere voluissent, manus domini
super eos erat, sicut locutus est, & iu-
rauit eis. & vehementer afflicti sunt,
Suscitauitq; dominus iudices qui li-
berarent eos de vastatium manibus:
sed nec eos audire voluerunt, forni-
cantes cum diis alienis, & adorantes
eos. Cito deseruerũt viam per quam
ingressi fuerant patres eorum, & au-
dientes mandata domini omnia fece-
re contraria. Cumq; dominus iudi-
ces suscitaret, in diebus eorum flecte-
batur misericordia, & audiebat affli-
ctorum gemitus, & liberabat eos de
cæde vastantium. Postquam autem
mortuus esset iudex, reuertebantur,
& multo faciebant maiora, quàm fe-
cerant patres eorum, sequentes deos
alienos, & seruientes eis, & adorãtes

illos. Non dimiserunt adinuentiones suas, & viam durissimam per quam ambulare consueuerant. Iratusq́ʒ est furor domini in Israel, & ait. Quia irritum fecit gens ista pactum meum quod pepigeram cum patribus eorũ, & vocem meam audire contempsit, & ego non delebo gentes quas dimisit Iosue, & mortuus est: vt in ipsis experiar Israel, vtrũ custodiant viam domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. Dimisit ergo dominus omnes nationes has, & cito subuertere noluit, nec tradidit in manus Iosue.

CAPVT III.

A HÆ sunt gentes quas dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem, & omnes qui nõ nouerãt bella Chananæorũ, & postea discerent filij eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi, quinqʒ satrapas Philisthinorum, omnemq́ʒ Chananæum, & Sidonium atqʒ Euæum,

qui habitabant in monte Libano, de
monte Baal hermon vsq; ad introitũ
Emath. Dimisitq; eos, vt in ipsis ex-
periretur Israelē vtrum audirent mã
data domini quæ præceperat patri-
bus eorum, per manũ Moysi, an non.
Itaq; filij Israel habitauerunt in me-
dio Chananęi, & Ethęi, & Amorrhęi,
& Pherezæi, & Euæi, & Hiebusæi, &
duxerunt vxores filias eorum, ipsisq;
filias suas filijs eorum tradiderũt, &
seruierunt dijs eorum. Feceruntque
malum in conspectu domini, & ob-
liti sunt dei sui, seruientes Baalim &
Astaroth. Iratusq; contra Israel do-
minus, tradidit eos in manus Chu-
san rasathaim regis Mesopotamiæ,
seruieruntq; ei octo annis. Et clama- B
uerũt ad dominum: qui suscitauit eis
saluatorem, & liberauit eos. Othoni-
el videlicet filium Cenez, fratrē Ca-
leb minorem: fuitq; in eo spiritus do
mini, & iudicauit Israel. Egressusq;
est ad pugnam, & tradidit dominus
in manus eius Chusan rasathaim re-

gem Syriæ, & oppressit eum. Quieuitq; terra quadraginta annis, & mortuus est Othoniel filius Cenez. Addiderunt autem filij Israel facere malum in cõspectu domini, qui confortauit aduersum eos Eglon regẽ Moab: quia fecerunt malum in cõspectu eius. Et copulauit ei filios Ammon, & Amalech: abijtq; & percussit Israel, atque possedit vrbem palmarum. Seruierũntque filij Israel Eglon regi Moab decem & octo annis: & postea clamauerũt ad dominum. Qui suscitauit eis saluatorẽ vocabulo Aioth, filium Gera filij Iemini, qui vtraque manu pro dextera vtebatur. Miseruntq; filij Israel per illum munera Eglon regi Moab. Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum lõgitudinis palmæ manus, & accinctus est eo subter sagũ in dextro femore. Obtulitq; munera Eglõ regi Moab. erat autem Eglon crassus nimis. Cumq; obtulisset ei munera, prosecutus est socios qui cum eo ve-

nerant. & reuersus de Galgalis ; vbi erant idôla, dixit ad regem. Verbum secretum habeo ad te ô rex. Et ille imperauit silétium. Egressisq; omnibus qui circa eú erant, ingressus est Aioth ad eum, sedebat autem in æstiuo cœnaculo solus, dixitq;. Verbum dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditq; Aioth sinistram manum, & tulit sicam de dextro femore suo, infixitq; eam in ventrem eius tam valide, vt capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita vt percusserat reliquit in corpore, statimq; per secreta naturæ alui stercora proruperunt. Aioth autem clausis diligentissime ostijs cœnaculi, & obfirmatis sera, per posticú egressus est. Seruiq; regis ingressi viderút clausas fores cœnaculi, atq; dixerút. Forsitan purgat aluum in æstiuo cœnaculo. Expectantesq; diu donec erubescerent, & videntes q nullus aperiret, tulerunt clauem : & aperientes D

inuenerunt dominum suum in terra
iacentem mortuum. Aioth autē dum
illi turbarentur, effugit, & pertransijt
locum idolorum vnde reuersus fue-
rat. Venítque in Seirat, & statim in-
sonuit buccina in mōte Ephraim, de-
scenderuntq́ cum eo filij Israel, ipso
in fronte gradiente. Qui dixit ad eos.
Sequimini me: tradidit enim domi-
nus inimicos nostros Moabitas in
manus nostras. Descenderuntq́ post
eum, & occupauerunt vada Iorda-
nis, quę transmittunt in Moab: & nō
dimiserunt transire quenquam, sed
percusserunt Moabitas in tēpore illo
circiter decem millia, omnes robu-
stos & fortes viros. nullus eorū eua-
dere potuit. Humiliatusq́ est Moab
in die illo sub manu Israel: & quie-
uit terra octoginta annis à prælijs.
Post hunc fuit Samgar filius Anath,
qui percussit de Philisthijm sexcentos
viros vomere: & ipse quoque defen-
dit Israel.

CAPVT IIII.

ADdideruntq; filij Israel facere malū in conspectu domini post mortem Aioth, & tradidit illos dominus in manus Iabin regis Chanaā, qui regnauit in Asor, habuitq; ducem exercitus sui nomine Sisaram. Ipse autē habitabat in Aroseth gentium. Clamaueruntq; filij Israel ad dominum. nongētos enim habebat falcatos currus, & per viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat autem Debora prophetes vxor Lapidoth, quæ iudicabat populum in illo tempore, & sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama & Bethel in monte Ephraim: ascendebántque ad eam filij Israel in omne iudicium. Quæ misit & vocauit Barach filium Abinoem de Cedes Neptalim, dixítque ad eum. Præcępit tibi dominus deus Israel, Vade, descēde, & duc exercitum in montem Thabor, tollésque tecum decem millia pugnatorum de A

filijs Neptalim, & de filijs Zabulon. ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison, Sisaram principem exercitus Iabin, & currus eius, atque omnem multitudinem, & tradam eos in
B manu tua. Dixitq́; ad eam Barach. Si venis mecum, vadam: si nolueris venire mecum, non pergam. Quæ dixit ad eum. Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaq; Debora, & perrexit cum Barach in Cedes. Qui accitis Zabulon, & Neptalim, ascendit cum decem millibus pugnatorũ, habens Deboram in comitatu suo. Aber autem Cineus recesserat quondam à cæteris Cineis fratribus suis filijs Obab cognati Moysi, & tetenderat tabernacula vsque ad vallem quæ vocatur Sennim, & erat iuxta Cedes. Nunciatumq́; est Sisaræ quòd ascendisset Barach filius Abinoem in montem Thabor cum Debora, & congregauit nongentos falcatos currus, &

omnem exercitū de Aroseth gētium
ad torrentem Cison. Dixitq́ꝫ Debora
ad Barach. Surge, hæc est enim dies in
qua tradidit dominus Sisaram in ma
nus tuas. en ipse ductor est tuus. De- C
scendit itaque Barach de monte Tha-
bor, & decem millia pugnatorū cum
Psal. 82. c eo. Perterruítque dominus Sisaram,
& omnes currus eius, vniuersámque
multitudinem in ore gladij ad con-
spectum Barach, in tantum vt Sisara
de curru desiliens, pedibus fugeret: &
Barach persequeretur fugientes cur-
rus, & exercitum vsque ad Aroseth
gentium, & omnis hostium multi-
tudo vsque ad internecionem cade-
ret. Sisara autem fugiens peruenit ad
tentorium Iahel vxoris Aber Cinei.
Erat autē pax inter Iabin regē Asor,
& domum Aber Cinei. Egressa igitur
Iahel in occursum Sisarę, dixit ad eū.
Intra ad me domine mi, ne timeas.
Qui ingressus tabernaculum eius, &
opertus ab ea pallio, dixit ad eam. Da
mihi obsecro paululum aquæ, quia

ſitio valde. Quę aperuit vtrem lactis,
& dedit ei bibere, & operuit illum.
A Dixitq; Siſara ad eam. Sta ante oſtiũ
tabernaculi, & cum venerit aliquis
C interrogans te, & dicens, Nunquid
hic eſt aliquis? reſpondebis, Nullus
D eſt. Tulit itaque Iahel vxor Aber cla-
uum tabernaculi, aſſumens pariter &
malleum: & ingreſſa abſcondite, &
cum ſilentio poſuit ſupra tempus ca-
pitis eius clauum, percuſſumq; mal-
leo defixit in cerebrum vſque ad ter-
ram: qui ſoporem morti ſocians de-
fecit, & mortuus eſt. Et ecce Barach ſe-
quens Siſaram veniebat: egreſſáque
Iahel in occurſum eius dixit ei. Veni,
& oſtendam tibi virum quem quæ-
ris. Qui cum intraſſet ad eam, vidit
Siſaram iacentem mortuum, & cla-
uum infixum in tempore eius. Humi-
liauit ergo deus in die illo Iabin re-
gem Chanaan coram filijs Iſrael: qui
creſcebãt quotidie, & forti manu op-
primebant Iabin regem Chanaan do-
nec delerent eum.

CAPVT V.

CEcinerúntque Debora & A.
Barach filius Abinoem in
illo die, dicentes. Qui ſpõ
te obtuliſtis de Iſráel ani
mas veſtras ad periculum, benedici-
te domino. Audite reges, auribus per
cipite principes: Ego ſum, ego ſum
quæ domino canam, pſallam domi-
no deo Iſrael. Domine cũ exires de
Seir, & tranſires per regiones Edom,
terra mota eſt, cœliq́; ac nubes diſtil-
lauerunt aquis. montes fluxerunt à
facie domini, & Sinai à facie domini
dei Iſrael. In diebus Samgar filij A-
nath, in diebus Iahel quieuerunt ſe-
mitæ: & qui ingrediebantur per eas,
ambulauerunt per calles deuios. Ceſ
ſauerunt fortes in Iſrael, & quieue-
runt donec ſurgeret Debora, ſurge-
ret mater in Iſrael. Noua bella elegit
dominus, & portas hoſtium ipſe ſub
uertit. Clypeus & haſta ſi apparue-
runt in quadraginta millibus Iſrael.

Cor

B Cor meum diligit principes Israel,
Qui propria volũtate obtulistis vos
discrimini, benedicite domino. Qui
ascenditis super nitentes asinos, &
sedetis supra in iudicio, & ambula-
tis in via, loquimini. Vbi collisi sunt
currus, & hostium suffocatus est ex-
ercitus, ibi narrentur iustitiæ domi
ni, & clementiæ fortis Israel. Tunc
descendit populus domini ad por-
tas, & obtinuit principatum. Surge
surge Debora, surge surge, & loque-
re canticum. Surge Barach, & appre
hende captiuos tuos fili Abinoem.
Saluatæ sunt reliquiæ populi. domi-
nus in fortibus dimicauit. Ex Ephra-
im deleuit eos in Amalech, & post
eum ex Beniamin in populos tuos
ô Amalech. De Machir principes de-
scenderunt, & de Zabulon qui exer
citum ducerent ad bellandum. Du-
ces Issachar fuere cum Debora, &
Barach vestigia sunt secuti: qui quasi
in præceps ac barathrum se discrimi
C ni dedit. Diuiso contra se Ruben, ma

gnanimorum reperta eſt contentio. Quare habitas inter duos terminos, vt audias ſibilos gregum? Diuiſo cõtra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt cõtentio. Galaad trans Iordanem quieſcebat, & Dan vacabat nauibus. Aſer habitabat in litore maris, & in portubus morabatur. Zabulon vero & Neptalim obtulerũt animas ſuas morti in regione Morome. Venerunt reges & pugnauerũt, pugnauerunt reges Chanaan in Tanach iuxta aquas Mageddon, & tamen nihil tulere prædantes. De cœlo dimicatum eſt contra eos, ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo aduerſus Siſaram pugnauerunt. Torrens Ciſon traxit cadauera eorum, torrens Cadumin, torrẽs Ciſon. Cõculca anima mea robuſtos. Vngulæ equorum ceciderunt fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortiſſimis hoſtium. Maledicite terrę Meroz, dixit angelus domini: maledicite habitatoribus eius, quia non vene

runt ad auxilium domini in adiuto-
D rium fortissimorum eius. Benedicta
inter mulieres Iahel uxor Aber Ci-
nei, & benedicatur in tabernaculo.
Aquam petenti lac dedit, & in phiala
principum obtulit butyrum. Sini-
stram manum misit ad clauum, &
dextram ad fabrorum malleos, per-
cussitq; Sisaram, quærens in capite
vulneri locum, & tēpus valide per-
forans. inter pedes eius ruit, defecit,
& mortuus est. Voluebatur ante pe
des eius, & iacebat exanimis & mi-
serabilis. Per fenestram respiciens,
vlulabat mater eius, & de cœnaculo
loquebatur, Cur moratur regredi
currus eius, quare tardauerunt pe-
des quadrigarum illius? Vna sapien-
tior cæteris vxoribus eius, hæc so-
crui verba respondit. Forsitan nunc
diuidit spolia, & pulcherrima fœmi
narum eligitur ei. Vestes diuersorũ
colorum Sisaræ traduntur in præ-
dã, & supellex varia ad ornanda col-
la congeritur. Sic pereant omnes ini

mici tui domine: qui autem diligũt te, ſicut ſol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent. Quieuitq; terra per quadraginta annos.

CAPVT VI.

FEcerunt autem filij Iſrael malum in conſpectu domini, qui tradidit illos in manu Madian ſeptem annis, & oppreſſi ſunt valde ab eis. A
Feceruntq; ſibi antra & ſpeluncas in montibus, & munitiſſima ad repugnandum loca. Cúmque ſeuiſſet Iſrael, aſcẽdebat Madian & Amelech, cæteríque orientalium nationum, & apud eos figentes tentoria, ſicut erant in herbis cuncta vaſtabant vſque ad introitum Gazæ: nihílque omnino ad vitam pertinẽs relinquebant in Iſrael non oues, non boues, nõ aſinos. Ipſi enim & vniuerſi greges eorum veniebant cum tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarum vniuerſa complebant, innumera multitudo hominum, & camelorum quic

quid tetigerant deuastantes. Humi-
liatusq; est Israel valde in conspe-
B ctu Madian. Et clamauit ad dominũ
postulans auxilium contra Madiani
tas. Qui misit ad eos virum prophe
tam, & locutus est. Hæc dicit domi
nus deus Israel, Ego vos feci conscẽ d. 11. 51. E
dere de Ægypto, & eduxi vos de do
mo seruitutis, & liberaui de manu
Ægyptiorum, & omnium inimico-
rum qui affligebant vos: eieciq; eos
ad introitum vestrum, & tradidi vo
bis terram eorum, & dixi, Ego domi
nus deus vester, ne timeatis deos
Amorrhęorum, in quorum terra ha
bitatis. Et noluistis audire vocem me
C am. Venit autem angelus domini, &
sedit sub quercu quę erat in Ephra, &
pertinebat ad Ioas patrem familiæ
Ezri. Cumq; Gedeon filius eius ex-
cuteret atque purgaret frumenta in
torculari, vt fugeret Madian, appa-
ruit ei angelus domini, & ait. Domi
C nus tecum virorũ fortissime. Dixitq;
ei Gedeon. Obsecro mi domine, si do

minus nobiscum est, cur ergo apprehenderunt nos hæc omnia? vbi sunt mirabilia eius quæ narrauerunt patres nostri, atq; dixerũt; de Ægypto eduxit nos dominus? Nunc autem dereliquit nos dominus, & tradidit
1.re.12.b in manu Madian. Respexitq; ad eũ dominus, & ait: Vade in hac fortitudine tua & liberabis Israel de manu Madian. scito quòd miserim te. Qui respondens ait. Obsecro mi domine; in quo liberabo Israel? Ecce familia mea ĩfima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei. Dixitq; ei dominus. Ego ero tecum, & percuties Madiã quasi vnum virum. Et ille, Si inueni, inquit, gratiam coram D te, da mihi signũ quòd tu sis qui loqueris ad me. Ne recedas hinc donec reuertar ad te, portas sacrificium, & offerens tibi. Qui respondit. Ego pręstolabor aduẽtum tuum. Ingressus est itaq; Gedeon, & coxit hœdum, & de farinæ modio azymos panes, carnesq; ponens in canistro, & ius car-

nium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei. Cui dixit angelus domini. Tolle carnes & azymos panes, & pone supra petram illam, & ius desuper funde. Cumq́; fecisset ita; extendit angelus domini summitatem virgę quam tenebat in manu, & tetigit carnes & panes azymos: ascendítque ignis de petra, & carnes, azymósque panes consumpsit: angelus autem domini euanuit

E ex oculis eius. Vidensq́; Gedeon quod esset angelus domini, ait. Heu mi domine deus, quia vidi angelum domini facie ad faciem. Dixítque ei dominus. Pax tecum: ne timeas, non morieris. Ædificauit ergo ibi Gedeon altarę domino, vocauítque illud, Domini pax, vsque in præsentem diem. Cúmque adhuc esset in Ephra quæ est familiæ Ezri, nocte illa dixit dominus ad eum. Tolle taurum patris tui, & alterum taurum annorum septem, destruesq́; aram Baal quæ est patris tui: & nemus quod circa aram

est succide, & ædificabis altare domi-
no deo tuo in summitate petræ hui⁹,
super quam ante sacrificium posui-
sti, tollesq́ taurum secundum, & of-
feres holocaustum super struem li-
gnorum, quæ de nemore succideris.
Assumptis ergo Gedeon decem vi-
ris de seruis suis, fecit sicut præcępe-
rat ei dominus. Timens autem do- F
mum patris sui, & homines illius ci-
uitatis, per diem noluit facere, sed
omnia nocte compleuit. Cúmque
surrexissent viri oppidi eius mane,
viderunt destructam aram Baal, lu-
cumq́ succisum, & taurum alterum
impositum super altare, quod tunc
ædificatum erat. Dixeruntq́ adinui-
cem, Quis hoc fecit? Cumq́ perqui-
reret authorem facti, dictum est, Ge
deon filius Ioas fecit hæc omnia. Et
dixerunt ad Ioas. Produc filium tu-
um, huc vt moriatur, quia destruxit
arā Baal, & succīdit nemus. Quibus
ille respondit. Nunquid vltores estis
Baal, vt pugnetis pro eo? qui aduer-

ſatius eſt eius, moriatur antequam
lux craſtina veniat. Si deus eſt, vindi
cet ſe de eo qui ſuffodit aram eius.
Ex illo die vocatus eſt Gedeon Hie-
robaal, eo quod dixiſſet Ioas, Vlciſcatur
ſe de eo Baal, qui ſuffodit aram eius.
G Igitur omnis Madian & Amalech,
& orientales populi congregati ſunt
ſimul, & tranſeuntes Iordanem, ca-
ſtrametati ſunt in valle Iezrael. Spi-
ritus autem domini induit Gedeon:
qui clangens buccina cõuocauit do
mum Abiezer, vt ſequeretur ſe. Mi-
ſitq́ue nuncios in vniuerſum Manaſ-
ſen, qui & ipſe ſecutus eſt eũ & alios
nuncios in Aſer & Zabulon & Ne-
ptalim: qui occurrerunt ei. Dixítque
Gedeon ad dominum. Si ſaluum fa
cis per manum meam populum Iſ-
rael, ſicut locutus es, ponam hoc vel
lus lanæ in area. Si ros in ſolo velle-
re fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſci
am quòd per manum meam ſicut lo
cutus es, liberabis Iſrael. Factumq́ue
eſt ita. Et de nocte conſurgens expreſ-

ſo vellere, concham rore impleuit. Dixit'q; rurſus ad dominum. Ne iraſcatur furor tuus cōtra me, ſi adhuc ſemel tentauero, ſignum quærens in vellere, Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore madens. Fecit'q; dominus nocte illa vt poſtulauerat, & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in omni terra.

CAPVT VII.

A Igit Hierobaal qui & Gedeon de nocte conſurgẽs, & omnis populus cũ eo, venit ad fontem qui vocatur Arad. Erãt autem caſtra Madian in valle ad ſeptentrionalem plagam collis excelſi. Dixítque dominus ad Gedeon. Multus tecum eſt populus, nec tradetur Madian in manus eius, ne glorietur contra me Iſrael, & dicat, Meis viribus liberatus ſum. Loquere ad populum, & cunctis au-

1.mac.3.g dientibus prædica, Qui formidoloſus, & timidus eſt reuertat. Receſſe-

deut.20.b runt'q; de monte Galaad, & reuerſi

B m
de
Du
lo
da
ro
po
G
rir
re,
cu
pa
ru
la
te
bi
In
aq
nũ
m
C Su
rij
tit

ſunt ex populo vigintiduo millia vi
rorum, & tantum decem millia re-
B manſerunt. Dixitq; dominus ad Ge-
deon. Adhuc populus multus eſt.
Duc eos ad aquas, & ibi probabo il-
los: & de quo dixero tibi vt tecũ va-
dat, ipſe pergat, quem ire prohibue-
ro, reuertatur. Cúmque deſcendiſſet
populus ad aquas, dixit dominus ad
Gedeõ. Qui manu & lingua lambue
rint aquas, ſicut ſolent canes lambe-
re, ſeparabis eos ſeorſum: qui autem
curuatis genibus biberint, in altera
parte erunt. Fuit itaque numerus eo
rum qui manu ad os ꝓijciẽte aquas
lambuerant trecenti viri: omnis au-
tem reliqua multitudo flexo poplite
biberat. Et ait dominus ad Gedeon.
In trecentis viris qui lambuerunt
aquas, liberabo vos, & tradã in ma-
nũ tua Madiã: omnis autem reliqua
multitudo reuertátur in locum ſuũ.
C Sumptis itaque pro numero ciba-
rijs, & tubis, omnem reliquam mul
titudinem abire præcepit ad taber-

nacula sua: & ipse cum trecentis vi-
ris se certamini dedit. Castra autem
Madian erant subter in valle. Ea-
dem nocte dixit dominus ad eum.
Surge & descende in castra: quia tra
didi eos in manu tua. sin autem so
lus ire formidas, descendat tecum
Phara puer tuus. Et cum audieris qd
loquantur, tunc confortabuntur ma
nus tuæ, & securior ad hostium ca-
stra descendes. Descendit ergo ipse &
Phara puer eius in partem castrorū,
vbi erant armatorum vigiliæ. Madi
an autem & Amalech, & omnes ori-
entales populi fusi iacebant in valle,
vt locustarū multitudo. Cameli au-
tem innumerabiles erant, sicut are-
na quæ iacet in litore maris. Cumq;
venisset Gedeon, narrabat aliquis
somnium proximo suo: & in hunc
modum referebat quod viderat. Vi-
di somnium, & videbatur mihi quasi
subcinericius panis ex hordeo volui,
& in castra Madian descēdere. Cúm
que peruenisset ad tabernaculum,

D

p
ra
cu
ni
Is
m
st
so
ad
E ra
m
di
pa
ru
de
eo
fa
&
pe
qu
gi
de
ce
ca
&

percussit illud atque subuertit,& ter-
ræ funditus coæquauit. Respondit is
cui loquebatur. Non est hoc aliud,
nisi gladius Gedeonis, filij Ioas viri
Israelitæ. tradidit enim dominus in
manus eius Madian, & omnia ca-
stra eius. Cúmque audisset Gedeon
somnium,& interpretationem eius,
adorauit,& reuersus est ad castra Is-
E raël,& ait. Surgite, tradidit enim do-
minus in manus nostras castra Ma-
dian. Diuisitq; trecẽtos viros in tres
partes,& dedit tubas in manibus eo-
rum, lagenásque vacuas, ac lampa-
des in medio lagenarum. Et dixit ad
eos. Quod me facere videritis, hoc
facite. Ingrediar partem castrorum,
& quod fecero, sectamini. Quando
personuerit tuba in manu mea, vos
quoque per castrorum circuitum clã-
gite, & conclamate domino & Ge-
deoni. Ingressúsq; est Gedeõ, & tre-
centi viri qui erãt cum eo in partem
castrorum, incipientibus vigilijs no-
ctis mediæ,& custodibus suscitatis,

cœperunt buccinis clangere; & com
plodere inter se lagenas. Cúmque F
per gyrum castrorum in tribus per-
sonarent locis, & hydrias confregis-
sent, tenuerunt sinistris manibus lā-
pades, & dextris sonantes tubas, cla
mauerúntq; Gladius domini & Ge
deonis: stantes singuli in loco suo
per circuitum castrorum hostium.
Omnia itaque castra turbata sunt, &
vociferantes, vlulantésq; fugerunt.
Et nihilominus insistebant trecenti
viri buccinis personātes. Immisítq;
Psal.82.c dominus gladium in omnibus ca-
stris, & mutua se cæde truncabant,
fugientes vsque ad Bethseca, & crepi
dinem Abelmeula in Thebbath. Cō G
clamantes autem viri Israel de Ne-
ptalim & Aser, & omni Manasse per
sequebantur Madian. Et dedit domi
nus victoriam populo Israel in die
illa. Misítq; Gedeon nūcios in om
nem montem Ephraim, dicens: De-
scendite in occursum Madian, & oc
cupate aquas vsque Bethbera atque

Iordanem. Clamauítque omnis
Ephraim, & præoccupauit aquas at-
que Iordanem vsq; Bethbera. Appre
hensósq; duos viros Madian, Oreb Esa. 10.f
& Zeb interfecit Oreb in petra Oreb Psal. 82.c
Zeb vero in torculari Zeb. Et perse
cuti sunt Madian, capita Oreb &
Zeb portantes ad Gedeon trans fluẽ
ta Iordanis.

CAPVT VIII.

A DIxerúntque ad eum viri
Ephraim. Quid est hoc
quod facere voluisti, vt
nos non vocares cum ad
pugnam pergeres contra Madian
iurgantes fortiter, & prope vim infe
rentes? Quibus ille respondit. Quid
enim tale facere potui, quale vos feci
stis? Nõne melior est racemus Ephra
im, vindemijs Abiezer? In manus
vestras dominus tradidit principes
Madian. Oreb, & Zeb. Quid tale fa-
cere potui quale vos fecistis? Quod
cum locutus esset, requieuit spiritus
eorum quo tumebant contra eum.

Cúmque venisset Gedeon ad Iordanem, transiuit eum cum trecentis viris qui secum erant & prae lassitudine fugientes persequi non poterant. Dixítque ad viros Socoth, Date ob- B secro panes populo qui mecum est, quia valde defecerunt: vt possimus persequi Zebee & Salmana reges Madian. Respōderunt principes Socoth. Forsitan palmae manuum Zebee & Salmana in manu tua sunt, & idcirco postulas vt demus exercitui tuo panes? Quibus ille ait. Cum ergo tradiderit dominus Zebee & Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis, tribulisq́ꝫ deserti. Et inde conscendens, venit in Phanuel, locutusq́ꝫ est ad viros loci illius similia. Cui & illi responderunt, sicut responderāt viri Socoth. Dixit itaque eis. Cum reuersus fue- C ro victor in pace, destruam turrim hanc. Zebee autē & Salmana requiescebant cū omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant

ex omnibus

ex omnibus turmis orientalium po-
pulorum, cęsis centum viginti milli-
bus bellatorum, & educentium gla-
dium. Ascendensq; Gedeon per viam Osee. 10. d
eorum qui in tabernaculis morában-
tur ad orientalem partem Nobe, &
Iechaa, percussit castra hostium, qui
securi erant, & nihil aduersi suspica-
bantur. Fugeruntq; Zebee & Salma-
na, quos persequens Gedeon compre
hendit, turbato omni exercitu eorũ.
Reuerténsque de bello ante solis or-
tum, apprehendit puerũ de viris So-
coth, interrogauitq; eũ nomina prin
cipum & seniorum Socoth, & descri-
D psit septuaginta septẽ viros. Venitq;
ad Socoth, & dixit eis. En Zebee &
Salmana super quibus exprobrastis
mihi dicentes. Forsitan manus Ze-
bee & Salmana in manibus tuis sunt,
& idcirco postulas vt demus viris
qui lassi sunt, & defecerunt, panes?
Tulit ergo seniores ciuitatis: & spi-
nas deserti ac tribulos, & contriuit
cum eis atque comminuit viros So-

coth. Turrim quoq; Phanuel ſubuer-
tit, occiſis habitatoribus ciuitatis. Di-
xitq; ad Zebee & Salmana. Quales
fuerunt viri quos occidiſtis in Tha-
bor? Qui reſponderunt, Similes tui,
& vnus ex eis quaſi filius regis. Qui-
bus ille reſpondit. Fratres mei fuerũt
filij matris meæ. viuit dominus, quia
ſi ſeruaſſetis eos, nõ vos occiderem.
Dixitq; Iether primogenito ſuo. Sur
ge & interfice eos. Qui nõ eduxit gla E
dium. timebat enim, quia adhuc puer
erat. Dixeruntq; Zebee & Salmana.
Tu ſurge & irrue in nos: quia iuxta
Pſal. 82. c ætatem robur eſt hominis. Surrexit
Gedeon, & interfecit Zebee & Salma
na: & tulit ornamenta ac bullas qui-
bus colla regalium camelorum deco
rari ſolent. Dixeruntque omnes vi-
ri Iſrael ad Gedeon. Dominare no-
ſtri tu & filius tuus, & filius filij tui,
quia liberaſti nos de manu Madian.
Quibus ille ait. Non dominabor ve-
ſtri, nec dominabit in vos filius me-
us, ſed dominabitur vobis dominus.

Dixitq; ad eos. Vnam petitionē po-
stulo à vobis, Date mihi inaures ex
præda vestra. Inaures enim aureas
Hismaelitæ habere cōsueuerant. Qui
responderūt. Libentissime dabimus.
Expandentesq; super terram palliū,
proiecerunt in eo inaures de præda:
& fuit pondus postulatarū inaurium,
mille septingenti auri sicli, absq; or-
namentis & monilibus, & veste pur-
purea, quibus reges Madian vti soliti
erant, & præter torques aureas came
lorum. Fecitq; ex eo Gedeon Ephot,
& posuit illud in ciuitate sua Ephra.
Fornicatusq; est omnis Israel in eo,
& factum est Gedeoni, & omni do-
F mui eius in ruinā. Humiliatus est au-
tem Madian coram filijs Israel, nec
potuerunt vltra ceruices eleuare: sed
quieuit terra per quadraginta annos,
quibus Gedeon præfuit. Abijt itaque
Hierobaal filius Ioas, & habitauit in
domo sua: habuítque septuaginta fi-
lios, qui egressi sunt de femore eius,
eo quòd plures haberet vxores. Con

cubina autem illius, quam habebat in
Sichem, genuit ei filium nomine Abi
melech. Mortuusq; est Gedeon filius
Ioas in senectute bona, & sepultus
est in sepulcro Ioas patris sui in Ephra
de familia Ezri. Postquã autem mor-
tuus est Gedeon, auersi sunt filij Isra
el, & fornicati sunt in Baalim. Percus
seruntq; cum Baal fœdus, vt esset eis
in deũ: nec recordati sunt domini dei
sui, qui eruit eos de manibus inimi-
corum suorũ omnium per circuitũ:
nec fecerunt misericordiã cum domo
Hierobaal Gedeon iuxta omnia bo-
na quæ fecerat Israeli.

CAPVT IX.

A
ABijt autem Abimelech fi-
lius Hierobaal in Sichem
ad fratres matris suæ, & lo
cutus est ad eos, & ad om-
nem cognationem domus patris ma
trisq; suæ dicens: Loquimini ad om-
nes viros Sichem, Quid vobis est me
lius, vt dominentur vestri septuagin-

ta viri omnes filij Hierobaal, an vt do
minetur vobis vnus vir? simulq; cō-
syderate quia os vestrum & caro ve-
stra sum. Locutiq; sunt fratres matris
eius de eo ad omnes viros Sichem
vniuersos sermones istos, & inclina-
uerūt cor eorum post Abimelech, di-
centes. Frater noster est. Dederuntq;
illi septuaginta pondo argēti de Pha
no Baal Berith. Qui conduxit sibi ex
eo viros inopes & vagos, secutíque
sunt eum. Et venit in domum patris
sui in Ephra, & occîdit fratres suos fi-
lios Hierobaal septuaginta viros su-
per lapidem vnum. Remansitq; Ioa-
thā filius Hierobaal minimus, & ab-
sconditus est. Congregati sunt autem
omnes viri Sichem, & vniuersæ fami
liæ vrbis Mello: abieruntq;, & consti
tuerūt regem Abimelech iuxta quer-
cum quæ stabat in Sichem. Quod cū
nunciatum esset Ioatham, iuit & ste-
tit in vertice montis Garizim eleua-
B táque voce, clamauit & dixit. Audite
me viri Sichem, ita vt audiat vos do

minus. Ierunt ligna, vt vngerent su-
per se regem: dixeruntq; oliuæ. Im-
pera nobis. Quę respondit. Nunquid
possum deserere pinguedinē meam,
qua & dij vtuntur, & homines: & ve
nire vt inter ligna promouear? Dixe-
runtq; ligna ad arborem ficum. Venī,
& super nos regnum accipe. Quæ re-
spondit eis. Nunquid possum desere-
re dulcedinem meam, fructusq; sua-
uissimos, & ire vt inter cætera ligna
promouear? Locutáque sunt ligna ad
vitem. Veni, & impera nobis. Quæ re
spondit eis. Nunquid possum desere-
re vinum meum, quod lætificat deū
& homines, & inter ligna cętera pro-
moueri? Dixeruntq; omnia ligna ad
rhamnum. Veni, & impera super nos.
Quæ respondit eis. Si vere me regem
vobis constituistis, venite, & sub vm-
bra mea requiescite. si autem nō vul-
tis, egrediatur ignis de rhamno, & de
uoret cedros Libani. Nunc igitur si re
cte, & absq; peccato constituistis su-
per vos regē Abimelech, & bene egi-

stis cum Hierobaal,& cũ domo eius,
& reddidistis vicẽ beneficijs eius qui
pugnauit pro vobis, & animã suam
dedit periculis, vt erueret vos de ma
nu Madian, qui nunc surrexistis con-
tra domum patris mei, & interfeci-
stis filios eius septuaginta viros super
vnum lapidem, & cõstituistis regem
Abimelech filium ancillæ eius super
habitatores Sichem, eo quòd frater
C vester sit: si ergo recte, & absq; vitio
egistis cum Hierobaal, & domo eius,
hodie lætamini in Abimelech, & ille
lætetur in vobis. sin autem peruerse,
egrediatur ignis ex eo, & consumat
habitatores Sichem, & oppidũ Mel-
lo: egrediaturq; ignis de viris Sichẽ,
& de oppido Mello, & deuoret Abi-
melech. Quæ cum dixisset, fugit &
abijt in Bera, habitauitq; ibi ob me-
tum Abimelech fratris sui. Regnauit
itaque Abimelech super Israel tribus
annis. Misitq; dominus spiritum pes-
simum inter Abimelech, & habitato-
res Sichem, qui cœperunt eum dete-

ftari, & fcelus interfectionis feptua-
ginta filiorum Hierobaal, & effufio-
nem fanguinis eorum cōferre in Abi
melech fratrem fuum, & inter cæte-
ros Sichimorum principes qui eum
adiuuerant. Pofueruntque infidias
aduerfum eum in fummitate mon-
tium, & dum illius prēftolarētur ad-
uentum, exercebant latrocinia, agen-
tes prædas de prætereuntibus. Nun-
ciatumq́ eft Abimelech. Venit autem C
Gaal filius Obed cum fratribus fuis,
& trāfiuit in Sichimam. Ad cuius ad-
uentum erecti habitatores Sichem,
egreffi funt in agros vaftātes vineas,
vuasq́ calcantes. & factis cantātium
choris ingreffi funt phanum dei fui,
& inter epulas & pocula maledice-
bant Abimelech, clamante Gaal filio
Obed, Quis eft ifte Abimelech, & quę
eft Sichem, vt feruiamus ei? nunquid
non eft ipfe filius Hierobaal, & con-
ftituit principem Zebul feruū fuum
fuper viros Emor patris Sichē? Cur
ergo feruiemus ei? Vtinam daret ali-

quis populum istum sub manu mea, vt auferrem de medio Abimelech. Dictúmq; est Abimelech, Cógrega exercitus multitudinem, & veni. Zebul enim princeps ciuitatis auditis sermonibus Gaal filij Obed, iratus est valde, & misit clàm ad Abimelech núcios, dicens. Ecce Gaal filius Obed, venit in Sichimá cum fratribus suis, & oppugnat aduersum te ciuitatem. Surge itaque nocte cum populo qui tecum est, & latita in agro: & primo mane oriente sole, irrue super ciuita-
E tem. illo autem egrediente aduersum te cum populo suo, fac ei quod potueris. Surrexit itaq; Abimelech cum omni exercitu suo nocte, & tetendit insidias iuxta Sichimam in quatuor locis. Egressúsq; est Gaal filius Obed, & stetit in introitu portæ ciuitatis. Surrexit autem Abimelech, & omnis exercitus cum eo de insidiarú loco. Cúmque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul. Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit.

Vmbras montium vides quaſi capita hominum, & hoc errore deciperis. Rurſumq́; Gaal ait. Ecce populus de vmbilico terræ deſcendit, & vnus cuneus venit per viã quæ reſpicit quercum. Cui dixit Zebul. Vbi eſt nũc os tuum, quo loquebaris, Quis eſt Abimelech, vt ſeruiamus ei? Nónne hic populus eſt, quem deſpiciebas? Egredere, & pugna cõtra eum. Abijt ergo Gaal, expectante Sichimorum populo, & pugnauit cõtra Abimelech, qui perſecutus eſt eum fugientem, & in vrbem cõpulit: cecideruntq́; ex parte eius plurimi, vſque ad portam ciuitatis, & Abimelech ſedit in Ruma. Zebul autem Gaal, & ſocios eius expulit de vrbe, nec in ea paſſus eſt commorari. Sequẽti ergo die egreſſus eſt populus in campum. Quod cum nũciatum eſſet Abimelech, tulit exercitum ſuum, & diuiſit in tres turmas, tendens inſidias in agris. Vidénſque quòd egrederetur populus de ciuitate, ſurrexit & irruit in eos cum cuneo

F

G

suo, oppugnans & obsidens ciuitatẽ: duæ autem turmę palantes per campum aduersarios persequebātur. Porrò Abimelech omni die illo oppugnabat vrbem: quam cæpit, interfectis habitatoribus eius, ipsáq; destructa, ita vt sal in ea dispergeret. Quod cum audissent, qui habitabant in turre Sichimorum, ingressi sunt phanum dei sui Berith, vbi fœdus cum eo pepigerāt, & ex eo locus nomen accęperat, qui erat munitus valde. Abimelech quoque audiẽs viros turris Sichimorum pariter conglobatos, ascendit in mõtem Selmon cum omni populo suo: & arrepta securi, præcidit arboris ramum, impositúmq; ferens humero, dixit ad socios. Quod me vidistis facere, cito facite. Igitᷣ certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur ducem. Qui circundantes præsidium, succenderunt: atque ita factum est vt fumo & igne mille hominũ necarentur, viri pariter & mulieres habitatorum turris Sichem. Abimelech

G

autem inde proficiſcens venit ad op-
pidum Thebes, quod circundans ob-
ſidebat exercitu. Erat autem turris ex
celſa in media ciuitate, ad quam con-
fugerāt ſimul viri ac mulieres, & om
nes principes ciuitatis clauſa firmiſſi-
me ianua, & ſuper turris tectum ſtan
tes per propugnacula. Accedénſque
Abimelech iuxta turrim, pugnabat
fortiter: & appropinquans oſtio, ignē
2.Re.11.c ſupponere nitebatur, & ecce vna mu
lier fragmen molę deſuper iaciens, il-
liſit capiti Abimelech, & confregit ce
rebrum eius. Qui vocauit cito armi-
gerum ſuum, & ait ad eum. Euagina
gladium tuum, & percute me, ne for
te dicatur quòd à fœmina interfectus
ſim. Qui iuſſa perficiens interfecit eū.
Illo quoqꝫ mortuo, omnes qui cum
eo erāt de Iſrael reuerſi ſunt in ſedes
ſuas: & reddidit deus malū quod fe-
cerat Abimelech cōtra patrem ſuum
interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis.
Sichimitis quoqꝫ quod operati erāt,
retributum eſt, & venit ſuper eos ma

ledictio Ioatham filij Hierobaal.

CAPVT X.

A POst Abimelech surrexit
dux in Israel Thola filius
Phua patrui Abimelech,
vir de Issachar, qui habi-
tauit in Samir montis Ephraim, & iu
dicauit Israel viginti & tribus annis:
mortuusq; est, ac sepultus in Samir,
Huic successit Iair Galaadites, qui iu-
dicauit Israel per viginti & duos an-
nos, habens triginta filios sedētes su-
per triginta pullos asinarum, & prin
cipes triginta ciuitatum, quæ ex no-
mine eius sunt appellatę Auoth Iair,
B id est oppida Iair, vsq; in præsentem
diem in terra Galaad. Mortuusq; est
Iair ac sepultus in loco, cui est voca-
bulum Camon. Filij autē Israel pec-
catis veteribus inungentes noua, fece
runt malum in conspectu domini, &
seruierunt idôlis Baalim & Astaroth,
& dijs Syriæ ac Sydônis & Moab &
C filiorum Ammon & Philistijm: dimi

ſeruntq́; dominum, & non coluerūt
eum. Contra quos dominus iratus,
tradidit eos in manus Philiſthijm, &
filiorum Ammon. afflictiq́; ſunt, &
vehementer oppreſſi per annos de-
cem & octo omnes qui habitabant
trans Iordanem in terra Amorrhæi,
quæ eſt in Galaad, intantum vt filij
Ammon Iordane tranſmiſſo vaſta-
rent Iudā & Beniamin & Ephraim.
Afflictúſque eſt Iſrael nimis. Et cla- C
mantes ad dominum, dixerunt. Pec-
cauimus tibi, quia dereliquimus do-
minum deum noſtrum, & ſeruiuim⁹
Baalim. Quibus locutus eſt domi-
nus. Nunquid nō Ægyptij & Amor-
rhæi, filijq́; Ammon & Philiſthijm, Si-
donij quoq; & Amalech & Chanaan
oppreſſerūt vos: & clamaſtis ad me,
& erui vos de manu eorum? Et tamē
reliquiſtis me, & coluiſtis deos alie-
nos: idcirco non addam, vt vltra vos
liberem. ite, & inuocate deos quos
elegiſtis, ipſi vos liberent in tempo-
re anguſtiæ. Dixerúntque filij Iſrael D

ad dominum. Peccauimus, redde tu nobis quicquid tibi placet, tantum nunc libera nos. Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorũ idôla proiecerunt, & seruierunt domino deo: qui doluit super miserijs eorum. Itaque filij Ammon conclamantes in Galaad, fixere tentoria, cõtra quos cõgregati filij Israel, in Masspha castrametati sunt. Dixerũntque principes Galaad singuli ad proximos suos, Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPVT XI.

A FVit itaque illo in tempore Iepthe Galaadites vir fortissimus atq; pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad. Habuit autem Galaad vxorem, de qua suscępit filios: qui postquam creuerant, eiecerunt Iepthe, dicentes. Hęres in domo patris nostri esse nõ poteris, quia

minus. Ierunt ligna, vt vngerent super se regem: dixeruntq; oliuæ. Impera nobis. Quę respondit. Nunquid possum deserere pinguedinē meam, qua & dij vtuntur, & homines: & venire vt inter ligna promouear? Dixeruntq; ligna ad arborem ficum. Veni, & super nos regnum accipe. Quæ respondit eis. Nunquid possum deserere dulcedinem meam, fructusq; suauissimos, & ire vt inter cætera ligna promouear? Locutáque sunt ligna ad vitem. Veni, & impera nobis. Quæ respondit eis. Nunquid possum deserere vinum meum, quod lætificat deū & homines, & inter ligna cętera promoueri? Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera super nos. Quæ respondit eis: Si vere me regem vobis constituistis, venite, & sub vmbra mea requiescite: si autem nō vultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani. Nunc igitur si recte, & absq; peccato constituistis super vos regē Abimelech, & benę egi-

ftis cum Hierobaal,& cũ domo eius,
& reddidiftis vicẽ beneficijs eius qui
pugnauit pro vobis, & animã fuam
dedit periculis, vt erueret vos de ma
nu Madian,qui nunc furrexiftis con-
tra domum patris mei, & interfeci-
ftis filios eius feptuaginta viros fuper
vnum lapidem, & cõftituiftis regem
Abimelech filium ancillæ eius fuper
habitatores Sichem, eo quòd frater
C vefter fit:fi ergo recte, & abfq; vitio
egiftis cum Hierobaal,& domo eius,
hodie lætamini in Abimelech, & ille
lætetur in vobis. finautem peruerfe,
egrediatur ignis ex eo, & confumat
habitatores Sichem, & oppidũ Mel-
lo:egrediaturq; ignis de viris Sichẽ,
& de oppido Mello, & deuoret Abi-
melech. Quæ cum dixiffet, fugit &
abijt in Bera, habitauitq; ibi ob me-
tum Abimelech fratris fui. Regnauit
itaque Abimelech fuper Ifrael tribus
annis. Mifitq; dominus fpiritum pef-
fimum inter Abimelech,& habitato-
res Sichem,qui cœperunt eum dete-

quis populum iſtum ſub manu mea,
vt auferrem de medio Abimelech. Di
ctumq; eſt Abimelech, Cógrega exer
citus multitudinem, & veni. Zebul
enim princeps ciuitatis auditis ſer-
monibus Gaal filij Obed, iratus eſt
valde, & miſit clàm ad Abimelech
núcios, dicens. Ecce Gaal filius Obed,
venit in Sichimá cum fratribus ſuis,
& oppugnat aduerſum te ciuitatem.
Surge itaque nocte cum populo qui
tecum eſt, & latita in agro: & primo
mane oriente ſole, irrue ſuper ciuita-
E tem. illo autem egrediente aduerſum
te cum populo ſuo, fac ei quod po-
tueris. Surrexit itaq; Abimelech cum
omni exercitu ſuo nocte, & tetendit
inſidias iuxta Sichimam in quatuor
locis. Egreſſusq; eſt Gaal filius Obed,
& ſtetit in introitu portæ ciuitatis.
Surrexit autem Abimelech, & omnis
exercitus cum eo de inſidiarũ loco.
Cúmque vidiſſet populum Gaal, di-
xit ad Zebul. Ecce de montibus mul
titudo deſcendit. Cui ille reſpondit.

Vmbras montium vides quaſi capita
hominum, & hoc errore deciperis.
Rurſumq́; Gaal ait. Ecce populus de
vmbilico terræ deſcendit, & vnus cu-
neus venit per viã quæ reſpicit quer-
cum. Cui dixit Zebul. Vbi eſt nũc os
tuum, quo loquebaris, Quis eſt Abi-
melech, vt ſeruiamus ei? Nónne hic
populus eſt, quem deſpiciebas? Egre-
dere, & pugna cõtra eum. Abijt ergo
Gaal, expectante Sichimorum popu-
lo, & pugnauit cõtra Abimelech, qui
perſecutus eſt eum fugientem, & in
vrbem cõpulit: cecideruntq́; ex par-
te eius plurimi, vſque ad portam ci-
uitatis, & Abimelech ſedit in Ruma.
Zebul autem Gaal, & ſocios eius ex- F
pulit de vrbe, nec in ea paſſus eſt com
morari. Sequẽti ergo die egreſſus eſt
populus in campum. Quod cum nũ-
ciatum eſſet Abimelech, tulit exerci-
tum ſuum, & diuiſit in tres turmas,
tendens inſidias in agris. Vidénſque
quòd egrederetur populus de ciuita-
te, ſurrexit & irruit in eos cum cuneo

suo, oppugnans & obsidens ciuitaté:
duæ autem turmę palantes per cam-
pum aduersarios persequebătur. Por
rò Abimelech omni die illo oppugna
bat vrbem: quam cæpit, interfectis ha
bitatoribus eius, ipsaq; destructa, ita
vt sal in ea dispergeret. Quod cum au
dissent, qui habitabant in turre Sichi-
morum, ingressi sunt phanum dei sui
Berith, vbi fœdus cum eo pepigerăt,
& ex eo locus nomen accęperat, qui
erat munitus valde. Abimelech quo-
que audiés viros turris Sichimorum
pariter conglobatos, ascendit in mō-
tem Selmon cum omni populo suo:
& arrepta securi, præcidit arboris ra-
mum, impositumq; ferens humero,
dixit ad socios. Quod me vidistis fa-
cere, cito facite. Igiť certatim ramos
de arboribus præcidentes, sequeban-
G tur ducem. Qui circundantes præsi-
dium, succenderunt: atque ita factum
est vt fumo & igne mille hominū ne-
carentur, viri pariter & mulieres ha-
bitatorum turris Sichem. Abimelech

autem inde proficiſcens venit ad op-
pidum Thebes, quod circundans ob-
ſidebat exercitu. Erat autem turris ex
celſa in media ciuitate, ad quam con-
fugerāt ſimul viri ac mulieres, & om
nes principes ciuitatis clauſa firmiſſi-
me ianua, & ſuper turris tectum ſtan
tes per propugnacula. Accedénſque
Abimelech iuxta turrim, pugnabat
fortiter: & appropinquans oſtio, ignē
2.Re.11.c ſupponere nitebatur, & ecce vna mu
lier fragmen molę deſuper iaciens, il-
liſit capiti Abimelech, & confregit ce
rebrum eius. Qui vocauit cito armi-
gerum ſuum, & ait ad eum. Euagina
gladium tuum, & percute me, ne for
te dicatur quòd à fœmina interfectus
ſim. Qui iuſſa perficiens interfecit eū.
Illo quoq; mortuo, omnes qui cum
eo erāt de Iſrael reuerſi ſunt in ſedes
ſuas: & reddidit deus malū quod fe-
cerat Abimelech cōtra patrem ſuum
interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis.
Sichimitis quoq; quod operati erāt,
retributum eſt, & venit ſuper eos ma

ledictio Ioatham filij Hierobaal.

CAPVT X.

A Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abimelech, vir de Issachar, qui habitauit in Samir montis Ephraim, & iudicauit Israel viginti & tribus annis: mortuus'q; est, ac sepultus in Samir. Huic successit Iair Galaadites, qui iudicauit Israel per viginti & duos annos, habens triginta filios sedêtes super triginta pullos asinarum, & principes triginta ciuitatum, quæ ex nomine eius sunt appellatę Auoth Iair,
B id est oppida Iair, vsq; in præsentem diem in terra Galaad. Mortuus'q; est Iair ac sepultus in loco, cui est vocabulum Camon. Filij autê Israel peccatis veteribus inungentes noua, fecerunt malum in conspectu domini, & seruierunt idôlis Baalim & Astaroth, & dijs Syriæ ac Sydônis & Moab &
C filiorum Ammon & Philisthijm: dimi

ſeruntq́ʒ dominum, & non coluerũt
eum. Contra quos dominus iratus,
tradidit eos in manus Philiſtijm, & A
filiorum Ammon. afflictiq́ʒ ſunt, &
vehementer oppreſſi per annos de-
cem & octo omnes qui habitabant
trans Iordanem in terra Amorrhæi,
quæ eſt in Galaad, intantum vt filij
Ammon Iordane tranſmiſſo vaſta-
rent Iudã & Beniamin & Ephraim.
Afflictúſque eſt Iſrael nimis. Et cla- C
mantes ad dominum, dixerunt. Pec-
cauimus tibi, quia dereliquimus do-
minum deum noſtrum, & ſeruiuim[9]
Baalim. Quibus locutus eſt domi-
nus. Nunquid nõ Ægyptij & Amor-
rhæi, filijq́ʒ Ammon & Philiſtijm, Si-
donij quoq; & Amalech & Chanaan
oppreſſerũt vos: & clamaſtis ad me,
& erui vos de manu eorum? Et tamẽ
reliquiſtis me, & coluiſtis deos alie-
nos: idcirco non addam, vt vltra vos
liberem. ite, & inuocate deos quos
elegiſtis, ipſi vos liberent in tempo-
re anguſtiæ. Dixerúntque filij Iſrael D

ad dominum. Peccauimus, redde tu nobis quicquid tibi placet, tantum nunc libera nos. Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorũ idôla proiecerunt, & seruierunt domino deo: qui doluit super miserijs eorum. Itaque filij Ammon conclamantes in Galaad, fixere tentoria, cõtra quos cõgregati filij Israel, in Masspha castrametati sunt. Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos, Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPVT XI.

A FVit itaque illo in tempore Iepthe Galaadites vir fortissimus atq; pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad. Habuit autem Galaad vxorem, de qua suscepit filios: qui postquam creuerant, eiecerunt Iepthe, dicentes. Heres in domo patris nostri esse nõ poteris, quia

de adultera matre natus es. Quos il/
le fugiens, atque deuitans habitauit
in terra Thob. Congregatíque sunt
ad eum viri inopes, & latrocinantes,
& quasi principem sequebantur. In
illis diebus pugnabant filij Ammon
contra Israel. Quibus acriter instan/
tibus perrexerunt maiores natu de
Galaad, vt tollerent in auxiliũ sui Ie
pthe de terra Thob: dixerúntque ad
eum. Veni, & esto princeps noster, &
pugna contra filios Ammon. Qui/
bus ille respondit. Nónne vos estis
qui odistis me, & eiecistis de domo
patris mei, & nunc venitis ad me ne/
cessitate compulsi? Dixerúntque prin
B cipes Galaad ad Iepthe. Ob hanc igi
tur causam nunc ad te venimus, vt
proficiscaris nobiscum, & pugnes cõ
tra filios Ammon, sisq; dux omnium
qui habitant in Galaad. Iepthe quo/
que dixit eis, Si vere venistis ad me,
vt pugnẽ pro vobis contra filios Am
mon, tradideritq; eos domin⁹ in ma
nus meas, ego ero vester princeps?
Qui

Qui reſponderunt ei. Dominus qui
hæc audit ipſe mediator ac teſtis eſt
quòd noſtra promiſſa faciemus. Ab-
ijt itaque Iepthe cum principibus
Galaad, fecítque eum omnis popu-
lus principem ſui. Locutuſq; eſt Iep
the omnes ſermones ſuos coram do
mino in Maſpha. Et miſit nuncios
ad regem filiorum Ammon, qui ex
perſona ſua dicerent, Quid mihi &
tibi eſt, quia veniſti contra me, vt va
ſtares terram meam? Quibus ille re
C ſpondit. Quia tulit Iſrael terram me Nũc. 21. b
am. quando aſcendit de Ægypto à fi
nibus Arnon vſque Ieboch atque
Iordanem, nunc ergo cum pace red
de mihi eam. Per quos rurſum man
dauit Iepthe, & imperauit eis vt di-
cerent regi Ammon, Hæc dicit Iep-
the. Non tulit Iſrael terram Moab,
nec terram filiorum Ammon: ſed
quando de Ægypto conſcenderunt,
ambulauit per ſolitudinem vſq; ad
mare rubrum, & venit in Cades. Mi Nũc. 20. c
ſitq; nuncios ad regem Edom, di-

cens. Dimitte vt transeam terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus eius. Misit quoq; ad regem Moab, qui & ipse transitum præbere contempsit. Mansit itaque in Cades, & circuiuit ex latere terram Edom, & terram Moab. Venitq; ad orietalem plagam terræ Moab, & castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab. Arnon quippe
Nū e.21.c confinium est terræ Moab. Misit ita D
&.e que Israel nuncios ad Seon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Esebon, & dixerunt ei. Dimitte vt transeam per terram tuam vsque ad fluuium, Qui & ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos, sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in Iasa, & fortiter resistebat. Tradiditq; eum dominus in manus Israel cum omni exercitu suo, & percussit eum, & possedit omnem terram Amorrhæi habitatoris regionis illius, & vniuersos fines eius de Ar-

non vſque Ieboch, & de ſolitudine vſque ad Iordanem. Dominus ergo deus Iſrael ſubuertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo ſuo Iſrael, & tu nunc vis poſſidere terram eius? Nónne ea quæ poſſedit
E Chamos deus tuus tibi iure debentur? Quæ autem dominus deus noſter victor obtinuit, in noſtram cedent poſſeſſionem: niſi forte melior es Balach filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quòd iurgatus ſit contra Iſrael, & pugnauerit contra eum, quando habitauit in Eſebon, & viculis eius, & in Aroer, & villis illius, vel in cunctis ciuitatibus iuxta Iordanē per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil ſuper hac repetitione tentaſti? Igitur nō ego pecco in te, ſed tu contra me male agis, indicens mihi bella nō iuſta. Iudicet dominus arbiter huius diei inter Iſrael, & filios Ammon. Noluitq́ue acquieſcere rex filiorum Ammon verbis Iepthe, quæ per nuncios manda Nūe.22.a

uerat. Factus est ergo super Iepthe spiritus domini, & circumiens Galaad, & Manasse, Maspha quoque Galaad, & inde transiens ad filios Ammon votum vouit domino dicens.
Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihique occurrerit reuertenti cum pace à filijs Ammon, eum holocaustū offeram domino. Transiuitque Iepthe ad filios Ammon, vt pugnaret contra eos: quos tradidit dominus in manu eius. percussitque ab Aroer vsquedum venias in Mennith, viginti ciuitates, & vsque ad Abel, quę est vineis consita, plaga magna nimis, humiliatique sunt filij Ammon à filijs Israel. Reuertenti autem Iepthe in Maspha domum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cum tympanis & choris, nō enim habebat alios liberos. Qua visa, scidit vestimenta sua, & ait, Heu me filia mi, decępisti me, & ipsa decępta es. aperui enim

O
G ce
Pa
mi
cit
vid
pa
de
me
ga
lib
Et
Cu
bu
m
sib
sec
vi
rae
po
vn
lia
tu

os meum ad dominum, & aliud fa-
G cere non potero. Cui illa respondit.
Pater mi, si aperuisti os tuum ad do
minum, fac mihi quodcunque polli
citus es, concessa tibi vltione atque
victoria de hostibus tuis. Dixitq; ad
patrem. Hoc solũ mihi pręsta quod
deprecor, Dimitte me vt duobus
mensibus circũeam montes, & plan
gam virginitatem meam cum soda-
libus meis. Cui ille respondit. Vade.
Et dimisit eam duobus mensibus.
Cumq; abijsset cum socijs, ac sodali-
bus suis, flebat virginitatẽ suam in
montibus. Expletisq; duobus men-
sibus, reuersa est ad patrem suum, &
fecit ei sicut vouerat, quæ ignorabat
virum. Exinde mos increuit in Is-
rael, & consuetudo seruata est, vt
post anni circulum conueniant in
vnum filiæ Israel, & plangant fi-
liam Iepthe Galaaditę diebus qua-
tuor.

CAPVT XII

ECce autem in Ephraim or- A
ta eſt ſeditio. nam tranſeũ
tes contra aquilonem, di-
xerunt ad Iepthe, Quare
vadens ad pugnam cõtra filios Am
mon vocare nos noluiſti, vt pergere
mus tecum? Igitur incendemus do-
mum tuam. Quibus ille reſpondit.
Diſceptatio erat mihi & populo meo
contra filios Ammon vehemens, vo
cauiq́ꝫ vos vt præberetis mihi auxi-
lium, & facere noluiſtis. Quod cer-
nens poſui animam meam in mani-
bus meis, tranſiuiq́ꝫ ad filios Am-
mõ, & tradidit eos dominus in ma
nus meas. Quid commerui, vt ad- B
uerſum me conſurgatis in prælium?
Vocatis itaque ad ſe cunctis viris de
Galaad, pugnabat contra Ephraim.
Percuſſeruntq́ꝫ viri Galaad Ephra-
im, quia dixerat, Fugitiuus eſt Ga-
laad de Ephraim, & habitat in me-
dio Ephraim & Manaſſe. Occupaue
rũtque Galaaditæ vada Iordanis,

per quæ Ephraim reuersurus erat.
Cumq; venisset ad ea de Ephraim
numero fugiens, atque dixisset, Ob-
secro vt me transire permittas: dice-
bant ei Galaaditæ, Nunquid Ephra-
tæus es? Quo dicente, Non sum: in-
C terrogabant eũ, Dic ergo Sibboleth,
quod interpretatur spica. Qui respõ-
debat, Zibboleth: eadem litera spicã
exprimere non valens. Statimq; ap-
prehensum iugulabant in ipso Ior-
danis transitu. Et ceciderunt in illo
tempore de Ephraim quadraginta
duo millia. Iudicauit itaque Iepthe
Galaatides Israel sex annis, & mor-
tuus est, ac sepultus in ciuitate sua
Galaad. Post hunc iudicauit Israel
Abessan de Bethleem, qui habuit tri-
ginta filios, & totidem filias: quas
emittens foras maritis dedit, & eius-
dem numeri filijs suis accæpit vxo-
D res, introducens in domũ suam. Qui
septem annis iudicauit Israel, mor-
tuusq; est ac sepultus in Bethleem,
Cui successit Helon Zabulonites, &

iudicauit Israel decem annis, mortuus'q; est ac sepultus in Zabulon. Post hunc iudicauit Israel Abdon, filius Hellel Pharatonites, qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, ascédentes super septuaginta pullos asinarum, & iudicauit Israel octo annis, mortuus'q; est ac sepultus in Pharaton, terræ Ephraim in monte Amalech.

CAPVT XIII.

A Rursum'q; filij Israel fecerunt malum in conspectu domini, qui tradidit eos i manus Philistinorũ quadraginta annis. Erat autem quidam vir de Saraa, & de stirpe Dan, nomine Manue, habens vxorem sterilem, cui apparuit angelus domini, & dixit ad eam. Sterilis es, & absque liberis, sed concipies & paries filium. caue ergo ne bibas vinum ac siceram, nec immũdum quicquam comedas: quia concipies & paries filium, cuius non tanget caput nouacula: erit

enim Nazaræus dei ab infantia sua, & ex matris vtero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorũ. Quæ cum venisset ad maritum suũ, dixit ei. Vir dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis.
B Quem cũ interrogassem quis esset, & vnde venisset & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere: sed hoc respondit, Ecce concipies & paries filium, caue ne vinum bibas nec siceram, & ne aliquo vescaris immũdo: erit enim puer Nazaræus dei ab infantia sua, & ex vtero matris suæ vsque ad diem mortis suæ. Orauit itaque Manue dominum, & ait. Obsecro domine, vt vir dei quem misisti, veniat iterũ, & doceat nos quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est. Exaudiuítque dominus deprecantem Manue, & apparuit rursum angelus domini vxori eius sedẽti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Quæ cum vidisset angelum, festinauit, & cucur-

rit ad virum suum: nunciauitque ei
dicens. Ecce apparuit mihi vir quem
ante videram. Qui surrexit, & secu-
tus est vxorem suam, veniensq; ad
virum dixit ei. Tu es qui locutus es
mulieri? Et ille respondit. Ego sum. C
Cui Manue, Quando, inquit, sermo
tuus fuerit expletus, quid vis vt fa-
ciat puer, aut à quo se obseruare debe-
bit? Dixitq; angelus domini ad Ma-
nue. Ab omnibus quæ locutus sum
vxori tuæ, abstineat se: & quicquid
ex vinea nascitur, non comedat: vi-
num & siceram non bibat, nullo ve-
scatur immundo, & quod ei præcæ-
pi, impleat atque custodiat. Dixit ita-
que Manue ad angelum domini.
Obsecro te, vt acquiescas precibus
meis, & faciamus tibi hœdum de ca-
pris. Cui respōdit angelus. Si me co-
gis, non comedam panes tuos: si au-
tem vis holocaustum facere, offer il-
lud domino. Et nesciebat Manue q
angelus domini esset: dixitq; ad eū.
Quod est tibi nomē, vt si sermo tu⁹

fuerit expletus honoremus te? Cui ille respondit. Cur quæris nomen D meum, quod est mirabile? Tulit itaque Manue hædum de capris, & libamenta, & posuit super petram offerens domino qui facit mirabilia. ipse autem & vxor eius intuebantur. Cumq; ascenderet flamma altaris in cœlum, angelus domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidisset Manue, & vxor eius, proni ceciderunt in terram, & vltra eis non apparuit angelus domini. Statimq; intellexit Manue angelum domini esse, & dixit ad vxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus dominum. Cui respondit mulier. Si dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum & libamenta non suscæpisset, nec ostēdisset nobis hæc omnia, neque ea quæ sunt ventura, dixisset. Peperit itaque filium, & vocauit nomen eius Sampson. Creuitq; puer, & benedixit ei dominus. Cœpitq; spiritus domini

esse cum eo in castris Dan inter Saraa & Esthaol.

CAPVT XIIII.

A Descédit ergo Sampson in Thamnatha. vidensq́ ibi mulierem de filiabus Philistijm, ascendit & nunciauit patri suo, & matri suæ dicens. Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philisthinorum, quam quæso vt mihi accipiatis vxorem. Cui dixerút pater & mater sua. Núquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo tuo, quia vis accipere vxorem de Philistijm, qui incircuncisi sunt? Dixítque Sampson ad patrem suum. Hãc mihi accipe, quia placuit oculis meis. Parentes autem eius nesciebant quòd res à domino fieret, & quæreret occasionem cótra Philistijm. Eo enim tempore Philistijm dominabantur Israeli. Descendit itaque Sampson cum patre suo
B & matre in Thamnatha. Cumq́ venissent ad vineas oppidi, apparuit

catulus leonis sæuus, & rugiens, & occurrit ei. Irruit autem spiritus domini in Sampson, & dilacerauit leonem, quasi hœdum in frusta decerperet, nihil omnino habens in manu: & hoc patri & matri noluit indicare. Descenditq́ꝫ, & locutus est mulieri quæ placuerat oculis eius. Et post aliquot dies reuertens vt acciperet eã, declinauit vt videret cadauer leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat ac fauus mellis. Quem cũ sumpsisset in manibus comedebat in via veniénsque ad patrem suum & matrem, dedit eis partem, qui & ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quòd mel de corpore leonis assumpserat. Descendit itaque pater eius ad mulierem, & fecit filio suo Sampson conuiuium. Sic enim iuue-
C nes facere consueuerant. Cum ergo ciues loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta qui essent cũ eo. quibus locutus est Sampson, Proponam vobis problema: quod si sol

ueritis mihi intra septem dies conui uij, dabo vobis triginta sindones, & totidem tunicas: sin autem non potueritis soluere, vos dabitis mihi triginta sindones, & eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei. Propone problema, vt audiamus. Dixitq́ꝫ eis. De comedēte exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propositionem soluere. Cumq́ꝫ adesset dies septimus, dixerunt ad vxorem Sampson. Blandire viro tuo, & suade ei vt indicet tibi quid significet problema. quod si facere nolueris, incēdemus te, & domum patris tui. an idcirco vocastis nos ad nuptias vt spoliaretis? Quæ fundebat apud Sampson lachrymas, & querebatur, dicens. Odisti me & D non diligis, idcirco problema quod proposuisti filijs populi mei, nō vis mihi exponere. At ille respondit. Patri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare potero? Septem igitur diebus conuiuij flebat ante eum: tan-

démq́ȝ die ſeptimo cum ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicauit ciuibus ſuis. Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitum. Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis in vitula mea, non inueniſſetis propoſitionem meam. Irruit itaque in eum ſpiritus domini, deſcendit q́ȝ Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros: quorum ablatas veſtes dedit his qui problema ſoluerant. Iratúſque nimis aſcendit in domum patris ſui, vxor autem eius accæpit maritum vnum de amicis eius & pronubis.

CAPVT XV.

A Poſt aliquantulum autem temporis, cum dies triticeę meſſis inſtarent, venit Sampſon inuiſere volens vxorem ſuam, & attulit ei hœdum de capris. Cumq́ȝ cubiculum eius ſolito vellet intrare, prohibuit illum pater illius, dicens. Putaui ꝙ odiſ-

ſes eam, & ideo tradidi illam amico tuo. ſed habet ſororem, quæ iunior & pulchrior illa eſt, ſit tibi pro ea vxor. Cui Sampſon reſpondit. Ab hac die non erit culpa in me contra Philiſtæos, faciam enim vobis mala. Perrexitq; & cæpit trecentas vulpes, caudasq; earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne ſuccēdēs dimiſit vt huc illucq; diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexerūt in ſegetes philiſtinorum. Quibus ſuc- B
cenſis, & comportatæ iam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula, concrematę ſunt, intantum vt vineas quoque, & oliueta flamma conſumeret. Dixeruntq; Philiſtijm. Quis fecit hanc rem? Quibus dictum eſt. Sampſon gener Thamnathei, quia tulit vxorem eius, & alteri tradidit, hæc operatus eſt. Aſcenderuntq; Philiſtijm: & combuſſerunt tam mulierem q̃ patrem eius. Quibus ait Sampſon, Licet hæc feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam vltionem, & tunc quieſcam.

quiescam. Percussitq; eos ingenti pla
ga, ita vt stupentes suram femori im-
ponerent. Et descendens habitauit in
spelunca petræ Ætham. Igitur ascen
dentes Philistijm in terram Iuda, ca
strametati sunt in loco, qui postea vo
catus est Lechi, id est maxilla, vbi eo-
rum fusus est exercitus. Dixerúntque
ad eos de tribu Iuda. Cur ascendistis
C aduersum nos? Qui responderunt. Vt
ligemus Sampson venimus, & red-
damus ei quæ in nobis operatus est.
Descenderunt ergo tria millia virorũ
de Iuda, ad specum silicis Ætham, di
xeruntq; ad Sampson. Nescis q Phi-
listijm imperet nobis, quare ergo hoc
facere voluisti? Quibus ille ait. Sicut
fecerunt mihi, sic feci eis. Ligare, in-
quiunt, te venimus, & tradere in ma-
nus Philistinorũ. Quibus Sampson,
Iurate, ait, & spondete mihi, q non
occidatis me. Dixerunt. Non te occi-
demus, sed vinctum trademus. Liga-
uerúntque eum duobus nouis funi-
bus, & tulerunt eũ de petra Ætham.

Qui cum venisset ad locum maxillę, & Philisthijm vociferantes occurrissent ei, irruit spiritus domini in eum: & sicut solét ad ardorem ignis ligna consumi, ita vincula quibus ligatus erat, dissipata sunt & soluta. Inuentamq́ maxillam, id est mandibulam asini, quæ iacebat, arripiens, interfecit in ea mille viros: & ait. In maxil- D
la asini, in mandibula pulli asinarum deleui eos, & percussi mille viros. Cumq́ hæc verba canens complesset, proiecit mandibulam de manu, & vocauit nomen loci illius Ramath lechi, quod interpretatur eleuatio maxillæ. Sitiensq́ valde clamauit ad dominum, & ait. Tu dedisti in manu serui tui salutem hanc maximam atque victoriã, & en siti morior, incidamq́ in manus incircuncisorum. Aperuit itaque dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustis refocillauit spiritum, & vires recępit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons in-

uocantis de maxilla: vſque in præſentem diem. Iudicauitq; Iſrael in diebus Philiſthijm viginti annis.

CAPVT XVI.

A Abijt quoque in Gazam, & vidit ibi mulierem meretricem, ingreſſusq; eſt ad eam. Quod cum audiſſent Philiſthijm, & percrebruiſſet apud eos, intraſſe vrbem Sampſon, circundederunt eum poſitis in porta ciuitatis cuſtodibus, & ibi tota nocte cum ſilentio præſtolantes, vt facto mane exeuntem occiderent. Dormiuit autem Sampſon vſque ad medium noctis, & inde conſurgens apprehendit ambas portę fores cum poſtibus ſuis & ſera, impoſitasq; humeris ſuis portauit ad verticem montis qui reſpicit Hebron. Poſt hæc amauit mulierem, quę habitauit in valle Soreth, & vocabatur Dalila. Veneruntq; ad eam principes Philiſtinorum, atque dixerunt. Decipe eum, & diſce ab illo in quo habeat tantam fortitudinem, &

quomodo eum ſuperare valeamus,
& vinctum affligere. Quod ſi feceris,
dabimus tibi ſinguli mille centum ar
genteos. Locuta eſt ergo Dalila ad
Sampſon. Dic mihi obſecro, in quo B
ſit tua maxima fortitudo, & quid ſit
quo ligatus erumpere nequeas. Cui
reſpondit Sampſon. Si ſeptem nerui-
ceis funibus necdum ſiccis, & adhuc
humentibus ligatus fuero, infirmus
ero vt cæteri homines. Attuleruntq;
ad eam ſatrapæ Philiſtinorum ſeptē
funes, vt dixerat: quibus vinxit eum,
latentibus apud ſe inſidijs, & in cubi
culo finem rei expectantibus. Clama
uitq; ad eum. Philiſtijm ſuper te Sam
pſon. Qui rupit vincula quomodo ſi
rumpat quis filum de ſtupa tortum
ſputamine cum odorem ignis acce-
perit: & non eſt cognitū in quo eſſet
fortitudo eius. Dixitq; ad eum Dali-
la. Ecce illuſiſti mihi, & falſum locu-
tus es: ſaltem nunc indica mihi quo
ligari debeas. Cui ille reſpondit. Si li C
gatus fuero nouis funibus, qui nunq

quàm fuerũt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum similis. Qui- bus rursum Dalila vinxit eum, & clamauit. Philisthijm super te Sampson: in cubiculo insidijs præparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. Dixitq́ Dalila rursum ad eum. Vsque quo decipis me, & falsum loqueris? Ostende de quo vinciri debeas. Cui respõdit Sampson. Si, inquit, septem crines capitis mei cum licio plexueris, & clauum his circũligatum terræ fixeris, infirmus ero. Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum, Philisthijm super te Sampson. Qui consurgens de somno extraxit clauum cum crinib9
D & licio. Dixitq́ ad eum Dalila. Quomodo dicis quòd amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es mihi, & noluisti dicere in quo sit maxima fortitudo tua. Cumq́ molesta esset ei, & per multos dies iugiter adhæreret, spaciũ ad quietem non tribuens, defecit anima eius, & ad mortem vsque lassata est.

Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad
eam. Ferrum nunquam aſcendit ſu-
per caput meum, quia Nazaræus; id
eſt, conſecratus domino ſum de vte-
ro matris meæ: ſi raſum fuerit caput
meum, recedet à me fortitudo mea,
& deficiam, eroq́; ſicut cæteri homi-
nes. Videnſq́; illa quòd confeſſus ei
eſſet omnem animum ſuum, miſit ad
principes Philiſthinorum ac mãdauit.
Aſcendite adhuc ſemel, quia nũc mihi E
aperuit cor ſuum. Qui aſcenderunt
aſſumpta pecunia quam promiſerát.
At illa dormire eũ fecit ſuper genua
ſua, & in ſinu ſuo reclinare caput. Vo
cauitq́; tonſorem & raſit ſeptem cri-
nes eius, & cœpit abigere eum & à ſe
repellere. Statim enim de eo fortitu-
do diſceſſit, dixitq́;. Philiſthijm ſuper
te Sampſon. Qui de ſomno conſur- F
gens, dixit in animo ſuo. Egrediar ſi-
cut ante feci, & me excutiam: neſciés
quòd receſſiſſet ab eo dominus. Quẽ
cum apprehendiſſent Philiſtijm, ſta-
tim eruerunt oculos eius, & duxerũt

Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt. Iamq; capilli eius renasci cœperant, & principes Philistinorum conuenerunt in vnum vt immolarét hostias magnificas Dagon deo suo, & epularentur, dicentes. Tradidit deus noster inimicum nostrum Sampson in manus nostras. Quòd etiam populus videns, laudabat deum suum, eadémque dicebat, Tradidit deus noster aduersarium nostrum in manus nostras, qui deleuit terram nostrã, & occidit plurimos. Lætantesq; per cõuiuia, sumptis iam epulis præceperunt vt vocaretur Sampson, & ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, fecerúntque eum stare inter duas columnas. Qui dixit puero regenti gressus suos. Dimitte me, vt tangam columnas quibus omnis immi net domus, & recliner super eas, &
G paululum requiescam. Domus autem erat plena virorum & mulierũ, & erant ibi omnes principes Philisti-

norum, ac de tecto & solario circiter tria millia vtriusque sexus spectantes ludentem Sampsoni. At ille inuocato domino ait: Domine deus meus memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem meam pristinam deus meus, vt vlciscar me de hostibus meis, & pro amissione duorum luminum vnam vltionem recipiam. Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alterámque earum dextra, & alteram leua tenens, ait: Moriatur anima mea cum Philisthijm. Concussísq; fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, & cæteram multitudinem quæ ibi erat. Multóque plures interfecit moriens, quàm ante viuus occiderat. Descendentes autem fratres eius, & vniuersa cognatio tulerũt corpus eius, & sepelierũt inter Saraa & Esthaol in sepulcro patris sui Manue, iudicauítque Israel viginti annis.

CAPVT XVII.

A Vitq; eo tempore vir qui-
dam de mõte Ephraim no-
mine Michas, qui dixit ma-
tri suę. Mille centum argen-
teos quos separaueras, & super qui-
bus me audiente iuraueras, ecce ego
habeo, & apud me sunt. Cui illa re-
spondit. Benedictus filius meus do-
mino. Reddidit ergo eos matri suæ,
quæ dixerat ei. Consecraui, & voui
hoc argentum domino, vt de manu
mea suscipiat filius meus, & faciat
C sculptile atque conflatile, & nunc tra-
B do illud tibi. Reddidit igitur eos ma-
tri suæ: quæ tulit ducentos argẽteos,
& dedit eos argentario, vt faceret ex
eis sculptile atq; conflatile, quod fuit
in domo Michæ. Qui ædiculã quoq;
in ea deo separauit, & fecit Ephot &
Theraphim, id est vestem sacerdota-
lem, & idola. Impleuitq; vnius fi-
liorum suorum manum, & factus est
C ei sacerdos. In diebus illis non erat
rex in Israel, sed vnusquisq; quod sibi

rectum videbatur, hoc faciebat. Fuit quoque in tempore illo alter adole- A scens de Bethleē Iuda ex cognatione eius, eratq; ipse Leuites, & habitabat ibi. Egressusq; de ciuitate Bethleem, peregrinari voluit vbicunq; sibi com modum reperisset. Cúmque venisset in montem Ephraim iter faciens, & declinasset parúper in domo Michæ, interrogatus est ab eo vnde venisset. Qui respondit, Leuita sum de Beth- leem Iuda, & vado vt habitē vbi po tuero & vtile mihi esse prospexero. Dixítque Micha. Mane apud me (in- D quit) & esto mihi parens ac sacerdos: daboq; tibi per annos singulos decē argēteos, ac vestem duplicem, & quę ad victum sunt necessaria. Acquieuit, & mansit apud hominem, fuitq; illi quasi vnus de filijs. Impleuitq; Mi- cha manum eius, & habuit puerū sa- cerdotem apud se, Nunc scio, dicens, quòd benefaciet mihi deus habēti Le uitici generis sacerdotem.

CAPVT XVIII.

A IN diebus illis non erat rex
in Israel, & tribus Dan quę
rebat possessionem sibi, vt
habitaret in ea. Vsq; ad illū
enim diem inter cæteras tribus sor-
tem non accęperat. Miserunt ergo fi-
lij Dan stirpis & familię suæ quinque
viros fortissimos de Sara & Esthaol,
vt explorarent terram, & diligenter
inspicerent: dixeruntq; eis. Ite, & cō-
syderate terram. Qui cum pergentes
venissent in montem Ephraim, & in-
trassent domum Michæ, requieuerūt
ibi, & agnoscentes vocem adolescen-
tis Leuitæ, vtentesq; illius diuerso-
rio, dixerūt ad eum. Quis te huc ad-
duxit? quid hic agis? quam ob causam
huc venire voluisti? Qui respōdit eis.
Hæc & hæc præstitit mihi Michas, &
me mercede conduxit, vt sim ei sacer
B dos. Rogauerunt autem eum vt con-
suleret dominum, & scire possent an
prospero itinere pergerent, & res ha-
beret effectum. Qui respondit eis. Ite

cum pace, dominus respicit viam vestram & iter quò pergitis. Euntes igitur quinq; viri venerunt Lais; videruntque populum habitantem in ea absq; vllo timore, iuxta consuetudinem Sidoniorum, securum & quietũ, nullo eis penitus resistente, magnarumq; opum, & procul à Sidône atq; à cunctis hominibus separatũ. Reuersiq; ad fratres suos in Sara & Esthaol, C & quid egissent sciscitantibus responderunt. Surgite, & ascẽdamus ad eos. Vidimus enim terram valde opulentam & vberem: nolite negligere, nolite cessare. eamus, & possideamus eã, nullus erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam, tradétq; nobis dominus locũ, in quo nullius rei est penuria eorum quę gignuntur in terra. Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est de Saraa & Esthaol sexcenti viri accincti armis bellicis, ascendentesq; manserũt in Cariathiarim Iudæ: qui locus ex eo tẽpore Castrorũ Dan nomen accępit, & est post

D tergum Cariathiarim. Inde transie-
runt in montem Ephraim. Cumq; ve
nissent ad domum Michæ, dixerunt
quinq; viri qui prius missi fuerant ad
consyderandam terram Lais, cæteris
fratribus suis. Nostis quòd in domi-
bus istis sit ephot, theraphim & scul-
ptile atque conflatile, videte quid vo
bis placeat. Et cum paululũ declinas-
sent, ingressi sunt domum adolescen-
tis Leuitæ, qui erat in domo Michæ,
salutaueruntq; eum verbis pacificis.
Sexcenti autẽ viri ita vt erant armati,
E stabant ante ostium. At illi qui ingres
si fuerant domum iuuenis, sculptile
& ephot & theraphim, atq; conflatile
tollere nitebantur, & sacerdos stabat
ante ostium, sexcẽtis viris fortissimis
haud procul expectantibus. Tulerũt
igitur qui intrauerãt, sculptile, ephot
& idôla atq; conflatile. Quibus dixit
sacerdos. Quid facitis? Cui responde-
runt. Tace, & pone digitum super os
tuum, veniq; nobiscum, vt habeam⁹
te patrem ac sacerdotẽ. Quid tibi me-

lius eſt, vt ſis ſacerdos in domo vnius viri, an in vna tribu & familia in Iſrael? Quod cum audiſſet, acquieuit ſermonibus eorũ, & tulit ephot & idôla ac ſculptile, & profectus eſt cum eis. Qui cum pergerent, & ante ſe ire fe- F
ciſſent paruulos ac iumenta, & omne quod erat precioſum, iamq́ue à domo Michæ eſſent procul, viri qui habitabant in ædibus Michæ conclamantes ſecuti ſunt, & poſt tergũ clamare cœperunt. Qui cum reſpexiſſent, dixerunt ad Michã. Quid tibi vis? cur clamas? Qui reſpõdit. Deos meos quos mihi feci tuliſtis, & ſacerdotẽ, & omnia quæ habeo, & dicitis, Quid tibi eſt? Dixerúntque ei filij Dan. Caue ne vltra loquaris ad nos, & veniant ad te viri animo concitati, & ipſe cum omni domo tua pereas. Et ſic cœpto itinere perrexerunt. Videns autẽ Micha quòd fortiores ſe eſſent, reuerſus eſt in domum ſuam. Sexcenti autem G
viri tulerunt ſacerdotem, & quæ ſupra diximus; veneruntque in Lais ad

populum quiescentem atq; securum, & percusserunt eos in ore gladij: vrbémque incendio tradiderunt, nullo penitus ferente præsidium, eo quòd procul habitarent à Sidône, & cũ nullo hominum haberent quicquam societatis ac negocij. Erat autem ciuitas sita in regione Roob, quã rursum extruentes habitauerunt in ea, vocato nomine ciuitatis Dan, iuxta vocabulum patris sui quem genuerat Israel, quæ prius Lais dicebatur. Posueruntq; sibi sculptile, & Ionathan filium Gerson filij Moysi, ac filios eius sacerdotes in tribu Dan, vsq; ad diem captiuitatis suæ. Mansitq; apud eos idôlum Michæ omni tempore quo fuit domus dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israel.

CAPVT XIX.

A FVit quidam vir Leuites, habitãs in latere mõtis Ephraim, qui accepit vxorem de Bethleẽ Iuda: quæ reliquit eum, & reuersa est in domum patris

sui in Bethleem, mansitq́ apud eum quatuor mésibus. Secutusq́ est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri & secum reducere, habés in comitatu puerū & duos asinos. Quæ suscepit eum, & introduxit in domū patris sui. Quod cum audisset socer eius, eúmque vidisset, occurrit ei læ- tus, & amplexatus est hominé. Man sitq́ gener in domo soceri tribus die bus comedens cum eo & bibens fa- miliariter. Die autem quarto de nó- cte cōsurgens, proficisci voluit. Qué tenuit socer, & ait ad eum. Gusta pri⁹ pusillum panis, & conforta stoma- chum, & sic proficiscêris. Sederuntq́ simul, ac comederunt & biberunt. Di- xitq́ pater puellę ad generum suum: Quæso te, vt hodie hic maneas, pari- terque lætemur. At ille consurgens, cœpit velle proficisci. Et nihilominus obnixe eum socer tenuit, & apud se fecit manere. Mane autem facto, pa- rabat Leuites iter. Cui socer rursum, Obsecro (inquit) vt paululum cibi ca-

pias,

pias,& aſſumptis viribus, donec in-
creſcat dies, poſteà proficiſcaris. Co-
mederũt ergo ſimul, ſurrexitq́; ado
leſcens, vt pergeret cum vxore ſua
& puero. Cui rurſum locutus eſt ſo-
C cer. Cõſidera quòd dies ad occaſum
decliuior ſit, & propinquat ad veſpe
rum: mane apud me etiam hodie, &
duc lætũ diem, & cras proficiſcêris,
vt vadas in domũ tuam. Noluit ge-
ner acquieſcere ſermonibus eius, ſed
ſtatim perrexit, & venit contra Hie-
bus, quę altero nomine vocatur Hie
ruſalem, ducens ſecum duos aſinos
onuſtos & concubinam. Iamq́; ade-
rant iuxta Hiebus, & dies mutaba-
tur in noctem. Dixitq́; puer ad domi
num ſuũ. Veni obſecro, declinemus
ad vrbem Hiebuſæorum, & manea-
mus in ea. Cui reſpondit dominus.
Non ingrediar oppidum gentis alie
næ, quæ non eſt de filijs Iſrael, ſed
tranſibo vſque Gabaa, & cum illuc
peruenero manebimus in ea, aut cer
D te in vrbe Rama. Tranſierunt ergo

Hiebus, & cœptum carpebant iter, occubuitq; eis sol iuxta Gabaa, quæ est in tribu Beniamin: diuerteruntq; ad eam, vt manerent ibi. Quò cũ intrassent, sedebant in platêa ciuitatis, & nullus eos recipere volebat hospitio. Et ecce, apparuit homo senex, reuertens de agro & de opere suo vesperi, qui & ipse de mõte erat Ephraim, & peregrinus habitabat ĩ Gabaa. Homines autem regionis illius erãt filij Iemini. Eleuatisq; oculis, vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platêa ciuitatis, & dixit ad eum. Vnde venis? & quo vadis? E
Qui respondit ei, Profecti sumus de Bethleem Iuda, & pergimus ad locũ nostrum, qui est in latere montis Ephraim, vnde ieramus in Bethleẽ: & nũc vadimus ad domum dei, nullusq; sub tectum suum nos vult recipere, habentes paleas & fœnum in asinorum pabulum, & panem ac vinum in meos & ancillæ tuæ vsus, & pueri qui mecum est: nulla re indige

mus, nisi hospitio. Cui respondit senex. Pax tecum sit, ego præbebo oĩa q̃ necessaria sunt, tantũ quæso ne in platêa maneas. Introduxitq́ eũ in domũ suã, & pabulũ asinis prębuit, ac postquam lauerunt pedes suos, re F cępit eos in conuiuium. Illis epulantibus, & post laborem itineris, cibo & potu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitatis illius filij Belial, id est absque iugo, & circundantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes. Educ virum qui ingressus est domum tuam, vt abutamur eo. Egressusq́ est ad eos senex, & ait. Nolite fratres nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, & cessate ab hac stultitia, habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, vt humilietis eas, & vestram libidinem compleatis, tantum obsecro ne scelus hoc contra naturã operemini in virum. Nolebant acquiesce

re sermonibus illius. Quod cernens
homo, eduxit ad eos concubinam
suam,& eis tradidit illudendã. Qua
cum tota nocte abusi essent, dimise/
runt eam mane. At mulier receden/ G
tibus tenebris, venit ad ostium do/
mus, vbi manebat dominus suus,&
ibi corruit. Mane facto, surrexit ho/
mo,& aperuit ostiũ, vt coeptam ex/
pleret viam, & ecce concubina eius
iacebat ante ostium, sparsis in limine
manibus. Cui ille, putans eam quie/
scere, loquebatur, Surge, vt ambule/
mus. Qua nihil respondente, intelli/
gens quòd erat mortua, tulit eam,&
imposuit asino, reuersusq; est in do/
mum suam. Quam cum esset ingres/
sus, arripuit gladiũ, & cadauer vxo
ris cũ ossibus suis in duodecim par/
tes ac frusta concidens, misit in om/
nes terminos Israel. Quod cum vi/
dissent singuli conclamabant, Nun/
quam res talis facta est in Israel, ex
eo die quo ascenderunt patres nostri
de ægypto, vsq; in præsens tempus:

ferte sententiam & in commune decernite quid facto opus sit.

CAPVT XX.

A EGressi itaque sunt omnes filij Israel, & pariter congregati quasi vir vnus de Dan vsque Bersabee, & terra Galaad ad dominum in Maspha: omnesq; anguli populorum, & cunctæ tribus Israel in ecclesiam populi dei cóuenerunt quadringenta millia peditum pugnatorum. Nec latuit filios Beniamin quòd ascendissent filij Israel in Maspha. Interrogatusq; Leuita maritus mulieris interfectæ quomodo tantum scelus perpetratum esset: respondit. Veni in Gabaa Beniamin cum vxore mea, illucq; diuerti: & ecce, homines ciuitatis illius circundederút nocte domum in qua manebam, volentes me occidere, & vxorem meam incredibili furore libidinis vexantes deniq; mortua est. Quam arreptam, in frusta concîdi, misiq; partes in omnes terminos

Q̄ſeg. 10. c

possessionis vestræ, quia nunquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum est in Israel. Adestis omnes filij Israel, decernite quid facere debeatis. Stansq; omnis populus, & quasi vnius hominis, sermone respondit. Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisq; intrabit domum, sed hoc cõtra Gabaa in commune faciemus, Decem viri B eligantur è centum, ex omnibus tribubus Israel, & centum de mille, & mille de decem millibus vt comportẽt exercitui cibaria: & possimus C pugnare contra Gabaa Beniamin, & reddere ei pro scelere quod meret. Cõuenitq; vniuersus Israel ad ciuitatem, quasi homo vnus eadem mẽte, vnoq; consilio, & miserunt nuncios ad omnem tribum Beniamin, q dicerent. Cur tantum nefas in vobis repertũ est? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, vt moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrũ suorum

rum filiorum Israel audire manda-
tum, sed ex cunctis vrbibus quæ sor-
tis suæ erant, cõuenerunt in Gabaa,
vt illis ferrent auxiliũ, & contra vni-
uersum populum Israel dimicarẽt.
Inuentiq; sunt vigintiquinque mil-
lia de Beniamin educentium gladiũ
prȩter habitatores Gabaa, qui septin-
genti erant viri fortissimi, ita sinistra
vt dextra præliantes: & sic fundis la-
pides ad certũ iacientes, vt capillum
quoq; possent percutere, & nequaq̃
in alteram partẽ ictus lapidis defer-
C retur. Virorum quoq; Israel absque
filijs Beniamin inuenta sunt quadrin-
genta millia educentium gladios, &
paratorum ad pugnam. Qui surgen-
tes venerunt in domum dei, hoc est
in Silo consuluerunt́q; dominum,
atque dixerunt: Quis erit in exerci-
tu nostro princeps certaminis cõtra
filios Beniamin? Quibus respondit
dominus: Iudas sit dux vester. Sta-
timq; filij Israel surgentes, mane ca-
strametati sunt iuxta Gabaa: & inde

procedentes ad pugnam contra Be-
niamin, vrbẽ oppugnare cœperũt.
Egressiq́ꝫ filij Beniamin de Gabaa, oc-
ciderunt de filijs Israel die illo vigin-
tiduo millia virorũ. Rursum filij Is-
rael & fortitudine, & numero confi-
dentes in eodem loco in quo prius
certauerant, aciem direxerunt: ita ta-
men vt prius ascenderent, & flerent
coram domino vsq; ad noctem: con-
suluerentq́ꝫ eum, & dicerẽt. Debeo vl-
tra procedere ad dimicandum con-
tra filios Beniamin fratres nostros,
an non? Quibus ille respondit. Ascẽ- D
dite ad eos, & inite certamẽ. Cumq́ꝫ
filij Israel altera die contra filios Be-
niamin ad prelium processissent, eru-
perunt filij Beniamin de portis Ga-
baa, & occurrentes eis, tanta in illos
cæde bacchati sunt, vt decem & octo
millia virorum educentium gladiũ
prosterneret. Quam ob rem omnes
filij Israel venerunt in domum dei,
& sedentes flebant coram domino:
ieiunaueruntq́ꝫ die illo ad vsq; vespe-

ram,& obtulerunt ei holocausta,at/
que pacificas victimas,& super statu
suo interrogauerunt. Eo tempore ibi
erat arca fœderis domini,& Phinees
filius Eleazari filij Aaron prepositus
domus. Consuluerunt igitur domi/
num,atq; dixerunt. Exire vltra debe
mus ad pugnam contra filios Benia/
min fratres nostros, an quiescere?
Quibus ait dominus. Ascẽdite,cras
enim tradam eos in manus vestras.
Posuerúntq; filij Israel insidias per
circuitum vrbis Gabaa, & tertia vi/
ce,sicut semel & bis,cõtra Beniamin
E exercitum produxerunt. Sed & filij
Beniamin audacter eruperunt de ci/
uitate,& fugientes aduersarios lon/
gius persecuti sunt,ita vt vulnerarẽt
ex eis sicut primo die & secundo, &
cęderent per duas semitas vertentes
terga,quarum vna ferebatur in Be/
thel,& altera in Gabaa,atq; proster/
nerent triginta circiter viros. Puta/
uerũt enim solito eos more cedere.
Qui fugam arte simulantes inierunt,

consilium, vt abstraherent eos de ci-
uitate, & quasi fugientes ad supradi-
ctas semitas perducerent. Omnes ita-
que filij Israel surgentes de sedibus
suis, tetenderunt acie in loco qui vo-
catur Baalthamar. Insidiæ quoque
quæ circa vrbem erant, paulatim se
aperire cœperunt & ab occidetali vr-
bis parte procedere. Sed & alia dece
millia virorum de vniuerso Israel,
habitatores vrbis ad certamina pro-
uocabant. Ingrauatumq; est bellum
contra filios Beniamin, & non intel-
lexerunt q ex omni parte illis insta-
ret interitus. Percussitq; eos domi-
nus in conspectu filiorum Israel, &
interfecerunt ex eis in illo die vigin-
tiquinq; millia, & centu viros, om-
nes bellatores & educetes gladium.
Filij autem Beniamin cum se iferio-
res esse vidissent, cœperunt fugere.
Quod cernentes filij Israel, dederut F
eis ad fugiendum locum, vt ad præ- G
paratas insidias deuenirent, quas iu-
xta vrbem posuerant. Qui cum repe

te de latibulis surrexissent, & Benia-
min terga cædentibus daret, ingressi
sunt ciuitatem, & percusserunt eam
in ore gladij. Signum autem dederāt
filij Israel his quos in insidijs collo-
cauerant, vt postquam vrbem cæpis-
sent, ignem accenderent, vt ascenden-
te in altum fumo, captam vrbem de-
monstrarent. Quod cum cernerent
filij Israel in ipso certamine positi
(putauerūt enim filij Beniamin eos
fugere, & instantius persequebātur,
cæsis de exercitu eorum triginta vi-
ris) & viderunt quasi columnam fu-
mi de ciuitate cōscendere, Beniamin
quoq; respiciens retro, cum captam
cerneret ciuitatem, & flāmas in subli-
me ferri: qui prius simulauerant fu-
gam, versa facie fortius resistebant.
Quod cum vidissent filij Beniamin,
in fugam versi sunt, & ad viam de-
serti ire cœperunt, illuc quoque eos
G aduersarijs persequentibus. Sed & hi
qui vrbem succenderant, occurrerūt
eis: atq; ita factum est, vt ex vtraque

parte ab hostibus cæderent, nec erat
vlla requies morientium. Ceciderūt,
atq; prostrati sunt ad oriētalem pla-
gam vrbis Gabaa: fuerūt autem qui
in eodem loco interfecti sunt, decem
& octo millia virorum, omnes robu
stissimi pugnatores. Quod cū vidis-
sent qui remanserāt de Beniamin, fu
gerunt in solitudinem: & pergebant
ad petram, cuius vocabulum est Rē
mon. In illa quoq; fuga palantes, &
in diuersa tendentes, occiderunt qn-
que millia viros. Et cum vltra tende
rent persecuti sunt eos, & interfece-
rūt etiam alia duo millia. Et sic factū
est, vt omnes qui ceciderāt de Benia
min in diuersis locis, essent viginti-
quinque millia pugnatores ad bella
promptissimi. Remanserunt itaq; de
omni numero Beniamin, qui euade
re potuerunt, & fugere in solitudi-
nem sexcenti viri, sederūntque in pe
tra Remmon mensibus quatuor. Re
gressi autem filij Israel, omnes reli-
quias ciuitatis à viris vsq; ad iumen

tā gladio percusserunt: cunctasq; vrbes & viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

CAPVT XXI.

A IVrauerunt quoq; filij Israel in Maspha, & dixerunt. Nullus nostrum dabit filijs Beniamin de filiabus suis vxorem. Veneruntq; omnes ad domum dei in Silo, & in conspectu eius sedentes vsq; ad vesperam, leuauerūt vocem, & magno vlulatu cœperunt flere, dicentes: Quare domine deus Israel factum est hoc malū in populo tuo, vt hodie vna tribus auferretur ex nobis? Altera autē die diluculo consurgentes, extruxerunt altare, obtuleruntq; ibi holocausta, & pacificas victimas, & dixerunt. Quis non ascendit in exercitum domini de vniuersis tribubus Israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos qui defuissent. Ductiq; pœnitētia filij Israel super fratre suo Benia

min, cœperunt dicere, Ablata est tri- B
bus vna de Israel, vnde vxores acci-
pient? Omnes enim in commune iu
rauimus non daturos nos his filias
nostras. Idcirco dixerũt, Quis est de A
vniuersis tribubus Israel q nõ ascen
dit ad dominum in Maspha? Et ecce
inuẽti sunt habitatores Iabis Galaad
in illo exercitu nõ fuisse. Eo quoque
tempore cum essent in Silo, nullus
ex eis ibi repertus est. Miserunt itaq;
decem millia viros robustissimos,
& præcęperũt eis. Ite & percutite ha
bitatores Iabis Galaad in ore gladij
tam, vxores q̃; paruulos eorũ: & hoc
erit quod obseruare debebitis. Om-
ne generis masculini, & mulieres q̃
cognouerunt viros, interficite: virgi
nes autem reseruate. Inuentęq; sunt
de Iabis Galaad quadringétę virgi-
nes, quę nescierũt viri thorum, & ad
duxerunt eas ad castra in Silo, in ter
rã Chanaan. Miseruntq; nuncios ad
filios Beniamin, qui erãt in petra Ré
mon, & præcęperunt eis, vt eas susci

C perent in pace. Venerũtq́ filij Benia-
min in illo tempore, & datę sunt eis
vxores de filiab⁹ Iabis Galaad: alias
autẽ nõ repererer ũt, quas simili mo
do traderent. Vniuersusq́ Israel val
de doluit, & egit pœnitentiã super
interfectione vnius tribus ex Israel.
Dixerũtq́ maiores natu. Quid facie
mus reliquis, qui nõ accęperũt vxo-
res? Omnes in Beniamin fœminę cõ
ciderũt, & magna nobis cura ingen-
tiq́ studio prouidendum est, ne vna
tribus deleat̃ ex Israel. Filias enim
nostras eis dare non possumus, con
stricti iuramento, & maledictione
qua diximus, Maledictus qui dede-
rit de filiabus suis vxorẽ Beniamin.
Cæperũtq́ consiliũ, atq́ dixerunt,
Ecce solennitas domini est in Silo an
niuersaria, quæ sita est ad septentrio
nẽ vrbis Bethel, ad oriẽtalem plagã
vię, quę de Bethel tendit ad Sichimã
& ad meridiẽ oppidi Lebona. Præcę
peruntq́ filijs Beniamin, atq́ dixe-
runt. Ite, & latitate in vineis, cumq́

videritis filias Silo ad ducẽdos choros ex more procedere, exite repente de vineis, & rapite ex eis singuli vxores singulas, & pergite in terram Beniamin. Cũq; venerint patres eorũ, ac fratres, & aduersum vos queri cœperint, atq; iurgari dicemus eis. Misereminí eorum. Nõ enim rapuerunt eas iure bellantium, atq; victorũ, sed rogantibus vt acciperent, non dedistis, & à vestra parte peccatum est. Feceruntq; filij Beniamin vt sibi fuerat imperatum: & iuxta numerũ suum rapuerunt sibi de his quę ducebant choros vxores singulas: abieruntq; in possessionem suam ædificantes vrbes & habitantes in eis. Filij quoque Israel reuersi sunt per tribus, & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel. sed vnusquisq; quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.

D

FINIS.

LIBER RVTH.

A
N DIEBVS VNIus iudicis, quando iudices præerant, facta est fames in terra. Abijtq; homo de Bethleē Iuda, vt peregrinaretur in regione Moabitide, cū vxore sua, ac duobus liberis. Ipse vocabatur Elimelech, & vxor eius Noemi: & duo filij, alter Maalon, & alter Chelion, Ephratei de Bethleem Iuda. Ingressiq; regionem Moabitidem, morabantur ibi. Et mortuus est Elimelech maritus Noemi, remansitq; ipsa cum filijs. Qui acceperunt vxores Moabitidas, quarum vna vocabatur Orpha, altera Ruth. Manseruntq; ibi decē annis, & ambo mortui sunt, Maalon videlicet & Chelion: remāsitq; mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit vt in patriam pergeret cum vtraque nuru sua.

de regione Moabitide. Audierat eni B
quòd respexisset dominus populum
suum, & dedisset eis escas. Egressa est
itaque de loco peregrinationis suę cú
vtraqȝ nuru, & iam in via reuertendi
posita in terrá Iuda, dixit ad eas. Ite
in domum matris vestræ, faciat vo-
biscum dominus misericordiá, sicut
fecistis cum mortuis & mecum. Det
vobis inuenire requiem in domibus
virorú, quos sortituræ estis. Et oscu-
lata est eas. Quæ eleuata voce flere
cœperút & dicere. Tecum pergemus
ad populum tuú. Quibus illa respon
dit. Reuertimini filiæ meæ, cur veni-
tis mecum? Num vltra habebo filios
in vtero meo, vt viros ex me sperare
possitis? Reuertimini filię meę, & abi
te. Iam enim senectute cófecta sum,
nec apta vinculo coniugali: etiam si
possem hac nocte concipere, & pare-
re filios, si eos expectare velitis, do-
nec crescant, & annos pubertatis im-
pleant, antè eritis vetulæ q̃ nubatis.
Nolite quæso filiæ meæ facere hoc, C

quia vestra angustia magis me pre-
mit,& egressa est manus domini cō-
tra me. Eleuata igitur voce, rursum
flere cœperunt. Orpha osculata est so-
crum ac reuersa est. Ruth adhæsit so-
crui suæ. Cui dixit Noemi. En reuer-
sa est cognata tua ad populū suum,
& ad deos suos, vade cum ea. Quę re-
spondit. Ne aduerseris mihi, vt relin-
quā te & abeam: quocūq; enim per-
rexeris, pergā: & vbi morata fueris,
& ego pariter morabor. Populus tu-
us, populus meus: & deus tuus, deus
meus. Quę te terra morientem suscę
perit, in ea moriar: ibiq; locum acci-
piam sepulturę. Hæc mihi faciat de⁹,
& hæc addat, si non sola mors me &
D te separauerit. Videns ergo Noemi,
ꝙ obstinato animo Ruth decreuisset
secum pergere, aduersari noluit, nec
ad suos vltra reditū persuadere. Pro-
fectæq; sunt simul, & venerunt in Be
thleem. Quibus vrbem ingressus, ve-
lox apud cunctos fama percrebruit:
dicebántque mulieres, Hæc est illa

Noemi. Quibus ait. Ne vocetis me Noemi, id est pulchrã: sed vocate me Mara, id est amarã, quia amaritudine valde repleuit me omnipotẽs. Egressa sum plena, & vacuam reduxit me dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quã dominus humiliauit, & afflixit omnipotens? Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua, de terra peregrinationis suæ: ac reuersa est in Bethleem, quãdo primum hordea metebantur.

CAPVT II.

Erat autem viro Elimelech A consanguineus, homo potens, & magnarũ opum, nomine Booz. Dixítque Ruth Moabitis ad socrũ suam. Si iubes, vadam in agrum, & colligã spicas, quę fugerint manus metentium, vbicunq; clementis in me patrisfamiliâs reperero gratiam. Cui illa respõdit. Vade filia mi. Abijt itaq;, & colligebat spicas post terga metentiũ. Accidit autem vt ager ille haberet domi

num nomine Booz, qui erat de co-
gnatione Elimelech. Et ecce, ipse ve-
niebat de Bethleem, dixitq́ꝫ messori-
bus. Dominus vobiscum. Qui respō-
derunt ei. Benedicat tibi dominus. Di
xítque Booz iuueni, qui messoribus
B præerat. Cuius est hæc puella? Cui re
spondit. Hæc est Moabitis quę venit
cum Noemi, de regione Moabitide,
& rogauit vt spicas colligeret rema-
nentes, sequēs messorum vestigia: &
de mane vsq; nunc stat in agro, & nec
ad momentum quidem domum re-
uersa est. Et ait Booz ad Ruth, Audi
filia, ne vadas in alterum agrū ad col
ligendum, nec recedas ab hoc loco:
sed iungere puellis meis, & vbi mes-
suerint, sequere. Mandaui enim pue-
ris meis, vt nemo molestus sit tibi:
sed etiam si sitieris, vade ad sarcinu-
las, & bibe aquas, de quibus & pueri
mei bibunt. Quæ cadens in faciē suā,
& adorans super terrā, dixit ad eum.
Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiā
ante oculos tuos, & nosse dignareris

peregrinam mulierē? Cui ille respon
dit. Nunciata sunt mihi omnia quę fe
ceris socrui tuæ, post mortē viri tui:
& quòd reliqueris parentes tuos, &
terram in qua nata es, & veneris ad
populum, quē antea nesciebas. Red/
dat tibi dominus pro opere tuo, &
plenam mercedem recipias à domi/
no deo Israel, ad quem venisti, & sub
cuius confugisti alas. Quæ ait. Inue/
ni gratiam apud oculos tuos domi/
ne mi, qui consolatus es me, & locu/
tus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non
sum similis vnius puellarum tuarū.
Dixitq; ad eam Booz. Quando hora
vescendi fuerit, veni huc, & comede
panem, & intinge buccellam tuam in
aceto. Sedit itaque ad messorum la/
tus, & congessit polentam sibi, come
ditq;, & saturata est, & tulit reliquias.
Atq; inde surrexit, vt spicas ex more
colligeret. Pręcępit autem Booz pue
ris suis, dicens. Etiam si vobiscū me/
tere voluerit, ne prohibeatis eam: &
de vestris quoq; manipulis proijcite

de industria, & remanere permittite, vt absq; rubore colligat, & colligentem nemo corripiat. Collegit ergo in
D agro vsque ad vesperam, & quæ collegerat virga cędens & excutiens, in
A uenit hordei quasi ephi mẽsuram, id est tres modios, quos portans reuersa est in ciuitatem, & ostendit socrui suę; insuper protulit, & dedit ei de reliquijs cibi sui, quo saturata fuerat. Dixitq; ei socrus sua. Vbi hodie collegisti, & vbi fecisti opus? Sit benedictus, qui misertus est tui. Indicauítque ei apud quem esset operata: & nomen dixit viri, ꝙ Booz vocaretur. Cui respõdit Noemi. Benedictus sit à domino, quoniam eandem gratiam, quam prębuerat viuis, seruauit & mortuis. Rursúmq; ait. Propinquus noster est homo. Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcępit mihi, vt tandiu messoribus eius iungerer, donec omnes segetes
E meterẽtur. Cui dixit socrus. Melius est filia mi, vt cũ puellis eius exeas ad metẽdum, ne in alieno agro quis

piā resistat tibi. Iuncta est itaq; puel
lis Booz, & tamdiu cum eis messuit
donec hordea & triticum in horreis
conderentur.

CAPVT III.

Postquam autē reuersa est A
ad socrum suam, audiuit
ab ea, Filia mi, quęram ti
bi requiem, & prouidebo
vt bene sit tibi. Booz iste, cuius puel
lis in agro iuncta es, propinquus no
ster est, & hac nocte aream hordei
ventilat. Lauare igitur, & vngere, &
induere cultioribus vestimentis, &
descende in aream. Non te videat ho
mo, donec esum potúmque finierit.
Quando autem ierit ad dormiendū,
nota locū in quo dormiat. Veniesq;
& discooperies pallium, quo operit
à parte pedum, & proijcies te, & ibi
iacebis. Ipse autem dicet tibi quid
agere debeas. Quæ respondit. Quic-
quid præcęperis, faciam. Descēditq; B
in aream, & fecit omnia quæ sibi im
perauerat socrus. Cumq; comedis-

ſet Booz, & bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſſetq; ad dormiendum iu-
xta aceruũ manipulorum, venit ab-
ſcondite, & diſcooperto pallio à pe-
dibus eius, ſe proiecit. Et ecce, nocte
iam media expauit homo, & contur
batus eſt, viditq; mulierem iacẽtem
ad pedes ſuos, & ait illi. Quæ es? Il-
laq; reſpondit. Ego ſum Ruth ancil-
la tua: expande pallium tuum ſuper
famulam tuam, quia ꝓpinquus es.
Et ille, Benedicta, inquit, es à domi-
no filia, & priorem miſericordiã po
ſteriore ſuperaſti: quia non es ſecuta
C iuuenes pauperes, ſiue diuites. Noli
ergo metuere, ſed quicquid dixeris
mihi, faciã tibi. Scit enim omnis po-
pulus qui habitat intra portas vrbis
meæ, mulierem te eſſe virtutis. Nec
abnuo me propinquum, ſed eſt alius
me propinquior. Quieſce hac nocte,
& facto mane, ſi te voluerit propin-
quitatis iure retinere, bene res acta
eſt: ſin autẽ ille noluerit, ego te abſq;
vlla dubitatione ſuſcipiam. viuit do

minus. dormi vsq; mane. Dormiuit
itaq; ad pedes eius, vsque ad noctis
abscessum. Surrexit itaq; antequam
homines se cognoscerent mutuo, &
dixit Booz, Caue ne quis nouerit ꝙ
huc veneris. Et rursum, Expande, in-
quit, pallium tuum, quo operiris, & D
tene vtraq; manu. Qua extendente,
& tenete, mẽsus est, sex modios hor
dei, & posuit super eam. Quę portas
ingressa est ciuitatem, & venit ad so
crum suam. Quæ dixit ei. Quid egi-
sti filia? Narrauit'q; ei omnia quę sibi
fecisset homo. Et ait. Ecce sex modi-
os hordei dedit mihi, & ait. Nolo va
cuam te reuerti ad socrum tuam. Di-
xit'q; Noemi. Expecta filia, donec vi
deamus quem res exitum habeat. ne
que enim cessabit homo, nisi cõple-
uerit quod loquutus est.

CAPVT. IIII.

A Scẽdit ergo Booz ad por A
tã, & sedit ibi. Cum'q; vi-
disset propinquum pręter
ire, de quo prius sermo ha

bitus eſt, dixit ad eum. Declina pau-
liſper, & ſede hic, vocans eum nomi
ne ſuo. Qui diuertit & ſedit. Tollens
autem Booz decem viros de ſeniori
b⁹ ciuitatis, dixit ad eos. Sedete hic.
Quibus reſidentibus locutus eſt ad
propinquum, Partem agri fratris no
ſtri Elimelech vendet Noemi, quę re
uerſa eſt de regione Moabitide: qđ
audire te volui, & tibi dicere coram
cunctis ſedentibus, & maioribus na
tu de populo meo. Si vis poſſidere
iure propinquitatis, eme & poſſide:
ſin autē diſplicet tibi hoc ipſum, indi
ca mihi, vt ſciam quid facere debeā.
nullus enim eſt ꝓpinquus excepto
te, qui prior es: & me, qui ſecundus
ſum. At ille reſpondit. Ego agrum
B emam. Cui dixit Booz. Quādo eme
ris agrum de manu mulieris, Ruth
quoq; Moabitidem, quę vxor defun
cti fuit, debes accipere: vt ſuſcites no
mē propinqui tui in hęreditate ſua.
Qui reſpondit, Cedo iuri propinqui
tatis: neq; enim poſteritatem fami-

liæ meæ delere debeo. tu meo vtere
priuilegio, quo me libenter carere, p
fiteor. Hic autem erat mos antiqui-
tus in Israel inter propinquos, vt si
quando alter alteri suo iuri cedebat
vt esset firma concessio, soluebat ho
Deu. 25.b mo calceamentũ suum, & dabat pro
pinquo suo. Hoc erat testimoniũ ces
sionis in Israel. Dixit ergo propin-
quo suo Booz. Tolle calceamẽtum.
Quod statim soluit de pede suo. At G
ille maioribus natu, & vniuerso po-
pulo, Testes vos, inquit, estis hodie,
ꝙ possederim omnia quę fuerũt Eli
melech & Chelion & Maalon, tradẽ
te Noemi: & Ruth Moabitidẽ, vxo-
rem Maalon, in coniugium sumpse
rim; vt suscitem nomen defuncti in
hęreditate sua, ne vocabulũ eius de
familia sua, ac fratribus & populo
deleatur. vos, inquã, huius rei testes
estis. Respondit omnis populus, qui
erat in porta, & maiores natu, Nos
testes sumus. faciat dominus hãc mu
lierem, quę ingreditur domũ tuam,

ſicut Rachel,& Liam,quæ ædificaue-
runt domum Iſrael: vt ſit exemplũ
virtutis in Ephrata,& habeat celebre
nomen in Bethleẽ:fiatq; domus tua
ſicut domus Phares,quem Thamar
peperit Iudæ, de ſemine quod tibi
dederit dominus ex hac puella. Tu-
lit itaq; Booz Ruth,& accępit vxo-
D rem,ingreſſuſq; eſt ad eam, & dedit
illi dominus vt cõciperet & pareret
filium.Dixeruntq; mulieres ad Noe
mi.Benedictus dominus qui non eſt
paſſus,vt deficeret ſucceſſor familiæ
tuę,& vocaretur nomẽ eius in Iſra-
el:& habeas qui conſoletur animam
tuam,& enutriat ſenectutẽ. de nuru
enim tua natus eſt, qui te diliget:&
multo tibi melior eſt, q̃ ſi ſeptẽ ha-
beres filios.Suſcępitq; Noemi pue-
rum poſuit in ſinu ſuo,& nutricis ac
gerulæ fungebatur officio.Vicinę au
tem mulieres cõgratulantes ei, & di
centes,Natus eſt filius Noemi: voca
uerunt nomen eius Obed. Hic eſt pa
ter Iſai,patris Dauid. Hæ ſunt gene-

rationes Phares. Phares genuit Efrom,
Mat.1.a Efrom genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Aminadab, genuit Naasson, Naasson genuit Salmon, Salmon genuit Booz. Booz genuit Obed, Obed genuit Isai, Isai genuit Dauid.

FINIS.

